

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

NYPL RESEARCH LIBRARIES

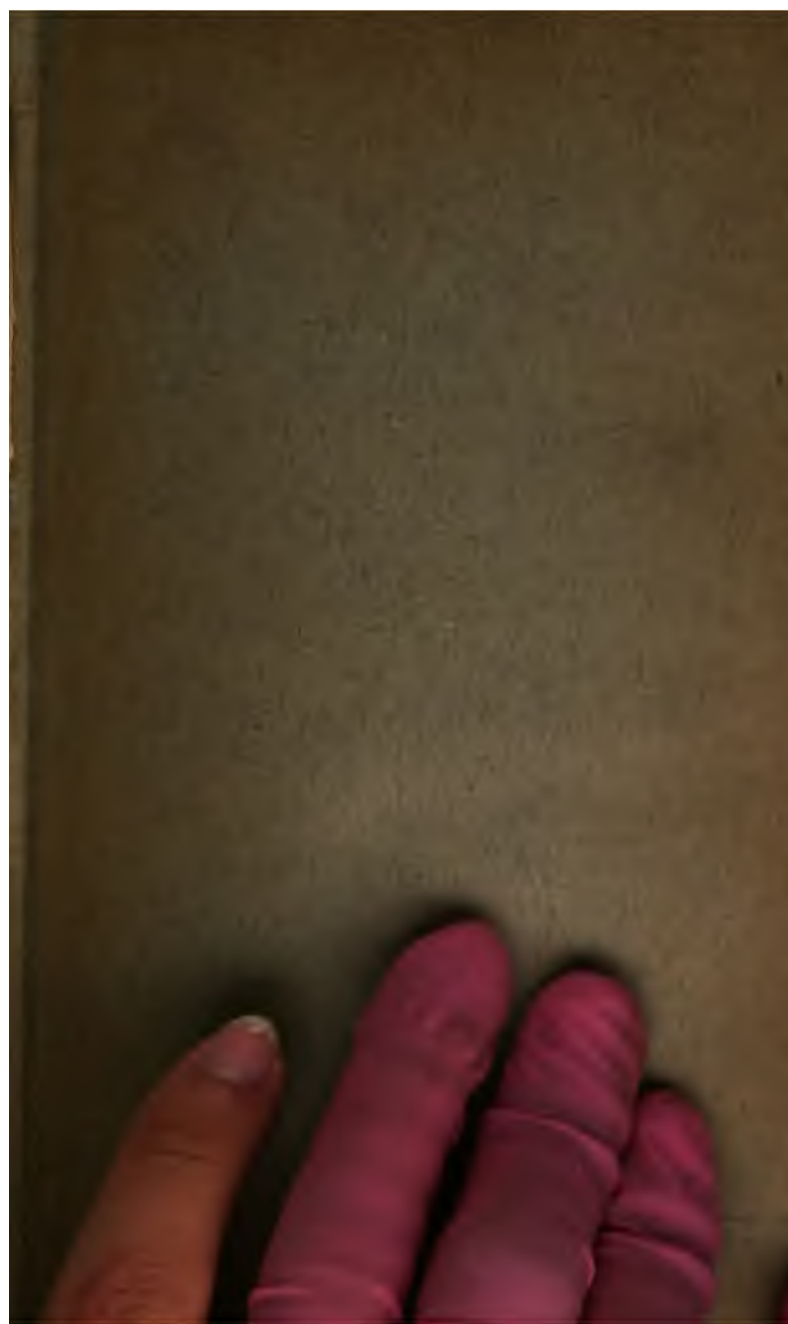

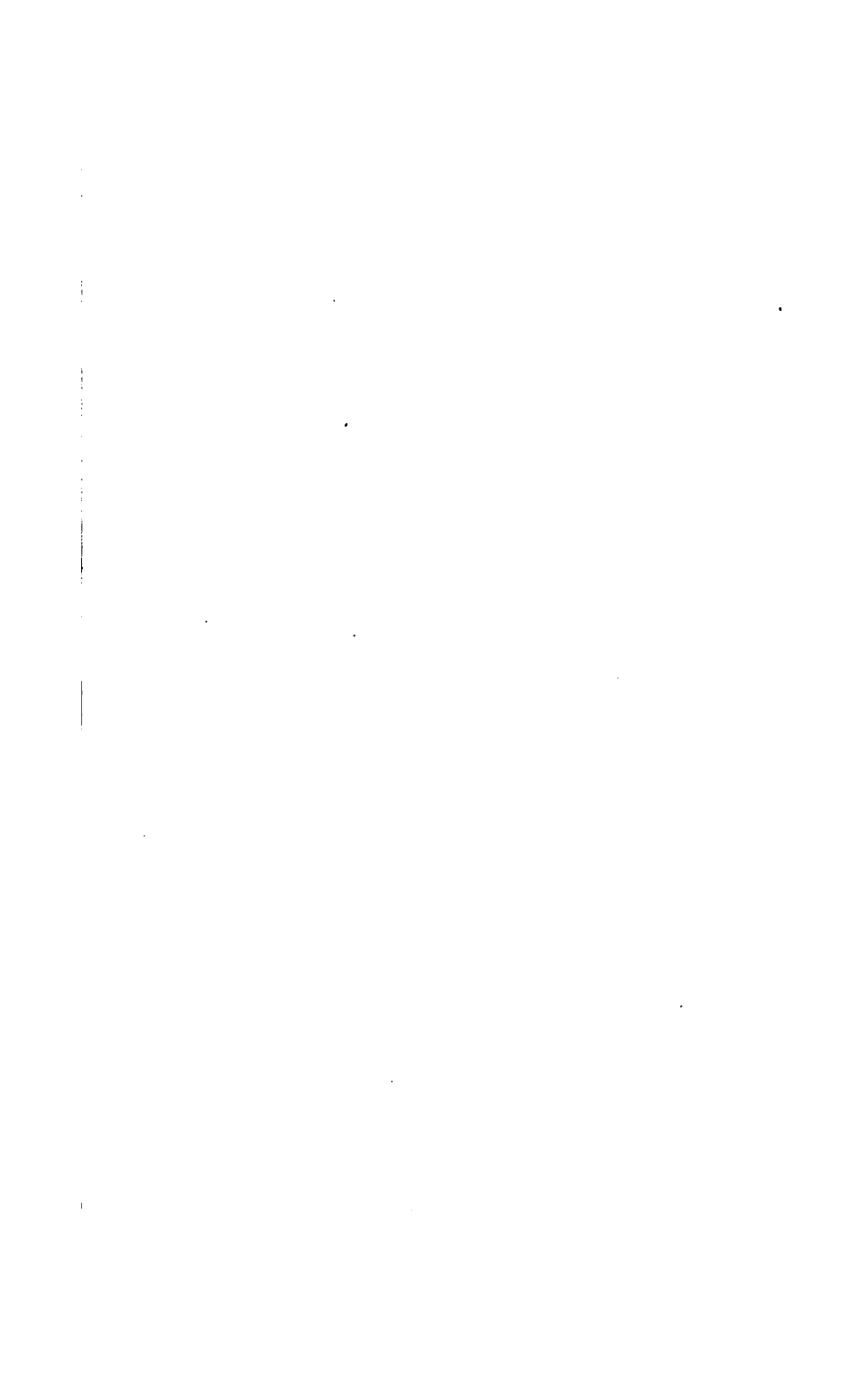
3 3433 06924862 7

LENOX LIBRARY

Lenox Collection.
1870.

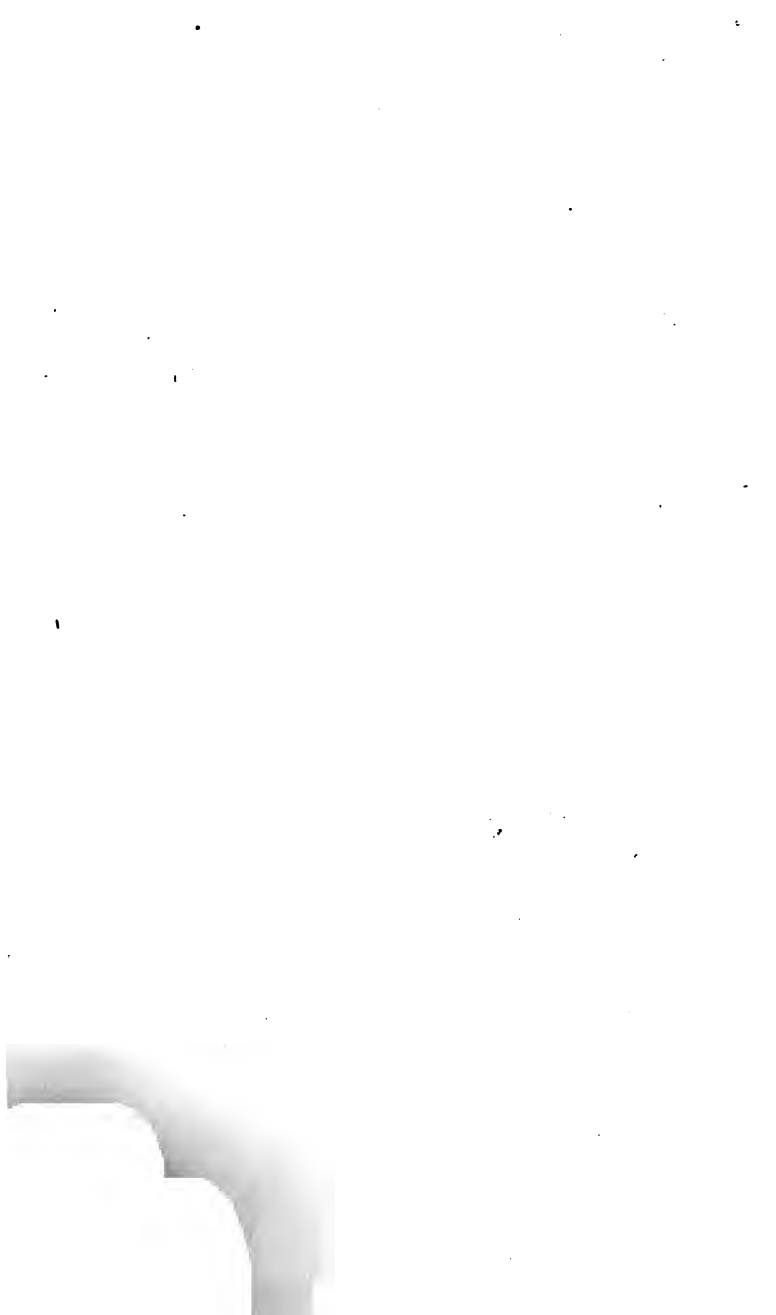

16

Handwritten text, possibly a title or address, mostly illegible due to fading.

N.T. MAJRI
Bible
RTI

Book. No. 1. 1841.

KO TE

KAWENATA HOU

o

TO TATOU ARIKI TE KAI WAKAORA

A IHU KARAITI.

HE MEA WAKAMAORI I TE REO KARIKI.

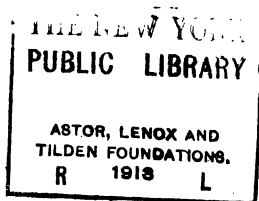
NEW YORK
PUBLIC
LIBRARY

RANANA :

HE MEA TA I TE PEREHI O WARETA MAKAROWERA MA TE PERITIHI
ME TE PORENI PAIPERA HOHAETI.

1841.

RTF

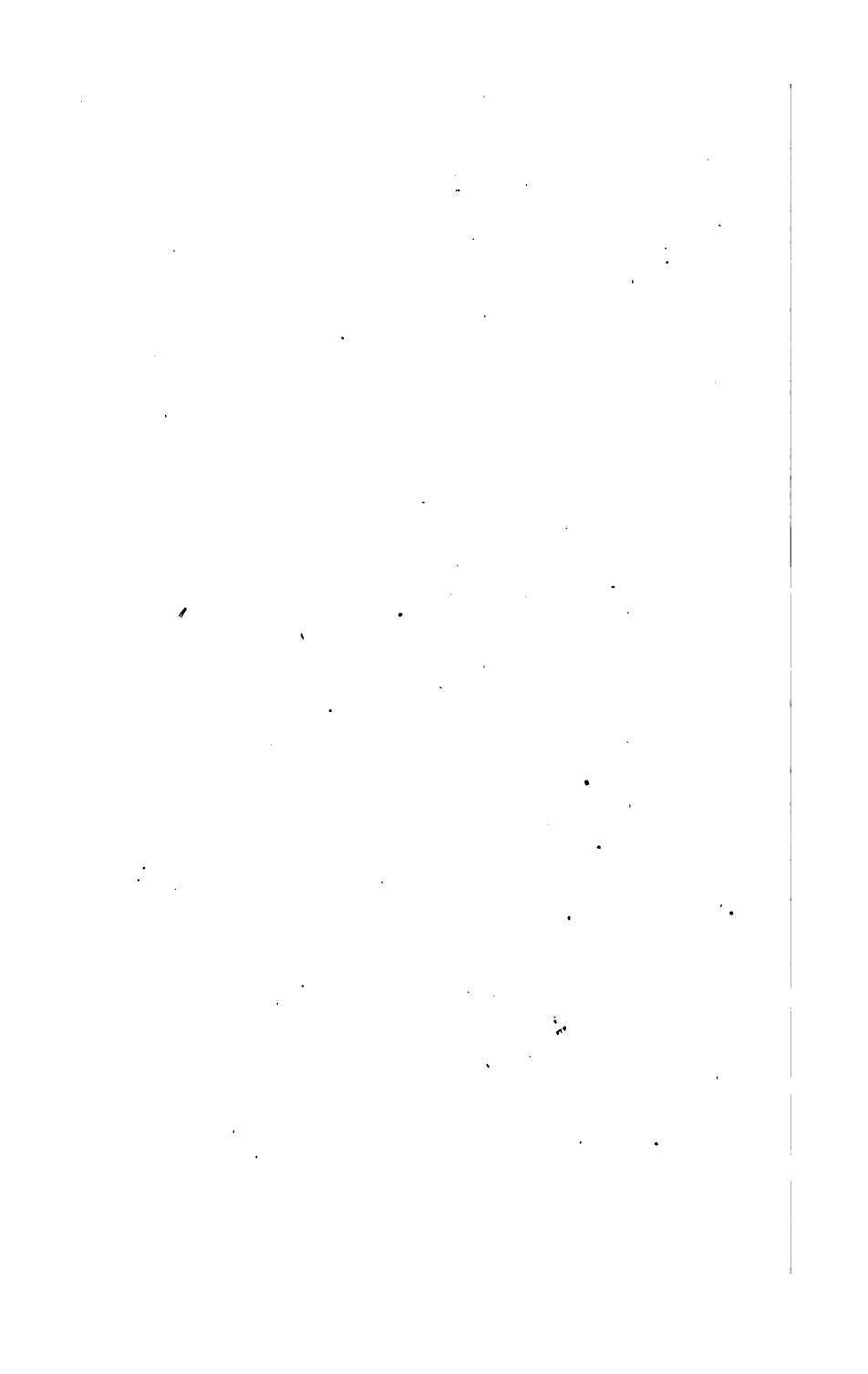
NOV 23 1913
LIBRARY
YMADELL

KO NGA

PUKAPUKA O TE KAWENATA HOU.

	1 Timoti . . . (nga upoko)	6
	imoti	4
	tuha	3
	imona	1
	Hoani Hiperu	13
	Hoani	5
	'ita	5
	'ita	3
1 Korinika	1 Hoani	5
2 Koriniti	2 Hoani	1
Karatia	3 Hoani	1
Epeha	Hura	1
Piripai	Wakakitenga	22
Korohe		
1 Teharonika		
2 Teharonika		

KO TE

RONGO PAI KI TE RITENGA O MATIU.

UPOKO 1.

KO te pukapuka o te wakatupuranga o Ihu Karaiti, te tama a Rawiri, te tama a Aperahama.

2 Na Aperahama a Ihaka; na Ihaka a Hakopa; na Hakopa a Hura ratou ko ana teina;

3 Na Hura a Pareha raua ko Hara, ko Tamara *to raua matua wahine*; na Pareha a Ehoroma; na Ehoroma a Arama;

4 Na Arama a Aminarapa; na Aminarapa a Nahona; na Nahona a Haramona;

5 Na Haramona a Pooha, ko Rakapa *tana matua wahine*; na Pooha a Opera, ko Ruta *tana matua wahine*; na Opera a Hehe;

6 Na Hehe a Rawiri te kingi; na Rawiri te kingi a Horomona, no ta Uraiaha *wahine*;

7 Na Horomona a Ropoama; na Ropoama a Apaia; na Apaia a Aha;

8 Na Aha a Hohapata; na Hohapata a Horama; na Horama a Ohaiaha;

9 Na Ohaiaha a Hoatama; na Hoatama a Akaha; na Akaha a Ehekaiaha;

10 Na Ehekaiaha a Manahi; na Manahi a Amona; na Amona a Hohaiaha;

11 Na Hohaiaha a Hekonaiaha ratou ko ana teina, i te kawenga atu ki Papurona;

12 A muri iho i te kawenga atu ki Papurona, na Hekonaiaha a Haratiera; na Haratiera a Horopapera;

13 Na Horopapera a Apaiura; na Apaiura a Eraiakima; na Eraiakima a Ahora;

14 Na Ahora a Haroka; na Haroka a Akima; na Akima a Eraiura;

15 Na Eraiura a Ereahara; na Ereahara a Matana; na Matana a Hakopa;

16 Na Hakopa a Hohepa te tahu o Meri i wanau ai a Ihu, kua oti nei te hua ko te Karaiti.

17 Na, ko nga wakatupuranga katoa no Aperahama tae noa ki a Rawiri ka tekau ma wa o nga wakatupuranga; a no Rawiri tae noa ki te kawenga atu ki Papurona ka tekau ma wa o nga wakatupuranga; a no te kawenga atu ki Papurona tae noa ki te Karaiti ka tekau ma wa o nga wakatupuranga.

18 ¶ Na, ko te wanautanga o Ihu Karaiti i penei ra: I tana matua wahine i a Meri kua tau-mautia ki a Hohepa, i te mea kiano raua i noho tahi, kua kitea tona haputanga i te Wairua Tapu.

19 Otira he tangata tika a Hohepa tana tahu, kahore ona hiahia kia wakakitea nuitia *tana wahine*, ka mea kia wakarerea pukutia.

20 Otiia i a ia ano e wakaaro ana ki anei *mea*, na, puta mai ana

te anahera o te Ariki ki a ia i te moe, ka mea, E Hohepa te tama a Rawiri, kaua e wehi kia tango-hia ki a koe a Meri tau wahine : na te Wairua Tapu hoki tona hapu.

21 A e wanau ia he tamaiti, a me hua e koe tona ingoa ko IHU : mo te mea hoki, mana e wakaora ona tangata i a ratou kino.

22 Na, i meatia katoatia tenei, kia rite ai te mea i korerotia e te Ariki na te poropiti, mea ana,

23 Na, e hapu te wahina, a e wanau he tane, a e huaina tona ingoa e ratou ko Emanuera, ko te tikanga tenei ina wakamaoritia, kei a tatou te Atua.

24 A ara ana a Hohepa i te moe, mea ana i te mea i mea ai te anahera o te Ariki ki a ia, a tango ana ia i tana wahine :

25 A kihai tae ki a ia wanau noa tana tamaiti matamua : a huaina ana e ia tona ingoa ko IHU.

UPOKO 2.

NA, ka wanau a Ihu i Peterehema o Huria i nga ra o Herora te kingi, na, haere mai ana etahi Maki no te ita ki Hiruharama,

2 Ka mea, Kei hea ianei a ia kua wanau hei Kingi mo nga Hurai? kua kite hoki matou i tana wetu i te ita, a ka tae mai nei kia koropiko ki a ia.

3 ¶ Ano ka rongo a Herora te kingi, ka raruraru ia, me Hiruharama katoa ano hoki.

4 A wakaminea katoatia ana nga tino tohunga karakia, me nga karaipi o te iwi, ka ui atu ia ki a ratou, ko hea te Karaiti wanau ai.

5 A mea atu ana ratou ki a ia, Ko Peterehema o Huria : i penei hoki te mea i tuhituhia e te poropiti,

6 A ko koe e Peterehema, wenua o Hura, ehara rawa i te iti rawa i

roto i nga rangatira o Hura : e puta mai hoki i a koe he rangatira, hei tiaki i taku iwi i Ihairaira.

7 Me i reira ka oti nga Maki te karanga puku e Herora, tino uia ana ki a ratou te putanga mai o te wetu.

8 A unga ana ia i a ratou ki Peterehema, ka mea, Haere, tino rapua te tamaiti ; ano ka kitea, korerotia mai ano e koutou ki a hau, kia haere atu ai hoki a hau ki te koropiko ki a ia.

9 ¶ Na, ka rongo ratou i te kingi, haere atu ana ratou ; a, na, haere ana ki mua i a ratou te wetu i kite nei ratou i te ita, tu noa ki runga ake i te takotoranga o te tamaiti.

10 A kite ana ratou i te wetu, ka hari ki te haringa wakaharahara.

11 ¶ A ka tae ratou ki roto ki te ware, ka kite ratou i te tamaiti me Meri tana waea, a takoto ana ka koropiko iho ki a ia : ano ka mawera o ratou taonga, ho atu ana e ratou ki a ia nga mea hoatu noa ; he koura, he parakihi, he mora.

12 A he mea wakamahara ratou e te Atua ki te moe, kia kaua ai ratou e hoki ki a Herora, hoki ana ki to ratou kainga ra tetahi ara ke.

13 Ano ka riro ratou, na, puta mai ana he anahera no te Ariki ki a Hohepa i te moe, ka mea, E ara, tangohia te tamaiti raua ko tana waea, e rere ki Ihipa, a hei reira koe kia korero atu ra ano a hau ki a koe : meake hoki rapu a Herora i te tamaiti kia patua.

14 Na, ka ara ia, ka mau ki te tamaiti raua ko tana waea i te po, a haere atu ana ki Ihipa :

15 A i reira tonu ano mate noa a Herora : kia rite ai te mea i korerotia e te Ariki na te poropiti, i mea, I karangatia e hau taku tamaiti i Ihipa.

16 ¶ Me i reira ka kite a Herora ka oti ia te tinihanga e nga Maki, he rahi tona riri, a unga atu ana e ia *nga tangata*, patua katoatia ana nga tamariki ka tau rua me o muri iho i Peterehema me ona kainga tutata katoa, rite tonu ki te taima i ui atu ai ia ki nga Maki.

17 Me i reira ka rite te mea i korerotia e Heremaia te poropiti, ka mea,

18 Kua rangona he reo i Rama, he aue, he tangi, he koingo nui, a Rakera e tangi ana mo ana tamariki, a kihai pai kia wakamarietia, no te mea kua kahore ratou.

19 ¶ Ano ka mate a Herora, na, puta mai ana he anahera o te Arika ki a Hohepa i a ia i te moe i Ihipa,

20 Ka mea, Ara ake, tangohia te tamaiti raua ko tana matua, a haere ki te wenua o Iharaira : kua mate hoki ratou i rapu kia patua te tamaiti.

21 A araake ana ia, ka mau ki te tamaiti raua ko tana matua, a haere ana ki te wenua o Iharaira.

22 Otira ka rongo ia ko Arakerauha te kingi i Huria i muri mai i tana matua i a Herora, ka wehi ia ki te haere ki reira : tena ka oti ia te wakamahara e te Atua i te moe, haere ana ki nga wahi o Kariri :

23 A haere atu ana ia, noho ana i roto i tetahi pa, ko Nahareta te ingoa : kia rite ai te *mea* i korerotia e nga poropiti, Me hua ia he tangata no Nahareta.

UPOKO 3.

NA, haere atu ana a Hoani te kai iriiri i aua ra, kauwau ana i te koraha o Huria,

2 Mea ana, Ripeneta koutou, kua tata ke hoki te rangatiratanga o te rangi.

3 Ko ia ra tenei i korerotia e te

poropiti e Ihaia, mea ana, Ko te reo o tetahi i te koraha e karanga ana, Taka e koutou te huarahi o te Arika, wakatikaia ona ara.

4 A ko te kakahu o taua Hoani he huruhuru kamera, me te witihi hiako ki tona hope ; a ko tana kai he mawitiwiti, he honi no te koraha.

5 ¶ Me i reira haere atu ana ki a ia Hiruharama, me Huria katoa, me nga kainga tutata katoa o Horano.

6 A waki ana i a ratou kino, iriiria ana e ia i Horano.

7 ¶ A ka kite ia i te tokomaha o nga Parihi me nga Haruki e haere mai ana ki tana iriiringa, ka mea atu ia ki a ratou, E te wakatupuranga nakahi, na wai koutou i wakamahara kia rere i te riri e haere mai?

8 Wakakitea mai ra te hua pai o te ripenetanga :

9 A kei mea i roto i a koutou, Ko Aperahama to matou matua : ka mea atu nei hoki a hau ki a koutou, E ahei ana ano i te Atua te wakaara tamariki ki a Aperahama i enei kowatu.

10 A tenei ano hoki ka takoto te titaha ki te pakiaka o nga rakau : mo konei ko nga rakau katoa ekore e wakatupu i te hua pai e tuakina ana, e maka ana ki te ahi.

11 E iriiri ana ra a hau i a koutou ki te wai mo te ripenetanga : he kaha rawa i a hau a ia e haere mai ana i muri i a hau, ko ona hu ekore e ngoto te kawae e a hau : mana koutou e iriiri ki te Wairua Tapu me te kapura :

12 Ko tana kowiuwui kei tona ringaringa, a e tino kowiuwui e ia tana patunga *witi*, a e kohia e ia ana witi ki roto ki tana rua ; tena ko te papapa e tahuna e ia ki te kapura ekore e taea te tinei.

13 ¶ Me i reira haere mai ana a

Ihu i Kariri ki Horano ki a Hoani, kia iriiria ai e ia.

14 Otira wakakahore ana a Hoani ki a ia, ka mea, Me iriiri ra a hau e koe, a e haere mai ana koe ki a hau?

15 A ki atu ana a Ihu, ka mea atu ki a ia, Tukua ra aia nei: ka tika hoki kia penei to taua wakaritenga i te tikanga katoa. Me i reira tukua ana ia.

16 Ano ka oti a Ihu te iriiri, tika tonu ake ia i te wai: a, na, mawera ana te rangi ki a ia, ka kite ia i te Wairua o te Atua e rere iho ana me he kukupa, a tau iho ana ki runga ki a ia:

17 A, na, he reo no te rangi, e mea ana, Ko taku Tama tenei e aroha nei a hau, he rahi taku pai ki a ia.

UPOKO 4.

ME i reira ka arahina a Ihu e te wairua ki te koraha, kia tohea ai e te rewera.

2 Ano ka wa tekau o nga ra ka wa tekau o nga po, i noho puku ai, muri iho ka mate ia i te hiakai.

3 A tae mai ana te kai tohe ki a ia, ka mea, Ki te mea ko koe te Tama a te Atua, meinga ra kia meatia enei kowatu hei taro.

4 Ki atu ana ia, ka mea, Ka oti te tuhituhi, Ekore e ora te tangata ki te taro kau, otira ki nga kupu katoa e puta mai i te waha o te Atua.

5 Me i reira ka arahi te rewera i a ia ki te pa tapu, wakatu ana i a ia ki runga ki te keokeonga o te temepara,

6 A ka mea atu ki a ia, Ki te mea ko koe te Tama a te Atua, rere iho ki raro: ka oti hoki te tuhituhi, Na, mana ana anahera e mea *hei tiaki* i a koe: a ki o ratou ringaringa e wakamaiengitia ake ai koe, kei tutuki pea tou wae ki te kowatu.

7 Mea atu ana a Ihu ki a ia, Ka

oti ano te tuhituhi, Kaua e tohe ki te Ariki tou Atua.

8 Aarahi atu ana ano hoki te rewera i a ia ki runga ki tetahi maunga tiketike rawa, a wakakite katoa ana i nga rangatiratanga o te ao, me te kororiatanga hoki o aua mea ki a ia;

9 A mea atu ana ki a ia, Ko anei mea katoa e ho atu e hau ki a koe, ki te mea e takoto iho koe e koropiko koe ki hau.

10 Me i reira ka mea atu a Ihu ki a ia, Haere atu, e Hatana: ka oti hoki te tuhituhi, Mau e koropiko iho ki te Ariki tou Atua, a ko ia anake tau e rongoi.

11 A ka mahue ia i te rewera, na, haere mai ana nga anahera, wakapononga ana ki a ia.

12 ¶ Ano ka rongo a Ihu kua tukua a Hoani *ki te ware herehere*, haere ana ia ki Kariri;

13 A ka mahue Nahareta, haere ana ia, noho ana i Kaperenauma, kei te akau, i nga porotutukitanga o Hapurona o Nepetarima:

14 Kia rite ai te mea i korerotia e Ihaia te poropiti, i mea,

15 Ko te wenua o Hapurona, me te wenua o Nepetarima, ra te ara o te moana, i ko atu o Horano, ko Kariri o nga tauwi;

16 Ko te hunga i noho i te pouritanga kua kite i te marama nui; a ki a ratou i noho i te wahi me te atarangi o te mate kua kokiri ake te marama.

17 ¶ No reira ano a Ihu i timata ai te kauwau, i mea, Ripeneta ra: mo te mea ka tata te rangatiratanga o te rangi.

18 ¶ A ka haereere a Ihu ra te akau o Kariri, ka kite ia i te hunga tokorua i a Haimona i huaina nei ko Pita, raua ko Anaru tana teina, e tuku ana i te kupenga ki te moana: he kai tuku hoki raua.

19 A mea atu ana ia ki a raua,

Aru mai ra i a hau, a maku korua e mea hei kai tuku tangata.

20 A mahue ake i a raua nga kupenga, aru ana raua i a ia.

21 A haere atu ana i reira, ka kitea e ia tera hunga atu tokorua, ko Hemi te *tama* o Heperi, me Hoani tana teina, i te kaupuke i a Heperi to raua matua, e ta ana i nga korenga o a ratou kupenga; a karangatia ana raua e ia.

22 A mahue ake i a raua te kaupuke me to raua matua, aru ana raua i a ia.

23 ¶ A haereere ana a Ihu i Kariri katoa, wakaako ana i roto i o ratou ware karakia, kauwau ana i te rongo pai o te rangatirangata, a wakaora ana i nga mate katoa, me nga turorotanga katoa i te tangata.

24 A haere ana tona rongo puta noa ki Hiri katoa: a kawea katoatia ana e ratou ki a ia te tangata mate katoa e ngaua ana e te tini o te mate, me te mamae, me ratou e reweratia ana, me ratou e haurangitia ana, me ratou e mate ana i te pararutiki; a nana ratou i wakaora.

25 A aru ana i a ia nga mano tuauriuri no Kariri, no Rekaporihi, no Hiruharama, no Huria, a no ko atu i Horano.

UPOKO 5.

A KA kite i te mano, kake atu ana ia ki runga ki te maunga: ka noho ia, haere mai ana ana akonga ki a ia:

2 A hamama ana tana mangai, wakaako ana ia i a ratou, ka mea,

3 E hari ana te *hunga* wairua marie: no ratou hoki te rangatirangata o te rangi.

4 E hari ana a ratou e koingo ana: ko ratou hoki te wakamarietia.

5 E hari ana te *hunga* rangimarie: ma ratou hoki e noho te wenua.

6 E hari ana a ratou e hiakai ana, e hiainu ana ki te tikanga: e makona hoki ratou.

7 E hari ana te *hunga* tohutohu: e tohungia hoki ratou.

8 E hari ana te *hunga* ngakau ma: e kite hoki ratou i te Atua.

9 E hari ana te *hunga* hohou rongo: ka huaina hoki ratou, ko nga tamariki a te Atua.

10 E hari ana a ratou e arumia ana mo te tikanga; mo ratou hoki te rangatirangata o te rangi.

11 Ka hari koutou ina tawaia, ina arumia koutou, ina korerotia tekatia koutou ki nga kupu kino katoa moku.

12 E hari ra, a kia rahi te haringa: mo te mea e rahi te utu mo koutou i te rangi: i peneitia hoki ta ratou arumanga i nga poropiti o mua atu i a koutou.

13 ¶ Ko koutou te tote o te wenua: otira ki te mahue te ha o te tote, me tote ki te aha? muri iho heoi ano tona painga kia akiritia ki waho, a kia takahia e nga tangata.

14 Ko koutou te marama o te ao. Ekore e ngaro te pa kua paia te wakanoho ki runga ki te mau-nga.

15 Ekore ano hoki e tahuna te rama, a e wakaturia ki raro o te puhera, ki runga ki te turanga ano ia; a ka tiaho ki *nga tangata* katoa i roto i te ware.

16 Kia penei to koutou marama te tiaho ki te aroaro o nga tangata, kia kite ai ratou i o koutou hanga pai, kia wakakororia ai i to koutou Matua i te rangi.

17 ¶ Kei mea koutou i haere mai a hau ki te wakakahore i te ture me nga poropiti: kihai a hau i haere mai ki te wakakahore, otia ki te wakarite.

18 He pono hoki e mea atu nei a hau ki a koutou, Kia pahure ra ano te rangi me te wenua, ekore tetahi wahi nohinohi rawa,

ekore tetahi tohu o te ture e pahure, kia rite katoa ra ano.

19 Na, ko te tangata e wakakahore i tetahi o enei korero nonohi rawa, a ka pena ai te ako ki te tangata, ko ia te meinga, *ko te tangata* iti rawa ki te rangatiratanga o te rangi: na, ko te tangata e wakarite i *enei korero*, a e ako ano, ko ia te meinga *ko te tangata* rahi ki te rangatiratanga o te rangi.

20 E mea atu nei ra hoki a hau ki a koutou, Ki te mea ra ekore e nui ake ta koutou tikanga i ta nga karaihi ratou ko nga Parihi, ekore rawa koutou e tapoko atu ki te rangatiratanga o te rangi.

21 ¶ Kua rongo ra koutou, i korerotia ki a ratou o mua, Kua koe e patu; a ko ia e patu, e tu wehi i te wakawakanga.

22 Na, e mea atu nei a hau ki a koutou, Ko te *tangata* katoa e riri noa ana ki tana hoa kia tu wehi i te wakawakanga: a ko te tangata e mea atu ki tana hoa, He *tangata* kino *koe*, kia tu wehi i te hunga wakawa: na, ko te tangata e mea atu, He haurangi *koe*, kia tu wehi i te kapura o te reinga.

23 Mo reira ki te mea e mauria atu e koe tau mea hoatu noa ki te ata, a hei reira koe mahara ai ki tau hara ki tou hoa;

24 Waiho i reira tau mea hoatu noa ki te aroaro a te ata, a haere atu koe; kia matua hohou i te rongo ki tou hoa, a hei reira ka haere mai, ka ho atu ai i tau mea hoatu noa.

25 Hohoro te hohou i te rongo ki tou hoa wawai, hei a korua ano i te huarahi; kei tukua pea koe e tou hoa wawai ki te kai wakawa, a ka tukua koe e te kai wakawa ki te katipa, a ka maka koe ki roto ki te ware herehere.

26 He pono e mea atu nei a hau ki a koe, Ekore rawa koe e puta

mai i reira, kia utua katoatia ra ano e koe te patene wakamutunga.

27 ¶ Kua rongo ra koutou i korerotia ki a ratou o mua, Kua ra koe e puremu:

28 Otira e mea atu ana a hau ki a koutou, Ko te *tangata* katoa e titiro hiahia atu ana ki te wahine, kua puremu ke ki a ia i roto i tona ngakau.

29 Ki te mea e wakamahangatia ana koe e tou kanohi matau, hikaohia, a maka atu: erangi mou ko tetahi o ou wahi kia mate, kia kua e maka katoatia tou tinana ki roto ki te reinga.

30 Ki te mea hoki e wakamahangatia ana koe e tou ringaringa matau, poutoa, a maka atu: erangi mou ko tetahi o ou wahi kia mate, kia kua e maka katoatia tou tinana ki roto ki te reinga.

31 Kua oti te mea, Ko te tangata e wakarere i tana wahine, kia ho atu ki a ia tetahi pukapuka wakarere:

32 Na, e mea atu nei a hau ki a koutou, Ko te tangata e wakarere i tana wahine, ki te mea ehara i te puremu, e wakamea ana ia i te wahine kia puremu: a ko te tangata e marena i te *wahine* ka oti nei te wakarere ka puremu.

33 ¶ A kua rongo ano koutou i korerotia ki a ratou o mua, Kua ra e oati teka koe, otiia wakaritea au oati ki te Ariki:

34 E mea atu nei ra a hau ki a koutou, Kua rawa e oati; kua e oati ki te rangi; mo te mea ko ta te Atua torona ia:

35 Kua ano hoki ki te wenua; mo te mea nona ia turanga wae-wae: kua ano hoki ki Hiruharama; mo te mea ko te pa ia o te Kingi nui.

36 Kua ano hoki koe e oati ki tou matenga, mo te mea ekore e ahei i a koe te mea kia ma tetahi huruhuru kia mangu ranei.

37 Otiia ko ta koutou kupu kia penei, Ae, ae; Kahore, kahore: na, ko era atu ano no te kino.

38 ¶ Kua rongo ra koutou i korerotia, He kanohi mo te kanohi, he niho mo te niho:

39 Na, e mea atu nei a hau ki a koutou, Kua e wakatika *ki te tangata* kino: otira ki te tangata e papaki i tou paparinga matau, wakatahuritia hoki tera ki a ia.

40 A ki te *tangata* e hiahia ana kia wakawakia koe, a kia tango-hia tou tatata, tukua atu hoki tou ngeri ki a ia.

41 A ka tonoa koe e te tangata kia haere i tetahi maira, kia rua a korua e haere ai.

42 Ho atu ki te tangata e inoi atu ana ki a koe, a kua koe e mea kia tahuri ke te tangata e hiahia ana *ki tau mea* kia ho ake a ka wakahoki atu ano.

43 ¶ Kua rongo ra koutou i korerotia, Kia aroha atu koe ki tou hoa pai, a kia mauahara atu koe ki tou hoa wawai.

44 Na, e mea atu nei a hau ki a koutou, Arohaina atu o koutou hoa wawai, kia pai te korero ki a ratou e kanga ana ki a koutou, kia pai ki a ratou e mauahara ana ki a koutou, a inoi atu mo ratou e wakarapa noa ana ki a koutou, a e aru ana ki a koutou;

45 Kia tamarikitia ai koutou ki to koutou Matua i te rangi: mo te mea ko ia te wakawiti ana i tona ra ki te *hunga* kino ki te *hunga* pai, a te wakaua iho ana i te ua ki te *hunga* tika ki te *hunga* he.

46 Ki te mea hoki e aroha atu koutou ki te *hunga* e aroha mai ana ki a koutou, he aha ta koutou utu? ekore ianei hoki nga-pupirikana e penei?

47 A ki te mea e owa atu koutou ki o koutou hoa anake, tera atu oti ta koutou i a *era tangata*?

ekore ianei hoki e penei nga pupirikana?

48 ¶ Kia tika ra koutou, mo to koutou Matua i te rangi e tika ana.

UPOKO 6.

KIA atea kei meatia ta koutou atawainga ki te aroaro o nga tangata, kia kitea ai koutou e ratou: penei kahore he utu ki a koutou a to koutou Matua i te rangi.

2 Mo reira ka meatia tau atawainga, aua e wakatangihia te tere hei mua i a koe, me ta te hunga ngutu kau i roto i nga ware karakia i nga ara, kia kororitia ai ratou e nga tangata. He pono ra e mea atu nei a hau ki a koutou, He utu ano ta ratou.

3 Otiia ka meatia e koe tau atawainga, kei mohio tou ringa mau, ki ta te ringa matau e mea ai:

4 Kia ngaro ai tau atawainga: a ko tou Matua e kite ana i te *wahi* ngaro, mana koe e utu nui.

5 ¶ A ka inoi koe, kua koe e pena me te hunga ngutu kau: mo te mea ko to ratou pai te inoi tu i roto i nga ware karakia, i roto i nga kokonga o nga huarahi, kia kitea ai ratou e nga tangata. He pono e mea atu nei a hau ki a koutou, He utu ano ta ratou.

6 Otiia ka inoi koe, tomo atu ki roto ki tou ware, ano ka kati i a koe tou tatau, inoi atu ki tou Matua i te *wahi* ngaro; a ko tou Matua e kite ana i te *wahi* ngaro, mana koe e utu nui.

7 Na, ka inoi koutou, aua ra e mahi wakahua noa i aua kupu ano, me ta nga tauwi: ehua hoki ratou e wakarangona mo ta ratou mahi korero tonu.

8 Kua ra koutou e pena me ratou: e matau ana hoki to koutou Matua ki a koutou mate, i te mea kiano koutou i inoi noa atu ki a ia.

9 Kia penei ra ta koutou inoinga: E to matou Matua i te rangi, Kia tapu tou ingoa.

10 Tukua mai tou rangatiratanga, Kia meatia tou hiahia ki te wenua, me *tou hiahia* i te rangi.

11 Ho mai ki a matou aianei ta matou kai mo tenei ra.

12 Murua mo matou o matou hara, me matou hoki e muru ana mo ratou e hara ana ki a matou.

13 Kua matou e kawea atu ki te wakawainga, otia wakaoranga matou i te kino: Nau hoki te rangatiratanga, me te kaha, me te kororia, ake ake ake. Amine.

14 ¶ Ki te mea hoki e murua ana e koutou nga hara mo nga tangata, e murua hoki mo koutou e to koutou Matua i te rangi:

15 Otira ki te mea ekore e murua e koutou nga hara mo nga tangata, ekore ano hoki e murua a koutou hara e to koutou Matua.

16 ¶ Ano ka noho puku koutou, kua e pena me te hunga ngutu kau, he mea wakaahua mate *hoki* o ratou kanohi: e wakaahua ke ana hoki ratou i o ratou kanohi, kia tirohia ai e nga tangata e noho puku ana ratou. He pono e mea atu nei a hau ki a koutou, He utu ano ta ratou.

17 Otia ka noho puku koe, kaukauria tou upoko, horoia hoki ou kanohi;

18 Kia kore ai e tirohia e nga tangata e noho puku ana koe, otia e tou Matua i te *wahi* ngaro: a ko tou Matua e kite ana i te *wahi* ngaro, mana koe e utu nui.

19 Kua e purangatia ki a koutou te taonga ki te wenua, ki te wahi e wakakinongia ana e te huhu, e te waikura, ki te wahi e pokaia ana e te tahae a e tahaetia ana:

20 Otia purangatia ki a koutou te taonga ki te rangi, ki te wahi ekore e wakakinongia e te huhu,

e te waikura, ki te wahi ekore e pokaia e te tahae e tahaetia:

21 Ko te wahi hoki i o koutou taonga, ko reira ano hoki o koutou ngakau.

22 ¶ Ko te kanohi te rama o te tinana: mo konei ki te mea e marama ana tou kanohi, e marama katoa ano hoki tou tinana.

23 Otira ki te mea e kino ana tou kanohi, e pouri katoa ano hoki tou tinana. Ki te mea hoki he pouri te maramatanga i roto i a koe, he rahi ra te pouritanga.

24 ¶ Kahore he tangata e pono te mahi ki nga rangatira tokorua: e mauahara hoki ia ki tetahi, e aroha atu ki tetahi; kahore ranei e wakau ia ki tetahi, e waka-kino ki tetahi. Ekore ra e pono i a koutou te mahi ki te Atua, ki te taonga.

25 Mo konei ra ka mea atu nei a hau ki a koutou, Kua e wakaaroa tonutia to koutou orange, te mea e kai ai koutou, te mea e inu ai koutou; kua ano hoki e *wakaaroa* o koutou tinana, te mea e kakahu ai koutou. Ehara oti te orange i te mea rahi i te kai, me te tinana i te kakahu?

26 Titiro ki nga manu o te rangi: ekore hoki e rui, ekore ano hoki e kokoti, e kohikohi ranei ki roto ki nga rua; heoi ra e wangainga ana ratou e to koutou Matua i te rangi. Ehara oti koutou i te mea pai ake i a ratou?

27 Ko tehea o koutou, ma te wakaaro e ahei ai te hono i *tetahi wahi* ki tona roanga, me te watianga kotahi *te roa*?

28 A kia aha ai ina wakaaroa tonutia e koutou te kakahu? Maharatia nga rengarenga o te wenua, te tupunga; ekore nei e mahi, ekore nei ano hoki e miro:

29 Na, e mea atu nei a hau ki a koutou, Kihai a Horomona i tona kororiatanga katoa i wakakakahuria me tetahi o enei.

30 Ha, ki te mea e peneitia ana e te Atua te wakakakahuranga o te tarutaru o te wenua e tupu ana aianei, a hei apopo ka maka ki roto ki te hangī, kaula oti ianei koutou e wakakakahuria e ia, e te hunga wakapono iti?

31 Mo konei kaula e wakaaroa tonutia, *kaula* e mea, He aha ta tatou e kai ai? He aha ta tatou e inu ai? Me wakakakahu tatou ki te aha?

32 (Ta te mea e rapu ana nga tauwi ki anei *mea* katoa:) e kite ana hoki to koutou Matua i te rangi i ta koutou mate ki anei *mea* katoa.

33 Na, matua rapu i te rangatiranga o te Atua, me tona tikanga; a ka ho atu hoki ki a koutou anei *mea* katoa.

34 Mo konei ra aua e wakaaro tonu ki apopo: ma apopo hoki ana *mea* e wakaaro. Kati ano mo te ra ko ona kino ano.

UPOKO 7.

KAUA e wakawa, kei wakawakia koutou.

2 Na, ka wakawakia koutou ki te wakawa e wakawa ai koutou: a ka mehuatia mo koutou ki te mehua e mehua ai koutou.

3 He aha tau e titiro ki te pura i roto i te kanohi o tou hoa, te mahara ki te kauae i roto i tou kanohi?

4 Me pehea ake te mea ki tou hoa, Iaua kia kapea ki waho te pura i tou kanohi; a he kauae ano kei roto i tou kanohi?

5 E te tangata ngutu kau, kia matua kapea e koe ki waho te kauae i tou kanohi; ko reira koe ata kite ai kia kapea ki waho te pura i to tou hoa kanohi.

6 ¶ Kaula e ho atu te *mea* tapu ki te moimoi, kaula ano hoki e akiritia o koutou peara ki te aroaro o te poaka, kei takahia ki

nga waewae, a ka tahuri, ka ngau i a koutou.

7 ¶ Me inoi, a ka ho atu ki a koutou; rapua, ka kitea e koutou; patukia, ka uakina ki a koutou.

8 Na, ko te tangata katoa e inoi ana e wiwi nei; ko ia e rapu ana e kite ana; ki te tangata e patuki ana ka uakina.

9 A ko tehea tangata o koutou ki te mea ka inoi atu ki a ia tana tama ki tetahi taro, ara e ho atu ranei ki a ia he kowatu?

10 A ki te mea e inoi ia ki tetahi ika, e ho atu ranei ki a ia he nakahi?

11 Ki te mea hoki ko koutou e kino nei, e matau ana ano ki te ho atu mea papai hoatu noa ki o koutou tamariki, ekore ianei e rahi ke atu ta to koutou Matua i te rangi homaitanga *mea* papai ki a ratou e inoi atu ana ki a ia?

12 Mo konei ra ko nga *mea* katoa e pai ai koutou kia meatia e te tangata ki a koutou, penatia atu hoki e koutou ki a ratou: na, ko te ture me ta nga poropiti ano tenei.

13 ¶ Tomo atu koutou ma te kuwaha kuiti: mo te mea he kuwaha warahi te kuwaha, he ara warahi te ara e tika ana ki te mate, a he tokomaha e tapoko atu ana ra reira:

14 E kuiti ana hoki te kuwaha, e kuiti ana te ara e tika ana ki te ora, he ruanga te *hunga* e kite ana i taua ara.

15 ¶ Na, kia tupato ki nga poropiti teka e haere mai ana ki a koutou, he mea wakakakahu ki te huru hipi, ko roto ia he wuruwi haehae.

16 Ma o ratou hua ka kitea ai ratou e koutou. E wakiia ana ranei te karepe i te tataramoa, te piki ranei i te puwa?

17 Koia ra ko te rakau pai katoa hei wakatupu i te hua pai;

ko te rakau kino hei wakatupu i te hua kino.

18 Ekore e wakatupu te rakau pai i te hua kino, ekore ano hoki e wakatupu te rakau kino i te hua pai.

19 Ko te rakau katoa ekore e wakatupu i te hua pai e tuakina ana, a e maka ana ki te ahi.

20 Eaoia, ma o ratou hua ano ka kitea ai ratou e koutou.

21 ¶ Ekore e tomo atu ki roto ki te rangatiratanga o te rangi nga tangata katoa e mea mai ana ki hau, E te Ariki, E te Ariki; otira ko ia e mea ana i te hiahia o taku Matua i te rangi.

22 He tokomaha e mea mai ki a hau a taua ra, E te Ariki, E te Ariki, kihai koia matou i waka-poropiti ki tou ingoa? ki tou ingoa i pei rewera ki waho? ki tou ingoa he tini nga hanga nunui i oti i a matou te mea?

23 Ko reira a hau mea atu ai ki a ratou, Kahore rawa a hau i mohio ki a koutou; haere atu koutou, te kai mahi i te kino.

24 ¶ Mo konei ra ko te tangata katoa e rongo ana ki enei kupu aku, a ka meatia e ia, ka wakari-tea ia e a hau ki te tangata mahara i hanga i tona ware ki runga ki te kamaka:

25 A ka ua te ua, ka puta nga waipuke, pupuhi ana nga hau, pa pu ki taua ware; a hore rawa kia hinga: ta te mea hoki i hanga i runga i te kamaka.

26 A ko te tangata katoa e rongo ana ki enei kupu aku, a ekore e meatia e ia, ka wakari-tea ia ki te tangata wakaaro kore, i hanga i tona ware i runga i te onepu:

27 A ka ua te ua, ka puta nga waipuke, pupuhi ana nga hau, pa pu ki taua ware; a ka hinga: he rahi ano tona hinginga.

28 Ano ka mutu enei korero i a Ihu, miharo ana te tini tangata ki tana ako:

29 No te mea i ako ia i a ratou me tetahi tangata wai mana, kihai pena me nga karaipi.

UPOKO 8.

A NO ka heke iho ia i te mau-nga, ka wai nga mano tua-uriuri i a ia.

2 A na, haere mai ana tetahi tangata repara, koropiko ana ki a ia, mea atu ana, E te Ariki, ki te mea e pai ana koe, mau a hau ka ma ai.

3 A wakatorona atu ana e Ihu tona ringa, wakapa atu ana ki a ia, ka mea, E pai ana a hau; kia ma koe. A ma iho ana i reira tana reparatanga.

4 A mea atu ana a Ihu ki a ia, Kia mahara koe kei korerotia e koe ki te tangata; otia haere, kia kite te tohunga karakia i a koe, a kawea atu te mea hoatu noa i mea ai a Mohi, hei tohu mo ratou.

5 ¶ Ano ka tae a Ihu ki Kape-re-nauma, haere mai ana ki a ia tetahi keneturio, ka inoi atu ki a ia,

6 Ka mea, E te Ariki, ko taku pononga kei te ware e takoto ana i te pararutiki, e ngaua kinotia ana.

7 A ka mea atu a Ihu ki a ia, Ka haere atu a hau ki te wakaora i a ia.

8 A ki atu ana te keneturio, ka mea, E te Ariki, he tangata aha a hau ina koe ka haere mai ki raro ki taku tuanui: otia kia wakuaki kau mai koe i te kupu, a e ora taku pononga.

9 He tangata wai rangatira hoki a hau, he hoia aku e rongo ana i a hau: ka mea atu a hau ki tenei tangata, Haere, ka haere ia; ki tera atu, Haere mai, ka haere mai ia; ki taku pononga, Meatia tenei, a ka meatia e ia.

10 Ano ka rongo a Ihu, miharo ana, a mea atu ana ia ki te hunga.

i aru mai, He pono, e mea atu nei a hau ki a koutou, Kahore ano i kites e a hau i Iharaia te waka-pono me tenei te nui.

11 A ka mea atu a hau ki a koutou, He tokomaha te haere mai i te ita, i te weta, a e nolo tahi ratou ko Aperahama, ko Ihaka, ko Hakopa, ki te rangatiratanga o te rangi.

12 Tena ko nga tamariki o te rangatiratanga e maka ki te pouritanga i waho: ko reira te tangihanga me te teteatanga o nga niho.

13 A mea atu ana a Ihu ki te keneturio, Haere koe; a me tau wakaponotanga, kia pera ano hoki te meatanga ki a koe. A ora ana tana pononga i taua haora pu ano.

14 ¶ Ano ka tae atu a Ihu ki te ware o Pita, ka kite ia i tana hungawai wahine, e takoto mate ana i te pawera.

15 A ka pa ia ki tona ringaringa, haere ana te pawera: a ara ake ana ia ki te taka mea ma ratou.

16 ¶ Ano ka ahihi, arahina mai ana e ratou ki a ia he tokomaha te hunga kua reweratia: a nana i pei nga wairua ki waho ki tana kupu, a wakaorangia ana te hunga mate katoa:

17 Kia rite ai hoki te mea i korerotia e Ihaia te poropiti, i mea, Nana i tango o tatou ngoikoretanga, i kawe o tatou matenga.

18 ¶ Ano ka kite a Ihu i nga mano tuauriuri e mui ana i a ia, ka tapa ia kia haere ki tarawahi.

19 A haere mai ana tetahi karaihi, mea atu ana ki a ia, E te kai wakaako, e aru a hau i a koe ahakoa haere koe ki hea ki hea.

20 A mea atu ana a Ihu ki a ia, He rua a nga pokiha, he owanga a nga manu o te rangi; tena ko te Tama a te tangata hore ona wahi e urungatia ai tona matenga.

21 A mea atu ana tetahi atu o ana akonga ki a ia, E te Ariki, matua tuku i a hau kia haere ki te tanu i taku matua tane.

22 Na, mea atu ana a Ihu ki a ia, Aru mai ra i a hau; a waiho ma nga tupapaku e tanu a ratou tupapaku.

23 ¶ Ano ka eke ia ki te kaupuke, aru atu ana ana akonga i a ia.

24 Na, keri ana te awa wakaharahara ki te moana, a ngaro ana te kaupuke i te ngaru: otira e moe ana ia.

25 A haere mai ana ana akonga, ka wakaoho i a ia, ka mea, E te Ariki, wakaorangia matou: ka mate matou.

26 A mea atu ana ia ki a ratou, He aha ta koutou e wehi, E te hunga wakapono iti? Me i reira ka ara ia, ka ki atu ki te hau, ki te moana; a tino marino noa.

27 Miharo ana nga tangata, ka mea, He tangata aha tenei, ina rongo rawa te hau me te moana ki a ia!

28 ¶ Ano ka witi ia ki tarawahi ki te wenua, o nga Kerekehini, tutaki ana ki a ia nga tangata tokorua e reweratia ana, e haere mai ana i roto i nga tanumanga tupapaku, he hunga wakamataku wakaharahara, te taea te haere e te tangata i taua ara.

29 Na, ka karanga ake raua, ka mea, Kia ahatia koia maua e koe, e Ihu, te Tama a te Atua? kua tae mai oti koe ki konei ki te wakamamae wawe i a maua?

30 A i tawiti ke atu i a ratou te kahui poaka e kai ana, he tini ke.

31 A ka tohe nga rewera ki a ia, ka mea, Ki te peia matou ki waho, tukua matou kia haere ki roto ki te kahui poaka.

32 A mea atu ana ia ki a ratou, Haere. Ano ka puta ki waho haere ana ki roto ki te kahui poaka; na, tino rere katoa iho

ana te kahui poaka ra te pari ki te moana, a mate iho ki roto ki te wai.

33 Otiia, wati ana te kai wanga, haere ana ki te pa, korero ana i nga mea katoa, me te mea-tanga ki te hunga i reweratia.

34 Na, puta katoa mai ana te pa ki waho ki te wakatau i a Ihu; ano ka kite ratou i a ia, ka tohe kia mahue i a ia nga kaha o to ratou kainga.

UPOKO 9.

A KA eke ia ki te kaipuke, ka witi ki tawahi, ka haere ki tona pa.

2 Na, kawea atu ana e ratou ki a ia tetahi pararutiki, he mea wakatakoto ki te moenga: a ka kite a Ihu i to ratou wakapono, ka mea atu ki te pararutiki; E tama, kia maia; ka oti au hara te muru.

3 Na, ka mea etahi o nga karaipi i roto ano i a ratou, E korero kino ana te tangata nei.

4 A ka kite a Ihu i o ratou wakaaro, ka mea, Na te aha ra koutou i wakaaro kino ai i roto i o koutou ngakau?

5 Ko tehea te mea takoto noa, ko te mea, Ka oti au hara te muru; ko te mea ranei, Wakatika, haere?

6 Otira ka kite ai koutou he kaha ta te Tama a te tangata i te wenua kia muru i te hara, (me i reira ka mea atu ia ki te pararutiki,) Wakatika, tangohia ake tou moenga, a haere ki tou ware.

7 A wakatika ana ia, haere ana ki tona ware.

8 Ano ka kite nga mano, ka miharo, a wakakororiatia ana te Atua i ho atu ai tenei kaha ki nga tangata.

9 ¶ Ka haere atu a Ihu i reira, ka kite ia i tetahi tangata, ko Matiu tona ingoa, e noho ana ki te ware tango moni: a mea atu ana

ki a ia, Aru mai ra i hau. A wakatika ana, aru ana i a ia.

10 ¶ A ka noho ia ki roto ki te ware, na, he tokomaha nga pupirikana me nga tangata hara i haere mai, a noho iho ana ki a Ihu me ana akonga.

11 A ka kite nga Parihi, ka mea atu ratou ki ana akonga, He aha ta koutou kai wakaako ka kai tahi ai me nga pupirikana me nga tangata hara?

12 Otira ka rongu a Ihu, mea atu ana ki a ratou, Ekore ra e mate te hunga ora ki te rata, otira ko te hunga e mate ana.

13 Na, haere koutou kia ako i tena, Ko taku pai te tohu, aua te patunga tapu: kihai hoki a hau i haere mai ki te karanga i te hunga tika, otira ko te hunga hara ki te ripeneta.

14 ¶ Me i reira haere mai ana ki a ia nga akonga a Hoani, mea ana, He aha hoki matou ko nga Parihi ka hono ai te noho puku, tena ko au akonga hore rawa kia noho puku?

15 A mea atu ana a Ihu ki a ratou, E ahei ranei nga tamariki o te ware o te wahine marena hou te tangi, i te mea e noho ana te tane marena hou ki a ratou? na, tera e tae mai nga ra e tangohia ai te tane marena hou i a ratou, a hei reira ka noho puku ai ratou.

16 Kahore he tangata e wakapiri ana i te papaki kahu hou ki te kahu tawito, ko te papaki hoki e wakapiritia ana kia kapi ai te wakamaweto ana i te kakahu, a ko te kore e wakanuia ana.

17 Ekore ano hoki e ringihia te waina hou ki roto ki nga ipu tawito: penei ka pakaru nga ipu, a ka maringi te waina, pirau ake nga ipu: otira e ringihia ana te waina hou ki roto ki nga ipu hou, a ora ake ana erua erua.

18 ¶ I a ia ano e korero ana i enei mea ki a ratou, na, haere mai

ana tetahi rangatira, koropiko iho ana ki a ia, ka mea, Tenei kua marere taku tamahine: haere mai ia wakapakia iho tou ringa ki a ia, a e ora ia.

19 A wakatika ana a Ihu me ana akonga, aru ana i a ia.

20 ¶ Na, haere mai ana i muri i a ia tetahi wahine *mate* i te pakarutanga toto, tekau ma rua nga tau i *mate ai*, a pa ana ki te remu e tona kakahu:

21 I mea hoki ia i roto ano i a ia, Ahakoa pa kau atu a hau ki tona kakahu, ka ora a hau.

22 Otira tahuri ana a Ihu, ka kite i a ia, ka mea, E ko, kia maia koe; ka ora koe i tau wakaponotanga. A wakaorangia ana te wahine i taua haora.

23 ¶ A ka tae atu a Ihu ki roto ki te ware o te rangatira, ka kite i te kai wakatangi putorino me nga tangata e turituri ana,

24 Ka mea atu ia ki a ratou, Haere atu: kahore ano i mate te kotiro, otira e moe ana. A kaitaina putia ana ia e ratou.

25 Ano ka oti nga tangata te pei ki waho, ka tomo atu ia ki roto, tango ana i tona ringaringa, a ara ake ana te kotiro.

26 A puta noa tenei rongo ki taua wenua katoa.

27 ¶ A ka haere atu a Ihu i reira, tokorua nga matapo i aru i a ia, karanga ake ana, mea ana, E te Tama a Rawiri, kia atawai ki a maua.

28 A ka tapoko ia ki te ware, tomo atu ana te hunga matapo ki a ia: a mea atu ana a Ihu ki a raua, Tenei korua te wakaponona. e taea tenei te mea e hau? Mea atu ana raua ki a ia, Ae, e te Ariki.

29 Me i reira ka pa ia ki o raua kanohi, ka mea, Kia rite ki ta korua wakaponona te meatanga ki a korua.

30 A ka titiro o raua kanohi;

na, tino korero atu ana a Ihu ki a raua, ka mea, Kia mahara kei rangona e te tangata.

31 Oti ka riro ke raua, korerotia ana ia e raua ki taua wenua katoa.

32 ¶ I to raua haerenga, arahina mai ana ki a ia tetahi tangata wahangu, kua reweratia.

33 A ka oti te rewerera te pei ki waho, ka ki taua wahangu; a miharo ana i te rongo pai o te rangatira ano i kitea te penei i Ihairaira.

34 Otira ka mea nga Parihi, Na te rangatira ra o nga rewerera i peia ai e ia nga rewerera ki waho.

35 A haereere ana a Ihu i nga pa katoa i nga kainga, ako ana i roto i o ratou ware karakia, kauwau ana i te rongo pai o te rangatiratanga, wakaora ana i te tini o te mate me te tini o te turorotanga i nga tangata.

36 ¶ A ka kite ia i te mano, ka oho a roto i a ia i te aroha ki a ratou, e hemo ana hoki ratou, e wawara ke ana, me te hipi kai tiaki kore.

37 Me i reira ka mea atu ia ki ana akonga, Ko te hauhakenga te nui ana, ko te kai hauhake te ruarua ana;

38 Inoi atu ra ki te Ariki o te hauhakenga, kia tonoa mai ai e ia he kai hauhake ki tana hauhakenga.

UPOKO 10.

A KA oti te karanga e ia ana akonga tekau ma rua, ho atu ana ki a ratou he kaha ki nga wairua kino, kia peia ki waho, a kia wakaorangia te mate katoa me te turorotanga katoa.

2 Na, ko nga ingoa enei o nga apotoro kotahi nei tekau ma rua; Ko te tuatahi, ko Haimona i huaina ko Pita, me Anaru tana teina; ko Hemi te *tama* a Heperi, raua ko Hoani tana teina;

3 Ko Piripi, raua ko Patoromu; ko Tamati, raua ko Matiu te pu-

pirikana; ko Hemi te *tama* a Arapiu, ko Rapiu hoki i huaina ko Turiu;

4 Ko Haimona o Keina, ko Hura Ikariote hoki, nana ia i tuku atu *ki te mate*.

5 ¶ Ko tenei tekau ma rua i to noa e Ihu, a ki atu ana ia ki a ratou, ka mea, Kua e haere ki te huarahi o nga tauwi, kua ano hoki e tomo ki roto ki tetahi pa o nga Hamaritana:

6 Me haere ano ia ki nga hipi ngaro o te iwi o Iharaia.

7 A hei to koutou haerenga ka karanga, ka mea atu, Kua tata te rangatiratanga o te rangi.

8 Wakaorangia nga turoro, wakaakia nga repera, wakaarahia nga tupapaku, peia nga repera ki waho: kua tango noa koutou, ho atu noa e koutou.

9 Aua e kahi koura, hiriwa, parahi ki roto ki o koutou witiki,

10 Kua ano hoki tetahi pute mo te ara; kua e takiruatia te tatata, kua he hu, kua ano hoki he tokotoko; ka ea i te kai mahi tana kai.

11 A ko tehea pa ranei, ko tehea kainga ranei e tomo atu ai koutou, uia atu, Ko wai te tangata pai i roto? a hei reira noho ai, a haere noa atu.

12 Ano ka tomo atu koutou ki tetahi ware, kia owa atu.

13 A ki te mea e pai ana te ware, kia tau to koutou rangimarietanga ki reira: ki te kahore ia e pai, kia hoki mai to koutou rangimarietanga ki a koutou.

14 Ko te tangata ekore e pupuri i a koutou, ekore e wakarongo ki a koutou kupu, ka haere koutou ki waho o taua ware, o taua pa ranei, ruia te nehu o o koutou waewae.

15 He pono e mea atu nei a hau ki a koutou, Erangi te wenua o Horoma, o Komora i taua pa a te ra wakawa.

16 ¶ Na, ka tono atu a hau i a koutou me te hipi i roto i nga wuruwi: kia rite ra koutou ki te nakahi te mahara, a kia kino kore me te kukupa.

17 Kia tupato ia ki te tangata: e ho atu hoki koutou e ratou ki nga runanga wakawa, a e wiaua koutou e ratou i roto i nga ware karakia;

18 Ka arahina koutou ki nga kawana, ki nga kingi moku, hei tohu ki a ratou ki nga tauwi hoki.

19 Ano ka ho atu koutou e ratou, kua e wakaaroa te pehea te aha e korero ai koutou: ka ho atu hoki ki a koutou a taua haora ano te mea e korero ai koutou.

20 Ehara hoki i a koutou te korero, otiia ko te Wairua o to koutou Matua te korero ana i roto i a koutou.

21 Na, ko te tuakana e tuku i te teina ki te mate, ko te matua e tuku i te tamaiti: ko nga tamarii e wakatika ki nga matua, e wakamate i a ratou.

22 A ka mauaharatia koutou e nga tangata katoa mo toku ingoa: ko te tangata ia e u tonu ana a taea noatia ra ano te mutunga, ka wakaorangia.

23 Na, ka arumia koutou i tenei pa, rere atu ki tetahi atu: he pono hoki e mea atu nei a hau ki a koutou, Ekore e poto i a koutou nga pa o Iharaia te haere, ko te Tama o te tangata kua tae mai.

24 Ekore ra e nui ake te akonga i tana kai wakaako, ekore hoki te pononga e nui i tana rangatira.

25 Heoi ra ma te akonga kia rite ia ki tana kai wakaako, ko te pononga hoki *kia rite* ki tana rangatira. Me he mea kua karangatia e ratou te rangatira o te ware ko Perehepura, ekore ano hoki nga tangata o tona ware e karangatia?

26 Mo konei ra kua e wehi ki

a ratou: kahore hoki he *mea* hi-poki ekore e hura; *kahore* hoki he *mea* huna ekore e rangona.

27 Ko taku e korero nei ki a koutou i te pouritanga, korerotia e koutou i te maramatanga: ko ta koutou e rongō nei ki te tari-nga, kauwautia e koutou ki ranga ki nga ware.

28 A kaua e wehingia te hunga patu i te tinana, a ekore e kaha ki te patu i te wairua: otira kia wehi ki a ia e kaha ana ki te waka-mate ngatahi i te wairua me te tinana ki te reinga.

29 Ekore ianei e hokona nga pi-hoihoi erua ki te patene kotahi? a ki te kahore to koutou Matua e *mea* ekore tetahi e marere ki raro ki te wenua.

30 Na, ko nga makawe o o kou-tou matenga oti rawa ano te tatau katoa.

31 Mo konei ra kaua e wehi, erangi ra koutou i nga pihoihoi maha.

32 Ko te *tangata* katoa hoki e korerotia ai a hau ki te aroaro o nga tangata, ko ia ano hoki te ko-rerotia e hau ki te aroaro o taku Matua i te rangi.

33 Na, ko te *tangata* e wakaka-horetia ai hau ki te aroaro o nga tangata, ko ia ano hoki te waka-kahoretia e hau ki te aroaro o taku Matua i te rangi.

34 Kei mea i haere mai a hau kia kawea he rangimarietanga ki te wenua: kihai hau i haere mai kia kawea he rangimarietanga, otiraia he hoari.

35 I haere mai hoki a hau kia wakawawaitia te tangata ki tana matua tane, me te tamahine ki tana matua wahine, me te hunao-nga wahine ki tana hungawai wahine.

36 A ko nga hoa riri a te tangata ko nga tangata o tona ware ake ano.

37 Ko te *tangata* e nui ake ana

tana aroha ki tana matua tane, matua wahine ranei i *tana aroha* ki hau, ekore a hau e manako atu ki a ia: a ko te *tangata* e nui ake ana tana aroha ki tana tama, ta-mahine ranei i *tana aroha* ki hau, ekore a hau e manako atu ki a ia.

38 A ko ia ekore e mau ki tana ripeka, e aru i muri i hau, ekore a hau e manako atu ki a ia.

39 Ko ia kua kite i tona ora ko te ora e mahue i a ia: a ko ia nona te ora kua mahue moku, e kite ia i tona ora.

40 ¶ Ko ia e pupuri ana i a koutou e pupuri ana i hau, a ko ia e pupuri ana i hau e pupuri ana i a ia i tonoa mai ai a hau.

41 Ko ia e pupuri ana i te poro-piti ki te ingoa o te poropiti e riro ki a ia te utu o te poropiti; a ko ia e pupuri ana i te *tangata* tika ki te ingoa o te *tangata* tika e riro ki a ia te utu o te *tangata* tika.

42 A ko ia e wakainu i tetahi o tenei hunga nonohi ki te kahaka wai matao anake ki te ingoa o te akonga, he pono e mea atu nei a hau ki a koutou, Ekore rawa e mahue i a ia tona utu.

UPOKO 11.

A NO ra hoki ka mutu i a Ihu te tono i ana akonga kotahi nei tekau ma rua, haere ake ana i reira ki te ako ki te kauwau i o ratou pa.

2 ¶ Na, ka rongō a Hoani i roto i te ware herehere ki nga mahi a te Karaiti, ka tono ia i tetahi o ana akonga tokorua,

3 Mea atu ana ki a ia, Ko koe ranei i meinga kia haere mai, me tatari ranei matou ki tetahi ke atu?

4 Ki atu ana a Ihu, ka mea atu ki a raua, Haere, korerotia atu ki a Hoani nga *mea* e rongō nei e kite nei korua:

5 Ko nga matapo e kite ana, ko nga kopa e haere ana, ko nga repera e wakamakia ana, ko nga turi e rongo ana, ko nga tupapaku e wakaarahia ana, a e kauwautia ana te rongo pai ki te hunga rawa kore.

6 A ka hari ia ekore e wakahe-
ngia ki a hau.

7 ¶ I a rauh e haere ana, ka timataia e Ihu, ka korerotia a Hoani ki nga mano, I haere koutou ki te koraha kia kite i te aha? He kakaho e wakangaueuetia ana e te hau?

8 Otira i haere koutou kia kite i te aha? He tangata kua waka-kakahuria ki nga kakahu ngawari? na, ko ratou e kakahu ana i nga kakahu ngawari kei nga ware o nga kingi.

9 Otira i haere koutou kia kite i te aha? I te poropiti? Ae ra, e mea atu ana a hau ki a koutou, tera atu ano i te poropiti.

10 Ko ia hoki tenei kua tuhituhia nei, Na, ka tono a hau i taku karere ki mua i tou aroaro, mana e wakaatea tau ara ki mua i a koe.

11 He pono e mea atu nei a hau ki a koutou, Kahore ano i wakatika noa i nga wanau o te wahine he tangata rahi ake i a Hoani te kai iriiri: heoi rahi ake i a ia te tangata iti rawa i te rangatiratanga o te rangi.

12 A no nga ra i a Hoani te kai iriiri a mohoa noa nei e tauria ana te rangatiratanga o te rangi, a e tangohia ana e te hunga maia.

13 Kua korero hoki nga poropiti katoa me te ture taea noatia a Hoani.

14 A ki te pai koutou kia tango, ko Iraia tenei i meinga kia haere mai.

15 Ko ia he taringa ona hei wakarongo, kia rongo ia.

16 ¶ Me wakarite raia e hau tenei wakatupuranga ki te aha? E

rite ana ki nga tamariki e noho ana i nga kainga hoko, e karanga ana ki a ratou hoa,

17 E mea ana, Kua wakatangi rehu matou ki a koutou, kahore koutou i kanikani mai; kua tangi matou ki a koutou, a kahore koutou i tangi mai.

18 Ko Hoani hoki kihai kai haere mai kihai inu, heoi e mea ana ratou, He rewera tona.

19 Ko te Tama a te tangata i kai haere mai i inu, a e mea ana ratou, Na, he tangata kakai, he tangata iinu waina, he hoa no nga pupirikana me nga tangata hara. Otira e wakatikaia ana te matauranga e ana tamariki.

20 ¶ Me i reira ka anga ia ka riri ki nga pa i meinga ai te nuinga o ana merekara, mo te mea kihai ratou i ripeneta:

21 He aue mou, e Korahina! he aue mou e Petahaira! me i meatia hoki i Taira i Hairona nga merekara kua meatia i a korua, kua ripeneta ke raua ki te kahu taua, me te pungarehu.

22 Otiraia, e mea atu ana a hau ki a koutou, Erangirangi Taira me Hairona i a korua a te ra wakawa.

23 A ko koe, e Kaperenauma, ka oti nei te wakaikike ki runga ki te rangi, e turakina ki raro ki te po: me he mea hoki i meatia nga merekara i Horoma kua meatia nei i a koe, penei kua tu tonu, a taea noatia tenei ra.

24 Otira e mea atu ana hau ki a koutou, Erangirangi te wenua o Horoma i a koe a te ra wakawa.

25 ¶ Ki atu ana a Ihu i reira, ka mea, E wakapai atu ana a hau ki a koe, e Pa, e te Ariki o te rangi me te wenua, mo te mea hoki kua huna e koe anei mea ki te hunga matau, ki te hunga mahara, a kua wakakitea ki nga tamariki nonohi.

26 Ae ra, e Pa: i pai hoki te penei ki tau titiro.

27 Ko nga *mea* katoa ka oti te tuku mai ki a hau e taku Matua: a kahore tetahi e matau ana ki te Tamaiti, ko te Matua anake; kahore ano hoki tetahi e matau ana ki te Matua, ko te Tamaiti anake raua ko ta te Tamaiti e pai ai kia wakakitea ia.

28 ¶ Haere mai ki hau koutou katoa e mauitua ana, e taimahatia ana, a maku koutou e wakao-kioki.

29 Tangohia taku ioka ki a koutou, kia wakamatauria koutou e hau; e riri kore ana hoki, e marie ana ano hoki a roto o toku ngakau: a e kitea e koutou te okiokinga mo o koutou wairua.

30 E ngawari ana hoki taku ioka, a ko taku wahanga e mama ana.

UPOKO 12.

I REIRA ano haere ana a Ihu i te hapati ra waenga witi; a mate ana ana akonga i te hiakai, a anga ana ki te wawaki witi, kai ana.

2 A ka kite nga Parihi, ka mea atu ratou ki a ia, Na, e mea ana au akonga i te *mea* ekore e tika kia meatia i te hapati.

3 Mea atu ana ia ki a ratou, Kahore ano oti koutou i rongo ki ta Rawiri i mea ai i tana matenga i te hiakai, ratou ko ana hoa;

4 Ki tana tomokanga ki te ware o te Atua, a i kai i te taro i wakatatoria, kihai nei i tika kia kainga e ia me ana hoa, ma nga tohunga karakia anake?

5 A kahore ano koutou i kite i te ture, e wakanoatia ana te hapati e nga tohunga karakia i roto i te temepara i nga hapati, a ekore e riria?

6 Otira e mea atu ana a hau ki a koutou, Tenei ra tetahi e rahi ke atu ana i te temepara.

7 Me i matau koutou ki tenei, Ko taku pai te tohu, aua te patunga tapu, penei kahore koutou i wakawa i te hunga hara kore.

8 Ta te mea ko te Tama a te tangata te Ariki hoki o te hapati.

9 ¶ Ano ka riro ake ia i reira, ka haere ki to ratou ware karakia:

10 Na, i reira tetahi tangata ringa memenge. A ui atu ana ratou ki a ia, ka mea, He mea tika ranei kia wakaora i te tangata i nga hapati? he mea hoki kia wakaoraa ia ia.

11 A mea atu ana ia ki a ratou, Ko tehea tangata o koutou, ki te mea kotahi ona hipi, a ki te taka ki roto ki te poka i te hapati, ekore ranei ia e mau ki taua hipi, e hapai ake?

12 Waihoki, tera atu ta te tangata pai i ta te hipi. Na reira i tika ai kia meatia te *mea* pai i nga hapati.

13 Me i reira ka mea atu ia ki te tangata, Wakamarokia mai tou ringaringa. A wakamarokia atu ana; wakaorangia ana rite tonu ki tera.

14 ¶ Na, haere ana nga Parihi ki waho, ka runanga ki a ia ki te pehea e wakamatea ai ia e ratou.

15 Otira ka matau a Ihu, haere ke ana i reira: a aru tonu ana nga mano tini i a ia, wakaorangia katoatia ana ratou e ia;

16 A nui rawa tana kupu ki a ratou kei wakakitea ia:

17 Kia wakaritea ai te *mea* i korerotia e Ihaia te poropiti, i mea,

18 Na, ko taku Tama, ko taku i wiriwi ai a hau; ko taku e aroha ai, ko ta taku wairua e tino pai rawa ai: e waiho e hau taku wairua ki a ia, mana e wakuapuaki te wakawa ki nga tauwi.

19 Ekore ia e estohe, ekore ia e karanga ake; ekore ano hoki e rangona tona reo e te tangata i nga ara.

20 A ekore e watiia e ia te

kakaho maru, ko te muka pongere ekore e tinea e ia; a kia waka-putaia ra ano te toanga o te wakawa.

21 A e u nga tauwi ki tona ingoa.

22 ¶ Me i reira arahina mai ana ki a ia he tangata kua reweratia, e matapo ana, e wahangu ana: a wakaorangia ana e ia, no ka korero ka kite taua matapo taua wahangu.

23 A miharo ana nga mano katoa, ka mea, Ehara ianei tenei i te tama a Rawiri?

24 ¶ Ano ka rongu nga Parihi, ka mea ratou, Kihai nga reuera i peia e te koroke nei, na Perehepura ia, na te rangatira o nga reuera.

25 A matau ana a Ihu ki a ratou wakaaro, mea atu ana ki a ratou, Ko ia rangatiratanga e wehewehea ana ki a ia ano, ka kore; a ko ia pa ranei, ko ia ware ranei e wehewehea ana ki a ia ano, ekore e tu;

26 A ki te pei a Hatana i a Hatana ano, e wehewehea ana ia ki a ia ano; me pehea ianei ka tu ai tana rangatiratanga?

27 Ki te mea na Perehepura a hau ka pei reuera nei ki waho, na wai a koutou tamariki i pei ai? mo konei, ko ratou hei kai wakawa i a koutou.

28 Tena ki te pei reuera a hau ki te Wairua o te Atua, he pono kua tae mai te rangatiratanga o te Atua ki a koutou.

29 Oti me pehea ka tomo ai te tangata ki roto ki te ware o te tangata kaha, ka muru ai i ana taonga, ki te kore ia e matua here i taua tangata kaha? ko reira raia muru ai i tona ware.

30 Ko ia ehara te hoa noku, he hoa riri ia ki hau; ko ia ekore e kohikohi tahi maua, e wakatitari ana.

31 Mo konei ka mea atu a hau

ki a koutou, Ko te hara katoa, me te korero kino a nga tangata e murua: tena ko te korero kino a nga tangata ki te Wairua ekore e murua.

32 Ko ia e korero kino ana ki te Tama a te tangata, e murua tana hara: tena ko ia e korero kino ana ki te Wairua Tapu, ekore e murua tana hara i tenei ao, ekore ano hoki i tera atu.

33 Meinga ranei ko te rakau kia pai, me ana hua kia pai; meinga ranei ko te rakau kia pirau, me ana hua kia pirau: ma ana hua hoki te rakau ka kitea ai.

34 E, e te uri nakahi, me pehea ka korero pai ai koutou e kino nei hoki koutou? no roto hoki no te nuinga o te ngakau e korero nei te mangai.

35 No te takotoranga pai i te ngakau ka waka-putaina ake ai nga mea pai e te tangata pai: a no te takotoranga kino ka waka-putaina ake ai nga mea kino e te tangata kino.

36 Na, e mea atu ana a hau ki a koutou, Ko te kupu poka noa katoa e korero ai nga tangata e wakawakia a te ra wakawa.

37 Ma au kupu hoki koe ka wakatikaia ai, ma au kupu hoki koe ka meinga ai kia mate.

38 ¶ Me i reira ka ki atu etahi o nga karaipi me nga Parihi, ka mea, E te kai wakaako, e hiahia ana matou kia kite i tetahi tohu i a koe.

39 Na, ki atu ana ia, ka mea ki a ratou, E rapu ana te wakatupuranga kino te wakatupuranga puremu ki tetahi tohu; ekore tetahi tohu e ho atu, heoti ano ko te tohu a Hona te poropiti:

40 Me Hona hoki etoru ana ra etoru ana po i roto i te kopu o te tohora: waihoki kia toru nga ra kia toru nga po a te Tama a te tangata i roto i te ngakau o te wenua.

41 E wakatika nga tangata o Ni-

newe a te wakawakanga ki tenei wakatapuranga, a ka mea ai kia mate: mo te mea i ripeneta ratou i te kauwautanga a Hona; na, kei konei tetahi rahi ke atu i a Hona.

42 E wakatika te kuini o te hauta a te wakawakanga ki tenei wakatapuranga, a ka mea ai kia mate: i haere mai hoki ia i nga pito o te wenua kia rongo i te matauranga o Horomona; na, kei konei tetahi rahi ke atu i a Horomona.

43 Na, ka puta mai te wairua kino i roto i te tangata, ka haere ia ra nga wahi maroke rapu ai i te okiokinga, a hore ake kia kite.

44 Ko reira ia mea ai, Ka hoki atu a hau ki taku ware i haere mai ai hau; ano ka tae, ka kite ia e takoto kau ana, oti rawa te tahi, te wakapai.

45 Me i reira ka haere ia, ka tango ki a ia ara wairua atu tokowitu, kino noa atu i a ia ano, ka tomo ratou ki roto noho ai: a *ko nga hanga* o muri a tera tangata kino rawa i o mua. E peratia ano hoki ki tenei wakatapuranga kino.

46 ¶ I a ia ano e korero ana ki te mano, na, i waho e tu mai ana tana matua wahine, me ana teina, e hiahia korero ana ki a ia.

47 A ka mea atu tetahi ki a ia, Na, ko tou matua wahine me ou teina e tu mai ana i waho, e hiahia korero ana ki a koe.

48 A ki atu ana ia, ka mea ki *te tangata* i korero atu ki a ia, Ko wai taku matua wahine? a ko wai aku teina?

49 A wakamaro atu ana ia i tana ringa ki ana akonga, ka mea, Na, ko taku matua wahine ko aku teina!

50 Ko ia hoki e mea i te hiahia o taku Matua i te rangi, ko ia taku teina, taku turwahine ranei, taku matua wahine ranei.

UPOKO 13.

I TAUA ra ano i haere atu a Ihu i te ware, ka noho kei te akau.

2 A hui mai ana ki a ia nga mano tauriuri, no ka eke ia ki te kaupuke noho ai; a ka nga mano katoa i uta e tu ana.

3 A he maha ana *mea* i korero ai ki a ratou ki nga kupu wakarite, i mea, Na, he kai rui i haere atu ki te rui;

4 A i tana ruinga, ko etahi o *nga purapura* i ngahoro ki te tahataha ara, a rere mai ana nga manu, kai ana i ana *purapura*:

5 Ko etahi i ngahoro ki nga *wahi* kamaka, ki te wahi kihai nui te oneone: hohoro tonu te pihi ake, ta te mea kahore he honoutanga o te oneone:

6 Ano ka witi te ra, ka katakatangia; a no te mea kahore he putake, memenge noa iho.

7 Ko etahi i ngahoro ki roto ki nga tataramo; pihi ake ana nga tataramo, hururuatia ana *nga purapura*:

8 Ko etahi i ngahoro ki te oneone pai, a hua ana, ko etahi tataki rau, ko etahi tataki ono te tekau, ko etahi tataki toru te tekau.

9 Ko ia he taringa ona hei wakarongo, kia rongo ia.

10 ¶ A haere mai ana nga akonga, ka mea atu ki a ia, E korero ana koe ki a ratou ki nga kupu wakarite ki te aha?

11 Ki atu ana ia, ka mea atu ki a ratou, No te mea kua oti te hoatu ki a koutou te matauranga ki nga mea ngaro o te rangatiratanga o te rangi, ki a ratou ia kahore i hoatu.

12 Ko ia hoki e wai mea ana, ka hoatu ano ki a ia, a ka maha atu ana: ko ia kahore ana, ka tangohia ano ana mea i a ia.

13 Koia a hau ka korero ai ki a ratou ki nga kupu wakarite: mo

te mea hoki ahakoa kite ratou ekore ratou e kite; ahakoa rongo ekore e rongo, ekore ano hoki ratou e matau.

14 A ka rite i a ratou te poropititanga a Ihiaia, e mea ana, Ma te wakarongo koutou ka rongo ai, a hore ake e matau; a ma te kite koutou ka kite ai, a hore ake e kite:

15 Ko te ngakau hoki o tenei iwi e mahara kore ana, ko nga taringa e turi ana ki te wakarongo, ko nga kanohi kua oti te wakamoe e ratou; kei kite pea ratou ki nga kanohi, kei rongo ki nga taringa, matau ake ki te ngakau, a ka tahuri, ka wakaora ai hau i a ratou.

16 E hari ana ia o koutou kanohi, e kite ana hoki: me o koutou taringa hoki, mo te mea e rongo ana.

17 He pono hoki, e mea atu ana a hau ki a koutou, He tokomaha nga poropiti me nga tangata tika kua hiahia kia kite i nga mea, e kite nei koutou, a kahore i kite; kia wakarongo ki nga mea e rongo nei koutou, a kahore i rongo.

18 ¶ Mo konei wakarongo ra koutou ki te kupu wakarite ki te kai rui.

19 Ko nga tangata katoa a wakarongo ana ki te kupu o te rangatiratanga, a ekore e matau, ka haere mai te wairua kino, ka kapo i tena ka oti na te rui ki tona ngakau. Ko ia tenei ko te mea i ruia ki te tahataha ara.

20 Na, ko te purapura i ruia ki nga wahi kowatu, ko ia ia ko te tangata e wakarongo ana ki te kupu, hohoro tonu te tango ki taua kupu, a hari ake;

21 Otira kahore ana putake i roto i a ia, hukahuka ana ano ia: ka pa hoki te mamae ranei te riri ranei mo te kupu, ko reira pu ano ia wakahehia ai.

22 Ko te purapura hoki i ruia

ki roto ki nga tataramoa ko ia ia ko te tangata e wakarongo ana ki te kupu; a ko te wakaruraru o tenei ao, me te hangarau o nga taonga hei wakangaro i te kupu, a ekore e hua.

23 Otira ko te purapura i ruia ki te oneone pai ko ia ia ko te tangata e rongo ana ki te kupu, a e matau ana; ka hua hoki, ka wai kai, ko tetahi tatakai rau, ko tetahi tatakai ono te tekau, ko tetahi tatakai toru te tekau.

24 ¶ Tenei ake tetahi kupu wakarite i ho atu e ia ki a ratou, i mea, Ko te rangatiratanga o te rangi kua oti te wakarite ki tetahi tangata e rui purapura pai ana ki tana mara:

25 Otira i nga tangata ano i te moe, ka puta mai tana hoa riri, ka rui i te taru ki waenga witi, a haere ana.

26 Ano ka pihi ake te rau, ka hua, no reira ano ka puta ake hoki nga taru.

27 A haere mai ana nga pononga o te rangatira o te ware, mea atu ana ki a ia, E mara, kihai ianei koe i rui i te purapura pai ki tou mara? na hea otira i wai taru ai?

28 Ki atu ana ia ki a ratou, Na te hoa riri tenei i mea. Mea atu ana nga pononga ki a ia, E pai ranei koe kia haere matou kia kohikohia nga taru?

29 A mea atu ana ia, He teka; kei hutia tahitia ano hoki nga witi ina kohikohia nga taru.

30 Tukua kia tupu tahi a taeanoatia te kotinga: a hei te kotinga a hau ka mea atu ai ki te kai kokoti, Kia matua kohikohia e koutou nga taru, me pupu rawa kia tahuna: ko te witi ia te waka-purangatia ki taku rua.

31 ¶ Tenei ake ano hoki tetahi kupu wakarite i ho atu e ia ki a ratou, i mea, Ko te rangatiratanga o te rangi e rite ana ki te pua

nani i mauria e te tangata, i ruia ki tana mara :

32 Ko ia raia ko te nohinohi pu o nga purapura katoa: ano ka nui ko te nui raia o nga otaota, ka rakautia, ka rere nga manu o te rangi, noho noa iho ki ana manga.

33 ¶ Tenei ake ano tetahi kupu wakarite i korerotia e ia ki a ratou; Ko te rangatiratanga o te rangi e rite ana ki te rewena i tangohia e te wahine, a kuhua ana ki roto ki nga mehua paraoa etoru, no ka rewenatia katoatia.

34 Ko anei *mea* katoa i korerotia e Ihu ki te mano ki nga kupu wakarite; a he kupu wakarite anake ana i korero ai ki a ratou:

35 Kia rite ai ta te poropiti i korero ai, i mea, E hamama taku mangai ki nga kupu wakarite; e wakupuaki a hau i *nga mea* i huna no te timatanga ra ano o te ao.

36 ¶ Me i reira ka tono a Ihu i te mano kia haere, tomo atu ana ia ki te ware: a haere mai ana ana akonga ki a ia, ka mea, Meinga mai ki a matou te kupu wakarite ki nga taru o te mara.

37 Ki atu ana ia, ka mea ki a ratou, Ko ia e rui ana i te purapura pai ko ia ia ko te Tama a te tangata;

38 Ko te mara te ao; ko te purapura pai ko ia ia ko nga tamariki o te rangatiratanga; otira ko nga taru nga tamariki o te kino;

39 Ko te hoa riri i ruia ai ko te rewera; ko te kotinga te mutunga o te ao; a ko te kai kokoti nga anahera.

40 Me nga taru hoki e kohikohia ana e tahuna ana ki te ahi; e peratia ano hoki a te mutunga o tenei ao.

41 Ko te Tama a te tangata e tono i ana anahera ki te waka-huihui mai i tona rangatiratanga i nga *mea* katoa e wakakino ana, me ratou hoki e mahi kino ana;

42 A e maka ratou ki roto ki te

ahi arai rawa: ko reira te tangihanga me te teteatanga o nga niho.

43 Ko reira te hunga tika witi ai me te ra ki te rangatiratanga o to ratou Matua. Ko ia he taringa ona hei wakarongo, kia rongoi ia.

44 ¶ Ko te rangatiratanga ano hoki o te rangi e rite ana ki te taonga e huna ana i te mara; ano ka kitea e te tangata, huna iho, a no te mea ka hari ia, ka haere, ka hoko i ana *mea* katoa, a ka hoko ano i taua mara.

45 ¶ E rite ana ano hoki te rangatiratanga o te rangi ki te tangata hoko e rapu ana i nga peara papai:

46 Ano ka kite ia i tetahi peara utu nui, ka haere, ka hoko i ana *mea* katoa, a hokoa ana taua peara.

47 ¶ E rite ana ano hoki te rangatiratanga o te rangi ki te kupenga i tukua ki te moana, a haao ana *etahi* o nga ika katoa:

48 Ano ka ki te *kupenga*, kumea ana e ratou ki uta, a noho iho ana, kohikohia ana *nga ika* papai ki nga kete, ko nga mea kikino i akiritia ki waho.

49 E peratia ano hoki a te mutunga o te ao: e puta mai nga anahera ka wehewehe i te *hunga* kino i roto i te *hunga* tika,

50 E akiri i a ratou ki roto ki te kapura arai rawa: ko reira te tangihanga me te teteatanga o nga niho.

51 Mea atu ana a Ihu ki a ratou, Kua matau ranei koutou ki nga *mea* nei katoa? Mea atu ana ratou ki a ia, Ae, e te Ariki.

52 Ka mea atu ia ki a ratou, Mo konei ra ko nga karaipi katoa e akona ana ki te rangatiratanga o te rangi ka rite ki tetahi rangatira ware, e mau mai ana i roto i tana toa i nga *mea* hou, i nga *mea* tawito.

53 ¶ A ka mea hoki, ka mutu i a Ihu enei kupu wakarite, ka haere atu ia i reira.

54 A ka tae ki tana kainga, ka ako ia i a ratou i roto i to ratou ware karakia, miharo noa ratou, ka mea, No hea te matauranga o te tangata nei, me nga merekara?

55 Ehara ianei tenei i te tama a te kamura? He teka ianei ko Meri te ingoa o tana matua wahine? a ko Hemi ratou ko Hohi, ko Haimona, ko Hura ana teina?

56 A ko ana tuwahine katoa kahore ianei i a ratou? No hea koia enei mea katoa i te tangata nei?

57 A wakahehia ana ratou ki a ia. Otira ka mea atu a Ihu ki a ratou, E wakakinoa ana te poropiti ki tana kainga anake, ki tana ware.

58 A kihai maha ana merekara i mea ai ia i reira no to ratou mahi wakateka.

UPOKO 14.

I REIRA ano i rongo a Herora te titaraki i te rongo o Ihu,

2 A mea atu ana ki ana pononga, Ko Hoani te kai iriiri tenei; kua ara mai ia i te mate; mo reira nga merekara ka mahia ai e ia.

3 ¶ Kua mau hoki a Hoani i a Herora, hereherea ana ia, maka ana ki te ware herehere mo Heroriaha, te wahine o Piripi tana teina.

4 I mea atu hoki a Hoani ki a ia, Ehara i te mea tika kia tango koe i a ia.

5 A hiahia ana kia patua ia, ka wehi i te mano, i meinga hoki e ratou he poropiti ia.

6 Otira i te haringa i te ra wanautanga o Herora, ka kanikani te tamahine o Heroriaha ki to ratou aroaro, a pai rawa a Herora.

7 No reira hoki ia i mea ai ki a ia oati rawa kia ho atu ki a ia tana mea e inoi ai ia.

8 A ko ia hoki, he mea ako e tana matua wahine, mea atu ana,

Ho mai nei ki hau ki te rihi te matenga o Hoani te kai iriiri.

9 Heoi ra ka pouri te kingi: ahakoa ra mo te oati, mo ratou hoki i noho tahi na ia, ka mea kia ho atu.

10 A tono atu ana ia, poutoa ana te matenga o Hoani i roto i te ware herehere.

11 A ko tana matenga i mauria mai ki te rihi, ho atu ana ki te kotiro: a mauria ana e ia ki tana matua wahine.

12 A haere mai ana ana akonga, mau iho ki te tinana, tanumia ana, a haere ana korero atu ana ki a Ihu.

13 ¶ Ano ka rongo a Ihu, haere atu ana i reira ra te kaupuke ki te wahi koraha motu ke: ano ka rongo te mano, aru ake ana i a ia ra uta i nga pa.

14 A wakuputa atu ana a Ihu, ka kite i te mano tini, ka oho a roto i a ia i te aroha ki a ratou, a wakaorangia ana e ia te *hunga* o ratou e mate ana.

15 Ano ka ahiahi, haere mai ana ana akonga ki a ia, ka mea, He wahi koraha tenei, kua pahure ke te haora; tonoa te mano kia haere ai ratou ki nga kainga, ki te hoko kai ma ratou.

16 Otira ka mea atu a Ihu ki a ratou, Kahore he mea e haere ai ratou; wangainga ra e koutou.

17 Ka mea atu ratou ki a ia, Heoti ano a matou i konei, erima taro, erua nga ika.

18 Mea atu ana ia, Mauria mai ki hau.

19 A ka mea atu ia ki te mano kia noho iho ki te tarutaru, ka tango i nga taro erima nei, i nga ika erua, a titiro ake ana ki te rangi, ka wakapai, ka wawati, ka ho atu ia i nga taro ki nga akonga, a na nga akonga i *tuwa* ki te mano.

20 A kai katoa ana ratou, makona iho: kohikohia ana nga

toenga i toe, kotahi tekau ma rua o nga kete ki.

21 A ko ratou i kai erima pa ia mano o te tane, haunga ano te wahine te tamariki.

22 ¶ I reira ano ka unga e Ihu ana akonga kia eke ki te kaupuke, kia wakawiti atu ki mua i a ia ki tarawahi, i a ia ano e tono ana i nga mano kia haere.

23 Ka oti i a ia te tono te mano, ka kake ia ki runga ki te maunga motu ke ki te inoi: ano ka ahi-ahi, i reira ano ia ko ia anake.

24 Otira ko te kaupuke i waenga moana, e akina ana e te ngaru: i he hoki te hau.

25 A i te wa o nga mataaratanga o te po ka haere atu a Ihu ki a ratou, i haere *maori* i runga i te moana.

26 Ano ka kite nga akonga i a ia e haere ana i runga i te moana, ka matakau ratou, ka mea, He wairua; ka aue i te wehi.

27 Me i reira pu aho ka ki atu a Ihu ki a ratou, ka mea, Kia maia koutou; ko hau tenei; aua ra e wehi.

28 A ki atu ana a Pita ki a ia, ka mea, E te Ariki, ki te mea ko koe tena, meinga mai a hau kia haere atu ki a koe i runga i te wai.

29 A mea atu ana ia, Haere mai ra. A ka marere a Pita i te kaupuke, ka haere ia i runga i te wai, kia haere atu ki a Ihu.

30 Otira ka kite ia i te hau e keria ana, ka wehi; a ka wakatotohu haere, ka karanga ake, ka mea, A hau, e te Ariki, wakaorangia.

31 Me i reira ka wakamaro atu a Ihu i tona ringaringa, ka kapo i a ia, a mea atu ana ki a ia, E te *tangata* wakapono iti, he aha koe i pokaikaha ai?

32 Ano ka eke raua ki runga ki te kaupuke, mutu pu te hau.

33 A ko ratou i te kaupuke i haere mai, i koropiko ki a ia, i

mea, He pono ko koe te Tama a te Atua.

34 ¶ Ka witi ratou, ka haere ki te wenua o Keneharetā.

35 A ka kite nga tangata o taua wahi i a ia, ka tikina puta noa i taua wenua, ka arahina mai ki a ia te *hunga* katoa e mate ana;

36 A ka inoi ki a ia kia pa kau ratou ki te remu o tona kakahu: a ko te *hunga* katoa i pa atu, i wakaorangia.

UPOKO 15.

ME i reira haere mai ana ki a Ihu nga karaipi me nga Parihi i Hiruharama, ka mea, 2 He aha au akonga ka kape ai i te mea o tua iho a nga kaumatua? ekore hoki ratou e horoi i o ratou ringaringa ina kai i te taro.

3 A ki atu ana ia ka mea atu ki a ratou, He aha hoki koutou ka kape ai i te ture a te Atua ki ta koutou mea o tua iho?

4 I ki hoki te Atua, i mea, Wakahonoretia tou matua tane me tou matua wahine: a, Ko ia e korero kino ana ki tana matua tane ki tana matua wahine ranei, kia mate ia i te mate.

5 E mea ana ia koutou, Ko te tangata e mea atu ki *tana* matua tane ki *tana* matua wahine ranei, ko taku mea mou he mea ho atu *tapu ki te Atua*;

6 A ekore ia e wakahonore i tana matua tane i tana matua wahine ranei, *ekore ia e wakawakia*. Kua wakakahoretia e koutou te ture a te Atua ki ta koutou mea o tua iho.

7 E te hunga ngutu kau, tika rawa te poropititanga a Ihaia mo koutou, ka mea,

8 Te iwi nei e awi mai ana ki a hau ki o ratou mangai, e wakahonore ana ki nga ngutu; o ratou ngakau ia kei tawiti ke.

9 Ka maumau koropiko noa ratou ki a hau, i a ratou e wakaako

ana i nga ture a nga tangata hei ako *ma ratou*.

10 ¶ A karangatia ana e ia te mano, ka mea atu ki a ratou, Kia rongu, kia matau :

11 Ehara te mea e tapoko ana ki te mangai i te mea hei waka-kino i te tangata; otira ko *te mea* e puta mai ana i te mangai, ko ia tenei *ko te mea* hei wakakino i te tangata.

12 Me i reira ka haere mai ana akonga, ka mea atu ki a ia, E mahara ana ranei koe ki te riri a nga Parihi i to ratou rongonga i *taua* kupu ?

13 A ki atu ana ia, ka mea, Ko nga mahuri katoa kihai waka-tokia e taku Matua i te rangi, e hutia.

14 Waiho ra ratou : he matapo ratou e arahi ana i te matapo. A ki te arahina te matapo e te matapo, ka taka tokorua tokorua ki te waikeri.

15 Korero atu ana a Pita, ka mea atu ki a ia, Meinga mai ki a matou tenei kupu wakarite.

16 A mea atu ana a Ihu, E kuware tonu ana ano koutou?

17 Kiano koutou i matau noa, ko nga *mea* katoa e tapoko atu ana ki te mangai e tatu iho ana ki te kopu, a e akiritia ana ki te poka?

18 Ko nga mea ra e puta mai ana i te mangai e haere ake ana i te ngakau ; ko enei te wakakino ana i te tangata.

19 E puta ake ana hoki i te ngakau nga wakaaro kino, nga kohuru, nga puremu, nga moe puku, nga tahae, nga wakapae teka, nga korero kino :

20 Ko nga *mea* enei e wakakino ana i te tangata : ekore ia e wakakino te tangata ki te kai ki nga ringaringa kihai horoia.

21 ¶ A haere atu ana a Ihu i reira, anga ana ki nga wahi o Taira o Hairona,

22 A haere mai ana i aua wahi tetahi wahine no Keina, karanga atu ana ki a ia, ka mea, E te Ariki, e te Tama a Rawiri, atawaitia a hau ; ko taku tamahine e reweratia kinotia ana.

23 A kahore ia i korero atu i tetahi kipu ki a ia. A haere mai ana ana akonga inoi atu ana ki a ia, mea ana, Tonoa kia haere ; e karanga mai ana hoki ia i muri i a tatou.

24 Otira ka ki atu ia, ka mea, I tonoa mai a hau ki nga hipi ngaro o te ware o Ihairaira anake.

25 Ka haere mai ia, ka koropiko ki a ia, ka mea, E te Ariki, wakarongo ki a hau.

26 A ki atu ana a Ihu, ka mea, Ehara ra i te tika kia tangohia te taro a nga tamariki, kia maka ki nga moimoi.

27 A mea atu ana ia, He pono, e te Ariki : ahakoa ra e kai ana nga moimoi i nga kongakonga e ngahoro iho ana i te tepera o o ratou rangatira.

28 I reira ka ki atu a Ihu, ka mea atu ki a ia, E te wahine nei, he rahi tau wakapono : kia rite ra ki a koe tau e hiahia. A no taua haora pu ano tana tamahine i wakaorangia ai.

29 ¶ A haere atu ana a Ihu i reira, haere ana i te tahataha o te moana o Kariri ; kake atu ana ki te maunga, noho ana i reira.

30 A haere mai ana ki a ia nga mano tuauriuri, a kei a ratou nga turingongengonge, nga matapo, nga wahangu, nga kopa, me te tini ke atu, a tukua iho ana ki nga waewae o Ihu ; wakaorangia ana ratou e ia :

31 Miharo noa te mano i to ratou kitenga ai i nga wahangu e korero ana, i nga kopa e ora ana, i nga turingongengonge e haere ana, i nga matapo e titiro ana : a wakakororiatia ana te Atua o Ihairaira.

32 ¶ A karangatia ana e Ihu ana akonga, mea atu ana, E aroha ana a hau ki te mano, ka toru hoki o ratou ra e noho nei i han, a kahore a ratou mea e kai ai: a ekore a hau e pai kia tonoa pukutia, kei hemo ratou ki te ara.

33 Ka mea atu ana akonga ki a ia, No hea a tatou taro i te koraha kia pera te nui kia makona te mano tuauriuri?

34 A mea atu ana a Ihu ki a ratou, Ehia ianei a koutou taro? Mea atu ana ratou, Ewitu, he ruarua hoki nga ika nonohi.

35 A ka mea atu ia ki te mano kia noho iho ki raro ki te wenua.

36 Ka tango ia ki nga taro ewitu, ki nga ika, wakawetai ana, ka wawati, ka ho atu ki ana akonga, a na ana akonga i ho atu ki te mano:

37 A kai ana ratou katoa, makona iho; kohikohia ana nga watiwatinga i toe, ewitu nga kete ki.

38 A ewa mano o nga tangata i kai, haunga ano nga wahine nga tamariki.

39 A tonoa ana e ia te mano, eke ana ia ki te kaupuke, rere atu ana ki nga kaha o Makarara.

UPOKO 16.

KO nga Parihi me nga Haruki i haere atu me te tohe ano, ka ui atu ki a ia kia wakakitea ki a ratou tetahi tohu i te rangi.

2 Ka korero atu ia, ka mea atu ki a ratou, Ka shiahi, ka mea koutou, He paki: ina e wero ana te rangi.

3 A i te ata, He awa aianei: e wero ana hoki te rangi, e tuku pu ana. E te hunga ngutu kau, e matau ana koutou ki te titiro i te mata o te rangi; otira ekore koutou e mohio ki nga tohu o nga taima?

4 E rapu ana te wakatupuranga kino te wakatupuranga puremu ki tetahi tohu; a ekore tetahi tohu e ho atu ki a ratou, ko te tohu anake a Hona te poropiti. A wakarere ana ia i a ratou, haere ana.

5 ¶ Ano ka witi atu ana akonga ki tera taha, kua wareware ki te mau taro atu.

6 Ka mea atu a Ihu ki a ratou, Kia mahara kia tupato ki te rewena a nga Parihi a nga Haruki.

7 A ka kororeroro ratou ki a ratou ano, ka mea, No te mea kahore tatou i mau taro mai.

8 Ka matau a Ihu, ka mea atu ki a ratou, E te hunga wakapono iti, he aha ta koutou e kororeroro ki a koutou ano, no te mea kihai koutou i mau taro mai?

9 Ekore ranei koutou e matau, ekore ano koutou e mahara ki nga taro erima a nga mano erima, ki te maha hoki o nga kete i kohikohia e koutou?

10 Ekore ano hoki koutou e mahara ki nga taro ewitu a nga mano ewa, ki te maha ano hoki o nga kete i kohikohia e koutou?

11 He aha koutou te matau ai, chara i te taro i korero ai a hau ki a koutou, kia tupato ki te rewena a nga Parihi a nga Haruki?

12 Na, ka matau ratou kihai ia i mea kia tupato ki te rewena o te taro, otira ki te ako a nga Parihi a nga Haruki.

13 ¶ Ka tae atu a Ihu ki nga wahi o Hiharia Piripai, ka ui atu ia ki ana akonga, ka mea, E meinga ana e nga tangata, ko wai ra a hau te Tama a te tangata?

14 Ka mea atu ratou, E mea ana etahi Ko Hoani te kai iiri: ko etahi e mea ana, Ko Iraia; ko etahi, Ko Heremaia, ko tetahi ranei o nga poropiti.

15 Ka mea atu ia ki a ratou, A ki a koutou, ko wai ra a hau?

16 A ka ki atu a Haimona Pita,

ka mea, Ko koe te Karaiti, te Tama a te Atua ora.

17 Ka korero atu a Ihu ka mea atu ki a ia, Ka hari koe, e Haimona Pahona: kihai hoki i wakakitea ki a koe e te kikokiko, e te toto, otira e taku Matua i te rangi.

18 Ka mea atu ano hoki a hau ki a koe, Ko koe a Pita, a ka hanga e a hau taku hahi ki runga ki tenei kamaka: ko nga tatau o te reinga ekore e kaha i taua hahi.

19 A e ho atu e hau ki a koe nga ki o te rangatiratanga o te rangi: ko *te mea* e herea e koe i te wenua e herea ano hoki i te rangi: a ko te mea e wetekia e koe i te wenua e wetekia ano hoki i te rangi.

20 Me i reira tino mea atu ana ia ki ana akonga kia kaua e korerotia e ratou ki te tangata ko Ihu ia ko te Karaiti.

21 ¶ No reira ake ano i timata ai a Ihu te mea ki ana akonga, me haere ia ki Hiruharama kia mate ia ki te tini o te mate i nga kau-matua, i nga tino tohunga kara-kia, me nga karaipi, kia mate ia, a kia ara ake ano i te toru o nga ra.

22 A ka tango a Pita i a ia, ka anga ka riri atu ki a ia, ka mea, E te Ariki, kia tohu koe i a koe: ekore rawa tenei e pa ki a koe.

23 Otira ka tahuri atu ia, ka mea atu ki a Pita, E Hatana, haere atu koe ki muri i hau: he mea wakahe koe i hau: ekore hoki e manakohia e koe *nga mea* a te Atua, otira ko *nga mea* a te tangata.

24 ¶ Me i reira ka mea atu a Ihu ki ana akonga, Ki te hiahia tetahi *tangata* kia haere mai i muri i a hau, kia wakakahore ia i a ia ano, a kia tango ki tana ripeka, kia aru i hau.

25 Ko *te tangata* hoki e hiahia

kia tohu i tona orange, e mahue i a ia tona *orange*: a ko *te tangata* e mahue i a ia tona orange moku, e kitea e ia.

26 He aha hoki ta te tangata e wiwi ai ki te riro mai i a ia te ao katoa, a mahue iho tona orange? he aha hoki ta te tangata e ho atu hei utu mo tona orange?

27 Ko te Tama hoki a te tangata e haere mai i te kororia o tana Matua me ana anahera; ko reira ra utu ai ia i te tangata katoa rite tonu ki tana mahi.

28 He pono, e mea atu ana a hau ki a koutou, E tu nei ano etahi ekore e pangia e te mate, kia kite ra ano ratou i te Tama a te tangata e haere mai ana i tana rangatiratanga.

UPOKO 17.

A KA pahure nga ra eono, ka mau a Ihu ki a Pita, ki a Hemi, me Hoani tana teina, a arahina ana ratou e ia ki runga ki tetahi maunga tiketike motu ke,

2 A wakaahuatia ketia ana ia ki to ratou aroaro: ko tona mata i kanapa me te ra, ko ona kakahu i ma tonu me te awatea.

3 Na, kitea ana e ratou a Mohi raua ko Iraia e korero ana ki a ia.

4 A ki atu ana a Pita, ka mea atu ki a Ihu, E te Ariki, mari ano kia noho matou i konei: ki te pai koe, ma matou e hanga etahi ware ki konei kia toru; kia kotahi mou, kia kotahi mo Mohi, kia kotahi mo Iraia.

5 I a ia ano e korero ana, na, taumarumaru iho ana te kapua ma ki a ratou: a, na, he reo no te kapua i mea, Ko taku Tama tenei e aroha nei a hau, e paingia putia ana ia e hau; wakarongo koutou ki a ia.

6 Ano ka rongongia nga akonga, ka

hinga iho ratou ki o ratou kano-
hi, a he rahi to ratou matakū.

7 A haere mai ana a Ihu, ka pa
ki a ratou, ka mea, Wakatika,
kaua ra e wehi.

8 Ano ka titiro ake o ratou ka-
nohi, kahore he tangata i kite ai
ratou, ko Ihu anake.

9 Ka heke iho ratou i te maunga,
ka korero atu a Ihu ki a ratou,
ka mea, Kaua e korerotia ki te
tangata *te mea* i kite nei koutou,
kia ara ake ra ano te Tama a te
tangata i te mate.

10 ¶ A ui atu ana ana akonga
ki a ia, ka mea, He aha ianei ka
mea ai nga karaipi, ko Iraia kia
matua puta mai?

11 Ki atu ana a Ihu, ka mea
atu ki a ratou, Ko Iraia te matua
puta mai hei wakatika i *nga mea*
katōa.

12 Na, ka mea atu a hau ki a
koutou, Kua tae ke mai a Iraia,
a kihai ratou i mohio ki a ia,
otira kua meatia e ratou ki a ia
nga mea i hiahia ai ratou. E
peratia ano hoki te Tama a te
tangata te mate i a ratou.

13 Me i reira ka matau nga
akonga ko Hoani te kai iriiri
tana i korero ai ki a ratou.

14 ¶ Ano ka tae atu ratou ki te
mano, haere mai ana ki a ia te-
tahi tangata, koropiko iho ana ki
a ia, mea ana,

15 E te Ariki, kia atawai ki
taku tamaiti: e haurangi ana
hoki ia, e nui ana tana mate:
he maha hoki ana takanga ki te
kapura, he maha ki te wai.

16 A arahina mai ana ia e hau
ki au akonga, a kihai ratou i
ahei te wakaora i a ia.

17 Me i reira ka ki atu a Ihu,
ka mea, E te wakatupuranga wa-
kateka, tutu, kia pehea te roa o
taku nohoanga i a koutou? kia
pehea te roa o taku tukunga i a
koutou? arahina mai ia ki konei
ki hau.

18 A riri atu ana a Ihu ki a ia;
ka puta atu te rewera i roto i a
ia: ora ake ana te tamaiti i taua
haora ano.

19 Me i reira haere puku mai
ana nga akonga ki a Ihu, ka
mea, He aha raia te ahei ai i a
matou te pei i a ia ki waho?

20 Ka mea atu a Ihu ki a ra-
tou, Na to koutou wakateka; he
pono hoki, e mea atu ana a hau
ki a koutou, Me he mea e wai
wakapono ana koutou me te pua
nani *te rahi*, e mea atu koutou ki
tenei maunga, Neke atu i konei
ki tera wahi; a e neke atu ano;
a kahore *he mea* ekore e taea e
koutou.

21 Otira ko tenei ritenga, ma te
inoi anake, ma te noho puku ka
puta ai.

22 ¶ A i a ratou ano e noho
ana i Kariri, ka mea atu a Ihu
ki a ratou, Meake tukua te Tama
a te tangata ki nga ringaringa o
nga tangata:

23 A ka kohurutia ia e ratou,
ko a te toru o nga ra wakaarahia
ake ai ia. A he rahi to ratou
pouritanga.

24 ¶ A ka tae atu ratou ki
Kaperenauma, i haere mai ki a
Pita te kai kohikohi moni, mea
atu ana, Ekore ianei tou kai wa-
kaako e ho atu i te moni?

25 Ka mea atu ia, Ka ho atu
ano. Ano ka tapoko ia ki roto
ki te ware, ko Ihu kua korero ki
a ia, ka mea, E pehea ana tau
wakaaro, e Haimona? e tango
ana nga kingi o te ao i te moni i
te utu ranei i a wai? i o ratou
tamariki, i nga tangata ke ranei?

26 Ka mea atu a Pita ki a ia, I
nga tangata ke ano. Ki atu ana
a Ihu ki a ia, Ko reira ra haere
noa ai nga tamariki.

27 Ahakoa ra kei kino tatou ki
a ratou, haere koe ki te moana,
pua tetahi matau, a tangohia te
ika matamua e riro ake; a ka

mawera tona mangai, e kite koe i tetahi wahi moni: ko tena te tangohia, me ho atu ki a ratou moku, mou.

UPOKO 18.

I TAUA haora ano haere mai ana nga akonga ki a Ihu, ka mea, Ko wai koia te nui rawa i te rangatiratanga o te rangi?

2 A karangatia ana e Ihu tetahi tamaiti nohinohi, wakanohia ana ki waenganui o ratou,

3 Ka mea, He pono e mea atu ana a hau ki a koutou, Ki te mea ekore koutou e wakatahuritia, a e penatia me nga tamariki nonohi, ekore koutou e tomo atu ki te rangatiratanga o te rangi.

4 Ko te tangata ra e wakaiti ana i a ia ano me te tamaiti nohinohi nei, ko ia te nui rawa i te rangatiratanga o te rangi.

5 A ko te tangata e tango i tetahi tamaiti nohinohi penei ki toku ingoa e tango ana ia i a hau.

6 Ko te tangata e wakahe i tetahi o enei *mea* nonohi e waka-pono nei ki hau, erangi ra mona kia wakawerewerea ki tona kaki te kowatu mira kaihe a kia wakatotohuria ia ki te rire o te moana.

7 ¶ He mate mo te ao mo nga mea wakahe! he pono ra te taenga mai o aua mea wakahe; he mate raia mo tera tangata e tae mai ai te mea wakahe!

8 Ki te wakahehia koe e tou ringaringa e tou waewae ranei, kotia rawatia, akiritia atu: erangi ra mou kia tomo kopa atu koe ki te ora, turingongengonge ranei, i te maka atu ki te ahi ka tonu me nga ringaringa erua me nga waewae erua.

9 A ki te wakahehia koe e tou kanohi, hikarohia, maka atu: erangi ra mou kia tomo kanohi

tahi atu koe ki te ora, i te maka atu ki te reinga kapura me nga kanohi erua.

10 ¶ Kia mahara kei kinongia tetahi o enei *mea* nonohi; ka mea atu hoki a hau ki a koutou, Ko o ratou anahera i te rangi e kite tonu ana i te kanohi o taku Matua i te rangi.

11 Ka tae mai hoki te Tama a te tangata ki te wakaora i te mea i mate.

12 Ka pehea koutou? ki te mea he rau nga hipi a tetahi tangata, a ki te he tetahi, ekore ianei e waiho e ia nga tekau eiwa ma iwa, ka haere ai ki nga maunga, rapu ai i te *mea* i he?

13 A ki te kitea e ia, he pono e mea atu nei a hau ki a koutou, tera atu tana hari ki taua *hipi*, i te *hari* ki nga tekau eiwa ma iwa kihai nei i he.

14 Waihoki ehara ano hoki i te hiahia o te koutou Matua i te rangi, kia mate tetahi o enei *mea* nonohi.

15 ¶ Ki te hara tou teina ki a koe, haere korerotia atu tana hara ki a ia, korua anake: ki te wakarongo ia ki a koe, ka riro i a koe tou teina.

16 Ki te kore ia e wakarongo, arahina atu e koe kia tokotahi kia tokorua atu ranei, kia mau ai nga kupu katoa ki te mangai o nga kai waki tokorua tokotoru ranei.

17 A ki te pake ia ki a raua, korerotia atu ki te hahi: a ki te pake ano hoki ia ki te hahi, waiho ia ki a koe hei tau tangata hei pupirikana.

18 He pono e mea atu ana a hau ki a koutou, Ko a koutou e here ai i te wenua herea i te rangi: ko a koutou e wewete ai i te wenua e wetekia ano hoki i te rangi.

19 Ka mea atu nei ano a hau ki a koutou, Ki te mea ka tokorua

o koutou e rite tahi nga wakaaro i te wenua ki te mea katoa e inoi ai raua, e meinga ano mo raua e taku Matua i te rangi.

20 Ko te wahi hoki kua waka-minea te *hunga* tokorua tokotoru ranei ki toku ingoa, kei reira a hau kei waenganui o ratou.

21 ¶ I reira ka haere mai a Pita ki a ia, ka mea atu, E te Ariki, kia hia haranga a taku teina ki hau, me taku muru i tana hara? kia witu?

22 Mea atu ana a Ihu ki a ia, Ekore a hau e mea atu ki a koe, Kia witu tata: otira kia witu tekau witu.

23 Mo konei kua wakaritea te rangatiratanga o te rangi ki tetahi kingi i mea hia wakariterite utu ki ana pononga.

24 A ka timataia e ia te wakariterite utu, arahina mai ana ki a ia he tangata, tekau nga mano taranata o tana *rangatira* i a ia.

25 Otira te wai *raua* ia hei utu, ka mea tana ariki kia hokoa ia, tana wahine, me nga tamariki, me ana taonga katoa, hei waka-utau.

26 Na, ka hinga iho taua pononga, ka koropiko atu ki a ia, ka mea, E te ariki, kua ra e porangi ki hau, a ka utua katoatia e hau ki a koe.

27 A ka oho i te aroha te ariki o taua pononga, tukua ana ia, a murua ana te mea mona.

28 Otira ko tana pononga ano i haere atu ki waho, a ka kite ia i tetahi o ana hoa pononga ano, i rau ana pene i a ia: ka mau ki a ia, ka notia te kaki, ka mea, Utua ki hau taku mea i a koe.

29 A ko tana hoa pononga ano i hinga iho ki ana waewae, i inoi atu ki a ia, i mea, Kua ra e porangi ki hau, a ka utua katoatia e hau ki a koe.

30 A kihai ia i pai: otiia haere ana, maka ana te tangata ki te

ware herehere, kia utua katoatia ra ano te mea i a ia.

31 Ano ka kite ana hoa pononga ano i tera i meatia, he rahi to ratou pouri, a haere ana, ka kore-rotia ki to ratou ariki *nga mea* katoa i meatia.

32 Me i reira ka oti ia te karinga e tana ariki, ka mea atu ki a ia, E, he pononga kino koe, i murua katoatia taua mea aku i a koe, nau hoki i inoi mai ki hau:

33 Ehara ia i te tika kia tohungia e koe tou hoa pononga ano, me hau hoki i tohu i a koe?

34 A ka riri tana ariki, tukua ana ia ki te kai wakamamae, kia poto katoa ra ano tana mea i a ia.

35 E pera ano hoki taku Matua i te rangi ki a koutou, ki te mea ekore e murua nga hara a o koutou teina i roto i o koutou ngakau.

UPOKO 19.

A KA mea hoki, ka mutu i a Ihu enei kupu, ka mahue Kariri, ka haere atu ki nga taha o Huria ki tawahi atu o Horano;

2 A aru ana nga mano tini i a ia; wakaorangia ana ratou e ia i reira.

3 ¶ Haere mai ana ano hoki nga Parihi ki a ia, me te tohe ano ki a ia, ka mea atu ki a ia, He mea tika ranei kia wakarerea e te tangata tana wahine mo te tini o te mea?

4 Ka ki atu ia, ka mea atu ki a ratou, Kiano koutou i kite noa, i hanga raua i te timatanga he tane he wahine e te kai hanga,

5 A ka mea ia, Mo konei ra kia mahue i te tangata tana matua tane, tana matua wahine, a kia anga atu ki tana wahine: a kia kotahi ano kikokiko raua tokorua?

6 Ko reira ra heoi ano to raua

tokoruatanga, otira kotahi ano kikokiko. Mo konei ra ko ta te Atua i hono ai, kua e weheweha e te tangata.

7 Ka mea atu ratou ki a ia, He aha ianei a Mohi i mea ai kia ho atu he pukapuka wakarere, a kia wakarerea te wahine?

8 Ka mea atu ia ki a ratou, na te pake o o koutou ngakau i tukua ai koutou e Mohi kia wakarerea a koutou wahine: i te timatanga iho ra ano ia kihai pena.

9 A e mea atu ana a hau ki a koutou, Ko te tangata e wakarere i tana wahine, ki te mea ehara i te moe tahae, a ka marena i tetahi atu, e puremu ana: a ko te tangata e marena i a ia ka oti nei te wakarere e puremu ana.

10 Ka mea atu ana akonga ki a ia, Ki te pena ta te tangata ki tana wahine, erangi ra kia kua e marena.

11 Otira ka mea atu ia ki a ratou, Ekore e ahei nga tangata katoa te tango i tenei kupu, ko ratou ia ko te hunga e ho atu ai.

12 He unaka hoki i wanau mai ano i te kopu o o ratou matua wahine: he unaka ano, he mea wakaunaka e te tangata: he unaka ano, na ratou ano ratou i wakaunaka mo ta te rangatiratanga o te rangi. Ko ia e ahei ana te tango i tenei kia tango.

13 ¶ Me i reira ka arahina mai he tamariki nonohi ki a ia, kia wakapa ai ia i ana ringaringa ki a ratou, kia inoi: a riria ana e nga akonga.

14 Otira ka ki atu a Ihu, Tukua nga tamariki nonohi, aua ta ratou haere mai ki hau e riria: no nga penei hoki te rangatiratanga o te rangi.

15 A wapakapia ana ana ringaringa ki a ratou, haere atu ana ia i reira.

16 ¶ Na, haere mai ana tetahi,

ka mea atu ki a ia, E te kai wakaako pai, he aha te mea pai e mea ai a hau, kia wiwi ai a hau ki te ora tonu?

17 A mea atu ana ia ki a ia, He aha hau i meinga ai e koe, he pai? kahore atu e pai ana kotahi anake, ko te Atua: ki te hiahia tomo atu koe ki te ora, wakaritea nga ture.

18 Ka mea atu ia ki a ia, Ko ehea? Ka mea atu a Ihu, Kua koe e patu, Kua koe e puremu, Kua koe e tahae, Kua koe e wakapae teka,

19 Wakahonoretia tou matua tane, tou matua wahine: a, Kia pera tau aroha ki tou hoa me tau ki a koe.

20 Ka mea atu taua taitamariki ki a ia, Kua rite i hau anei mea katoa no taku tamarikitanga: he aha anake ra taku ka hapa nei?

21 Ka mea atu a Ihu ki a ia, Ki te hiahia koe kia tino tika, haere hokoa ou taonga, ho atu ki te hunga rawa kore, a e wai taonga koe ki te rangi: a haere mai, e aru i hau.

22 Otira ka rongo te taitamariki i te kupu, haere pouri ana ia: he maha hoki ana taonga.

23 ¶ Ka mea atu a Ihu ki ana akonga, He pono e mea atu ana hau ki a koutou, E tapoko wakaunaua te tangata taonga nui ki te rangatiratanga o te rangi.

24 A ka mea atu ano hau ki a koutou, Erangi he mea takoto noa ma te kamira e tomo ra te puta o te ngira, i te tangata taonga nui kia tomo atu ki te rangatiratanga o te Atua.

25 Ano ka rongo ana akonga, rahi rawa to ratou miharo, ka mea, Ko wai koia e ora?

26 Otira titiro ana a Ihu, ka mea atu ki a ratou, Ki te tangata ekore tenei e ahei; ki te Atua ia e ahei ano nga mea katoa.

27 ¶ Me i reira ka ki atu a

Pita, ka mea atu ki a ia, Na, kua mahue i a matou nga *mea* katoa, kua aru i a koe; he aha ra ma matou?

28 Ka mea atu a Ihu ki a ratou, He pono e mea atu ana hau ki a koutou, Ko koutou ia i aru mai i hau, a te wanautanga houtanga, ina noho te Tama a te tangata i runga i te torona o tana kororia, ko koutou ano hoki e noho i runga i nga torona kotahi tekau ma rua, ki te wakawa i nga hapu kotahi tekau ma rua o Ihairaira.

29 A ko ia kua wakarere i nga ware, i nga teina, i nga tuwahine ranei, i te matua tane, i te matua wahine, i te wahine ranei, i nga tamariki, i nga mara ranei mo toku ingoa, ka tataki rau tana e wiwi ai, a e wiwi ki te orange mutunga kore.

30 He tokomaha ia o mua e meinga hei muri, a ko o muri hei mua.

UPOKO 20.

KO te rangatiratanga o te rangi e rite ana ki te rangatira o te ware i haere atu i te statu ki te korero kai mahi ki tana mara waina.

2 Ano ka oti te wakarite ki te kai mahi, kia kotahi ra he pene, tonoa ana ratou e ia ki tana mara waina.

3 A haere atu ana ia ki waho i te toru o nga haora, ka kite i etahi atu e tu mangere ana i te kainga hoko,

4 Mea atu ana ia ki a ratou; Haere hoki koutou ki te mara waina, a ko te mea e tika ana ka ho atu e hau ki a koutou. Na, haere atu ana ratou.

5 Ka haere atu ano hoki ia i te ono, i te iwa o nga haora, pena ana ano hoki.

6 I te tekau ma tahi o nga haora ka haere atu ano ia, ka kite ia i etahi atu e tu mangere

ana, mea atu ana ki a ratou, He aha ta koutou e tu mangere i konei i te roa o te ra?

7 Mea atu ana ratou ki a ia, No te mea ra kahore he tangata i korero i a matou *ki te mahi*. Ka mea atu ia ki a ratou, Haere ano hoki koutou ki te mara waina; a ka wiwi koutou ki te mea e tika ana.

8 Ano ra ka ahiahi, ka mea atu te rangatira o te mara waina ki tana tuari, Karangatia atu te kai mahi, ho atu ki a ratou te utu, hei o muri timata ai puta noa ki o mua.

9 A ka tae mai ratou i *korerotia* i te tekau ma tahi o nga haora, tu katoa ratou i te pene.

10 Ka tae mai o mua, ka mea ratou tera atu te mea e riro i a ratou; a ka riro i a ratou he pene mo tetahi mo tetahi.

11 Ano ka riro i a ratou, ka amuamu ki taua rangatira o te ware,

12 Ka mea, Ko tahi *rawa* haora i mahi ai tenei hunga o muri, a ka oti ratou te wakarite ki a matou ki te hunga i hapai i te tai-mahatanga o te ra me te tikakatanganga.

13 Na, ka ki atu ia, ka mea atu ki tetahi o ratou, E hoa, kahore aku kino ki a koe: kihai koe i wakarite ki a hau hei pene?

14 Tangohia tau, a haere ki tau haere: ko taku pai kia ho atu ki tenei ki to muri, rite tonu ki tau.

15 Ehara ianei i te mea tika, Ko taku e pai ai kia meatia e hau ki aku *mea*? E kino ana oti tou kanohi, mo te mea e pai ana a hau?

16 Na, ko o muri e meinga hei mua, ko o mua hei muri: he tokomaha hoki e karangatia ana, he ruarua te wiriuria ana.

17 ¶ A i a Ihu e haere ake ana ki Hiruharama, ka momotu ke ia

i, ana akonga kotahi tekau ma-
raua, ka mea atu ki a ratou,

18 Na, e haere ake ana tatou ko
Hiruharama; a e tukua atu te
Tama a te tangata ki nga tino
tohunga karakia, ki nga karaipi,
ma ratou ia e ki kia mate,

19 A ka tukua atu ia ki nga
taniwi kia tawaia, kia wiua, kia
ripekatiā; a i te toru o nga ra ka
ara ake ano ia.

20 ¶ Me i reira ka puta mai ki
a ia te matua wahine o nga tama-
riki a Heperi me ana tamariki, ka
koropiko, ka inoi atu ki tetahi
mea i a ia.

21 Mea atu ana a Ihu ki a ia,
He mate aha tou? Mea atu ana
ia ki a ia, Meinga ra ko anei tama-
riki tokorua aku, kia noho, ko
tetahi ki tou *ringa* matau, ko te-
tahi ki tou *ringa* mauī, i tou
rangatiratanga.

22 Ka ki atu a Ihu, ka mea,
Ekore ra korua e mohio ki ta
korua e inoi mai nei. E ahei
korua te inu i te kapa meake nei
inumia e hau? kia iriiria ki te
iriiringa e iriiria nei hau? Ka
mea atu raua ki a ia, E ahei ra
hoki.

23 Ka mea atu ia ki a raua, E
inu ra hoki korua i taku kapa, e
iriiria ki te iriiringa e iriiria nei
a hau: ko te noho ia ki taku *ringa*
matau, ki taku *ringa* mauī, ehara
i a hau kia ho atu, mo ratou ano
ia i taka ai e taku Matua.

24 Ano ka rangona e te tekau,
ka wakatakariri ratou ki nga hoa
tokorua.

25 Otira ka karangatia ratou e
Ihu, ka mea ia, E mahara ana ra
koutou, ko nga kawana o nga
taniwi hei tonotono ano i a ratou,
a ko te hunga nunui hei waka-
rangatira ki a ratou.

26 Ekore ra e pena i roto i a
koutou: otira ko te tangata e
mea kia nui ia i roto i a koutou,
hei minita ia mo koutou;

27 A ko ia e mea ana kia waka-
rangatira i roto i a koutou, hei
pononga ia mo koutou:

28 Me te Tama hoki a te tangata
kiai haere mai kia minitiatia *he*
mea mana, oti kia minita ia, a kia
ho atu tona orange hei utu mo te
tokomaha.

29 ¶ A i a ratou e haere atu
ana i Heriko, ka aru te mano nui
i a ia.

30 Na, tokorua aua tangata ma-
tapo e noho ana i te taha o te ara,
ka rongo raua ko Ihu tena ka
wakapahure, ka karanga ake, ka
mea, Atawaitia maua, e te Ariki,
e te Tama a Rawiri.

31 A riria aua raua e te mano
kia kati te karanga: otiia ka tino
karanga ake, ka mea, Atawaitia
maua, e te Ariki, e te Tama a
Rawiri.

32 A tu tonu a Ihu, ka karanga
atu ki a raua, ka mea, Kia ahatia
korua e hau?

33 Ka mea atu raua ki a ia, E
te Ariki, kia kite o maua kanohi.

34 Ka oho a roto o Ihu i te aro-
ha, ka wakapa atu ki o raua ka-
nohi: a i reira pu ano ka titiro o
raua kanohi, aru ana raua i a ia.

UPOKO 21.

A NO ka tata ratou ki Hiru-
harama, ka tae ki Petapahi, ki
maunga Oriwa, ka tonoa e Ihu
nga akonga tokorua,

2 Ka mea atu ki a raua, Haere
korua ki te kainga ki tai atu i a
korua, a ko reira korua kite ai i
te kaihe e here ana me tana kuao
ano: wetekia, arahina mai ki
hau.

3 A ki te ki mai tetahi tangata
ki a korua, ka mea atu ra, E
mate ana te Ariki ki a raua; a ko
reira tukua mai ai raua e ia.

4 I meingatia katoatia tenei, kia
rite ai te *mea* i korerotia e te po-
ropiti, i mea,

5 Meinga atu ki te tamahine o Haiona, Na, tou kingi e haere mai ana ki a koe, e marire ana, e noho ana i runga i te kaihe, me te kuao te tamaiti o te kaihe.

6 A haere ana nga akonga, meatia ana ta Ihu i mea ai ki a raua,

7 Arahina mai ana te kaihe me te kuao, warikirikitia ana o raua kakahu ki runga ki a raua, wakanohoia ana ia ki reira.

8 A horahia ana e te mano wakaharahara o ratou kakahu ki te ara; ko etahi i kokoti i nga manga i nga rakau, horahia ana ki te ara.

9 Ko nga mano i haere i mua, me ratou i haere i muri, i karanga, i mea, Ohana ki te Tama a Rawiri; E wakapaingia ana ia e haere mai ana i te ingoa o te Ariki; Ohana ki runga rawa.

10 Ano ka tapoko mai ia ki Hiruharama, ka oho katoa te pa, ka mea, Ko wai tenei?

11 Ka mea te mano, Ko Ihu ra tenei, ko te poropiti no Nahareta o Kariri.

12 ¶ A tomo ana a Ihu ki te temepara o te Atua, pei katoa ana i te hunga e hoko mai ana e hoko atu ana i roto i te temepara, ka hurihia nga tepera o te kai hohoko moni, me nga nohoanga o te hunga hoko kukupa,

13 A mea atu ana ki a ratou, Kua oti te tuhituhi, Ko taku ware me hua ko te ware inoi; otiia kua oti te mea e koutou hei ana tahae.

14 A haere mai ana ki a ia ki roto ki te temepara nga matapo, me nga kopa; wakaorangia ana ratou e ia.

15 ¶ Ano ka kite nga tino tohunga karakia me nga karaipi i nga mea wakamiharo i meatia e ia, me nga tamariki e karanga ana i te temepara, e mea ana, Ohana ki te Tama a Rawiri; ka wakatakariri ratou.

16 Ka mea atu ki a ia, E rongou ana koe ki ta tenei *hunga* e mea nei? Ka mea atu a Ihu ki a ratou, Ae ra; kiano koutou i kite noa i te *tuhituhinga*, No te waha o te tamariki nonohi, o te *tamariki* kai u ano hoki i wakaotia e koe te wakapai?

17 ¶ A ka mahue ratou i a ia, haere atu ana ia ki waho o te pa ki Petane; moe ana i reira.

18 Na, i te ata i a ia e hoki ana ki te pa, ka hiakai.

19 A ka kite i tetahi rakau piki i te ara, ka haere atu ia ki te rakau, a kihai ia i kite i tetahi *mea* i reira, he rau anake, ka mea atu ia ki te rakau, Kei tupu te hua i runga i a koe a mua tonu atu. A i reira pu ano ka wewenge noa iho te rakau piki.

20 A ka kite nga akonga, ka miharo, ka mea, Kihai rawa i weau te rakau piki kua wewenge noa iho.

21 Ka ki atu a Ihu, ka mea ki a ratou, He pono e mea atu ana a hau ki a koutou, Ki te mea he wakapono ta koutou, a ekore e poheua, ekore e penei kau ta koutou me tenei ki te rakau piki, otira ki te mea atu koutou ki tenei maunga, Kia nekehia koe, kia wakataka koe ki te moana; ka meatia ra hoki.

22 A ko nga *mea* katoa e inoi ai koutou ki te inoinga, me te wakapono ano, ka riro mai i a koutou.

23 ¶ A ka tae mai ia ki roto ki te temepara, haere mai ana nga tino tohunga karakia me nga kau-matua o te iwi i a ia ano e ako ana, a ka mea, Na tehea mana ka meatia nei e koe enei *mea*? A na wai i ho atu tenei mana ki a koe?

24 A ka ki atu a Ihu ka mea atu ki a ratou, Maku ano hoki e ui atu ki a koutou kia kotahi kupu, ki te meinga mai e koutou ki hau ka korerotia atu ano hoki

e hau ki a koutou te mana e mea nei a hau i anei mea.

25 Te iriiringa ra a Hoani, no hea koia? no te rangi no nga tangata ranei? A ka korororero ratou ki a ratou ano, ka mea, E, ki te mea atu tatou, No te rangi; e mea mai ia ki a tatou, Nakoa hoki koutou te wakapono kia a ia?

26 A ki te mea atu tatou, No nga tangata; ka wehi tatou i te mano; ki a ratou katoa hoki he poropiti a Hoani.

27 Ka ki atu ratou ki a Ihu, ka mea, Ekore e kitea e matou. A ka mea atu ia ki a ratou, Ekore ano hoki a hau e korero atu ki a koutou te mana e mea nei a hau i anei mea.

28 ¶ Na, he aha ta koutou wakaaro? Tokorua nga tamariki o tetahi tangata; a haere ana ia ki to mua, ka mea, E tama, haere e mahi aiane ki taku mara waina.

29 Ka ki atu ia, ka mea, Ekore a hau e pai: otira i muri iho ka ripeneta ia, haere ana.

30 A haere ana ia ki te tokorua ka korero i aua mea ano. Ka ki mai ia, ka mea, E kara, *ka haere* a hau: a kihai tae.

31 Ko tehea o taua tokorua i mea i te hiahia o te matua? Ka mea atu ratou ki a ia, Ko to mua. Ka mea atu a Ihu ki a ratou, He pono e mea atu nei a hau ki a koutou, E tomo atu ana nga pupirikana me nga wahine puremu ki te rangatiratanga o te Atua ki mua i a koutou.

32 I haere mai hoki a Hoani ki a koutou ra te ara o te tikanga, kihai koutou i wakapono ki a ia: otira ko nga pupirikana me nga wahine puremu i wakapono ki a ia: a ko koutou i to koutou kitinga ai kihai ripeneta i muri iho, kia wakapono ai koutou ki a ia.

33 ¶ Kia rongo ki tetahi atu kupu wakarite: He rangatira ware ano i wakato i te mara waina, taepatia ana a taka noa, a keria ana te mea takahi waina i roto; hanga ana tetahi pa, a tukua ana ki te kai ngaki wenua, haere atu ana ia ki tawiti:

34 Ano ka tata ki te po hua, ka tonoa e ia ana pononga ki te kai ngaki wenua, kia tango ai ratou i nga hua o te mara.

35 A tangohia ana e te kai ngaki wenua ana pononga, wiua ana tetahi, patua ana tetahi maru noa, a akina ana tetahi ki te kowatu.

36 A tonoa ana ano e ia etahi pononga tokomaha atu i o mua: a peratia ana ano hoki ratou.

37 Na, muri rawa iho ka tonoa i tana tamaiti ki a ratou, ka mea, E rongo ratou ki taku tamaiti.

38 Otiia ka kite te kai ngaki wenua i te tamaiti, ka mea i roto ano i a ratou, Ko te tangata tenei i te kainga; tena, tatou ka patu i a ia, a ka tango ai tatou i tona kainga.

39 A ka mau ratou ki a ia, peia ana ia ki waho o te mara waina, patua iho.

40 Ka tae mai ra te rangatira o te mara waina, e aha ra ia ki tena kai ngaki wenua?

41 Ka mea atu ratou ki a ia, E wakamatea kinotia era *tangata* kino, a e tuku i tana mara waina ki tetahi ke atu kai ngaki wenua, *ki te hunga* e tukua ai ki a ia nga hua i nga po.

42 Ka mea atu a Ihu ki a ratou, Kiano koutou i kite noa i nga karaipiture, Ko te kowatu i wakakinoa e te kai hanga, ko ia ano kua meinga ko te wakaotinga o te kokonga: na te Ariki tenei hanga, a ki o tatou kanohi he mea wakamiharo?

43 Mo konei ra ka mea atu ai a

hau ki a koutou, Ka tangohia te rangatiratanga o te Atua i a koutou, ka ho atu ki te iwi e waka-tupu i ona hua.

44 A ko te tangata e hinga iho ki runga ki tenei kowatu e maru: otira ko te tangata e takaia e tenei *kowatu* e wakanehua ia.

45 Ano ka rongo nga tino tohunga karakia me nga Parihi ki ana kupu wakarite, ka mohio ratou i korero ia ki a ratou.

46 A ka wakamea ratou kia hopukia ia, ka wehi i te mano, no te mea hoki ki a ratou he poropiti ia.

UPOKO 22.

A KA ki atu a Ihu, ka korero kupu wakarite atu ano ki a ratou, ka mea,

2 Ka rite te rangatiratanga o te rangi ki tetahi kingi i wakamea i te marenatanga mo tana tamaiti,

3 A tonoa atu ana ana pononga hei karanga i te hunga i meinga ki te marenatanga: a kihai ratou i pai kia haere atu.

4 Ka tono atu ano ia i ara atu pononga, mea ana, Meinga atu ki te hunga i korerotia, Na, kua oti i hau taku tina te taka, aku okiha, aku kua kua oti te patu, ka rite katoa nga mea: haere mai ra ki te marenatanga.

5 Otiia paopaonga ana e ratou, haere ana ko tetahi ki tana mara, ko tetahi ki tana hoko:

6 Ko te hunga i toe, mau iho ki ana pononga, rawe ke ana, tukituki ana i a ratou.

7 Otiia ka rongo te kingi, ka riri rawa ia: a tonoa atu ana ana taua, wakangaromia ana taua hunga kohuru, a tahuna ana to ratou pa.

8 I reira ka mea atu ia ki ana pononga, E rite ana te marenatanga, tena ko te hunga i karangatia kihai pai.

9 Haere ra koutou ki nga peka-

nga o nga ara, ko te hunga katoa e kite ai koutou, tonoa mai ki te marenatanga.

10 Haere atu ana ana pononga ki nga ara, huihuia katoatia mai ana te *hunga* i kitea e ratou, te *hunga* kino te *hunga* pai: a kapi ana te marenatanga i te hunga noho.

11 Ano ra ka tapoko mai te kingi kia kite i te hunga noho, ka kitea e ia i reira he tangata kihai wakakakahuria ki te kahu marena:

12 A ka mea atu ki a ia, E hoa, he aha koe i tomo mai ai ki konei te tango ki te kahu marena? A kihai ia i kuihi.

13 Me i reira ka mea atu te kingi ki nga pononga, Herea ana ringaringa, ana waewae, mauria atu ia, maka atu ki te pouritanga i waho rawa; ko reira te tangihanga me te teteatanga o nga niho.

14 He tokomaha hoki e karangatia ana, he ruarua te wiriuria.

15 ¶ Me i reira ka haere atu nga Parihi, ka runanga ki te peheatanga e ahei ai ratou te mahanga i a ia ki tana korero.

16 A ka tonoa atu ki a ia o ratou akonga me nga tangata o Herora, e mea ana, E te kai wakaako, e matau ana matou e pono ana koe, a e wakaatu tika ana koe i te huarahi o te Atua, ekore ano hoki e wakaaroa e koe te tangata: ekore hoki koe e titiro ki te kanohi o nga tangata.

17 Mo reira ra meinga mai ki a matou, E pehea ana tau wakaaro? E tika ana kia ho atu i te utu ki a Hiha, auaka ranei?

18 Na, kua mohio a Ihu ki to ratou kinonga, ka mea atu, He aha ta koutou e tohe ki a hau, e te hunga ngutu kau?

19 Kia kite hau i te moni utu. A mauria mai ana e ratou ki a ia he pene.

20 Ka mea atu ia ki a ratou, No wai tenei ahua me te tuhituhi?

21 Ka mea mai ratou ki a ia, No Hiha. Me i reira ka mea atu ia ki a ratou, Ho atu ra pea ki a Hiha nga mea a Hiha; ki te Atua nga mea a te Atua.

22 Ano ka rongo, ka miharo ratou, a mahue ake ia, haere ana ratou.

23 ¶ I taua ra ano ka haere mai ki a ia nga Haruki, *te hunga* e mea ana kahore he aranga mai, a ui atu ana ki a ia,

24 Mea ana, E te kai wakaako, i mea a Mohi, Ki te mate te tangata, a hore ana tamariki, ma tana teina e marena tana wahine, a e wakatupu ake i te uri ki tana tuakana.

25 Na, tokowitu taua wanau i a matou: a ka marena te tuatahi, ka mate, a hore ona uri, waiho iho tana wahine ki tana teina.

26 Pera ana ano hoki te rua me te toru, puta noa i nga tokowitu.

27 A muri rawa iho ka mate ano hoki te wahine.

28 A te aranga mai hoki, Mo wai ia wahine o nga tokowitu? ina i a ratou katoa ia.

29 Ka ki atu a Ihu, ka mea ki a ratou, E he ana koutou, te mohio ki nga karaipiture, ki te kaha ano hoki o te Atua.

30 A te aranga mai hoki ekore e marena, ekore ano hoki e ho atu ki te marena, e pera ana ia me nga anahera o te Atua i te rangi.

31 Na, kahore ano koutou i kite i tena i korerotia ki a koutou e te Atua ki te aranga mai o nga tupapaku, mea ana,

32 Ko a hau te Atua o Opera-hama, te Atua o Ihaka, te Atua o Hakopa? ehara te Atua i te Atua o ngatupapaku, no te hunga oraia.

33 Ano ka rongo te mano, ka miharo ki tana ako.

34 ¶ Ka rongo nga Parihi, mutu

pu i a ia ta nga Haruki korero, ka wakamine tahi ratou.

35 A ko tetahi o ratou he kai ako i te ture i ui atu, he mea kia wakawaia ia, a mea ana,

36 E te kai wakaako, ko ia tehea ko te kupu nui i te ture.

37 Ka mea atu a Ihu ki a ia, Kia aroha koe ki te Ariki tou Atua ki tou ngakau katoa, ki tou wairua katoa, ki tou hinengaro katoa.

38 Ko te tuatahi tenei ko te kupu nui.

39 E rite ana ano hoki te tuarua ki tenei, Kia pera tau aroha ki tou hoa me tau ki a koe.

40 E iri ana te ture katoa me nga poropiti ki anei kupu erua.

41 ¶ I nga Parihi ano e huihui ana, ka ui atu a Ihu ki a ratou,

42 Mea ana, E pehea ana koutou ki te Karaiti? no wai ia tamaiti? Ka mea atu ratou ki a ia, No Rawiri.

43 Ka mea atu ia ki a ratou, He aha koia ia i karangatia ai e Rawiri i te wairua he Ariki, mea ana,

44 I mea te Ariki ki taku Ariki, E noho koe ki taku ringa matau, kia meinga ra ano e hau ou hoa riri hei turanga mo ou waewae?

45 Ki te karangatia ia e Rawiri he Ariki, ka peheatia te meanga he tamaiti ia nona?

46 A hore he tangata i ahei te wakahoki kupu atu ki a ia, hore rawa tetahi kia maia ki te ui atu ki a ia i taua ra iho ano.

UPOKO 23.

ME i reira ka ki atu a Ihu ki te mano, ki ana akonga ano hoki,

2 Mea ana, Ko nga karaipi me nga Parihi e noho ana i te nohoanga o Mohi:

3 Mo reira ra ko nga mea katoa e mea ai ratou ki a koutou kia rongo, kia rongo ra koutou, a

meatia ; ana raia e mahi ki te ritenga o a ratou mahi : ka korero hoki ratou, a ekore e mahi.

4 Ka herehere hoki ratou i nga wahanga taimaha, wakauau rawa ina pikaua, ka wakatakoto ai ki runga ki nga pokowiwi o nga tangata ; ekore ra ratou e pai kia wakakorikoria ki tetahi o o ratou matikara.

5 Ko a ratou mahi katoa e meatia ana kia kitea ai e nga tangata : e wakawanuitia ana e ratou o ratou pairakere, e wakanuia ana ano hoki nga remu o o ratou kakahu,

6 E rawengia ana e ratou nga nohoanga rangatira i nga hakari, me nga nohoanga rangatira i nga ware karakia,

7 Me nga owatanga i nga kainga hoko, a kia karangatia e nga tangata, E rapi, E rapi.

8 Aua ra koutou e karangatia, E rapi : kotahi hoki to koutou kai arahi ko te Karaiti ; a ko koutou katoa nga teina.

9 A aua *tetahi* e karangatia hei matua mo koutou i te wenua : kotahi hoki to koutou Matua, ko ia kei te rangi.

10 Aua ano hoki koutou e karangatia hei kai arahi : kotahi hoki to koutou kai arahi, ko te Karaiti.

11 Ko te nui rawa o koutou hei pononga ano ia ki a koutou.

12 A *ko te tangata* e wakakake i a ia ano ka wakaititia ; a ko ia e wakaiti ana i a ia ka wakakakea.

13 ¶ He aue mo koutou, e nga karaipi, e nga Parihi, e te hunga ngutu kau ! ko koutou hoki hei uaki kia kati te rangatiratanga o te rangi ki nga tangata : ekore koutou e tomo, ekore ano hoki e tukua ratou e tomo ana kia tapoko atu.

14 He aue mo koutou, e nga karaipi, e nga Parihi, e te hunga

ngutu kau ! e wakahemokia ana hoki e koutou nga ware o nga pouaru, a hei wakawareware ka inoi roa : mo reira ra ka wakanuia ai te mate e wiwi ai koutou.

15 He aue mo koutou, e nga karaipi, e nga Parihi, e te hunga ngutu kau ! e haereerea ana hoki e koutou te moana me te wenua kia meinga ai tetahi porohiraiti, ano ka oti ia te mea, ka meinga ia e koutou hei tamaiti mo te reinga nui ke atu i a koutou.

16 He aue mo koutou, e te kai arahi e matapo ana, te mea ana, Ko te tangata e oati ki te temepara, *he oati* noa ano ; otira ko te tangata e oati ki te koura o te temepara, me ho atu e ia he utu !

17 Enga kuware, e nga matapo : ko ia tehea ko te *mea* nui, ko te koura, ko te temepara ranei *ko te mea* e wakatapua ana te koura ?

18 A, ko te tangata e oati ki te ata, *he oati* noa ano ; otira ko te tangata e oati ki te mea hoatu i runga i te ata, me ho atu e ia he utu.

19 Enga kuware, e nga matapo : ko ia tehea *ko te mea* nui, ko te mea hoatu, ko te ata ranei *ko te mea* e wakatapua ana te mea hoatu ?

20 Mo konei ra ko te tangata e oati ana ki te ata, e oati ana ki te ata, ki nga mea katoa ano hoki i runga i *taua* ata.

21 A ko ia e oati ana ki te temepara, e oati ana ki te temepara, ki a ia ano hoki e noho ana i roto.

22 A ko ia e oati ana ki te rangi, e oati ana ki te torona o te Atua, ki a ia ano hoki e noho ana i runga i *taua* torona.

23 He aue mo koutou, e nga karaipi, e nga Parihi, e te hunga ngutu kau ! e ho atu ana hoki e koutou te wahi tuangahuru o te miniti, o te anihi, o te kumine, a kapea ana nga *mea* nundi o te

ture, te wakawa, te tohu, te waka-pono : i tika ko anei kia meatia e koutou, a aua ano hoki ara e kapea.

24 E te kai arahi e matapo ana, e tataria ana e koutou te waeroa, a e horongia ana te kamera.

25 He aue mo koutou, e nga karaipi, e nga Parihi, e te hunga ngutu kau! e horoia ana hoki e koutou a waho o te kapa, o te pereti, otira ko roto e ki ana i te pahua, i te hiahia kino.

26 E te Parihi matapo, matua horoi i to roto o te kapa, o te pereti, kia ma ai ano hoki a waho o aua mea.

27 He aue mo koutou, e nga karaipi, e nga Parihi, e te hunga ngutu kau! e rite ana hoki koutou ki nga urupa kua oti te pani ki te paru ma, e ataahua tonu ana a waho, ko roto ia e toki ana i nga iwi tupapaku, me te tini o te paru.

28 Me koutou ano hoki, ko waho te tika ana ki ta te tangata titiro, ko roto ia e toki ana i te wakarite kau, i te kino.

29 He aue mo koutou, e nga karaipi, e nga Parihi, e te hunga ngutu kau! mo te mea hoki e hanga ana e koutou nga urupa o nga poropiti, a e wakapaia ana e koutou nga kowatu tohu o nga tangata tika,

30 A e mea ana, Me he mea i nga ra tatou i a tatou matua, penei ekore tatou e uru tahi me ratou ki te toto o nga poropiti.

31 Na, e waka-pono ana koutou i a koutou ano, ko koutou nga tamariki o ratou i patu i nga poropiti.

32 Tena ra, kia ki i a koutou te mehua o a koutou matua.

33 E nga neke, e te wakatupuranga nakahi, me aha ka rere ai koutou i te wakawakanga o te reinga?

34 ¶ Na, mo konei ra ka tonoa

nei e hau ki a koutou nga poropiti, nga tangata mahara, me nga karaipi : a ko etahi o ratou e patua e koutou, e ripekatia ; ko etahi o ratou e wiua e koutou i roto i a koutou ware karakia, a e arumia e koutou i tetahi pa ki tetahi pa atu :

35 Kia pa ai ki a koutou nga toto katoa o te hunga tika i wakahekea ki te wenua, no te toto o Apera te tangata tika a tae noa ki te toto o Hakaraia te tamaiti a Parakaia i patua nei e koutou i te takiwa o te temepara o te ata.

36 He pono e mea atu nei hau ki a koutou, Ko anei mea katoa e pa mai ki tenei wakatupuranga.

37 E Hiruharama, e Hiruharama, e patu nei i nga poropiti, e aki nei ki te kamaka i a ratou e tonoa ana ki a koe, ka hia ranei aku hiahiatanga kia wakaminea ou tamariki, me te heihei e wakamine ana i ana pi ki raro ki ana parirau, a kihai koutou i hiahia!

38 Na, ko to koutou ware e waiho ana ki a koutou kia takoto noa.

39 Ka mea atu hoki hau ki a koutou, Ekore koutou e kite i hau a mua ake nei, kia mea ra ano koutou, E wakapaingia ana ia e haere mai ana i te ingoa o te Ariki.

UPOKO 24.

A PUTA atu ana a Ihu ki waho, haere atu ana i te temepara : a ka haere mai ana akonga kia wakakitea ki a ia nga hanganga o te temepara.

2 A mea atu ana a Ihu ki a ratou, Ekore ianei koutou e kite i anei mea katoa? He pono e mea atu nei a hau ki a koutou, Ekore e toe ki konei tetahi kowatu ki runga ki tetahi ekore e wakahoroa.

3 ¶ A i a ia e noho ana i runga i maunga Oriwa, haere toropuku

mai ana ana akonga ki a ia, mea ana, Meinga mai ki a matou, ko ahea anei mea? a he aha te tohu o tou haerenga mai, me te mutunga o te ao?

4 A ki atu ana a Ihu, ka mea atu ki a ratou, Kia tupato ra kei wakahekia koutou e te tangata.

5 He tokomaha hoki e haere mai me toku ingoa, e mea, Ko te Karaiti a hau; a e wakahe i te tokomaha.

6 A e rongo koutou i nga taua, i nga rongo taua: kia tupato kei ohoohe koutou: kia rite katoa enei mea, ekore ia e mea wawe te mutunga.

7 E wakatika hoki tetahi iwi ki tetahi iwi, ko tetahi rangatiratanga ki tetahi rangatiratanga: a e puta te po mate kai, te mate turoro, me te ngaueue wenua i te tini o te wahi.

8 Ko te timatanga anei katoa o nga wakamamae.

9 Ko reira ho ake ai koutou e ratou kia wakamatea, a e patua koutou: e wakakinoa koutou e nga iwi katoa mo toku ingoa.

10 A ko reira wakahekia ai te tokomaha, a e tuku etahi i etahi, a e mauahara etahi ki etahi.

11 He tokomaha nga poropiti teka e wakatika, a e wakahe ratou i te tokomaha.

12 No te mea kua hua te kino, ka matoke haere te aroha o te tokomaha.

13 Otira ko ia e u taea noatia te mutunga, ko ia ano te wakaorangia.

14 A ko tenei rongo pai o te rangatiratanga e kauwautia i te ao katoa, hei tohu ki nga iwi katoa; ko reira puta mai ai te mutunga.

15 Mo reira ra ka kite koutou i te wakarikarika wakamarakerake i korerotia e Raniera te poropiti, e tu ana ki te wahi tapu, (ko ia e titiro pukapuka ana, kia matau ia:)

16 Hei reira ko ratou i Huria kia rere ki nga maunga:

17 Ko ia e noho ana i runga i te ware, kua ia e heke iho ki te tango mea i roto i tona ware:

18 Kauaka ano hoki ia i te mara e hoki ki te tango i ona kakahu.

19 A he aue mo ratou e hapu ana, mo ratou ano hoki e wangai ana ki te u i aua ra!

20 Otiia kia inoi koutou kei poka ta koutou wati i te hotoke, i te hapati ranei:

21 Ko reira raia te mate waka-hara, kahore ano i pena no te timatanga ra ano o te ao a mohoa noa nei, kahore, ekore ano hoki e pena amua tonu atu.

22 A ki te kahore aua ra i waka-potoa, hore he kikokiko e waka-orangia: otira mo te hunga i wiriwiria aua ra ka waka-potoa ai.

23 Hei reira ki te mea atu tetahi ki a koutou, Nana, ko te Karaiti tenei, tera ranei; aua e wakaponohia.

24 E wakatika hoki nga Karaiti teka, me nga poropiti teka, a e wakakite i nga tohu nunui, me nga mea wakamiharo; a me he mea e ahei ana, ka wakahekia te hunga i wiriwiria.

25 Na, kua korerotia e hau ki a koutou.

26 Ahakoa ra mea mai ratou, Na, kei te koraha ia; auaka e haere atu: na, kei nga wahi ngaro; aua e wakaponohia.

27 Me te uira hoki e puta mai ana i te ita, a tiaho tonu te weta ra ano; e pera ano hoki te haerenga mai o te Tama a te tangata.

28 Ko te wahi hoki i te tinana, ko reira ano hoki huihui ai nga kahu.

29 A muri tata iho o te matenga o aua ra ka waka-pouritia te ra, ko te marama hoki ekore e wakaputa i tona maramatanga, ko nga wetu e taka iho i te rangi, a ko nga kahanga o nga rangi e wakaioia:

30 A ko reira puta mai ai te tohu o te Tama a te tangata i te rangi : ko reira nga iwi katoa o te wenua tangi ai, a e kite ratou i te Tama a te tangata e haere mai ana i runga i nga kapua o te rangi me te kaha mete kororianui.

31 A e tonoa e ia ana anahera me te tetere o te tangi nui, a ka huihuia e ratou ana i wiriwiri ai i nga hau ewa, i nga topito o te rangi puta noa ki nga topito.

32 ¶ Na, kia matau koutou ki te kupu wakarite ki te piki ; I tana manga ana e ngawari ana, a e wakangao ana i nga rau, ka mahara koutou ka tata te rau-mati :

33 Kia pera ano hoki koutou te matau, ina kite koutou i anei *mea* katoa, ka tata ki nga kuwaha.

34 He pono e mea atu nei a hau ki a koutou, Ekore rawa tenei wakatupuranga e pahure, kia rite katoa ra ano anei *mea*.

35 Te rangi me te wenua e pahure, ko aku kupu ia ekore e pahure.

36 ¶ Otira kahore he tangata e mohio ana ki taua ra, ki *taua* haora, kahore ano hoki nga anahera o te rangi, ko taku Matua anake.

37 Me nga ra i a Noa, e pera ano hoki te haerenga mai o te Tama a te tangata.

38 Me nga ra hoki o mua atu o te waipuke e kai ana ratou, e inu ana, e marena ana, e ho atu ana ki te marena, tae noa ki te ra i tomo ai a Noa ki te aka,

39 A kahore i mohio, pakaru noa te waipuke, ka tere katoa ; e pera ano hoki te haerenga mai o te Tama a te tangata.

40 Ko reira ka tokorua ki te mara ; ko tetahi e tangohia, ko tetahi e waiho.

41 Ka tokorua *wahine* ki te huri i te mira ; ko tetahi e tangohia, ko tetahi e waiho.

42 ¶ Kia mataara rapea : ekore hoki koutou e mohio ki te haora e puta mai ai to koutou Ariki.

43 Kia mahara ra ki tenei, me i matau te tangata o te ware ki te tiakanga e puta mai ai te tahae, penei kua mataara ia, a kahore i tukua kia pakarua tona ware.

44 Mo konei ra kia oho ano hoki koutou : ki te haora hoki ekore ai koutou e mahara *ko reira* puta mai ai te Tama a te tangata.

45 Ko wai ra te pononga pono, *te pononga* mahara i meinga e tana Ariki hei rangatira ki tona kainga, kia ho atu kai ki a ratou i te taima ano ?

46 Ka hari taua pononga, e pera ana ua rokohanga e tana Ariki a tona putanga mai.

47 He pono e mea atu ana hau ki a koutou, Ka meinga ia e tana Ariki hei rangatira ki ana taonga katoa.

48 Otira ki te mea taua pononga kino i tona ngakau, Ka wakaroa te haerenga mai o taku ariki ;

49 A ka anga ka patu i ana hoa pononga, ka kai, ka inu tahi me te hunga haurangi ;

50 E tae mai te ariki o taua pononga i te ra ekore ai ia e wakaaro, i te haora ekore ai ia e mohio,

51 A ka haporoa putia ia, ka meinga mona wahi i te hunga ngutu kau : ko reira te tangihanga me te teteatanga o nga niho.

UPOKO 25.

K O reira wakaritea ai te rangatiratanga o te rangi ki nga wahina kotahi tekau, i mau iho i o ratou rama, a haere atu ana ki te wakatau i te tane marena hou.

2 A tokorima o ratou i mahara, tokorima i kuware.

3 Ko ratou i kuware i mau i o ratou rama, a kihai mau i te hinu :

4 Ko te *hunga* mahara ia i mau

hinu atu i o ratou ipu me o ratou rama.

5 Ka wakarua te tane marena hou, ka tunewa noa ratou katoa ka moe.

6 A i waenganui po ka pa te karanga, E, ka puta te tane marena hou; haere atu koutou ki te wakatau i a ia.

7 Me i reira ka ara katoa sua wahina, ka wakapai i o ratou rama.

8 A ka mea atu te *hunga* kuware ki te *hunga* mahara, Ho mai ki a matou i ta koutou hinu; kua pirau ke hoki o matou rama.

9 Otiia ka ki atu te *hunga* mahara, ka mea, *Kahore*; kei kore e ranea mo matou mo koutou: eao ia me haere koutou ki te kai hoko hoko ai i *tetahi* mo koutou.

10 A ka riro ratou ki te hoko, ka tae mai te tane marena hou: a ko ratou kua ata rite i tomo tahi atu me ia ki te marenatanga: a uakina ana te tatau.

11 Muri iho ka tae mai era wahina, ka mea, E te Ariki, E te Ariki, uakina ki a matou.

12 Otira ka ki atu ia, ka mea, He pono e mea atu ana hau ki a koutou, kiano a hau i mohio ki a koutou.

13 Kia mataara rapea koutou, ekore hoki koutou e mohio ki te ra ki te haora e puta mai ai te Tama a te tangata.

14 ¶ Me te tangata hoki e haere atu ana ki tawiti, karanga ana i ona pononga ake, a ho atu ana ki a ratou ana taonga.

15 A ho atu ana e ia nga taranata erima ki tetahi, erua ki tetahi, kotahi ki tetahi; ki ia tangata ki ia tangata rite tonu ki tana matauranga; a i reira pu ano ka haere.

16 Na, ko ia i wiwi nei ki nga taranata erima ka haere, ka hohoko i ana mea, a ka riro mai i a ia ara atu taranata erima.

17 Me ia ano hoki erua nei ana, ka riro mai hoki i a ia ara atu erua.

18 Tena ko ia i wiwi ki te kotahi haere ana, ka kerī i te wenua, ka huna i te moni o tana ariki.

19 A roa rawa ka puta te ariki o aua pononga, ka wakariterite utu ki a ratou.

20 A ko ia i wiwi nei ki nga taranata erima ka haere mai, ka mau mai i ara atu taranata erima, mea ana, E te ariki, erima au taranata i ho mai ai ki hau: na, erima atu taranata kua riro mai i a hau.

21 Ka mea atu tana ariki ki a ia, Pai rawa, e te pononga pai, e te *pononga* pono: kua pono koe ki nga *mea* ruarua, maku koe e mea hei rangatira ki nga *mea* maha: tomo mai koe ki te hari o tou ariki.

22 Me ia ano hoki i wiwi nei ki nga taranata erua haere mai ana, ka mea, E te ariki, erua au taranata i ho mai ai ki hau: na, erua atu taranata kua riro mai i a hau.

23 Ka mea atu tana ariki ki a ia, Pai rawa, e te pononga pai, e te *pononga* pono, kua pono koe ki nga *mea* ruarua, maku koe e mea hei rangatira ki nga *mea* maha: tomo mai koe ki te hari o tou ariki.

24 A ka haere mai ia i wiwi nei ki te taranata kotahi, ka mea, E te ariki, i matau a hau ki a koe he tangata uaua koe, e kokoti ana koe i te wahi kihai ruia e koe, e kohikohi ana i te wahi kihai koe i wakatitari:

25 A wehi ana hau, haere ana, ka huna i tau taranata ki te wenua: na, ka wiwi koe ki tau.

26 Ka ki atu tana ariki, ka mea atu ki a ia, E te pononga kino, e te *pononga* mangere, kua matau koe e kokoti ana a hau i te wahi kihai ruia e hau, e kohikohi ana i te wahi kihai wakatitaria e hau:

27 Ko te tikanga raia kia kawea e koe taku moni ki te hunga hohoko moni, penei a taku taenga mai ka tango ano a hau i taku me te utu.

28 Tena ko tenei tangohia te taranata i a ia, ho atu ki a ia i nga taranata kotahi nei tekau.

29 Ki te tangata katoa e wai rawa ana ka ho atu, a e maha ano ana; tena ko te tangata kahore ana ka tangohia i a ia ana.

30 A maka atu te pononga kino ki te pouritanga i waho: ko reira te tangihanga me te teteatanga o nga niho.

31 ¶ A te taenga mai o te Tama a te tangata me tana kororia ia, me nga anahera tapu katoa i a ia, ko reira ia noho ai i runga i te torona o tana kororia:

32 A ki tana aroaro ka wakaminea nga tauwi katoa: a e wehea e etahi i etahi, me ta te hepara wehewehe i nga hipi i nga koati:

33 A ka wakaturia e ia nga hipi ki tana *ringa* matau, ko nga koati ki tana mau.

34 Ko reira te Kingi mea atu ai ki a ratou i tana *ringa* matau, Haere mai, e te *hunga* wakapai o taku Matua, nohoia te rangatiratanga i taka mo koutou no te orokohanganga o te ao.

35 I mate hoki a hau i te hiakai, a wangainga ana a hau e koutou: i mate wai a hau, a wakainumia ana a hau e koutou: he tauhou a hau, a tangohia ana a hau e koutou:

36 I tu kau, a wakakakahuria ana a hau e koutou: i mate a hau, a haereere mai ana koutou ki hau: i te ware herehere a hau, a haere mai ana koutou ki a hau.

37 Ko reira ki atu ai te *hunga* tika ki a ia, mea ai, E te Ariki, nonahea matou i kite ai i a koe e hiakai ana, a wangi iho? mate ranei i te wai, a wakainu iho?

38 Nonahea matou i kite ai i a

koe e tauhou ana, a tango ana i a koe? e tu kau ana ranei, a wakakahu ana i a koe?

39 A nonahea matou i kite ai i a koe e mate ana, i te ware herehere ranei, a haere atu ana ki a koe?

40 Ko reira te Kingi ki atu ai, mea ai ki a ratou, He pono e mea atu nei a hau ki a koutou, No te mea i meatia e koutou ki tetahi o aku teina iti rawa nei, ko te meatanga raia ki a hau.

41 Ko reira ia ki atu ai ki te *hunga i te taha* ki mau, E te hunga kua tukua ki te kino, haere atu koutou ki te ahi ka tonu, kua oti te taka mo te rewera me ana anahera:

42 I mate hoki a hau i te hiakai, a kihai a hau i wangainga e koutou: i mate a hau i te wai, kihai a hau i wakainumia e koutou:

43 He tauhou a hau, a kihai a hau i tangohia e koutou: i tu kau, kihai a hau i wakakakahuria e koutou: i mate a hau, i te ware herehere a hau, a kihai koutou i haereere mai ki hau.

44 Ko reira ano hoki ratou ki atu ai ki a ia, mea ai, E te Ariki, nonahea matou i kite ai i a koe e mate hiakai ana, e mate wai ana, e tauhou ana, e tu kau ana, e mate ana, i te ware herehere ranei, a kihai matou i hokihoki ake ki a koe?

45 Ko reira ia ki atu ai ki a ratou, mea ai, He pono e mea atu nei a hau ki a koutou, No te mea kihai meatia e koutou ki tetahi o nga nonahi rawa nei, kihai meatia ki a hau.

46 Ko anei e haere atu ki te mae mutunga kore: ko te *hunga* tika ia ki te ora tonu.

UPOKO 26.

A KA mea hoki ka mutu i a Ihu anei kauwau katoa, ka mea atu ia ki ana akonga,

2 E matau ana ra koutou kia rua ake ra ko te kapenga, a ka tukua atu te Tama a te tangata kia ripekatia.

3 ¶ Me i reira ka wakamine nga tino tohunga karakia, nga karaipi, me nga kaumatua o te iwi ki te ware o te tino tohunga karakia i huaina ko Kaiapa.

4 Ka runanga kia hopukia pututia a Ihu, kia patua.

5 Ka mea ratou, Kauaka hei te hakari, kei tutu te puehu i te iwi.

6 ¶ Na, i a Ihu ano i Petani, i te ware o Haimona te repera,

7 Haere mai ana he wahine ki a ia me te pouaka kowatu *ki tonu* i te hinu kakara utu nui, a ringihia ana ki runga ki tona matenga, i a ia e noho ana.

8 A ka kite ana akonga, ka riri, ka mea, Mo te aha tenei maumanau?

9 Penei i hokoa te hinu kakara nei he utu nui te riro mai, a kua ho atu ki te hunga rawa kore.

10 Ka mohio a Ihu ka mea atu ki a ratou, Kia aha ai ina ka abatia te wahine nei? he mahi pai hoki tana i mea ai ki hau.

11 I a koutou tonu ano hoki te hunga rawa kore; tena ko a hau ekore e *noho* tonu i a koutou.

12 Te mea hoki i ringihia ai e ia tenei hinu ki taku tinana, i meatia mo taku tanumanga.

13 He pono e mea atu ana hau ki a koutou, Ko nga wahi o te ao katoa e kauwautia ai tenei rongo pai *ko reira ano* hoki tenei kore-rotia ai, ko ta tenei *wahine* i mea ai, hei wakamau mahara mona.

14 ¶ Me i reira ko tetahi o te tekau ma rua i huaina ko Hura Ikariote, ka haere atu ki nga tino tohunga karakia,

15 Ka mea atu, He aha ta koutou e pai ai kia ho mai ki a hau, a maku ia e tuku atu ki a koutou? A etoru tekau hiriwa a ratou i wakarite ai ki a ia.

16 A no reira ake ano ia i rapu ai kia tukua atu ia.

17 ¶ Na, i te ra tuatahi o te taro rewhena kore haere mai ana nga akonga ki a Ihu, ka mea atu ki a ia, Hei hea ra matou ki a koe taka ai kia kai ai koe i te kapenga?

18 Ka mea atu ia, Haere atu ki te pa ki a mea, ka mea atu ki a ia, E mea ana te kai wakaako, Ka tata taku taima; hei a koe a hau me aku akonga mea ai i te kapenga.

19 A mea ana nga akonga rite tonu ki ta Ihu i wakarite ai ki a ratou; a taka ana e ratou te kapenga.

20 Ano ka ahiahi, ka noho iho ia me te tekau ma rua.

21 A i a ratou e kai ana, ka mea ia, He pono e mea atu ana hau ki a koutou, ma tetahi o koutou a hau e tuku atu.

22 A tino pouri ana ratou, ka anga ka ki takitahi atu ki a ia, E te Ariki, ko a hau koia?

23 A ka ki atu ia, ka mea, Ko ia e toutou tahi nei maua i te ringa ki te rihi, mana ano a hau e tuku.

24 E haere ana hoki te Tama a te tangata rite tonu ki tera i tuhi-tuhia mona: otira he aue mo tera tangata mana nei te Tama a te tangata ka tukua atu ai! erangi ra mona me he mea kihai tera tangata i wanau.

25 Me i reira ko Hura, nana nei ia i tuku atu ka ki atu, ka mea, E rapi, ko a hau koia? Ka mea atu a Ihu ki a ia, Kua korero koe.

26 ¶ A i a ratou e kai ana, ka tango a Ihu i te taro, ka wakapai, ka wawati, ka ho atu ki nga akonga, ka mea, Tangohia, e kai; ko taku tinana tenei.

27 A tango ana ia i te kapa, ka wakawetai, ka ho atu ki a ratou, mea ana, E inu koutou katoa i tenei;

28 Ko aku toto hoki enei, ko to

te kawenata hou e wakahekea ana mo te tini hei murunga hara.

29 E mea atu ana ano a hau ki a koutou, Ekore a hau e inu i tenei hua o te waina akenei a kia tae ra ano ki taua ra e inu tahi ai a hau me koutou i te mea hou i te rangatiranga o taku Matua.

30 ¶ Ano ka waiata ratou, ka haere atu ki maunga Oriwa.

31 Me i reira ka mea atu a Ihu ki a ratou, E wakahekea katoatia koutou moku akuenei: ka oti hoki te tuhituhi, Ka patua e hau te hepara, ko nga hipi o te kahui e wakamararatia.

32 Otira hei muri atu o taku aranga mai, ka haere atu a hau i mua i a koutou ki Kariri.

33 Ka korero atu a Pita ka mea atu ki a ia, Ahakoa wakahekea nga tangata katoa mou, ekore rawa a hau e wakahekea.

34 Ka mea atu a Ihu ki a ia, He pono e mea atu nei a hau ki a koe, Akuenei nei ekore e tangi te tikaokao, ka toru au wakatekanga ki a hau.

35 Ka mea atu a Pita ki a ia, Ahakoa meinga kia mate tahi taua, ekore koe e wakakahoretia e hau. I pena ano hoki te ki a nga akonga katoa.

36 ¶ Me i reira ka haere atu a Ihu me ratou ki te wahi i huaina ko Kehemani, ka mea atu ki nga akonga, Hei konei koutou noho ai, kia haere atu a hau ki koina inoi ai.

37 Ka mau ia ki a Pita me nga tamariki tokorua a Heperi, ka anga, ka wakakoingo, ka pouri rawa.

38 Me i reira ka mea atu ia ki a ratou, E tino pouri rawa ana taku wairua, tata pu ki te mate: hei konei koutou noho ai, kia mataara tahi tatou.

39 A ka haere ia kiko tata atu, ka hinga iho ko ona kanohi ki raro, ka inoi, ka mea, E taku

Matua, ki te mea e ahei, tukua tenei kapa kia pahure i hau: aha-koa ra aua hei taku hiahia, ko ia ia hei tau.

40 A haere mai ana ia ki nga akonga, a ka kitea ratou e moe ana, ka mea atu ki a Pita, Ha, i penei oti koutou te ngoikore, te mataara tahi tatou i te haora ko-tahi?

41 Kia mataara koutou, kia inoi, kei haere koutou ki te wakawai-nga: e hiahia ana hoki te wairua, ko te kikokiko ia e ngoikore ana.

42 Ka haere ano ia ko te rua o ona hokinga, ka inoi, ka-mea, E taku Matua, ki te mea ekore e ahei te wakapahure tenei kapa i hau, a me inu e hau, ko tau hiahia kia puta.

43 A ka haere mai ia, ka kite i a ratou e moe ana ano: i taimaha hoki o ratou kanohi.

44 A waiho ana ratou e ia, ka haere atu ano ia, ka inoi, ko te toru o nga hokinga, ka wakahua ano i taua kupu.

45 Me i reira ka hoki mai ano ia ki ana akonga, a mea atu ana ki a ratou, E moe ra, e okioki: na, ka tata te haora, a ka tukua atu te Tama a te tangata ki nga ringaringa o te hunga kino.

46 E ara, ka haere tatou: na, ka tata te kai tuku i hau.

47 ¶ A i a ia ano e korero ana, na, ka tae mai a Hura, ko ia tetahi o te tekau ma rua, me te mano tini, me nga hoari, me nga tao, i haere mai i nga tino tohunga karakia, i nga kaumatua o te iwi.

48 Na, ko te tangata e tukua ai ia, nana i ho atu te tohu ki a ratou, ka mea, Na, ko te tangata e kihi ai a hau, ko ia tena: puritia.

49 I reira pu ano ka haere atu ia ki a Ihu, ka mea atu, E ia, e te kai wakaako; a ka kihi i a ia.

50 A ka mea atu a Ihu ki a ia, E hoa, i haere mai koe ki te aha? Me i reira ka haere atu ratou, ka

pa o ratou ringaringa ki a Ihu, ka hopu i a ia.

51 ¶ Na, wakamarokia ana te ringaringa o tetahi o nga hoa o Ihu, ka unu i tana hoari, haua ana ki te pononga o te tino tohunga karakia, a motu rere tana taringa.

52 Ka mea atu a Ihu i reira ki a ia, Wakahokia tou hoari ki tana takotoranga: ko ratou katoa hoki e mau ana ki te hoari, te maru ano i te hoari.

53 Ehua koe, ekore e ahei i hau aianei te inoi atu ki taku Matua, a ka ho mai e ia kotahi tekau ma rua o nga rihena anahera, tera atu?

54 Me aha oti ka rite ai nga karaipiture, kia pena ai ano?

55 I taua haora ano, ka mea atu a Ihu ki nga mano, I haere mai koutou ki waho me nga hoari, me nga tao ki te hopu i hau, ano he tahae? i noho a hau i a koutou i te temepara ki te ako i te tini o te ra, a kihai koutou i hopu i hau.

56 Na, i meatia katoatia tenei kia rite ai nga karaipiture a nga poropiti. Me i reira ka wakarere nga akonga katoa i a ia, ka oma.

57 ¶ A hopukina ana a Ihu e ratou, ka arahina ki a Kaiapa te tino tohunga karakia, ki te wahi i wakamine ai nga karaipi me nga kaumatua.

58 A i aru ke atu a Pita i a ia i tawiti ki te ware o te tohunga karakia, a tomo atu ana ki roto, ka noho tahi ki nga pononga, kia kite i te mutunga.

59 Na, ko nga tino tohunga karakia, me nga kaumatua, me tana wakaminenga katoa i rapu i te korero teka ki a Ihu, kia meinga ai ia kia mate;

60 A kihai kitea: he tokomaha nga kai poka teka i haere atu, ahakoa ra kihai kitea *he korero*. Muri iho ka puta mai te kai poka teka tokorua,

61 A ka mea, I mea te *koroke*

nei, E ahei ano te pakaru e hau te temepara o te Atua, te hanga ano i nga ra etoru.

62 A ka wakatika te tino tohunga karakia, ka mea atu ki a ia, Kahore au kupu? he aha ta tenei hunga e ki mai nei ki a koe?

63 Otira kihai a Ihu i kuihi. No ka ki atu te tino tohunga karakia, ka mea atu ki a ia, Ka wakaoti a hau i a koe ki te Atua ora, kia meinga mai e koe ki a matou, koia ranei ko koe te Karaiti, te Tama a te Atua?

64 Mea atu ana a Ihu ki a ia, Kua korero koe: ahakoa ra ka mea atu a hau ki a koutou, A muri nei koutou kite ai i te Tama a te tangata e noho ana i te *ringaringa* matau o te kaha, e haere mai ana i runga i nga kapua o te rangi.

65 Me i reira ka haehae te tino tohunga karakia i ona kakahu, ka mea, Kua korero kino ia; hei aha atu nga kai waki? Na, kua rongu nei koutou i tana korero kino.

66 E pehea ana a koutou wakaaro? Ka ki ake ratou, ka mea, Ka tika kia mate ia.

67 Me i reira ka tuwaina tana mata e ratou, ka kurua ia; a ko etahi i papaki i a ia,

68 Ka mea, wakaporopititia mai ki a matou, e te Karaiti, Ko wai te tangata i pakia ai koe?

69 ¶ Na, i waho a Pita e noho ana i te ware: a haere mai ana tetahi kotiro ki a ia, ka mea, Ko koe hoki i a Ihu o Kariri.

70 Otira ka wakakahore ia ki te aroaro o ratou katoa, ka mea, Ekore hau e mohio ki tau e mea nei.

71 A ka riro atu ia ki waho ki te wakamahau, ka kite ano tetahi *kotiro* atu i a ia, a mea atu ana ki te *hunga* i reira, I a Ihu o Nahareta ano hoki te *koroke* nei.

72 A ka wakakahore ano ia me

te oati ano, Ekore hau e mohio ki te tangata.

73 A kihai hukahuka ka haere mai te *hunga* i tu mai, ka mea atu ki a Pita, He pono no ratou ano hoki koe; na tou reo hoki koe i kitea ai.

74 Me i reira ka anga ia ka kanga, ka oati, ka *mea*, Ekore ra hau e mohio ki te tangata. A i reira pu ano ka tangi te tikao-kao.

75 A ka mahara a Pita ki te kupu a Ihu i mea atu ai ki a ia, Ekore e tangi te tikaokao, ka torou wakakahoretanga i a hau. A ka haere atu ia ki waho, ka tino tangi pu ano.

UPOKO 27.

A KA takiri te ata, ka runanga nga tino tohunga karakia ka-toa me nga kaumatua o te iwi ki a Ihu, kia wakamatea ia.

2 Ano ka oti ia te herehere, ka arahina atu, ka tukua ia ki a Ponotio Pirato te kawana.

3 ¶ A ka kite a Hura, te kai tuku i a ia, ka oti ia te wakawa kia mate, ka koingo ia, ka wakahoki ano i nga hiriwa etoru tekau ki nga tino tohunga karakia me nga kaumatua.

4 Ka mea, Kua hara a hau i taku tukunga i te toto kino kore. Ka mea atu ratou, He aha *tena* ki a matou? mau *tena* e titiro.

5 A maka iho ana nga hiriwa i te temepara, ka puta atu, ka haere, ka tarona i a ia.

6 A tangohia ana nga hiriwa e nga tino tohunga karakia, ka mea, Ehara i te tika kia panga aua *hiriwa* ki te takotoranga moni, he utu toto hoki.

7 A ka runanga ratou, ka hokoa ki aua *mea* te mara o te kai hanga rihi hei tanumanga mo nga manuwiri.

8 Na reira hoki i huaina ai taua

maru, Ko te mara o te toto, a mo-hoa noa nei.

9 No reira ano i rite ai tena i korerotia e Heremaia te poropiti, i mea, Tangohia ana e ratou nga hiriwa etoru tekau, te utu mona i paingia, i paingia e nga tamariki o Iharaia;

10 A ho atu ana e ratou mo te mara o te kai hanga rihi, me ta te Ariki i wakarite mai ki hau.

11 ¶ A tu ana a Ihu i te aroaro o te kawana: ui atu ana te kawana ki a ia, ka mea, Ko koe te kingi o nga Hurai? Mea atu ana a Ihu ki a ia, Ko koe te mea ana.

12 A ka wakapaea ia e nga tino tohunga karakia me nga kaumatua, kihai ia i ki atu.

13 Me i reira ka mea atu a Pirato ki a ia, Ekore koe e rongu ki te tini o nga *mea* e wakaponohia nei e ratou ki a koe?

14 A kahore ia i ki atu ki tetahi o ana kupu; tino miharo noa te kawana.

15 Na, i te hakari ko ta te kawana hanga kia tukua ki te iwi tetahi herehere, ta ratou e pai ai.

16 A i reira ano i a ratou taua herehere ingoa nui nei, i huaina ko Parapa.

17 Ano ra ka mine ratou, ka mea atu a Pirato ki a ratou, Ko tehea ta koutou e pai ai kia tukua e hau ki a koutou? ko Parapa, ko Ihu ranei i huaina ko te Karaiti?

18 Kua mahara hoki ia he hae no ratou a Ihu i tukua atu ai.

19 ¶ A ka noho ia i runga i te nohoanga wakawa, ka tonoa *tetahi* e tana wahine ki a ia, ka mea atu, Kei ahatia e koe taua *tangata* tika: he maha hoki aku *mea* i koingo ai a hau i te moe inaianei mona.

20 ¶ Otiia ka tohe nga tino tohunga karakia me nga kaumatua ki te mano, kia inoia e ratou a Parapa, a kia wakamatea a Ihu.

21 Ka ki atu te kawana, ka mea

atu ki a ratou, Ko tehea o nga tokorua ta koutou e pai ai kia tukua atu e hau ki a koutou? Ka mea ake ratou, Ko Parapa.

22 Ka mea atu a Pirato ki a ratou, Me aha oti e hau a Ihu i huaina ko te Karaiti? Ka mea ake ratou katoa ki a ia, Ripekatia.

23 Ka mea atu te kawana, He aha koia *tana* kino i mea ai ia? Heoi ra ka tino pararetia, ka mea, Ripekatia.

24 Ano ka kite a Pirato kahore ana wahi, otira ka tutu te puehu, ka mau ki te wai, ka horoi i ona ringaringa ki te aroaro o te mano, ka mea atu, Ka ora a hau i te toto o tenei *tangata* tika: ma koutou *tana* e titiro.

25 A ka ki ake te hunga katoa, ka mea, Hei runga i a matou, me o matou tamariki ona toto.

26 Me i reira ka tukua atu a Parapa ki a ratou: a ka oti a Ihu te wiu, tukua atu ana kia ripekatia.

27 ¶ A ka mauria a Ihu e nga hoia o te kawana ki te ware waka-wa; wakaminea mai ana ki a ia te hapu katoa.

28 A huia ana ona, wakakakahuria ana ia ki te kahu wero.

29 Ano ka oti te wiri te karauna ki te tataramoa, ka potaea ki tona matenga, me te kopupungawa ki tona *ringaringa* matau: ka koropiko o ratou turi ki tana aroaro, ka tawai ki a ia, ka mea, Ko koe, ko te kingi o nga Hurai.

30 A tuwaina ana ia, ka mau ratou ki te kopupungawa, patua ana ia ki tona matenga.

31 Na, ka oti ia te tawai e ratou, ka huia taua kakahu, ka wakakakahu i ona ki a ia, a arahina ana kia ripekatia.

32 A i a ratou ano e haere atu ana ki waho, ka kitea e ratou he *tangata* no Hairini, ko Haimona te ingoa: meinga ana ia e ratou kia mau i tana ripeka.

33 ¶ A ka tae atu ratou ki te kainga i huaina ko Korokota, ko te tikanga ia, ko te wahi anganga.

34 Ka wakainumia ia e ratou ki te winika, he mea wakananu ki te paoa: a ka wakamatautau ia, kihai ia i mea kia inu.

35 A ripekatia ana ia, wahia ana ona kakahu, he mea makamaka te rota: kia rite ai te *mea* i kore-rotia e te poropiti, I wahia oku kakahu mo ratou ano, a i makamaka rota ratou ki toku kakahu.

36 Noho ana ratou, ka tiaki i a ia i reira;

37 A wakanohioia ana ki runga ki tona matenga tona wakapae-nga, he mea tuhituhi, KO IHU TENEI KO TE KINGI O NGH HURAI.

38 Me i reira ka ripekatia tahitia me ia nga tahae tokorua, kotahi ki matau, kotahi ki mau.

39 ¶ A ka korero kino ki a ia a ratou e haere ana ra reira, ka oioia o ratou matenga,

40 A ka mea, Ko koe *ko te tangata* pakaru i te temepara, a te hanga ano i nga ra etoru, wakaora koe i a koe. Ki te mea ko koe te Tama a te Atua, heke iho i te ripeka.

41 Ko nga tino tohunga karakia ano hoki e taunu ana, me nga karaipi, me nga kaumatua, ka mea,

42 Ko ara atu i wakaorangia e ia; ekore ia e ahei te wakaora i a ia ano. Ki te mea ko ia te kingi o Ihairaira, kia heke iho nei ia i te ripeka, a ka wakaponohia ia e matou.

43 I wakapono ia ki te Atua; mana ia e wakaora aianei ki te pai ki a ia: i mea hoki ia, Ko a hau te Tama a te Atua.

44 Ko nga tahae ano hoki i ripekatia tahitia me ia, i taunu ano hoki i a ia ki taua *kupu*.

45 ¶ Na, i ngaro i te pouiri te wenua katoa, no te ono o nga

haora a tae noa ki te iwa o nga haora.

46 A ka tata ki te iwa o nga haora, ka karanga ake a Ihu ki te reo nui, ka mea, Irai, Irai, rama hapakatanai? ko *te tikanga* tenei, E taku Atua, e taku Atua, he aha a hau i wakarerea ai e koe?

47 Ko etahi o ratou e tu ana i reira, i te rongonga i *tana*, i mea, E karanga ana ia ki a Iraia.

48 A i reira pu ano ka oma tetahi o ratou, ka mau ki te pungorungoru, wakakiiia ana ki te winika, wakanohioia ana ki runga ki te kopupungawa, a wakainu ana i a ia.

49 Ka mea ehinu, Kati, kia kite tatou me haere mai ranei a Iraia ki te wakaora i a ia.

50 A ka karanga ake ano a Ihu ki te reo nui, ka tuku ake i te wairua.

51 ¶ Na, ko te arai o te temepara i haea he taha he taha i runga puta noa ki raro; a wiri ana te wenua, koara ana nga kamaka.

52 A tuwera ana nga poka tupa-paku; he maha nga tinana o te hunga tapu kua moe atu ra i ara mai,

53 A puta ake ana i nga poka i muri iho o tana aranga mai, haere ana ki roto ki te pa tapu, ka waka-puta ki te tini.

54 Na, ka kite te keneturio, me ana hoa e tiaki ana i a Ihu, i te wiringa o *te wenua*, me *nga mea* i meatia, ka wehi wakaharahara, ka mea, He pono ko te Tama a te Atua tenei.

55 A he tokomaha nga wahine i reira i matakita ki ke mai i tawiti, i aru mai i a Ihu i Kariri, i waka-pononga ki a ia:

56 I roto i a ratou a Meri Makarini, me Meri te matua wahine o Hemi raua ko Hohi, me te matua wahine o nga tamariki o Heperi.

57 ¶ A ka ahiahi, ka haere mai taua tangata taonga nui i Arima-

tia, ko Hohepa te ingoa, ko ia ano hoki he akonga no Ihu:

58 I haere ia ki a Pirato, i inoi ki te tinana o Ihu. Me i reira ka mea atu a Pirato kia ho atu te tinana.

59 A ka mauria te tinana e Hohepa, ka takaia ki te kahu ma,

60 A wakatakatoria ana ki tana ana hou, i haua e ia i roto i te kamaka: a wakataka atu ana ia i te kowatu nui ki te kuwaha o te ana, haere ana.

61 I reira ano a Meri Makarini, me tera Meri atu, e noho ana iho ke atu i te tanumanga.

62 ¶ Na, i te aonga ake i muri o te takanga *hakari*, haere tahi mai ana nga tino tohunga karakia me nga Parihi ki a Pirato,

63 Ka mea, E mara, e mahara ana matou ki ta tena *tangata* tinihanga i mea ai, i a ia ano e ora ana, Hei muri i nga ra etoru ka ara ake ai ano a hau.

64 Meinga rapea kia tiakina te tanumanga tae noa ki te toru o nga ra, kei haere atu ana akonga i te po, tahae ai i a ia, a ka mea atu ai ki te iwi, Kua ara mai ia i te mate: penei ra ko te he o muri *te he* nui atu i to mua.

65 Ka mea atu a Pirato ki a ratou, He kai tiaki ano ta koutou: haere atu, tiakina, e mohio ana ano koutou.

66 Na, haere ana ratou, tiakina ana te tanumanga, he mea hiri te kowatu, me te kai tiaki ano.

UPOKO 28.

I TE mutunga o te hapati, i te puatanga, i te ra tuatahi o te wiki, ka haere mai a Meri Makarini, me tera Meri atu kia kite i te tanumanga.

2 Na, he rahi i reira te wiringa o *te wenua*: i heke iho hoki he anahera o te Ariki i te rangi, haere mai ana, ka wakataka mai i

te kowatu i te kuwaha, a noho ana i runga.

3 Ko tona mata, ano he uira, ko tona kahu ma tonu me te hukarere:

4 A i te wehi i a ia ka wiri te kai tiaki, ka wakatupu tupapaku.

5 Ka ki atu te anahera, ka mea atu ki nga wahine, Kei wehi korua: e mahara ana hoki a hau, e rapu ana korua ki a Ihu i ripekatia.

6 Kahore ia i konei: kua ara hoki ia me tana i mea. Haere mai kia kite i te wahi i takoto ai te Ariki.

7 A hohoro te haere, korerotia atu ki ana akonga, kua ara mai ia i te mate; na, e haere atu ana ia i mua i a koutou ki Kariri; ko reira koutou kite ai i a ia: na, kua korero atu a hau ki a korua.

8 A hohoro tonu raua te haere atu i te ana, wehi ana, hari ana; ka oma kia korero atu ki ana akonga.

9 ¶ A i a raua e haere ana kia korero atu ki ana akonga, na, ka tutaki a Ihu ki a raua, ka mea, E ia ma. A haere mai ana raua, ka pupuri i ona waewae, ka koropiko atu ki a ia.

10 Me i reira ka mea atu a Ihu ki a raua, Aua e wehi: haere, korerotia atu ki aku teina, kia haere ki Kariri, e kite ratou i hau i reira.

11 ¶ I a raua e haere ana, na, i

haere mai etahi o te kai tiaki ki te pa, i wakakite ki nga tino tohunga karakia i nga mea katoa i meatia.

12 A ka mine ratou me nga kaumatua, ka runanga, ka ho atu e ratou te moni nui ki nga hoia,

13 Ka mea, Meinga atu e koutou, I haere mai ana akonga i te po, a tahaetia ana ia, i a matou e moe ana.

14 A ki te rangona tenei e te kawana, ma matou ia e wakapati, a ka ora koutou.

15 Na, ka tango ratou i nga moni, mea ana i nga mea i akona ai ratou: a ko tenei ki te korerotia nei ano e nga Hurai taea noatia tenei ra.

16 ¶ A ka haere atu nga akonga tekau ma tahi ki Kariri, ki te maunga i wakarite ai a Ihu ki a ratou.

17 Ano ka kite ratou i a ia, ka koropiko atu ki a ia: ko etahi i poheua.

18 ¶ A haere atu ana a Ihu, ka korero atu ki a ratou, ka mea, Ko te mana katoa ka oti te ho mai ki a hau i te rangi i te wenua.

19 Mo reira ra, haere koutou, akona nga tauwi katoa, iriiria ratou ki te ingoa o te Matua, o te Tamaiti, o te Wairua Tapu:

20 Akona ratou kia rongu ki nga mea katoa i mea ai a hau ki a koutou: na, e noho ana a hau i a koutou i nga ra katoa, te mutunga ra ano o te ao. Amine.

KO TE

RONGO PAI KI TE RITENGA O M A K A.

UPOKO 1.

KO te timatanga o te rongo pai o Ihu Karaiti, te Tamaiti o te Atua ;

2 Me tera kua oti te tuhituhi i roto i nga poropiti, Na, ka tonoa e hau taku karere i mua i tou aroaro, mana e taka tou huarahi i mua i a koe.

3 Ko te reo o tetahi e karanga ana i te koraha, Taka e koutou te huarahi o te Ariki, wakatikaia ona ara.

4 I te koraha a Hoani e iriiri ana, e kauwau ana i te iriiringa o te ripeneta mo te wakangaromanga o nga hara.

5 A i haere atu ki a ia te wenua katos o Huria, me nga tangata o Hiruharama, a i iriiria katoatia e ia i te awa o Horano, i waki i a ratou hara.

6 Na, e kakahuria ana a Hoani ki te huru kamera, me te witiki hiako ki tona hope ; a e kai ana ia i nga mowitiwiti me te honi no te koraha ;

7 A e kauwau ana ia, e mea ana, Tera te haere mai ana i muri i hau a ia e kaha rawa nei i hau, ekore ano e tika maku kia piko ki te wewete i te herenga o ona hu.

8 Kua iriiri a hau i a koutou ki te wai : otira mana koutou e iriiri ki te Wairua Tapu.

9 A ka mea ano i aua ra, ka haere atu a Ihu i Nahareta o Kariri, ka iriiria e Hoani i Horano.

10 A i reira ano i a ia e haere ake ana i te wai, ka kite ia i nga

rangi e tuwera ana, me te Wairua, ano he kukupa e heke iho ana ki a ia :

11 A he reo ano no te rangi, Ko koe taku Tama aroha, e pai nei a hau.

12 A i reira pu ano ka kawea ia e te wairua ki te koraha.

13 A ewa tekau ana ra i reira i te koraha e tohea ana e Hatana ; i reira tahi ia me nga kararehe maka ; a e wakapononga ana nga anahera ki a ia.

14 Na, muri iho i a Hoani i tukua *ki te herehere*, ka haere atu a Ihu ki Kariri, ka kauwau i te rongo pai o te rangatiratanga o te Atua.

15 Ka mea atu, Kua rite te taima, kua tata te rangatiratanga o te Atua : ripeneta, wakaponohia te rongo pai.

16 Na, i a ia e haere ana i te tahataha o te moana o Kariri, ka kite ia i a Haimona raua ko Anaru tona teina e tuku ana i te kupenga ki te moana : he kai tuku hoki raua.

17 A ka mea atu a Ihu ki a raua, Haere mai i muri i hau, maku korua e mea hei kai tuku tangata.

18 A i reira ano wakarerea ana a raua kupenga, aru ana i a ia.

19 Haere tata atu ana i reira, ka kite ia i a Hemi te *tama* o Heperi, me Hoani tona teina, i te kaipuke raua e ta ana i nga kore o nga kupenga.

20 A karanga pu ana ia i a raua : a ka wakarerea to raua matua a Heperi i te puke me te kai mahi, ka haere atu i muri i a ia.

21 A ka tomo atu ratou ki Ka-perenauma; i reira ano i te hapatu ka haere atu ia ki te ware karakia, ka wakaako.

22 Na, miharo ana ratou ki tana ako; e ako ana hoki ia i a ratou, ano he tangata wai mana, kihai pena me nga karaipi.

23 A i to ratou ware karakia he tangata, he wairua kino tona; e karanga ana ano,

24 E mea ana, Tukua; kia ahatia matou e koe, e Ihu o Nahareta? oti i haere mai koe ki te wakamate i a matou? e mahara ana a hau ki a koe, ko te Tapu koe o te Atua.

25 A riri ana a Ihu ki a ia, mea ana, Kati te korero, e puta mai i a ia.

26 Ano ka haehae te wairua kino i a ia, ka karanga ki te reo nui, ka puta mai i a ia.

27 A miharo ana ratou katoa, ui noa ratou ki a ratou ano, mea ana, He aha tenei? he aha tenei wakaakoranga hou? ka mana nei tana tono i nga wairua kino, a rongo rawa ki a ia.

28 Na, ka puta atu tana rongo i reira ki te wenua patata katoa o Kariri.

29 A i reira ano ka haere atu i te ware karakia, ka tomo tahi atu me Hemi me Hoani ki te ware o Haimona rauh ko Anaru.

30 A e takoto ana te hungawai wahine o Haimona e ka ana te kiri, ka korerotia ano ia e ratou ki a ia i reira.

31 Ka tae atu ia ka mau ki tona ringaringa, ka wakaara i a ia; a ka mahue wakarere ia i te kiri ka, ka wakaapononga ki a ratou.

32 Na, i te ahiahi i te toenga-tanga o te ra, mauria atu ana ki a ia te hunga mate katoa, me ratou hoki e reweretia ana.

33 A huihuia katoatia ana te kainga ki te kuwaha.

34 A he tokomaha te hunga mate i te tini o nga mate i wakaorangia e ia, he maha nga reuera i pela, te tukua nga reuera kia korero, ta te mea hoki e matan ana ratou ki a ia.

35 Na, i te atatu ano i te mea e tino pouri ana, ka ara ia, ka haere atu, ka anga atu ki te wahi koraha, ka inoi i reira.

36 A aru ana i a ia a Haimona me ona hoa.

37 No ka kitea ia, ka mea atu ratou ki a ia, E rapu ana nga tangata katoa ki a koe.

38 Mea atu ana ia ki a ratou, Ka haere tatou ki nga kainga patata, kia kauwau ai hoki a hau i reira: mo konei hoki a hau i haere mai ai.

39 A e kauwau ana ia i o ratou ware karakia i Kariri katoa, a e pei reuera ana ia.

40 A ka tae mai ki a ia he repera, e inoi ana ki a ia, e koropiko ana ki a ia, e mea atu ana ki a ia, Ki te pai koe, ka taea e koe te wakaora i hau.

41 A aroha ana a Ihu ki a ia, wakamaro ana i tana ringaringa, ka pa ki a ia, ka mea atu ki a ia, E pai ana a hau; kia ora koe.

42 A ka puaki tana reo, i reira pu ano ka rere te repera i a ia, ka wakaorangia ia.

43 A maka ana i tana kupu ki a ia, ka tonos atu ia i reira;

44 A ka mea atu ki a ia, Kei wakina tetahi mea ki te tangata: otira haere, kia kite te tohunga karakia i a koe, a mauria atu mo tou wakaoranga nga mea i wakaritea e Mohi, hei tohu mo ratou.

45 Otira ka puta atu ia, ka anga ka korero nui ano, ka wakaupukina te mea, no kihai ahei a Ihu te haere nui atu ki te kainga, otira i waho ia i nga wahi koraha: a haere atu ana ratou ki a ia i hea i hea.

UPOKO 2.

A KA hia ake ano ra, ka tomo atu ano ia ki Kaperenauma, a ka rangona kei te ware ia.

2 I reira ano ka wakaminea te tokomaha, te o *nga tangata*, hore rawa i te taha o te kuwaha: a ka korero ia i te kupu ki a ratou.

3 Ka haere atu ratou ki a ia, ka kawe i te pararutiki, he mea kauhoa e te *hunga* tokowa.

4 A no te mea kihai ratou i ahei kia haere tata ki a ia na te mano hoki, ka hura te tuanui o te wahi i noho ai ia: a ka oti te wawahi ka tukua te moenga i takoto ai te pararutiki.

5 Ano ka kite a Ihu i to ratou wakaponu, ka mea atu ki te pararutiki, E tama, ka oti au hara te muru mou.

6 Na, i reira etahi o nga karaipe e noho ana, e wakaaroaro ana i o ratou ngakau,

7 He aha tenei *tangata* ka penei ai te korero kino? ko wai te kaha ana ki te muru hara? kotahi anake ko te Atua.

8 A mahara ana a Ihu i reira i tona wairua, e penei ana o ratou wakaaro, ka mea atu ia ki a ratou, He aha koutou ka wakaaro ai i enei *mea* i o koutou ngakau?

9 Ko tehea te mea takoto noa, te mea atu ki te pararutiki, Ka oti nga hara te muru mou; te mea atu ranei, Wakatika, hapainga ake tou moenga, haere?

10 Oтира kia matau ai koutou he kaha to te Tama o te tangata kia murua nga hara i runga i te wenua, (ka mea atu ia ki te pararutiki.)

11 Ka mea atu a hau ki a koe, Wakatika, hapainga ake tou moenga, haere ki tou ware.

12 A ka wakatika ia i reira pu ano, ka hapai i tona moenga, ka haere atu i te aroaro o ratou ka-

toa; no ka miharo *ratou* katoa, ka wakakororia i te Atua, ka mea; Kahore ano tatou i kite noa i te penei.

13 A haere atu ana ano ia i te tahataha o te moana, ka tae atu te mano katoa ki a ia, ka wakaakona ratou e ia.

14 A i a ia e haere atu ana, ka kite ia i a Riwai te tama o Arapiu e noho ana i te ware tango moni, ka mea atu ki a ia, Aru mai koe i a hau. A wakatika ana aru ana i a ia.

15 A ka mea ano, ka noho a Ihu ki te kai i taua ware, he tokomaha hoki o nga pupirikana o nga tangata hara e noho tahi ana ki a Ihu me ana akonga: he tokomaha hoki ratou, a e aru ana ratou i a ia.

16 Na, titiro ana nga karaipi me nga Parihi ki a ia e kai tahi ana me nga pupirikana me nga tangata hara, ka mea atu ki ana akonga, He aha ia ka kai tahi ai ka inu tahi ai me nga pupirikana me nga tangata hara?

17 Ano ka rongu a Ihu, ka mea atu ki a ratou, Ekore e mate te *hunga* ora ki te rata, otia ko te *hunga* mate: kihai hoki a hau i haere mai ki te karanga i te *hunga* tika, otira ko te *hunga* hara kia ripeneta.

18 A e noho puku ana nga akonga a Hoani, me a nga Parihi: a haere atu ana ratou mea atu ana ki a ia, He aha nga akonga a Hoani me a nga Parihi ka noho puku ai, tena ko au akonga ekore e noho puku?

19 Ka mea atu a Ihu ki a ratou, E ahei ano ranei nga tamarii o te ware marena te noho puku, i te mea kei a ratou te tane marena hou? i te mea kei a ratou te tane marena hou, ekore ratou e ahei te noho puku.

20 E tae mai raia nga ra e tango-hia ai te tane marena hou i a ra-

tou, a ko reira ratou noho puku ai i aua ra.

21 Ekore te tangata e tuitui i te papaki kakahu hou ki te kakahu tawito: penei e tango ana tona wakakapinga e hou nei i te mea tawito, a nui haere ana te pakaru.

22 A ekore te tangata e riringi i te waina hou ki nga ipu tawito: penei ka pakaru nga ipu i te waina hou, a ka maringi te waina, ka pirau nga ipu: otira me riringi te waina hou ki nga ipu hou.

23 A ka mea ano, ka haere ia i waenga witi i te hapati: a ka anga ana akonga i te haerenga atu, ka wawaki i nga witi.

24 Ka mea atu nga Parihi ki a ia, Na, he aha ratou ka mea ai i te mea ekore e tika i te hapati?

25 Mea atu ana ia ki a ratou, Kahore ano koutou i kite noa i ta Rawiri i mea ai, i a ia e mate ana, a e hiakai ana ia me ona hoa?

26 I tana tomokanga atu ki te ware o te Atua i a Apiata te tino tohunga karakia, a i kai ia i nga taro e wakatakotoria ana, te mea ekore e tika kia kainga, ma nga tohunga karakia anake ia, a i ho atu ano ki ona hoa?

27 Ka mea atu ano ia ki a ratou, I meinga te hapati mo te tangata, he teka ia ko te tangata mo te hapati:

28 Wai hoki ko te Tama hoki o te tangata te Ariki o te hapati.

UPOKO 3.

A KA tomo atu ano ia ki te ware karakia; na, i reira tetahi tangata kua wewenge nei tona ringaringa.

2 Ka titiro pu ratou ki a ia, e wakaora ranei ia i a ia i te hapati; kia wakapaea ai ia e ratou.

3 Ka mea atu ia ki te tangata i te ringaringa wewenge, Wakatika ki waenganui.

4 A ka mea atu ano ki a ratou, Ko te mea tika kia mahi pai ranei i te hapati, kia mahi kino ranei? kia wakaora ranei, kia wakamate ranei? A kahore ratou i kiki.

5 Na, tiro tiro riri ana ia ki a ratou, kua pouri hoki ia i te pakeke o o ratou ngakau, ka mea atu ia ki te tangata, Kia maro mai tou ringaringa? A waka-marokia ana: wakaoranga ana tana ringaringa pera hoki me tera.

6 A haere atu ana nga Parihi i reira ano, me nga tangata o Herora ka runanga mona, kia wakangaromia ai ia.

7 A ka haere atu a Ihu me ana akonga ki te moana: ka aru te mano tini i a ia i Kariri, i Huria,

8 I Hiruharama, i Irumia, i tawahi hoki o Horano; ko ratou hoki i Taira, i Hairona, he mano tini, i te rongonga ai ki nga mea i meingatia e ia, ka haere atu ki a ia.

9 A ka mea atu ia ki ana akonga, kia tatari tetahi kaipuke ki a ia, na te mano hoki, kei mate ia i te kiki.

10 He tokomaha hoki i waka-orangia e ia; no ka wakatata tou ki a ia kia pa atu ai ki a ia, ko ratou ia e mate ana.

11 A ko nga wairua kino, i to ratou kitenga ai i a ia, i takoto ki tona aroaro, i karanga, i mea, Ko koe te Tama a te Atua.

12 A tino riria ana ratou e ia, kei wakakitea ia e ratou.

13 Na, ka kake ia ki te maunga, ka karangatia ki a ia ona i pai ai: a ka tae atu ratou ki a ia.

14 A kotahi tekau ma rua ona i momotu ai, kia noho ai ratou ki a ia, a kia tonoa ai ratou ki te kauwau,

15 Kia wai kaha ai ki te wakaora i nga mate, ki te pei rewera ki waho:

16 A ka huiaina ki a Haimona ko Pita hei ingoa ;

17 Ko Hemi hoki te tamaiti o Heperi, me Hoani ano te teina o Hemi ; a ka huiaina ki a raua ko Poaneki hei ingoa, ko ia ia, Ko nga tamariki o te watitiri :

18 Ko Anaru, ko Piripi, ko Patomumu, ko Matiu, ko Tamati, ko Hemi te tamaiti o Arapiu, ko Tariu, ko Haimona o Keina ;

19 Ko Hura Ikariote hoki, nana nei ia i tuku : a ka tae ratou ki te ware.

20 A ka huihui ano hoki te mano, kihai rawa ratou i ahei te kai taro.

21 Ano ka rongo ana hoa, ka haere atu ratou ki te pupuri i a ia : i mea hoki, E haurangi ana ia.

22 ¶ Ka mea atu nga karaipi i haere atu i Hiruharama, Kei a ia a Perehepura, a, na te rangatira o nga rewera ia i pei rewera ai.

23 A karangatia ana ratou, mea atu ana ia ki a ratou i nga kupu wakarite, Ka pehea a Hatana ka ahei ai te pei i a Hatana ?

24 A ki te mea ka wehewehea he rangatiratanga ki a ia ano, ekore taua rangatiratanga e tu.

25 A ki te mea ka wehewehea he ware ki a ia ano, ekore taua ware e tu.

26 A ki te mea ka wakatika a Hatana ki a ia ano, a ka wehewehea, ekore ia e tu, otira he mutunga tona.

27 Ekore te tangata e ahei te muru i nga taonga o te tangata kaha, ua tapoko ia ki tana ware, kia matua hereherea te tangata kaha ; a hei reira ka murua ai tona ware.

28 He pono ka mea atu a hau ki a koutou, Ka murua nga hara katoa mo nga tamariki a nga tangata, me nga korero kino e korero kino ai ratou :

29 Tena ko ia e korero kino ki te Wairua Tapu ekore rawa e

wiwi ki te murunga ake ake, otira e pangia e te matenga mutunga kore :

30 No te mea hoki i mea ratou, He wairua kino tona.

31 ¶ Na, ka tae atu ana teina, me tana matua wahine, a tu ana ratou i waho, ka tono ki a ia, ka karanga i a ia.

32 A e noho ana te mano i a ia, ka mea atu ratou ki a ia, Na, ko tou matua wahine, me ou teina i waho e rapu ana ki a koe.

33 Ka ki atu ia ki a ratou, ka mea atu, Ko wai koia taku matua wahine ; aku teina ranei ?

34 A titiro ana ia ki tetahi taha ki tetahi taha ki a ratou e noho ana i a ia, ka mea ia, Na, ko taku matua wahine me aku teina !

35 Ko ia hoki e mea ana i te hiahia o te Atua, ko ia taku teina, taku tuwahine ranei, taku matua wahine ranei.

UPOKO 4.

A KA timata ano ia ka wakaako i te tahataha o te moana : ka huihui te mano tini ki a ia, no ka eke ia ki runga ki te kaupuke, ka noho i te moana ; a i uta te mano katoa i te tahataha o te moana.

2 A he maha nga mea i wakaako ai ia ki a ratou i nga kupu wakarite, ka mea atu ia i tana akoranga,

3 Wakarongo ; Na, i haere atu te kai rui ki te rui :

4 A ka mea ano i a ia e rui ana, ka ngahoro tetahi i te taha o te ara, ka tae mai ano nga manu o te rangi, ka kai i taua mea.

5 Ko tetahi i ngahoro ki te wahi kamaka, i te wahi kihai nui te oneone ; a ka hohoro te tupu, kahore hoki i hohonu te oneone :

6 A ka witi te ra, ka katakata ngia ; a no te mea kahore he putake, ka maroke.

7 Ko tetahi i ngahoro ki nga tataramoa, a tupu ana nga tataramoa, ururutia ana te *purapura*, kihai hua.

8 Ko tetahi i ngahoro ki te wenua pai, a ka wai hua e tupu ana e nui haere ana; a ka hua ko tetahi tatakai toru tekau, ko tetahi tatakai ono tekau, ko tetahi tatakai rau.

9 A ka mea atu ia ki a ratou, Ko ia he taringa ona hei wakarongo, kia rongo ia.

10 Otira ka toe ko ia anake, ka ui atu ki a ia ona hoa me te tekau ma rua ki te kupu wakarite.

11 Ka mea atu ia ki a ratou, Kua oti te homai ki a koutou te matauranga ki te ngaronga o te rangatiratanga o te Atua: tena ki a ratou i waho, e meinga ana nga mea katoa ki nga kupu wakarite:

12 Kia kite ai ratou i te mea e titiro ana, a hore ake kia matau; kia rongo ai ratou i te mea e wakarongo ana, a hore rawa kia mohio; kei tahuri mai, a ka murua nga hara mo ratou.

13 A ka mea atu ia ki a ratou, Ekore ranei koutou e matau ki tenei kupu wakarite? a me pehea ka matau ai koutou ki nga kupu wakarite katoa?

14 ¶ Ko te kai rui e rui ana i te kupu.

15 Ko enei ia i te tahataha huarahi, i te wahi e ruia ana te kupu; ano ka rongo ratou, ka tae mai a Hatana i reira ano, ka tango i te kupu kua oti te rui ki o ratou ngakau.

16 Waihoki ko enei ratou e ruia ana ki nga *wahi* kamaka; e rongo ana ratou i te kupu, i reira ano ka tango i taua *kupu* me te hari ano;

17 A kahore o ratou pakiaka i a ratou, otiia hukahuka kau ana: muri iho, ka pa mai te mate te arumanga ranei mo te kupu, i reira pu ano ka wakahehia ratou.

18 A ko enei ano ratou e ruia ana ki nga tataramoa; koia ia ko ratou e rongo ana i te kupu,

19 Tena ka tomo mai nga raruraru o tenei ao, me te hianga o te taonga, me nga hiahia ki era atu mea, ka ururutia te kupu, a ekore e hua.

20 A ko enei ia ratou kua ruia ki te wenua pai; e rongo ana ratou i te kupu, e tango ana, a e wai hua ana, ko tetahi tatakai toru tekau, ko tetahi tatakai ono tekau, ko tetahi tatakai rau.

21 ¶ A ka mea atu ia ki a ratou, E tae mai ranei te rama kia waiho ai ki raro o te mehua, ki raro ranei o te moenga? he teka ranei kia waiho ai ki runga o te turanga?

22 Kahore hoki he mea huna ekore e wakakitea; kahore hoki he mea wakangaro, otira kia puta mai ai ki te maramatanga.

23 Ki te mea he taringa a tetahi hei wakarongo, kia rongo ia.

24 A ka mea atu ia ki a ratou, Kia mahara ki ta koutou e rongo ai: ko te mehua hoki e mehua ai koutou, ka mehuatia ai ano hoki mo koutou: a ka ho atu ano ki a koutou e wakarongo nei.

25 Ko ia hoki e wai rawa ana, ka ho atu ano ki a ia: a ko ia kahore ona rawa, ka tangohia i a ia tona.

26 ¶ A ka mea atu ano, E rite ana te rangatiratanga o te Atua ki te tangata e maka ana i te kopura ki te wenua;

27 A moe ana, ara ana te po te ao, ka tupu te kopura, ka roa, te mahara ia ki tana peheatanga.

28 E hua ana hoki te wenua na tona kaha ake ano; ko te otaota ki mua, hei reira te puawai, muri iho ko te witi pakari i roto i te puawai.

29 Otira ka nunui te kai, hei reira ia tuku ai i te toronaihi, ka taea hoki te kotinga.

30 ¶ A ka mea atu ia, Me wakarite e tatou te rangatira-tanga o te Atua ki te aha? a ki tehea kupu wakarite ka wakaritea ai ia?

31 Me te pua nani, ko te iti rawa ia o nga purapura katoa i runga i te wenua i tana wakato-kanga i te wenua:

32 A ka oti te wakato, ka tupu, ka nui haere i nga otaota katoa, ka wakatupu i nga manga nunui; no ka ahei nga manu o te rangi te noho i raro i tana atarangi.

33 Na, he maha au kupu wakarite i korero ai ia i te kupu ki a ratou, ki te ritenga o ta ratou i ahei ai te wakarongo.

34 A kihai mahue te kupu wakarite i tana korerotanga ki a ratou: na, ka wakapuakina pukutia nga mea katoa ki ana akonga.

35 Ka mea atu ia ki a ratou i taua ra, he ahiahi raia, Tatou ka wakawiti atu ki tarawahi.

36 A tonoa ana te mano, ka mau ratou ki a ia i a ia e noho ana i te kaipuke. A tera tahi ano era kaipuke nonohi i a ia.

37 A e nui ana te marangai, i eke ana nga ngaru ki te kaipuke, no ka tomo noa.

38 Na, kei te kei ia e moe ana i runga i te urunga: a wakaarahia ana ia, mea atu ana ratou ki a ia, E te kai wakaako, kahore ou wakaaro ki a tatou ka mate nei?

39 Ka ara ia, ka riri ki te hau, ka mea atu ki te moana, Kati, kia marino koe. A mutu pu te hau, ka nui te marinotanga.

40 Ka mea atu ia ki a ratou, He aha koutou ka penei ai te mataku? he aha koutou te wai waka-pono ai?

41 Na, ka matakua wakaharaha ratou, ka mea atu tetahi ki tetahi, Ko wai koia tenei, ka ongo nei te hau me te moana ki ia?

UPOKO 5.

A KA tae atu ratou ki tera taha o te moana, ki te wenua o nga Kararinai.

2 Ano ka haere atu ia i te kaipuke, tutaki pu ki a ia he tangata i nga urupa, he wairua kino tona,

3 E noho ana ia kei nga urupa; a kihai tetahi tangata i kaha te here i a ia, kahore ki nga meka-meka:

4 He maha hoki ona herenga ki nga rino ki nga mekameka, a ko nga mekameka i motumotuhia, ko nga rino i watiwatia: a kihai tetahi tangata i ahei te wakamarie i a ia.

5 A e noho tonu ana ia i te po i te ao, i nga maunga, i nga urupa, e karanga ana, e haehae ana i a ia ano ki nga kowatu.

6 Ano ka kite ia i a Ihu i tawiti, ka oma ia, ka koropiko ki a ia,

7 Ka karanga ki te reo nui, ka mea atu, Kia ahatia a hau e koe, e Ihu, e te Tama o te Atua i runga rawa? ka inoi hau ki a koe mo ta te Atua, kaua a hau e waka-mamaetia e koe.

8 Kua mea atu hoki ki a ia, E puta mai i te tangata, e te wairua kino.

9 A ka ui atu ki a ia, Ko wai tou ingoa? Ki atu ana ia, mea ana, Ko Rihiona toku ingoa: he tokomaha hoki matou.

10 A ka nui tana tohe ki a ia kia kua ratou e tonoa i taua wenua.

11 Na, i reira ano i nga maunga te kahui nui o nga poaka e kai ana.

12 Tohe atu ana nga rewera katoa ki a ia, mea ana, Tonoa matou ki nga poaka, kia tomo atu ai matou ki a ratou.

13 A tukua ana ratou e Ihu i reira. Na, puta atu ana nga wairua kino, tomo atu ana ki nga poaka: ka oma te kahui ra te pari

ki te moana, (erua pea ia mano;) a ka paremo i te moana.

14 Ka wati te kai wangai poaka, ka korero atu ano ki te pa, ki nga kainga. A ka puta mai ratou kia kite i taua mea kua meatia.

15 Ka tae atu ratou ki a Ihu, ka kite i a ia i reweratia, e noho ana, ka oti te wakakakahu, e tika ana nga wakaaro; ko ia hoki i te rihiona: a ka matakau ratou.

16 A korerotia ana ki a ratou e *te hunga* i kite te meatanga ki a ia i reweratia, *te meatanga* hoki ki nga poaka.

17 A ka anga ratou ka tohe ki a ia kia haere atu i o ratou wenua.

18 Ano ka eke ia ki te kaipuke, ka inoi ki a ia te tangata i reweratia kia noho ki a ia.

19 Na, kihai ia i tukua e Ihu, otira ka mea atu ia ki a ia, Haere ki tou ware, ki ou *wanaunga*, korerotia atu ki a ratou nga mea i mea ai te Ariki mou, a kua atawai nei ki a koe.

20 Haere ana ia, timataia ana te korero i Rekaporiha ki nga mea i mea ai a Ihu ki a ia: a ka miharo katoa.

21 Ano ka witi ano a Ihu ki tawahi i runga i te kaipuke, ka wakaminea te mano tini ki a ia: a i te taha ia o te moana.

22 Na, ka tae atu tetahi o nga rangatira o te ware karakia, ko Heaira tona ingoa; ano ka kite i a ia, ka hinga ki ona waewae,

23 Ka tino tohe ki a ia, ka mea, He nui rawa te mate o taku tamahine nohinohi: haere mai rapa-wakapakia ki a ia ou ringaringa kia wakaorangia ai ia; a ka ora ia.

24 Na, haere tahi ana me ia; a ka aru te mano tini i a ia, ka pipiri ki a ia.

25 A ko tetahi wahine e mate ana i te pakaruhanga toto, tekau ma rua nga tau,

26 A he maha nga mea i mamae

ai ia i nga tini rata, hemo noa ana *taonga* katoa, te oraora kau tetahi wahi, otira e kake haere ana *te mate*,

27 Ka rongo ia ki a Ihu, ka haere ia i te mano i muri, ka pa ki tona kakahu.

28 I mea hoki, Ahakoa pa kau a hau ki ona kakahu, ka ora a hau.

29 A i reira pu ano ka mimiti te pukenga ake o ona toto; ka mahara ano i tona tinana ka ora ia i te mate.

30 Me i reira ka mahara ano a Ihu ki te kaha kua puta i a ia, ka tahurihuri ki te mano, ka mea atu, Ko wai i pa ki oku kakahu?

31 A ka mea atu ana akonga ki a ia, E kite ana koe i te mano e pipiri nei ki a koe, a e mea ana oti koe, Ko wai i pa mai ki hau?

32 Ka tirotiro ia kia kite i a ia i meatia ai tenei *mea*.

33 Otira matakau ana te wahine, wiri ana, mahara ana ano ki te *mea* i meinga ki a ia, ka haere atu ka hinga ki tona aroaro, ka korero atu ki a ia i te *mea* pono katoa.

34 Ano ra hoki ko Ihu ki a ia, E ko, na tou wakaono koe i wakaora; haere marie, kia ora koe i tou mate.

35 I a ia e korero ana, ka haere mai *etahi* i te rangatira o te ware karakia, ka mea mai, Kua mate tou tamahine: he aha koe ka wakararuraru tonu ai i te Kai wakaako?

36 Ano ka rongo a Ihu ki te kupu i korerotia, ka mea atu ia ki te rangatira o te ware karakia, Kaua koe e matakau, me wakaono ia.

37 A kihai tetahi tangata i tukua kia haere tahi me ia, ko Pita anake, ko Hemi, me Hoani te teina o Hemi.

38 Ka tae ia ki te ware o te

rangatira o te ware karakia, ka kite ia i te nganga, i te hunga e tangi ana e tino aue ana.

39 A tomo atu ana ia, mea atu ana ki a ratou, He aha koutou ka nganga ai, ka tangi ai? kahore te kotiro i mate, otira e moe ana ia.

40 A kātaina ana ia e ratou. Otira ka peia katoatia ratou ki waho, ka mau ia ki te matua tane o te kotiro, ki te matua wahine, me ratou hoki i a ia, ka tomo atu ki te wahi i wakatakotia ai te kotiro.

41 Na, ka mau ia ki te ringaringa o te kotiro, ka mea atu ki a ia, Tarita kumai; ko ia ia ua wakamaoritia, E ko, ka mea atu a hau ki a koe, e ara.

42 A ka wakatika te kotiro i reira, ka haere; kotahi tekau ma rua hoki ona tau. A miharo ana ratou ki te miharo nui.

43 Ka mea atu ano ia ki a ratou, kia kua tetahi tangata e matau ki tenei; a ka ki atu kia ho atu *tetahi mea* ki a ia hei kai.

UPOKO 6.

A HAERE atu ana ia i reira, ka tae ki tona kainga tupu; a ka aru ana akonga i a ia.

2 Ka taka te hapati, ka timata ia te wakaako i te ware karakia: a ka rongo te tokomaha ka miharo, ka mea, No hea anei mea ki tenei *tangata*? a he aha te matauranga kua ho mai ki a ia, ina ka oti anei merekara nunui ki ona ringaringa?

3 Ehara laneti tenei i te kamura, te tamaiti o Meri, te tuakana o Hemi, ratou ko Hohi, ko Hura, ko Haimona? a kahore nei hoki ona tuwahine i konei i a tatou? A ka he ratou ki a ia.

4 Otira ka mea atu a Ihu ki a ratou, Ekore te poropiti e wakinoina, kei tana wenua tupu ana-

ke, kei ana wanaunga, kei tona ware ano.

5 A kihai ia i ahei te mea i tetahi merekara i reira, heoi anake i wakapakia etahi *tangata* ngoi-kore ki ona ringaringa, wakaoranga ana.

6 A miharo ana ia ki to ratou wakateka. A ka haereere ia ki nga kainga ki te ako.

7 ¶ Ka karangatia ki a ia ta tekau ma rua, ka anga ia ka tono i a ratou takirua takirua; a ka ho atu ki a ratou he kaha i nga wai-rua kino;

8 A mea atu ana ia ki a ratou kia kua tetahi *mea* e mauria mo te ara, hei tokotoko anake; kauaka he putea, kauaka he taro, kauaka he moni ki te witiki:

9 Otira kia herea nga hu; a kua e kakahuria nga koti erua.

10 A ka mea atu ia ki a ratou, Ko te kainga e tapoko ai koutou ki te ware, hei reira noho ai haere noa atu ano i reira.

11 A ko ratou ekore e tango ki a koutou, ekore e wakarongo ki a koutou, ka haere atu i reira, wakangahoroa te puehu i raro i o koutou waewae hei tohu mo ratou. He pono ka mea atu a hau ki a koutou, erangi mo Horoma mo Komora i te ra wakawa i taua pa.

12 A ka haere atu ratou, ka kauwau kia ripeneta ratou.

13 He maha nga rewera i peia, he tokomaha nga turoro i kaukauria ki te hinu, i wakaoranga.

14 A rongo ana a Herora te kingi; (i rangona hoki tona ingoa:) ka mea ia, Kua ara a Hoani te Kai iriiri i te mate, a mo konei nga merekara e mahi ai i roto i a ia.

15 Ka mea etahi, Ko Iraia ia, Ko etahi i mea, He poropiti ia, ka rite raneti ki tetahi o nga poropiti.

16 Ano ka rongo a Herora, ka mea atu ia, Ko Hoani tenei i pou-

toa nei te kaki e hau: kua ara ia i te mate.

17 Kua tono hoki a Herora kua mau ki a Hoani, kua hereherea ia i te ware herehere mo Heroriaha te wahine o Piripi tana teina: kua marenatia hoki e ia.

18 I mea atu hoki a Hoani ki a Herora, Ekore e tika kia tango koe ki te wahine o tou teina.

19 Otira i riri a Heroriaha i mea kia patua ia; a kihai taea:

20 I matakau hoki a Herora i a Hoani, i mahara ano he tangata tika ia he tangata tapu, a e tiaki ana i a ia; ano ka rongo ki a ia, he maha ana mea i mea ai, a wakarongo ana ki a ia ka hari.

21 Ano ka taka tetahi ra pai, i a Herora e taka ana i te hapa i te ra o tona wanautanga mo ana tangata nunui, mo nga rangatira hoia, me nga rangatira o Kariiri;

22 A ka tomo atu te tamahine o taua Heroriaha, ka kanikani, pai rawa a Herora me ratou e noho ana i a ia, ka mea atu te kingi ki te kotiro, Inoi mai ki hau ki tau e pai ai, a maku e ho atu ki a koe.

23 A oati ana ki a ia, Ko tau e inoi mai ai ki hau, maku e ho atu ki a koe, rite noa ki te taha tahi o taku rangatiratanga.

24 Na, haere atu ana ia, korero atu ana ki tana matua wahine, He aha te mea e inoi ai a hau? Mea atu ana ia, Ko te upoko o Hoani te Kai iriiri.

25 Ka haere porangi atu ia ki te kingi i reira, ka inoi atu, ka mea, E hiahia ana a hau kia ho mai e koe ki hau aianei i te rahi te upoko o Hoani te Kai iriiri.

26 A ka pouri rawa te kingi; otira mo nga oati, mo ratou hoki e noho tahi ana me ia, kihai ia i pai kia wakakahoretia ia.

27 A i reira pu ano ka tonoa te kai patu e te kingi, ka mea kia mauria mai tona upoko: a haere

ana ia pouto ana i tona matenga i te ware herehere,

28 Ka mauria tona matenga i te rihi, ka ho atu ki te kotiro: a na te kotiro i ho atu ki tana matua wahine.

29 Ano ka rongo ana akonga, ka tango i tona tinana, ka waiho i roto i te ana.

30 A ka huihuia nga apotero ki a Ihu, ka korerotia ki a ia nga mea katoa, nga mea i mea ai ratou, nga mea i wakaako ai ratou.

31 Ka mea atu ia ki a ratou, Me haere puku mai koutou ki te wenua koraha okioki ai: he tokomaha hoki e haere mai ana e haere atu ana, a kihai ratou i ahei te kai.

32 A haere puku atu ana ratou ki te wenua koraha ra te kaupuke.

33 Ka kite nga mano i a ratou e hoe ana, he tokomaha i matau ki a ia, a ka oma atu ratou ki reira ra raro i nga pa katoa, ka tae atu i mua i a ratou, ka huihui ki a ia.

34 Ano ka puta atu a Ihu, ka kite i te mano tini, ka aroha ki a ratou, i rite hoki ratou ki nga hipi kai tiaki kore: a ka timata ia te ako i nga mea maha ki a ratou.

35 A kua po ke nei te haora, ka haere atu ana akonga ki a ia, ka mea atu, He kainga koraha tenei, a kua po ke nei te haora:

36 Tonoa atu ratou kia haere ai ki nga wenua ki nga kainga patata hoko ai i te taro ma ratou: kahore hoki a ratou mea e kai ai ratou.

37 Ka ki atu ia ka mea atu ki a ratou, Ma koutou e ho atu he kai ma ratou. Ka mea atu ratou ki a ia, Me haere oti matou ki te hoko taro te utu a nga pene erua rau, kia ho atu he kai ma ratou?

38 Ka mea atu ia ki a ratou, Ehia a koutou taro? haere kia kite. A mahara ana ratou mea atu ana, Erima, erua tahi hoki nga ika.

39 Ka mea atu ia ki a ratou kia meinga ratou katoa kia noho he nohoanga he nohoanga i runga i te tarutaru.

40 Ka noho ratou he nohoanga he nohoanga, ka tataki rau, ka tataki rima tekau.

41 Ka tango ia i nga taro erima i nga ika erua, ka titiro atu ia ki te rangi, ka wakawetai, ka watiwati i nga taro, ka ho atu ki ana akonga kia wakatakotoria ai ki a ratou; a ka wehewehea nga ika erua ki a ratou katoa.

42 Kai katoa ana ratou, makona iho.

43 A kohikohia ana kotahi tekau ma rua nga kete ki o nga kongakonga, o nga ika hoki.

44 A ko ratou e kai ana i nga taro, erima pea mano o nga tangata.

45 A i reira ka tohe ia ki ana akonga kia eke ki te kaupuke, kia haere i mua i a ia ki tawahi atu ki Petahaira, i a ia e tono atu ana i te mano.

46 Ka oti ratou te poroporoaki, ka haere atu ia ki te maunga ki te inoi.

47 Ano ka ahiahi, i waenga moana te kaupuke, ko ia anake i uta.

48 Ka kite ia i a ratou e mate ana i te hoenga; i he hoki te hau mo ratou: a i te wa o nga mataarahanga o te po, ka haere atu ia ki a ratou, he mea haere maori i runga i te moana, a i mea ia kia wakahapahure atu i a ratou.

49 Ano ka kite ratou i a ia e haere maori ana i runga i te moana, ka mea ratou he wairua, ka karanga ano:

50 I kite hoki ratou katoa i a ia, a i pokaikahatia. I reira ano ka korero atu ia ki a ratou, ka mea atu ki a ratou, Kia maia koutou: ko a hau ano; kaua e matakū.

51 Ka eke ia ki te kaupuke ki a ratou; a ka mate te hau: nui

wakaharahara to ratou miharo, tangi ana te ngongoro.

52 Kihai hoki ratou i mahara ki nga taro: kua pakeke hoki o ratou ngakau.

53 Ka witi ratou, ka u ki te wenua o Kenehareta, ka takina ki uta.

54 Ano ka haere atu ratou i te kaupuke, i reira ano mahara ana ratou ki a ia,

55 Oma ana ratou ki taua wenua katoa i patata, ka anga ratou ka mau i nga turoro i runga i nga moenga ki te wahi i rongo ai ratou e noho ana ia.

56 A i te wahi i tomo ai ia, ki nga kainga, ki nga pa, ki nga wenua ranei, ka waiho nga turoro ki nga kainga hoko, ka inoi atu ki a ia kia pa kau ratou ki te remu o tona kakahu: a ko ratou i pa ki a ia i wakaorangia.

UPOKO 7.

A KA huihui ki a ia nga Parihi, me etahi o nga karaipi i haere atu i Hiruharama.

2 Ano ka kite ratou i etahi o ana akonga e kai taro ana ki nga ringaringa kino, ara ki nga ringaringa kihai horoia, ka riri ratou.

3 Ekore hoki e kai nga Parihi, me nga Hurai katoa, ki te mea kahore ano i horoia nga ringaringa taea noatia te watianga, e mau ana hoki ki nga ritenga a nga kaumatua.

4 A ekore ratou e kai i te hokiinga mai i te kainga hoko, ki te mea kahore ano i horoi. He maha hoki era atu mea kua riro mai kia puritia e ratou, nga horoinga kapa, pata, me nga mea parahi, me nga nohoanga.

5 Me i reira ka ui atu nga Parihi me nga karaipi ki a ia, He aha ou akonga te haere ai i te tikanga o nga ritenga a nga kaumatua, otira

e kai taro ana ratou ki nga ringa-
ringa kahore i horoia?

6 Ki atu ana ia, mea atu ana ki
a ratou, Pai rawa te poropititanga
a Ihaia mo koutou mo te hunga
ngutu kau, me ta te tuhituhi, E
wakahonore ana te hunga nei i
hau ki nga ngutu, ko to ratou
ngakau ia kei tawiti ke.

7 Otira maumau karakia noa ra-
tou ki hau, i te mea e wakaakona
ana e ratou hei wakaakoranga nga
ture o te tangata.

8 Ka mahue hoki te ture o te
Atua, ka mau nei koutou ki te
ritenga a nga tangata, ki nga ho-
roinga o nga pata o nga kapa: a
he maha aua *mea* pena e meinga
ana e koutou.

9 A ka mea atu ia ki a ratou,
Mahue rawa to koutou wakaka-
horetanga i te ture o te Atua, kia
wakarite ai koutou i ta koutou
ritenga.

10 I mea hoki a Mohi, Waka-
honoretia tou matua tane me tou
matua wahine; a, Ko ia e korero
kino ana ki tana matua tane ki
tana matua wahine ranei, kia mate
ia mate rawa:

11 E mea ana ia koutou, Ki te
mea atu tetahi tangata ki tana
matua tane, ki tana matua wahine
ranei, He Koropana, ara, he mea
hoatu noa *ki te Atua* taku mea
mou; *ekore ia e wawakia*.

12 A heoi ano to koutou tuku-
nga i a ia ki te mea i tetahi *mea*
mo tana matua tane mo tana ma-
tua wahine ranei;

13 A e wakakahoretia ana te
kupu o te Atua ki to koutou ri-
tenga i tukua iho e koutou: a he
maha aua *mea* pena e meinga ana
e koutou.

14 ¶ Na, karangatia ana te mano
katoa, mea atu ana ia ki a ratou,
Wakarongo mai koutou katoa, kia
matau koutou:

15 Kahore hoki *he mea* no waho
o te tangata ka tapoko nei ki roto

i a ia e ahei te wakakino i a ia:
otira ko nga mea e puta mai ana i
a ia, ko ia enei *ko nga mea* hei
wakakino i te tangata.

16 Me he mea he taringa to te
tangata hei wakarongo, kia rongou
ia.

17 Ano ka haere ke ia i te mano
ki te ware, ka ui atu ana akonga
ki a ia ki te kupu wakarite.

18 Ka mea atu ia ki a ratou, Oti
ka penei ano hoki koutou te ma-
hara kore? Kahore koutou i ma-
tau ko nga *mea* katoa no waho e
tomo nei ki roto ki te tangata
ekore e ahei te wakakino i a ia;

19 Mo te mea hoki ekore e tomo
atu ki te ngakau, otira ki te kopu,
a ka puta atu ano ki te poka, e tahi
ana ano i nga kai katoa?

20 A ka mea atu ia, Ko te mea e
puta ake ana i te tangata, ko ia
tenei *ko te mea* hei wakakino i te
tangata.

21 No roto hoki no te ngakau o
nga tangata puta ai nga wakaaro
kino, nga puremu, nga moe puku,
nga kohuru,

22 Nga tahae, nga hiahia apo,
nga kino, te hianga, te hiahia kino,
te kanohi kino, te korero kino, te
wakapehapeha, te kuwaretanga:

23 E puta ake ana anei *mea* kino
katoa no roto, a e wakakino ana i
te tangata.

24 ¶ Ka wakatika atu ia i reira,
ka haere atu ki nga kaha o Taira
o Hairona, tomo atu ana ia ki te
ware, kihai ia i pai kia rongou te-
tahi *tangata*: a hore rawa kia
ngaro ia.

25 I te rongonga hoki o tetahi
wahine ki a ia, nona te tamahine i
te wairua kino, ka haere atu ia ka
hinga ki ona waewae,

26 He wahine Kariki hoki ia, no
Hairopinihia tona iwi, ka inoi atu
ki a ia kia peia e ia te rewera i
tona tamahine.

27 Na, ka mea atu a Ihu ki a ia,
Tukua kia matua makona nga ta-

mariki: ekore hoki e pai kia tangohia te taro a nga tamariki, kia maka ki nga kirehe.

28 Ka ki atu ia ka mea atu ki a ia, He pono, E kara: he ahakoa ra e kai ana nga kirehe i raro o te tepara i nga kongakonga a nga tamariki.

29 A ka mea atu ia ki a ia, Mo tenei kupu ra, me haere koe; kua puta atu te rewera i tou tamahine.

30 Ano ka haere atu ia ki tona ware, ka kite ia kua puta atu te rewera, a ko tana tamahine kua oti te wakatakoto ki te moenga.

31 ¶ A hoki atu ana ano ia i nga kaha o Taira o Hairona, haere atu ana ia ki te moana o Kariri, ra waenga o nga wenua o Reka-poriha.

32 Ka mauria atu e ratou ki a ia he turi e wango ana, ka tohe ratou ki a ia kia wakapakia te ringaringa ki a ia.

33 A tangohia ana ia motu ke i te mano, ka panga ona ringaringa ki ona taringa, ka tuwa, ka wakapakia tona arero;

34 Ka titiro atu ki te rangi, ka mihi, ka mea atu ki a ia, Epata, ko ia ra kia wakuparetia.

35 A i reira ano wakuparetia ana ona taringa wakakorokorpa ana tona piki arero, ka korero tika ia.

36 Ka mea atu ia ki a ratou kia kaua e korerotia ki te tangata: etira ka tohe ia ki te mea atu ki a ratou, ka tino tohe rawa ratou ki te korero;

37 A tino miharo rawa ratou, mea ana, Kua pai tana meatanga i nga mea katoa: e wakamea ana ia i nga turi kia rongo, i nga wango kia korero.

UPOKO 3.

I AUA ra ano e nui ana te mano, a kahore he mea e kai ai ratou,

ka karangatia e Ihu ana akonga, ka mea atu ia ki a ratou,

2 E aroha ana a hau ki te mano, etoru hoki nga ra e noho nei ratou ki hau, a kahore he mea e kai ai ratou:

3 A ki te mea ka tonoa pukutia ratou e hau ki o ratou ware, ka hemo ratou i te ara: ko etahi hoki o ratou i haere mai i tawiti.

4 Ka ki atu ana akonga ki a ia, No hea ka taea ai e te tangata te wangi i enei tangata ki te taro i te koraha?

5 Ka ui atu ia ki a ratou, Ehia a koutou taro? Ka mea atu ratou, Ewitu.

6 A ka mea atu ia Ki te mano kia noho ki raro ki te wenua: ka mau ia ki nga taro ewitu, ka wakawetai, ka watiwati, ka ho atu ki ana akonga kia wakatakotoria; a ka wakatakotoria e ratou ki te mano.

7 A he torutoru hoki a ratou ika: ano ka oti te wakapai, ka mea atu kia wakatakotoria hoki aua ika.

8 Na, kai ana ratou, makona iho: a tangohia ake ana nga toenga o nga watiwatinga ewitu nga kete.

9 Ewa pea mano o te hunga i kai: a ka tonoa atu ratou e ia.

10 ¶ Ka eke tonu ia ki te kaipuke me ana akonga, ka tae atu ia ki nga wahi o Taramanuta.

11 A haere mai ana nga Parihi, ka anga ka tohe ki a ia, ka rapu tohu i a ia i te rangi, he mea hei wakamatautau i a ia.

12 Ka mihi ia i tona wairua, ka mea atu, He aha tenei wakatupuranga ka rapu ai ki te tohu? he pono, ka mea atu a hau ki a koutou, Ekore e ho atu he tohu ki tenei wakatupuranga.

13 A ka mahue ratou i a ia, ka eke atu ano ki te kaipuke ka haere atu ki tera taha.

14 ¶ A ka wareware ratou ki te

mau taro atu, a kotahi anake taro i a ratou i te kaupuke.

15 Ka korero atu ia ki a ratou, ka mea, Kia mahara, kia tupato ki te rewena a nga Parihi, ki te rewena a Herora.

16 Ka wakaaroaro ano ki a ratou, ka mea, No te mea kahore a tatou taro.

17 Ano ka mohio a Ihu, ka mea atu ia ki a ratou, He aha koutou ka wakaaroaro ai, no te mea kahore a koutou taro? kahore ano koutou i matau noa, kahore ano i mahara? ka pakeke tonu ranei to koutou ngakau?

18 He kanohi nei o koutou, ekore koutou e kite? he taringa nei o koutou, ekore koutou e rongu? a ekore nei koutou e mahara?

19 I a hau i watiwati i nga taro erima mo nga mano erima, ka hia nga kete ki o nga watiwatinga i tangohia ake e koutou? Ka mea atu ratou ki a ia, Kotahi tekau ma rua.

20 A i nga taro ewitu mo nga mano ewa, ka hia kete ki o nga watiwatinga i tangohia ake e koutou? Ka mea atu ratou, Ewitu.

21 Ka mea atu ia ki a ratou, He aha ina koutou te matau ai?

22 ¶ A tae atu ana ia ki Peta-haira; arahina ana e ratou ki a ia he matapo, tohe atu ana ratou ki a ia kia pa atu ia ki taua matapo.

23 A ka mau ia ki te ringaringa o te matapo, ka arahi i a ia ki waho o te kainga; ano ka tuwaina ona kanohi, ka panga ona ringaringa ki runga i a ia, ka ui atu ki a ia me kore ia e kite i tetahi mea.

24 Ka titiro ake ia, ka mea, E kite ana a hau i nga tangata e haere ana, ano he rakau aku e kite nei.

25 Me i reira ka wakapakia ano nga ringaringa ki ona kanohi, ka wakamea ano kia titiro ake ia: a

ka oti ia te wakaora, ka marama te titiro ki nga tangata katoa.

26 Ka tonoa atu ia ki tona ware, ka mea atu, Kua koe e tomo atu ki te kainga, kua ano hoki e korerotia atu ki tetahi i te kainga.

27 ¶ A ka haere atu a Ihu, me ana akonga, ki nga kainga o Hiharia Piripai: a i te ara ka ui atu ia ki ana akonga, ka mea atu ki a ratou, E mea ana koia nga tangata ko wai a hau?

28 Ka ki atu ratou, Ko Hoani te Kai iriiri: ko etahi, Ko Iraia; a ko etahi, Ko tetahi o nga poropiti.

29 Ka ki atu ia ki a ratou, A e mea ana koutou ko wai a hau? Ka ki atu a Pita, ka mea atu ki a ia, Ko koe te Karaiti.

30 A ka tino mea atu ia ki a ratou, kia kua ia e korerotia e ratou ki tetahi tangata.

31 A ka anga ia, ka wakaako i a ratou, ko te tikanga ia kia mae te Tama a te tangata i nga mate maha, kia wakakinongia e nga kaumatua, e nga tino tohunga karakia, e nga karaipi, a kia wakamatea, a kia ara ano i muri iho i nga ra etoru.

32 I korerotia nuitia te kupu e ia. A mau ana a Pita ki a ia, ka anga ka riri ki a ia.

33 Otira ka tahuri ia ka titiro ki ana akonga, ka riri atu ki a Pita, ka mea, Haere koe i muri i hau, e Hatana, kahore hoki koe i mana-ko ki nga mea a te Atua, otira ki nga mea a te tangata.

34 ¶ Ano ka karangatia te mano ki a ia, me ana akonga, ka mea atu ia ki a ratou, Ko ia e hiahia ana kia haere i muri i a hau, kia wakakahore ia i a ia ano, kia mau ia ki tana ripeka, kia aru i a hau.

35 Ko ia hoki e hiahia ana kia wakaoranga tona orange, ka mahue i a ia; tena ko ia ka mahue nei tona orange moku, mo te ro-

ngo pai hoki, ka wakaorangia tona *oranga* e ia.

36 He aha hoki te rawa mo te tangata, ki te riro mai mona te ao katoa, a ka mahue i a ia tona oranga?

37 He aha ranei ta te tangata e ho atu hei utu mo tona oranga?

38 Ko ia hoki e wakama i a hau me aku korero i tenei wakatupuranga puremu, i tenei wakatupuranga kino; ka wakama hoki te Tama a te tangata i a ia, a tona haerenga mai i te kororia o tana Matua me nga anahera tapu.

UPOKO 9.

KA mea atu ia ki a ratou, He pono ka mea atu a hau ki a koutou, Tenei ano etahi o ratou e tu nei, ekore rawa e pangia e te mate, kia kite ra ano ratou i te rangatiratanga o te Atua kua tae mai me te kaha ano.

2 ¶ A muri iho i nga ra eono ka mau a Ihu ki a Pita, ki a Hemi, ki a Hoani, ka arahi puku i a ratou ki te maunga teitei ko ratou anake: a ka wakaahuatia ketia ia i to ratou aroaro.

3 A ka kanapa ona kakahu, ma tonu me te hukarere; ekore e taea e te kai horoi i runga i te wenua te mea kia pera te ma.

4 A ka kitea e ratou a Iraia raua ko Mohi: a e korero ana raua ki a Ihu.

5 Na, korero ana a Pita, mea atu ana ki a Ihu, E rapi, mari ano kia noho matou i konei: kia hanga matou i nga teneti etoru; kia kotahi mou, kia kotahi mo Mohi, kia kotahi mo Iraia.

6 Kahore hoki ia i matau ki tana e korero ai; i wehi hoki ratou.

7 A tera ano he kapua e waka-marumaru ana i a ratou: a ka puta mai he reo no te kapua e mea ana, Ko taku Tamaiti aroha tenei: wakarongo ki a ia.

8 A i reira pu ano, ka tirotiro, kahore kau ratou i kite i te tangata, otira ko Ihu anake i a ratou.

9 Ano ka heke iho ratou i te maunga, ka mea atu ia ki a ratou kia kua ratou e korero atu ki tetahi tangata *nga mea* i kite ai ratou, kia ara ra ano te Tama a te tangata i te mate.

10 A ka puritia te kupu ki a ratou, ka rapu ano he aha ra te aranga i te mate.

11 ¶ A ka ui atu ratou ki a ia, ka mea, He aha nga karaipi ka mea ai, ko Iraia kia matua haere mai?

12 Ka ki atu ia, ka mea atu ki a ratou, E haere mai ana ano a Iraia ki mua, ka wakarite i nga *mea* katoa; a kua oti te tuhituhi ki te Tama a te tangata, kia mae ia i nga *mea* maha, kia wakahoretia.

13 Otira ka mea atu a hau ki a koutou, Kua tae ke mai ra ano a Iraia, a kua meinga e ratou ki a nga *mea* i hiahia ai ratou, pera me te mea i tuhituhia mona.

14 ¶ Ano ka tae atu ia ki nga akonga, ka kite ia i te mano nui e mui ana i a ratou, me nga karaipi e totohe ana ki a ratou.

15 A i reira pu ano ka kite te mano katoa i a ia, ka miharo, a oma atu ana ka owa atu ki a ia.

16 A ka ui atu ia ki nga karaipi, He aha ta koutou e totohe nei ki a ratou?

17 Ki atu ana tetahi i roto i te mano, mea ana, E te kai waka-ako, kua mauria mai taku tamaiti ki a koe, he wairua tona ekore e kiki;

18 A i te wahi e hopu ai te wairua i a ia, ka akina ia: ka huka tona *mangai*, ka tetea ona niho, ka hemo: a i mea atu a hau ki au akonga kia peia ia ki waho; kihai ratou i kaha.

19 Ka korero atu ia ki a ia, ka

mea, E te wakatupuranga waka-teka, kia pehea te roa o taku noho i a koutou? kia pehea te roa o taku tukunga i a koutou? mauria mai ia ki hau.

20 A ka mauria mai ia ki a ia : ano ka kite i a ia, ka akina ia e te wairua; ano ka taka ia ki te wenua, ka porohurihia, ka huka *tona mangai*.

21 Ka ui atu ia ki tana matua, Ka pehea te roa o te taima i pa ai tenei ki a ia? Ka mea atu ia, No te tamarikitanga.

22 A he maha ana turakanga i a ia ki te kapura, ki nga wai, kia wakamatea ai ia : otira ki te mea e taea e koe te aha ranei, kia aroha koe ki a maua, kia atawai ki a maua.

23 Ka mea atu a Ihu ki a ia, Ki te mea e kaha ana koe ki te waka-pono, e taea nga mea katoa e te *tangata* wakapono.

24 A i reira ano ka karanga te matua o te tamaiti, ka mea atu me nga roimata ano, Ka wakapono a hau, e te Arika; atawaitia a hau i taku wakateka.

25 Na, ka kite a Ihu e huihui ana te mano, ka riri ia ki te wairua kino, ka mea atu ki a ia, E te wairua kupu kore, turi, ka mea atu a hau ki a koe, Puta ake koe i a ia, a kua ano e tomo atu ki a ia.

26 Ano ka karanga, ka tino aki i a ia, ka puta mai ki waho : a i pera me he tupapaku *tua tangata*; no ka mea te tokomaha, Kua mate ke.

27 Na, ka tango a Ihu ki tona ringaringa, ka wakaara i a ia; a ka wakatika ia.

28 A ka tomo atu ia ki te ware, ka ui puku atu ana akonga ki a ia, He aha matou te ahei ai te pei atu i a ia ki waho?

29 Ka mea atu ia ki a ratou, Ekore tenei ahua e ahei te puta atu ki waho, ma te inoi anake ma te noho puku.

30 ¶ A haere atu ana i reira, ka haereere i Kariri; a kihai ia i pai kia rongo tetahi.

31 I wakaako hoki ia i ana akonga, i mea atu ki a ratou, Ka tukua te Tama a te tangata ki nga ringaringa o nga tangata, a ma ratou ia e patu; ano ka oti te patu, ka ara ia i te toru o nga ra.

32 Na, kihai ratou i matau ki te kupu, i matakua hoki ki te ui atu ki a ia.

33 ¶ A ka tae atu ia ki Kapere-nauma : ano ka tae atu ia ki te ware, ka ui atu ia ki a ratou, He aha ta koutou i kororero ai ki a koutou ano i te ara?

34 Na, kihai ratou i kiki : i kororero hoki ratou ki a ratou ano i te ara, ko wai te nui rawa.

35 A ka noho ia, ka karanga i te tekau ma rua, ka mea atu ia ki a ratou, Ki te mea ka hiahia tetahi kia meinga hei mua, ka waiho ia hei muri i nga *tangata* katoa, hei pononga mo nga *tangata* katoa.

36 A ka tango ia ki tetahi tamaiti nohinohi, ka wakaturia ia ki waenganui o ratou : a ka okokona ia, ka mea atu ia ki a ratou,

37 Ko ia e tango ki tetahi tamaiti nohinohi penei ki toku ingoa, e tango ana ia ki hau : a ko ia e tango ana ki hau, ekore ia e tango ki hau, otira ki a ia i tonoa mai nei a hau.

38 ¶ Ka ki atu a Hoani ki a ia, ka mea, E te kai wakaako, i kite matou i tetahi e pei rewera ana ki tou ingoa, *he tangata* ekore e haere tahi nei me tatou : a i riri matou ki a ia, no te mea ekore ia e haere tahi me tatou.

39 Ka mea atu a Ihu, Kua ia e riria : kahore hoki he tangata e mea i te merekara ki toku ingoa, a e ahei kia hohoro te korero kino ki hau.

40 Ko ia hoki ehara nei i te hoa riri no tatou, hei hoa ia mo tatou.

41 Ko ia hoki e wakainu i a koutou ki te kapa wai ki toku ingoa, no te mea no te Karaiti koutou, he pono ka mea atu a hau ki a koutou, ekore ia e hapa i tana utu.

42 A ko ia e wakahengia ai tetahi o nga nonohi e waka pono ana ki hau, erangi ra mona me he mea ka wakawerewerea te kama-ka mira ki tona kaki, a ka maka ia ki te moana.

43 A ki te wakahengia koe e tou ringaringa, poutoa: erangi ra mou kia tomo kopa atu koe ki te ora, i te haere ki te reinga me nga ringaringa erua, ki te kapura ekore e taea te tinei:

44 Ki te wahi ekore ai e mate to ratou toke, ki te kapura ekore e tineia.

45 A ki te wakahengia koe e tou waewae, poutoa: erangi ra mou kia tomo kopa atu koe ki te ora, i te maka ki te reinga me nga waewae erua, ki te kapura ekore e taea te tinei:

46 Ki te wahi ekore ai e mate to ratou toke, ki te kapura ekore e tineia.

47 A ki te wakahengia koe e tou kanohi, tikarohia: erangi ra mou kia tomo kanohi tahi atu ki te rangatiratanga o te Atua, i te maka atu ki te reinga kapura me nga kanohi eua:

48 Ki te wahi ekore ai e mate to ratou toke, ki te kapura ekore e tineia.

49 Ka totetia hoki te tangata katoa ki te kapura, a ka totetia te patunga tapu katoa ki te tote.

50 He mea pai te tote: otira ki te mea kua pirau te tote, ma te aha ka wai ha ai te mea? Kia wai tote i roto i a koutou, a kia mau te rongo a tetahi ki tetahi.

UPOKO 10.

A KA wakatika ia i reira, ka tae atu ki nga kaha o Huria

ra tawahi atu o Horano: a ka hui-hui atu ano nga mano ki a ia; ka wakaako ano ia i a ratou, ko tana hanga hoki.

2 ¶ Ka haere atu nga Parihi, ka ui atu ki a ia, He mea tika ranei kia wakarere te tangata i tana wahine? he mea hei waka-matautau i a ia.

3 Ki atu ana ia, ka mea atu ki a ratou, He aha ta Mohi i mea atu ai ki a koutou?

4 Ka ki atu ratou, Kua tukua e Mohi kia tuhituhia he pukapuka wakarere, a kia wakarerea.

5 Ka ki atu a Ihu, ka mea atu ki a ratou, Na te pakeke o o koutou ngakau i tuhituhi ai ia i tenei ture mo koutou.

6 No te orokohanganga ia i hanga raua e te Atua he tane he wahine.

7 Mo konei ra kia mahue i te tangata tana matua tane me tana matua wahine, kia honoa ia ki tana wahine;

8 A kia kotahi ano kikokiko raua tokorua: na, heoi ano to raua tokoruatanga, otira ka kotahi kikokiko.

9 Mo reira ra ko ta te Atua i hono ai, kua e wehewehea e te tangata.

10 A i te ware ka ui atu ano ana akonga ki a ia ki taua mea.

11 A ka mea atu ia ki a ratou, Ko ia e wakarere i tana wahine, a ka marena i tetahi atu, ka puremu ano ki a ia.

12 A ki te wakarere te wahine i tana tane, ka marena i tetahi atu, ka puremu ia.

13 ¶ Na, ka mauria atu ki a ia nga tamariki nonohi, kia pa atu ai ia ki a ratou: otira ka riri nga akonga ki te hunga i mauria ai.

14 Ano ka kite a Ihu, ka waka-takariri, ka mea atu ki a ratou, Tukua nga tamariki nonohi kia haere mai ki hau, kua ratou e riria: no nga penei hoki te rangatiratanga o te Atua.

15 He pono e mea atu ana a hau ki a koutou, Ko ia ekore nei e tango ki te rangatiratanga o te Atua me ta te tamaiti nohinohi, ekore ia e tomo atu ki reira.

16 A okookona ana ratou e ia, wapakakia ana ona ringaringa ki a ratou, ka wakapaingia ratou.

17 ¶ Na, i a ia e haere atu ana ki te huarahi, ka oma atu tetahi, ka wapakikoa nga turi ki a ia, ka ui atu ki a ia, E te kai wakaako pai, he aha taku e mea ai kia wiwi ai a hau ki te orange tonutanga?

18 Ka mea atu a Ihu ki a ia, He aha a hau i meinga ai e koe he pai? kahore hoki tetahi i pai, kotahi anake ko te Atua.

19 E matau ana koe ki nga ture, Kua koe e puremu, Kua e patu, Kua e tahae, Kua e korero teka, Kua e tango puku, Wakahonoretia tou matua tane me tou matua wahine.

20 Ka ki atu ia, ka mea atu ki a ia, E te kai wakaako, kua rite katoa enei mea i hau no taku tamarikitanga.

21 Titiro atu ana a Ihu ki a ia, ka aroha ki a ia, ka mea atu ki a ia, Kotahi te mea mou kahore i rite: haere, hokona ou mea, ho atu ki te *hunga* rawa kore, a e wiwi koe ki te taonga i te rangi: a me mau koe ki te ripeka, ka haere mai, ka aru i hau.

22 Otira ka pouri ia ki taua kupu, ka haere tangi atu: he maha hoki ana taonga.

23 ¶ A tiroiro atu ana a Ihu, ka mea atu ki ana akonga, Ano te tomo wakauaua o te *hunga* taonga ki te rangatiratanga o te Atua!

24 A ka miharo nga akonga ki ana kupu. Na, ka ki atu ano a Ihu, ka mea atu ki a ratou, E tamama, ano te tomo wakauaua ki te rangatiratanga o te Atua, o ra-

tou e wakawirinaki ana ki runga ki nga taonga!

25 Erangi ra he mea takoto noa ma te kamera e tomo ra te kowao o te ngira, i te *tangata* taonga kia tomo ki te rangatiratanga o te Atua.

26 Na, miharo rawa ratou, ka mea ki a ratou ano, Ko wai koia e ahei kia wakaorangia?

27 A ka titiro a Ihu ki a ratou, ka mea atu, Ki nga tangata ekore e ahei, ki te Atua ia e ahei ano: e ahei ana ano hoki nga *mea* katoa ki te Atua.

28 ¶ Ka anga ka mea atu a Pita ki a ia, Na, kua mahue i a matou nga *mea* katoa, kua aru atu matou i a koe.

29 Ka ki atu a Ihu, ka mea atu, He pono ka mea atu a hau ki a koutou, Kahore he *tangata* kua wakarere nei i te ware, i nga tuakana, i nga tuwahine ranei, i te matua tane i te matua wahine ranei, i te wahine, i nga tamariki, i nga mara ranei, moku, mo te rongopai hoki,

30 Otira ka tataki rau tana e wiwi ai aiane i tenei taima, ko nga ware, ko nga tuakana, ko nga tuwahine, ko nga matua wahine, ko nga tamariki, ko nga mara, me te riri ano; a i tera ao atu te orange tonutanga.

31 Na, he tokomaha o te *hunga* o mua ka meinga hei muri; ko o muri hei mua.

32 ¶ A i te huarahi ratou e haere atu ana ki Hiruharama; a e haere ana a Ihu i mua i a ratou: ka miharo ratou; a ka aru mataku ratou. Ka mau ano ia ki te tekau ma rua, ka anga ka korero atu ki a ratou i nga *mea* meake pa ki a ia.

33 Nana, e haere atu ana tatou ki Hiruharama; a ka tukua te Tama a te tangata ki nga tino tohunga karakia, ki nga karaipi, a ka wakawakia ia kia mate,

ka tukua ia e ratou ki nga tauwi :

34 A ka taunutia ia, ka wiuia ia, ka tuwaina ia, ka patua ia, a i te toru o nga ra ka ara.

35 ¶ A ka haere atu ki a ia a Hemi raua ko Hoani, nga tamariiki o Heperi, ka mea atu, E te kai wakaako, e hiahia ana maua kia meinga mo maua *te mea* e inoi ai maua.

36 Ka mea atu ia ki a raua, He aha ta korua e hiahia ai kia meinga e hau ma korua?

37 Ka mea atu raua ki a ia, Tukua ki a maua kia noho tetahi ki tou *ringa* matau, ko tetahi ki tou *ringa* mau, i tou kororia.

38 Ka mea atu a Ihu ki a raua, Kahore korua i matau ki ta korua e inoi nei : e ahei ranei korua te inu i te kapa e inu ai a hau ? kia iriiria ki te iriiringa e iriiria ai a hau ?

39 Ka mea atu raua ki a ia, E ahei ana ano maua. Ka ki atu a Ihu ki a raua, E inu ano korua i te kapa e inu ai a hau ; e iriiria korua ki te iriiringa e iriiria ai a hau :

40 Tena ko te noho i taku *ringa* matau, i taku *ringa* mau, ehara i hau kia ho atu ; otira mo ratou i wakaritea ai.

41 Ano ka rengo te tekau, ka mea ka wakatakariri ki a Hemi raua ko Hoani.

42 A karangatia ana ratou e Ihu, ka mea atu ia ki a ratou, E mahara ana koutou, ko ratou e mea ana kia wakarangatira ki nga tauwi, ka noho ratou hei ariki mo ratou ; a ko o ratou *tangata* nunui hei tonotono i a ratou.

43 Ekore raia e pena i a koutou : otira ko ia e hiahia kia nui i roto i a koutou, ka meinga hei minita mo koutou :

44 A ko ia e hiahia kia meinga hei rangatira mo koutou, ko ia hei pononga mo *koutou* katoa.

45 Kihai hoki te Tama a te tangata i haere mai kia wakapononga *te tangata* ki a ia, otira kia wakapononga ia, a kia ho atu i tana ora hei utu mo te tokomaha.

46 ¶ A ka tae atu ratou ki Heriko : a i a ia e haere atu ana i Heriko, me ana akonga, me te mano tini, e noho ana a Patimiuhaha te tamaiti o Timiuhaha he matapo i te taha o te ara e unene ana.

47 Ano ka rongo ia 'ko Ihu o Nahareta, ka anga ia ka karanga, ka mea atu, E Ihu, e te Tama o Rawiri, kia atawai koe ki hau.

48 A ka riria ia e te tokomaha kia kati te korero : otira ka tino tohe ano ki te karanga, E te Tama o Rawiri, kia atawai koe ki hau.

49 A tu tonu ana a Ihu, mea atu ana kia karangatia ia. A karanga ana ratou i te matapo, mea atu ana ki a ia, Kia maia koe, wakatika ; e karanga ana ia ki a koe.

50 A wakarere ana ia i tona kakahu, ka wakatika, ka haere atu ki a Ihu.

51 Ka ki atu a Ihu, ka mea atu ki a ia, He aha tau e hiahia ai kia meatia e hau mou ? Ka ki atu te matapo ki a ia, E te Ariki, kia titiro a hau.

52 Ka mea atu a Ihu ki a ia, Haere ; ka ora koe i tou wakaponono. A i reira pu ano ka titiro ia, ka aru i a Ihu i te ara.

UPOKO 11.

ANO ka tata ratou ki Hiruharama, ki Petapaki, ki Petani, i maunga Oriwa, tokorua ana akonga ka tonoa e ia,

2 Ka mea atu ia ki a raua, Haere ki te kainga naina : ano ka tomo atu ki reira, ka kite korua i te kuao *kaihe* e here ana, kahore nei i nohoia e te tangata ; ka oti ia te wewete, arahina mai.

3 A ki te mea tetahi ki a korua, He aha korua ka mea ai i tenei? meinga atu, E mate ana te Ariki ki a ia; a ko reira ano tukua mai ai ki konei.

4 Na, ka haere raua, ka kitea te kuao e here ana ki te kuwaha i waho i te pekanga o te ara; a ka wetekina ia.

5 Ka mea atu etahi o ratou e tu ana i reira ki a raua, E aha ana korua, ka wewete nei i te kuao?

6 Ka korero atu raua ki a ratou me ta Ihu i mea atu ai: a ka tukua raua.

7 A ka arahina te kuao ki a Ihu, ka warikiria ki o raua kakahu; a ka noho ia ki runga.

8 Na, he tokomaha i wariki i te ara ki o ratou kakahu: ka kokoti etahi i nga manga o nga rakau, ka wariki i te ara.

9 Ko ratou i haere i mua, ko ratou i haere i muri, i karanga, i mea, Ohana; Ka wakapaingia a ia e haere mai ana i te ingoa o te Ariki:

10 Ka wakapaingia te rangatira-tanga o to tatou matua a Rawiri e haere mai ana i te ingoa o te Ariki: Ohana ki runga rawa.

11 A tomo atu ana a Ihu ki Hiruharama, ki te temepara hoki: titiro atu ana ki nga mea katoa, ka ahihi nei ano, ka haere atu ki Petani me te tekau ma rua.

12 ¶ I te aonga ake, i a ratou e haere atu ana i Petani, ka hiakai ia:

13 Ano ka kite ia i tetahi piki i tawiti, he pakawa ano ona, ka haere atu ia me kore e kitea tetahi mea ki runga: a ka tae atu ki te rakau, kahore ia i kite i tetahi mea he pakawa anake; ehara hoki i te po piki.

14 Ki atu ana a Ihu, ka mea atu ki taua rakau, Kua rawa te tangata e kai i te hua i runga i a

koe ake tonu atu. A e wakaro-ngo ana ana akonga.

15 ¶ Ka tae atu ratou ki Hiruharama: a ka tomo atu a Ihu ki te temepara, ka anga ka pei ki waho i te *hunga* e hoko atu ana e hoko mai ana i te temepara, ka hurihia nga tepera o te *hunga* hohoko moni, me nga nohoanga o te kai hoko kukupa;

16 A kihai tukua kia kawea tetahi oko te tangata ra te temepara.

17 Ka wakaako ia, ka mea atu ki a ratou, Kahore koia i tuhituhia, Ka huaina taku ware e nga tauwi katoa, he ware inoi? kua meinga nei e koutou tenei *ware* hei ana tahae.

18 Ka rongo nga karaipi me nga tino tohunga karakia, a ka rapu ratou ki te peheatanga e wakamatea ai ia: i matakua hoki ratou i a ia, no te mea i miharo te mano katoa ki tana ako.

19 Ano ka ahihi, ka haere atu ia ki waho o te pa.

20 ¶ A i te atatu, i a ratou e haere atu ana, ka kite ratou i te piki kua maroke i nga pakiaka.

21 Ka mahara a Pita, ka mea atu ki a ia, E te kai wakaako, na, kua maroke te piki i tukua e koe ki te kino.

22 Ka ki atu a Ihu, ka mea atu ki a ratou, Kia wai waka pono ki te Atua.

23 He pono hoki ka mea atu a hau ki a koutou, Ko ia e mea atu ki tenei maunga, Kia wakamaie-ngitia koe, kia maka ki te moana; a ekore e pohewahewa tona ngakau, otira ka waka pono e rite *nga mea* e korero nei ia; e rite ano ki a ia tana e mea ai.

24 Mo konei a hau ka mea atu ai ki a koutou, Ko nga mea katoa e inoi ai koutou ki te inoi, me waka pono ka riro i a koutou, a e wiwi koutou.

25 A ka tu koutou ki te inoi,

murua, ki te mea he hara ta tetahi ki a koutou : kia murua ai hoki mo koutou a koutou hara e to koutou Matua i te rangi.

26 Na, ki te mea ekore koutou e muru, ekore ano hoki to koutou Matua i te rangi e muru i o koutou hara.

27 ¶ A ka haere atu ano ratou ki Hiruharama, na, i a ia e haere ana i te temepara, ka haere mai ki a ia nga tino tohunga karakia, me nga karaipi, me nga kaumatua,

28 Ka mea atu ratou ki a ia, He mana aha tau e mea nei koe i enei *mea*? a na wai i ho atu ki a koe tenei mana kia mea ai koe i enei *mea*?

29 Ka ki atu a Ihu, ka mea atu ki a ratou, Maku hoki e ui atu ki a koutou tetahi kupu, me ki mai koutou ki hau, a maku e korero atu ki a koutou te mana e mea nei a hau i enei *mea*.

30 Ko te iriiringa a Hoani, no te rangi ranei, no nga tangata ranei? korerotia mai ki hau.

31 A ka korororero ratou ki a ratou ano, ka mea ia, Ki te mea tatou, No te rangi; ka mea ia, Ha he aha koutou te wakapono ai ki a ia?

32 Otira ki te mea tatou, No nga tangata; ka matakau ratou i nga tangata: ki a ratou katoa hoki he poropiti pono a Hoani.

33 A ka ki atu ratou, ka mea atu ki a Ihu, Ekore matou e matau. Ka ki atu a Ihu, ka mea atu ki a ratou, Ekore ano hoki a hau e mea atu ki a koutou ki te mana e mea nei a hau i enei *mea*.

UPOKO 12.

A KA timata ia te korero ki a ratou ki nga kupu wakarite. Ka wakatokia e tetahi tangata he mara waina, ka taiepatia ki te taiepa, ka keria te takotoranga

waina, ka hanga he pa, a ka tukua ki te kai mahi, ka haere ia ki tawiti.

2 A i te po ano ka tonoa e ia he pononga ki te kai mahi, kia riro mai ai ki a ia *tetahi wahi* o te hua o te mara waina i te kai mahi.

3 A ka tangohia ia e ratou, ka wiuu, ka tonoa atu *kiri* kau.

4 Ka tonoa ano ki a ratou tetahi atu pononga; a ka akina ia ki te kowatu, ka wara tona matenga, ka tonoa atu kino rawa.

5 Ka tonoa atu ano tetahi atu; a ko ia i patua, me era tokomaha atu; ko etahi i wiuu, ko etahi i patua.

6 A tenei ake ano tana tamaiti kotahi, ko tana i aroha ai, a muri rawa iho ka tonoa hoki ia ki a ratou, mea ana, E matakau ratou ki taku tamaiti.

7 Na, ka mea atu taua kai mahi ki a ratou ano, Ko te tangata tenei i te kainga; nana, tatou ka patu i a ia, a mo tatou te kainga.

8 A ka mau ratou ki a ia, ka patua, ka maka ki waho o te mara waina.

9 Na, ka pehea te rangatira o te mara waina? ka haere atu ia ka wakangaromia te kai mahi, ka ho atu te mara waina ki etahi atu.

10 Kahore koia koutou i kite i tenei karaipiture; Ko te kowatu i kinongia e te kai hanga kua meinga hei upoko mo te konga:

11 No te Ariki tenei, a he mea wakamiharo ki o tatou kanohi?

12 A e mea ana ano ratou kia hopukina ia, ka matakau i te mano: i mahara hoki ratou i korerotia te kupu wakarite mo ratou: na, wakarerea ana ia, ka haere ratou.

13 A ka tonoa ki a ia etahi o nga Parihi o nga hoa hoki o Herora kia hopukina ai ia ki te korero.

14 Ka tae atu ratou, ka mea atu ki a ia, E te kai wakaako, e matau ana matou ka pono koe, a ekore e wakaaroa e koe te tangata : ekore hoki koe e titiro ki te kanohi o nga tangata, otira e wakaako pono ana koe i te ara o te Atua : E tika ana ranei kia ho atu te moni ki a Hiha, kia kauaka ranei?

15 Me ho atu, kia kaua ranei e ho atu? Otira ka mahara ia ki to ratou tinihanga, ka mea atu ki a ratou, He aha koutou ka tohe mai ki hau? mauria mai ki hau he pene, kia kite ai a hau.

16 A ka mauria atu. Ka mea atu ia ki a ratou, No wai koia tenei ahua me te tuhituhinga? Ka mea atu ratou ki a ia, No Hiha.

17 A ka ki atu a Ihu, ka mea atu ki a ratou, Ho atu ki a Hiha *nga mea* o Hiha, a ki te Atua *nga mea* o te Atua. A ka miharo ratou ki a ia.

18 ¶ A ka haere atu ki a ia nga Haruki e mea nei kahore he aranga; ka ui atu ratou ki a ia, ka mea atu,

19 E te kai wakaako, I tuhituhi a Mohi ki a matou, Ki te mea ka mate te tuakana o tetahi *tangata*, a ka mahue i a ia *tana* wahine, kahore he tamariki i waiho ai, me tango tana teina i tana wahine, a kia wakatupuria he uri mo tana tuakana.

20 Tokowitu ana tangata : ka tango to mua i te wahine, a ka mate, kihai waiho he uri.

21 A ka tango te tuarua i a ia, ka mate, kihai ano hoki i waiho e ia he uri : ko te tuatoru hoki i pera.

22 I tango ano hoki nga tokowitu i a ia, kihai waiho he uri : muri rawa iho ka mate ano hoki te wahine.

23 Na, i te aranga i te mea ka ara ratou, mo tehea o ratou ia

wahine? tokowitu hoki ratou i mau ki a ia hei wahine.

24 Ka ki atu a Ihu, ka mea atu ki a ratou, Ekore ranei koutou e he i tenei, te matau ki nga karapiture, ki te kaha hoki o te Atua?

25 I te mea hoki ka ara ratou i te mate, ekore ratou e marena, ekore ano hoki e ho atu ki te marena; otiaa ka rite ka nga anahera i te rangi.

26 A ko te *hunga* mate, ko to ratou aranga : kahore ano koia koutou i kite i te pukapuka a Mohi, i te Atua i ki atu ki a ia i te puia, i mea atu, Ko a hau te Atua o Aperahama, ko te Atua o Ihaka, ko te Atua o Hakopa?

27 Ehara ia i te Atua o te *hunga* mate, otira ko te Atua o te *hunga* ora : mo konei ra he rahi to koutou he.

28 ¶ A haere atu ana tetahi o nga karaipi, ka rongo ki a ratou e totohe ana, ka mahara kua pai tana kinga mai ki a ratou, ka ui atu ki a ia, Ko ia tehea ko te tino o nga ture katoa?

29 Na, ka ki atu a Ihu ki a ia, Ko te tino o nga ture katoa, Wakarongo, e Iharaira; Ko te Ariki to tatou Atua he Ariki kotahi.

30 A kia aroha koe ki te Ariki tou Atua ki tou ngakau katoa, ki tou wairua katoa, ki tou hinegaro katoa, ki tou kaha katoa : Ko te ture tuatahi tenei.

31 A ko te tuarua e rite ana, ko ia tenei, Kia aroha koe ki tou hoa, ano ko koe ano. Kahore atu he ture rahi ke atu i enei.

32 Ka mea atu te karaipi ki a ia, Ka pai, E te kai wakaako, kua korero pono koe : no te mea kotahi ano te Atua; a kahore atu tetahi ko ia anake :

33 A ko te aroha atu ki a ia ki te ngakau katoa, ki te hinegaro katoa, ki te wairua katoa, ki te kaha katoa, a ko te aroha atu ki

tona hoa, ano ko ia ano, erangi ra i nga tihunga tapu katoa, i nga patunga tapu.

34 A ka kite a Ihu i a ia kua korero wakaaro, ka mea atu ki a ia, Kahore koe i matara i te rangatiratanga o te Atua. A kihai tetahi tangata i maia ki te ui atu ki a ia i muri iho.

35 ¶ Ka ki atu a Ihu, ka mea atu i a ia e wakaako ana i te temepara, Ka pehea nga karaipi te mea, ko te Karaiti te tama a Rawiri?

36 Kua mea hoki a Rawiri i te Wairua Tapu, Kua mea te Ariki ki taku Ariki, E noho koe ki taku ringa matau, kia waiho ra ano ou hoa riri hei takahanga mo ou waewae.

37 E korerotia ana hoki ia e Rawiri ano hei Ariki; nahea ano i tama ai ki a ia? A i pai te mano tini ki te wakarongo ki a ia.

38 Ka mea atu ia ki a ratou i tana wakaako, Kia tupato ki nga karaipi e hiahia ana kia haere i nga kahu rorua, me nga owatanga ano i nga kainga hoko,

39 Me nga nohoanga papai i nga ware karakia, me nga nohoanga papai i nga hakari:

40 E wakahemo ana i nga ware o nga pouaru, a e inoi roa ana hei wakarite: e pangia tenei hunga ki te tino wakawakanga.

41 ¶ A noho ana a Ihu i tai atu o ta takotoranga moni, ka titiro atu ia ki te mano e panga moni ana ki te takotoranga moni: a he tokomaha nga tangata taonga i panga i nga moni maha.

42 A kotahi taua pouaru rawa kore i haere i panga i nga mea moromoroiti erua, kotahi ia patene.

43 A karangatia ana ana akonga, ka mea atu ia ki a ratou, He pono ka mea atu a hau ki a koutou, ko ta tenei pouaru rawa kore i panga ai he nui ke atu i a ratou

katoa e panga ana ki te takotoranga moni:

44 Kua panga katoa hoki ratou i to ratou raneatanga: otira ko tenei i tana rawakoretanga, kua panga ana mea katoa, tana orange katoa.

UPOKO 13.

A I a ia e haere atu ana i te temepara, ka mea atu tetahi o ana akonga ki a ia, E te kai wakaako, tirohia te ahua o nga kowatu, te ahua o nga ware.

2 Ka ki atu a Ihu, ka mea atu ki a ia, Ka kite koe i enei ware nunui? ekore tetahi kowatu e waiho i runga i tetahi kowatu, otira ka wakahoroa.

3 A i a ia e noho ana i maunga Oriwa i tai atu o te temepara, ka ui puku atu ki a ia a Pita, a Hemi, a Hoani, a Anaru,

4 Korerotia mai ki a matou ko ahea enei mea, a he aha te tohu ina tata enei mea katoa te wakarite?

5 Ka ki atu a Ihu ki a ratou, ka anga ka korero, Kia tupato ra kei wakahekia koutou e tetahi:

6 He tokomaha hoki e haere mai ki toku ingoa, e mea, Ko a hau ia; a he tokomaha te wakahekia.

7 A ka rongo koutou ki nga pakanga, ki nga rongo pakanga, kei poauau koutou: me mea hoki aua mea; otira ekore e mea wawe te mutunga.

8 E wakatika hoki he iwi ki tetahi iwi, he rangatiratanga ano ki tetahi rangatiratanga: a ka huri te wenua i etahi wahi, ko reira nga po mate kai me nga wakaohoo: ko enei nga timatanga o nga mamae.

9 ¶ Na, kia tupato koutou ki a koutou: ka tukua hoki koutou ki nga runanga; ka wiuia koutou i roto i nga ware karakia: a ka wakaturia koutou ki te aroaro o nga kawana o nga kingi moku, hei tohu ki a ratou.

10 A ko te tikanga ia kia matua kauwautia te rongo pai ki nga tauwi katoa.

11 A ka arahina koutou, ka tukua atu, kaula e awangawanga ki mua ki te mea e korero ai koutou, kaula ano hoki e wakaaroa: otia ko te mea e ho atu ki a koutou i taua haora, ko tenei te korerotia: ehara hoki i a koutou e korero ana, otia ko te Wairua Tapu.

12 Ma te tuakana e tuku te teina ki te mate, ma te matua te tamaiti; a e wakatika nga tamari ki nga matua, a e wakamatea ratou.

13 A ka mauaharatia koutou e nga tangata katoa mo toku ingoa: na, ko ia kua mau tonu te mutunga ra ano, ko ia te wakaoranga.

14 ¶ Ano ka kite koutou i te kino wakamarakerake i korerotia e Raniera te poropiti e tu ana i te wahi ekore e tika, (ko ia e korero pukapuka ana kia matau ia,) hei reira kia oma te hunga i Huria ki nga maunga:

15 Na, ko ia i runga i te ware kei heke iho ki roto ki te ware, kei tapoko ia ki te tango i tetahi mea i tona ware:

16 A ko ia i te mara kei hoki atu ki muri ki te tango ake i tona kakahu.

17 He mate mo ratou e hapu ana, mo ratou hoki e wangai ana ki te u i aua ra!

18 Me inoi koutou kia kaula e poka to koutou oma i te hotoke.

19 Hei mate hoki aua ra, kahore ano i poka te penei no te orokohanganga i hanga e te Atua a mohoa noa nei, a ekore ano hoki e poka.

20 A me kaula te waka-potoa aua ra e te Ariki, ekore tetahi kikokiko e wakaoranga: otira mo te hunga wiri-wiri i wiri-wiria e ia, kua waka-potoa nga ra.

21 A hei reira ki te mea atu tetahi ki a koutou, Na, tenei te Karaiti; Na, kei reira ranei; kaula e wakaponohia:

22 E wakatika hoki nga karaiti teka, me nga poropiti teka, a ka ho atu e ratou nga tohu me nga mea wakamiharo, kia wakahekia ai te hunga wiri-wiri, me he mea e ahei ano.

23 Kia tupato ra koutou: na, kua korero ke a hau i nga mea katoa ki a koutou.

24 ¶ Nana i aua ra, muri iho i taua mate, ka waka-pouritia te ra, ekore ano hoki te marama e ho atu i tona maramatanga,

25 E taka iho nga wetu o te rangi, ko nga kaha i te rangi e wakangaueuetia.

26 A ko reira kitea ai te Tama a te tangata e haere mai ana i nga kapua, me te kaha nui, me te kororia.

27 A ko reira ia tono ai i ana anahera, ka huihuia ana i wiri-wiri ai i nga hau ewa, i te pito o te wenua puta noa ki te pito o te rangi.

28 Na, kia wakaakona koutou ki te kupu wakarite no te piki; I tana manga e ngawari nei, a ka wakatupu i nga rau, e matau ana koutou ka tata te raumati:

29 Waihoki koutou, ka kite koutou i enei mea e rite ana, kia matau koutou ka tata, kei nga kuwaha.

30 He pono ka mea atu a hau ki a koutou, ekore tenei wakatupuranga e pahure, kia rite ra ano enei mea katoa.

31 E pahure te rangi me te wenua: ko aku kupu ia ekore e pahure.

32 ¶ Kahore he tangata i matau ki taua ra ki taua haora, kahore nga anahera i te rangi, kahore te Tamaiti, ko te Matua anake.

33 Kia tupato, kia mataara, kia

inoi : ekore hoki koutou e matau ki te taima ko ahea ranei.

34 Me te tangata hoki e haere ana ki tawiti, ka mahue tona ware, ka ho atu ki ana pononga he mana, ki tetahi ki tetahi tana mahi ake ano, a ka mea atu ano ki te kai tiaki tatau kia mataara.

35 Mo konei ra kia mataara koutou : ekore hoki koutou e matau ko ahea ranei haere mai ai te rangatira o te ware, i te ahiahi, i wae-nganui po ranei, i te tangi o te heihei, i te atatu ranei :

36 Kei rokohanga koutou e moe ana, ina haere wakarere mai ia.

37 A ko aku ka mea atu nei ki a koutou, ka mea atu a hau ki nga tangata katoa, Kia mataara.

UPOKO 14.

NA, muri iho i nga ra erua ko te kapenga, me te *hakari* o te taro ekore e rewenatia : a e rapu ana nga tino tohunga karakia me nga karaipi ki te pehea e hopukina pukutia ai ia, e patua.

2 Na, ka mea ratou, Kauaka i te hakari, kei puta te ngangare o te iwi.

3 ¶ A i a ia i Petani i te ware o Haimona te repara, ka noho ia, a ka haere mai he wahine me te pouaka kowatu o te hinu, he tino nara, he mea utu nui ; a pakarua ana te pouaka kowatu, ringihia ana ki tona matenga,

4 Ko etahi i wakatakariri i roto ano i a ratou, i mea, Mo te aha tenei maumau o te hinu ?

5 Me i hokona kua toru rau nga pene, tango atu, a kua ho atu ki te hunga rawa kore. A ka amuamu ratou ki a ia.

6 Ka mea atu a Ihu, Tukua ia ; he aha ta koutou e wakararuraru i a ia? kua mahia e ia he mahi pai ki hau.

7 E noho tonu ana hoki te hu-

nga rawa kore ki a koutou ; a ka hiahia koutou e ahei ano koutou te mahi pai ki a ratou ; ekore ra a hau e noho tonu ki a koutou.

8 Kua meatia e ia tana : kua wakaaro wawe ia kia wakawahia taku tinana mo te tanumanga.

9 He pono ka mea atu a hau ki a koutou, Ko te wahi e kanwautia ai tenei rongo pai ki te ao katoa, ka korerotia hoki ta tenei wahine i mea ai hei wakamaharatanga mona.

10 ¶ A ka haere atu a Hura Ikariota, ko ia tetahi o te tekau ma rua, ki nga tino tohunga karakia, kia tukua atu ai ia ki a ratou.

11 Ano ka rongo ratou, ka hari, ka mea ano kia ho atu he moni ki a ia. A e rapu ana ia ki te pehea e ahei ai te tuku i a ia.

12 ¶ A i te ra tuatahi o te taro rewena kore, i a ratou e patu ana i te kapenga, ka mea atu ana akonga ki a ia, Ko hea koe pai ai kia haere matou ki te taka kia kai ai koe i te kapenga?

13 A tokorua ana akonga i to noa ai, ka mea atu ia ki a raua, Haere ki te pa, a ka tutaki ki a korua he tangata e kawea ana i te kahaka wai : haere korua i muri i a ia.

14 A ko te wahi e tomo ai ia, mea atu ki te tangata o te ware, E mea ana te kai wakaako, Kei hea te ruma nohoanga e kai ai a hau i te kapenga matou ko aku akonga?

15 A ka tohutohungia e ia ki a korua he ruma nui i runga ka oti te wariki te wakapai : hei reira taka ai mo tatou.

16 Ka haere atu ana akonga, ka tae ki te pa, ka kitea rite tonu ki tana i korero ai ki a raua : a ka taka raua i te kapenga.

17 Ano ka ahiahi, ka haere atu ia me te tekau ma rua.

18 I a ratou e noho ana e kai

ana, ka mea atu a Ihu; He pono ka mea atu a hau ki a koutou, ma tetahi o koutou e kai tahi nei ki hau a hau e tuku atu.

19 Na, ka wapakouri ratou, ka mea takitahi atu ki a ia, Ko a hau koia? ko tetahi atu, Ko a hau koia?

20 Ka ki atu ia, ka mea atu ki a ratou, Ko tetahi o te tekau ma rua e toutou tahi nei maua ki te rahi.

21 E haere ana te Tama a te tangata, pera me te mea i tuhi-tuhia mona: he mate raia mo taua tangata e tukua ai te Tama a te tangata! erangi ra mona me he mea kahore i wanau taua tangata.

22 ¶ A i a ratou e kai ana, ka tango a Ihu i te taro, ka wakapai, ka watiwati, ka ho atu ki a ratou, ka mea, Tangohia, kainga: ko taku tinana tenei.

23 Ka tango i te kapa, ka kawetai, ka ho atu ki a ratou: a ka inu katoa ratou i taua kapa.

24 Ka mea atu ia ki a ratou, Ko aku toto enei ko o te kawenata hou e ringihia ana mo te tokomaha.

25 He pono ka mea atu a hau ki a koutou, ekore rawa a hau e inu i te hua o te waina, kia tae ra ano taua ra e inu ai a hau i te mea hou i te rangatiratanga o te Atua.

26 ¶ Ano ka waiata, ka haere atu ratou ki maunga Oriwa.

27 Ka mea atu a Ihu ki a ratou, Ka wakahengia koutou katoa ki hau i tenei po: kua oti hoki te hahitahi, Ka patua e hau te kai tiaki hipi, a ka wakamararatia nga hipi.

28 Otira muri iho i taku aranga, ka haere a hau ki mua i a koutou ki Kariri.

29 Ka mea atu a Pita ki a ia, Ahakoa wakahengia katostia, ekore raia a hau.

30 Ka mea atu a Ihu ki a ia, He pono ka mea atu a hau ki a koe, Hei akuenei, i tenei po, ekore e rua tangihanga o te hei-hei, ka toru ou wakakahoretanga i hau.

31 Na, ka tino mea atu ia, Ahakoa meinga kia mate tahi taua, ekore rawa a hau e wakakahore i a koe. I pena ano hoki te korero o ratou katoa.

32 Ka tae atu ratou ki te wahi, ko te ingoa nei ko Kehemani: ka mea atu ia ki ana akonga, E noho koutou ki konei, kia inoi ano a hau.

33 Ka tango ki a ia a Pita a Hemi a Hoani, ka'anga ka koera, ka hemo;

34 A ka mea atu ia ki a ratou, Karapoti pu taku wairua i te pouri mate rawa: e noho koutou ki konei kia mataara.

35 A ka nekeneke atu ia tetahi wahi, ka hinga iho ki te wenua, ka inoi, me he mea e ahei ano kia pahure ke atu tera haora i a ia.

36 A ka mea atu ia, E Apa, e Pa, ka taea e koe nga mea katoa; kawea ketia tenei kapa i hau: otira kauaka hei taku hiahia, otira hei tau.

37 Ka tae atu ia, ka kite ia i a ratou e moe ana, a ka mea atu ia ki a Pita, E Haimona, e moe ana koe? ekore koe e kaha kia mataara i te haora kotahi?

38 Kia mataara koutou, kia inoi, kia kore ai koutou e tomo ki te wakawainga. Ko te wairua ia te wakaae ana, ko te kikokiko te ngoikore ana.

39 A ka haere atu ano, ka inoi, ka wakahua i taua kupu ano.

40 A ka hoki ia, ka kite ano i a ratou e moe ana, (i taimaha hoki o ratou kanohi,) a kihai ratou i matau ki ta ratou e ki atu ai ki a ia.

41 Ka haere atu ano ko te tua-toru o nga haerenga, ka mea atu

ia ki a ratou, Kia moe tonu koutou, kia okioki: heoi ra, ka tae te haora; na, ka tukua te Tama a te tangata ki nga ringaringa o te hunga hara.

42 Wakatika, ka haere tatou; na, ko ia e tukua nei a hau kua tata.

43 ¶ I reira pu ano, i a ia e korero ana, ka puta mai a Hura, ko ia nei tetahi o te tekau ma rua, a i a ia ano te mano tini me nga hoari me nga patu, no nga tino tohunga karakia, no nga karaipi, no nga kaumatua.

44 Na, kua ho atu ki a ratou he tohu e te tangata mana nei ia e tuku, mea ana ia, Ko ia e kihi ai a hau, ko ia tena; hopukina ia, arahina atu mau tonu.

45 A haere mai ana, i reira ano ka wakatata ki a ia, ka mea, E te kai wakaako, e te kai wakaako; a ka kihi i a ia.

46 ¶ A ka wakaapakia o ratou ringaringa ki a ia, ka hopukina ia.

47 Na, ko tetahi o ratou e tu ana i reira i unu i tana hoari, i patu i te pononga o te tino tohunga karakia, a ka motuhia tona aringa.

48 Ka ki atu a Ihu, ka mea atu ki a ratou, Ka haere mai oti koutou me nga hoari me nga patu ki te hopu i hau, ano he tahae?

49 I a koutou hoki a hau e wakaako ana i te temepara i nga ra katoa, a kihai koutou i hopu i hau: otira i *peneitia* kia rite ai nga karaipiture.

50 A wakarere ana ratou katoa i a ia, ka oma.

51 A ka haere tetahi taitamariki i muri i a ia, he mea waka-kakahu ki te rinena ki runga ki tona *kiri* kau; a ka hopukina ia e nga taitamariki:

52 Na, ka mahue te rinena, oma kau atu ana ia i a ratou.

53 ¶ A ka arahina a Ihu e ratou ki te tino tohunga karakia:

ka huihui mai ki a ia nga tino tohunga karakia katoa, me nga kaumatua, me nga karaipi.

54 Na, haere ana a Pita i muri i a ia i tawiti tae noa atu ki roto ki te ware o te tino tohunga karakia: a e noho tahi ana ia me nga pononga, e painaina ana ano ki te taha o te ahi.

55 Na, e rapu ana nga tino tohunga karakia me te runanga katoa i te korero ki a Ihu, kia wakamatea ai ia; a kihai kitea.

56 He tokomaha hoki i korero teka ki a ia, heoi kihai rite o ratou korero.

57 A ka wakatika etahi, ka korero teka ki a ia, ka mea,

58 Kua rongo matou ki a ia e mea ana, Maku e wakahoro tenei temepara i hanga ki te ringaringa, a kia toru ano ra ka hanga e hau tetahi atu ehara i te mea hanga ki te ringaringa.

59 A kihai nei ano hoki i rite to ratou korero.

60 Ka wakatika te tino tohunga karakia ki waenganui, ka ui atu ki a Ihu, ka mea, Ekore kau koe e ki mai? he aha ta tenei *hunga* e korero nei ki a koe?

61 A ka wahangu ia, kihai rawa i kiki. Ka ui atu ano te tino tohunga karakia ki a ia, ka mea atu ki a ia, Ko koe ranei te Karaiti, te Tamaiti ona e waka-paingia ana?

62 Ka mea atu a Ihu ki a ia, Ko a hau ano: a e kite koutou i te Tama a te tangata e noho ana i te *ringaringa* matau o te kaha, e haere mai ana me nga kapua o te rangi.

63 Na, haeaea ana e te tino tohunga karakia ona kakahu, mea ana ia, He aha tatou ka tohe ai ano ki te kai korero?

64 Kua rongo koutou ki te korero kino: e pehea ana koutou? A ka wakawa katoa ratou i a ia kia mate.

65 A ka anga etahi ka tuwa ki a ia, ka hipokina tona kanohi, ka kurua ia, ka mea atu ratou ki a ia, Poropititia mai : a ka pahiatia ia e nga pononga.

66 ¶ A i a Pita i te ware i raro, ka haere mai tetahi o nga kotiro o te tino tohunga karakia :

67 Ka kite ia i a Pita e painaina ana, ka titiro atu ki a ia, ka mea, Ko koe hoki i a Ihu o Nahareta.

68 A wakakahore ana ia, mea ana, Ekore a hau e matau, ekore ano hoki a hau e mahara ki tau e korero. Ka haere atu ia ki te wakamahau ; a ka tangi te heihei.

69 A ka kite ano taua kotiro i a ia, ka anga ka korero ki a ratou e tutata ana, No ratou hoki tenei tangata.

70 Na, ka wakakahore ano ia. A muri tata iho, ka korero atu ano ki a Pita te hunga e tutata ana, He pono no ratou koe : no Kariri hoki koe, e rite ana hoki tou reo.

71 Na, ka anga ia ka kanga, ka oati, Ekore ra a hau e matau ki tenei tangata e korero nei koutou.

72 A ka tuarua te tangi o te heihei. Na, ka mahara a Pita ki te kupu i korero ai a Ihu ki a ia, Ekore e takirua nga tangi o te heihei, ka toru ou wakakahoreta-nga i hau. A ka hipokina tona matenga, ka tangi ia.

UPOKO 15.

A I reira pu ano i te atatu ka wakaaroaro nga tino tohunga karakia me nga kaumatua me nga karaipi me te runanga katoa, a ka oti a Ihu te herehere, ka arahina atu, ka tukua atu ki a Pirato.

2 A ka ui atu a Pirato ki a ia, Ko koe ranei te Kingi o nga Hurai? Ka ki atu ia, ka mea atu ki a ia, Ko koe te mea ana.

3 A he maha nga mea i wakapae

ai nga tino tohunga karakia ki a ia.

4 Ka ui atu ano a Pirato ki a ia, ka mea, Ekore rawa koe e kiki? na, te tini o nga kupu e korero nei ratou mou.

5 Otira kahore kau a Ihu i ki atu i tetahi kupu; no ka miharo a Pirato.

6 Na, kotahi herehere e tukua ana ki a ratou i te hakari, ko ta ratou e inoi ai.

7 A tera ano tetahi i huaina ko Parapa, e here tahi ana me ana hoa tutu, kua kohuru ratou i to ratou tutu.

8 A karanga ana te mano, ka anga ka tohe atu kia pera hoki me tana i mea tonu ai ki a ratou.

9 Ka ki atu a Pirato ki a ratou, ka mea, E hiahia ana ranei koutou kia tukua ki a koutou te Kingi o nga Hurai?

10 I mahara hoki ia he hae te mea i tukua ai ia e nga tino tohunga karakia.

11 Na, ka wakahihihi nga tino tohunga karakia i te mano, kia tukua ai a Parapa ki a ratou.

12 Ka ki atu a Pirato, ka mea atu ano ki a ratou, He aha ra ta koutou e pai ai kia meatia e hau ki a ia e meinga nei e koutou ko te Kingi o nga Hurai?

13 Ka karanga ano ratou, Kia ripekatia ia.

14 Ka ki atu a Pirato ki a ratou, He aha hoki te kino i meatia e ia? Na, ka tino karanga ratou, Kia ripekatia ia.

15 ¶ Na, hiahia ana a Pirato kia wakamanawarekatia te mano, ka tukua ki a ratou a Parapa, a ka tukua atu a Ihu ua oti te wiu kia ripekatia.

16 A arahina ana ia e nga hoia ki roto ki te ware, ko ia ia ko te Piritoriuma ; a karangatia ana te hapu katoa.

17 Ka wakakakahuria ki a ia he kahu papura, a ka oti tetahi

karauna tataramoa te raranga, ka potaea ki a ia.

18 Ka anga ratou ka owa atu ki a ia, Tena koe, e te Kingi o nga Hurai!

19 Ka patua tona matenga ki te kakaho, ka tuwa ki a ia, a ka piko nga turi, ka koropiko ki a ia.

20 Ano ka tawaia ia, ka huia te kahu papura, ka kakahuria ona kakahu ki a ia, a ka arahina atu ia kia ripekatia ia.

21 A ka meinga e ratou kia hapai ake i tona ripeka a Haimona no Hairini, e haere ana ra reira, i ahu mai nei i te koraha, ko te matua ia o Arakehanara raua ko Rupuha.

22 Ka arahina ia ki te wahi Korakota, ko te tikanga ia ina wakamaoritua, Ko te wahi anga-nga.

23 Ka ho atu ki a ia he waina he mea wakananu ki te maira kia inumia: otira kihai ia i tango.

24 Ano ka ripekatia ia, ka wehewehea ona kakahu, he mea makamaka ki te rota mo ausa mea, *kia kitea ai* ko te aha te tangohia e tetahi e tetahi.

25 Na, ko te toru ia o nga haora, a ka ripeka ratou i a ia.

26 I tuhituhia i runga te tuhi-tuhi o tona wakapaenga, KO TE KINGI O NGA HURAI.

27 A tokorua nga tahae i ripekatia ngatahitia me ia; ko tetahi ki matau, ko tetahi ki tona mau.

28 A ka rite te karaipiture e mea ana, Kua huihuia ia ki te hunga hara.

29 A korero kino ana ki a ia te hunga e haereere ana i reira, ka tungou o ratou matenga, ka mea, Ha, *ko koe* e wakahoro nei i te temepara, a e hanga ana ano i nga ra etoru,

30 Me wakaora koe e koe ano, heke iho koe i te ripeka.

31 Waihoki ko nga tino tohu-nga karakia me nga karaipi i tawai i mea tetahi ki tetahi, Ko era atu i wakaorangia e ia; ekore ia e ahei te wakaora i a ia ano.

32 Kia heke iho nei a te Karaiti te Kingi o Ihairaira i te ripeka, kia kite ai matou, kia wakapono ai. A i taunutia hoki ia e te hunga i ripekatia ngatahitia me ia.

33 Ano ka taea te ono o nga haora, ka tuku te hinakipouri ki te wenua katoa taea noatia te iwa o nga haora.

34 A i te iwa o nga haora ka karanga a Ihu ki te reo nui, ka mea, Iroi, Iroi, rama hapakatan! ko te tikanga tenei ina wakamaoritua, E taku Atua, e taku Atua, he aha koe ka wakarere ai i hau?

35 Ano ka rongo etahi o ratou e tu ana i reira, ka mea ratou, Na, e karanga ana ia ki a Iraia.

36 A ka oma tetahi, ka wakaki i tetahi pungorungoru ki te winika, ka here ki te kakaho, ka wakainumia ia, ka mea, Tukua; kia kite tatou e haere mai ranei a Iraia ki te tuku i a ia ki raro.

37 Na, ka wakaputaina e Ihu he reo nui, ka hemo ia.

38 A ka haea te arai o te temepara he taha he taha i runga a puta noa ki raro.

39 ¶ Ano ka kite te keneturio e tu ana i tai atu i a ia, i penei ia te karanga, a ka hemo, ka mea ia, He pono ko tenei tangata te Tamaiti o te Atua.

40 I reira hoki etahi wahine e titiro ana i tawiti: ko Meri Makarini tetahi o ratou, ko Meri hoki te matua o Hemi potopoto raua ko Hohi, me Haromi hoki;

41 (I a ia hoki i Kariri e haere ana ratou i muri i a ia, a e wakapononga ana ki a ia;) he tokomaha hoki era atu i haere tahi me ia ki Hiruharama.

42 ¶ A ka shiahi nei ano, no te mea ko te *ra* wakariterite, ko

ia ia ko te *ra* ki mua o te hapatī,

43 Ka haere atu a Hohepa o Arimatia, he rangatira runanga, e tātari ana ano hoki ia ki te rangatiranga o te Atua, ka haere maia atu ki a Pirato, ka inoi atu ki te tinana o Ihu.

44 Na, ka miharo a Pirato, ka mea, kahore ano i mate: a rangatīa ana ki a ia te keneturio, ka ui atu ki a ia, kua mate noa atu ranei ia.

45 Ano ka rongō ia ki te keneturio, ka ho atu te tinana ki a Hohepa.

46 A ka hokona tetahi rinena, ka tukua ia ki raro, ka takaia ki te rinena, a ka wakatakoto i a ia ki raro ki te ana i haua i te kowatu, ka hurihia he kowatu ki te kuwaha o te ana.

47 Na, e titiro ana a Meri Makarini raua kō Meri te *matua* o Hohi ki te wahi i wakatakatoria ai ia.

UPOKO 16.

A KA pahure te hapatī, ka hokona etahi mea kakara e Meri Makarini ratou ko Meri te *matua* o Hemi, ko Haromi hoki, kia haere atu ai ratou ki te wakawahi i a ia.

2 A i te atatu o te ra tuatahi o te wiki, ka haere atu ratou ki te ana i te putanga o te ra.

3 Ka mea ratou ki a ratou ano, Ma wai e wakataka mo tatou te kowatu i te kuwaha o te ana?

4 A titiro atu ana, ka kite ratou kua hurihia te kowatu: he mea nui wakaharahara hoki.

5 Ano ka tomo atu ratou ki te ana, ka kite ratou i tetahi taitamariki e noho ana ki matau, he mea wakakakahu ki te kakahu ma; a ka matakū ratou.

6 Na, ka mea atu ia ki a ratou, Kua e matakū: E rapu ana koutou ki a Ihu o Nahareta i ri-

pekatiā: kua ara ia; kahore ia i konei: kia kite koutou i te wahi i wakatakatoria ai ia.

7 Otira haere koutou, korerotia atu ki ana akonga, ki a Pita hoki, e haere ana ia ki mua i a koutou ki Kariri: ko reira koutou kite ai i a ia, me tana i mea atu ai ki a koutou.

8 A ka hohoro to ratou haere-nga atu, ka oma i te ana; i wiri hoki ratou, i koera: a kihai ratou i korero atu ki tetahi *tangata*; i wehi hoki.

9 ¶ Na, ka ara a Ihu i te atatu i te ra tuatahi o te wiki, ka puta ia ki mua ki a Meri Makarini, ewitu nga rewera i peia e ia i roto i a ia.

10 Ka haere atu ia, ka korero ki a ratou i noho i a ia, i a ratou e aue ana e tangi ana.

11 A kihai ratou i wakapono i to ratou rongonga e ora ana ia, a kua kitea e ia.

12 ¶ Muri iho i enei mea ka puta ia i te ahua ke ki *etahi atu* o ratou tokorua, i a raua e haere ana, e anga ana ki te koraha.

13 A ka haere raua ka korero atu ki era atu: kihai ano hoki raua i wakaponohia.

14 ¶ Muri iho ka puta ia ki te tekau ma tahi ano i a ratou e noho ana *ki te kai*, a ka riria e ia to ratou wakateka, me te pakeketanga o te ngakau, no te mea te wakapono ki a ratou i kite nei i a ia kua ara.

15 A ka mea atu ia ki a ratou, Haere koutou ki te ao katoa, kauwantia te rongō pai ki nga tangata katoa.

16 Ko ia e wakapono ana a ka oti te iriiri ka wakaorangia; otira ko ia ekore e wakapono ka meinga kia mate.

17 Na, e haere tahi enei tohu me ratou e wakapono ana; Ka pei rewera ratou i toku ingoa; ka korero ratou ki nga reo hou;

18 Ka tango ake ratou i nga nahahi; a ki te inu ratou i tetahi mea wakamate, ekore ratou e mate; ka panga o ratou ringaringa ki te *hunga* mate, a ka ora.

19 ¶ Me i reira ka tangohia te Ariki ki te rangi, i muri iho i tana

korerotanga ki a ratou, a ka noho ia ki te ringaringa matau o te Atua.

20 Na, haere ana ratou, kauwau ana i nga wahi katoa, i mahi tahi hoki te Ariki, nana hoki i wakau te kupu ki nga tohu e haere tahi ana. Amine.

KO TE

RONGO PAI KI TE RITENGA O RUKA.

UPOKO 1.

NO te mea he tokomaha te hunga kua wakamatau i te korero i nga mea ka tino rite nei i roto i a tatou,

2 Pera hoki me ta te kui titiro no te timatanga, ko nga minita ia o te kupu, i ho mai ai ki a tatou;

3 I pai hoki ki hau, noku i tino rapu ki nga mea katoa no te timatanga, kia tuhituhi marie atu ki a koe, e Tiopira te *tangata* pai rawa,

4 Kia matau ai koe ki te tikanga o nga korero i wakaakona ai koe.

5 ¶ I nga ra o Herora te kingi o Huria, tera taua tohunga karakia ko Hakaraia te ingoa, no te wiki o Apia: ko tana wahine hoki no nga tamahine o Aarona, ko tona ingoa ko Erihapeti.

6 He hunga tika raua ki te aroaro o te Atua, e wakarite ana raua i nga ture katoa i nga tikanga o te Ariki, kahore hoki i riria.

7 A kahore o raua tamariki, he pakoko hoki a Erihapeti, kua

kaumatuatia hoki tokorua tokorua.

8 A i a ia e minita ana ki te aroaro o te Atua, i te takanga o tona wiki,

9 Ki te ritenga o te mahi tohunga, ka taka te rota mona kia tomo ki te tino o te temepara o te Ariki ki te tahu i te mea kakara.

10 Na, ko te nuinga katoa o te iwi i waho e inoi ana i te haora o te *tahunga* mea kakara.

11 A ka kitea e ia te anahera o te Ariki e tu ana ki matau o te ata o te mea kakara.

12 A ka poheua a Hakaraia i tana kitenga ai, ka tau te wehi ki a ia.

13 Ka mea atu te anahera ki a ia, Kaua e matakau, e Hakaraia: kua rangona hoki tau inoinga; ma tou wahine ma Erihapeti e wanau he tamaiti mou, a me hua e koe tona ingoa ko Hoani.

14 Ka hari ka koa ano hoki koe; ka hari te tokomaha ki tona wanautanga.

15 E nui hoki ia ki te aroaro o te Ariki, ekore ia e inu i te waina i te mea wakahaurangi; e waka-

kiia ano ia i te Wairua Tapu no te kopu mai o tona matua.

16 A he tokomaha o nga tamariki o Iharaia e wakatahuritia e ia ki te Ariki to ratou Atua.

17 Na, e haere ia i tona aroaro me te wairua me te kaha o Iraia, kia wakatahuritia nga ngakau o nga matua ki nga tamariki, me te *hunga* ekore e rongo ki te matauranga o te *hunga* tika; kia wakaritea mo te Ariki he *hunga* ka oti te wakariterite.

18 ¶ A ka mea atu a Hakaraia ki te anahera, Me pehea ka matau ai a hau ki tenei *mea*? he koroheke hoki a hau, ko taku wahine kua ruruhitia.

19 Ka ki atu te anahera ka mea atu ki a ia, Ko Kapariera a hau e tu ana ki te aroaro o te Atua; ka tonoa mai ano hoki a hau ki te korero atu ki a koe, ki te waka-puaki i tenei rongo pai ki a koe.

20 Na, e turi koe a ekore e ahei te korero, kia tae mai ra ano te ra i enei *mea*, no te mea kahore koe i wakaono ki aku kupu e wakaritea nei ki to ratou taima.

21 Na, e tatari ana te iwi ki a Hakaraia, ka miharo ki a ia ka wakaroa nei i te temepara.

22 Ano ka puta atu ia, kihai ia i ahei te korero atu ki a ratou: a ka mahara ratou he moe tana i kite ai i te temepara: na, e tungou ana ia ki a ratou, ka mau tonu tona turi.

23 A ka mea ano, ka rite nga ra o tana minitātanga, ka hoki atu ia ki tona ware.

24 ¶ A i muri iho i aua ra ka hapu tana wahine a Erihapeti, ka wakangaro ano i a ia i nga marama erima, ka mea,

25 Tenei ra te mahi a te Ariki ki hau i nga ra i titiro mai ai ia, kia tangohia te mea i wakakinoa ai a hau e te tangata.

26 ¶ Na, i te ono o nga marama ka tonoa te anahera a Kapariera

e te Atua ki tetahi pa o Kariri, ko Nahareta te ingoa,

27 Ki tetahi wahina i taumautia ki tetahi tangata ko Hohepa te ingoa, no te ware o Rawiri; ko te ingoa o te wahina ko Meri.

28 A tomo atu ana te anahera ki a ia, ka mea atu, Tena ko koe, e te wahine e paingia ana, kei a koe te Ariki: ko koe i roto i nga wahine te wakapaingia ana.

29 Ano ka kite ia, ka raruraru ki tana kupu, ka wakaaroaro ki te peheatanga o tenei owatanga.

30 Ka mea atu te anahera ki a ia, Kei matakou koe, e Meri: e paingia ana hoki koe e te Atua.

31 Na, e hapu koe, e wanau koe he tamaiti, a me hua tona ingoa ko IHU.

32 E nui ra hoki ia, e meinga ia ko te Tamaiti o te Atua i runga rawa: ka ho atu ki a ia e te Ariki te Atua te torona o Rawiri tana matua:

33 Ko ia hei rangatira mo te ware o Hakopa ake ake ake; a ekore e mutu tona rangatiratanga.

34 Ka mea atu a Meri ki te anahera, E peheatia tenei, kahore hoki he hoa ki hau?

35 Ka ki atu te anahera ka mea atu ki a ia, E tae mai te Wairua Tapu ki a koe, e wakangaro i a koe te kaha ona i runga rawa: ma konei hoki *tou* wanau tapu te huaina ai ko te Tama o te Atua.

36 Na, ko Erihapeti tou teina, kua hapu hoki ia he tamaiti i tona ruruhitanga; a ko te ono tenei o nga marama ona i meinga he pakoko.

37 Kahore hoki he mea ekore e taea e te Atua.

38 Ka mea atu a Meri, Na, ko te pononga o te Ariki; kia pera ki hau me tau i korero ai. A ka haere atu te anahera i a ia.

39 ¶ Wakatika ana a Meri i aua ra, haere porangi ana ki te wenua pukepuke, ki tetahi pa o Hura;

40 Ka tomo atu ki te ware o Hakaraia, ka owa atu ki a Erihapeti.

41 A ka mea ano, i a Erihapeti e rongo ana i te owatanga a Meri, ka oho te tamaiti i tona kopu; a ka wakakia a Erihapeti ki te Wairua Tapu:

42 A ka karanga ki te reo nui, ka mea, *E-wakapaingia ana* koe i roto i nga wahine, *e wakapaingia ana* hoki te hua o tou kopu.

43 Inahea mai ano tenei ki hau, kia haere mai te matua o taku Ariki ki hau?

44 Na, i te panga mai hoki o te reo o tou owatanga ki oku taringa, ka oho te tamaiti i taku kopu i te hari.

45 A e hari ana a ia i wakapono: e wakaritea hoki nga mea i korerotia ki a ia no te Ariki.

46 ¶ Ka mea atu a Meri, E waka-nui ana taku wairua i te Ariki,

47 E hari ana taku wairua ki te Atua taku Kai wakaora.

48 Mo te mea hoki kua titiro ia ki te nohinohinga o tana pononga: no naianei ake hoki ka meinga ai a hau e nga wakapaparanga katoa he wahine hari.

49 Nana hoki e kaha nei i mea i nga mea nui moku; e tapu ana ano tona ingoa.

50 Ko tana mahi tohu kei te hunga e wehi ana i a ia no tenei wakapaparanga ki tera atu.

51 Kua wakaputaina he kaha na tona ringaringa; ko te hunga wakakake i te wakaaro o o ratou ngakau kua wakamararatia e ia.

52 Kua wakataka e ia te hunga kaha i nga torona, kua meinga te hunga nonohi ki runga.

53 Kua wakamakonatia te hunga mate hiakai ki nga mea pai; ko te hunga taonga kua wakaho-kia rawakoretia.

54 Kua puritia a Iharaia tana pononga, hei wakamaharatanga ki tana mahi tohu,

55 Ki a Aperahama me tona

wanau ake tonu atu, me tana i korero ai ki o tatou matua.

56 A noho ana a Meri ki a ia etoru pea marama, ka hoki atu ki tona ware.

57 ¶ Na, ka rite te taima o Erihapeti e wanau ai ia; ka wanau he tamaiti.

58 A rongo ana te hunga kainga me ona wanaunga, kua wakanuia e te Ariki tana mahi tohu ki a ia; ka hari tahi me ia.

59 A ka mea ano, i te waru o nga ra ka haere mai ratou ki te kokoti i te tamaiti; ka huaina ia ko Hakaraia, ko te ingoa o tana matua.

60 Na, ka ki atu tana matua wahine ka mea atu, Kahore; me hua ia ko Hoani.

61 Ka mea atu ratou ki a ia, Nakoa kahore tetahi o ou wanau-nga i huaina ki tenei ingoa.

62 Ka tungou ratou ki tana matua tane, ki te ingoa e pai ai ia kia huaina ki a ia.

63 A ui ana ia ki tetahi papa tuhituhi, tuhituhi ana ia, mea ana, Ko Hoani tona ingoa. A ka miharo ratou katoa.

64 I reira pu ano ka korero tona mangai, me tona arero, ka korero ia, ka wakapai atu ki te Atua.

65 Tau ana te wehi ki te hunga katoa e noho tata ana ki a ratou: a korerotia ana enei kupu katoa i te wenua pukepuke katoa o Huria.

66 Na, waiho ana ki o ratou ngakau e te hunga katoa i rangona ai, e mea ana, He aha ianei tenei tamaiti! Kei a ia hoki te ringaringa o te Ariki.

67 ¶ I wakakia hoki a Hakaraia tana matua ki te Wairua Tapu, ka wakaporopiti ia, ka mea,

68 Ka wakapaingia te Ariki te Atua o Iharaia; kua titiro mai hoki ia kua hokona tona iwi,

69 Kua wakaarahia ano hoki

mo tatou i te ware o Rawiri tana pononga he taringa pakeke hei wakaora;

70 Me tana i korero ai ki te mangai o ona poropiti tapu, no te timatanga o te ao:

71 Hei wakaoranga *me tatou* i o tatou hua wawai, i te ringaringa o ratou katoa e mauahara ana ki a tatou;

72 Kia wakaritea ai te mahi tohu i *kororatia* ki o tatou matua, kia maharatia ai tana kawenata tapu;

73 *Ki te tikanga* o te oati i oati ai ia ki a Aperaahama to tatou matua,

74 Kia ho mai ai ia ki a tatou, ua ora i te ringaringa o o tatou hua wawai, kia kua e matakū ki te karakia ki a ia,

75 Me te tapunga me te tikanga ki tona aroaro, i nga ra katoa o to tatou oranga.

76 A ko koe, e tama, te meinga ko te poropiti ona e noho ana i runga rawa: e haere hoki koe i mua i te aroaro o te Ariki hei taka i ona ara;

77 Kia wakamatauria ai tona hunga ki te oranga, i te murunga o o ratou hara,

78 Na te tino mahi tohu a to tatou Atua i titiro mai ai ki a tatou te puatanga i runga,

79 Hei witi ki a ratou e noho ana i te pouritanga me te starangi o te mate, hei arahi i o tatou waewae ki te huarahi o te marietanga.

80 Na, tupu ana taua tamaiti, wakakahangia ana tona wairua, a noho ana ia i nga koraha taea noatia te ra o tona wakakitenga mai ki Ihairaira.

UPOKO 2.

KA mea ano i aua ra, ka puta mai he korero no Hiha Akuhata, kia tuhituhia te ao katoa.

2 (Ko taua tuhituhinga tuatahi

i meinga i a Hairinia e kawana ana i Hiria.)

3 A ka haere *nga tangata katoa* kia tuhituhia, ko ia tangata ko ia tangata ki tona pa ake ano.

4 Haere atu ana ano hoki a Hohahepa i Kariri, i te pa i Nahareta, ki Huria, ki te pa o Rawiri, e meinga nei ko Peterehema; (no te mea no te ware ia no te hapu o Rawiri:)

5 Kia tuhituhia ai raua ko Meritona wahine taumau, ko ia e hapu ana.

6 ¶ A i a raua e noho ana i reira, ka rite nga ra e wanaui ai ia.

7 Ka wanaui ia i tana tamaiti matua, ka takaia ia *ki te kakahu*, ka wakatakatoria ki te takotoranga kai *ma nga hoiho*; no te mea hoki kahore he wahi mo ratou i te ware.

8 ¶ A i aua wahi e noho ana nga hepara i te koraha, e tiaki ana i to ratou kahui i te po.

9 Na, puta mai ana ki a ratou te anahera o te Ariki, tiaho ana te kororia o te Ariki ki a ratou: a nui wakaharahara to ratou wehi.

10 Ka mea atu te anahera ki a ratou, Kua koutou e matakū: na, ka korero atu a hau ki a koutou i te rongo o te hari nui, e puta mai ki nga tangata katoa.

11 No naianei hoki i wanaui ai mo koutou he Kai wakaora i te pa o Rawiri, ko ia ia ko te Karaiti te Ariki.

12 A ko tehei te tohu mo koutou; E kite koutou i te tamaiti ka oti te takai *ki te kakahu*, e takoto ana i te takotoranga kai *ma nga hoiho*.

13 A puta wakarere mai ana he mano o te hunga o te rangi e *noho ana* ki taua anahera, e wakapai ana ki te Atua, e mea ana,

14 Hei kororia mo te Atua i runga rawa, hei maunga rongo ki runga ki te wenua, hei wakaaro pai ki nga tangata.

15 ¶ Ano ka riro atu nga ana-hera i a ratou ki te rangi, ka mea nga hepara ki a ratou ano, Tatou ka haere ki Peterehema, kia kite i te mea nei kua meinga kua wakuakina mai nei ki a tatou e te Ariki.

16 Na, ka hohoro ratou te haere atu, ka kite i a Meri ratou ko Hohepa, ko te tamaiti hoki e takoto ana i te takotoranga kai *ma nga hoiho*.

17 Ano ka kite, ka wakuakina te mea i korerotia ki a ratou ki tenei tamaiti.

18 Miharo ana te *hunga* katoa e wakarongo ana ki nga *mea* i korerotia ki a ratou e nga hepara.

19 Ko Meri ia i pupuri marie i enei mea katoa, i wakaaro i roto i tona ngakau.

20 Hoki atu ana nga hepara, ka wakakororia ka wakapai atu ki te Atua mo nga *mea* katoa i rongoi ai i kite ai ratou, pera me te *mea* i korerotia ki a ratou.

21 ¶ Ano ka rite nga ra ewaru mo te kotinga o te tamaiti, ka huaina tona ingoa ko IHU, i huaina hoki e te anahera i te mea kahore ano i hapu tona matua.

22 ¶ A ka rite nga ra o tana horoinga ki te ritenga o te ture a Mohi, ka kawea ia e ratou ki Hiruharama, kia tukua atu ai ki te Ariki;

23 (Me ta te tuhituhinga i te ture o te Ariki, Ko te tane katoa e oroko puta i te kopu, e meinga *he mea* tapu mo te Ariki;)

24 Kia ho atu hoki he patunga tapu ki te ritenga o te korero i te ture o te Ariki, Kia rua kukupa ranei, kia rua ranei pi kukupa.

25 ¶ Na, he tangata ano i Hiruharama ko Himiona te ingoa; he tangata tika ia *he tangata* karakia, e tatari ana ki te wakaringa o Ihairaira: kei runga i a ia hoki te Wairua Tapu.

26 A kua wakakitea mai ki a ia

e te Wairua Tapu, ekore ia e kite i te mate, kia kite ra ano ia i te Karaiti o te Ariki.

27 Ka haere mai ia i te Wairua ki te temepara: a i nga matua e mau mai ana i te tamaiti i a Ihu, kia mea ai raua ki a ia ki te ritenga o te tufe,

28 Ka tango hoki ia i a ia ki ona ringaringa, ka wakapai atu ki te Atua, ka mea,

29 Tenei ra ka tukua marietia tou pononga, e te Ariki, pera hoki me tau korero:

30 Kua kite hoki aku kanohi i tau oranga,

31 I meingatia e koe ki te aroaro o nga tangata katoa;

32 Hei marama mo nga tau iwi hei wakakitenga hei kororia hoki mo tou iwi mo Ihairaira.

33 A ka miharo a Hohepa me tona matua ki nga kupu i korerotia mona.

34 A ka korero pai a Himiona ki a raua, ka mea atu ki a Meri tona matua, Na, ka waiho tenei *tamaiti* hei takanga hei aranga mo te tokomaha i Ihairaira, hei tohu hoki e korerotia kinotia;

35 (Ae e puta te hoari i tou wairua ano,) kia wakakitea mai ai nga wakaaro o nga ngakau tokomaha.

36 ¶ Tera hoki a Ana, he poropiti, he tamahine o Panuera, no te hapu o Ahira: kua kaumatua ia, ewitu ona tau i noho ai ia ki tona tahu no tona wahinatanga;

37 He pouaru ia ewaru tekau ma wa pea ona tau, a kihai mahue i a ia te temepara, ka karakia i te po i te ao me te nohoanga pukutanga me nga inoinga.

38 Ka tae mai hoki ia i taua haora ano ka wakaao ano ki te Ariki, ka korerotia ia ki a ratou katoa e tatari ana ki te wakaoranga i Hiruharama.

39 ¶ Ano ka oti nga mea katoa ki te ritenga o te ture o te Ariki,

ka hoki atu ratou ki Kariri, ki to ratou pa ki Nahareta.

40 Na, tupu ana te tamaiti, ka wakakahangia tona wairua, ka ki i te matauranga: ko te kaha o te Atua e tau ana ki a ia.

41 ¶ A ka haere ona matua ia tau ia tau ki Hiruharama ki te hakari o te kapenga.

42 A ka tekau ma rua ona tau, ka haere atu ano ratou ki Hiruharama ki te ritenga o te hakari.

43 Ano ka pahure nga ra, i a raua e hoki atu ana, ka noho te tamaiti a Ihu ki Hiruharama; a kihai mahara a Hohepa raua ko tona matua.

44 Mea ana raua kei roto ia i te tira, a ka haere kotahi ra; ka rapu i a ia ki nga wanaunga ki o ratou hoa.

45 A te kitea ia, ka hoki ano ki Hiruharama, ki te rapu i a ia.

46 Na, ka mea ano, i muri iho i nga ra etoru ka kitea ia i te temepara, e noho ana i waenganui o nga kai wakaako, e wakarongo ana ki a ratou, e ui atu ana ki a ratou.

47 A ko ratou katoa e rongo ana i a ia ka miharo ki tona matauranga me ana korero.

48 Ano ka kite raua i a ia, ka tino miharo: ka mea atu tona matua ki a ia, E tama, he aha koe i penei mai ai ki a maua? ko maua hoki ko tou matua tane i rapu i a koe me te tangi ano.

49 Ka mea atu ia ki a raua, He aha korua i rapu ai ki a hau? kihai korua i mahara, ko te mea tika ia kia mea a hau i nga mea a taku Matua?

50 Heoi kihai raua i matau ki te kupu i korero ai ia ki a raua.

51 ¶ A haere tahi atu ana ia i a raua, ka tae ki Nahareta, ka rongo ano hoki ki a raua: ko Meri ia i waiho i nga kupu katoa ki tona ngakau.

52 A kake haere ana a Ihu i te matauranga, ka kaumatuatia, ka paingia e te Atua e te tangata.

UPOKO 3.

NA, i te tekau ma rima o nga tau o te rangatiratanga o Taipiriria Hiba, i a Ponotio Pirato e kawana ana i Huria, ko Herora te titaraki o Kariri, ko Piripi tona teina te titaraki o Ituria, o te wenua hoki o Tarakonaiti, ko Raihanis te titaraki o Apirini.

2 Ko Anaha raua ko Kaiapa nga tino tohunga karakia, ka puta mai te kupu o te Atua ki a Hoani te tamaiti o Hakaraia i te koraha.

3 Haere atu ana ia ki te wahi katoa e patata ana ki Horano, kauwau ana i te iriiringa o te ripeneta hei murunga hara;

4 Pera me te tuhituhinga i te pukapuka o nga korero o Ihiaia te poropiti, e mea ana, Ko te reo o tetahi e karanga ana i te koraha, Taka e koutou te huarahi o te Ariki, wakatikaia ona ara.

5 E wakakiaia nga awaawa katoa, e tahoroa nga maunga me nga pukepuke katoa; ko nga wahihapa e meinga kia tika, ko nga wahi taratara e meinga hei ara maenene.

6 A e kite nga kikokiko katoa i te orange a te Atua.

7 Na, ka mea atu ia ki nga mano e haere atu ana kia iriiria e ia, E nga wakaturanga nakahi, nawai koutou i wakamahara kia rere i te riri e haere mai ana?

8 Wakakitea mai ra nga hua tika o te ripeneta, a kei timata koutou te mea ki a koutou, Ko Aperahama to matou matua: ka mea atu hoki a hau ki a koutou, E taea e te Atua te wakaara tamariki mo Aperahama i enei kowatu.

9 Tenei hoki ka takoto tetitaha

ki te pakiaka o nga rakau: ko te rakau katoa hoki ekore e waka-tupu i te hua pai e tuakina ana, e maka ana ki te ahi.

10 Ka ui atu nga mano ki a ia, ka mea, Me aha hoki matou?

11 Ka ki atu ia, ka mea atu ki a ratou, Ko te tangata i nga kakahu erua, kia ho atu ki a ia kahore nei ona; ko te tangata hoki he kai tana, kia pena ano hoki.

12 Ka haere mai hoki nga pupirikana kia iriiria, ka mea atu ki a ia, E te kai wakaako, me aha matou?

13 Ka mea atu ia ki a ratou, Meinga anake ko te mea i wakaritea mo koutou.

14 Ka ui atu hoki nga hoia ki a ia, ka mea, Me aha hoki matou? Ka mea atu ia ki a ratou, Kaua e kino ki te tangata, kaua e waka-pae; kia pai marie ki o koutou utu.

15 ¶ Na, i te iwi e tatari ana, e wakaaro katoa ana i o ratou ngakau ki a Hoani, ko te Karaiti ia, kahore ranei;

16 Ka ki atu a Hoani, ka mea atu ki a ratou katoa; E iriiri ana a hau i a koutou ki te wai; tera te haere mai ana a ia e kaha rawa nei i hau, ko nga herenga o ona hu ekore e tika kia wetekina e hau: mana koutou e iriiri ki te Wairua Tapu ki te kapura:

17 Ko tana kowiuwui kei tona ringaringa, mana e tino wakapai tona patunga witi, e kohikohia e ia te witi ki tona rua; tena ko te takakau e tahuna ki te kapura ekore e taea te tinei.

18 Tohe atu ana ia ki era atu mea he maha ke, ka kauwau i te rongo pai ki te iwi.

19 ¶ Otira riria ana e ia a Herora te titaraki mo Heroriaha te wahine o Piripi tona teina, mo nga kino katoa hoki i meinga e Herora,

20 Nana hoki huihui tenei mea ki aua *kino* katoa, ka uakina a Hoani ki te ware herehere.

21 ¶ A ka mea ano, i te hunga katoa kua iriiria, ka iriiria hoki a Ihu, ka inoi, ka wakatuweratia te rangi,

22 Ka heke iho te Wairua Tapu ki runga i a ia i te ahua wakatimana, ano he kukupa, ka puta mai he reo no te rangi, e mea ana, Ko koe taku Tamaiti aroha; e paingia ana koe e hau.

23 ¶ Ko Ihu hoki etoru nei te kau pea ona tau, ko ia i meinga ko te tamaiti a Hohepa, ko *Hohepa* ta Hirai,

24 Ko *Hirai* ta Matata, ko *Matata* ta Riwai, ko *Riwai* ta Mere-kai, ko *Merekai* ta Hana, ko *Hana* ta Hohepa,

25 Ko *Hohepa* ta Matataia, ko *Matataia* ta Amoha, ko *Amoha* ta Nauma, ko *Nauma* ta Eherai, ko *Eherai* ta Naki,

26 Ko *Naki* ta Maata, ko *Maata* ta Matataia, ko *Matataia* ta Hemeai, ko *Hemeai* ta Hohepa, ko *Hohepa* ta Hura,

27 Ko *Hura* ta Hoana, ko *Hoana* ta Reha, ko *Reha* ta Horopapera, ko *Horopapera* ta Haratiera, ko *Haratiera* ta Nirai,

28 Ko *Nirai* ta Merekai, ko *Merekai* ta Ari, ko *Ari* ta Kohama, ko *Kohama* ta Eremorana, ko *Eremorana* ta Era,

29 Ko *Era* ta Hohi, ko *Hohi* ta Eraieha, ko *Eraieha* ta Horima, ko *Horima* ta Matata, ko *Matata* ta Riwai,

30 Ko *Riwai* ta Himiona, ko *Himiona* ta Hura, ko *Hura* ta Hohepa, ko *Hohepa* ta Honana, ko *Honana* ta Eriakima,

31 Ko *Eriakima* ta Merea, ko *Merea* ta Menana, ko *Menana* ta Mataha, ko *Mataha* ta Natana, ko *Natana* ta Rawiri,

32 Ko *Rawiri* ta Hehe, ko *Hehe* ta Opera, ko *Opera* ta Pooha, ko

Pooha ta *Haramona*, ko *Haramona* ta *Nahona*,

33 Ko *Nahona* ta *Aminarapa*, ko *Aminarapa* ta *Arama*, ko *Arama* ta *Ehoroma*, ko *Ehoroma* ta *Pareha*, ko *Pareha* ta *Hura*,

34 Ko *Hura* ta *Hakopa*, ko *Hakopa* ta *Ihaka*, ko *Ihaka* ta *Aperahama*, ko *Aperahama* ta *Tara*, ko *Tara* ta *Nakora*,

35 Ko *Nakora* ta *Haruka*, ko *Haruka* ta *Rakau*, ko *Rakau* ta *Pareka*, ko *Pareka* ta *Hipera*, ko *Hipera* ta *Hara*,

36 Ko *Hara* ta *Keinana*, ko *Keinana* ta *Arapakara*, ko *Arapakara* ta *Hema*, ko *Hema* ta *Noa*, ko *Noa* ta *Rameka*,

37 Ko *Rameka* ta *Matuhara*, ko *Matuhara* ta *Enoka*, ko *Enoka* ta *Harera*, ko *Harera* ta *Marereira*, ko *Marereira* ta *Keinana*,

38 Ko *Keinana* ta *Enoha*, ko *Enoha* ta *Heta*, ko *Heta* ta *Arama*, ko *Arama* ta te *Atua*.

UPOKO 4.

NA, ka ki nei a Ihu i te *Wairua Tapu*, ka hoki atu i *Horano*, a ka arahina e te *Wairua* ki te koraha,

2 A ewa tekau nga ra i tohea ai ia e te rewera. Kikai ra ia i kai i tetahi mea i aua ra: ano ka pahure, i muri iho ka mate ia i te hiakai.

3 Ka mea atu te rewera ki a ia, Ki te mea ko koe te Tamaiti a te Atua, meinga atu ki te kowatu nei kia wakatupu taro.

4 Ki atu ana a Ihu ki a ia, mea ana, Kua oti te tuhituhi, Ekore e ora te tangata i te taro kau, otira i nga kupu katoa o te Atua.

5 A arahina ana ia e te rewera ki tetahi maunga tiketike, waka-kitea ana ki a ia nga rangatiranga katoa o te ao i reira pu ano.

6 Mea atu ana te rewera ki a ia,

Maku e ho atu ki a koe tenei rangatiranga katoa, me te kororia o enei mea: kua tukua mai hoki ki hau; a ka ho atu e hau ki a ia e pai ai a hau.

7 Na, ki te koropiko mai koe ki taku aroaro, mou katoa.

8 Ki atu ana a Ihu ki a ia, mea ana, Haere koe ki muri i hau, e Hatana: kua oti hoki te tuhituhi, Me koropiko koe ki te Ariki tou Atua, me karakia koe ki a ia anake.

9 A arahina ana ia ki Hiruharama, wakaturia ana ia ki te keokeonga o te temepara, mea atu ana ki a ia, Me he mea ko koe te Tama o te Atua, rere atu koe ki raro:

10 Kua tuhituhia hoki, E kore-ro atu ia ki ona anahera mou, kia tiakina koe:

11 A ka wakamaiengitia koe ki o ratou ringaringa, kei tutuki tou waewae ki te kamaka.

12 A ki atu ana a Ihu ka mea atu ki a ia, Kua korerotia, Aua koe e tohe ki te Ariki tou Atua.

13 Ano ka mutu i te rewera tana tohe katoa, ka hoki atu i a ia mo tetahi wahi.

14 ¶ A hoki atu ana a Ihu me te kaha o te *Wairua* ki *Kariri*: a puta atu ana tana rongo ki taua wenua katoa.

15 Na, wakaako ana ia i roto i o ratou ware karakia, ka wakakorororiatia e ratou katoa.

16 Ka haere atu ia ki Nahareta, te kainga i wangainga ai ia: ka tomo atu ia i te ra hapati ki te ware karakia, ko tana hanga hoki, ka wakatika ki te korero pukapuka.

17 Ka ho atu ki a ia te pukapuka o Ihaia te poropiti. Ano ka weraia te pukapuka, ka kite ia i te wahi i tenei tuhituhinga,

18 Kei hau te *Wairua* o te Ariki, nana hoki a hau i wakawahi; kua tonoa mai a hau e ia ki te

kauwau i te rongo pai ki te hunga rawa kore, ki te wakaora i a ratou kua koingo nei te ngakau, kia kauwautia te oranga mo nga herehere, te titiro mo nga mata-po, kia wakaorangia te hunga maru.

19 Kia kauwautia te tau pai o te Ariki.

20 Ka kopenua te pukapuka, ka ho atu ano ki te minita, ka noho iho. A titiro ana ki a ia nga kanohi o *ratou* katoa i te ware karakia.

21 Ka anga ia ka korero ki a ratou, No naiane tenei karaipiture i rite ai ki o koutou taringa.

22 A wakaae ana ratou katoa ki a ia, miharo ana ki nga kupu pai i puta mai i tona mangai. Ka mea ratou, Ehara ianei tenei i te tamaiti a Hohepa?

23 Ka mea atu ia ki a ratou, Meake koutou ki mai ki hau i tenei kupu wakarite, E rata, rongoatia a koe ano: ko nga mea i rongo ai matou kua meinga i Kaperenauma, meinga hoki ki konei ki tou wenua.

24 Mea atu ana ia, He pono taku e mea atu nei ki a koutou, Ekore te poropiti e paingia i tona wenua ake.

25 He pono ka mea atu a hau ki a koutou, he tokomaha nga pouaru i Ihairaira i nga ra i a Iraia, i te rangi i kopania i nga tau etoru i nga marama eono, i te matenga nui i te kai i te ao katoa;

26 Heoi kihai tonoa a Iraia ki tetahi o ratou, otira ki te wahine pouaru anake, ki Harepata *he pa* o Hairona.

27 He tokomaha hoki nga repera i Ihairaira, i a Eraihia te poropiti; a kihai tetahi o ratou i wakaorangia, ko Naamana anake o Hiria.

28 A wakatakariri ana ratou katoa i te ware karakia, i te rongonga ai ki enei *mea*,

29 Ka wakatika, ka maka ia ki waho o te pa, ka arahina ia ki te taumata o te puke i hanga ai to ratou pa, kia wakataka ai ratou i a ia ki raro.

30 Otira wakapahuhu ana ia i waenganui o ratou ka haere,

31 Ka haere iho ki Kaperenauma, he pa o Kariri, ka wakaako ia i a ratou i nga hapati.

32 Ka miharo ratou ki tana wakaako: i kaha hoki tana kupu.

33 ¶ A i te ware karakia ano he tangata he wairua rewera kino tona, ka karanga ia ki te reo nui,

34 Ka mea, Tukua; kia ahatia matou e koe, e Ihu o Nahareta? ka tae mai oti koe ki te wakamate i a matou? e mohio ana a hau ki a koe; ko te Tapu o te Atua.

35 A riri ana a Ihu ki a ia, mea atu ana, Kati tou korero, e puta mai koe i a ia. A wakataka ana te rewera i a ia ki waenganui, puta mai ana i a ia, te mamae te tangata.

36 Na, tau ana te miharo ki a *ratou* katoa, kororeroro ana ano ratou ki a ratou, mea ana, He aha ra te kupu nei! ka rangatira nei tana tono ki nga wairua kino, ka kaha ano, a ka puta mai ki waho.

37 A ka haere atu tana rongo ki nga wahi katoa o taua wenua.

38 ¶ Wakatika ana ia i te ware karakia, haere atu ana ki te ware o Haimona. Ko te hungawai wahine ia o Haimona e mate ana i te kiri ka; a korero atu ana ratou ki a ia mona.

39 Ka tu ia ki runga i a ia, ka korerotia e ia te kiri ka; a ka rere atu i a ia; i reira pu ano ka wakatika ka wakapononga ki a ratou.

40 ¶ I te toenetanga o te ra, ko *te hunga* katoa i nga *turoro* e mate ana i te tini nga mate ka

arahi i a ratou ki a ia; na, waka-
kapa ana ia i ona ringaringa ki a
ratou katoa, ka wakaora i a ra-
tou.

41 Puta mai ana nga rewera i te
hunga tokomaha, karanga ana,
mea ana, Ko koe te Karaiti te
Tamaiti o te Atua. A riria ana
kihai ratou i tukua kia korero: i
matau hoki ratou ko te Karaiti
ia.

42 Ka ao te ra, ka puta atu ia
ka haere ki te wahi koraha: a
rapua ana ia e nga mano, ka tae
atu ratou ki a ia, na, puritia ana
ia kia kaua e haere i a ratou.

43 Ka mea atu ia ki a ratou,
Me kauwau e hau te rangatira-
tanga o te Atua ki era atu
kainga: koia hoki a hau i tonoa
mai ai.

44 A kauwau ana ia i nga ware
karakia o Kariri.

UPOKO 5.

A KA mea ano, i te mano e
tohe ana ki a ia kia waka-
rongo ai *ratou* ki te kupu o te
Atua, e tu ana ia i te taha o te
roto o Kenehareta,

2 Ka kite ia i nga kaipuke erua
e tu ana i te taha o te roto: ko
te kai tuku ia kua riro mai i
runga i aua *kaipuke*, e horoi ana i
nga kupenga.

3 Ka eke ia ki tetahi o nga kai-
puke, ki ta Haimona, ka mea atu
ki a ia kia tokona ki waho tetahi
wahi. A noho ana ia, wakaako
ana i nga mano i *runga* i te kai-
puke.

4 ¶ Ano ka mutu ia te korero,
ka mea atu ki a Haimona, To-
kona ki te wahi hohonu, ka tu-
ku ai i a koutou kupenga ki te
hao.

5 Ki atu ana a Haimona mea
atu ana ki a ia, E kara, no te
tuku matou i te roanga o te po,
te mau tetahi: otira ki tau ku-

pu ka tuku ai a hau i te kupe-
nga.

6 A meinga ana tenei, he mano
tini nga ika i haoa e ratou: a
meake pakaru to ratou kupe-
nga.

7 Ka tawiri ratou ki o *ratou*
hoa i tera kaipuke, kia haere hei
hoa mo ratou. A ka haere atu,
ka wakakia nga kaipuke erua no
ka wakatotohu.

8 Ka kite a Haimona Pita, ka
hinga iho ki nga turi o Ihu, ka
mea atu, Haere atu i hau, e te
Ariki; he tangata hara hoki a
hau.

9 I taka hoki te miharo ki a
ia, ki a ratou katoa hoki i a ia,
mo te haonga o nga ika i haoa e
ratou:

10 Ki a Hemi hoki raua ko
Hoani, nga tamariki o Heperi, he
hoa hoki raua no Haimona. A
ka mea atu a Ihu ki a Haimona,
Kaua koe e mataka; akenei ano
ka hao ai koe i te tangata.

11 A wakaoria ana nga kai-
puke ki uta, ka mahue *nga mea*
katoa, ka aru ratou i a ia.

12 ¶ A ka mea ano, i a ia i
tetahi o nga pa, na, *tera* he ta-
ngata kapi katoa i te repera: ka
kite ia i a Ihu ka hinga iho ki
ona kanohi, ka inoi atu ki a ia,
ka mea, E te Ariki, ki te pai koe,
e taea e koe te wakaora i hau.

13 A wakamarokia ana *tana*
ringaringa, wakapakia ana ki a
ia, mea ana, E pai ana a hau:
kia ora koe. A haere wakarere
ana te repera i a ia.

14 Ka mea atu ia ki a ia kia
kaua e korerotia ki tetahi ta-
ngata: otira me haere, kia kite
te tohunga karakia i a koe, me
ho atu mo tou wakaoranga te
mea i meinga e Mohi, hei tohu
mo ratou.

15 Ko tana rongo ia i tino
haere: a huihui mai ana nga
mano tini ki te wakarongo, kia

wakaorangia hoki e ia, i o ratou ngoikoretanga.

16 ¶ Otira ka wakangaro atu ia ki te koraha, ka inoi.

17 A i tetahi o aua ra, e wakaako ana ia, a e noho ana nga Parihi me nga kai wakaako o te ture, i tae mai nei i nga kainga katoa o Kariri, o Huria, o Hiruharama: a i reira ano te kaha o te Ariki hei wakaora i a ratou.

18 ¶ Na, e kauhoa ana nga tangata i tetahi tangata i runga i te moenga, kua pararutikitia: a tohe ana ratou kia kawea ia ki roto, kia wakatakotoria ki tona aroaro.

19 A te kitea te peheatanga e kawea ai ia ki roto i te mano hoki, ka kakea te ware, ka tukua iho ia ra nga toetoe me te moenga ano ki waenganui ki te aroaro o Ihu.

20 Ano ka kite ia i to ratou wakaponu, ka mea atu ia ki a ia, E te tangata nei, ko au hara kua murua mou.

21 A ka anga ka korororero nga karaipi me nga Parihi, ka mea, Ko wai tenei e korero ana i te korero kino? Ko wai e ahei te mura i te hara? ko te Atua anake.

22 Otira mahara ana a Ihu ki o ratou wakaaro, ka ki atu ka mea atu ki a ratou, He aha ta koutou e wakaaroaro ana ki o koutou ngakau?

23 Ko ia tehea ko te mea takoto noa, ko te mea atu, Ko au hara kua murua mou; ko te mea atu ranei, Wakatika haere?

24 Otiia kia matau ai koutou he kaha to te Tama a te tangata i runga i te wenua hei mura i nga hara, (e ki atu ana ia ki te pararutiki,) Ka mea atu a hau ki a koe, Wakatika, tangohia ake tou moenga, haere ki tou ware.

25 A i reira pu ano ka wakatika i to ratou aroaro, ka tango i te

mea i wakatakotoria ai ia, ka haere ki tona ware, ka wakakororia i te Atua.

26 A miharo katoa ana ratou, wakakororia ana i te Atua, ka ki ratou i te matakau, ka mea, Puta ke nga mea i kite nei tatou i naianei.

27 ¶ I muri iho i enei mea ka haere atu ia, ka kite i te pupirikana, ko Riwai te ingoa, e noho ana i te ware kohikohi moni: ka mea atu ki a ia, Aru mai koe i hau.

28 A ka mahue katoa i a ia nga mea, ka wakatika, ka aru i a ia.

29 ¶ A taka ana a Riwai i te hakari nui mona i tona ware: tera ano hoki te tokomaha o nga pupirikana me tera hunga ke atu e noho tahi ana ki a ratou.

30 Na, ka amuamu o ratou karaipi me nga Parihi ki ana akonga, ka mea, He aha koutou ka kai tahi ai ka inu tahi ai me nga pupirikana me nga tangata hara?

31 Korero ana a Ihu ka mea atu ki a ratou, Ekore te hunga ora e mate ki te rata; ko te hunga mate ia.

32 Kihai a hau i haere mai ki te karanga i te hunga tika kia ripeneta, otira ko te hunga hara.

33 ¶ Ka mea atu ratou ki a ia, He aha koia nga akonga a Hoani ka hono ai te noho puku, ka inoi ai ki nga inoinga, me nga akonga hoki a nga Parihi; tena ko au akonga e kai ana e inu ana?

34 Mea atu ana ia ki a ratou, E taea ranei e koutou te mea kia noho puku nga tamariki o te ware o te wahine marena hou, i te mea e noho ana te tane marena hou i a ratou?

35 E tae mai ano nga ra e tangohia ai te tane marena hou i a ratou, ko reira ratou noho puku ai i aua ra.

36 Ka korero ano hoki ia i te-tahi kupu wakarite ki a ratou, Ekore e panga e te tangata te papaki kahu hou ki runga ki te kahu tawito; penei ka kore i te mea hou, ko te papaki hoki no te mea hou ekore e rite ki te mea tawito.

27 Ekore hoki te tangata e riringi i te waina hou ki nga ipu tawito; penei ka pakaru nga ipu i te waina hou, ka maringi, a ka pirau nga ipu.

38 Otira ko te waina hou me riringi ki nga ipu hou; ka toe ai nga tahi erua erua.

39 Ka inu hoki te tangata i te waina tawito ekore ia e hiahia wawe ki te waina hou: e mea ana hoki, E rangirangi te mea tawito.

UPOKO 6.

A I te hapatu tuatahi i muri i te ra tuarua, ka haere ia ra waenga o nga mara witi; a kowakia ana e ana akonga nga witi, kainga ana, he mea komukumuku ki nga ringaringa.

2 Ka mea atu etahi o nga Parihi ki a ratou, He aha koutou ka mea ai i te mea ekore e tika kia meatia i te hapatu?

3 A ki atu ana a Ihu ka mea atu ki a ratou, Kahore ano koutou i kite noa i tenei i meatia e Rawiri, i a ia e mate ana i te hiakai, me ona hoa ano hoki;

4 I a ia i tomo atu ki te ware o te Atua, i tango i nga taro e wakatatoria ana, i kai ano, i ho atu ano ki ona hoa; nga mea kihai nei i tika kia kainga, ma nga tohunga anake?

5 Ka mea atu ia ki a ratou, Ko te Tama a te tangata te rangatira hoki o te hapatu.

6 ¶ A ka mea ano, i tetahi atu hapatu, ka tomo atu ia ki te ware karakia ka wakaako; a i reira

ano he tangata, ko tana ringaringa matau kua wewenge.

7 Wanga ana nga karaipi me nga Parihi ki a ia, me kore ia e wakaora i te hapatu; kia kite ai ratou i te wakapae mona.

8 Na, mahara ana ia ki o ratou wakaaro, ka mea atu ia ki te tangata i te ringaringa wewenge, Wakatika, e tu koe ki waenganui. A wakatika ana tu ana.

9 Ano ra hoki ko Ihu ki a ratou, Maku e ui atu ki a koutou ki tetahi mea; Ko te mea tika ia kia mahi pai i te hapatu, kia mahi kino ranei? kia wakaora kia wakamate ranei?

10 A tirotiro ana ki a ratou katoa, ka mea atu ia ki te tangata, Wakamarokia mai tou ringaringa. A meinga ana e ia: na, ka wakaorangia tona ringaringa rite tahi ki tera.

11 Ko ratou ia i ki i te haurangi; i korororero ki a ratou ano kia ahatia ranei a Ihu.

12 ¶ A i aua ra ka haere atu ia ki te maunga ki te inoi, ka inoi tonu ia ki te Atua i te roanga o te po.

13 I te aonga o te ra, ka karangatia e ia ana akonga: ka wiri-wiria kotahi tekau ma rua o ratou, ka huaina e ia hei apotoro;

14 Ko Haimona, (i huaina hoki ko Pita,) ko Anaru tona teina; ko Hemi raua ko Hoani, ko Piripi raua ko Patoromiu,

15 Ko Matiu raua ko Tamati, ko Hemi te tama a Arapiu, ko Haimona i huaina ko Hiroti,

16 Ko Hura te teina o Hemi, ko Hura Ikariota hoki te kai tuku.

17 ¶ Ka heke iho nga tahi ratou, ka tu ia i te wenua raorao, ko te mano hoki o ana akonga, me te mano tini o te iwi i Huria katoa i Hiruharama, i te taha-taha moana o Taira o Hairona, i haere mai ki te wakarongo ki

a ia, kia wakaorangia i o ratou mate;

18 Ko ratou hoki i mate i nga wairua kino: a wakaorangia ana.

19 Na, tohe ana te mano katoa kia pa atu ki a ia: i puta atu hoki he kaha i a ia, a wakaorangia ana *ratou* katoa.

20 ¶ A titiro pu atu ana ona kanohi ki ana akonga, ka mea ia, *Ka* hari te hunga rawa kore: mo koutou hoki te rangatiratanga o te Atua.

21 *Ka* hari te hunga e hiakai nei: e makona hoki koutou. *Ka* hari te hunga e tangi nei: e kata hoki koutou.

22 *Ka* hari koutou, ina ka mauaharatia koutou e nga tangata, ina ka wehewehea koutou i *roto i a ratou*, ka korerotia kinotia, ka panga atu to koutou ingoa hei kino, mo te Tama o te tangata.

23 E hari koutou i taua ra, kia rahi te haringa: ina hoki e nui to koutou utu i te rangi: i penei hoki te hanga o a ratou matua ki nga poropiti.

24 Otira he mate mo koutou e wai taonga ana! ka wiwi hoki koutou ki to koutou wakamarietanga.

25 He mate mo koutou e makona ana! e mate hoki koutou i te hiakai. He mate mo koutou e kata nei! e aue hoki koutou e tangi.

26 He mate mo koutou, ua korerotia paitia koutou e nga tangata katoa! i penei hoki o ratou matua ki nga poropiti teka-teka.

27 ¶ Na, ka mea atu a hau ki a koutou e rongo nei, E aroha koutou ki o koutou hoa wawai, e hanga pai koutou ki a ratou e mauahara ana ki a koutou,

28 Me korero pai ki a ratou e kanga ana i a koutou, me inoi

mo ratou e ho mai nei i te kino ki a koutou.

29 Ki te tangata e pahiatia ai koe ki *tetahi* paparinga kia tahuri hoki tera ki a ia; a kausa e puritia tou tatata i te tangata e tango ana i tou haronga.

30 Ho atu ki te tangata katoa e inoi ana ki a koe; a kausa e inoi ki te tangata e tango ana i ou mea.

31 A me ta koutou e hiahia ana kia meingatia ki a koutou e te tangata, me pena ano hoki e koutou ki a ratou.

32 A ki te aroha koutou ki te hunga e aroha ana ki a koutou, he pai pehea mo koutou? e aroha ana hoki te hunga hara ki te hunga e arohangia ai ratou.

33 A ki te hanga pai koutou ki a ratou e hanga pai ana ki a koutou, he pai pehea mo koutou? e pena ana ano hoki te hunga hara.

34 A ki te mea ka tuku koutou i te mea ki te hunga e mea ai koutou kia utu mai, he pai pehea mo koutou? e tuku ana hoki te hunga hara i te mea ki te hunga hara, kia utua mai ai hoki aua mea.

35 Otira kia aroha ki a koutou hoa wawai, kia hanga pai, kia tuku i te mea, te mea kia utua; a e nui to koutou utu, hei tamariki hoki koutou mo te Atua i runga rawa: e atawai ana hoki ia ki te hunga ekore e wakawetai, ki te hunga kino.

36 Kia tohutohu rapea koutou, me to koutou Matua hoki e tohutohu ana.

37 Kausa e wakawa, a ekore koutou e wakawakia: kausa e waka-mate, a ekore koutou e wakamatea: houhia te rongo, a e houhia ano te rongo ki a koutou:

38 Ho atu, a ka ho mai ki a koutou; ka ho mai e ratou ki te korutanga o o koutou *kakahu* te

mehua pai, pehi rawa, wakaioi rawa, purena tonu. Ko taua mehua hoki e mehua ai koutou e mehuetia ai ano mo koutou.

39 A korero ana ia i te kupu wakarite ki a ratou, E ahei ranei te matapo te arahi i te matapo? ekore ranei e taka ki te waikeri tokorua tokorua?

40 Ekore te akonga e rahi ake i tona kai wakaako: ko te akonga katoa ia kua oti te wakakaha e rite ia ki tona kai wakaako.

41 He aha koe ka kite ai i te otaota i te kanohi o tou teina, te kite i te kauae i tou kanohi ano?

42 E pehea ranei tou korero ki tou teina, E *taku* teina, iaua maku etango te otaota i tou kanohi, te kite koe i te kauae i tou kanohi ano? E te tangata tinihanga, ka matua ka tango i te kauae i tou kanohi, a hei reira koe ata kite ai ki te tango i te otaota i te kanohi o tou teina?

43 Kahore hoki he rakau pai e hua ana i te karaka kino; kahore ano hoki he rakau kino e hua ana i te karaka pai.

44 E kitea ana hoki te rakau katoa ki tona karaka ake ano. Ekore hoki e kohia nga piki i nga tataramoa, ekore ano hoki e wakiia te karepi i te rapere.

45 E wakuputa ana te tangata pai i te pai no te takotoranga pai o tona ngakau; e wakuputa ana hoki te tangata kino i te kino no te takotoranga kino o tona ngakau: no te kinga hoki o te ngakau ka korero ai tona waha.

46 ¶ He aha koutou ka karanga ai ki a hau, E te Ariki, E te Ariki, te wakarite i nga mea e korero ana a hau?

47 Ko te tangata katoa e haere mai ana ki a hau, a e rongo ana ki aku kupu, e wakarite ana ano i ana kupu, maku e wakakite ki a koutou te peheatanga o tona ahua:

48 Ka rite ia ki te tangata e hanga ana i te ware, ka keria ia, ka wakahohonu, ka panga i te kamaka o raro ki runga ki te toka: ano ka puta te waipuke, ka pakaru te roma ki taua ware, a kihai mea kia wakangaueuetia: kua hanga hoki i runga i te toka.

49 Tena ko te tangata e rongo ana, a ekore e wakarite, ka rite ia ki te tangata i hanga i te ware i runga i te oneone, te wai unga mo raro; ka pakaru te roma ki taua ware, na, horo tonu iho; a he rahi te horonga o taua ware.

UPOKO 7.

A NO ka oti i a ia ana kupu katoa i te iwi e wakarongo ana, ka tomo atu ia ki Kaperenauma.

2 Na, e mate ana te pononga o tetahi keneturio, meake marere, he pononga pai ki a ia.

3 A ka rongo ia ki a Ihu, ka tonoa ki a ia etahi kaumatua o nga Hurai, kia mea atu ki a ia kia haere mai kia wakaorangia tana pononga.

4 Ka tae atu ratou ki a Ihu, ka tohe pu ki a ia, ka mea, He tangata pai te tangata e mea ai ia i te mea nei:

5 E aroha ana hoki ia ki to tatou iwi, nana hoki i hanga te ware karakia mo matou.

6 Na, haere tahi ana a Ihu me ratou. A ka wakatata ia ki te ware, ka tono te keneturio i ana hoa ki a ia, ka mea atu ki a ia, E te Ariki, kei maumau ngenge noa koe: ehara hoki a hau i te tangata pai e haere mai ai koe ki raro i taku tuanui:

7 Koia hoki a hau te mea ai kia haere atu a hau ki a koe: otira me ki mai koe ki te kupu, a ka ora taku pononga.

8 Ko a hau hoki he tangata wai rangatira, he hoia ano aku e rongo ana ki a hau, ka mea atu a hau ki

tenei, Haere, a ka haere ia; ki tetahi atu, Ahu mai, a ka ahui mai ano; ki taku pononga, Meatia tenei, a meatia ana.

9 Ano ka rongo a Ihu ki enei mea, ka miharo ki a ia, a ka tahuri, ka mea atu ki te mano e aru ana i a ia, Ka mea atu a hau ki a koutou, kahore ano a hau i kite noa i te wakapono penei i Ihairaira.

10 A hoki atu ana ki te ware te hunga i tona, ka kite ratou i te pononga mate kua ora.

11 ¶ A ka mea ano i te aonga ake, ka haere ia ki te pa, ko Naina te ingoa; a he tokomaha o ana akonga i haere tahi me ia, me te mano tini.

12 I a ia e tata ana ki te kuwaha o te pa, na, e kauhoatia mai ana he tupapaku, he tama tahi no tana waea, a ko ia he pouaru: a he tokomaha te hunga o te pa e haere tahi ana me ia.

13 Ka kite te Ariki i a ia, ka aroha ki a ia, ka mea atu ki a ia, Kua e tangi.

14 A ka tae atu ka pa ia ki te kauhoa: ko te kai kauhoa ia ka tu tonu. Ka mea atu ia, E koro, ka mea atu a hau ki a koe, E ara.

15 Noho ana te tupapaku, ka anga ka korero. A ka ho atu i a ia ki tana matua.

16 Ka tau te wehi ki a ratou katoa; ka wakakororia ratou i te Atua, ka mea, Kua puta ake i roto i a tatou he poropiti nui; a, Kua titiro mai te Atua ki tona iwi.

17 Na, haere ana te nei korero mona i Huria katoa, i nga wenua patata katoa.

18 ¶ A korero ana nga akonga o Hoani ki a ia ki a nei mea katoa.

19 Karanga ana a Hoani i nga akonga tokorua ana, ka tonoa ki a Ihu, ka mea atu, Ko koe ranei a ia e haere mai ana? tera atu ranei ta matou e tatari ai?

20 Ano ka tae atu nga tangata ki a ia, ka mea atu, Kua tonoa mai maua ki a koe e Hoani te Kai iriiri, e mea ana ia, Ko koe ranei a ia e haere mai ana? tera atu ranei ta matou e tatari ai?

21 I taua haora pu ano he tokomaha te hunga i wakaorangia i nga turorotanga i nga mate i nga wairua kino; a he tokomaha nga matapo i meinga kia kite.

22 A korero ana a Ihu, mea atu ana ki a raua, Haere, meinga atu ki a Hoani nga mea kua kite nei kua rongo nei koutou; e titiro ana nga matapo, e haere ana nga kopa, e wakaorangia ana nga repara, e rongo ana nga turi, e wakaarahia ana nga tupapaku, e korerotia ana te rongo pai ki te hunga rawa kore.

23 Ka hari ano hoki te tangata ekore e wakahengia ki a hau.

24 ¶ Ka riro nga karere o Hoani, ka timata ia te korero ki te mano ki a Hoani, I haere atu koutou ki te koraha kia kite i te aha? He kakaho koia e waka-ngaueuetia ana e te hau?

25 I haere ra koutou kia kite i te aha? He tangata kua oti te wakakakahu ki nga kakahu mae-nene? Na, kei nga ware kingi te hunga i nga kakahu waka-paipai, te hunga i nga kai papai.

26 Otira i haere koutou kia kite i te aha? He poropiti? Ae ra, ka mea a hau ki a koutou, tera atu ia i te poropiti.

27 Ko ia hoki tenei i tuhituhia, Na, ka tonoa e a hau taku karere i mua i tou aroaro, mana e taka tou huarahi i mua i a koe.

28 Ka mea atu hoki a hau ki a koutou, Kahore he poropiti nui atu i a Hoani te Kai iriiri i roto i te wanao o te wahine: tena ko te nohinohi rawa i te rangatiratanga o te Atua ka nui atu i a ia.

29 A ko te hunga katoa i rongo ko nga pupirikana hoki i mea he

tika ta te Atua, i iriiria hoki ratou ki te iriiringa a Hoani.

30 Ko nga Parihi ia me nga kai wakaako o te ture i wakakahore i te wakaaro o te Atua mo ratou, kihai hoki i iriiria e ia.

31 ¶ A ka mea atu te Ariki, Me wakarite e a hau nga tangata o tenei wakapaparanga ki te aha? ka rite ratou ki te aha?

32 Ka rite ratou ki nga tamariki e noho ana i te kainga hoko, e karanga ana ki a ratou ano, e mea ana, Kua wakatangi putorino matou ki a koutou, kahore koutou i kanikani; kua aue matou ki a koutou, kahore koutou i tangi.

33 I haere mai hoki a Hoani te Kai iriiri kihai ia i kai taro kihai ia i inu waina; a ka mea koutou, He rewera tona.

34 I haere mai te Tama a te tangata e kai ana e inu ana; a ka mea koutou, Na, he tangata kakai, he tangata iinu waina, he hoa no nga pupirikana no nga tangata hara!

35 A na ona tamariki katoa i meinga ai e tika ana te matauranga.

36 ¶ Na, mea ana tetahi o nga Parihi kia haere ia kia kai tahi raua. A tomo atu ana ia ki te ware o te Parihi, noho ana.

37 Na, mahara ana tetahi wahine o te pa, he wahine hara, tenei ia te noho nei i te ware o te Parihi ka mau ki te pouaka kowatu e ki ana i te hinu.

38 A tu ana ia i muri i ona waewae, tangi ana, ka anga ka horoi i ona waewae ki nga roimata, ka muru ki nga huruhuru o tona matenga, ka kihi i ona waewae, ka wakawahi ki te hinu.

39 Na, titiro ana te Parihi i karangatia ai ia, ka korero i roto ano i a ia, ka mea, Me he poropiti te tangata nei, kua matau ke ia ki te wahine e pa nei ki a ia tona

peheatanga: he wahine hara hoki ia.

40 A korero ana a Ihu, mea atu ana ki a ia, E Haimona, he kupu taku ki a koe. Ka mea atu ia, Korero, E te kai wakaako.

41 Tera tetahi kai tuku moni, tokorua ia nga tangata i tona moni: i tetahi erima rau nga pene, i tetahi erima tekau.

42 A te wai rawa raua hei wakaatu mai, tukua noatia ana ki a raua. Meinga mai rapea, ko wai koia o raua e tino aroha ki a ia?

43 Ki atu ana a Haimona ka mea, Ki a hau ia, ko te tangata i tukua noatia ai te mea nui. Ka mea atu ia ki a ia, Ka tika tou wakaaro.

44 A ka tauri atu ia ki te wahine, ka mea atu ki a Haimona, E kite ana koe i tenei wahine? Kua tomo mai a hau ki tou ware, kahore ano koe i ho mai i te wai mo aku waewae: tena kua horoi ia i aku waewae ki nga roimata, kua muru ki nga huruhuru o tana matenga.

45 Kahore ano koe i kihi i a hau: tena ko ia no taku taenga mai kahore ano i mutumutu te kihi i aku waewae.

46 Kahore ano koe i wakawahi i taku upoko ki te hinu: tena kua wakawahia e ia aku waewae ki te hinu.

47 Mo konei ra ka mea atu a hau ki a koe, Kua murua ana tini hara; kua nui hoki tana aroha: otira ko te tangata he nohinohi tana e murua ana, he nohinohi tana aroha.

48 A ka mea atu ia ki a ia, Kua murua au hara.

49 A ka anga ka korero ana hoa noho ki a ratou ano, Ko wai ra tenei o muru nei ano i nga hara?

50 Ka mea atu ia ki te wahine, Na, tou wakaono koe i ora ai; haere marie.

UPOKO 8.

A MURI iho, ka haereere hoki ia ki nga pa ki nga kainga, ka kauwau ka korero i te rongo pai o te rangatiratanga o te Atua : i a ia hoki te tekau ma rua,

2 Me etahi wahine kua oti nei te wakaora i nga wairua kino i nga ngoikoretanga, ko Meri i huaina ko Makarini, ewitu tahi nga rewera i puta i roto i a ia,

3 Ko Hoana hoki te wahine o Kuha te tuari o Herora, ko Huhana, me tera *hunga* tokomaha i ho atu nei ki a ia i o ratou taonga.

4 ¶ Ano ka huihui mai te mano tini, a ka haere atu ki a ia nga *tangata* i nga pa, ka Korero atu ia ki te kupu wakarite :

5 I haere atu te kai rui ki te rui i ona purapura : a i a ia e rui ana, ka ngahoro etahi i te huarahi ; a takahia ana, kainga ana e nga manu o te rangi.

6 Ka ngahoro tetahi ki runga ki te toka ; ano ka tupu, ka maroke, kahore hoki he makuranga.

7 Ka ngahoro tetahi i roto i nga tataramoa ; a ka tupu tahi nga tataramoa, ka wakangaromia.

8 Ka ngahoro tetahi ki te oneone pai, ka tupu, ka tatakirau te huanga. Ka mutu enei korero, ka karanga ia, Ko ia he taringa ona hei wakarongo, kia rongo ia.

9 ¶ Ka ui atu ki a ia ana akoinga, ka mea, He aha ra tenei kupu wakarite ?

10 Ka mea atu ia, Kua ho atu ki a koutou kia matau ki nga mea ngaro o te rangatiratanga o te Atua : ki era atu ia e *korerotia* ana ki nga kupu wakarite ; kia kite ai ratou a ekore e kite, kia rongo ai a ekore e matau.

11 ¶ Tenei raia te kupu wakarite : Ko te purapura te kupu o te Atua.

12 Ko era i te huarahi te *hunga*

e wakarongo ana ; me i reira ka haere mai te rewera, ka tango i te kupu i o ratou ngakau, kei waka-pono ratou a ka wakaoranga.

13 Ko era i runga i te toka te *hunga* e tango nei i te kupu me te hari ano i to ratou rongonga ai ; kahore ia o ratou pakiaka, ka waka-pono ratou ehia ake ano ra, a i te wa o te wakawainga ka hoki ratou.

14 Ko te *purapura* i te ngahoro roto i nga tataramoa, ko ia ia ko te *hunga* i wakarongo, a haere ana, pehia ana e nga wakararuraru e nga taonga e nga wakahari o te ao, a ekore e maoa o ratou hua.

15 Ko te *purapura* i te oneone pai, ko ia ia ko te *hunga* e wakarongo ana ki te kupu, e pupuri ana i te ngakau tika i te *ngakau* pai, a e hua ana i te hua me te manawanui ano.

16 ¶ Kahore he tangata e tahu ana i te rama, a ka hipoki ano ki te oko, ka waiho ranei i raro o te moenga ; otira ka wakaturia e ia ki runga ki te takotoranga, kia kitea ai te maramatanga e te *hunga* e tomo mai ana.

17 Kahore hoki *he mea* ngaro ekore nei e wakakitea ; kahore ano hoki *he mea* huna ekore nei e kitea, e tae mai ano ki te awatea.

18 Kia tupato ra ki te peheatanganga o ta koutou wakarongo : ko ia hoki *he mea* tana, ka ho atu ano ki a ia ; a ko ia kahore nei ana *mea*, ka tangohia i a ia te mea i meinga nona.

19 ¶ Na, ka haere mai ki a ia tona matua me ona teina, a kihai ratou i ahei te tae atu ki a ia na te mano hoki.

20 A korerotia ana ki a ia e *ratou* e mea ana, Ko tou matua wahine me ou teina e tu ana i waho, e mea ana kia kite i a koe.

21 Ki atu ana ia ka mea atu ki a ratou, Ko taku matua me aku

teina ko ia enei e wakarongo nei ki te kupu o te Atua, e wakarite ana ano.

22 ¶ A ka mea ano i tetahi o aua ra, ka eke ia ki te kaipuke me ana akonga: ka mea atu ia ki a ratou, Tatou ka wakawiti ki tera taha o te roto. A ka rere ratou.

23 Na, i a ratou e rere ana ka moe ia: a ka pa mai he hau marangai ki te roto; a ka tomo ratou, me kore tahuri.

24 Ka haere mai ratou, ka wakaara i a ia, ka mea, E kara, e kara, ka mate tatou. Ka ara ia, ka riri ki te hau ki te ngaru o te moana: a ka mutu ka marino.

25 Mea atu ana ia ki a ratou, Kei hea to koutou wakapono? Mataku ana ratou, miharo ana, ka mea atu ki a ratou ano, Ara ko wai tenei ka tapa nei ki nga hau ki te moana, a rongo rawa ki a ia!

26 ¶ A ka rere atu ratou ki te wenua o nga Kararini, ki tawahi nei o Kariri.

27 Na, ka haere atu ia ki uta, ka tutaki ki a ia he tangata no te pa, he rewera ona no mua ke, kahore ia i kakahuria ki te kakahu, kihai ia i noho ki te ware, otira ki nga urupa.

28 Ano ka kite ia i a Ihu, ka karanga, ka takoto ki tona aroaro, ka mea atu ki te reo nui, Kia ahatia a hau e koe, e Ihu, te Tama o te Atua i runga rawa? Kua koia pea a hau e wakamaeitia.

29 (Kua korero hoki ia ki te wairua kino kia puta mai i te tangata. He maha ke hoki ana hopukanga i a ia: a e tiakina ana ia he mea herehere ki nga mekameka ki nga rino; na, pakarua ana nga herenga, ka wia ia e te rewera ki te koraha.)

30 Ka ui atu a Ihu ki a ia, ka mea, Ko wai tou ingoa? Ka mea,

mai ia, Ko Rihiona: he tokomaha hoki nga rewera i tomo ki roto ki a ia.

31 Ka inoi atu ratou ki a ia kia kausa ratou e tonoa kia haere ki te hohonu.

32 A i reira ano te kahui poaka he maha ke e kai ana i runga i te maunga: ka ui atu ratou ki a ia kia tukua ratou kia tomo atu ki aua poaka. A ka tukua ratou.

33 Na, haere ana nga rewera i te tangata, tomo atu ana ki nga poaka: a ka oma te kahui ra te pari ki te roto, ka paremo.

34 Ano ka kite te kai wangai i taua mea, ka wati, ka haere ka korero ki te pa ki aua wenua hoki.

35 Ka haere atu ano ratou kia kite i taua mea; a tae atu ana ki a Ihu, ka kite i te tangata i puta nei nga rewera i a ia, kua oti te wakakakahu, kua tika nei ona wakaaro, e noho ana ki nga wae-wae o Ihu: a ka mataku ratou.

36 A ko te hunga i kite i korero ki a ratou ki te peheatanga i wakaorangia ai te tangata i rewera-tia.

37 Na, ka mea atu te mano katoa o nga kainga patata o nga Kararini kia haere atu ia i a ratou; i mataku wakaharahara hoki ratou: a ka eke ia ki te kaipuke, ka hoki.

38 A ka tohe atu ki a ia te tangata i puta nei nga rewera kia noho ki a ia: otira tonoa atu ana ia e Ihu, mea atu ana,

39 Hoki atu ki tou ware, kore-rotia nga mea nui kua meinga nei e te Atua mou. A haere atu ana ia, ka korero ki te pa katoa i nga mea nui i mea ai a Ihu ki a ia.

40 A ka mea ano, ka hoki atu a Ihu, ka tango te mano i a ia: e tatari ana hoki ratou katoa ki a ia.

41 ¶ Na, haere mai ana he tangata ko Hairuha te ingoa, he ra-

ngatira ia no te ware karakia : a takoto ana ia ki nga waewae o Ihu, tohe ana ki a ia kia tomo atu ki tona ware :

42 Kotahi hoki ana tamahine, kotahi nei tekau ma rua ona tau, a ko ia e wakahemo ana. Na, i tona haerenga kiki pu nga mano ki a ia.

43 ¶ A ko tetahi wahine e mate ana i te pakaruhanga toto i nga tau kotahi tekau ma rua, kua hemo katoa ona taonga ki nga rata, kihai ia i taea te wakaora e tetahi,

44 Ka haere atu ia i muri, ka pa ki te remu o tona kakahu : a mutu wakarere te pakaruhanga o ona toto.

45 Ka mea atu a Ihu, Ko wai tenoi i pa nei ki a hau ? Ano ka wakahahore katoa, ka mea atu a Pita ratou ko ana hoa, E kara, e pipiri ana nga mano ki a koe ki-pu, a e mea ana oti koe, Ko wai tera i pa mai ki a hau ?

46 Ka mea atu a Ihu, Kua pa mai ki a hau tetahi tangata : e mahara ana hoki a hau kua puta atu he kaha i a hau.

47 Ano ka kite te wahine kihai ia i ngaro, ka haere wiri atu, ka takoto ki tona aroaro, ka korerotia ki a ia ki te aroaro o te hunga katoa te mea i pa atu ai ia ki a ia, me tana wakaoranga wakareretanga.

48 Ka mea atu ia ki a ia, Kia maia, e ko : na tou wakapono koe i ora ai ; haere marie.

49 ¶ I a ia e korero ana, ka haere mai tetahi no te ware o te rangatira o te ware karakia, ka mea atu ki a ia, Kua mate tou tamahine ; kua e wakararu te kai wakaako.

50 Ka rongo a Ihu, ka ki atu ki a ia, ka mea, Kua e matakū : me wakapono kau, a ka wakaoranga.

51 A tomo atu ana ia ki te ware,

kihai tetahi tangata i tukua kia tapoko, ko Pita anake, ko Hemi, ko Hoani, me te matua tane raua ko te matua wahine o te kotiro.

52 A e tangi ana ratou katoa, e aue ana mona : ka mea atu ia, Kua e tangi ; kahore ia i mate, otira e moe ana.

53 A kaimana ana ia e ratou, e mahara ana hoki ratou kua mate ia.

54 Na, tonoa ana ratou katoa ki waho, ka tango ia ki tona ringa-ringa, ka karanga atu, ka mea, E ko, e ara.

55 Hoki mai ana tona wairua, ka wakatika ano ia i reira : ka mea atu ia kia wangainga ia.

56 A ka miharo ona matua : otira ka mea atu ia ki a ratou kia kua e korerotia taua mea ki te tangata.

UPOKO 9.

NA, karangatia ana e ia ana akonga kotahi tekau ma rua, ka ho atu ki a ratou he kaha he mana ki nga rewera katoa, a kia wakaoranga nga mate.

2 Ka tonoa ratou ki te kauwau i te rangatiratanga o te Atua, ki te wakaora i a ratou e mate ana.

3 Ka mea atu ia ki a ratou, Kua tetahi mea e tangohia mo te ara, kua nga tokotoko, kua he putea, kua he taro, kua he moni ; kua ano hoki e takiruatia te koti.

4 A ko te ware e tomo ai koutou, hei reira koutou noho ai, me haere atu ano i reira.

5 A ko te hunga ekore e tango ki a koutou, me haere atu i taua pa, me rui te puehu i o koutou waewae hei tohu ki a ratou.

6 Na, haere atu ana ratou, haere ana ki nga kainga, kauwau ana i te rongo pai, wakaora ana i te tini o nga kainga.

7 ¶ A ka rongo a Herora te ti-

taraki ki nga *mea* katoa i meinga, e ia: a ka pohehe, i mea hoki etahi, kua ara mai a Hoani i te mate;

8 Ko etahi hoki i *mea*, kua puta mai a Iraia; ko etahi, kua ara mai tetahi o nga poropiti o namata.

9 Ka mea atu a Herora, Kua poutoa e a hau te matenga o Hoani: otira ko wai tenei e rongoni a hau ki enei mea? A ka tohe kia kite i a ia.

10 ¶ Na, hoki mai ana nga apotoro, korero ana ki a ia i nga *mea* katoa i mea ai ratou. A tango ana ia ki a ratou, haere ana motu ke ki tetahi kainga koraha o te pa i huaina ko Petahaira.

11 Ano ka rongoni te mano, ka aru ratou i a ia: a pupuri ana ia i a ratou, ka korero ki a ratou ki te rangatiratanga o te Atua, ka wakaora i te hunga e mate ana ki te wakaoranga.

12 ¶ Na, ka wano ka toene te ra, ka haere mai te tekau ma rua, ka mea atu ki a ia, Tonoa atu te mano, kia haere ai ki nga kainga ki nga wahi patata noho ai, ki te rapu kai hoki: tenei hoki tatou i te wahi koraha.

13 Ka mea atu ia ki a ratou, Ma koutou ratou e wangai. Ka mea atu ratou, Heoi ano a tatou erima anake taro erua nga ika; me haere ranei matou ki te hoko kai mo tenei hunga katoa.

14 Erima hoki mano pea o nga tangata. Ka mea atu ia ki ana akonga, Meinga ratou kia noho, kia rima tekau ki te nohoanga.

15 A meinga ana e ratou, meinga katoatia ana kia noho.

16 Ka tango ia ki nga taro erima ki nga ika erua, ka titiro atu ki te rangi, ka wakapai i aua *mea*, ka watiwati, ka ho atu ki ana akonga kia wakatakotoria ki te mano.

17 Ka kai ratou, ka makona ka-

toa: a kohikohia ake ana te toenga ki a ratou o nga kongakonga kotahi tekau ma rua o nga kete.

18 ¶ A ka mea ano, i a ia e inoi ana ko ia anake, i a ia ano ana akonga: ka ui atu ia ki a ratou, ka mea, E meinga ana a hau e nga mano ko wai?

19 Ka ki atu ratou, ka mea, Ko Hoani te Kai iriiri; ko etahi e *mea* ana, ko Iraia: ko etahi, kua ara mai tetahi o nga poropiti o namata.

20 Ka mea atu ia ki a ratou, E mea ana oti koutou ko wai a hau? Ki atu ana a Pita ka mea atu, Ko te Karaiti o te Atua.

21 Otira ka korero atu ia ki a ratou, ka ki atu kia kaua tenei e korerotia ki te tangata;

22 Ka mea ia, E mate te Tama a te tangata ki nga mate maha, e wakakinoa ia e nga kaumatua e nga tino tohunga e nga karaipi, e kohurutia, a i te toru o nga ra e ara ia.

23 ¶ Ka mea atu ia ki a *ratou* katoa, Ki te hiahia tetahi tangata kia haere mai i muri i a hau, kia wakakahoretia ia e ia ano, kia mau ia ki tana ripeka i nga ra katoa, kia haere mai ia i muri i a hau.

24 Ko ia hoki e hiahia ana kia tohu i tona orange e mahue i a ia taua *orange*: ko ia hoki e mahue tona orange moku, e tohungia taua *orange* e tenei *tangata*.

25 He aha hoki te pai mo te tangata, ua riro i a ia te ao katoa, tena ko ia ka mate, ka tukua ranei ki te kino?

26 Ko ia hoki e wakama ana ki a hau me aku korero, e wakama te Tama a te tangata ki a ia, ua tae mai ia i tana kororia, i ta tona Matua, i ta nga anahera tapu hoki.

27 He pono taku korero ki a koutou, ko etahi o te *hunga* e tu nei i konei ekore e wakamataur-

tau i te mate, kia kite ra ano ratou i te rangatiratanga o te Atua.

28 ¶ A ka mea ano, ewaru pea nga ra i muri i enei korero, ka mau ia ki a Pita ki a Hoani ki a Hemi, ka haere atu ki runga ki te maunga ki te inoi.

29 A i tana inoinga, ka puta ke te ahua o tona kanohi, ka ma tonoko kakahu ka kanapa.

30 Na, tokorua nga tangata e korero tahi ana ki a ia, ko Mohi raua ko Iraia:

31 Ka puta raua i te kororia, ka korero ki tona haerenga meake nei rite i a ia i Hiruharama.

32 Na, parangia ana i te moe a Pita me ona hoa: ano ka ara ratou, ka kite i tona kororia, me nga tangata tokorua e tu tahi ana me ia.

33 A i a raua e haere atu ana i a ia, ka mea atu a Pita ki a Ihu, E kara, mari ano kia noho matou i konei: matou ka hanga i etahi ware kia toru; kotahi mou, kotahi mo Mohi, kotahi mo Iraia: te mohio ia ki tana i mea ai.

34 I a ia e korero ana i enei mea, ka puta mai he kapua, ka wakamaru i a ratou: otira ka mataku ratou i to ratou tomokanga atu ki te kapua.

35 Ka puta mai he reo no te kapua, e mea ana, Ko taku Tamaiti tenei e aroha nei a hau: wakarongo koutou ki a ia.

36 A i te putanga mai o te reo, ka kitea ko Ihu anake. A kihai ratou i kiki, kihai korerotia e ratou ki te tangata i aua ra tetahi o nga mea i kite ai ratou.

37 ¶ I te aonga ake o te ra, ka tatu iho ratou i te maunga, ka tutaki ki a ia te mano tini.

38 Na, ka karanga ake tetahi tangata no te mano, ka mea, E te kai wakaako titiro mai rapea ki taku tamaiti: ko ia anake hoki taku.

39 Na, ka mau te wairua ki a

ia, ka karanga wakarere ia; a ka haea ia, no ka huka tona mangai, a wakamamaetia ana ia ka hoki wakauaua i a ia.

40 A no te inoi a hau ki au akonga kia peia ia ki waho; kihai taea e ratou.

41 Ka ki atu a Ihu, ka mea, E te wakatupuranga wakateka, tahuri ke, kia pehea te roanga o taku noho ki a koutou, o taku tukunga i a koutou? Mauria mai ki konei tou tamaiti.

42 Na, i a ia e haere mai ana, ka wakahinga te rewera i a ia ka haehae. Otira riria ana e Ihu te wairua kino, wakaorangia ana te tamaiti, ho atu ana ia ki tona matua.

43 ¶ Ka pokaikaha ratou katoa ki te nuinga o te Atua. A i a ratou e miharo ana ki nga mea katoa i meinga e Ihu, ka mea atu ia ki ana akonga,

44 Waiho e koutou enei korero ki o koutou taringa: meake hoki tukua te Tama o te tangata ki nga ringaringa o nga tangata.

45 A kihai ratou i mohio ki tenei kupu, kua ngaro ke ki a ratou, kei kitea taua mea: a ka mataku ratou ki te ui atu ki a ia ki taua kupu.

46 ¶ Na, ka puta ake he kororero ki a ratou, ko wai o ratou kia nui rawa.

47 A ka kite a Ihu i te kororero o o ratou ngakau, ka mau ki tetahi tamaiti, ka wakaturia ki tona taha,

48 Ka mea atu ki a ratou, Ko ia e tango ana ki tenei tamaiti ki toku ingoa, e tango ana ia ki a hau: a ko ia e tango ana ki a hau, e tango ana ki a ia i tonoa mai nei a hau: ko ia hoki e nohinohi rawa nei i roto i a koutou katoa, ko ia kia nui.

49 ¶ Ki atu ana a Hoani ka mea, E kara, kua kite matou i tetahi tangata e pei rewera ana ki

tou ingoa ; a kua riri matou ki a ia, no te mea ekore ia e haere tahi me tatou.

50 Ka mea atu a Ihu ki a ia, Kua e riria : ko ia hoki ehara i te hoa wawai no tatou, hei hoa ia mo tatou.

51 ¶ Ano ka rite nga ra o tona tangohanga ki runga, tahuri pu ona kanohi kia haere ki Hiruharama,

52 Tonoa ana etahi karere i aua i tona aroaro : a ka haere ratou, ka tomo ki tetahi kainga o nga tangata o Hamaria, kia taka he mea mana.

53 A kihai ratou i tango ki a ia, e anga ana hoki ona kanohi ki Hiruharama.

54 Ano ka kite ana akonga a Hemi raua ko Hoani, ka mea atu raua, E te Ariki, e pai ana ranei koe kia korerotia e maua he kapura kia tatu iho i te rangi, kia wakangaromia ratou, me ta Iraia i mea ai?

55 Ka tahuri ia, ka riri ki a raua ka mea atu, Kahore ano korua i matau noa ki te peheatanga o o korua wairua.

56 Kihai hoki te Tama a te tangata i haere mai kia wakangaromia nga wairua o nga tangata, otira kia wakaoranga. A ka haere ratou he kainga ke.

57 ¶ A i a ratou e haere ana i te ara, ka mea atu tetahi ki a ia, E te Ariki, ka aru a hau i a koe ahakoa haere koe ki hea ki hea.

58 Ka mea atu a Ihu ki a ia, He rua a nga pokiha, he owanga a nga manu o te rangi; tena ko te Tama a te tangata kahore ona wahi e urungatia ai tona mate-nga.

59 Ka mea atu ia ki tetahi atu, Aru mai koe i hau. Ka mea atu ia, E te Ariki, tukua a hau kia matua haere ki te tanu i taku matua.

60 Ka mea atu a Ihu ki a ia,

Waiho nga tupapaku ki te tanu i o ratou tupapaku : ko koe ia me haere ki te kauwau i te rangatiratanga o te Atua.

61 Ka mea atu hoki tetahi atu, E te Ariki, ka aru a hau i a koe; otira kia matua tukua a hau kia poroporoaki ki a ratou i toku ware.

62 Ka mea atu a Ihu ki a ia, Ko te tangata ka pa nei tona ringaringa ki te parau, a e titiro ana ki muri, ekore ia e pai mo te rangatiratanga o te Atua.

UPOKO 10.

I MURI iho i enei *mea* ka wakaritea e te Ariki tera hunga ewitu tekau, ka tonoa ratou takirua takirua i mua i tona aroaro ki nga pa katoa ki nga wahi *katoa* meake nei haere ia.

2 Ka mea atu ano ki a ratou, Ko te hauhakenga te nui ana, ko te kai mahi te ruarua ana : mo konei ra me inoi koutou ki te Ariki o te hauhakenga, kia tonoa e ia he kai mahi ki tona hauhakenga.

3 Haere koutou : na, ka tonoa koutou e a hau, ano he hipi ki waenganui o nga wuruwi.

4 Kua e mauria he takotoranga moni, kua e putea, kua ano hoki he hu : kua e owa atu ki te tangata i te huarahi.

5 A ko te ware e tomo ai koutou, ka matua mea atu, *Kia tau* te rangimarie ki tenei ware.

6 A ki te mea kei reira te tama o te rangimarie, ka tau to koutou rangimarie ki reira : ki te kahore, e hoki mai ano ki a koutou.

7 Na, hei taua ware koutou noho ai, ka kai ano ka inu i nga *mea* i to koutou aroaro : ka tika hoki ko te kai mahi kia wiwi ki tana utu. Kua e haereere i tenei ware ki tera ware.

8 A ko te pa e tomo ai koutou,

a ka puritia koutou, me kai nga mea e wakatakatoria ana ki a koutou.

9 Me wakaora te *hunga* mate o reira, me mea atu ki a ratou, Kua tata mai ki a koutou te rangatiranga o te Atua.

10 Tena ko te pa e tomo ai koutou, a ekore ratou e pupuri i a koutou, me haere atu ki nga huarahi o reira, me mea atu,

11 Ko te puehu hoki e piri nei ki a matou i to koutou pa ka mukua ki a koutou: otira kia rongo koutou ki tenei, kua tata mai ki a koutou te rangatiratanga o te Atua.

12 Ka mea atu a hau ki a koutou, erangirangi a taua ra mo Horoma i taua pa.

13 ¶ He aue mou, e Korahina! he aue mou, e Petahaira! me he mea kua meinga i Taira i Hairona nga merekara kua meinga nei i a korua, kua ripeneta noa atu raua, kua noho i te kahu kino i te pun-garehu.

14 Otira erangirangi mo Taira mo Hairona i a korua a te waka-wakana.

15 A ko koe e Kaperenauma, kua wakakakea nei ki te rangi, ka wakataka koe ki te po.

16 Ko ia e wakarongo ana ki a koutou e wakarongo ana ki a hau; ko ia e wakakino ana i a koutou e wakakino ana i a hau; a ko ia e wakakino ana i a hau e wakakino ana i a ia i tonoa mai nei a hau.

17 ¶ Na, hoki hari mai ana aua tekau ewitu, mea ana, E te Ariki, ko nga rewera hoki e rongo ana ki a matou ki tou ingoa.

18 Ka mea atu ia ki a ratou, Kua kite a hau i a Hatana, ano he uira e taka iho ana i te rangi.

19 Na, ka ho atu e a hau ki a koutou he kaha kia haere i runga i nga nakahi i nga kopiona, i te kaha katoa ano hoki o te hoa wa-

wai : a ekore rawa koutou e kino i tetahi mea.

20 Otira kua koutou e hari ki tenei, te mea ka rongo nga wairua ki a koutou; ko ta koutou ia e tino hari ai, kua oti nei o koutou ingoa te tuhituhi ki te rangi.

21 ¶ I taua haora ano ka hari a Ihu i *tona* wairua, ka mea, Ka wakawetai atu a hau ki a koe, e *taku* Matua, te Ariki o te rangi o te wenua, no te mea kua wakan-garomia e koe enei mea ki te *hunga* matau ki te *hunga* mahara, a kua hura e koe ki nga tamariki: ae e *taku* Matua; i pai hoki te penei i tou aroaro.

22 Kua oti nga mea katoa te tuku ki a hau e *taku* Matua: a kahore he tangata e matau ana ki te Tamaiti ko wai ia, ko te Matua anake; ko wai ranei te Matua, ko te Tamaiti anake, *ko ia* ranei e pai ai te Tamaiti kia wakakitea ia.

23 ¶ A ka tahuri ia ki nga ako-nga, ka mea puku atu, Ka hari nga kanohi e kite ana i nga mea e kite nei koutou;

24 Ka mea atu hoki a hau ki a koutou, he tokomaha nga poropiti me nga kingi kua hiahia kia kite i nga mea e kite nei koutou, a kahore ratou i kite; kia rongo ano i nga mea e rongo nei koutou, a kahore i rongo.

25 ¶ Na, ka wakatika tetahi kai wakaako o te ture, ka tohe ki a ia, ka mea, E te kai wakaako, me aha a hau ka wiwi ai a hau ki te orange tonutanga?

26 Ka mea atu ia ki a ia, He aha te mea kua tuhituhia i te ture? ka pehea tou korerotanga?

27 Ka ki atu ia, ka mea, Me aroha koe ki te Ariki tou Atua ki tou ngakau katoa, ki tou wairua katoa, ki tou kaha katoa, ki tou hinengaro katoa; a *me aroha koe* ki tou hoa, ano ko koe.

28 Ka mea atu a Ihu ki a ia,

Ka tika tou korero: meinga tenei, a ka ora koe.

29 Otiira ka hiahia ia kia meinga *he tangata* tika, ka mea atu ki a Ihu, Ko wai ra taku hoa?

30 Ka ki atu a Ihu ka mea atu, Tera taua tangata e haere iho ana i Hiruharama ki Heriko, a ka tutaki ki te kai muru, ka huia ona e ratou, ka tukitukia ia, a ka haere ke ratou, ka wakarere i a ia me kore kua mate rawa.

31 A ka mea ano, ka haere iho tetahi tohunga karakia i taua ara: ano ka kite i a ia, ka wakapahure ke atu i tahaki.

32 I pena hoki tetahi Riwaiti, tae kau ki taua wahi, ka haere ka titiro, ka wakapahure ke atu i tahaki.

33 Tena ko tetahi tangata o Hamaria e haere ana i *te ara*, ka tae atu ki a ia: ka titiro ki a ia ka aroha.

34 Ka haere atu, ka herehere i ona tunga, ka ringihia ki roto he hinu he waina, ka wakanohia ia ki runga ki tona kararehe, ka mauria ia ki te ware nohoanga, ka tiaki i a ia.

35 I te songa ake i tona haerenga, ka unuhia nga pene erua, ka ho atu ki te tangata i te ware, ka mea atu ki a ia, Mau ia e tiaki: a ko tera atu mea e hemo, maku koe e utu a taku hokings mai.

36 Ko wai koia ki a koe o tenei tokotoru te hoa ona i tutaki ki te kai muru?

37 Ka mea atu ia, Ko ia i atawaitia ai ia. Ka mea atu hoki a Ihu ki a ia, Haere, me pena ano hoki koe.

38 ¶ A ka mea ano, i to ratou haerenga atu, ka tomo hoki ia ki tetahi kainga: a ko tetahi wahine ko Mata te ingoa i pupuri i a ia ki tona ware.

39 Nona hoki te teina i husaina ko Meri, ko ia hoki i noho ki nga

waewae o Ihu, i wakarongo ki tana kupu.

40 Otiira i raruraru a Mata ki tana tuaritanga nui, a haere atu ana, mea ana, E te Ariki, he mea noa oti ki a koe kia wakarerea a hau anake e taku teina ki te tuaritanga? meinga rapea kia haere mai ia hei hoa moku.

41 Ki atu ana a Ihu ka mea atu ki a ia, E Mata, e Mata, e wakararo ana koe e raruraru ana ki nga mea maha:

42 Kotahi ano ia mea e tino pai ana: kua wiriwiri a Meri i te wahi pai, a ekore e tangohia i a ia.

UPOKO 11.

A KA mea ano, i a ia e inoi ana i tetahi wahi, i te mea ka mutu ia, ka ki atu tetahi o ana akonga ki a ia, E te Ariki, wakaakona matou ki te inoi, me Hoani hoki i wakaako i ana akonga.

2 Ka mea atu ia ki a ratou, Ka inoi koutou, mea atu, E to matou Matua i te rangi, Kia tapu tou ingoa. Tukua mai tou rangatiratanga. Kia meatia tou hiahia ki te wenua, me *tou hiahia* i te rangi.

3 Ho mai ta matou kai ki a matou i tenei ra i tenei ra.

4 Murua mo matou o matou hara; e muru ana hoki matou i *nga hara* o te tangata katoa e hara ana ki a matou. Aua matou e kawea atu ki te wakawainga; otiia wakaorangia matou i te kino.

5 A ka mea atu ia ki a ratou, Ko wai ra o koutou he hoa tona, a ka tae mai ia ki a ia i waenganui po, ka mea atu ki a ia, E hoa, tukua mai ki a hau etahi taro kia toru;

6 Ko taku hoa hoki kua tae mai ki a hau i te ara, a kahore aku mea e wakatakoto ai a hau ki a ia?

7 Ka ki mai ia i roto ka mea, Kāua a hau e wakararuraru: kua uakina hoki te tatau, ko matou tahi hoki ko aku tamariki kei te moenga; ekore a hau e ahei te wakatika kia ho atu ki a koe.

8 Ka mea atu a hau ki a koutou, He ahakoa ra te wakatika ia kia ho atu ki a ia, no te mea he hoa ia nona, ma tana tohe ano ka ara ake ai ia ka ho atu ai ki a ia i nga mea i mate nei ia.

9 Ka mea atu ano hoki a hau ki a koutou, Inoia, a ka ho mai ki a koutou; rapua, a ka kite koutou; patukia, a ka uakina ki a koutou.

10 Ko te *tangata* katoa hoki e inoi ana ka wiwi; ko ia e rapu ana ka kite; a ka uakina ki a ia e patuki ana.

11 Ko wai ra o koutou he matua nei ki te inoi tana tamaiti ki te taro, e ho atu ranei ki a ia he kamaka? ki te *inoi* ranei ki te ika, e ho atu ranei ki a ia he nahahi mo te ika?

12 A ki te inoi ia ki te hua, e ho atu ranei ki a ia he kopiona?

13 Ki te mea ko koutou kino nei ano e matau ana ki te ho atu mea papai ki o koutou tamariki: waihoki he nui ke atu ta to koutou Matua i te rangi homaitanga i te Wairua Tapu ki a ratou e inoi atu ana ki a ia.

14 ¶ Na, e pei ana ia i te rewera ki waho, a e turi ana taua *rewera*. A ka mea ano, i te rewera kua puta, ka korero te turi; ka miharo te mano.

15 Ka mea atu etahi o ratou, Na Perehepura na te rangatira o nga rewera i pei rewera ai ia.

16 A wakamatautau ana etahi, ka rapu i tetahi tohu i a ia i te rangi.

17 Ka matau ia ki a ratou wakaaro, ka mea atu ia ki a ratou, Ko te rangatiratanga katoa e we-

hewehea ana ki a ia ano ka wakahoretia; ko te ware e *wehe-wehe* ana ki te ware ka horo.

18 A ki te wehewehea a Hatana ki a ia ano, me pehea ka tu ai tona rangatiratanga? e mea ana hoki koutou, na Perehepura a hau i pei rewera ai ki waho.

19 A ki te mea na Perehepura a hau i pei rewera ai, na wai a koutou tamariki i pei ai? mo konei ra hei kai wakawa ratou mo koutou.

20 Otira ki te mea ma te ringaringa o te Atua a hau ka pei rewera ai, he pono kua puta mai te rangatiratanga o te Atua ki a koutou.

21 I te mea ka tiakina tona ware e te *tangata* kaha e mau nei ki te ringaringa, ka ata takoto ona taonga:

22 Otira ka tae mai te *tangata* e kaha atu ana i a ia, ka toa ia i a ia, ka tango i tona ringaringa i maia ai ia, ka tuwa i ona taonga.

23 Ko ia ehara i taku hoa, hei hoa wawai ia moku: a ko ia ekore e kohikohi tahi me a hau, e wakatitiri ana ia.

24 Ka puta atu te wairua kino i te tangata, ka haereere ia ra nga wahi wai kore ki te rapu okiokinga; a te kitea, ka mea ia, Ka hoki atu a hau ki toku ware i puta mai ai a hau.

25 A tae kau atu, ka kite ia kua oti te puruma te wakapaipai.

26 Me i reira ka haere ia, ka mau ki etahi wairua tokowitu e kino ke atu ana i a ia; a tomo atu ana noho ana i reira: a ko te wakatutunga o taua tangata e kino atu ana i te timatanga.

27 ¶ A i a ia e korero ana i enei mea, ka karanga ake tetahi wahine i roto i te mano, ka mea atu ki a ia, Ka hari te kopu i kawea ai koe, me nga u i kainga e koe.

28 Ano ra hoki ko ia, Erangirangi, ka hari te hunga e wakaro-

ngo ana ki te kupu o te Atua, a e wakarite ana i tana kupu.

29 ¶ Ano ka wakaemiemi te mano, ka anga ia ka korero, E kino ana tenei wakapaparanga: e rapu ana ki te tohu; a ekore te tohu e ho atu, ko te tohu anake a Hona te poropiti.

30 Me Hona hoki i waiho hei tohu ki nga tangata o Ninewe, waihoki ko te Tama a te tangata hei tohu ki tenei wakapaparanga.

31 Ka wakatika te kuini o te hauta i te wakawakanga ki nga tangata o tenei wakapaparanga, a mana ratou e wakawa kia mate: i haere mai hoki ia i nga topito o te wenua ki te wakarongo ki te matauranga o Horomona; a tenei ano tetahi e nui ke atu ana i a Horomona.

32 Ka wakatika nga tangata o Ninewe i te wakawakanga ki tenei wakapaparanga, a ka waka-wakia ano kia mate: kua ripe-neta hoki ratou i te kauwautanga a Hona; a tenei ano tetahi e nui ke atu ana i a Hona.

33 Ka tungia te rama, ekore e waiho e te tangata ki te wahi ngaro, ki raro ranei o te mehua, otira ki runga ki te turanga, kia kitea ai te maramatanga e ratou e tomo atu ana.

34 Ko te kanohi te maramatanga o te tinana: ki te mea hoki ka atea tou kanohi, ka marama ano hoki tou tinana katoa; tena ki te mea e kinō ana, ka pouri ano hoki tou tinana.

35 Mo konei ra kia tupato kei pouri hoki te maramatanga i roto nei i a koe.

36 Ki te mea hoki ka marama tou tinana katoa, te wai pouritanga tetahi wahi, ka marama katoa ano, me te rama hoki e waka-marama ana i a koe ki tona tiahotanga.

37 ¶ I a ia e korero ana, ka tohea ia e tetahi Parihi kia tina

tahi raua: ka haere ia ki roto, ka noho.

38 Ano ka kite te Parihi, ka miharo no te mea te horoia ia i mua o te tina.

39 Ka mea atu te Ariki ki a ia, Tenei ra koutou Parihi, te horoi ana i waho o te kapa o te rihi; ko roto ia o koutou e ki ana i te muru i te kino.

40 E te hunga kuware, ko ia i hanga nei a waho, kihai hoki i hanga a roto e ia?

41 Na, ho atu he mea i a koutou mea; a ka ma nga mea katoa ki a koutou.

42 Na, he aue mo koutou e nga Parihi! ka ho atu hoki e koutou te wahi tuangahuru o te miniti o te ru o te otaota katoa, a ka kapea te wakawa me te aroha o te Atua: e tika ana ko enei kia meatia, a kia kaua e kapea era.

43 He aue mo koutou, e nga Parihi! e pai ana hoki koutou ki te nohoanga rangatira i nga ware karakia, me nga pikonga hoki i nga kainga hoko.

44 He aue mo koutou, e nga karaipi, e nga Parihi, e te hunga tinihanga! ka rite hoki koutou ki nga rua tupapaku ngaro, a ekore e kitea e nga tangata e haere ana i runga.

45 Ki atu ana tetahi o nga kai wakaako o te ture, mea atu ana ki a ia, E te kai wakaako, i tou meatanga i enei mea ka wakakino hoki matou.

46 Ka mea atu ia, He aue hoki mo koutou, e nga kai wakaako o te ture! ka wakawaha hoki koutou i nga tangata ki nga wahanga taimaha, a ekore koutou e pa atu ki nga wahanga ki tetahi o a koutou matihao.

47 He aue mo koutou! ka hanga hoki e koutou nga urupa o nga poropiti, otira na o koutou matua ratou i patu.

48 Ha ka wakaono koutou ka

wakaae ki nga mahi o a koutou matua: na ratou hoki ratou i patu, ko koutou ia hei hanga i o ratou urupa.

49 Na konei te matauranga o te Atua i mea ai, Maku e tono atu ki a ratou nga poropiti nga apotoro, a ko etahi o ratou e patua e arumia.

50 Kia rapua ai i tenei wakapaparanga te toto o nga poropiti katoa kua ringihia nei no te timatanga o te ao;

51 No te toto o Aperā, tae noa ki te toto o Hakaraia i mate i te takiwa o te ata o te temepara: ae ra ka mea atu a hau ki a koutou, E rapua ano i tenei wakapaparanga.

52 He aue mo koutou, e nga kai wakaako o te ture! kua tangohia hoki e koutou te ki o te matauranga: ekore ra koutou e tomo atu, a ko te hunga e tomo atu ana ka araia e koutou.

53 Na, i a ia e korero ana i enei mea ki a ratou, ka timata nga karaipi me nga Parihi kia tohepu ki a ia, a kia meinga ia kia korero ki nga mea maha:

54 Ka wakamahangatia ia, ka rapu ratou kia hopukina tetahi mea i tona mangai, kia waka-paea ai ia.

UPOKO 12.

I REIRA ano, i nga tini o te mano e huihui ana, no ka takatakahi i a ratou ano, ka anga ia ka mea atu ki ana akonga, Kia matua tupatoria e koutou te rewhena o nga Parihi, ko ia ia ko te tinihanga.

2 Kahore hoki he mea hipoki ekore e hura: he mea ngaro ranei ekore e kitea.

3 Mo konei ra ko nga mea i korero ai koutou i te pouritanga e rangona ano i te maramatanga; a ko te mea i wakaupaki ai kou-

tou ki te taringa i roto i te wahi ngaro, e kauwautia ano ki runga ki nga ware.

4 Ka mea atu a hau ki a koutou, e aku hoa, Kana koutou e matakū i a ratou e patu ana i te tinana, a muri iho kahore a ratou mea e mea ai ratou.

5 Maku ia e wakakite ki a koutou ta koutou e matakū ai: Matakuria e koutou a ia, he kaha nei tona kia maku ki te reinga i muri iho i tana patunga; ae ra hoki, ka mea atu a hau ki a koutou, Kia matakū ki a ia.

6 Ekore ianei e hokona nga pihoihi erima ki nga patene erua, a ekore tetahi o ratou e warewarea i te aroaro o te Atua?

7 Otira ko nga huruhuru upoko o koutou kua oti katoa te tataau. Kua rapea koutou e wehi: engirangi koutou i nga pihoihi maha.

8 Ka mea atu a hau ki a koutou, Ko te tangata katoa e koreotia ai a hau ki te aroaro o nga tangata, ma te Tama ano o te tangata ia e korero ki te aroaro o nga anahera o te Atua.

9 Ko ia e wakakahore ana i a hau i te aroaro o nga tangata, e wakakahoretia ia ki te aroaro o nga anahera o te Atua.

10 A ko te tangata katoa e korero i te kupu kino ki te Tama o te tangata, ka houhia te rongo ki a ia: tena ko te tangata e korero kino ki te Wairua Tapu ekore e houhia ki a ia.

11 A i te mea ka mauria koutou ki nga ware karakia, ki nga kai wakawa, ki nga rangatira, kua e wakaaroa te peheatanga te ahatanga e wakahoki ai koutou, te mea e korero ai koutou:

12 Ma te Wairua Tapu hoki koutou e ako i taua haora ano nga mea e tika ai koutou kia korero.

13 ¶ Ka mea atu tetahi ki a ia

i roto i te mano, E te kai waka-ako, mea atu ki taku tuakana, kia kotia ki a hau tetahi wahi o te kainga.

14 Ka mea atu ia ki a ia, E te tangata nei, na wai a hau i mea hei kai wakawa hei kai kokoti mo koutou?

15 A mea atu ana ki a ratou, Kia mahara kia tupato ki te apo: ehara hoki te oranga o te tangata i te tininga o ona taonga.

16 Na, ka korero ia i tetahi kupu wakarite ki a ratou, ka mea, Hua rawa te mara o tetahi tangata taonga:

17 A wakaaroaro ana ia ki a ia ano, mea ana, Kia pehea a hau? kahore hoki aku wahi e huihui ai aku kai.

18 A ka mea ia, Tenei taku e mea ai: ka wawahia e a hau aku rua, ka hanga ano kia nui atu; a ko reira ano a hau huihui ai i aku kai katoa me aku mea papai.

19 A ka mea atu a hau ki taku wairua, E taku wairua, ka maha o mea papai ka oti te wakatakoto mo nga tau maha; e okioki, e kai, e inu, e hari.

20 Otiia ka mea atu te Atua ki a ia, E te kuware, ka tokina atu tou wairua i a koe i tenei po: ha, ma wai nga mea ka oti nei te wakarite e koe?

21 Ka penei ano hoki a ia e kohikohi ana i te taonga mona, a ekore e wai taonga ki a te Atua.

22 ¶ A ka korero atu ia ki ana akonga, Mo konei ka mea atu ai a hau ki a koutou, Kua e wakaaroa to koutou oranga, te mea e kai ai koutou; kua ano hoki te tinana, te mea e kakahu ai koutou.

23 Tera atu ia to te oranga i te kai, tera atu to te tinana i te kakahu.

24 Wakaaroa e koutou nga pukeko: ekore ratou e wakato,

ekore ano hoki e kokoti; kahore a ratou toa kahore he rua; a ka wangainga ratou e te Atua: erangirangi ra koutou i nga manu.

25 Ko wai hoki o koutou, ma te wakaaro ka ahei ai te tuhono i tetahi watianga ki tona roanga?

26 A ki te mea ekore e taea e koutou te mea nohinohi rawa, he aha koutou ka wakaaro ai ki era atu mea?

27 Wakaaroa nga rengarenga, to ratou tupu: ekore e mahi, ekore e miro: otira ka mea atu a hau ki a koutou, kahore a Horomona i tona kororia katoa i ka kahuria me tetahi o enei.

28 A ki te mea ka penei te wakaakahuranga a te Atua i te tarutaru e tupu nei aianei i te mara, a hei apopo ka maka ki te hanga; ekore ianei koutou e wakaakahuria, e te hunga waka-pono iti?

29 Kua ra koutou e rapu ki te mea e kai ai koutou, te mea e inu ai koutou, kua ano hoki koutou e waka-pono iti?

30 E rapu ana hoki nga tauwi o te ao ki enei mea katoa: e mahara ana ra to koutou Matua e mate ana koutou ki enei mea.

31 Otira me rapu e koutou te rangatiratanga o te Atua; a ka ho atu ano enei mea katoa ki a koutou.

32 Kua e matakau, e te kahui nohinohi; kua pai hoki to koutou Matua kia ho atu ki a koutou te rangatiratanga.

33 ¶ Hokona o koutou taonga, me ho atu he mea mo te hunga rawa kore; hanga mo koutou he putea ekore e tawitotia, he taonga ki te rangi ekore e hemo, ki te wahi ekore e tatangia e te tahae, ekore e waka-pirautia e te huhu.

34 Ko te wahi hoki i to koutou taonga, ko reira hoki to koutou ngakau.

35 ¶ Kia witikiria o koutou hope, kia ka o *koutou* rama:

36 A *kia* penei koutou me nga tangata e tatari ana ki to ratou rangatira, i tona hokinga mai i te marenatanga; a ka tae mai ia ka patuki, ka uakina ano ki a ia i reira.

37 Ka hari aua pononga e rokohina e to ratou rangatira e mataara ana a tona taenga mai: he pono ka mea atu a hau ki a koutou, ka witiki ia i a ia ano, ka mea ai ki a ratou kia noho, a ka haere mai ka wakapononga ki a ratou.

38 A ki te haere mai ia i te rua o nga tiakanga, ki te haere mai i te toru o nga tiakanga, a ka rokohina e penei *ana*, ka hari ano aua pononga.

39 Otira *kia* mahara koutou ki tenei, me i mahara te tangata i te ware ki te haora e haere mai ai te tahae, penei kua tiaki ia, a ekore e tukua *kia* pakarua tona ware.

40 Kia rite rapea koutou: i te haora hoki ekore ai koutou e mahara ka haere mai ai te Tama a te tangata.

41 ¶ Ka mea atu a Pita ki a ia, E te Ariki, e korero ana koe i tenei kupu wakarite ki a matou, ki katoa ranei?

42 Ka mea atu te Ariki, Ko wai ranei te tuari wakapono, wakaaro e meinga e tona ariki hei rangatira ki tona ware, *kia* ho atu te mehua kai i tona taima ano?

43 Ka hari taua pononga, ua rokohina e tona rangatira e pena ana a tona taenga mai.

44 He pono ka mea atu a hau ki a koutou, ka meinga ia hei rangatira mo ana taonga katoa.

45 Otira ki te mea taua pononga i tona ngakau, Ka wakaaroa te haerenga mai o taku ariki; ka anga ka wiu i nga pononga

tane i nga pononga wahine, ka kai ka inu ka haurangi;

46 Ka haere mai te rangatira o taua pononga i te ra ekore ai ia e wakaaro, i te haora ekore ai ia e mahara, a ka wahia ia, ka meinga mona wahi ki te hunga waka-teka.

47 Ko taua pononga i mahara nei ki te hiahia o tona rangatira, a kihai wakaaro wawe, kihai mea i tona hiahia, ka wiuia ia *ki nga wiunga* maha.

48 Tena ko ia kihai nei i matau, a kua mea i nga mea e tika ai ia *kia* wiuia, ka wiuia *ki nga wiunga* torutoru. Ko te tangata katoa hoki i nui *te mea* i ho atu ki a ia, ka rapua hoki i a ia *te mea* nui: a ko ia he nui *te mea* kua paia te tuku ki a ia, e rapua hoki i a ia *te mea* nui.

49 ¶ I haere mai a hau ki te maka kapura ki te wenua; a he aha taku e hiahia ai? *kia* tungia nei ano.

50 He iriiringa taku e iriiria ai a hau; a ka tino porangi a hau *kia* rite ra ano.

51 Tenei koutou te mea nei i haere mai a hau *kia* ho mai he mariretanga ki te wenua? Ka mea atu a hau ki a koutou, Kahore; otira he wehewehenga.

52 Apopo akenei hoki ka tokorima i te ware kotahi e wehewehea, tokotoru tokorua, tokorua tokotoru.

53 Ka wehewehea hoki te matua tane i te tamaiti, te tamaiti i te matua tane; te matua wahine i te tamahine, te tamahine i te matua wahine; te matua hungawai i tona hunaonga, te hunaonga i tona matua hungawai.

54 ¶ A ka mea atu ano ia ki nga mano, Ka kite koutou i te kapua e puta mai ana i te weta, ka mea koutou i reira, Ka puta te pokaka; a ka puta ano.

55 A ka *bite* koutou i te hau

hauta e pupuhi ana, ka mea koutou, Meake ko te werawera; a ka puta ano.

56 E te hunga tinihanga, e matau ana koutou ki te titiro i te ahua o te wenua, o te rangi; te titiro koutou ki tenei taima?

57 Ha, he aha hoki koutou nei ano te wakaaro ai ki te *mea* tika?

58 I a korua ko tou hoa wawai e haere ana ki te kai wakawa, hei te huarahi ano kia tohe koe kia tukua ai koe e ia; kei toia pea koe e ia ki te kai wakawa, a ka tukua koe e te kai wakawa ki te katipa, a ka maka koe e te katipa ki te ware herehere.

59 Ka mea atu a hau ki a koe, ekore koe e puta mai i reira, kia ho atu ra ano te moni nohinohi rawa o te *utu* wakamutunga.

UPOKO 13.

I REIRA ano etahi i taua taima e korero ana ki a ia ki nga tangata o Kariri, no ratou nga toto i wakananua e Pirato ki o ratou patunga tapu.

2 Ki atu ana a Ihu mea atu ana ki a ratou, Tenei koutou te mea ana, he hunga hara rawa aua tangata o Kariri i nga tangata katoa o Kariri, no te mea i pera to ratou mate?

3 Ka mea atu a hau ki a koutou, Kahore: otira ki te mea ekore koutou e ripeneta, ka pera ano hoki te mate mo koutou katoa.

4 Ko taua tekau hoki ma waru i takaia nei e te pa o Hiroama, a i maru ratou, e mea ana oti koutou, he hunga hara rawa ratou i nga tangata katoa e noho ana i Hiruharama?

5 Ka mea atu a hau ki a koutou, Kahore: otira ki te mea ekore koutou e ripeneta, ka pera hoki te mate mo koutou katoa.

6 ¶ A ka korero atu ia i tenei kupu wakarite; He piki ta tetahi tangata, he mea wakato ki tana tupuranga waina; ka haere ia ka rapu hua i reira, a kihai kitea.

7 Ka mea atu ia ki te kai mahi o te tupuranga waina, Na, ka toru aku tau i haere mai ai a hau ki te rapu hua i tenei piki, a kahore a hau i kite: tuakina; kia aha ai ua ka maumauria te wenua?

8 Korero atu ana ia mea atu ana ki a ia, E te Ariki, kia waiho i tenei tau hoki, kia keria ra ano e a hau nga taha, kia maka he paru:

9 A ki te wai hua ka *waiho*: ki te kahore, hei amua ake ka tuakina taua *rakau*.

10 ¶ A e wakaako ana ia i tetahi o nga ware karakia i te hapati.

11 Na, he wahine ano, he waihua ngoikore tona no nga tau kotahi tekau ma waru, e piko ana ia, kihai rawa iahei te wakatika.

12 Ano ka kite a Ihu i a ia, ka karanga atu ka mea atu ki a ia, E te wahine, ka oti koe te wakaora i tou ngoikore.

13 A wakapakia ana ki a ia ona ringaringa: a i reira pu ano ka wakatikaia ia, ka wakakororia i te Atua.

14 Na, korero ana te rangatira o te ware karakia, ka wakatakariri hoki no te mea i wakaora a Ihu i te hapati, ka mea atu ia ki te mano, Eono nga ra e tika ai kia mahi: me haere mai koutou i aua ra kia wakaorangia, kauaka i te ra o te hapati.

15 Koia te Ariki i ki atu ai ki a ia, i mea ai, E te tangata tinihanga, ekore ianei koutou katoa e wewete i te hapati i tona kau i tona kaihe ranei i te ware, ka arahi ai ki te wakainu?

16 A ko tenei, tamahine nei ano

o Aperahama, i hereherea e Hātana i nga tau kotahi tekau mā waru, kihai ianei i tika kia wetekina ia i tenei herenga i te ra o te hapatī?

17 Ano ka korerotia enei mea e ia, ka wakama ratou katoa e wakatika ana ki a ia: a ka hari te mano katoa ki nga mea kororia katoa i meinga e ia.

18 ¶ Na, ka mea ia, E rite ana tē rangatiratanga o te Atua ki te aha? a me wakarite e a hau ki te aha?

19 E rite ana ki te pua nani i tangohia e te tangata, i maka ki tona kari; a ka tupu, ka meinga hei rakau nui; ka noho nga manū o te rangi ki ona manga.

20 ¶ A ka mea atu ano ia, Me wakarite e a hau te rangatiratanga o te Atua ki te aha?

21 E rite ana ki te rewena i tangohia e te wahine i huna ki roto ki nga mehua paraoa etoru, no ka rewenatia katoatia.

22 A ka haereere ia ki nga pa ki nga kainga, ka wakaako, ka ahu atu ki Hiruharama.

23 ¶ Na, ka mea atu tetahi ki a ia, E te Ariki, he torutoru koia te hunga e wakaorangia ana? Ka mea atu ia ki a ratou,

24 Tohea putia kia tomo atu ma te kuwaha kuiti: ka mea atu hoki a hau ki a koutou, he tokomaha te *hunga* e rapu kia tomo atu, a ekore e ahei.

25 I te mea kua ara ake te tangata i te ware, kua uakina te tatau, a ka anga koutou ka tu ki waho, ka patuki i te tatau, ka mea, E te Ariki, e te Ariki, uakina ki a matou; ka ki mai ia ka mea mai ki a koutou, Kahore a hau i mohio ki a koutou, no hea ranei koutou:

26 Ko reira koutou timata ai te korero, Kua kai matou kua inu i tou aroaro, a kua wakaako koe i o matou huarahi. .

27 A ka ki mai ia, Ka mea atu a hau ki a koutou, kahore a hau i matau ki a koutou, no hea ranei; haere atu i a hau koutou katoa te kai mahi i te kimo.

28 Hei reira te tangihanga me te tēteatanga o nga niho, ua kite koutou i a Aperahama, i a Ihaka, i a Hakopa, me nga poropiti katoa kei te rangatiratanga o te Atua, ko koutou ia ka oti te maka ki waho.

29 A ka haere mai ratou i te ita, i te weta, i te mota, i te hauta, ka noho i te rangatiratanga o te Atua.

30 Na, tera etahi o muri e meinga hei mua, ko etahi o mua e meinga hei muri.

31 ¶ I taua ra ano ka tae mai etahi o nga Parihi, ka mea atu ki a ia, Haere koe, neke atu i konei: e hiahia ana hoki a Herora kia patua koe.

32 Ka mea atu ia ki a ratou, Haere mea atu ki taua pokiha, Na, ka pei rewera a hau, ka mahi i te mahi wakaora aianei, apopo, a i te toru o nga ra ka oti aku mea.

33 Otiia me haereere a hau hei aianei, hei apopo, hei te aonga ake: ekore hoki e mea kia mate he poropiti i waho o Hiruharama.

34 E Hiruharama, e Hiruharama e patu nei i nga poropiti, e aki ana ki te kamaka i a ratou kua oti te tono ki a ia; ehia ranei aku meatanga kia wakaaminea ou tamariki, me te heihei hoki e *wakamine* ana i ona pi raro i ona pakau, a kihai koutou i pai!

35 Na, ka mahue ki a koutou to koutou ware kia takoto noa: he pono ka mea atu a hau ki a koutou, Ekore ra koutou e kite i a hau, kia tae mai ra ano *te ra* e mea ai koutou, Ka wakapaingia

a ia e haere mai ana i te ingoa o te Ariki.

UPOKO 14.

A KA mea ano, i a ia e haere ana ki te ware o tetahi o nga rangatira he Parihi kia kai taro i te hapati, e tirotiro ana ratou ki a ia.

2 Na, tera he tangata kopu rua i tona aroaro.

3 Ki atu ana a Ihu ka korero atu ki nga kai wakaako o te ture ki nga Parihi, mea ana, He mea tika ranei kia wakaorangia *te tangata* i te hapati?

4 A kihai ratou i kiki. Na, ka tangohia e ia, ka wakaorangia ia, ka tukua;

5 Ka ki atu ia ki a ratou, ka mea, Ki te taka te kaihe te kau ranei o tetahi o koutou ki te poaka, ekore ianei e tangohia ake e ia i reira pu ano i te ra o te hapati?

6 A kihai ratou i ahei te ki atu ki a ia ki enei mea.

7 ¶ A ka korero atu ia i tetahi kupu wakarite ki te hunga i karangatia, i a ia e kite ana i a ratou e rapu ana ki nga nohoanga rangatira; mea atu ana ki a ratou,

8 Ki te mea ka karangatia koe e te tangata ki te marenatanga, kua e noho ki te nohoanga rangatira? kei karangatia hoki e ia he tangata nui atu i a koe;

9 A ka haere mai te tangata i karangatia ai korua ko ia, ka mea atu ki a koe, Tukua he nohoanga ki tenei *tangata*; a ko reira koe mea ai kia noho i te nohoanga o muri, a ka wakama ano.

10 Otira ka karangatia koe, haere e noho ki te nohoanga o muri; mo a te taenga mai hoki o te tangata i karangatia ai koe, mana e mea ki a koe, E hoa, haere ake koe: ko reira hoki koe wai kororia ai i te aroaro o

nga tangata e noho tahi ana ki a koe.

11 Ko te *tangata* katoa hoki e wakakake ana i a ia ano ka wakititia ia; a ko ia e wakaitia ana i a ia ano ka wakakake ia.

12 ¶ Ka mea atu hoki ia ki te *tangata* i karangatia ai ia, I te mea ka taka koe i te tina i te hapa ranei, kua e karangatia ou hoa, kua hoki ou teina, kua ou wanaunga, kua ano hoki nga tangata e noho tata ana *te hunga* e wai rawa ana; kei utu hoki ratou i a koe ki te karanga, a ka wai utu koe.

13 Otira ka taka koe i te haka-ri, karangatia te hunga rawakore, nga kopa, nga turingongengonge, nga matapo:

14 A ka hari ano koe; kahore hoki a ratou mea hei utu mou: a ka utua koe a te aranga o nga *tangata* tika.

15 ¶ Ano ka rongu ki enei *mea* tetahi o ratou e noho tahi ana i *reira*, ka mea atu ki a ia, Ka hari te tangata e kai taro i te rangatiratanga o te Atua.

16 Ka mea atu ia ki a ia, I taka tetahi tangata i te hapa nui, a he tokomaha *te hunga* i karangatia:

17 A tonoa ana tana pononga i te haora o te hapa kia mea atu ki te hunga i karangatia, Haere mai; kua rite nei hoki nga *mea* katoa.

18 A ka anga ratou katoa ka wakakahore nga tahi. Ka mea atu to mua ki a ia, Kua hoko a hau i te mara, me haere ano a hau kia kite i taua *marā*: ka mea atu a hau ki a koe, tukua a hau kia wakakahore.

19 Ka mea atu ano tetahi, erima takirua aku okiha kua hokona e a hau, ka haere a hau ki te wakamatau: ka mea atu a hau ki a koe tukua a hau kia wakakahore.

20 Ka mea atu tetahi atu, Kua

marena a hau i te wahine, mo konei ra ekore ai a hau e ahei te haere.

21 Tae atu ana taua pononga, korero ana i enei *mea* ki tona rangatira. Me i reira ka riri rawa te tangata i te ware, ka korero atu ki tona pononga, Kia hohoro te haere ki nga ara ki nga huarahi o te pa, arahina mai ki konei te hunga rawakore, nga kopa, nga turingongengonge, me nga matapo.

22 Ka mea atu te pononga, E kara, kua rite tau i mea ai, a tenei ake ano te wahi *takoto noa*.

23 A ka mea atu te rangatira ki te pononga, Haere atu ki nga huarahi ki nga taiepa, me tohe ano kia tomo mai, kia kapi ai toku ware.

24 Ka mea atu hoki a hau ki a koutou, Ekore tetahi o au tangata i karangatia e kai i taku hapa.

25 ¶ Na, ka haere tahi me ia nga mano tini: ka tahuri, ka mea atu ia ki a ratou,

26 Ki te haere mai tetahi *tangata* ki a hau a ekore e wakinoino i tona matua tane, i tona matua wahine, i tona wahine, i ona tamariki, i ona teina, i ona tuwahine, ae ra i tona orange ano hoki, ekore ia e ahei hei akonga moku.

27 A ko ia ekore e mau ki tona ripeka, e haere mai i muri i a hau, ekore ia e ahei hei akonga moku.

28 Ko wai hoki o koutou e mea ana kia hanga i te pa, a ekore ia e matua noho ki te tatau i nga utu, e ranea ranei ona mo te wakaotinga?

29 Kei wakatakotoria pea e ia te kamaka o raro, a te taea e ia te wakaoti, ka anga ka tawai ki a ia ratou katoa e titiro ana,

30 Ka mea, I timata te tangata

nei te hanga ware, kihai taea e ia te wakaoti.

31 Ko tehea kingi ranei e haere ana ki te wawai ki tetahi atu kingi, a ekore e matua noho ki te runanga, e ahei ranei ia me nga mano kotahi tekau kia huaki ki te kingi e haere mai ana ki a ia me nga mano erua tekau?

32 Ki te kahore, i a ia kei tawiti, ka tukua he karere, ka mea kia houhia te rongo.

33 Waihoki, ko te *tangata* katoa o koutou ekore e wakarere i ona taonga katoa, ekore ia e ahei hei akonga moku.

34 ¶ He *mea* pai te tote: otira ki te mea kua mahue te ha o te tote, me pehea ka wai ha ai?

35 Ekore e pai mo te wenua, ekore ano hoki mo te paru; ka akiritia ki waho. Ko ia he taringa ona hei wakarongo, kia rongo ia.

UPOKO 15.

NA, e wakatata ana ki a ia nga pupirikana katoa me nga tangata hara kia wakarongo ki a ia.

2 A ka amuamu nga Parihi me nga karaipi, ka mea, E tango ana te tangata nei ki nga tangata hara, a e kai tahi ana me ratou.

3 ¶ A korero atu ana ia ki a ratou i tenei kupu wakarite, mea ana,

4 Ko tehea tangata o koutou he rau ona hipi, a ka mahue tetahi o ratou, ekore ianei ia e waiho i nga tekau efa ma iwa i te koraha, a ka haere ki taua *mea* i mahue, no ka kitea?

5 A ka kitea, ka waiho ki ona pokowiwi, ka hari.

6 Ano ka tae ki te ware, ka karangatia ona hoa me nga tangata e noho tata ana, ka mea atu ki a ratou, Kia hari tahi koutou ki a hau; kua kitea hoki taku hipi i mahue.

7 Ka mea atu a hau ki a kou-

tou, ka penei hoki te haringa i te rangi mo te tangata kino kotahi e ripeneta ana, *nui ke atu* i *tera* mo nga *tangata*. tika eiwa nei tekau ma iwa, kihai nei i meinga kia ripeneta.

8 ¶ Ko tehea wahine ranei, kotahi nei tekau ona hiriwa, a ki te mea ka mahue i a ia tetahi hiriwa, ekore ianei ia e tahu i te rama, ka puruma ai i te ware, ka rapu marie ai, kia kitea ra ano?

9 Ano ka kitea, ka karangatia ona hoa me te hunga e noho tata ana, ka mea, Kia hari tahi koutou ki a hau; kua kite hoki a hau i te hiriwa i mahue.

10 Waihoki, ka mea atu a hau ki a koutou, he hari ano kei te aroaro o nga anahera o te Atua mo te tangata kino kotahi e ripeneta ana.

11 ¶ A ka mea ia, Tokorua nga tamariki o tetahi tangata:

12 Ka mea atu te teina ki tona matua, E pa, ho mai ki a hau te wahi taonga e taka ana ki a hau. A ka wehewehea ki a raua nga taonga.

13 A kihai maha nga ra ka kohiki te tamaiti o muri i nga mea katoa, ka haere ki te wenua tawiti, ka wakahemokia ona taonga ki reira i te noho kino.

14 Ano ka hemo i a ia nga mea katoa, ka tino mate kai taua wenua; ka timata ia te mate i te rawakore.

15 Ka haere ia ka noho ki tetahi o nga rangatira o taua wenua; a tonoa ana e ia ki ona mara ki te wangai poaka.

16 Ka hiahia ia kia wakakiia tona kopu ki nga kopaki e kainga nei e nga poaka: a kihai ho atu ki a ia *he mea* e tetahi *tangata*.

17 Ano ka mahara ia, ka mea ia, Tokohia ranei nga pononga utu a taku matua e ora ana i te taro, tena ko a hau ka mate nei i te hiakai!

18 Ka wakatika atu a hau ka haere ki taku matua, ka mea atu ki a ia, E pa, kua hara a hau ki te rangi, ki tou aroaro ano hoki,

19 Ekore rawa e ahei te mea he tamaiti a hau nou: meinga a hau kia penei me tetahi o ou pononga utu.

20 A wakatika ana, haere ana ki tona matua. Na, i a ia i tawiti, ka kite tona matua i a ia, ka aroha, ka oma, ka hinga ki tona kaki, ka kihi i a ia.

21 Ka mea atu te tamaiti ki a ia, E pa, kua hara a hau ki te rangi, ki tou aroaro ano hoki, ekore rawa e ahei te mea he tamaiti a hau nou.

22 Ka mea atu te matua ki ona pononga, Mauria mai te kakahu pai, wakakakahuria, ho atu he mowiti mo tona ringaringa, he hu hoki mo ona waewae:

23 Mauria mai hoki te kuao momona o te kau, me patu; kia kai tatou, kia hari:

24 Ko tenei tamaiti hoki oku i mate, a kua ora; i ngaro, a kua kitea. A ka anga ratou ka hari.

25 Na, kei te mara tona tamaiti matamua: ano ka haere ia ka wakatata ki te ware, ka rongo ia i te waiata i te hari.

26 A karangatia ana tetahi o ona pononga, uia ana e ia he aha ra enei mea.

27 A ka mea atu ki a ia, Kua tae mai tou teina; a kua patua te kuao momona o te kau e tou matua, no te mea kua riro ora mai ia.

28 Otira ka riri ia, kihai mea kia tomo atu: me i reira ka haere atu tona matua ki waho, ka tohe atu ki a ia.

29 Ki atu ana ia mea atu ana ki tona matua, Na ka hia ranei nga tau ka waka-pononga nei a hau ki a koe, a kahore rawa a hau i wakahe i ou meanga: a kahore rawa i ho mai e koe ki a hau he kuao

koati, kia hari tahi ai a hau me aku hoa :

30 Tena ka tae mai nei tenei tamaiti ou, i wakahemokia nei ou taonga ki nga wahine puremu, kua patua mona te kua o momona o te kau.

31 A ka mea atu ki a ia, E tama, e noho tonu ana koe ki a hau, a ko aku mea katoa mou ano.

32 He mea tika ano ia kia hari tatou kia koa : i mate hoki tenei teina ou, a kua ora ; i ngaro ia, a kua kitea.

UPOKO 16.

A KA mea atu ia ki ana akonga, Tera taua tangata taonga, he tuari tona ; a ka korero tia tenei tangata ki a ia, he tangata maumau i ona taonga.

2 A karanga ana i a ia, ka mea atu ki a ia, He aha a hau ka rongoi ai i tenei korero mou ? ho mai te korero o tou tuaritanga ; ekore hoki e ahei kia waiho koe hei tuari.

3 A ka mea atu te tuari ki a ia ano, Me aha a hau ? e tangohia ana hoki i a hau te tuaritanga e taku rangatira : ekore a hau e kaha ki te keri ; e wakama ana a hau i te unene.

4 E mahara ana a hau ki taku e mea ai, mo a taku haerenga atu i te tuaritanga, ka puritia ai a hau ki o ratou ware.

5 A karangatia katoatia ana nga tangata kahore ano i utua e ratou nga mea o tona rangatira, ka mea atu ki te tuatahi, Ehia nga mea i a koe a taku rangatira ?

6 Ka mea atu ia, Kotahi rau o nga mehua hinu. A ka mea atu ki a ia, Tangohia tou pukapuka, kia hohoro te noho, tuhituhia erima tekau.

7 Me i reira ka mea atu ia ki tetahi, Ehia ou mea kihai koe i utu ? Ka mea atu ia, Kotahi rau

o nga mehua witi. A ka mea atu ki a ia, Tangohia tou pukapuka, tuhituhia ewaru tekau.

8 A ka wakapaingia te tuari kino e te rangatira mona i waka-puta i te wakaaro : e nui ana hoki te wakaaro o nga tamariki o tenei ao, i to nga tamariki o te marama i to ratou wakapaparanga ano.

9 A ka mea atu a hau ki a koutou, Meinga mo koutou he hoa ki te taonga o te kino ; mo a te wakahemokanga o koutou, ka tangohia ai koutou ki nga ware ora tonu.

10 Ko ia e pono ana i te mea nohinohi rawa e pono ana i te mea nui : a ko ia ekore e tika i te mea nohinohi rawa ekore e tika i te mea nui.

11 Mo konei ra, ki te kahore koutou i pono i te taonga kino, ma wai e tuku ki a koutou te taonga pono ?

12 A ki te kahore koutou i pono i to te tangata ke, ma wai e ho atu ki a koutou he mea mo koutou.

13 Kahore he pononga e ahei te wakapononga ki nga rangatira tokorua : ka kino hoki ia ki tetahi, ka aroha ki tetahi ; ka u ranei ia ki tetahi, a ka wakakino ki tetahi. Ekore koutou e ahei te wakapononga ki te Atua ki te taonga hoki.

14 ¶ I rongo hoki nga Parihi ki enei mea katoa, te hunga apoapo moni : a ka wakahi ratou ki a ia.

15 Ka mea atu ia ki a ratou, Ko koutou te hunga e wakatika ana i a koutou ano i te aroaro o nga tangata ; ko te Atua ia te matau ana ki a koutou ngakau : ko te mea nui hoki ki nga tangata hei mea wakariharia ki te aroaro o te Atua.

16 Tera te ture me nga poropiti taea noatia a Hoani : no reira ake i kauwautia ai te rangatiratanga o

te Atua, o ka tohe te *tangata* katoa ki tana *rangatiratanga*.

17 Erangirangi he mea takoto noa ko te rangi me te wenua kia pahure, i tetahi tohu o te ture kia mahue.

18 Ko te *tangata* katoa e wakarere ana i tana wahine, a e marena ana i tetahi atu, e puremu ana ia : a ko ia e marena ana i a ia kua oti nei te wakarere e te tangata, e puremu ana ia.

19 ¶ Tera taua tangata taonga, i kakahuria nei ki te kahu papura ki te rinena, i kai ano i nga kai papai i nga ra katoa :

20 Tera hoki taua *tangata* rawakore ko Raharuha te ingoa, i waiho ki tona kuwaha, kua tuwenuatia,

21 A e hiahia ana ia kia wangai-nga ki nga kongakonga e ngahoro iho ana i te tepera o te *tangata* taonga : otira ka haere mai nga kuri ka mitimiti i ona mate.

22 A ka mea ano ka mate te tangata rawakore, ka kawea ia e nga anahera ki te uma o Aperahama : ka mate ano hoki te tangata taonga, ka tanumia ;

23 A i te po ka titiro ake ona kanohi, i a ia e wakamamaetia ana, ka kite ia i a Aperahama i tawiti, me Raharuha kei tona uma.

24 A ka karanga ia, ka mea, E pa e Aperahama, kia atawai koe ki a hau, tonoa mai a Raharuha, kia toutou ia i te pito o tana matikara ki te wai, kia wakahouhoukia taku arero : e mamae ana hoki a hau i tenei muramura.

25 Ka mea atu a Aperahama, E tama, kia mahara kua wiwi koe ki ou mea papai i tou orange, ko Raharuha hoki i wiwi ki nga mea kino : tena ko tenei ka wakamamaitia, otira ko koe ka wakamamaetia.

26 A haunga ano enei mea katoa, kua oti te wakatakoto te ngatata-

tanga nui i te takiwa o matou o koutou : ko ratou e mea ana kia haere atu i konei ki a koutou ekore e ahei ; ekore ano hoki e ahu mai i reira ki a matou.

27 Ka mea atu ano ia, Koia a hau ka mea atu ai ki a koe, e pa, kia tonoa ia ki te ware o taku matua :

28 Tokorima hoki aku teina ; kia korero ai ia ki a ratou, kei haere mai hoki ratou ki tenei kainga mamae.

29 Ka mea atu a Aperahama ki a ia, Kei a ratou a Mohi me nga poropiti ; me wakarongo ki a ratou.

30 Ka mea atu ia, Kahore, e pa e Aperahama : otira ki te haere tetahi ki a ratou i te hunga mate, ka ripeneta ratou.

31 A ka mea atu ia ki a ia, Ki te mea ekore ratou e wakarongo ki a Mohi ki nga poropiti, ekore ano hoki e rongo, ahakoa ara atu te tangata i te mate.

UPOKO 17.

KA mea atu ia ki nga akonga, Ekore e mea kia kore e puta mai nga mea wakahe : otiia he aue mo te *tangata* e puta mai ai !

2 E rangirangi mona ko te kamaaka mira e *hurihia* ana e te kaihe kia wakawerewerea ki tona kaki, kia maka ki te moana, i te wakahe ia i tetahi o enei mea nohinohi.

3 ¶ Kia tupato ki a koutou : Ki te mea ka hara ki a koe tou teina, riria ia ; a ki te ripeneta, houhia te rongo ki a ia.

4 A ki te mea ka taki witu nga haranga ki a koe i te ra *tahi*, a ka taki witu ona tahuritanga ki a koe i te ra *tahi*, ka mea ia, E ripeneta ana a hau ; mau e hohou te rongo ki a ia.

5 ¶ Ka mea atu nga Apotoro ki

te Ariki, Wakanuia to matou waka-pono.

6 Ka mea atu te Ariki, Me he mea he waka-pono ta koutou me te pua nani *te rahi*, penei ka mea atu koutou ki tenei rakau hikamaina, Kia hutia koe, kia wakatokia ki te moana; a ka rongo ano ki a koutou.

7 Ko wai o koutou he pononga tona e ngaki ana e wangai ana ranei i nga hipi, e mea ranei ia ki a ia i reira pu i te hokinga mai i te mara, Haere mai ra e noho ki te kai?

8 Otiia ekore ranei ia e mea atu ki a ia, Taka he mea e hapa ai a hau, witikiria, me wakapononga koe ki a hau, kia kai kia inu a hau; a muri iho i enei *mea* mau e kai mau e inu?

9 E wakawetai atu oti ia ki taua pononga, mona i mea i nga *mea* kua oti te wakarite ki a ia? e mea ana a hau kahore.

10 Waihoki ko koutou, i te mea ka oti nga *mea* katoa kua wakaritea mo koutou, me mea atu, He pononga kino matou: *heoi ano* ta matou i mea ai, ko te mea i wakaritea mo matou.

11 ¶ A i a ia e haere ana ki Hiruharama, ka haere ia ra waenganui o Hamaria o Kariri.

12 A ka tomo atu ia ki tetahi kainga, kotahi tekau o nga tangata i tutaki ki a ia, kua tuwenuatia, e tu ke ana ratou i tawiti:

13 Ka karanga ake ratou, ka mea, E kara, e Ihu, kia atawai ki a matou.

14 Ano ka kite, ka mea atu ia ki a ratou, Haere wakakitea koutou ki nga tohunga karakia. A i a ratou e haere ana ka wakaoranga.

15 Ko tetahi o ratou, i tona kitenga ai ka oti ia te wakaora, ka hoki, ka wakakororia i te Atua ki te reo nui,

16 Ka takoto ko ona kanohi ki raro ki ona waewae, ka wakawetai atu ki a ia: a no Hamaria ia.

17 Ki atu ana a Ihu ka mea atu, Kihai ranei i wakaoranga te tekan? kei hea te *hunga* tokoiwa?

18 Kahore i kitea te *hunga* i hoki kia ho atu i te kororia ki te Atua, ko tenei tangata ke anake.

19 A ka mea atu ki a ia, Wakatika, haere: na tou waka-pono koe i ora ai.

20 ¶ A ka uia ia e nga Parihi, ko ahea puta mai ai te rangatiratanga o te Atua, ka ki atu ia ki a ratou ka mea atu, Ekore e puta mai te rangatiratanga o te Atua me te mahi wakaputa:

21 Ekore ratou e mea, Na, tenei! na, tera! kei roto hoki i a koutou te rangatiratanga o te Atua.

22 ¶ Ka mea atu ia ki nga akonga, Ka tae mai nga ra e hiahia ai koutou kia kite i tetahi o nga ra o te Tama a te tangata, a ekore koutou e kite.

23 Ka mea ratou ki a koutou, Na, tenei; na, tera ano: kaua e haere atu, kaua e aru atu.

24 Me te uira hoki e uira ana i tetahi *taha* i raro o te rangi, a ka tiaho ki tetahi *taha* i raro o te rangi; ka pena ano hoki te Tama a te tangata i tona ra.

25 Kia matua hoki ia mate i tenei wakapaparanga.

26 A me nga ra i a Noa, ka penei ano hoki i nga ra o te Tama a te tangata.

27 E kai ana ratou, e inu ana, e marena ana, e tukua ana ki te marena, taea noatia te ra i tomo ai a Noa ki roto ki te aka, a ka puta te waipuke, ka wakamatea katoatia.

28 Ka pena ano hoki me nga ra i a Rota, e kai ana ratou, e inu

ana, e hoko mai ana, e hoko atu ana, e wakato ana, e hanga ana i te ware ;

29 Otira i te ra i puta atu ai a Rota i Horoma, ka uaina he kapura he wanariki i te rangi, ka wakamatea katoatia.

30 Ka penei ano i te ra e waka-kitea mai ai te Tama a te tangata.

31 I tana ra ano, ko ia e noho ana i runga i te ware, ko ona taonga i roto i te ware, kua ia e heke iho ki te tango i aua *mea*: waihoki ko ia e *noho ana* i te mara, kua ia e hoki atu ki muri.

32 Kia mahara ki te wahine o Rota.

33 Ko ia e rapu kia ora ia, e mate ; a ko ia e mate, e ora ano.

34 Ka mea atu a hau ki a koutou, i taua po ano ka tokorua i te moenga kotahi ; ko tetahi te tangohia, ko tetahi te waiho.

35 Ka tokorua *wahine* ka huri i te *mira* kotahi ; ko tetahi te tangohia, ko tetahi te waiho.

36 Ka tokorua nga *tangata* i te mara ; ka tangohia tetahi, ka waiho tetahi.

37 Korero atu ana ratou ka mea atu ki a ia, Ko hea, e te Ariki ? Ka mea atu ia ki a ratou, Ko te wahi i te tupapaku, ko reira huihui ai nga kahu.

UPOKO 18.

A KA korero ano ia i tetahi kupu wakarite ki a ratou, ara ko te mea tika kia inoi tonu, kia kua e wakangoikore ;

2 Mea ana, He kai wakawa ano i tetahi pa, kihai nei i wehi ki te Atua, kihai ano hoki i wakaaro ki te tangata ;

3 Tera hoki he pouaru i taua pa ; a ka haere mai ki a ia, ka mea atu, Tohea he utu moku i taku hos wawai.

4 A he taima ano kihai ia i pai : muri iho ka mea ia i roto ano i a ia, He ahakoa ra a hau te wehi ki te Atua, te wakaaro ki te tangata ;

5 No te mea ia ka raruraru a hau i te pouaru nei, ka tohe a hau i te utu mona, kei hohangia a hau ki tona haerenga tonutanga mai.

6 Ka mea atu te Ariki, Wakarongo ki ta te kai wakawa kino e mea ana.

7 A ekore te Atua e tohe ki te utu mo ana i wiriwiri ai, e karanga nei ki a ia i te ao i te po, ahakoa wakarua ia ki a ratou ?

8 Ka mea atu a hau ki a koutou, ka hohoro ia te tohe utu mo ratou. Otira ka tae mai te Tama a te tangata, a rokohina ranei e ia he wakapono i te wenua ?

9 ¶ Ka korero ano ia i tenei kupu wakarite ki etahi e wakawa ana ki a ratou ano, e *mea ana* he hunga tika ratou, a e wakakino ana i ara atu :

10 Tokorua nga tangata i haere atu ki te temepara ki te karakia ; he Parihi tetahi, ko tetahi he pupirikana.

11 Tu ana te Parihi ko ia anake, karakia ana i enei *kupu*, E te Atua, ka wakawetai atu a hau ki a koe, no te mea ekore a hau e rite ki era atu tangata, te hunga apoapo, kino, puremu, *moku* hoki te rite ki tenei pupirikana.

12 Ka takirua aku nohoanga pukutanga i te wiki, ka ho atu e a hau te wahi tuangahuru o aku mea katoa.

13 Ko te pupirikana ia e tu ke ana i tawiti, kihai mea kia anga ake ona kanohi ki te rangi, otira ka patuki ia ki tona uma, ka mea, E te Atua, tohungia a hau te tangata hara.

14 Ka mea atu a hau ki a koutou, e *rangirangi* tenei *tangata* i te hokinga atu ki tona ware, e

meinga ana he tangata tika i tera : ko te *tangata* katoa hoki e waka-kake ana i a ia ka wakaititia ; a ko ia e wakaiti ana i a ia ka waka-kakea.

15 ¶ A ka mauria mai ki a ia etahi tamariki nonohi, kia waka-pakia ai ratou e ia : ano ka kite nga akonga, ka riri ki a ratou.

16 Otira ka karangatia ratou e Ihu, ka mea ia, Tukua nga tamariki nonohi kia haere mai ki a hau, a kua ratou e riria : no nga penei hoki te rangatiratanga o te Atua.

17 He pono ka mea atu a hau ki a koutou, Ko ia ekore e tango ki te rangatiratanga o te Atua me to te tamariki nohinohi *tango*, ekore rawa ia e tomo ki reira.

18 ¶ A ka ui atu tetahi rangatira ki a ia, ka mea atu, E te kai wakaako pai, me aha a hau ka wiwi ai a hau ki te orange tonutanga?

19 Ka mea atu a Ihu ki a ia, He aha a hau i meinga ai he pai? kahore he pai, kotahi anake, ko te Atua.

20 Kua matau koe ki nga ture, Kua koe e puremu, Kua koe e kohuru, Kua koe e tahae, Kua koe e waka-pae teka, Wakahonoretia tou matua tane me tou matua wahine.

21 Ka mea atu ia, Ko anei *mea* katoa kua rite i a hau no taku nohinohinga.

22 Ano ka rongo a Ihu ki enei *mea*, ka korero atu ki a ia, Kotahi ake enei *mea* e hapa nei koe : hokona ou *mea* katoa, ho atu ki te hunga rawakore, a e wiwi koe ki te taonga i te rangi : a haere mai me aru koe i a hau.

23 Ano ka rongo ia ki enei *mea*, ka tino pouri rawa ano : i nui hoki ona taonga.

24 ¶ A ka kite a Ihu i a ia kua tino pouri rawa, ka mea ia, Ano te tapoko wakauana ki te rangatira-

tanga o te Atua, o te *hunga* e wai taonga ana!

25 Erangirangi he mea takoto noa ma te kamera e tapoko ra te kowao o te ngira, i te tangata taonga kia tomo ki te rangatiratanga o te Atua.

26 A ka mea atu te *hunga* i rongo, E taea a wai te wakaoranga?

27 Ka mea atu ia, Ko nga *mea* ekore e taea e te tangata, e taea e te Atua.

28 ¶ Ka mea atu a Pita, Na, kua wakarere matou i nga *mea* katoa, kua aru matou i a koe.

29 Ka mea atu ia ki a ratou, He pono ka mea atu a hau ki a koutou, Kahore he tangata i wakarere i te ware, i nga matua ranei, i nga teina, i te wahine, i nga tamariki ranei, mo te rangatiratanga o te Atua.

30 Ekore nei e wiwi ki te *mea* nui rawa i tenei taima, a i tera ao meake nei kitea ka *wiwi* ia ki te orange tonutanga.

31 ¶ A ka mau ia ki te tekau ma rua, ka mea atu ki a ratou, Na, e haere atu ana tatou ki Hiruharama, a ka wakaritea katoatia nga *mea* kua oti te tuhituhi e nga poropiti ki te Tama a te tangata.

32 Ka tukua hoki ia ki nga tau-iwi, ka taunutia, ka wakakino, ka tuwaina :

33 A ka oti ia te wiu, ka patua : i te toru o nga ra ka ara.

34 A kihai ratou i matau ki tetahi o enei *mea* : a he mea huna ki a ratou tenei kupu, kihai ratou i mohio ki nga *mea* i korerotia.

35 ¶ A ka mea ano, i a ia e wakatata ana ki Heriko, e noho ana tetahi *tangata* matapo i te taha o te huarahi e unene ana :

36 Ano ka rongo ia ki te mano e haere atu ana, ka ui atu ia, he aha tenei *mea*?

37 Ka ki atu ratou ki a ia, ko Ihu o Nahareta e haere atu ana.

38 Ka karanga ake ia, ka mea atu, E Ihu, e te tama a Rawiri, kia atawai koe ki a hau.

39 A riri ana te hunga o mua ki a ia, kia kati ia te korero : otira ka tohe ano ia ki te karanga, E te tama a Rawiri, kia atawai koe ki a hau.

40 A tu ana a Ihu, ka mea atu kia arahina ia ki a ia : ano ka tata, ka ui atu ki a ia,

41 Ka mea atu, He aha tau e hiahia kia meinga e a hau mou? Ka mea atu ia, E te Ariki, kia titiro a hau.

42 Ka mea atu a Ihu ki a ia, Titiro ake koe : na tou wakaponono koe i wakaora.

43 I reira pu ano ka titiro ake ia, ka aru i a ia, ka wakakororia i te Atua : a ko te hunga katoa, i to ratou kitenga ai, i wakapai atu ki te Atua.

UPOKO 19.

A TOMO atu ana a Ihu, haere ana puta noa i Heriko.

2 Na, *tera* he tangata i huaina te ingoa ko Hakiāha, he pupirikana rangatira ia, he tangata taonga.

3 A rapu ana ia kia kite i a Ihu ko wai ia ; a kihai ia i ahei i te mano, he *tangata* potopoto hoki.

4 A oma ana ia ki mua, kake ana ki tetahi rakau hikamora, kia kite ai ia i a ia : meake hoki ia haere ra reira.

5 Ano ka tae a Ihu ki taua wahi, ka titiro atu, ka kite i a ia, ka mea atu ki a ia, E Hakiāha, eahua, heke iho ; me noho hoki a hau ki tou ware aianei.

6 Ka hohoro ia ka heke iho, ka tango i a ia ka hari.

7 Ano ka kite ratou, ka kowetewete katoa, ka mea, Kua riro ia kia noho ki te tangata kino.

8 A ka wakatika a Hakiāha, ka mea atu ki te Ariki ; E te Ariki, na, ka ho atu e a hau te hawe o

aku taonga ki te hunga rawakore ; a ki te mea kua riro i a hau tetahi *mea* i te tangata i te waka-pae teka, ka takiwatia aku utu.

9 Ka mea atu a Ihu ki a ia, No naianei te oranga i tae mai ai ki tenei ware, no te mea he tamaiti ano hoki ia no Aperahama.

10 I haere mai hoki te Tama a te tangata ki te rapu ki te wakaora i te *mea* mahue.

11 ¶ A i a ratou e wakarongo ana ki enei *mea*, ka pehia ano ki tetahi kupu wakarite, no te mea e tata ana ia ki Hiruharama, a e mea ana ratou ko reira pu ano wakakitea mai ai te rangatiranga o te Atua.

12 Koia hoki ia i mea ai, Ka haere tetahi rangatira nui ki te wenua tawiti, kia tangohia ki a ia tetahi rangatiratanga, a kia hoki ano.

13 A karangatia ana ona pononga kotahi tekau, ka ho atu ki a ratou nga pauna kotahi tekau, ka mea atu ki a ratou, Mahia e koutou kia hoki mai ra ano a hau.

14 Otira e wakakino ana ona tangata i a ia, ka tonoa he karere i muri i a ia, ka mea atu, Ekore matou e pai ki tenei *tangata* hei kingi mo matou.

15 A ka mea ano, i a ia ka hoki mai, kua tango nei ano i te rangatiratanga, ka mea ia kia karangatia ki a ia aua pononga i ho atu nei te moni, kia kitea ai e ia te mea kua mahia e tetahi e tetahi i te hohoko.

16 Ka tae mai to mua ka mea atu, E te Ariki, ka ngahuru nga pauna hua mahia ki tou pauna.

17 A ka mea atu ki a ia, Ka pai ra, e te pononga pai : no te mea kua pono koe i te *mea* nohinohi rawa, hei rangatira koe mo nga pa kotahi tekau.

18 A ka tae mai te tokorua, ka mea atu, E te Ariki, erima nga pauna kua mahia ki tou pauna.

19 A ka mea atu ia ki tenei, Hei rangatira koe mo nga pa erima.

20 A ka haere mai tetahi atu, ka mea atu, E te Ariki, na, tou pauna, kua oti i a hau te waka-takoto ki roto ki te tauera :

21 I mataka hoki a hau ki a koe no te mea he tangata tohe koe : e tango ana koe i te mea kihai waiho e koe, e kotikoti ana koe i te mea kihai ruia e koe.

22 Ka mea atu ia ki a ia, Ma tou mangai koe ka wakawakia ai, e te pononga kino. Kua mahara hoki koe he tangata tohe a hau, e tango ana a hau i te mea kihai waiho e a hau, e kotikoti ana a hau i te mea kihai ruia e a hau :

23 Ha he aha koe te ho atu ai i taku moni ki te takotoranga moni, penei kua tango a hau i taku me te utu ano i taku taenga mai ?

24 A ka mea atu ia ki a ratou e tu tata ana, Tangohia i a ia te pauna, ho atu ki a ia i nga pauna kotahi tekau.

25 (Ka mea atu ratou ki a ia, E te Ariki, kotahi nei tekau ona pauna.)

26 Ka mea atu hoki a hau ki a koutou, Ka ho atu ki te tangata katoa e wai rawa ana ; otira ko te tangata kahore ana, ka tango-hia i a ia tona mea.

27 Tena ko aua hoa riri oku kihai nei i pai ki a hau hei kingi mo ratou, arahina mai ki konei, me patu i taku aroaro.

28 ¶ Ano ka oti-enei korero, ka haere ia k, mua, ka kake atu ki Hiruharama.

29 Ano ka tata ia ki Petapaki ki Petani, i te maunga i huaina ko to Oriwa, ka tonoa etahi o ana akonga tokorua,

30 Mea ana, Haere korua ki te kainga e anga mai nei ; ano ka tomo atu ka kite korua i te kuao kaihe e here ana, kahore ano i no-

hoia e te tangata : wetekina, mauria mai.

31 A ki te mea tetahi tangata ki a korua, He aha ka wetekina ai ? me penei te korero ki a ia, E mate ana te Ariki ki a ia.

32 A haere ana te hunga i tonoa, ka kitea, rite pu ki tana i korero ai ki a raua.

33 Na, i a raua e wewete ana i te kuao, ka mea atu nga tangata i taua kuao ki a raua, He aha korua ka wewete ai i te kuao ?

34 Ka mea atu raua, E mate ana te Ariki ki a ia.

35 A ka arahina mai ia ki a Ihu : a ka panga o raua kakahu ki runga i te kuao, ka wakano-hoia a Ihu.

36 A ka haere ia, ka warikiria o ratou kakahu i te huarahi.

37 Ano ka tata nei ia ki te heke-tanga o maunga Oriwa, ka timata te mano katoa o nga akonga te hari te wakawetai ki te Atua ki te reo nui mo nga merekara katoa i kite ai ratou ;

38 Ka mea atu, Ka wakapaingia te Kingi e haere mai ana i te ingoa o te Ariki : hei maunga rongo i te rangi, hei kororia i runga rawa.

39 A ka mea atu etahi o nga Parihi no roto i te mano ki a ia, E te kai wakaako, riria au akonga.

40 Ki atu ana ia ka korero atu ki a ratou, Ka mea atu a hau ki a koutou, ki te mea ekore enei e kiki, ka karanga ake nga kamaka.

41 ¶ Ano ka tata ia, ka kite ia i te pa, ka tangi ki taua pa,

42 Ka mea, Me i mahara koe, a koe ano, he ahakoa ra i tenei ra ou, ki nga mea mo te maunga rongo mou ! tena ko tenei kua huna i ou kanohi.

43 Ka tae mai hoki nga ra ki a koe, a ka kopania koe e ou hoa wawai ki te taiepa, ka karapotia

koe, ka araia koe ki tetahi taha ki tetahi taha,

44 A ka wakahoroa koe ki raro, me ou tamariki i roto i a koe ; a ekore e waiho he kamaka i runga i te kamaka i roto i a koe ; no te mea kihai koe i matau ki te taima o tou tirohanga.

45 ¶ A ka tomo ia ki te temepara, ka anga ia ka pei ki waho i te hunga e hoko mai ana e hoko atu ana i reira ;

46 Mea atu ana ki a ratou, Kua oti te tuhituhi, Ko taku ware hei ware inoi : kua meinga nei e koutou hei ana tahae.

47 ¶ A e wakaako ana ia i te temepara ia ra ia ra. Otira e rapu ana nga tino tohunga karakia, me nga karaipi, me nga rangatira o te iwi kia wakangaromia ia,

48 A kihai kitea te aha e mea ai ratou : e u ana hoki nga tangata katoa ki a ia e wakarongo ana.

UPOKO 20.

A KA mea ano, i tetahi o aua ra, i a ia e wakaako ana i te iwi i te temepara, a e kauwau ana i te rongo pai, ka haere atu nga tino tohunga karakia me nga karaipi me nga kaumatua ki a ia,

2 Ka korero atu ki a ia, ka mea atu, Korerotia mai ki a matou, na tehea mana koe ka mea ai i enei mea? na wai hoki i ho atu tenei mana ki a koe?

3 Ki atu ana ka mea atu ia ki a ratou, Maku hoki koutou e ui ki tetahi kupu ; na koutou e mea mai ki a hau :

4 Ko te iriirunga a Hoani, no te rangi ranei, no nga tangata ranei?

5 A ka kororeroro ratou ki a ratou ano, ka mea, Ki te mea tatou, No te rangi ; ka mea mai ia, Ha he aha koutou te wakapono ai ki a ia?

6 A ki te mea tatou, No nga tangata ; ka akina tatou ki te ka-

maka e te iwi katoa : e mea ana hoki ratou he poropiti a Hoani.

7 A ka ki atu ratou, Ekore matou e kite no hea ranei.

8 Ka korero atu a Ihu ki a ratou, Ekore ano hoki a hau e mea atu ki a koutou i te mana e mea ai a hau i enei mea.

9 ¶ Na, ka anga ia ka korero ki te iwi i tenei kupu wakarite ; I wakatokia te mara waina e tetahi tangata, a tukua ana ki te kai mahi, haere atu ana ia ki tawiti, roa rawa *tana ngaronga*.

10 A i te taima ano ka tonoa he pononga ki te kai mahi, kia ho atu ai ratou ki a ia i te hua o te mara waina : otira ka wiua ia e te kai mahi, ka wakahokia kautia.

11 Na, ka tonoa ano tetahi atu pononga : a wiua ana hoki ia, wakahokia ana ka wakahokia kautia.

12 A ka tonoa ano te tokotoru : otira ka tukitukia ia, ka maka ki waho.

13 A ka mea te rangatira o te mara waina, Kia pehea a hau? Ka tonoa taku tamaiti e aroha nei a hau : ka kite ratou i a ia ka wakahonore pea ratou i a ia.

14 Ano ka kite te kai mahi i a ia, ka wakaaroaro ki a ratou ano, ka mea, Ko te tangata tenei i te kainga ; tena, tatou ka patu i a ia, kia waiho ai te kainga mo tatou.

15 A ka maka ia ki waho o te mara waina, ka patua. Ka pehea ra te rangatira o te mara waina ki a ratou?

16 Ka haere atu ia ka wakangaromia aua kai mahi, ka ho atu te mara waina ki te *hunga* ke. A ka rongo ratou, ka mea atu, Kauaka rapea.

17 A titiro atu ana ia ki a ratou, ka mea atu, He aha ra tenei kua oti te tuhituhi, Ko te kamaka i wakakinoa e te kai hanga, ko ia kua meinga hei wakaotinga mo te kokonga?

18 Ko te tangata katoa e hinga

ana ki tana kamaka ka wara ia ; otira ko ia e hingaia ki taua *kamaka* ka maru ia.

19 ¶ A ka mea ano nga tino tohunga karakia me nga karaipi kia pa o ratou ringaringa ki a ia i taua haora ano, a ka matakuru ratou i te iwi: i mahara hoki ratou kua korerotia tenei kupu wakarite ki a ratou.

20 A ka tirotiro ratou *ki a ia*, ka tonoa he kai wanga e wakaahua ana i a ratou hei hunga tika, kia hopu ai ratou i tana korero, kia tukua ai ia ki te rangatira-tanga ki te kaha o te kawana.

21 A ka ui atu ratou ki a ia, ka mea atu, E te kai wakaako, e mahara ana matou e korero ana koe e wakaako ana koe i te mea tika, a ekore e matakuria e koe te kanohi o te *tangata*, otira e wakaako pono ana koe i te huarahi o te Atua:

22 He mea tika ranei mo matou kia ho atu i te moni ki a Hiha, kahore ranei?

23 Otira ka hopukina e ia to ratou hianga, ka mea atu ki a ratou, He aha koutou ka tohe ai ki a hau?

24 Wakakitea mai ki a hau he pene. No wai tona tohu me tona tuhituhi? Ki atu ana ratou ka mea atu, No Hiha.

25 Ka mea atu ia ki a ratou, Ho atu rapea ki a Hiha nga mea o Hiha, me nga mea hoki o te Atua ki te Atua.

26 A kihai ratou i ahei te hopu i tana korero i te aroaro o te iwi: a miharo ana ratou ki tana korero mai, ka mutu te kiki.

27 ¶ Na, ka tae atu etahi o nga Haruki e tohe nei kahore he aranga mai; ka ui atu ratou ki a ia,

28 Ka mea atu, E te kai wakaako, kua tuhituhi a Mohi ki a matou, Ki te mea ka mate te tuakana o tetahi *tangata*, he wahine tana, a ka mate ia kahore nei

ona tamariki, me tango te wahine e tana teina, me wakatupu tamariki ki tona tuakana.

29 Na, tokowitu aus tangata: ka tango to mua ki te wahine, ka mate ano kahore he tamariki.

30 A ka tango te tokorua i te wahine, ka mate kahore ano hoki ana tamariki.

31 A ka tango te tokotoru i a ia; i penei ano hoki nga tokowitu: a kihai ratou i waiho i te tamariki, ka mate.

32 Na, muri iho i a ratou katoa ka mate ano hoki te wahine.

33 A i te aranga mai mo wai o ratou ia wahine? he wahine hoki ia no te hunga tokowitu?

34 Ki atu ana a Ihu ka mea atu ki a ratou, E marena ana, e ho atu ana ki te marena nga tamariki o tenei ao:

35 Tena ko ratou e paingia ana kia wiwi ki tera ao, ki te aranga mai ano hoki o te *hunga* mate, ekore e marena, ekore ano hoki e ho atu ki te marena:

36 Ekore ano hoki ratou e ahei kia mate: e rite ana hoki ki nga anahera; he tamariki ratou no te aranga mai, waihoki he tamariki no te Atua.

37 Otira ko te aranga mai o te *hunga* mate, kua wakakitea mai e Mohi i te puia, i te Ariki e korerotia ana e ia ko te Atua o Ape-rahama, ko te Atua o Ihaka, ko te Atua o Hakopa.

38 Ehara hoki ia i te Atua o te *hunga* mate, otira o te *hunga* ora; e ora katoa ana hoki i a ia,

39 Otira ka korero etahi o nga karaipi ka mea atu, E te kai wakaako, e pai ana tou korero.

40 A kihai ratou i maia ki te ui atu ki a ia ki tetahi atu *mea*.

41 ¶ A ka mea atu ano ia ki a ratou, E pehea ana to ratou korero, he tamaiti na Rawiri a te Karaiti?

42 Ko Rawiri hoki e mea ana i

te pukapuka o nga Waiata, I mea te Ariki ki taku Ariki, E noho ki taku *ringaringa* matau,

43 Kia meinga ra ano e a hau ou hoa wawai hei takahanga mo ou waewae.

44 Na, e meinga ana ia e Riwiri he Ariki, na te pehea ra he tamaiti ia nona ?

45 ¶ A i te iwi katoa e wakarongo ana ka mea atu ia ki ana akonga,

46 Kia tupato koutou ki nga karaipe i hiahia nei ki te haereere i nga kakahu roroa, e pai ana hoki ki nga owatanga i nga kainga hoko, ki nga nohoanga rangatira i nga ware karakia, ki nga nohoanga rangatira i nga hapa ;

47 Ko ratou hei wakahemo i nga ware o nga pouaru, a hei mea wakaawareware ka inoi *ki nga inoinga* roroa : ka wakawakia tenei *hunga* ki te tino wakawa.

UPOKO 21.

A TITIRO ake ana ia, ka kite i te *hunga* taonga e maka ana i o ratou mea ho atu noa ki te takatoranga taonga.

2 Ka kite hoki ia i tetahi pouaru rawakore e maka ana i nga moni nohinohi rawa erua ki reira.

3 A ka mea atu ia, He pono ka mea atu a hau ki a koutou, he nui ke ta tenei pouaru rawakore i maka ai i a ratou katoa :

4 Kua maka hoki anei katoa ki nga mea hoatu ki te Atua i te mea e roaka ana ki a ratou : otira kua maka e tenei *pouaru* i tana rawakoretanga tana orange katoa.

5 ¶ A i etahi e korero ana i te temepara, ka oti nei te wakapaipai ki nga kowatu papai ki nga hoatutanga tapu, ka mea atu ia,

6 Ko nga *mea* e kite nei koutou ; e tae mai nga ra ekore ai e waiho he kamaka i runga i te kamaka ekore nei e wakahoroa.

7 ¶ Ka ui atu ratou ki a ia, ka mea atu, E te kai wakaako, ko ahea ra enei *mea* ? a he aha te tohu i te mea meake rite enei *mea* ?

8 Ka mea atu ia, Kia mahara kei tinihangatia koutou : he tokomaha hoki e haere mai i toku ingoa, e mea, Ko a hau *ia* ; a kua tata te taima : kei haere koutou i muri i a ratou.

9 Otira ka rongo koutou ki nga tana ki nga wawai, kua koutou e matakū : kia matua rite hoki enei *mea* ; otira ekore e mea wawe te wakamutunga.

10 Me i reira ka mea atu ia ki a ratou, E wakatika he tauwi ki te tauwi, he rangatiratanga ki te rangatiratanga ;

11 A e nui te hurihanga wenua ki etahi wahi, me nga po mate kai, me nga turorotanga ; me nga mea matakū hoki me nga tohu nunui no te rangi.

12 A i te mea kahore ano i rite noa anei *mea* katoa, ka pa o ratou ringaringa ki a koutou, ka riria koutou, ka tukua ki nga ware wakawa, ki nga ware herehere, he mea arahi ki nga kingi ki nga kawana mo toku ingoa.

13 A e waiho mo koutou hei wakaonotanga korero.

14 Mo konei ra kia waiho ki o koutou ngakau, kia kua e wakaaroa wawetia te *mea* e ki atu ai koutou :

15 Maku hoki e ho atu ki a koutou he mangai he maharatanga, ekore ai ratou e ahei te wakakahore, te wawai ranei, ara ko te *hunga* katoa e wawai ana ki a koutou.

16 A ka tukua koutou *ki te mate* e nga matua, e nga teina, e nga wanaunga, e nga hoa ; ko etahi o koutou e wakamatea.

17 A ka kinongia koutou e nga tangata katoa mo toku ingoa.

18 Na, ekore e ngaro tetahi hurihuru o to koutou upoko.

19 Kia tau o koutou wairua i to koutou manawanuitanga.

20 Otira ka kite koutou i Hiruharama e karapotia ana e nga taua, ko reira koutou mahara ai, kua tata tona horonga.

21 Hei reira kia oma te hunga i Huria ki nga maunga; ko ratou i waenganui o taua *kainga* kia haere atu; a kei tomo ki reira te hunga i nga tauwenua.

22 Ko nga ra hoki era o te rapunga utu, kia rite katoa ai nga *mea* kua oti te tuihitihi.

23 Otira he aue mo ratou e hapu ana, mo ratou e wangai ana i te u i aua ra! e nui hoki te mate i te wenua, me te riri ki tenei iwi.

24 Ka hinga ratou i te koinga o te hoari, ka wakataurekarekatia ki nga iwi katoa: a ka takahia Hiruharama e nga tauwiwi, kia rite ra ano nga taima o nga tau-iwi.

25 ¶ Ka wai tohu ano i te ra, i te marama, i nga wetu; a he mate ano mo nga tauwiwi, me te poheuaheua i runga i te wenua; ko te moana hoki me te ngaru e haruru;

26 Ka hemo ano nga tangata i te matakū, i te mahara ki nga mea e puta mai ana ki te ao maori: ka wakaioia hoki nga kaha o te rangi.

27 A ko reira ratou kite ai i te Tama a te tangata e haere mai ana i te kapua, me te kaha ano me te kororia nui.

28 Ano ka timata anei te mea, kia anga ake, kia ara o koutou matenga; ka tata hoki to koutou wakaoranga.

29 A ka korero ia i tetahi kupu wakarite ki a ratou; Kia kite koutou i te piki, me nga rakau katoa;

30 I te mea ka pihi ake, ka kite koutou ka mahara kua tata te raumati.

31 Waihoki, i te mea ka kitea e

koutou enei *mea* e rite ana, kia matau koutou ka tata te rangatiratanga o te Atua.

32 He pono ka mea atu a hau ki a koutou, Ekore rawa e pahure tenei wakaapaparanga, kia rite katoa ra ano.

33 E pahure te rangi me te wenua ko aku kupu ia ekore e pahure.

34 ¶ Otira kia tupato ki a koutou ano, kei taimahatia o koutou ngakau i te kakai, i te haurangi, i nga raruraru o tenei ao, a ka puta wakarere mai taua ra ki a koutou.

35 Ka puta mai hoki, ano he reti ki a ratou katoa e noho ana i te mata o te wenua katoa.

36 Mo konei ra kia mataara, kia inoi tonu, kia paingia ai koutou kia wakaoranga i enei *mea* katoa meake nei puta, a kia tu i te aroaro o te Tama a te tangata.

37 Na, i te ao e wakaako ana ia i te temepara; i te po ia ka haere atu, ka noho i te maunga i huaina ko to Oriwa.

38 A ka huihui te iwi katoa i te atatu ki a ia ki te temepara, ki te wakarongo ki a ia.

UPOKO 22.

NA, ka tata te hakari o te taro kihai rewenatia, e meinga nei ko te Kapenga.

2 A ka rapu nga tino tohunga karakia me nga karaipi ki te pehea e patu ai ratou i a ia; i matakū hoki ratou i te iwi.

3 ¶ Otira ka tapoko a Hatana ki a Hura i huaina ko Ikariote, ko ia nei tetahi o te tekau ma rua.

4 Na, haere ana ia, korero ana ki nga tino tohunga karakia me nga rangatira hoia ki te pehea e tukua ai ia ki a ratou.

5 A ka hari ratou, ka mea ano ratou kia ho atu he moni ki a ia.

6 A ka wakaae ia, ka rapu i te wahi e tukua ai ia ki a ratou i te ngaronga o te mano.

7 ¶ Na, ka tae mai te ra o te taro kihai rewenatia i tika nei kia patua te kapenga.

8 A tonoa ana a Pita raua ko Hoani, mea ana, Haere taka mo tatou te kapenga, kia kai ai tatou.

9 Ka mea atu raua ki a ia, E mea ana koe kia taka e maua ki hea?

10 Ka mea atu ia ki a raua, Na, ka tomo korua ki te pa, ka tutaki he tangata ki a korua e mau ana i te pahaka wai; kia aru korua i a ia ki te ware e tomo ai ia.

11 Kia mea atu korua ki te tangata i te ware, E mea ana te kai wakaako ki a koe, Kei hea te ware kainga e kai ai matou ko aku akonga i te kapenga?

12 A ka wakakite ia i te ware nui i runga kua oti te wariki: me taka e korua ki reira.

13 Na, haere ana, kite ana raua i te mea i korero ai ia ki a raua: taka ana raua i te kapenga.

14 A ka rite te haora, ka noho ia me nga apotoro kotahi tekau ma rua.

15 Ka mea atu ia ki a ratou, He hiahia ano toku i hiahia ai a hau kia kai tahi tatou i tenei kapenga, keiwa mate a hau:

16 Ka mea atu hoki a hau ki a koutou, ekore rawa a hau e kai i tenei kapenga, kia rite ra ano i te rangatiratanga o te Atua.

17 A tango ana ia i te kapa, wakawetai atu ana, ka mea atu, Tangohia tenei, me tuwa mo koutou;

18 Ka mea atu a hau ki a koutou, ekore a hau e inu i te hua o te waina, kia tae mai ra ano te rangatiratanga o te Atua.

19 ¶ A ka tango ia i te taro, ka wakawetai, ka wawati, ka ho atu ki a ratou, ka mea atu, Ko taku tinana tenei e ho atu ano mo

koutou: meinga tenei hei waka-maharatanga ki a hau.

20 I penetiia ano hoki te kapa, muri iho o te hapa, mea ana ia, Ko tenei kapa te kawenata hou i oku toto e ringihia ana mo koutou.

21 ¶ Otira, kia mahara, tenei kei a hau kei te tepera te ringaringa o te kai tuku i a hau.

22 A e haere ana te Tama a te tangata, rite tonu ki te mea i wakaritea: otira he aue mo taua tangata e tukua ai ia!

23 Ka anga ratou ka rapu ki a ratou ano, ko wai o ratou e meinga ai tenei.

24 ¶ A he tautotohe ano kei a ratou, ko wai o ratou e meinga te tangata nui.

25 Ka mea atu ia ki a ratou, Ko nga kingi o nga tauwi hei rangatira mo ratou; ko o ratou kai tohutohu e meinga ana he hunga mahi pai.

26 Ekore ra koutou e peneti: otiia kia meinga te tangata nui o koutou, ano he taitamariki; a ko te rangatira, ano ko te tangata e wakapononga ana.

27 Ko wai hoki te tangata nui, ko ia e noho ana te kai, ko ia ranei e wakapononga ana? ehara ianei te tangata e noho ana? tenei raia a hau i roto i a koutou me ia e wakapononga ana.

28 Ko koutou ia te hunga kua noho ki a hau i oku wakawainga.

29 A ka wakaritea e a hau mo koutou he rangatiratanga, me ta taku Matua i wakarite moku;

30 Kia kai ai kia inu ai koutou ki taku tepera i taku rangatiratanga, a e noho koutou i runga i nga torona hei wakawa i nga pu o Ihairaira kotahi nei tekau ma rua.

31 ¶ A ka mea atu te Ariki, E Haimona, e Haimona, na, kua inoia koutou e Hatana, kia tata-ria ai koutou, ano he witi:

32 Kua inoi a hau mou, kia kore ai e hemo tou wakapono: a mau e wakakaha ou teina ua tahuri koe.

33 Ka mea atu ia ki a ia, E te Ariki, e pai ana a hau kia haere hei hoa mou ki te ware herehere, ki te mate ano hoki.

34 Ka mea atu ia, Ka ki atu a hau ki a koe, e Pita, ekore e tangi aiane i te tikaokao ka toru au wakakahoretanga i tou mataura nga ki a hau.

35 ¶ A ka mea atu ia ki a ratou, I taku tononga atu i a koutou kahore nei, he takotoranga moni, kahore he putea, kahore he hu, i hapa ranei koutou i tetahi mea? Ka mea ratou, Kahore.

36 Me i reira ka mea atu ia ki a ratou, Tenei raia, ko ia he takotoranga moni tona, kia mauria, waihoki ko te putea: a ko ia kahore ona hoari, kia hokona tona kakahu, kia utua tetahi.

37 Ka mea atu hoki a hau ki a koutou, e tika ana ko tenei kua oti te tuhituhi kia rite i a hau, A kua huihuia ia ki te hunga hara: he mutunga hoki to nga mea moku.

38 Ka mea atu ratou, E te Ariki, na, erua enei hoari. Ka mea atu ia ki a ratou, Heoi ano ra hoki.

39 ¶ Na, ka puta atu ia, ka haere ki maunga Oriwa, ko tana hanga hoki; a ka haere ano ana akonga i muri i a ia.

40 A ka tae ki te kainga, ka mea atu ia ki a ratou, Me inoi kei tomo koutou ki te wakawainga.

41 Na, ka motu ke ia i a ratou, me te epanga kamaka te matara-tanga, a ka koropiko nga turi, ka inoi ia,

42 Ka mea, E Pa, ki te pai koe, kia wakapahuretia tenei kapa i a hau: otira kauaka taku hiahia, na, ko tau kia puta.

43 A ka puta ki a ia he anahera

i te rangi, e wakakaha ana i a ia.

44 A no te mea ka mamea pu ka tino inoi ano: a ko tana kaka-wa, ano he tepe toto e tuturu iho ana ki te wenua.

45 A ka ara ia i te inoi, ka tae ki ana akonga, ka kite ia i a ratou e moe ana i te pouritanga,

46 Ka mea atu ia ki a ratou, He aha koutou ka moe ai? wakatika, inoi, kei tomo koutou ki te wakawainga.

47 ¶ A i a ia e korero ana, na, ko te mano, me ia hoki i huaina ko Hura, ko ia tetahi o te tekau ma rua, e haere ana i mua i a ratou, ka anga atu ia ki a Ihu ka kihi i a ia.

48 Ka mea atu a Ihu ki a ia, E Hura, e tuku ana oti koe i te Tama a te tangata ki te kihi?

49 No ka kite ona hoa i nga mea meake meinga, ka mea atu ratou ki a ia, E te Ariki, me patu oti matou ki te hoari?

50 ¶ A patu ana tetahi o ratou i te pononga o te tino tohunga, ka motu tona taringa ki matau.

51 Ki atu ana a Ihu ka mea atu, Tukua tenei. A wakapakia ana tona taringa, ka wakaorangia ia.

52 Ka mea atu a Ihu ki nga tino tohunga karakia, ki nga rangatira o te temepara, ki nga kaumatua i haere atu nei ki a ia; Kua tae mai oti koutou me nga hoari me nga rakau, ano ki te tangata tahae?

53 I a hau e noho ana i a koutou i te temepara ia ra ia ra, kihai wakamarokia a koutou ringaringa ki a hau: otira no koutou tenei haora, me te kaha o te pouritanga.

54 ¶ Me i reira ka hopukina ia, ka mauria, ka arahina atu ia ki te ware o te tino tohunga karakia. Ko Pita ia e aru atu ana i tawiti.

55 Ano ka tahuna he kapura i

waenganui o te ware, ka noho tahi ratou, ka noho hoki a Pita i waenganui o ratou.

56 A ka kite tetahi kotiro i a ia e noho ana i te kapura, ka titiro pu ki a ia, ka mea atu, I a ia hoki tenei *tangata*.

57 A wakakahoretia ana ia, mea ana, E te wahine, kahore a hau i mohio ki a ia.

58 A taro kau atu ka kite tetahi atu i a ia, ka mea atu, A ko koe hoki no ratou. Ka mea atu a Pita, E mara, ehara.

59 A kotahi pea haora ka taka ka tohe ano tetahi atu, ka mea, He pono ra hoki, i a ia ano hoki tenei *tangata*: no Kariri hoki.

60 Ka mea atu a Pita, E mara, ekore a hau e matau ki tau e mea. A i reira pu ano i a ia e korero ana, ka tangi te tikaokao.

61 Na, tahuri ana te Ariki, ka titiro ki a Pita. A ka mahara a Pita ki te kupu o te Ariki, ki tana i mea atu ai ki a ia, Ekore e tangi te tikaokao ka toru au wakakahoretanga i a hau.

62 A haere atu ana a Pita ki waho, ka tangi pu ano.

63 ¶ A ko nga tangata i puritia ai a Ihu, e tawai ana i a ia, e wiu ana.

64 A ka hipokina ia, ka pahiatia tona kanohi, ka ui atu ratou ki a ia, ka mea atu, Poropititia, ko wai ia i pahiatia nei koe?

65 A he maha atu era kupu kino i korero ai ratou ki a ia.

66 ¶ Ano ka ao te ra, ka huihui nga kaumatua o te iwi, nga tino tohunga karakia me nga karaihi, ka arahina atu ia ki to ratou runanga, ka mea atu,

67 Ko koe ranei te Karaiti? meinga mai kia matou. Ka mea atu ia ki a ratou, Ki te mea atu a hau ki a koutou, ekore koutou e wakapono:

68 A ki te ui atu a hau, ekore

koutou e ki mai ki a hau, ekore ano hoki a hau e tukua.

69 Akenei ano noho ai te Tama a te tangata ki matau o te kaha o te Atua.

70 Ka mea atu ratou katoa, Ko koe ranei te Tama o te Atua? Ka mea atu ia ki a ratou, Ko koutou te mea ana, ko a hau ia.

71 Ka mea atu ratou, He aha ka tohe atu ai tatou ki te kai wakapono? kua rongo hoki tatou ki tona mangai.

UPOKO 23.

NA, wakatika katoa ana te tini o ratou, arahi ana i a ia ki a Pirato.

2 Ka anga ka wakapae ratou i a ia, ka mea, Kua kite matou i te *tangata* nei e wakahe ana i te iwi, e mea ana kia kaua e ho atu te moni ki a Hiha, e ki ana, ko ia te Karaiti te kingi.

3 Ui atu ana a Pirato ki a ia, mea ana, Ko koe ranei te kingi o nga Hurai? Ki atu ana ia ki a ia, mea ana, Ko koe te korero ana.

4 A ka mea atu a Pirato ki nga tino tohunga karakia, ki nga mano, Kahore he hara e kite nei a hau i te tangata nei.

5 A tohe ana ratou mea ana, E wakahihihi ana ia i te iwi, e wakaako ana ia puta noa i Huria katoa, no Kariri te timatanga taea noatia konei.

6 No ka rongo a Pirato ki Kariri, ka ui atu, No Kariri ranei te tangata?

7 A ka rongo ia no te rangatiratanga o Herora ia, ka tonoa ia ki a Herora, i Hiruharama hoki ia i aua ra.

8 ¶ A ka kite a Herora i a Ihu, ka tino hari: no mua hoki tana hiahia kia kite i a ia, nona i rongo ki nga mea maha oua; i mea hoki ia kia kite i tetahi tohu kia meinga e ia.

9 Na, uia ana ia ki nga kupu maha; otira kahore kau ia i kiki atu ki a ia.

10 A tu ana nga tino tohunga karakia me nga karaipi ka tohe ki te wakapae i a ia.

11 Otira ka wakakinoa ia e Herora me ona hoia, ka tawaia, ka kakahuria ia ki te kahu wakapapai, ka wakahokia atu ia ki a Pirato.

12 ¶ A ka mau te rongo a Pirato ki a Herora i taua ra: e mauaharatia ana hoki raua ki a raua i mua.

13 ¶ A karangatia ana e Pirato nga tino tohunga karakia me nga rangatira me te iwi ano,

14 Ka mea atu ia ki a ratou, Kua mauria mai ki a hau tenei tangata, ano e wakahekia ana e ia te iwi: a ka oti nei ia te waka-wa i to koutou aroaro, kahore he hara i kite ai a hau i tenei tangata, o nga mea i wakapaea ai ia e koutou:

15 Kahore ano hoki a Herora: kua tonoa hoki koutou ki a ia; a kahore he mea e tika ai ia kia mate, kua oti te mea e ia.

16 Maku ra ia e wiu, a ka tukua ano.

17 (Ko te ritenga hoki kia tukua tetahi ki a ratou i te haka-ri.)

18 Ka karanga ratou katoa, ka mea, Tangohia tenei, tukua ki a matou a Parapa:

19 (Ko ia hoki kua oti te maka ki te ware herehere mo te tutu i meinga i te pa, mo te kohuru hoki.)

20 Me i reira ka korero ano hoki a Pirato, e hiahia ana hoki kia tukua a Ihu.

21 Ko ratou ia e karanga ana, e mea ana, Kia ripekatia ia, kia ripekatia.

22 Ka mea atu ano ia, ko te toru o nga meatanga, He aha ra te kino i meinga e tenei tangata?

kahore hoki i kitea e a hau tetahi mea i a ia e mate ai ia: maku ra ia e wiu, a ka tukua ano.

23 A ka tohe ano ratou ki te reo nui, ka tohe kia ripekatia ia. A kei runga nga reo o ratou ko nga tino tohunga karakia.

24 A ka ki atu a Pirato kia puta to ratou tohe.

25 Na, tukua ana ki a ratou te tangata i: maka ki te ware herehere mo te tutu mo te kohuru, ko ta ratou i tohe ai; ko Ihu ia i tukua ki to ratou hiahia.

26 ¶ A i a ratou e arahi atu ana i a ia, ka mau ratou ki tetahi Haimona no Hairini, e haere mai ana i uta, ka wakatakotoria ki a ia te ripeka, kia mauria i muri i a Ihu.

27 Na, he tokomaha o nga tangata o nga wahine e aru ana i a ia, e tangi ana hoki ratou e aue ana mona.

28 Ka tahuri atu a Ihu ki a ratou, ka mea atu, E nga tamahine o Hiruharama, kaua a hau e tangihia, otira me tangi mo koutou, mo o koutou tamariki.

29 Mo te mea hoki ka tae mai nga ra e mea ai ratou, Ka hari nga pakoko, me nga kopu kahore ano i wanau, me nga u kahore ano i wangai.

30 Ko reira timata ai ratou te mea ki nga maunga, Kia taka ki runga ki a matou; ki nga pukepuke, Hipokina matou.

31 Ki te meinga hoki enei mea e ratou i te rakau e kaimata ana, e peheatia i te rakau e maroke ana?

32 ¶ Tokorua hoki era, he hunga mahi kino e arahina ngatahitia ana me ia kia wakamatea.

33 Ano ka tae atu ratou ki te wahi i huaina ko Kawari, ka ripekatia ia i reira, me nga tangata mahi kino, ko tetahi ki matau, ko tetahi ki mau.

34 ¶ A ka mea atu a Ihu, E

Pa, hōhia te rongo ki a ratou ; kahore hoki ratou i mahara ki ta ratou e mea nei. A wehewehea ana ona kakahu ka maka ki te rota.

35 ¶ A ka tu te iwi ka titiro. Ka wakahi ngatahi nga rangatira me ratou hoki, ka mea, Nana i wakaora era atu ; me wakaora ia e ia ano, me he mea ko te Karaiti tenei, ko ta te Atua i wiriwi ai.

36 Ka tawai hoki nga hoia i a ia, ka haere atu, ka mau atu i te winihi ki a ia,

37 Ka mea, Me he mea ko koe te kingi o nga Hurai, me wakaora koe e koe ano.

38 A ka tuhituhia te tuhituhinga i runga i a ia ki nga reta o Kariki, o Roma, o nga Hiperu, KO TE KINGI TENEI O NGA HURAI.

39 ¶ A korero kino ana ki a ia tetahi o nga tangata mahi kino i iri ra, mea ana, Ki te mea ko koe te Karaiti, wakaorangia a koe a maua hoki.

40 Ki atu ana tetahi ka riri ki a ia, ka mea, Ekore ranei koe e mataku ki te Atua, ko koe hoki i tenei mate tahi ?

41 Ka tika raia to taua ; ka wiwi hoki taua ki nga mea tika mo a taua hanga : otira kahore tenei tangata i mea i tetahi he.

42 A ka mea atu ia ki a Ihu, E te Ariki, kia mahara koe ki a hau ina tae koe ki tou rangatiranga.

43 Ka mea atu a Ihu ki a ia, He pono ka mea atu a hau ki a koe, Hei aianei koe noho ai ki a hau i pararailha.

44 ¶ Na, ko te ono pea ia o nga haora, a tuku pu te pouritanga ki te wenua katoa, a, te iwa o nga haora.

45 Ka wakapouritia te ra, ka haea te arai o te temepara i wae-ngapu.

46 ¶ A ka karanga a Ihu ki te reo nui, ka mea, E Pa, ka tukua e a hau taku wairua ki ou ringaringa : ano ka korerotia enei *tupu*, ka wakahemokia.

47 ¶ Na, ka kite te keneturio i taua mea, ka wakakororia ia i te Atua, ka mea atu, He pono, i tika tenei tangata.

48 A ko nga mano katoa i huihui atu ki taua tirohanga, i a ratou e titiro ana ki aua mea, ka patuki ki o ratou uma, ka hoki.

49 A tu ke ana ona hoa katoa i tawiti, me nga wahine i haere tahi na ia i Kariri, e titiro ana ki enei mea.

50 ¶ Na, he tangata ano, ko Hohepa te ingoa he kai wakawa ; he tangata pai, he tangata tika :

51 (Kihai tenei tangata i waka-ae ki te wakaaro, ki te hanga o ratou ;) no Arimatia ia, he pa no nga Hurai ; e tatari ana hoki ia ki te rangatiranga o te Atua.

52 Tae atu ana ia ki a Pirato, ka inoi ki te tinana o Ihu.

53 Ka tangohia iho taua tinana, ka takaia ki te rinena, ka waiho ki te ana i haua i te kowatu, ki te wahi kahore ano i takoto noa te tangata.

54 A ko te ra wakarite mea ia, a meake puao te hapati.

55 ¶ A ko nga wahine i haere tahi na ia i Kariri, e wakatau atu ana, e titiro ana ki te ana, ki te wakatakotoranga hoki o te tinana.

56 Na, ka hoki ratou, ka kohia nga mea kakara me te hinu ; a ka noho i te hapati ki te tikanga o te ture.

UPOKO 24.

NA, i te ra tuatahi o te wiki, i te atahapara, ka haere atu ratou ki te ana, ki te mau i nga mea kakara kua oti te kahi e ratou, ratou tahi ia ko etahi atu.

2 A rokohanga ana e ratou kua hurihia te kamaka i te ana.

3 A tomo atu ana, kihai kitea te tinana o te Ariki a Ihu.

4 Ano ka pororaru ratou ki tenei, na, tokorua ana tangata e tu tata ana ki a ratou i nga kakahu uira:

5 Na, i a ratou e matakua ana, a e wakarapiko ana i o ratou kanohi ki te wenua, ka mea atu raua ki a ratou, He aha koutou ka rapu ai i te tangata ora i roto i te *hunga* mate?

6 Kahore ia i konei, otira kua ara: kia mahara koutou ki tana i mea atu ai ki a koutou, i a ia e noho ana i Kariri,

7 Mea ana ia, Me tuku te Tama a te tangata ki nga ringaringa o te hunga hara kia ripekatia, a i te toru o nga ra kia ara ia.

8 A mahara ana ratou ki ana kupu,

9 Na, ka hoki ratou i te ana, ka korero i enei *mea* katoa ki te tekau ma tahi, ki era atu katoa.

10 Na Meri Makarini ia, ratou ko Hoana, ko Meri te *matua* o Hemi, ko a ratou hoa i korero enei *mea* ki nga apotoro.

11 A ki a ratou hei mea tito noa o ratou kupu, kihai ratou i wakaraponoia.

12 ¶ Ka wakatika a Pita, ka oma ki te ana; ka koropiko, ka kite i nga kakahu takai anake e takoto ana, a haere ana ia, miharo ana ki a ia ano ki taua mea.

13 ¶ Na, tokorua o ratou e haere ana i taua ra ki tetahi kainga, eono tekau o nga paronga te mataratanga i Hiruharama, ko E-mauha te ingoa.

14 A e korororero ana raua tetahi ki tetahi ki enei *mea* katoa i meinga.

15 A ka mea ano, i a raua e korororero ana e tohe ana, ka wakatata hoki a Ihu, ka haere tahi na raua.

16 I puritia ano o rana kanohi, kia kore ai ia e kitea.

17 Ka mea atu ia ki a raua, He aha enei kupu e korero nei korua ki a korua, i to korua haerenga, a ka pouiri nei ano?

18 Ki atu ana tetahi, ko Ke-reopa te ingoa, mea atu ana ki a ia, Ko koe anake te tauhou e noho ana i Hiruharama, a kahore ano i rongo ki nga mea i meinga i reira i enei ra?

19 Ka mea atu ia ki a raua, Ko ehea *mea*? Ka mea atu raua ki a ia, Ko nga *mea* ki a Ihu o Nahareta, he poropiti nei ia, he tangata kaha i te mahi i te kupu i te aroaro o te Atua me te iwi katoa:

20 A kua tukua nei ano ia e nga tino tohunga karakia e o matou rangatira ki te wakawakanga o te mate, a kua ripekatia ano ia.

21 I mea ra matou ko ia tenei meake nei hokona Ihairaira: ha haunga ano enei *mea* katoa, ko aianei pahure ai te toru o nga ra i meinga ai enei *mea*.

22 A kua miharo matou ki etahi wahine no matou, ko ratou i tae atu ki te ana i te atatu;

23 A te kitea tona tinana, ka haere mai ratou, ka mea, kua kitea e ratou he putanga no nga anahera, ko ratou hei mea e ora ana ia.

24 A ka haere atu etahi o o maua hoa ki te ana, kite ana, ka rite ki ta nga wahine i korero ai: otira kihai ia i kitea.

25 Ka mea atu ia ki a raua, E te *hunga* kuware, ngakau wakarua ki te wakarapono ki nga *mea* katoa i korero ai nga poropiti!

26 Kahore koia i tika kia mate a te Karaiti i enei *mea*, a kia tomo ki tana kororia?

27 A timataia ana ki a Mohi, ki nga poropiti katoa, ka waka-

puakina ki a raua nga *mea* mona i nga karaipiture katoa.

28 A ka tata ki te kainga i haere ai ratou : ka anga ia ka haere ki ko atu.

29 Na, ka tohe raua ki a ia, ka mea atu, E noho koe ki a maua : ka ahiahi hoki, ka toene te ra. A ka tomo atu ia ka noho ki a raua.

30 A ka mea ano, i a ia e noho ana ki a raua ki te kai, ka mau ia ki te taro, ka wakapai, ka wawati, ka ho atu ki a raua.

31 Na, ka kite o raua kanohi, ka mahara ko ia ; a ngaro wakareere ia ki a raua.

32 Ka mea raua ki a raua ano, Kihai koia o taua ngakau i pahunu i roto i a taua, i a ia e korero ana ki a taua i te ara, a e wakapuaki ana i nga karaipiture ki a taua?

33 A wakatika ana raua i taua haora, hoki ana ki Hiruharama, ka kite raua i te tekau ma tahi me o ratou hoa ka oti te waka-mine.

34 E mea ana, Kua ara ano te Ariki, kua puta ki a Haimona.

35 A na raua i korero nga *mea* o te afa, to raua maharatanga hoki ki a ia i te watiwatinga o te taro.

36 ¶ Na, i a raua e korero ana i enei *mea*, ka tu a Ihu ano i waenganui o ratou, ka mea atu ki a ratou, *Kia tau* te rangimarietanga ki a koutou.

37 Otira matakau ana ratou wehi pu, ka mea he wairua ta ratou i kite ai.

38 A ka mea atu ia ki a ratou, He aha koutou ka pororaru ai? a na te aha nga wakaaroaro i puta ake ai i o koutou ngakau?

39 Tirohia aku ringaringa me aku waewae, ko a hau ra hoki ia : wawakia a hau, kia kite koutou ; kahore hoki a te wairua kiki-kokiko weua ranei, me aku e kitea nei e koutou.

40 Ano ka korerotia tenei, ka

wakakitea ki a ratou ona ringaringa me ona waewae.

41 Na, i a ratou e wakateka ana i te hari hoki, e miharo ana, ka mea atu ia ki a ratou, He kai ranei ta koutou i konei?

42 Ka ho atu e ratou ki a ia tetahi wahi ika tunu, me tetahi honikoma.

43 A ka tango ia, ka kai i to ratou aroaro.

44 Ka mea atu ia ki a ratou, Ko ia enei ko nga kupu i korero ai a hau ki a koutou, i taku nohoanga i a koutou, kia wakaritea katoatia nga *mea* kua oti te tuhi-tuhi i te ture a Mohi, i nga poropiti, i nga waiata moku.

45 Me i reira ka wakamatauria to ratou hinengaro, kia matau ai ratou ki nga karaipiture,

46 A ka mea atu ia ki a ratou, Ka penei *te mea* kua oti te tuhi-tuhi, i tika ano kia mate a te Karaiti ki tenei ritenga, kia ara ano i te mate i te toru o nga ra :

47 A kia kauwautia te ripenetanga me te murunga hara i tona ingoa ki nga tauwi katoa, kia timataia i Hiruharama.

48 Ko koutou te kai wakaponi i enei mea.

49 ¶ Na, maku e tuku atu ki a koutou te mea i korerotia e taku Matua : otiia kia noho koutou i te pa i Hiruharama, kia wiwi ra ano koutou ki te kaha i runga.

50 ¶ A ka arahina atu ratou e ia tae noa ki Petani, ka wakamarokia ona ringaringa, ka waka-paingia ratou.

51 A ka mea ano, i a ia e wakapai ana i a ratou, ka motuhia ia i a ratou, ka kawea ki runga ki te rangi.

52 Na, ka koropiko ratou ki a ia, ka hoki ki Hiruharama ka tino hari ano :

53 A noho tonu ana ratou i te temepara, wakawetai ana wakapai ana ki te Atua. Amine.

KO TE

RONGO PAI KI TE RITENGA O HOANI.

UPOKO 1.

I TE timatanga te Kupu, i te Atua ano te Kupu, ko te Kupu ano te Atua.

2 I te Atua ano tenei *Kupu* i te timatanga.

3 Nana nga mea katoa i hanga; a kahore tetahi *mea* kihai hanga e ia o *nga mea* i hanga.

4 I a ia te oranga; a ko te oranga te maramatanga mo nga tangata.

5 E witi ana te maramatanga i roto i te pouritanga; a kihai tangohia e te pouritanga.

6 ¶ He tangata ano i tonoa mai i te Atua, ko Hoani tona ingoa.

7 I haere mai ia hei kai korero, kia korero ai ia ki te Maramatanga, kia wakapono ai *nga tangata* katoa i a ia.

8 Ehara ia i taua Maramatanga, na, i *tonoa mai ia* kia korero ki taua Maramatanga.

9 Ko te Maramatanga pono ano ia e wakamaramatia katoatia ana nga tangata e haere mai ana ki te ao.

10 I te ao ia, i hanga ano e ia te ao, a kihai te ao i mohio ki a ia.

11 I haere mai ia ki ona, a kihai ona i tango ki a ia.

12 Tena ko te hunga i tango ki a ia, i ho atu e ia te kaha kia wakatamarikitia ratou ki te Atua,

ko ratou ano e wakapono ana ki tona ingoa:

13 Ko ratou i wana e hara i te toto, ehara i te hiahia o te kiko-kiko, ehara i te hiahia o te tangata, kaore na te Atua.

14 ¶ A i wakakikotia te Kupu, noho ana i a matou, a ka kite matou i tona kororia, ko te kororia pera me to te tamaiti kotahi a te Matua, i ki tonu ia i te atawai me te pono.

15 ¶ E korerotia ana ia e Hoani, a karanga ana, mea ana, Ko ia ra tenei i korerotia e a hau, Ko ia e haere mai ana i muri i a hau kei mua ia i a hau: ko taku munga hoki ia.

16 A kua tango katoa ano tatou i tona kinga, ko te atawai hono iho ano ki te atawai.

17 I ho mai hoki e Mohi te ture, ko te atawai me te pono i ahu mai i a Ihu Karaiti.

18 Kahore ano he tangata i kite noa i te Atua; ko te Tamaiti kotahi kei te uma o te Matua, nana ia i wakakite.

19 ¶ Ko te korero tenei o Hoani, i te tononga o nga tohunga karakia ratou ko nga Riwaiti e nga Hurai i Hiruharama, kia ui atu ki a ia, Ko wai koe?

20 A waki ana ia, kihai ia i wakakahore, mea ana, Ehara a hau i te Karaiti.

21 A ui atu ana ratou ki a ia, Ko wai oti? Ko Iraia oti koe?

Ka mea atu ia, Kahore ra hoki. Ko te poropiti oti koe? Ka mea atu ia, Kahore.

22 Koia ratou i mea atu ai ki a ia, Ko wai koia koe? kia ki atu ai matou ki te hunga i tonoa mai ai matou. E pehea ana koia koe ki a koe?

23 Mea atu ana ia, Ko te reo a hau o tetahi e karanga ana i te koraha, Wakatikaia te huarahi o te Ariki, me ta Ihaia te poropiti i mea ai.

24 A no nga Parihi ratou i tonoa.

25 A ui atu ana ratou ki a ia, mea atu ana ki a ia, E iriiri ana oti koe ki te aha, me he mea ehara koe i te Karaiti, ehara i a Iraia, ehara i te poropiti?

26 Ki atu ana a Hoani ki a ratou, mea ana, E iriiri ana a hau ki te wai, tena ko ia kiano i kitea noatia e koutou kua tu i roto i a koutou;

27 Ko ia ra tenei e haere mai ana i muri i a hau, kei mua ia i a hau, ko te herenga o tona hu ekore e ngoto te wewete e a hau.

28 I meatia enei *mea* i Pitapara i tawahi atu o Horano, i te wahi i iriiri ai a Hoani.

29 ¶ I te aonga ake o te ra ka kite a Hoani i a Ihu e haere mai ana, a ka mea atu, Na, ko te Reme o te Atua, e kawea atu ana i te kino o te ao.

30 Ko ia ra tenei i korerotia e a hau, E haere mai ana he tangata i muri i a hau, kei mua ia i a hau: ko taku muanga hoki ia.

31 A kahore a hau i matau ki a ia: heoi ra na konei a hau i haere mai ai i iriiri ai ki te wai, kia wakakitea ai ia ki Ihairaira.

32 A korero ana a Hoani, mea ana, Kua kite a hau i te Wairua, e heke iho ana i te rangi, ano he kukupa, a noho ana i runga i a ia.

33 A kahore a hau i matau ki a ia: otira ko ia i tono mai i a hau kia iriiri ki te wai, nana i mea mai ki a hau, Ki te tangata ra e kite ai koe i te Wairua e heke iho ana, e noho ana i runga i a ia, ko ia tenei e iriiri ana ki te Wairua Tapu.

34 Kua kite a hau, kua korero hoki, ko te Tama a te Atua tenei.

35 ¶ I te aonga ake o te ra, ka tu ano a Hoani, me nga akonga tokorua ana;

36 A titiro ana ia ki a Ihu e haere ana, ka mea, Na, ko te Reme o te Atua!

37 A ka rongo nga akonga tokorua ki a ia e korero ana, ka aru raua i a Ihu.

38 Na, tahuri ana a Ihu, ka kite i a raua e aru ana, mea atu ana ia ki a raua, E rapu aha ana korua? Ka mea atu raua ki a ia, E Rapi, (ko te tikanga tenei ina wakamaorititia, E te kai wakaako,) e noho ana koe ki hea?

39 Ka mea atu ia ki a raua, Haere mai ra kia kite. Haere atu ana raua ka kite i tona nohoanga, a noho ana i a ia i taua ra: ko te tekau hoki ia o nga haora.

40 Ko Anaru ko te teina o Haimona Pita, ko ia ano tetahi o taua tokorua i rongo ki a Hoani, i aru ano i a ia.

41 Ka kite ano tenei ki mua i tona tuakana ake i a Haimona, ka mea atu ki a ia, Kua kite maua i te Mihaia, (ko te tikanga tenei ina wakamaorititia, ko te Karaiti.)

42 Nana ia i arahi ki a Ihu. Ano ka titiro atu a Ihu ki a ia, ka mea, Ko Haimona koe, ko te tama a Hona: ka huaina koe ko Kipa, ko te tikanga tenei ina wakamaorititia, Ko te kowatu.

43 ¶ I te aonga ake o te ra ka hiahia a Ihu kia haere ki Kariri,

a kite ana i a Piripi, mea atu ana ki a ia, Aru mai ra i a hau.

44 Na, no Petahaira ano a Piripi, no te kainga o Anaru raua ko Pita.

45 Ka kite a Piripi i a Natanahira, ka mea atu ki a ia, Kua kitea e matou ta Mohi i tuhituhi ai i roto i te ture, me ta nga poropiti, Ko Ihu o Nahareta te tama a Hohepa.

46 A mea atu ana a Natanahira ki a ia, E ahu mai koia tetahi mea pai i Nahareta? Ka mea atu a Piripi ki a ia, Haere mai ra, kia kite.

47 Ka kite a Ihu i a Natanahira e haere mai ana ki a ia, a mea ana ki a ia, Na, he tangata pono o Iharaia hore rawa ana tinihanga!

48 Ka mea atu a Natanahira ki a ia, No hea koe i matau mai ai ki a hau? Ki atu ana a Ihu ki a ia, ka mea atu, I te mea kiano koe i karangatia e Piripi, i a koe ano i raro i te rakau piki, ka kite a hau i a koe.

49 Ki atu ana a Natanahira ki a ia, ka mea atu, E Rapi, ko koe ano te Tama a te Atua; ko koe ano te kingi o Iharaia.

50 Ki atu ana a Ihu, ka mea atu ki a ia, No te mea i ki atu a hau ki a koe, I kitea koe e a hau i raro o te rakau piki, e wakapono ana koe? e kite ra koe i nga mea rahi ke atu i enei.

51 A ka mea atu ia ki a ia, He pono, he pono, e mea atu ana a hau ki a koutou, Tukua atu koutou kite ai i te rangi e tuwera ana, a ko nga anahera o te Atua e kake atu ana, e heke iho ana ki te Tama a te tangata.

UPOKO 2.

I TE toru o nga ra he marenatanga ano i Kana o Kariri; a i reira ano te matua wahine o Ihu:

2 A karangatia ake ana a Ihu ratou ko ana akonga ki te marenatanga.

3 Ano ka hemo te waina ka mea atu te matua wahine o Ihu ki a ia, Kahore o ratou waina.

4 Ka mea atu a Ihu ki a ia, E te wahine, kia ahatia hoki e taua? kahore ano taku haora i taka noa.

5 Ka mea atu tona matua wahine ki nga pononga, Ko te mea e mea atu ai ia ki a koutou, meingatia.

6 A eono nga wai kowatu kua oti te wakatu i reira, ki te ritenga o te horoinga a nga Hurai, erua etoru ranei mehua ki tetahi ki tetahi ina ki.

7 Ka mea atu a Ihu ki a ratou, Wakakiia nga wai ki te wai. A wakakiia ana, eke noa ki te ngutu.

8 A ka mea atu ia ki a ratou, Tena, utuhia, kawea atu ki te rangatira o te hakari. A kawea atu ana e ratou.

9 Ano ka wakamatau te rangatira o te hakari i te wai i wakawainatia, kihai ia i mohio ki tona pukenga ake; (ko nga pononga ia i utuhia ai te wai, i matau;) ka karanga te rangatira o te hakari ki te tane marena hou,

10 Ka mea atu ki a ia, E wakatatoria ana e nga tangata katoa te waina pai i te oroko meatangata; ano ka iinu nga tangata, mo reira te waina kino: tena, kua tohungia e koe te waina pai mo konei.

11 I meingatia tenei timatanga merekara i Kana o Kariri, a wakakitea atu ana tona kororia e ia; a wakapono ana ana akonga ki a ia.

12 ¶ Muri iho i tenei haere ana ia ki Kaperenauma, ko ia, ko tona matua wahine, ko ona teina, ko ana akonga: a kihai maha nga ra i noho ai ratou i reira.

13 ¶ A ka tata te kapenga o

nga Hurai, haere ana a Ihu ki Hiruharama,

14 A kitea ana e ia i roto i te temepara te kai hoko okiha, hipi, kukupa, me te kai hohoko moni e noho ana:

15 A ka oti tetahi wiu te hanga e ia ki nga aho nonohi, wiu ka toatia atu ana ratou ki waho o te temepara, me nga hipi, me nga okiha; a ringihia ana te moni o nga kai hohoko moni, a hurihia ana nga tepara;

16 A ka mea atu ia ki te kai hoko kukupa, Tangohia atu enei mea; aua ra te ware o taku Matua e meinga hei ware hoko.

17 A ka mahara ana akonga ki te mea i tuhituhia, Na te aroha ki tou ware a hau i hemo ai.

18 ¶ Me i reira ka ki atu nga Hurai, ka mea atu ki a ia, He aha te tohu e wakakitea mai ana e koe ki a matou, ina ka meingatia anei mea e koe?

19 Ki atu ana a Ihu, ka mea atu ki a ratou, Wawahia tenei temepara, a kia toru nga ra ka wakaarahia ano e a hau.

20 Ano ra ka mea atu nga Hurai, Ewa tekau ma ono nga tau i hanga ai tenei temepara, a e oti ranei i a koe te wakaara i nga ra etoru?

21 Otira, i korero ia ki te temepara o tona tinana.

22 Na, ka ara ake ano ia i te mate, ka mahara ana akonga ki tana korerotanga i tenei ki a ratou; a wakapono ana ratou ki te karaipiture, me te kupu i korerotia e Ihu.

23 ¶ Na, i a ia ano i Hiruharama i te kapenga, i te hakari, he tokomaha nga tangata i wakapono ki tona ingoa, i to ratou kitenga i nga merekara i meingatia e ia.

24 Otira kihai a Ihu i tuku atu i a ia ki a ratou, no te mea i mohio ia ki nga tangata katoa,

25 A kahore ona mea kia korerotia te tangata e tetahi tangata: i matau hoki ia ki te mea i roto i te tangata.

UPOKO 3.

NA, tera he tangata o nga Pa-rihi, ko Nikorima tona ingoa, he rangatira no nga Hurai:

2 Ko ia ra i haere mai ki a Ihu i te po, i mea atu ki a ia, E Rapi, e matau ana matou i haere mai koe i te Atua hei kai wakaako, ina hoki ekore tetahi tangata e ahei te mea i anei merekara e meatia nei e koe, ki te mea kahore te Atua i a ia.

3 Ki atu ana a Ihu, ka mea atu ki a ia, He pono, he pono, ka mea atu a hau ki a koe, Ki te kahore te tangata te wakawanautia hou-tia, ekore ia e ahei te kite i te rangatiratanga o te Atua.

4 Ka mea atu a Nikorima ki a ia, Me pehea ka ahei ai te tangata te wakawanautia i tana koroheketanga? ara, e ahei ano ranei ia te tuarua ana tapokoranga ki roto ki te kopu o tona matua wahine, wanau mai ai?

5 Ka mea atu a Ihu, He pono, he pono, ka mea atu a hau ki a koe, Ki te kahore te tangata te wakawanautia i te wai, i te Wairua hoki, ekore ia e ahei te tomo ki roto ki te rangatiratanga o te Atua.

6 Ko ta te kikokiko e wanau ai he kikokiko; a ko ta te Wairua e wanau ai he wairua.

7 Aua ra e miharo ki taku i mea atu ai a hau ki a koe, Me wakawanau hou koutou.

8 E pupuhi ana te hau ki tana wahi e pai ai, a ka rongo koe ki tona harurutanga, tena ko tona putanga mai, me tona anganga atu, ekore e kitea e koe: ko te ritenga tenei o ratou katoa kua wanau i te Wairua.

9 Ki atu ana a Nikorima, ka

mea atu ki a ia, Me pehea ka ahei ai enei *mea*?

10 Ki atu ana a Ihu, ka mea atu ki a ia, He kai wakaako koe no Ihairaira, a kahore koe i matou ki enei *mea*?

11 He pono, he pono, ka mea atu a hau ki a koe, E korerotia ana e matou ta matou e matau nei, a e wakakitea atu ana ta matou i kite ai; heoi, ekore koutou e tango mai ki ta matou wakakitenga.

12 Me he mea kua korerotia e a hau ki a koutou nga *mea* o te wenua, a ekore koutou e wakapono, me pehea ka wakapono ai koutou me e korerotia ana e a hau ki a koutou nga *mea* o te rangi?

13 Kahore ra he tangata i kake noa ki runga ki te rangi, ko ia anake i heke iho i te rangi, ko te Tama a te tangata i te rangi nei ano.

14 ¶ A me Mohi i wakairi i te nakahi i te koraha, me penei ano hoki te wakairinga o te Tama a te tangata:

15 Kia kahore ai e mate nga *tangata* katoa e wakapono ana ki a ia, otiia kia wiwi ai ki te ora nga tonutanga.

16 ¶ Na, koia ano te aroha o te Atua ki te ao, ho mai ana e ia tana Tamaiti kotahi, kia kahore ai e mate nga *tangata* katoa e wakapono ana ki a ia, otiia kia wiwi ai ki te ora nga tonutanga.

17 Kihai hoki te Atua i tono mai i tana Tamaiti ki te ao, hei wakamate i te ao; kaore kia ora ai te ao i a ia.

18 ¶ Ko ia e wakapono ana ki a ia ekore e wakamatea: tena ko ia ekore nei e wakapono kua pai ke te wakamate, no te mea kahore ia i wakapono ki te ingoa o te Tamaiti kotahi a te Atua.

19 A ko te wakamatenga tenei, o te mea hoki ka tae mai nei te

maramatanga ki te ao, a e arohangia ana e nga tangata te pouritanga i te maramatanga, no te mea i kino a ratou mahi.

20 Na, ko nga *tangata* katoa e mahi kino ana, e kino ana ki te maramatanga, a ekore hoki e haere mai ki te maramatanga, kei wakakitea a ratou mahi.

21 Tena ko ia e mahi pono ana, e haere mai ana ki te maramatanga, kia wakakitea ai ana mahi, i mahia ki te Atua.

22 ¶ A no muri iho i anei *mea* haere ana a Ihu ratou ko ana akonga ki te wenua o Huria; noho ana ia i reira ki a ratou, a iriiri ana.

23 ¶ A iriiri ana hoki a Hoani i Enona, he *wahi* tata ki Harema, no te mea he nui te wai i reira: a haere mai ana ratou, iriiria ana.

24 Kahore ano hoki i panga noatia a Hoani ki te ware herehere.

25 ¶ Me i reira ka totohe nga akonga a Hoani ki nga Hurai, ki te horoinga.

26 A haere mai ana ratou ki a Hoani, ka mea atu ki a ia, E Rapi, ko ia i noho tahi korua i tua atu o Horano i korero ai koe, na, e iriiri ana ia, a e haere katoa ana nga *tangata* ki a ia.

27 Ki atu ana a Hoani, ka mea, Ekore ra e ahei te tango mai e te tangata tetahi *mea*, ki te kahore e ho mai ki a ia i te rangi.

28 E wakapono mai ana koutou ki taku i mea atu ai, Ehara a hau i te Karaiti, otiia i tonoa mai a hau i mua i a ia.

29 Ko ia i te wahine marena hou ko ia ano te tane marena hou: otira ko te hoa o te tane marena hou, e tu ana, e rongo ana ki a ia, ka hari pu ki te reo o te tane marena hou: koia ra i rite ai taku hari.

30 Me nui haere ra ia, tena ko a hau e iti haere.

31 Ko ia e haere mai ana i runga kei runga ake ano ia i *nga tangata* katoa: ko ia ko to te wenua no te wenua ano ia, a e korero ana ia ki te wenua: ko ia e haere mai ana i te rangi, kei runga ake ano ia i *nga tangata* katoa.

32 Ko tana i kite ai ia, i rongo ai, ko ia tana e wakakite mai nei; a ekore tetahi tangata e tango atu ki tana wakakitenga.

33 Ko ia e tango ana ki tana wakakitenga, kua pai tana tohu te wakapiri e pono ana te Atua.

34 Ko ia hoki i tonoa mai e te Atua, e korero ana ia i nga kupu o te Atua: ekore hoki e ho atu mehuatia e te Atua te Wairua *ki a ia*.

35 E aroha ana te Matua ki te Tamaiti, a kua ho atu nga *mea* katoa ki tona ringaringa.

36 Ko ia e wakapono ana ki te Tamaiti, he oranga tonutanga tana: a ko ia ekore e wakapono ki te Tamaiti, ekore e kite i te oranga; otiia ka mau tonu te riri o te Atua ki a ia.

UPOKO 4.

ANO ka mohio te Ariki ki te rongonga a nga Parihi, he tokomaha atu nga akonga a Ihu i mea ai, i iriiri ai hoki i a Hoani,

2 (He ahakoa ra ehara i a Ihu i iriiria ai, na ana akonga raia.)

3 Ka mahue Huria i a ia, a hoki atu ana ano ki Kariri.

4 A ko tona ara ano kei Hamaria.

5 A haere mai ana ia ki tetahi pa o Hamaria, i husaina ko Haika, e patata ana ki te kainga i ho atu e Hakopa ki tana tamaiti ki a Hohepa.

6 I reira te puna a Hakopa. A ka ngenge a Ihu i te haerenga,

noho iho ana ki te puna: a meake ko te ono o nga haora.

7 A haere mai ana tetahi wahine o Hamaria ki te utu wai: ka mea atu a Ihu ki a ia, Ho mai he wai moku.

8 (Kua riro hoki ana akonga ki te pa, ki te hoko kai.)

9 Me i reira ka mea atu te wahine o Hamaria ki a ia, He aha koe ka inoi mai ai ki te wai i a hau, ina he Hurai koe, he wahine a hau no Hamaria? kahore hoki he hokohokonga a nga Hurai ki nga tangata o Hamaria.

10 Ki atu ana a Ihu, ka mea atu ki a ia, Ki te mea i matau koe ki ta te Atua homaitanga, ki a ia ano hoki e mea atu nei ki a koe, Ho mai he wai moku; pe nei, kua inoi mai koe ki a ia, a kua ho atu e ia ki a koe te wai ora.

11 A ka mea atu te wahine ki a ia, E te Ariki, kahore au pere, e hohonu ana hoki te poka: no hea te wai ora i a koe nei?

12 He nui oti koe i to matou matua i a Hakopa, i ho mai ai te poka ki a matou, i inu hoki ia i konei ratou ko ana tamariki, me ana kararehe?

13 Ki atu ana a Ihu, ka mea atu ki a ia, Ko nga *tangata* katoa e inu ana i tenei wai, e mate ano i te wai:

14 Tena ko ia e inu ana i te wai e ho atu ai a hau, ekore rawa e mate i te wai; otiia ko te wai e ho atu ai a hau ki a ia, hei puna ano i roto i a ia e pupu ake ana ki te oranga tonutanga.

15 Ka mea atu te wahine ki a ia, E te Ariki, ho mai ki a hau tenei wai, kei mate a hau i te wai, a kei haere mai ki konei utu ai.

16 Ka mea atu a Ihu ki a ia, Haere, karangatia atu tou hua, ka hoki mai ai.

17 Ki atu ana te wahine, ka

8 Ka mea atu a Ihu ki a ia, Wakatika, hapainga ake tou moenga, haere.

9 A i ora ano te tangata i reira, hapainga ake ana e ia tona moenga, haere ana: a ko te hapatī taua ra.

10 ¶ Koia nga Hurai i mea atu ai ki taua tangata i wakaorangia, Ko te hapatī tenei: ekore ra e tika kia hapainga e koe *you* moenga.

11 Ka mea atu ia ki a ratou, Ko te tangata i wakaorangia ai a hau, nana i mea mai ki a hau, Hapainga ake tou moenga, haere.

12 A ui atu ana ratou ki a ia, Ko wai te tangata i mea atu ki a koe, Hapainga ake tou moenga, haere?

13 A ko taua tangata i wakaorangia kihai mohio ki a ia: kua haere ke atu hoki a Ihu, he tokomaha hoki te tangata i taua wahi.

14 Muri iho i enei mea ka kitea ia e Ihu i roto i te temepara, a ka mea atu ki a ia, Na, ka oti koe te wakaora: kati te hara, kei pa mai ki a koe he mea kino ke atu.

15 Haere atu ana taua tangata, ka korero atu ki nga Hurai, Na Ihu ia i wakaora.

16 Koia nga Hurai i wakatoī ai i a Ihu, i rapu ai kia patua ia, no te mea i meingatia e ia enei mea i te ra hapatī.

17 ¶ A ka mea atu a Ihu ki a ratou, E mahi ana taku Matua a taea noatia tenei ra, e mahi ana ano a hau.

18 Mo konei ra nga Hurai i tino rapu ai kia patua ia, no te mea kihai ia i wakakino i te hapatī anake, otira i mea ia ko te Atua tana Matua pu, i wakarite ia i a ia ano ki te Atua.

19 ¶ A ka ki atu a Ihu, ka mea atu ki a ratou, He pono, he pono, ka mea atu a hau ki a koutou, Ekore e ahei te Tamaiti te

mea i tetahi mea a ia anake, ko nga mea ia e kite ai ia i te Matua e mea ana: ko nga mea hoki e mea ai te Matua, ko ana mea hoki e mestia ana e te Tamaiti.

20 E aroha ana hoki te Matua ki te Tamaiti, e wakakite atu ana ki a ia i nga mea katoa e mea ai ia: a e nui atu i anei nga mahi e wakakitea atu ki a ia, kia miharo ai koutou.

21 Me te Matua hoki e wakaara ana, e wakaora ana hoki i nga tupapaku, waihoki e wakaorangia ana e te Tamaiti ana e pai ai.

22 Ekore ra te Matua e wakawa i tetahi, otira kua ho atu e ia te wakawa katoa ki te Tamaiti:

23 Kia wakahonore ai nga tangata katoa i te Tamaiti, me ratou e wakahonore nei i te Matua. Ko ia ekore e wakahonore i te Tamaiti ekore e wakahonore i te Matua i tonoa mai ai ia.

24 He pono, he pono, ka mea atu a hau ki a koutou, Ko ia e rongoro ana ki taku korero, a e wakaono ana ki a ia i tonoa mai ai a hau, kei a ia te orange tonutanga, a ekore ia e tae ki te wakawakanga; otira kua witi atu ia i te mate ki te ora.

25 He pono, he pono, ka mea atu a hau ki a koutou, E haere ake nei te haora, a tenei ano, e rongoro ai nga tupapaku i te reo o ta te Atua Tamaiti: a ko ratou e rongoro e ora.

26 Na, me te Matua he ora ano tona i roto i a ia; i penei tana hoatutanga ki te Tamaiti, kia wai orange i roto ano i a ia;

27 A kua ho atu ki a ia he kaha kia wakawa hoki, no te mea he Tamaiti ia no te tangata.

28 Kua e miharo ki tenei: e haere ake nei te haora e rongoro ai i tana reo nga tangata katoa e takoto ana i nga tanumanga,

29 A ka puta mai; ko ratou kua mahi pai, ki te aranga o te oranga; ko ratou kua mahi kino, ki te aranga o te wakawakanga.

30 Ekore a hau e ahei te waka-me a tetahi mea a hau anake: ka wakawa a hau pena me taku e rongo ai: a ka tika taku wakawa; ekore hoki a hau e rapu i taku hiahia; otiia ko te hiahia o te Matua i tonoa mai ai a hau.

31 ¶ Me he mea ka korerotia a hau e a hau ano, ehaa taku i te korero pono.

32 Tera atu tetahi e korero ana ki a hau; a e mohio ana a hau he korero pono tana e korero nei ki a hau.

33 Kua tonoa hoki e koutou ki a Hoani, a kua korerotia e ia te pono.

34 Ekore ra a hau e tango korero i te tangata: heoi e korerotia ana e a hau anei mea kia wakarangia ai koutou.

35 Ko te rama ka ia *ko te rama* tiao: a i paiia koutou kia hari i tetahi taima ki tona maramatanga.

36 ¶ Heoi he kai korero taku nui atu i a Hoani: ko nga mahi i ho mai e te Matua kia wakaotia e a hau, ko aua mahi e mahia nei e korero ana ki a hau, i tonoa mai a hau e te Matua.

37 A ko te Matua i tonoa mai ai a hau kua korero ki a hau. Kahore ano koutou i rongo noa ki tona reo, kahore ano hoki koutou i kite noa i tona ahua.

38 A kahore hoki tana kupu i mau i roto i a koutou: ina kahore ano koutou i wakapono noa ki a ia i tonoa mai e ia.

39 ¶ Rapua e koutou nga karaiture; e mea ana hoki koutou kei reira te oranga tonutanga mo koutou: he kai korero enei ki a hau.

40 A ekore koutou e hiahia kia

haere mai ki a hau, kia wiwi ai koutou ki te oranga.

41 ¶ Ekore a hau e tango atu i te kororia i nga tangata.

42 Na, kua matau a hau ki a koutou, kahore ra te aroha o te Atua i roto i a koutou.

43 Ka tae mai nei a hau i te ingoa o taku Matua, a ekore koutou e tango mai ki a hau; penei ka tae mai tetahi atu i tona ingoa ano, e tango atu ra hoki koutou ki a ia.

44 Me pehea koutou ka wakapono ai, i a koutou e tango nei i te kororia i a koutou ano, a ekore e rapu i te kororia i te Atua anake?

45 ¶ Kei mea ra koutou e waka-paea koutou e a hau ki te Matua; ko Mohi to koutou kai waka-pae, ko ta koutou e wakau nei.

46 Me he mea kua wakapono koutou ki a Mohi, kua wakapono ano koutou ki a hau: i tuhituhi hoki ia ki a hau.

47 Tena ki te mea ekore koutou e wakapono ki ana tuhituhi, me pehea ka wakapono mai ai koutou ki aku korero?

UPOKO 6.

MURI iho i anei mea wakawiti atu ana a Ihu i te moana o Kariri, ara ko to Taipiria.

2 A arumia ana ia e te hunga tokomaha, kua kite hoki ratou i ana merekara i mea ai ia ki nga tangata mate.

3 A haere atu ana a Ihu ki runga ki te maunga, noho iho ana i reira me ana akonga.

4 A ka tata te kapenga, te hakari o nga Hurai.

5 Titiro ake ana a Ihu, ka kite i te hunga tokomaha e haere ake ana ki a ia, ka mea atu ki a Piri-pi, Ko hea tatou hoko ai i etahi taro, kia kai ai enei tangata?

6 I penei atu ia te ki hei waka-

matau i a ia: i matau hoki ia ki tana e mea ai.

7 Ka mea atu a Piripi ki a ia, Ekore e ranea mo ratou nga taro o nga rau erua o nga pene, kia tangohia ai ratou katoa i tetahi wahi.

8 Ka mea atu tetahi o ana akonga ki a ia, ko Anaru te teina o Haimona Pita,

9 Tenei ano tetahi tamaiti, erima ana taro pare, erua ika nonohi: heoi he aha enei ma te hunga tokomaha?

10 Ka mea atu a Ihu, Meinga nga tangata kia noho. He nui hoki te tarutaru i taua wahi. A noho ana nga tangata ki raro, erima pea mano.

11 A tango ana a Ihu ki nga taro; ka oti te wakawetai, ka tuwa ki nga akonga ko nga akonga ki a ratou i noho; waihoki ko nga ika ko ta ratou i pai ai.

12 Ano ka makona ratou, ka mea atu ia ki ana akonga, Kohikohia nga toenga e toe ana, kei mahue hoki tetahi.

13 Na, kohikohia ana e ratou, wakakia ana nga kete, tekau ma rua ki nga toenga o nga taro pare erima, i toe ki nga tangata i kai.

14 A kite ana aua tangata i te merekara i meingatia e Ihu, ka mea atu ratou, Ko ia tenei ko te Poropiti e haere mai ana ki te ao.

15 ¶ A mahara ana a Ihu, meake ratou haere mai ki te hopu i a ia kia wakakingitia ai ia, haere atu ana ano ki te maunga, ko ia anake.

16 Ano ka ahihi, ka haere ana akonga ki te moana,

17 Eke ana ratou ki te kaipuke, ka wakawiti atu ratou i te moana ki Kaperenauma. A kua hinaki pouiri, kahore ano a Ihu i tae atu ki a ratou.

18 A tiketike ana te ngaru, i nui hoki te puhanga o te hau.

19 A hoe atu ana ratou erua tekau ma rima, etoru tekau ranei

paronga, ka kite ratou i a Ihu e haere ana i runga i te moana, ka tata ki te puke: a ka matakau ratou.

20 Ka mea atu ia ki a ratou, Ko a hau ano; aua e matakau.

21 Me i reira ka mea ratou kia tangohia ia ki te kaipuke: a kihai aha ka u te puke ki te kainga i hoe ai ratou.

22 ¶ I te songa ake ka kite te mano e tu ana i tarawahi o te moana, kahore he poti ke atu i reira i tera i eke atu ai ana akonga, kihai a Ihu i eke tahi atu ratou ko ana akonga ki te poti, ko ana akonga anake i haere atu;

23 (He poti ke raia i u mai i Taipiria, i te wahi e patata ana ki te kainga i kai ai ratou i te taro, i muri iho o ta te Ariki wakawetainga:)

24 A kite ana te mano kahore a Ihu i reira, kahore ano hoki ana akonga, ka eke ano hoki ratou i nga poti, ka rere ki Kaperenauma ki te rapu i a Ihu.

25 Ano ka kite ratou i a ia i tarawahi o te moana, ka mea atu ki a ia, E Rapi, no nahea koe i haere mai ai ki konei?

26 Ki atu ana a Ihu ki a ratou, ka mea, He pono, he pono, e mea atu ana a hau ki a koutou, Kihai koutou i rapu i a hau no te mea i kite koutou i nga merekara, kaore no te mea ia i kai koutou i nga taro, a makona iho.

27 Aua ra e mahia te kai e pirau ana, otia ko te kai e mau tonu ana ki te oranga tonutanga, ko ta te Tamaiti a te tangata e hoatu ai ki a koutou: kua oti hoki ia te wai tohu e te Atua te Matua.

28 No reira ratou i mea atu ai ki a ia, Me aha matou e ahei ai matou te mahi i nga mahi o te Atua?

29 Ki atu ana a Ihu, ka mea atu ki a ratou, Ko to te Atua ma-

hi tenei, kia wakapono koutou ki a ia i tonoa mai e ia.

30 ¶ Ka mea atu ratou ki a ia, He tohu aha oti tau e mea ai kia kite ai matou, a kia wakapono ai ki a koe? he aha tau e mahi nei?

31 I kai mana a tatou matua i te koraha; me ta te tuhituhi; Nana i ho mai he taro mā ratou i te rangi, hei kai.

32 Ka mea atu a Ihu ki a ratou, He pono, he pono, ka mea atu a hau ki a koutou, Kihai a Mohi i ho atu i taua taro ki a koutou i te rangi; otira ka ho atu e taku Matua ki a koutou te taro pono i te rangi.

33 Ko te taro o te Atua ia e heke iho ana i te rangi, e ho mai ana i te oranga ki te ao.

34 Me i reira ka mea atu ratou ki a ia, E te Ariki, me ho mai tonu tenei taro ki a matou.

35 Ka mea atu a Ihu ki a ratou, Ko a hau te taro o te oranga: ko ia e haere mai ana ki a hau ekore rawa e mate i te hiakai; a ko ia e wakapono ana ki a hau ekore rawa e mate wai.

36 Otira i mea atu a hau ki a koutou, Kua kite hoki koutou i a hau, a kahore koutou i wakapono.

37 Ko te mea katoa e ho mai ai te Matua ki a hau e haere mai ki a hau; a ko ia e haere mai ana ki a hau, ekore rawa e panga atu e a hau ki waho.

38 I heke iho hoki a hau i te rangi, ehara i te mea kia mea i toku hiahia, otiia ko te hiahia ona i tonoa mai ai a hau.

39 A ko to te Matua hiahia i tonoa mai ai a hau, ko ia tenei, kia kaua e mahue tetahi o ana i ho mai ai ki a hau, otiia maku ano ia e wakaara a te ra wakamutunga.

40 ¶ A ko te hiahia ona i tonoa mai ai a hau, ko ia tenei, ko nga tangata katoa e kite ana i te

Tamaiti, e wakapono ana ano ki a ia hei wiwi ki te oranga tonutanga: a maku ia e wakaara a te ra wakamutunga.

41 Koia nga Hurai i amuamu ai ki a ia, nona i mea atu, Ko a hau ra te taro i heke iho i te rangi.

42 Ka mea atu ratou, Ehara oti tenei i a Ihu te tama a Hohepa, e mohio nei tatou ki tana matua tane raua ko tana matua wahine? ha! ka pehea tana e mea nei, I heke iho a hau i te rangi?

43 Koia ra a Ihu i ki atu ai, i mea atu ai ki a ratou, Aua ra e amuamu i roto i a koutou.

44 Kahore ra he tangata e ahei te haere mai ki a hau ki te kahore ia e kumea e te Matua i tonoa mai ai a hau: a maku ano ia e wakaara a te ra wakamutunga.

45 ¶ Ka oti te tuhituhi i nga poropiti, E wakaakona katoatia ratou e te Atua. Ko nga tangata katoa kua rongo ki te Matua, kua mohio, e haere mai ana ki a hau.

46 Kahore raia he tangata i kite i te Matua, ko ia anake i tae mai i te Atua, kua kite ra hoki ia i te Matua.

47 He pono, he pono, ka mea atu a hau ki a koutou, Ko ia e wakapono ana ki a hau he oranga tonutanga tana.

48 Ko a hau te taro o te oranga.

49 I kai mana o koutou matua i te koraha, a kua mate.

50 Ko te taro tenei e heke iho ana i te rangi, kia kai ai te tangata i a ia, kia kahore ai e mate.

51 Ko a hau te taro e ora ana, i heke iho i te rangi: ki te kai tetahi i tenei taro e ora tonu ia, a ko te taro e ho atu ai a hau ko oku kikokiko ia, e ho atu e a hau mo te oranga o te ao.

52 Koia ra nga Hurai i totohe ai ki a ratou ano, i mea, Me pe-

hea ta tenei tangata homaitanga i ona kikokiko ki a tatou, kia kaininga?

53 Koia a Ihu i mea atu ai ki a ratou, He pono, he pono, e mea atu ana a hau ki a koutou, Ki te kahore koutou e kai i te kikokiko o te Tama a te tangata, e inu i ona toto, kahore he oranga i roto i a koutou.

54 Ko ia e kai ana i oku kikokiko, e inu ana i oku toto, ka wiwi ki te oranga tonutanga; a maku ia e wakaara ake a te ra wakamutunga.

55 He kai pono hoki oku kikokiko, he wai pono oku toto.

56 Ko ia e kai ana i oku kikokiko, e inu ana i oku toto, e noho ana i roto i a hau, me a hau hoki i roto i a ia.

57 Me te Matua e ora ana i tono i a hau, a ka ora nei a hau i te Matua: waihoki ko ia e kai ana i a hau, e ora ia i a hau.

58 Ko te taro tenei i heke iho i te rangi: ekore e pera me o koutou matua i kai mana, a kua mate: ko ia e kai ana i tenei taro e ora tonu ia.

59 I korerotia enei *mea* e ia i te ware karakia, i a ia e wakaako ana i Kaperenauma.

60 ¶ A he tokomaha o ana akonga i te rongonga ai, i mea, He kupu matangerengere tenei; ko wai e ahei te wakarongo?

61 A ka mohio a Ihu i roto ano i a ia, e amuamu ana ana akonga ki tenei, ka mea atu ia ki a ratou, Ko tenei hei wakahe i a koutou?

62 A ki te kite koutou i te Tamaiti a te tangata e kake atu ana ki te wahi i noho ai ia i mua?

63 Ko te wairua te wakaora ana; kahore a te kikokiko wahi: ko nga kupu e korero atu nei a hau ki a koutou, he wairua, he oranga.

64 Tenei ano ia etahi a koutou ekore e wakapono. I matau hoki a Ihu no te timatanga mai ki a ratou ekore e wakapono, ki a ia ano hoki e tukua ai ia.

65 A ka mea ia, Na konei a hau i mea atu ai ki a koutou, Kahore he tangata e ahei te haere mai ki a hau, ki te kahore e ho mai ki a ia e taku Matua.

66 ¶ No reira ano te tokomaha o ana akonga i hoki atu ai ki muri, a ka wakamutu te haere tahi me ia.

67 Mea atu ana a Ihu i reira ki te tekau ma rua, Ara, ka hiahia ano hoki koutou kia haere?

68 Ki atu ana a Haimona Pita ki a ia, E te Ariki, me haere matou ki a wai? kei a koe ano nga kupu o te oranga tonutanga.

69 Kua wakapono hoki matou, kua matau, ko te Karaiti koe, ko te Tama a te Atua ora.

70 Ki atu ana a Ihu ki a ratou, Kahore koia a hau i wiriwiri i a koutou tekau ma rua, a he reuera tetahi o koutou?

71 I korero ia ki a Hura Ikariote te tamaiti a Haimona: mana hoki ia e tuku, ko ia tetahi o te tekau ma rua.

UPOKO 7.

I MURI i enei *mea* i haereere a Ihu i Kariri, kahore hoki ia i pai ki te haereere i Huria, e rapu ana hoki nga Hurai kia patua ia.

2 Na, kua tata ta te Hurai hakari hanga tihokahoka.

3 Koia ona huanga i mea atu ai ki a ia, Haere atu i konei, e anga ki Huria kia kite ai au akonga i nga mahi e mahi nei koe.

4 Kahore hoki he tangata e mahi huna ana i tetahi *mea*, a ka rapu ano ia kia kitea nuitia. Ki te mea koe i anei *mea*, wakakitea atu koe ki te ao.

5 Kihai hoki ona huanga i waka-pono ki a ia.

6 Na, ka mea atu a Ihu ki a ratou, Kahore ano taku taima i tae noa: tena ko to koutou taima e rite tonu ana.

7 Ekore te ao e ahei te waka-kino i a koutou; ko a hau ra te wakakinongia ana, no te mea e korerotia ana e a hau e kino ana ana mahi.

8 Haere atu ra koutou ki tenei hakari: ekore a hau e haere wawe atu ki tenei hakari; kahore ano hoki taku taima i ata rite.

9 A ka mutu i a ia te korero enei mea ki a ratou, ka noho ia i Kariri.

10 Ano ka riro atu ona huanga ka haere atu ano hoki ia ki te hakari, kihai haere nui, otira i haere huna ia.

11 ¶ A rapu ana nga Hurai ki a ia i te hakari, ka mea, Kei hea ia?

12 A ka nui te korororero mona i roto i te mano: ka mea atu ehinu, He tangata pai ia: ko etahi i mea, He teka; otira ko ia hei wakahe i te iwi.

13 He ahakoa kahore he tangata i korero nui ki a ia i te wehi i nga Hurai.

14 ¶ Na, i waenganui o te hakari, ka haere atu a Ihu, ki te temepara, ako ai.

15 A miharo ana nga Hurai, ka mea atu, I pehea tenei tangata i matau ai ki nga reta, kihai rawa nei i akona?

16 Ki atu ana a Ihu ki a ratou, ka mea, Ehara ra i a hau taku e wakaako nei, nona ia i tonoa mai ai a hau.

17 Ki te pai tetahi tangata ki te mea i tana hiahia, e matau ia ki te wakaakoranga, no te Atua ranei, he korero noku ake ranei.

18 Ko ia e korero ana ki a ia ano, e rapu ana ki tona kororia

ake: tena ko ia e rapu nei i te kororia o tana kai tono, e pono ana ia a kahore he he i a ia.

19 Kihai koia a Mohi i ho atu i te ture ki a koutou, a kahore tetahi o koutou e wakarite ana i te ture? He aha ra koutou ka rapu ai kia patua a hau?

20 Ki atu ana te mano, ka mea, He rewera tau: ko wai te rapu ana kia patua koe?

21 Ki atu ana a Ihu, ka mea atu ki a ratou, Kotahi aku mahi i mahi ai, a e miharo katoa ana koutou?

22 Nana, i ho ake e Mohi te kotinga ki a koutou; (ehara i te mea na Mohi ake otiia na nga tupuna;) a e kokoti ana koutou i te tangata i te ra tapu.

23 Me he mea e kotia ana te tangata e koutou i te hapatu, kia kaua ai e wakahehia te ture a Mohi; e riri ana oti koutou ki a hau, no te mea i wakaorangia rawatia te tangata e a hau i te hapatu?

24 Kaua ra e wakawa ki te rite-nga o te ahua, otira me wakawa te wakawa tika.

25 Me i reira ka mea atu ehinu o nga tangata e Hiruharama, Ehara oti tenei i a ia e rapua nei e ratou kia patua?

26 Na, e korero nui ana ia, a ekore rawa ratou e ki atu ki a ia. Tenei ranei te tino matau ana nga rangatira, ko te tino Karaiti tenei?

27 E matau ana raia tatou ki tenei tangata te wahi i haere mai ai ia: tena ka tae mai te Karaiti, kahore he tangata e matau no hea ranei ia.

28 Me i reira ka karanga a Ihu i te temepara i a ia e wakaako ana, ka mea, E matau ana koutou ki a hau, e matau ana ano hoki ki te wahi i haere mai ai a hau: kahore a hau i haere noa mai, otira e pono ana te kai tono i a hau, ka-

hore hoki koutou i matau noa ki a ia.

29 Ko a hau ia kua matau ki a ia, nona hoki a hau, nana ano a hau i tono mai.

30 ¶ A rapu ana ratou kia hopukia ia : kihai pa te ringaringa o tetahi ki a ia, kahore hoki tana haora i taka noa mai.

31 A he tokomaha o te mano i wakapono ki a ia, i mea, Ka tae mai te Karaiti, tera atu ranei ana merekara e mea ai i anei ka oti nei i tenei tangata?

32 I rongo nga Parihi i te mano e kororero ana i enei mea ki a ia ; a ka tono nga Parihi ratou ko nga tino tohunga karakia i nga katipa ki te hopu i a ia.

33 ¶ Koia a Ihu i mea atu ai ki a ratou, Ekore e hukahuka taku noho i a koutou, ka hoki atu a hau ki a ia, nana nei a hau i tono mai.

34 E rapu koutou ki a hau, heoi ekore koutou e kite : ekore hoki koutou e ahei te haere atu ki te wahi e noho ai a hau.

35 A ka mea atu nga Hurai ki a ratou ano, E haere oti ia ki hea, te kitea ia e tatou ? e haere oti ia ki nga konene i roto i nga Kariki, ako ai i nga Kariki ?

36 He ki aha tenei e ki mai nei ia, E rapu koutou ki a hau, a ekore koutou e kite : a ko te wahi e noho ai a hau, ekore koutou e ahei te haere ake ki reira ?

37 I te ra wakamutunga o te hakari ko te ra nui ia, i tu a Ihu, i karanga, i mea, Me he mea he mate wai to tetahi, kia haere mai ia ki a hau, inu ai.

38 Ko ia e wakapono ana ki a hau, e ai ta te karaipiture, e rere mai i tana kopu nga awa wai ora.

39 I korerotia tenei e ia ki te irua, meake riro i a ratou e apono ana ki a ia : kahore

ano hoki te Wairua Tapu ; ta te mea kiano a Ihu i kororotia.

40 ¶ Ka rongo hoki te tokomaha o te iwi i tenei kupu, ka mea, He pono ko te Poropito tenei.

41 Ka mea atu etahi, Ko te Karaiti tenei. Ko etahi i mea atu, E haere mai ranei te Karaiti i Kariri ?

42 Kahore koia te karaipiture i mea, E puta mai te Karaiti i te uri o Rawiri, i Peterehema, te kainga i noho ai a Rawiri ?

43 No reira ra te wahewehenga i roto i te mano mona.

44 Ko etahi o ratou i mea kia hopukia ia ; otira kahore he tangata i pa ona ringaringa ki a ia.

45 ¶ Me i reira haere mai ana nga katipa ki nga tino tohunga karakia me nga Parihi ; ka mea atu ratou ki aua katipa, I te aha ia te arahina mai ai e koutou ?

46 Ka mea atu nga katipa, Kahore rawa he tangata i rite ana korero ki a tenei tangata.

47 Ki atu ana nga Parihi ki a ratou, Kua oti ano hoki koutou te wakahe ?

48 Kua wakapono koia tetahi o nga rangatira ki a ia, o nga Parihi ranei ?

49 Ko tenei hunga ia ekore nei e matau ki te ture, kua oti te kanga.

50 Ka mea atu a Nikorima ki a ratou, (a ia hoki i haere mai ki a Ihu i te po, ko ia hoki tetahi o ratou.)

51 E wakamates ana koia te tangata ki to tatou ture, i te mea kahore ano i wakarongo noa ki a ia, i matau hoki i tana mahi ?

52 Ki atu ana ratou ka mea atu ki a ia, No Kariri ano hoki koe ? E rapu, titiro : ekore hoki e ahu mai he poropiti i Kariri.

53 A hoki atu ana nga tangata katoa ki o ratou ware.

UPOKO 8.

HAERE atu ana a Ihu ki maunga Oriwa.

2 A i te atatu ka hoki atu ano ia ki te temepara, a haere katoa atu ana nga tangata ki a ia; ka noho ia ki raro, ka ako i a ratou.

3 Na, arahina mai ana ki a ia e nga karaipi ratou ko nga Parihi he wahine i hopukia e puremu ana; a wakaturia ana ia e ratou ki waenganui.

4 Ka mea atu ratou ki a ia, E te kai wakaako, i hopukia putia te wahine nei e puremu ana.

5 Na, kua tapa a Mohi ki a matou i te ture, kia akina ki te kowatu nga wahine penei: e pehea ana koia koe?

6 I penei atu ratou hei waka-matantau i a ia, kia wai mea ai ratou hei wakapae i a ia. Ka piko a Ihu, ka tuhituhi ki te wenua ki tona ringaringa.

7 A ka tohe tonu ratou te ui atu ki a ia, wakatika ana ia, ka mea atu ki a ratou, Ko te tangata o koutou kahore ana hara, mana te kowatu matamua e epa atu ki a ia.

8 Ka piko ano ia, ka tuhituhi ki te wenua.

9 No ka rongo ratou, ka waka-mohiotia hoki e o ratou ngakau, ka haere takitahi atu ki waho, ka timata i nga kaumatua, a tae noa ki o muri rawa: mahue noa ko Ihu anake, ko te wahine e tu ana i waenganui.

10 Ka wakatika a Ihu, hore ake ana i kite ai, ko te wahine anake, ka mea atu ki a ia, E te wahine nei, kei hea te kai wakapae i a koe? kahore ano koe i wakawakia noatia e tetahi?

11 Ka mea atu ia, Kahore ra, e te Ariki. Ka mea atu a Ihu ki a ia, Ekore ano hoki a hau e wakawa i a koe: haere ra, kati te hara.

12 ¶ Ki atu ana ano a Ihu ki a ratou, ka mea, Ko a hau te maramatanga o te ao: ko ia e aru mai ana i a hau ekore e haere i te pouritanga, e wiwi ano ia ki te maramatanga o te oranga.

13 Koia nga Parihi i mea atu ai ki a ia, E korero ana koe ki a koe ano; ehara tau i te korero pono.

14 Ki atu ana a Ihu, ka mea atu ki a ratou, Ahakoa ra e korero ana a hau ki a hau ano, e pono ana taku korero: e matau ana hoki a hau ki te wahi i haere mai ai a hau; ko koutou ia ekore e matau ki te wahi i haere mai ai a hau, ki te wahi ano hoki e haere atu ai hoki a hau.

15 E wakawa ana koutou ki te ritenga o te kikokiko; ekore a hau e wakawa i tetahi.

16 A ki te wakawa a hau he wakawa tika taku; ta te mea hoki ehara i a hau anake, otiira ko a hau ko te Matua i tonoa mai ai a hau.

17 A kua oti te tuhituhi i to koutou ture, E pono ana te korero a nga tangata tokorua.

18 Ko a hau ano te korero ana ki a hau ano, a e korero ana ki a hau te Matua i tonoa mai ai a hau.

19 No reira ratou i mea atu ai ki a ia, Kei hea tou Matua? Ki atu ana a Ihu, Ekore ra koutou e matau ki a hau, ekore ano hoki e matau ki taku Matua: me i matau koutou ki a hau kua matantau ano hoki ki taku Matua.

20 I korerotia enei kupu e Ihu i te ware takotoranga taonga, i a ia e wakaako ana i te temepara: a kahore he tangata i hopu i a ia; kiano hoki tana haora taka noa.

21 Me i reira ka ki atu ano a Ihu ki a ratou, E haere atu ana a hau, e rapu koutou i a hau, a e mate ano i roto i o koutou hara:

ekore koutou e ahei te haere ake ki te wahi e haere ai a hau.

22 Me i reira ka mea atu nga Hurai, E kohuru oti ia i a ia ano? ina ia ka mea mai, Ekore koutou e ahei te haere ake ki te wahi e haere ai a hau.

23 A ka mea atu ia ki a ratou, No raro nei koutou; no runga a hau: no te ao nei ano koutou; ehara a hau i tenei ao.

24 Koia a hau i mea atu ai ki a koutou, E mate koutou i o koutou hara: ki te kore hoki koutou e wakapono, ko a hau ia, e mate koutou i roto i o koutou hara.

25 I ki atu ano ratou ki a ia, Ko wai koe? Ka mea atu a Ihu ki a ratou, Ko ia ano ia ko taku i korero atu ai ki a koutou i te timatanga.

26 He maha aku mea e korero atu ai, e wakawa ai a hau ki a koutou: otira ko ia i tonoa mai ai a hau e pono ana; a e korerotia atu ana e a hau ki te ao nga mea i rongo ai a hau ki a ia.

27 Kihai ratou i matua e korerotia ana e ia te Matua ki a ratou.

28 Ka mea atu ano a Ihu ki a ratou, Kia oti te Tama a te tangata te wakairi e koutou, ko reira koutou matau ai, ko a hau ano ia; ekore a hau e mea i tetahi mea a hau anake; otira e korero ana a hau i enei mea me ta taku Matua i wakaako mai ai ki a hau.

29 A kei a hau nei ano a ia i tonoa mai ai a hau: kihai waiho e te Matua ko a hau anake; e mahi tonu ana hoki a hau i nga mea e pai ai ia.

30 A i a ia e korero ana i enei mea, he tokomaha i wakapono ki a ia.

31 ¶ Me i reira ka mea atu a Ihu ki nga Hurai i wakapono ki a ia, Ki te mau tonu koutou ki

taku kupu, he tino akonga ano koutou naku;

32 A e matau koutou ki te pono, ma te pono koutou e wakarangatiratia.

33 ¶ Ka mea atu ratou ki a ia, He wanau matou no Aperahama, kahore ano matou i wakapongatitia ki tetahi tangata: he aha tau e mea, E wakarangatiratia koutou?

34 Ki atu ana a Ihu ki a ratou, He pono, he pono, ka mea atu a hau ki a koutou, Ko te tangata katoa e mahi kino ana, he pononga ia no te kino.

35 Ekore ra te pononga e noho tonu i te ware: ko te Tamaiti ia e noho tonu ana.

36 Ki te mea ra ka wakarangatiratia koutou e te Tamaiti, he tino rangatira ano koutou.

37 E matau ana ra a hau, he wanau koutou no Aperahama; heoi e rapu ana koutou kia patua a hau, mo te mea kahore taku kupu i mau i roto i a koutou.

38 E korerotia ana e a hau te mea i kite ai a hau ki taku Matua: a e mahi ana koutou i te mea i kite ai koutou ki to koutou matua.

39 Ki atu ana ratou ka mea atu ki a ia, Ko Aperahama to matou matua. Ka mea atu a Ihu ki a ratou, Me he mea ra he tamariki koutou no Aperahama, penei e mahi koutou i nga mahi o Aperahama.

40 Tena ko tenei, e rapu ana koutou kia patua a hau he tangata e korero atu nei ki a koutou i te pono, i rongo ai a hau ki te Atua: kihai a Aperahama i penei.

41 E mahi ana koutou i nga mahi a to koutou matua. Ka ki atu ano ratou ki a ia, Kahore matou i wanau poriro mai; kotahi to matou Matua, ko te Atua.

42 A ka mea atu a Ihu ki a ra-

tou, Me he mea ko te Atua to koutou Matua, e aroha mai koutou ki a hau: i ahu mai hoki a hau i haere mai i te Atua; kihai hoki a hau i haere noa mai, otira nana a hau i tono mai.

43 He aha ra koutou te matau ai ki toku reo? no te mea ekore koutou e ahei te wakarongo ki taku kupu.

44 No to koutou matua koutou, no te rewera, a e pai ana koutou kia mea i nga hiahia o to koutou matua. He kai kohuru ia no te timatanga ano; kihai ia i mau ki te pono, ta te mea hoki, kahore rawa he pono i roto i a ia. I te mea ka korero teka ia, ka korero ia ki ona: he kai poka teka hoki ia, ko te matua hoki o te teka.

45 A no te mea e korerotia atu ana e a hau te pono, ekore koutou e wakapono mai ki a hau.

46 Ma tehea o koutou e wakarite, he hara toku? Me he mea e korerotia ana e a hau te pono, he aha koutou te wakapono mai ai ki a hau?

47 E wakarongo ana te tangata o te Atua ki nga korero a te Atua: koia koutou te wakarongo ai, ehara hoki koutou i te Atua.

48 ¶ A ka ki atu nga Hurai, ka mea atu ki a ia, Kihai koia i tika ta matou i mea ai, No Hamaria koe, a he rewera tau?

49 Ka mea atu a Ihu, Kahore oku rewera; otira e wakahonore ana a hau i taku Matua; ko koutou ia ekore e wakahonore i a hau.

50 Ekore a hau e rapu i toku kororia: tera atu ano te kai rapu, te kai wakawa.

51 He pono, he pono, ka mea atu a hau ki a koutou, Ki te wakarite tetahi i taku kupu, ekore rawa ia e kite i te mate.

52 Ka mea atu ano nga Hurai ki a ia, Ka tino mohio ano matou he rewera tau. Kua mate a

Aperahama ratou ko nga poropiti; a e mea ana koe, Ki te wakarite tetahi i taku kupu, ekore rawa ia e pangia e te mate.

53 E nui oti koe i to matou matua i a Aperahama kua mate nei? kua mate ano hoki nga poropiti: e wakarite ana oti koe i a koe ki a wai?

54 Ki atu ana a Ihu, Me he mea e wakahonore ana a hau i a hau ano, he honore noa toku: ko taku Matua ra hei wakahonore i a hau; e mea nei ra koutou ki a ia, Ko to koutou Atua ia:

55 A kahore ano koutou i matau noa ki a ia, ko a hau ia e matau ana ki a ia; ki te mea atu a hau, Ekore a hau e matau ki a ia, he tangata teka a hau pena me koutou: otira e matau ana a hau ki a ia, e wakarite ana ano hoki i tana kupu.

56 I hari to koutou matua a Aperahama kia kite i toku ra: a i kite ia i hari ano.

57 Me i reira ka mea atu nga Hurai ki a ia, Kahore ano i rima tekau ou tau, a kua kite koia koe i a Aperahama?

58 Ka mea atu a Ihu ki a ratou, He pono, he pono, ka mea atu a hau ki a koutou, No mua atu i te wariutanga o Aperahama, ko a hau ano.

59 ¶ Me i reira ka mau ratou ki nga kowatu hei epa ki a ia; ka huna a Ihu i a ia ano, ka puta atu i te temepara i ra waenganui o ratou, a pahure noa.

UPOKO 9.

A I a Ihu e haere atu ana, ka kite ia i tetahi tangata matapo no tona wanautanga.

2 A ui atu ana ana akonga ki a ia, ka mea, E te kai wakaako, ko wai i hara, ko tenei tangata, ko ana matua ranei, i wanau matapo mai ai ia?

3 Ki atu ana a Ihu, Kahore ano tenei tangata i hara, kahore ano hoki ana matua: otia kia wakakitea ai nga mahi a te Atua i roto i a ia.

4 Me mahi e a hau nga mahi o te kai tono i a hau, i te mea e ao ana: e haere ake nei te po, te wahi ekore ai e ahei te tangata te mahi.

5 I te mea e noho nei a hau i te ao, ko a hau ano te maramatanga o te ao.

6 Ano ka penei atu ia, tuwa ana ia ki te wenua, a pokepoke ana i tetahi paru ki te huware, a pania ana te paru ki nga kanohi o te matapo,

7 A ka mea atu ki a ia, Haere, e horoi ki te roto o Hiroama, (ko te mea tono te wakamaoritanga.) Ka haere hoki ia, ka horoi, a hoki titiro mai ana.

8 ¶ Me i reira ka mea atu nga tangata kainga ratou ko nga tangata i kitea ai tona matapotanga i mua, Ehara oti tenei i a ia i noho, i inoi ra?

9 Ka mea atu etahi, Koia tenei: ko etahi i mea, Me ia ano hoki te ahua: ka mea atu ia, Ko a hau ra hoki ia.

10 Koia ra ratou i mea atu ai ki a ia, I peheatia ou kanohi i meinga ai kia titiro?

11 Ki atu ana ia, ka mea atu, Na tetahi tangata e huaina nei ko Ihu i pokepoke paru, a pania ana ia i oku kanohi, a ka mea mai ki a hau, Haere ki te roto o Hiroama, horoi ai: haere ana a hau, ka horoi, a ka kite a hau.

12 A ka mea atu ratou ki a ia, Kei hea ia? Ka mea atu ia, Ekore a hau e kite.

13 ¶ A arahina atu ana ki nga Parihi a ia i matapo i mua ra.

14 A no te ra tapu i pokepokea ai e Ihu te paru, i meinga ai ona kanohi kia kite.

15 Ka ui atu ano nga Parihi ki

a ia, ki te pehea i kite ai ia. Ka mea atu ia ki a ratou, I pania e ia oku kanohi ki te paru, a horoi ana a hau, kite ana ano.

16 Ka mea ehinu o nga Parihi, Ehara tenei i to te Atua tangata, ina hoki ekore ia e wakarite i te hapati. Ka mea atu etahi, Me pehea ka ahei ai te tangata hara te mea i anei merekara? A tera he wehewehenga i roto i a ratou.

17 Ki atu ana ano ratou ki te tangata i matapo, E pehea ana koe ki a ia, nona i mea i ou kanohi kia kite? Ka mea atu ia, He poropiti ia.

18 Heoi kahore nga Hurai i wakapono i matapo taua tangata, a kua meinga kia kite, no ka karanga ratou i nga matua ona i meinga nei kia kite.

19 A ui atu ana ratou ki a raua, ka mea, Ko to korua tamaiti tenei, e mea nei korua i wanau matapo mai? na te pehea ia ka kite nei?

20 Ki atu ana ona matua ki a ratou, ka mea atu, Ka mahara maua ko to maua tamaiti tenei, a i wanau matapo ia:

21 Otira ko te mea e kite nei ia, ekore maua e matau; ekore ano hoki maua e matau ki a ia i meinga ai ona kanohi kia kite: he kaumatua ia; ui atu ki a ia: mana a ia ano e korero.

22 I penei atu ona matua, no te mea i matakau raua i nga Hurai: kua korerotia ketia hoki e nga Hurai, Na, ki te wakaae tetahi tangata, ko te Karaiti ia, e peia ia ki waho o te ware karakia.

23 Koia ra ona matua i mea atu ai, He kaumatua ia; uia atu ki a ia.

24 Me i reira ka karanga atu ano ratou ki te tangata i matapo, ka mea atu ki a ia, Ho atu te kororia ki te Atua: ka matau matou he tangata hara tenei.

25 No ka ki atu ia ka mea, Me

he tangata hara ia kahore a hau i matau: kotahi ano ia taku e matau nei, i matapo a hau, a ka kite nei ano.

26 Ki atu ana ano hoki ratou ki a ia, I aha oti ia ki a koe? I peheatia ou kanohi i meinga ai kia kite?

27 Ka mea atu ia ki a ratou, Kua korerotia ketia e a hau ki a koutou, a kihai koutou i rongo: he aha ka hiahia ai koutou kia rongo ano? e hiahia ana oti koutou kia meinga hei akonga mona?

28 Me i reira ka korero kinō ratou ki a ia, ka mea, Ko koe tana akonga; tena ko matou he akonga na Mohi.

29 E matau ana ra matou i korero te Atua ki a Mohi: tena ko tenei *koroke*, ekore ra matou e matau ki *tona* wahi i haere mai ai ia.

30 Ki atu ana tana tangata, ka mea atu ki a ratou, He mea miharo ra hoki tenei, kahore koutou i matau ki *tona* wahi i haere mai ai ia, heoi kua meinga e ia oku kanohi kia kite.

31 Ka matau nei tatou, ekore te Atua e wakarongo ki nga tangata hara: tena ki te karakia tetahi tangata ki te Atua, ki te wakamea i tana hiahia, e wakarongo ia ki tana *tangata*.

32 Kahore rawa i rangona no te timatanga ra ano o te ao i meinga e tetahi nga kanohi ona i wanau matapo mai kia kite.

33 Me he mea kihai ahu mai tenei tangata i te Atua, ekore ia e ahei te mea i tetahi *mea*.

34 ¶ Ki atu ana ratou, ka mea ki a ia, I wanau hara pu ano koe, a, ka wakaako koe i a matou? A maka ana ia e ratou ki waho.

35 ¶ I rongo a Ihu kua oti ia te maka e ratou ki waho; ano ka kitea ia, ka mea atu ki a ia, E wakaono ana ranei koe ki te Tamaiti a te Atua?

36 Ki atu ana ia, mea ana, Ko wai koia ia, e te Ariki, kia wakaono ai a hau ki a ia?

37 Ka mea atu a Ihu ki a ia, Kua kite ra koe i a ia, ko ia hoki tenei e korero atu nei ki a koe.

38 A ka mea atu ia, E te Ariki, ka wakaono a hau. A korepiko ana ki a ia.

39 ¶ A ka mea atu a Ihu, I haere mai a hau ki tenei ao ki te wakawa, kia kite ai ratou kahore nei i kite: a kia wakamatapotia ai a ratou e kite ana.

40 Ko ratou o nga Parihi i a ia, e wakarongo ana ki enei *kupu*, ka mea atu ano ki a ia, E matapo ana ano ranei matou?

41 Ka mea atu a Ihu ki a ratou, Me he mea e matapo ana koutou, kahore a koutou hara: tena ka mea nei koutou, E kite ana matou; koia ka mau ai te koutou hara.

UPOKO 10.

HE pono, he pono, e mea atu ana a hau ki a koutou, Ke ia ekore e tomo ra te tatau ki te kainga hipi, otira e kake ke ana, he tangata tahae ia, he tangata muru.

2 Tena ke ia e tomo ana ra te tatau, ko te hepara ia o nga hipi.

3 E uaki ana te kai tiaki tatau ki a ia; a e rongo ana nga hipi ki *tona* reo: e karangatia ana e ia ona hipi ki o ratou ingoa, a e arahina ana ratou ki waho.

4 A ka tukua ona hipi e ia, ka haere ia ki mua i a ratou, a ka aru nga hipi i a ia: e matau ana hoki ratou ki *tona* reo.

5 Ekore ratou e aru i te tauhou, otira e oma ratou i a ia: ekore hoki ratou e matau ki te reo e nga tauhou.

6 I korerotia tenei kupu wakarite e Ihu ki a ratou: heoi kihai

ratou i matau ki nga mea i kore-ro atu ai ia ki a ratou.

7 Ka mea atu ano a Ihu ki a ratou, He pono, he pono, ka mea atu a hau ki a koutou, Ko a hau ano te tatau o nga hipi.

8 Ko ratou katoa i haere mai i mua i a hau, he tahae ratou, he kai muru: kihai ra nga hipi i wakarongo ki a ratou.

9 Ko a hau te tatau: me he mea maku ka tomo ai tetahi ki roto e ora ia, ka tomo atu ia ka tomo mai ano, ka kite i te kai.

10 Heoi ano ta te tahae e haere mai ai, hei tahae, hei patu, hei wakapareho hoki: ko a hau ia i haere mai kia wiwi ai ratou ki te oranga, kia nui rawa ai hoki.

11 Ko a hau ano te hepara pai: e tukua noatia ana e te hepara pai tona oranga mo nga hipi.

12 Tena ko te pononga utu ehara nei i te hepara, ehara nei i a ia nga hipi, ka kite ia i te wuruhi e haere mai ana, ka wakarene i nga hipi, ka oma: a e hopukia ana ratou e te wuruhi, e wakamararatia ana nga hipi.

13 E oma ana te pononga utu, no te mea he pononga utu ia, a ekore e matenui ki nga hipi.

14 Ko a hau ano te hepara pai, e matau ana a hau ki oku, a e matau ana oku ki a hau.

15 Pera mo te Matua e matau ana ki a hau, ko a hau e matau ana ki te Matua: a e tuku noa ana a hau i toku oranga mo nga hipi.

16 He hipi atu ano ia oku, hau-nga ano nga hipi o tenei kainga: me arahi mai ra ratou e a hau, e rongo ratou ki toku reo; a e wakakotahitia te kainga, kotahi ano te hepara.

17 Koia te Matua ka aroha mai ai ki a hau, no te mea ka tukua noatia e a hau toku oranga kia tangohia ake ai ano e a hau.

18 Ekore toku oranga e tango-

hia e tetahi tangata, otira e tukua noatia ana e a hau ano. He kaha toku ki te tuku i toku oranga, he kaha toku ki te tango mai ano. Kua riro mai ki a hau tenei turei taku Matua.

19 ¶ Me i reira ka wehewehe nga Hurai ki a ratou ano mo ana kupu.

20 He tokomaha o ratou i mea, He rewera tona, e haurangi ana; he aha koutou ka wakarongo ai ki a ia?

21 Ko etahi i mea, ehara enei i nga kupu a te tangata kua rewera-
ratia. E ahei koia te rewera te mea i nga kanohi o nga matapo kia kite?

22 ¶ A i Hiruharama ano te hakari wakatapu, ko te hotoke hoki.

23 A haereere ana a Ihu i te temepara i te wakamahau o Horomona.

24 Me i reira ka ohungia ia e nga Hurai, a ka mea atu ratou ki a ia, Kia pehea te roa o tau wakaware i a matou? Me he mea ko te Karaiti koe, korerotia nui-
tia mai ki a matou.

25 Ki atu ana a Ihu ki a ratou, Kua meinga atu e a hau ki a koutou, a ekore koutou e waka-
pono: ko nga mahi e mahi nei a hau i te ingoa o taku Matua te waka-
pono ana i a hau.

26 Otira ekore koutou e waka-
pono, no te mea ehara koutou i aku hipi, me a hau hoki i mea atu ki a koutou.

27 E rongo ana aku hipi ki toku reo, e matau ana a hau ki a ratou, a e aru ana ratou i a hau:

28 A e ho atu ana e a hau ki a ratou he oranga tonutanga; ekore rawa ratou e mate, ekore ano hoki tetahi e kapo i a ratou i toku ringaringa.

29 Ko toku Matua i ho mai ai ratou ki a hau, e nui atu ana ia i nga tangata katoa, ekore tetahi e

ahei te kapo i a ratou i te ringa-
ringa o taku Matua.

30 Kotahi ano maua ko te
Matua.

31 ¶ Me i reira ka mau ano
nga Hurai ki nga kowatu hei aki
i a ia.

32 Ki atu ana a Ihu ki a ratou,
He maha nga mahi pai kua wa-
kakitea atu e a hau ki a koutou i
taku Matua; mo tehea o ana
mahi ka akina ai a hau e kou-
tou?

33 Ki atu ana nga Hurai ki a
ia, ka mea atu, Ehara i te mahi
pai ka akina nei koe; kaore mo te
korero kino; mo te mea ko koe
tangata nei ano, e wakaatua ana
ano i a koe ano.

34 Ka mea atu a Ihu ki a ratou,
Kahore ranei i tuhituhia i to
koutou ture, Naku i mea, He
atua koutou.

35 Me i huaina e ia he atua ra-
tou i tae mai ai te kupu o te
Atua, ekore ano hoki e ahei te
wakakahore i te karaipiture;

36 E mea atu ana koutou *hi a ia*
i wakatapua e te Matua, i tonoa
mai hoki ki te ao, E korero kino
ana koe; noku i mea atu, Ko a
hau ano te Tamaiti a te Atua.

37 Ki te kore a hau e mahi i
nga mahi o toku Matua, aua e
wakapono ki a hau.

38 Tena ki te mahi a hau, aha-
koa ekore koutou e wakapono ki
a hau, wakaponohia nga mahi:
kia matau ai koutou, kia waka-
pono ai, ko te Matua kei roto i a
hau, a ko a hau kei roto i a ia.

39 ¶ Na reira hoki ratou i tohe
ai ki te hopu i a ia: a pahuhu
ana ia i o ratou ringaringa,

40 A haere atu ana ano ia ki
tua atu o Horano, ki te wahi i
ma tua iriiri ai a Hoani; a noho
ana ia i reira.

41 A he tokomaha i haere atu
ki a ia, i mea, Kahore a Hoani i
mea i tetahi merekara: he pono

ia nga *mea* katoa i korerotia e
Hoani ki tenei *tangata*.

42 A he tokomaha i wakapono
ki a ia i reira.

UPOKO 11.

NA, tera te mate ana tetahi *ta-
ngata*, ko Raharuhi o Petane
te kainga o Meri raua ko Mata
tana teina.

2 (Ko taua Meri ano ia i waka-
wahia ai te Ariki ki te hinu, a
murua ana ona waewae ki tona
mahunga, nona te tungane a Ra-
haruhi e mate ana.)

3 Koia nga tuwahine i tono atu
ki a ia, i mea, E te Ariki, ko ia e
aroha nei koe, e mate ana.

4 Ano ka rongo a Ihu, ka mea
ia, Ehara tenei i te mate e mate
rawa ai ia, otira mo te kororia o
te Atua, kia ma konei ka waka-
kororiatia ai te Tamaiti a te
Atua.

5 Na, i aroha a Ihu ki a Mata
raua ko tana teina, ki a Raha-
ruhi ano hoki.

6 Ano ka rongo a *Ihu*, e mate
ana ia, ka noho ia i nga ra erua i
te wahi i noho ai ia.

7 A muri iho i tenei ka mea
atu ia ki ana akonga, Tatou ka
haere ano ki Huria.

8 Ka mea atu nga akonga ki a
ia, E Rapi, e rapu ana nga Hurai
i mua tata ake nei kia akina koe
ki te kowatu; a e haere atu ano
koe ko reira?

9 Ki atu ana a Ihu, Ekore koia
e tekau ma rua nga haora o te ra
tahi? Ki te haere tetahi i te
awatea ekore ia e hinga, ta te
mea e kite ana ia i te maramata-
nga o tenei ao.

10 Tena ka haere tetahi i te po,
ka hinga ia, no te mea kahore he
maramatanga i roto i a ia.

11 Korerotia ana e ia anei *mea*:
a muri iho ka mea atu ia ki a ra-
tou, E moe ana to tatou hoa a

Raharuhi; otia ka haere a hau ki te wakaara i a ia i te moe.

12 Me i reira ka mea atu ana akonga, E te Ariki, me e moe ana ia, e ora ia.

13 Otira i korero a Ihu ki tona matenga: ko ratou ia i mea, E korero ana ia ki te okiokinga i te moe.

14 Me i reira ka mea nui atu a Ihu ki a ratou, Kua mate a Raharuhi.

15 A ka hari nei a hau mo koutou, no te mea kahore a hau i reira, kia wakapono ai koutou; ahakoa ra ka haere tatou ki a ia.

16 A ka mea atu a Tamati i huaina ko Ririmu ki ana hoa akonga, Ka haere ano hoki tatou, kia mate tahi tatou me ia.

17 Na, pono atu a Ihu, ka kite ia, kua wa ke nga ra i takoto ai a Raharuhi i te tanumanga.

18 Na, he tata Petane ki Hiruharama, kotahi pea tekau ma rima paranga:

19 A he tokomaha o nga Hurai i haere atu ki a Mata raua ko Meri, kia wakamaritia raua mo to raua tungane.

20 Ano ka rongo a Mata, tena a Ihu te haere mai ana, haere ana ia ki te wakatau i a ia: ko Meri ia e noho marie ana i roto i te ware.

21 Na, ka mea atu a Mata ki a Ihu, E te Ariki, me he mea i konei koe kihai mate taku tungane.

22 Heoi e matau nei ano a hau, ko tau e inoi ai koe ki te Atua, e ho mai e te Atua ki a koe.

23 Ka mea atu a Ihu ki a ia, E ara ake ano tou tungane.

24 Ka mea atu a Mata ki a ia, Ka matau a hau e ara ake ano ia i te aranga a te ra wakamutunga.

25 Ka mea atu a Ihu ki a ia, Ko a hau te aranga mai me te

eranga; ko ia e wakapono ana ki a hau, ahakoa kua mate ia, e ora ano ia:

26 Ko te tangata katoa e ora ana, a e wakapono ana ki a hau ekore rawa ia e mate. E wakapono ana ranei koe ki te nei?

27 Ka mea atu ia ki a ia, Ae, e te Ariki: e wakapono ana a hau, ko te Karaiti koe, ko te Tamaiti o te Atua e haere mai ana ki te ao.

28 Ano ka penei atu ia, ka haere, ka karanga puku i a Meri tana teina, ka mea, Kua tae mai te kai wakaako, e karanga ana ia ki a koe.

29 Ano ka rongo ia, ka hohoro te wakatika, ka haere ki a ia.

30 Na, kahore ano a Ihu i tomo noa ki roto ki te kainga, otira e noho ana ia i tana wahi i tutaki ai a Mata ki a ia.

31 Na, ko nga Hurai e noho ana ki a ia i te ware, e wakamarie ana i a ia, i to ratou kitenga i a Meri e hohoro ana te wakatika, te haere ki waho, ka wakatau ratou i a ia, ka mea, E haere ana ia ki te tanumanga, ki te tangi ki reira.

32 Ano ka tae a Meri ki te wahi i noho ai a Ihu, a ka kite i a ia, hinga ana ki ana waewae, ka mea atu ki a ia, E te Ariki, me i konei koe kihai mate taku tungane.

33 Ano ka kite a Ihu i a ia e tangi ana, me nga Hurai i haere tahi atu me ia e tangi ana, ka mihi ia i roto i tana wairua, a ka pouiri,

34 A ka mea atu, Kua wakatakotoria ia e koutou ki hea? Ka mea atu ratou ki a ia, E te Ariki, haere mai kia kite.

35 Ka tangi a Ihu.

36 Me i reira ka mea atu nga Hurai, kia kite i tona aroha ki a ia.

37 Ka mea atu etahi o ratou, Ko tenei *tangata*, i meinga ai nga kanohi o te matapo kia kite, kihai koia ia i ahei te wakamea i tenei *tangata* kia kua e mate?

38 A mihi ana ano a Ihu i roto i a ia, ka tae ki te tanumanga. He ana ia, kua oti te pa ki te kowatu.

39 Ka mea atu a Ihu, Tangohia te kowatu. Ka mea atu ki a ia a Mata te tuwahine o te tupapaku, E te Ariki, kua piro nei ia: ko te *po* wa hoki tenei.

40 Ka mea atu a Ihu ki a ia, Kihai koia a hau i mea atu ki a koe, Ki te mea e wakaono koe, e kite ra hoki koe i te kororia o te Atua?

41 Me i reira tangohia ana e ratou te kowatu i te wahi i takoto ai te tupapaku. A wakaanga ake ana a Ihu i ona kanohi, ka mea, E Pa, ka wakawetai atu a hau ki a koe, mou ka wakarongo mai ki a hau.

42 A i mahara a hau e rongotunu ana koe ki a hau: otira mo te hunga e tu mai nei a hau i korero atu ai, kia wakaono ai ratou, nau a hau i tono mai.

43 Ano ka penei atu ia te ki ka karanga ki te reo nui, E Raha-ruhi, puta mai.

44 A puta mai ana te tupapaku, he mea here nga ringaringa me nga waewae ki nga takai: me tona kanohi ki te tauera. Ka mea atu a Ihu ki a ratou, Wetekia, tukua ia kia haere.

45 He tokomaha hoki nga Hurai i haere mai ki a Meri e kite ana i nga *mea* i meatia e Ihu, i wakaono ki a ia.

46 Ko etahi o ratou i haere atu ki nga Parihi, i korero atu ki a ratou i nga *mea* kua meatia e Ihu.

47 ¶ Na, wakaaminea ana e nga tino tohunga karakia ratou ko nga Parihi he runanga, ka mea,

E aha ana tatou? he maha hoki nga merekara e meatia nei e tenei tangata.

48 Ka penei tatou te tuku i a ia, ka wakaono nga *tangata* katoa ki a ia: a ka haere mai nga tangata o Roma, ka tango i to tatou kainga, me to tatou iwi hoki.

49 A ko tetahi o ratou ko Kaipa te tino tohunga karakia mo ia tau, nana i mea atu ki a ratou, Ekore rawa koutou e matau,

50 Te wakaaro, erangi mo tatou kia mate te tangata kotahi mo te iwi, a kia kua ai e mate te iwi katoa.

51 Ko tenei *mea* ehara i a ia ake ano i koreretia ai, otira ko ia te tino tohunga karakia mo ia tau, nana i wakaoporopiti, e mate a Ihu mo tana iwi:

52 Kihai raia mo tana iwi anake, otira kia wakaaminea ngatahitia nga tamariki a te Atua kua oti te wakamarara.

53 No taua ra ake ano i runanga ratou kia patua ia.

54 Koia a Ihu i wakamutu ai te haere nui i roto i nga Hurai; otiia i haere atu i reira ki te wahi e tata ana ki te koraha, ki te pa i huaina ko Eparaima, a noho ana i reira me ana akonga.

55 ¶ Na, e tata ana te kapenga o nga Harai: a he tokomaha i haere atu i te wenua i mua o te kapenga ki Hiruharama, ki te wakatapu i a ratou.

56 Me i reira ka rapu ratou i a Ihu, a korero ana ki a ratou ano, i a ratou e tu ana i te temepara, E pehea ana a koutou wakaaro, ekore ranei ia e haere mai ki te hakari?

57 Na, kua maka e nga tino tohunga karakia ratou ko nga Parihi te kupu, ki te matau tetahi tangata ki te wahi e noho nei ia, mana e wakaatu, kia hopukia ai ia e ratou.

UPOKO 12.

NO te ra ono i mua o te kape-
nga i haere ake nei a Ihu ki
Petane, i reira a Raharuhi i mate
nei, i wakaarahia ake nei e ia i te
mate.

2 A taka ana e ratou he hapa
mana i reira; ko Mata i wakapo-
nonga: ko Raharuhi tetahi o ra-
tou i noho tahi me ia.

3 A ka mau a Meri i tetahi
pauna hinu o te tino nara, he *mea*
utu nui, ka pani i nga waewae o
Ihu, ka muru i ona waewae ki
tona mahunga: ki noa te ware i
te kakara o te hinu.

4 A ka mea atu tetahi o ana
akonga, ko Hura Ikariote *te tama*
o Haimona meake rara tuku i a
ia,

5 Na te aha tenei hinu te hokoa
ai mo nga pene etoru rau, ka ho
atu ai ki nga *tangata* rawakore?

6 I korerotia tenei e ia, ehara i
te mea he mate nui nona ki nga
tangata rawakore; kaore no te
mea he tahae ia, i a ia hoki te
pute, ko ia hoki hei mau i nga
mea i waongia *ki roto*.

7 Ka mea atu a Ihu, Waiho ra
ia: kua tohungia tenei e ia mo te
ra o toku tanumanga.

8 E noho tonu ana hoki nga ta-
ngata rawakore ki a koutou; tena
ko a hau ekore a hau e noho tonu
ki a koutou.

9 ¶ He tokomaha o nga Hurai
i matau, kei reira ano a Ihu: a
haere atu ana ratou, kahore ia mo
Ihu anake, otira kia kite i a Ra-
haruhi ano hoki, i wakaarahia e
ia i te mate.

10 Otira kua wakaaro ano nga
tino tohunga karakia kia tukitu-
kia hoki a Raharuhi;

11 Nana hoki te tini o nga Hu-
rai i haere atu ai, i wakapono ai
ki a Ihu.

12 I te songa ake ka rongo te
mano tini kua tae nei ki te ha-

kari, tera a Ihu e haere ake ana
ki Hiruharama,

13 Ka tango i nga manga ni-
kau, ka haere ki te wakatau i a
ia, ka karanga, Ohana: Ka waka-
paingia te Kingi o Ihairaira e
haere mai ana i te ingoa o te
Ariki.

14 Ano ka kite a Ihu i tetahi
kuso kaihe, noho ana ia i runga;
me ta te tuhituhinga,

15 Kua e matakū e te tama-
hine o Haiona: na, e haere mai
ana tou Kingi, e noho ana i runga
i te kua kaihe.

16 Kihai ana akonga i matau
wawe ki anei *mea*: otira ka oti a
Ihu te wakakororia, no reira ra-
tou i mahara ai ka oti enei *mea* te
tuhihihi ki a ia, a na ratou anei
mea i mea ki a ia.

17 I wakaae hoki te hunga e
noho ana i a ia i tana karangata-
nga i a Raharuhi i te ana, i tana
wakaaranga i a ia i te mate.

18 Mo konei hoki te mano ra i
wakatau atu ai i a ia, i rongo
hoki ratou, kua meinga tenei
merekara e ia.

19 Koia nga Parihi i mea atu ai
ki a ratou ano, Ekore koutou e
kite, kahore a koutou wahi? na,
ka riro te ao i muri i a ia.

20 ¶ A tera etahi Kariki i a
ratou i haere ake ki te karakia i
te hakari.

21 Na, haere ana enei *tangata*
ki a Piripi o Petahaira o Kariri,
a ki atu ana ki a ia, ka mea, E
mara, e hiahia ana matou kia kite
i a Ihu.

22 Haere ana a Piripi, korero
atu ana ki a Anaru: a na Anaru
raua ko Piripi i korero ki a Ihu.

23 ¶ Ki atu ana a Ihu ki a
raua, mea ana, Kua tae mai te
haora e wakakororiatia ai te Ta-
maiti a te tangata.

24 He pono, he pono, ka mea
atu a hau ki a koutou, Ki te mea
ekore tetahi pata witi e marere

ki te oneone, a e pirau, e takoto ko ia anake: tena ki te pirau ia he nui ona putanga.

25 Ko ia e aroha ana ki tona orange e mahue i a ia; a ko ia e kino ana ki tona orange i tenei ao e tohungia e ia mo te orange tonutanga.

26 Ki te mea e wakapononga tetahi *tangata* ki a hau, kia aru ia i a hau; a ko te wahi e noho ai a hau hei reira ra hoki taku pononga: a ki te wakapononga tetahi *tangata* ki a hau ma taku Matus ia e wakahonore.

27 Ka pouri nei toku wairua; kia pehea atu a hau? E Pa, wakaorangia a hau i tenei haora: otira mo konei a hau i haere mai ai ki tenei haora.

28 E Pa, wakakororiatia tou ingoa. Me i reira puta iho ana he reo i te rangi, Kua wakakororiatia e a hau, a e wakakororiatia ano.

29 Ko te mano hoki e tu mai ana, e rongo ana, i mea, Ka tangi te watitiri: ko etahi i mea, Kua korero tetahi anahera ki a ia.

30 Ki atu ana a Ihu, mea ana, Kihai tenei reo i puta mai moku, otira mo koutou.

31 Ko aianei te wakawakanga o tenei ao: ko aianei maka ai te rangatira o tenei ao ki waho.

32 A ki te wakairia a hau ki runga ake o te wenua, maku nga *tangata* katos e kukume ki a hau.

33 I penei atu ia hei wakaatu i te mate e mate ai ia.

34 Ki atu ana te mano ki a ia, Kua rongo matou ki te ture, e ora tonu ana te Karaiti: a ka pehea tau e mea, Me wakairi te Tamaiti a te tangata? Ko wai koia tenei Tamaiti a te tangata?

35 Me i reira ka mea atu a Ihu ki a ratou, Potopoto ake nei te wahi e noho ai te maramatanga i a koutou. Haere ra i te mea e wai maramatanga ana koutou, kei

rokohina koutou e te pouritanga: ko ia hoki e haere ana i te pouritanga ekore e kite i te wahi e haere ai ia.

36 I te mea kei a koutou te maramatanga, me wakapono ki te maramatanga, kia meinga ai koutou he tamariki no te maramatanga. Korerotia ana e Ihu enei *mea*, ka haere, ka huna i a ia, *kei kitea* e ratou.

37 ¶ Ahakoa ra heoi te maha o nga merekara i mea ai ia ki to ratou aroaro, kihai ratou i wakapono ki a ia:

38 Kia wakaritea ai te korero o Ihaia te poropiti, i mea ai ia, E te Ariki, ko wai koia kua wakapono ki ta matou rongo? kua wakakitea hoki ki a wai te ringaringa o te Ariki?

39 Koia hoki ratou te ahei ai te wakapono, no te mea kua korero ano hoki a Ihaia,

40 Nana a ratou kanohi i wakapouri, nana to ratou ngakau i wakapakeke; kei kite ki o ratou kanohi, kei matau hoki ki to ratou ngakau, kei wakatahuritia ratou, a ka wakaora ai a hau i a ratou.

41 I korerotia atu enei *mea* e Ihaia, i a ia i kite i tona kororia, i korero hoki ki a ia.

42 ¶ He ahakoa ra he tokomaha hoki o nga rangatira i wakapono ki a ia; otira na nga Parihi ratou te korero ai ki a ia, kei peia ratou ki waho o te ware karakia:

43 I paingia hoki e ratou te wakapai o te tangata, nui atu i te wakapai o te Atua.

44 ¶ A karanga ana a Ihu, mea ana, Ko ia e wakapono ana ki a hau, ekore e wakapono ki a hau, otira ki a ia i tonoa mai ai a hau.

45 A ko ia e kite ana i a hau, e kite ana hoki i a ia i tonoa mai ai a hau.

46 Kua tae mai nei a hau hei maramatanga ki te ao, kei noho i

hikohia ana e ratou, e maka ana ki te kapura, ka pareho.

7 Ki te mea ka u koutou i roto i a hau, a ka u ano aku kupu i roto i a koutou, e inoi koutou ki ta koutou e hiahia ai, a ka meatia ki a koutou.

8 Ka wakakororiatia taku Matua ki te penei, kia wai hua maha koutou; a ka meinga koutou hei akonga moku.

9 Me te Matua kua aroha ki a hau, kua aroha hoki a hau ki a koutou: kia u ra koutou ki taku aroha.

10 Ki te wakarite koutou i aku ture, kia u koutou ki taku aroha; me a hau hoki kua wakarite i nga ture a taku Matua, a ka u nei ano ki tana aroha.

11 Ko anei mea kua korerotia e a hau ki a koutou, kia pumau ai taku haringa i roto i a koutou, kia ki ai ta koutou haringa.

12 ¶ Ko taku ture tenei, Kia aroha koutou tetahi ki tetahi, me a hau hoki kua aroha ki a koutou.

13 Kihai rahi ake te aroha a tetahi i tenei, kia tukua tona oranga mo ana hoa.

14 Ko koutou aku hoa, ki te meatia e koutou aku e mea ai ki a koutou.

15 Heoi ano taku meatanga he pononga koutou; ekore hoki te pononga e mohio ki ta tana ariki e mea ai: kua oti raia koutou te hua e a hau hei hoa; ko aku mea katoa hoki i rongo ai a hau ki taku Matua, kua oti te wakakite atu ki a koutou.

16 Kahore koutou i wiriwiri i a hau, naku ia koutou i wiriwiri, a kua meinga, kia haere koutou kia wai hua, kia mau tonu hoki a koutou hua: a ko ta koutou e inoi atu ai ki te Matua ki toku ingoa, kia ho mai ki a koutou.

17 Tenei nga mea e korero atu

nei a hau ki a koutou, kia aroha koutou tetahi ki tetahi.

18 ¶ Ki te mea e kinongia ana koutou e te ao, e mahara ana ano koutou ko a hau i kinongia i mua atu i a koutou.

19 Me he mea no te ao koutou e arohaina e te ao ona: otira no te mea ehara koutou i te ao, naku nei ia koutou i wiriwiri i roto i te ao, koia te ao ka kino ai ki a koutou.

20 Kia mahara ki te kupu i korero ai a hau ki a koutou, Ekore te pononga e rahi ake i tana ariki. Ki te mea kua wakatoia a hau e ratou, e wakatoia ano hoki koutou e ratou; ki te mea kua wakaritea taku kupu e ratou, e wakaritea ano hoki ta koutou.

21 Otira e meatia katoetia anei mea ki a koutou mo tok ingoa, ta te mea hoki, kahore ratou i mohio ki a ia i tonoa i ai nei a hau.

22 Me kua a hau te haere mai, te korero atu ki a ratou, penei kahore a ratou hara: tena ko tenei kahore a ratou wakaoraora mo ta ratou hara.

23 Ko te tangata e wakakino ana ki a hau, e wakakino ana ano hoki ki taku Matua.

24 Me kua te mahia e a hau i roto i a ratou nga mahi kahore i mahia e tetahi atu, penei kahore a ratou hara: tena ko tenei kua kite ratou, kua wakakino ano hoki ki a maua ngatahi ko taku Matua.

25 Otira kia rite ai te kupu kua tuhituhia ki to ratou ture, Kua kino noa ratou ki a hau.

26 ¶ Na, ka tae mai te Kai wakamarie e tono mai ai a hau ki a koutou i te Matua, ko te Wairua o te pono, e ahu mai ana i te Matua, mana a hau e wakapono:

27 A ma koutou ano hoki e wa-

kapono, no te mea i a hau hoki
koutou no te timatanga.

UPOKO 16.

KUA korerotia e a hau enei
mea ki a koutou, kia kausa
ai koutou e wakahekia.

2 Ka peia atu koutou i nga ware
karakia : ae, tenei ake te taima,
ko te *tangata* katoa e patu i a
koutou e mea, he mahi pai tana
mo te Atua.

3 E meatia enei *mea* ki a koutou,
no te mea kahore ratou i mohio
ki a maua ko te Matua.

4 Ko anei *mea* ia kua korerotia
e a hau ki a koutou, me a te tae-
nga mai o te taima, kia mahara
ai koutou ki aua *mea*, naku ra i
korero atu ki a koutou. Kihai a
hau i korero i enei *mea* ki a kou-
tou i te timatanga, no te mea e
noho ana a hau i a koutou.

5 ¶ Na, ka haere nei a hau ki a
ia i tonoa mai ai a hau ; e ekore
tetahi o koutou e ui mai ki a hau,
Ko hea koe ?

6 Otira noku i korero i enei *mea*
ki a koutou, i ki ai o koutou nga-
kau i te pouritanga.

7 Ahakoa ra e korero pono ana a
hau ki a koutou ; Erangi mo kou-
tou kia haere a hau : ki te kahore
hoki a hau e haere, ekore te Kai
wakamarie e tae mai ki a koutou ;
ka haere ia a hau, maku ia e tono
mai ki a koutou.

8 A ka tae mai ia, mana e wa-
kamatau te ao ki te kino, ki te
tikanga, ki te wakawa :

9 Ki te kino, mo te mea ekore
ratou e wakapono ki a hau ;

10 Ki te tikanga, mo te mea e
haere ana a hau ki taku Matua, a
ekore a hau e kitea e koutou
amua.

11 Ki te wakawa, mo te mea
ka oti te rangatira o te ao nei te
wakawa.

12 Tenei ake aku *mea* maha e

korero ai a hau ki a koutou,
ekore ia koutou e ahei te tango
aianei.

13 Ahakoa ra ka tae mai ia, te
Wairua o te pono, mana koutou
e arahi ki te pono katoa : ekore
hoki ia e korero a ia ake ano ;
otira e korero ia i nga mea e rungo
ai ia : a mana e wakakite mai ki
a koutou nga mea e haere ake nei.

14 E wakakororiatia a hau e ia :
e tango hoki ia i oku *mea*, e waka-
kite mai ano ki a koutou.

15 Ko nga *mea* katoa i te Matua
noku ano : koia a hau i mea ai, e
tango ia i oku *mea*, e wakakite
mai ano ki a koutou.

16 ¶ He wahi pote ake ano
ekore koutou e kite i a hau : a ka
mea ano, he wahi pote ake ano,
ka kite koutou i a hau, no te mea
hoki ka haere a hau ki te Matua.

17 Na reira ano i mea atu ai
etahi o ana akonga tetahi ki tetahi,
He aha tenei e meinga mai nei e
ia ki a tatou, He wahi pote ake
ano ekore koutou e kite i a hau :
a ka mea ano, he wahi pote ake ano
ka kite ano koutou i a hau : a No
te mea ka haere a hau ki te Matua ?

18 Koia ratou i mea ai, He aha
tenei e meinga mai nei e ia, He
wahi pote ? ekore tatou e matau
ki tana e mea mai nei.

19 Na, ka mohio a Ihu tera ra-
tou te hiahia ana kia ui atu ki a
ia, a ka mea atu ia ki a ratou, E
rapu ana koutou ki a koutou ano
ki taku i korero ai, He wahi pote
ake ano ekore koutou e kite i a
hau : a ka mea ano, he wahi pote
ka kite ano koutou i a hau ?

20 He pono, he pono, e mea atu
ana a hau ki a koutou, E tangi
koutou e aue, ko te ao ia te hari :
e pouri raia koutou, otira ka
meinga to koutou pouritanga hei
haringa.

21 I te mea e wakamamae ana te
wahine ka pouri ia, no te mea ka
taka tana haora : ka wanau ia he

tamaiti, heoi ana maharatanga ki te mamea, i te haringa mo te mea ka wanaui he tangata ki te ao.

22 Na, tenei koutou te poui nei : e kite ano ia a hau i a koutou, a ka hari to koutou ngakau, ekore e tangohia i a koutou to koutou haringa e tetahi tangata.

23 I taua ra kahore he mea e inoi ai koutou ki a hau. He pono, he, pono, ka mea atu a hau ki a koutou, Ko a koutou e inoi atu ai ki te Matua ki toku ingoa, e ho mai e ia ki a koutou.

24 Kahore ano koutou i inoi noa i tetahi mea ki toku ingoa : inoi ra, a ka wiwi koutou, kia ki ai ta koutou haringa.

25 Kua korerotia e a hau enei mea ki a koutou ki nga kupu wakarite : e tae mai raia te taima ekore ai a hau e korero ki a koutou ki nga kupu wakarite, otira ka korero nui a hau ki a koutou i nga mea a te Matua.

26 Hei a taua ra ka inoi ai koutou ki toku ingoa : e ekore a hau e mea atu ki a koutou, e inoi atu a hau ki te Matua mo koutou :

27 Ko te Matua hoki te aroha ana ki a koutou, no te mea kua aroha koutou ki a hau, a kua wakaono, i haere mai a hau i te Atua.

28 I haere mai a hau i te Matua, a ka tae mai ano ki te ao : a ka mahue ano i a hau te ao, ka haere atu ano ki te Matua.

29 ¶ Ka mea atu ana akonga ki a ia, Na, ka korero nui koe, ehara tau korero i te kupu wakarite.

30 Na, ka tino mahara matou, tenei koe te matau ana ki nga mea katoa, a ekore e mea ma tetahi e ui atu ki a koe : na konei matou i wakapono ai, i puta mai koe i te Atua.

31 Ka ki atu a Ihu ki a ratou, Tenei koutou te wakapono ana?

32 Na ka tata te haora, a ka tae nei ano, e wakamararatia ai kou-

tou ki o koutou mea, ka waiho ko a hau anake : ekore ano hoki e meinga ko a hau anake, ta te mea kei a hau nei te Matua.

33 Kua korerotia e a hau anei mea ki a koutou, kia wai marietanga ai koutou i a hau. E matemate koutou i te ao nei : otira kia maia ; kua toa a hau i te ao.

UPOKO 17.

KA korerotia enei kupu e Ihu, ka wakaanga ake i ona kanohi ki te rangi, ka mea, E Pa, kua tae nei te haora ; wakakororiatia tou Tamaiti, kia wakakororiatia ai koe e tou Tamaiti :

2 Me koe hoki kua ho atu ki a ia i te kaha ki te kikokiko katoa, kia ho atu ai e ia te oranga tonutunga ki te hunga katoa kua ho atu e koe ki a ia.

3 A ko te oranga tonutanga tenei, kia matau ratou ki a koe te tino Atua pono, me Ihu Karaiti i tonoa mai e koe.

4 Kua wakakororiatia koe e a hau i te wenua : kua oti i a hau te mahi i ho mai e koe kia meinga e a hau.

5 A, e Pa, hei aianei kia wakakororiatia ngatahitia a hau me koe ano ki te kororia i wiwi ai a hau, i a hau e noho ana i a koe i mua atu o te ao.

6 ¶ Kua wakapuakina e a hau tou ingoa ki nga tangata i ho mai e koe i te ao : nou ratou, nau ano hoki ratou i ho mai ki a hau, a kua rite i a ratou tou kupu.

7 Kua matau nei ratou ko nga mea katoa i ho mai e koe ki a hau, nou ano.

8 Kua oti hoki te ho atu e a hau ki a ratou nga kupu i ho mai e koe ki a hau ; a kua tango ratou, kua tino matau ano, i haere mai a hau i a koe, a kua wakapono ratou, nau a hau i tono mai.

9 E inoi ana a hau mo ratou :

ekore a hau e inoi mo te ao, mo ratou ia kua ho mai e koe ki a hau; nou hoki ratou.

10 Ko oku katoa nou ano, a ko ou noku ano; a ka oti a hau te wakakororia e ratou.

11 Na, heoi ano taku noho i te ao nei, kei te ao nei ano enei, ko a hau ia ka haere atu ki a koe. E te Matua Tapu, puritia ki tou ingoa a ratou kua ho mai e koe ki a hau, kia kotahi ai ratou, me taua nei.

12 I a hau ano e noho anai a ratou i te ao, i puritia ratou e a hau ki tou ingoa: kua tiakina e a hau a ratou i ho mai e koe ki a hau, a kahore tetahi o ratou i mahue, ko te tamaiti anake o te mate; kia rite ai te karaipiture.

13 Na, ka haere atu nei a hau ki a koe; ka korero a hau i nga mea nei i te ao, kia wakakia ai taku hari i roto i a ratou.

14 Kua ho atu e a hau tou kupu ki a ratou; a kua mauahara te ao ki a ratou, no te mea ehara ratou i te ao, me a hau hoki ehara i te ao.

15 ¶ Ekore a hau e inoi, kia tangohia atu ratou e koe i te ao, otira kia tiakina ratou e koe i te kino.

16 Ehara ratou i te ao, me a hau hoki ehara i te ao.

17 ¶ Wakatapua ratou e koe ki tou pono: ko tou kupu hoki te pono.

18 Me koe hoki kua tono mai i a hau ki te ao, kua pera ano hoki a hau kua tono atu i a ratou ki te ao.

19 A mo ratou a hau ka wakatapu ai i a hau ano, kia wakatapu ai hoki ratou ki te pono.

20 ¶ Ekore ano hoki a hau e inoi mo enei anake, otira mo te kunga meake nei wakaono ki a hau ki to ratou kupu;

21 Kia kotahi tonu ai ratou katoa; me koe hoki, e Pa, i roto

i a hau, me a hau ano hoki i roto i a koe, kia kotahi ai ratou i roto i a taua: kia wakaono ai te ao nau a hau i tono mai.

22 Ko te kororia i ho mai e koe ki a hau kua ho atu e a hau ki a ratou; kia kotahi ai ratou, me taua hoki kotahi nei ano:

23 Ko a hau i roto i a ratou, ko koe i roto i a hau, kia tino rite ai ratou i te kotahitanga; kia mohio ai ano hoki te ao, nau a hau i tono mai, a kua aroha koe ki a ratou, me koe hoki kua aroha ki a hau.

24 E Pa, e hiahia ana a hau kia noho tahi ki a hau, i te wahi e noho ai a hau, au i ho mai ai; kia kite ai ratou i taku kororia kua ho mai e koe ki a hau: kua aroha hoki koe ki a hau i mua atu o te hanganga o te ao.

25 E te Matua tika, ahakoa ra te ao te mohio ki a koe, ko a hau ia kua mohio ki a koe, a kua mohio ano hoki enei, nau a hau i tono mai.

26 Kua oti i a hau te wakaupua ki tou ingoa ki a ratou, a ka wakaupakina ano: kia mau ai ki a ratou te aroha i arohaina ai a hau e koe, a *kia mau ai* a hau ki a ratou.

UPOKO 18.

KA korerotia enei kupu e Ihu, ka haere atu me ana akonga ki tawahi atu o te wai o Kerona, he kari ano i reira, a tapoko atu ana ia, me ana akonga.

2 I matau ano hoki a Hura, mana nei ia e tuku, ki taua wahi: he maha hoki nga hokinga o Ihu ratou ko ana akonga ki reira.

3 Na, ka tango a Hura ki tetahi matua me nga katipa i nga tino tohunga karakia, i nga Parihi, ka haere atu ki reira, me nga roherohe, me nga rama, me nga patu.

4 Me i reira ka matau a Ihu ki nga mea katoa e pa mai ki a ia, ka

haere, ka mea atu ki a ratou, Ko wai ta koutou e rapu?

5 Ka ki atu ratou ki a ia, Ko Ihu o Nahareta. Ka mea atu a Ihu ki a ratou, Ko a hau ra ia. Na, tu ana i a ratou a Hura, te kai tuku i a ia.

6 Mea kau atu ano ia ki a ratou, Ko a hau ra ia, ka hoki waka-muri ratou, ka hinga iho ki te wenua.

7 Ka ui atu ano ia ki a ratou, Ko wai ta koutou e rapu? Ka mea atu ratou, Ko Ihu o Nahareta.

8 Ka ki atu a Ihu, Kua mea atu a hau ki a koutou, Ko a hau ra ia: ki te mea e rapu ana koutou i a hau, tukua enei kia haere:

9 Kia rite ai te kupu i korerotia e ia, Kahore i mahue tetahi o ratou kua ho mai e koe ki a hau.

10 ¶ Na, he hoari ta Haimona Pita, ka unuhia e ia, ka patu i te pononga o te tino tohunga karakia, ka pouto i tana taringa ki matau. Ko te ingoa o taua pononga ko Maraku.

11 Ka mea atu a Ihu ki a Pita, Kuhua tou hoari ki te takotoranga: auaka ranei e inumia e a hau te kapa kua ho mai e taku Matua ki a hau?

12 ¶ Me i reira ka hopukina a Ihu e taua matua, e te rangatira me nga katipa o nga Hurai, ka hereherea ia.

13 Na, ka matua grahi atu i a ia ki a Anaha; ko ia hoki te matua hungawai o Kaiapa, ko Kaiapa hoki te tino tohunga karakia mo ia tau.

14 Ko Kaiapa te tangata, i runanga ki nga Hurai, ko te mea pai ia kia mate te tangata kotahi mo te iwi.

15 ¶ A atu ana i a Ihu a Haimona Pita, me tetahi atu o nga akonga: i mohio te tino tohunga karakia ki taua akonga, a tomo

tahi atu ana me Ihu ki te ware o te tino tohunga karakia.

16 Otira tu ana a Pita i te tatau i waho. Me i reira ka puta atu taua akonga i mohiotia nei e te tino tohunga karakia, ka korero atu ki te kai tiaki o te tatau, ka arahi i a Pita ki rote.

17 A ka mea atu te kotiro i tiaki i te tatau ki a Pita, Ehara ianei koe i tetahi o nga akonga o tenei tangata? Ka mea atu ia, Ehara.

18 Na, tu ana nga pononga me nga katipa, na ratou i wakaui te kapara waro; e makariri ana hoki: a inaina ana ratou: ka tu tahi ano hoki a Pita me ratou, ka inaina.

19 ¶ A ka ui atu te tino tohunga karakia ki a Ihu ki ana akonga, ki tana ako.

20 Ka ki atu a Ihu ki a ia, I korero nui a hau ki te ao; i ako tontu a hau i te ware karakia, i te temepara hoki, i te wahi e huihui tonu ana nga Hurai; kahore aku mea i korero puku ai.

21 He aha koe ka ui mai ai ki a hau? ui atu ki te hunga i rongu, ki taku i mea atu ai ki a ratou: na, e mohio ana ano ratou ki aku i korero ai.

22 A ka korero atu ia i enei kupu, ka papaki tetahi o nga katipa i tu ra i a Ihu, ka mea, E penei atu ana koe ki te tino tohunga karakia?

23 Ka ki atu a Ihu ki a ia, Ki te mea kua korero kino a hau, korerotia te kino: ki te pai atu korero, he aha koe ka papaki ai i a hau?

24 Na, ka tonoa hereheretia atu ia e Anaha ki a Kaiapa te tino tohunga karakia.

25 ¶ A e tu ana a Haimona Pita, e paimaina ana. Ka mea atu ratou ki a ia, Ehara ianei koe i tetahi o ana akonga? Ka wakahore ia, ka mea, Ehara.

26 Ka mea atu tetahi o nga po-

nonga o te tino tohunga karakia, he wanaunga ano nona i kotia rara te taringa e Pita, Kihai ianei a hau i kite i a korna tahi i te kari?

27 Ka wakakahore ano a Pita : i reira pu ano ka tangi te heihei.

28 ¶ Ka arahina atu a Ihu e ratou i a Kaiapa ki te ware wakawa : a ka puao te ata ; ko ratou ia kihai tomo atu ki te ware wakawa, kei wakakinoa ratou ; he mea ia kia kai ai ratou i te kapenga.

29 Ka haere atu a Pirato ki a ratou, ka mea, He aha ta koutou wakapaenga ki tenei tangata?

30 Ka ki atu ratou, ka mea atu ki a ia, Me he mea ehara ia i te tangata hanga kino, penei ekore ia e ho atu e matou ki a koe.

31 Ka mea atu a Pirato ki a ratou, Ma koutou ia e tango e wakawa ki te ritenga o to koutou ture. Ka ki mai nga Hurai ki a ia, Ekore e tika ma matou kia patu i tetahi tangata :

32 Kia rite ai hoki te kupu i korerotia e Ihu, e mea ana ki te matenga e mate ai ia.

33 Me i reira ka tomo atu ano a Pirato ki te ware wakawa, ka karanga i a Ihu, ka mea atu ki a ia, Ko koe ranei te Kingi o nga Hurai?

34 Ka ki atu a Ihu ki a ia, Nau ake ano ranei tenei kupu, na te hunga ke ranei i korero atu ki a koe moku?

35 Ka mea atu a Pirato, He Hurai koia a hau? Na tou iwi, na nga tino tohunga karakia ano hoki koe i he ake ki a hau : i aha koia koe?

36 Ka ki atu a Ihu, Ehara taku rangatiratanga i tenei ao : me he mea no tenei ao taku rangatiratanga, kua tatan aku pononga, kia kua a hau e ho atu ki nga Hurai : tena ko tenei ehara taku rangatiratanga i komei.

37 I reira ka mea atu a Pirato ki a ia, He kingi oti koe? Ka ki atu a Ihu, E mea ana ra koe he kingi a hau. Mo konei a hau i wanau ai, mo konei hoki a hau i tae mai ai ki te ao, kia korerotia ai hoki e a hau te pono. Ko nga tangata katoa o te pono te wakarongo ana ki toku reo.

38 Ka mea atu a Pirato ki a ia, He aha te pono? A ka puaki tenei ki, ka hoki atu ano ki waho ki nga Hurai, ka mea atu ki a ratou, Kahore he he i hopukina e a hau i tenei tangata.

39 He ritenga ano ia ta koutou, kia tukua atu e a hau ki a koutou tetahi tangata i te kapenga : e hiahia ana ranei koutou kia tukua atu e a hau ki a koutou te Kingi o nga Hurai?

40 Me i reira ka karanga katoa ake ano ratou, ka mea, Auaka tenei tangata, otira ko Parapa. Na, he tahae a Parapa.

UPOKO 19.

A KA mau a Pirato ki a Ihu, ka wiu i a ia.

2 A rangahia ana e nga hoia tetahi karauna tataramoa, ka potaea ki tana matenga, ka wakakahuria ki a ia he kahu papura,

3 Ka mea atu ratou, Tena ra koe, e te Kingi o nga Hurai ! a pakia ana ia.

4 ¶ Ka haere atu ano a Pirato, ka mea atu ki a ratou, Na, e arahi mai ana a hau i a ia ki a koutou, kia kite ai koutou, kahore rawa a hau i kite i te he i a ia.

5 Haere atu ana a Ihu ki waho, me te karauna tataramoa me te kahu papura. Ka mea atu a Pirato ki a ratou, Na, te tangata nei !

6 Ano ka kite nga tino tohunga karakia me nga katipa i a ia, ka karanga ratou, ka mea, Ripectatia, ripectatia. Ka ki atu a Pirato

ki a ratou, Tangohia ra'e koutou, ripekatia : kahore hoki a hau i kite i te he i a ia.

7 Ka ki atu nga Hurai ki a ia, He ture ano to matou, a ki to matou ture he mea tika kia mate ia, no te mea nana ia i wakamea ko te Tamaiti o te Atua.

8 ¶ A ka rongo a Pirato i tenei ki, ka nui ake tona wehi ;

9 Ka tomo atu ano ia ki te ware wakawa, ka mea atu ki a Ihu, No hea koe? Otira 'kiai a Ihu i ki atu ki a ia.

10 Ka mea atu a Pirato ki a ia, Ekore koe e korero mai ki a hau? ekore koe e mohio kei a hau te kaha kia ripekatia koe, kei a hau ano te kaha kia wakaorangia koe?

11 Ki atu ana a Ihu, Kahore ou kaha ki a hau, ki te mea kihai ho mai ki a koe i runga : mo konei ra ka nui rawa ai te kino ona, e tukua nei a hau ki a koe.

12 Na, i reira ake ano ka tohe a Pirato kia wakaorangia ia : otiia ka karanga nga Hurai, ka mea, Ki te tukua e koe tenei *tangata*, ehara koe i te hoa o Hiha : ko te *tangata* katoa e wakakingi ana i a ia ano e korero *kino* ana ki a Hiha.

13 Ano ka rongo a Pirato i tenei korero, ka arahi i a Ihu ki waho, ka noho iho ki te nohoanga wakawa ki te wahi i huaina ko te Warikitanga kowatu, ki te reo Hiperu, ko Kapata.

14 Ko te takanga ia o te kape-nga, tata pu ki te ono o nga haora : ka mea atu ia ki nga Hurai, Na, to koutou Kingi !

15 Otira ka karanga ake ratou, Tangohia atu, tangohia atu, ripekatia ia. Ka mea atu a Pirato ki a ratou, Kia ripeka koia a hau i to koutou Kingi? Ka ki atu nga tino tohunga karakia, Kahore o matou Kingi ko Hiha anake.

16 Me i reira ka ho atu ia e

Pirato ki a ratou kia ripekatia. Ka mau ratou ki a Ihu, ka arahi atu.

17 ¶ A amo ana ia i tana ripeka, ka haere atu ki te wahi i huaina *ko te wahi* o te anganga, ki te reo o nga Hiperu ko Korokota :

18 Ko te wahi ia i ripekatia ai ia, me tera tokorua atu, ki tetahi taha ki tetahi taha, ko Ihu i wae-nganui.

19 ¶ A tuhituhia ana e Pirato tetahi tuhituhinga, wakapiritia ana ki te ripeka. I tuhituhia ra, KO IHU O NAHARETA, KO TE KINGI O NGHA HURAI.

20 I korerotia tenei tuhituhinga e te tokomaha o nga Hurai : i tata pu hoki te wahi i ripekatia ai a Ihu ki te pa : i tuhituhia ki te reo Hiperu, ki te reo Kariki, ki te reo o Roma.

21 Koia nga tino tohunga karakia o nga Hurai i mea atu ai ki a Pirato, Aua e tuhituhia, Ko te Kingi o nga Hurai ; otira nana i mea, Ko a hau te Kingi o nga Hurai.

22 Ka ki atu a Pirato, Ko taku kua tuhituhia kua tuhituhia.

23 ¶ Na, ka oti a Ihu te ripeka e nga hoia, ka tango ratou i ona kakahu, ka haea kia wa, ko tetahi wahi ki ia hoia ki ia hoia ; me tona koti ano hoki : na, kahore he tuinga o tona koti, he mea watu iho i runga a puta noa.

24 Koia ratou i mea atu ai ki a ratou ano, Kauga ra e haea e tatou, otiia me makamaka ki te rota *kia kitea ai*, mo wai ranei : kia rite ai te karaipiture, e mea ana, I wehewehea oku ki a ratou, a he mea makamaka ki te rota toku kakahu. Ko anei mea ra i meinga e nga hoia.

25 ¶ Na, tera e tu ana i te taha o te ripeka o Ihu tana matua wahine, me te teina o tana matua, ko Meri te wahine a Kereopa, me Meri Makarini.

26 Ano ka kite a Ihu i tana matua wahine, raua ko te akonga i aroha ai ia e tu tata ana, ka mea atu ia ki tana matua wahine, E te wahine nei, na, tou tamaiti!

27 A ka mea atu ia ki te akonga, Na, tou matua wahine! No taua haora ano ka tango taua akonga i a ia ki tona ware.

28 ¶ Muri iho i tenei, ka mahara a Ihu ka oti nga mea katoa, ka mea atu, He mate wai toku, kia rite ai hoki te karaipiture.

29 Na, i wakaturia ki reira he karaha ki tonu i te winika: ka utuhia e ratou te pungorungoru ki te winika, ka maka ki runga ki te ihopa, ka wakapakia ki tana mangai.

30 Ano ka inu a Ihu i te winika, ka mea ia, Kua mutu: ka piko iho tana matenga, ka tuku ake i te wairua.

31 ¶ Na, kia kua ai e mau nga tinana ki te ripeka i te hapati, ko te takanga hoki ia, ko taua hapati hoki te ra nui, koia hoki nga Hurai i ui atu ai ki a Pirato kia watiia o ratou waewae kia tangohia iho.

32 Ka haere atu nga hoia, ka wawati i nga waewae o to mua, me nga waewae o tetahi i ripekatia ngatahitia nei me ia.

33 A ka tae mai ratou ki a Ihu, ka kite kua mate ke ano ia, kihai ratou i wawati i ona waewae:

34 Otira na tetahi o nga hoia i wero tana kaokao ki te matia, a i reira ano ka puta mai he toto he wai.

35 A ko te tangata i kite nana i wakuuaki, e pono ana ano hoki tana wakuuakanga: a e mohio ana ia he korero pono tana, kia wakuuapo ai koutou.

36 I meatia enei mea, kia rite ai te karaipiture, Ekore tetahi iwi ona e watiia.

37 E mea ana ano tetahi atu ka-

raipiture, E titiro ano ratou ki a ia i werohia e ratou.

38 ¶ Muri iho i enei mea, ko Hohepa o Arimatia he akonga ano no Ihu, e huna ana ia i te mataku ki nga Hurai, nana i inoi atu ki a Pirato kia tangohia e ia te tinana o Ihu: a ka wakaae a Pirato. Ka haere atu ia, ka tango i te tinana o Ihu.

39 A haere atu ana ano hoki a Nikorima, te tangata i haere atu i mua ki a Ihu i te po, a mau ana e ia he mea wakananu he maira, he aroa, kotahi pa rau pauna.

40 Ka tango raua ki te tinana o Ihu, ka takai ki te kakahu rinena me nga mea kakara, ko ta te Hurai ritenga ia ki te tanu.

41 Na, he kari tera i te wahi i ripekatia ai ia; a i roto i taua kari te tanumanga hou, kahore he tangata i wakatakotoria ki reira i mua.

42 Waiho ana i reira a Ihu, no te mea he ra takanga no nga Hurai; i tata pu hoki te tanumanga.

UPOKO 20.

I TE ra tuatahi o te wiki ka puta mai a Meri Makarini ki te tanumanga i te atatu, i te mea e pouri ana, ka kite ia i te kowatu ka oti te tango i te tanumanga.

2 Ka oma ia, ka haere ki a Haimona Pita, raua ko tera akonga i aroha ai a Ihu, ka mea atu ki a raua, Kua tangohia e ratou te Ariki i te tanumanga, a ekore matou e mohio ki te wahi kua wakatakotoria nei ia.

3 Ka haere atu a Pita, me taua akonga, ka haere ki te tanumanga.

4 A ka oma ngatahi raua: i horo tera akonga i a Pita, ko ia ano kua tae wawe ki te tanumanga.

5 Ka piko iho ia, ka kite i nga

kahu rinena e takoto ana ; heoi kihai ia i tapoko atu ki roto.

6 Ka haere atu hoki a Haimona Pita, e aru ana i a ia, ka tomo atu ki te tanumanga, ka kite i nga kakahu rinena e takoto ana,

7 Me te tauera, i takaia ki tana matenga, kihai takoto tahi me nga kakahu rinena, he mea wakakopa ia anake ano i tona takotoranga.

8 Me i reira ka tomo atu tera akonga, i tae wawe mai nei ki te tanumanga, ka titiro, ka waka-pono.

9 Kiano hoki ratou i mohio noa ki te Karaipiture, e ara ake ia i te mate.

10 Hoki atu ana ano nga akonga ki o ratou hoa.

11 ¶ Otira e tu ana a Meri i waho o te tanumanga e tangi ana : a i a ia e tangi ana, ka piko iho ia ki te tanumanga,

12 Ka kite i nga anahera tokorua, he mea wakakakahu ki nga kahu ma, e noho ana ko tetahi i te matenga, ko tetahi i nga wae-wae, i te wahi i takoto ai te tinana o Ihu.

13 Ka mea atu raua ki a ia, E tai, he aha tau e tangi ? Ka mea atu ia ki a raua, Kua tangohia hoki e ratou taku Ariki, a ekore a hau e matau ki te wahi kua wakatatoria nei ia.

14 A ka pena atu ana korero, ka tahuri atu ia wakamuri, ka kite i a Ihu e tu ana, a hore rawa kia mohio ko Ihu ia.

15 Ka mea atu a Ihu ki a ia, E tai, he aha tau e tangi ? ko wai tau e rapu ? Hua noa ia ko te kai ngaki kari, ka mea atu ia ki a ia, E mara, ki te mea kua mauria atu ia e koe, korerotia mai ki a hau te wahi ka wakatatoria nei ia, a maku ia e mau atu.

16 Ka mea atu a Ihu ki a ia, E Meri. Ka tahuri atu ia, ka mea atu ki a ia, E Raponi ; ko te ti-kanga tenei, E te kai wakaako.

17 Ka mea atu a Ihu ki a ia, Kei pa mai koe ki a hau ; kiano hoki a hau i kake noa ki taku Matua : otira haere ki aku teina, mea atu ki a ratou, ka kake a hau ki taku Matua, ki to koutou Matua ; ki taku Atua, ki to koutou Atua.

18 Haere atu ana a Meri Makarini, ka korero atu ki nga akonga, kua kite ia i te Ariki, a kua korerotia mai e ia enei mea ki a ia.

19 ¶ A i taua ra tuatahi o te wiki i te ahiahi, e kati ana ano nga tataui i te wahi i wakamine ai nga akonga i te wehi i nga Hurai, ka haere mai a Ihu, ka tu i waenganui, ka mea atu ki a ratou, Kia tau te maretanga ki a koutou.

20 A ka korero atu ia i tenei, ka wakakite atu ra ki a ratou i ana ringaringa me tana kaokao, Heoi ra ka hari nga akonga, i to ratou kitenga i te Ariki.

21 Ka mea atu ano a Ihu ki a ratou, Kia tau te maretanga ki a koutou : mo te Matua i tono mai i a hau ka tono hoki a hau i a koutou.

22 Ka korerotia tenei, ka wakaha ia, ka mea atu ki a ratou, E tango koutou i te Wairua Tapu :

23 Ko nga hara a nga tangata e murua e koutou, ka murua mo ratou ; ko nga hara a nga tangata e wakamana e koutou ka wakamaua.

24 ¶ Otira ko Tamati ko tetahi o te tekau ma rua, i huaina nei ko Ririmu, kahore i a ratou i te taenga mai o Ihu.

25 A ka mea atu ara akonga ki a ia, Kua kite matou i te Ariki. Ka mea atu ia ki a ratou, Ekore rawa a hau e wakapono ki te mea ekore a hau e kite i te nawenga o nga wao i ana ringaringa, a e waoa taku matihao ki te nawenga o nga wao, a e waoa taku ringaringa ki tana kaokao.

26 ¶ Ka pahure nga ra ewaru ka noho ano ana akonga ki roto, ko Tamati hoki i a ratou : ka puta mai a Ihu i nga tataua e kati ana, ka tu i waenganui, ka mea, Kia tau te marietanga ki a koutou.

27 Me i reira ka mea atu ia ki a Tamati, Wakamarokia mai tou matihao, kia kite i aku ringaringa ; wakamarokia mai tou ringaringa, waoa ki taku kaokao : aua ra e wakateka, otira kia waka-pono.

28 Ka ki atu a Tamati, ka mea atu ki a ia, E taku Ariki, e taku Atua.

29 Ka mea atu a Ihu ki a ia, E Tamati, no te mea kua kite koe i a hau, i wakapono ai koe : *ka hari te hunga* kihai nei i kite, otira kua wakapono.

30 ¶ A he maha ke atu hoki ara tohu i meinga e Ihu i te aroaro o ana akonga, kahore nei i tuhituhia ki tenei pukapuka.

31 Kua tuhituhia raia enei *mea*, kia wakapono ai koutou ko Ihu ano te Karaiti, te Tamaiti o te Atua ; kia wiwi ai koutou ki te orange i tona ingoa, ina waka-pono *koutou*.

UPOKO 21.

MURI iho i enei *mea* ka waka-kite a Ihu i a ia ano ki ana akonga i te moana o Taipiria ; i penei ra tana wakakitenga.

2 E noho tahi ana a Haimona Pita, a Tamati i huaina ko Ririmu, a Natanahira o Kana o Kariri, me nga tamariki o Heperi, me era tokorua atu o ana akonga.

3 Ka mea atu a Haimona Pita ki a ratou, Ka haere a hau ki te tuku. Ka mea atu ratou ki a ia, Tatou tahi te haere. Ka haere atu, ka eke ki te kaupuke i reira ano ; a i taua po kihai mau te tahi.

4 Na, i te aonga ake o te ra, ka tu a Ihu i tatahi : ko nga akonga ia kihai mohio ko Ihu.

5 A ka mea atu a Ihu ki a ratou, E tamama, kahore koia a koutou kai ? Ka ki ake ratou ki a ia, Kahore.

6 Ka mea atu ia ki a ratou, Tukua te kupenga ki te taha ki matau o te kaupuke, tera e mate. Ka tukua e ratou, kihai taea te kukume i te tini o nga ika.

7 A ka mea atu te akonga i arohangia e Ihu ki a Haimona Pita, Ko te Ariki ra. A ka rongo a Haimona Pita ko te Ariki, ka kakahuria tona kahu tuku, (e tu kau ana hoki ia,) ka rere ki te moana.

8 Ka hoe atu era akonga i *runnga* i te poti ; (kihai hoki ratou i mamao atu i te wenua, erua pea ia rau o nga watiana,) e kukume ana i te kupenga me nga ika.

9 Ka u mai ratou ki uta, ka kite ratou i te kapura waro e takoto ana e ka ana, me nga ika e takoto ana i runga, he taro ano hoki.

10 Ka mea atu a Ihu ki a ratou, Ho mai i nga ika kua haao nei e koutou.

11 Ka haere ake a Haimona Pita, ka kukume i te kupenga ki uta, ki tonu i nga ika nunui, kotahi rau erima tekau ma toru : a ahakoa tini kihai pakaru te kupenga.

12 ¶ Ka mea atu a Ihu ki a ratou, Haere mai, e kai. Kihai tetahi o nga akonga i maia ki te mea atu ki a ia, Ko wai koe ? ta te mea i mohio *ratou*, ko te Ariki.

13 A ka haere mai a Ihu, ka tango i te taro, ka ho atu ki a ratou, me nga ika ano hoki.

14 Na, ko te toru tenei o nga wakakitenga o Ihu ki ana akonga, i muri iho o tana aranga ake i te mate.

15 ¶ A ka mutu ratou te kai,

ka mea atu a Ihu ki a Haimona Pita, E Haimona e te *tama* a Hona, he rahi oti tau aroha ki a hau i tau ki enei? Ka mea atu ia ki a ia, Ae, e te Ariki; tenei ano koe te mohio ana, e aroha ana a hau ki a koe. Ka mea atu ia ki a ia, Wangainga ra aku reme.

16 Ka mea atu ano ki a ia, ko te rua o nga meatanga ake, E Haimona, e te *tama* a Hona, e aroha ana koia koe ki a hau? Ka mea atu ia ki a ia, Ae, e te Ariki; e mohio ana koe tenei a hau te aroha ana ki a koe. Ka mea atu ia ki a ia, Wangainga aku hipi.

17 Ka mea atu ki a ia, ko te toru o nga meatanga atu, E Haimona, e te *tama* a Hona, e aroha ana koe ki a hau? Ka pouri a Pita no te mea ka toru ana meatanga atu ki a ia, E aroha ana koe ki a hau? Ka mea atu ano ki a ia, E te Ariki e mohio ana koe ki nga mea katoa; e mohio ana koe, tenei a hau te aroha nei ki a koe. Ka mea atu a Ihu ki a ia, Wangainga ra aku hipi.

18 He pono, he pono, e mea atu ana a hau ki a koe, I tou tamarikitanga, i witiki koe i a koe ano, i haere koe ki tau haere noa atu: ka koroheketia koe, e wakamarokia e koe ou ringaringa, ma te tangata ke koe e witiki, e kawē ki te wahi ekore ai koe e pai.

19 I korerotia tenei, i tohu ra ki te mate e wakakororia ai ia i te Atua. A ka korerotia tenei, ka mea atu ia ki a ia, Aru mai koe i a hau.

20 Ka tahuri atu a Pita, ka kite i te akonga i aroha ai a Ihu e aru ana i a ia; a ia hoki i wakawirinaki ki tona uma i te hapa, i mea atu, E te Ariki, ma wai koe e tuku?

21 Ka kite a Pita i a ia, ka mea atu ki a Ihu, E te Ariki, Eaha ra tenei tangata?

22 Ka mea atu a Ihu ki a ia, Ki te mea e pai ana a hau kia noho tonu ia kia tae mai ra ano a hau, he aha ra tena ki a koe? aru mai ra koe i a hau.

23 Heoi ka puta atu tenei kupu ki nga hoa, ekore tena akonga e mate: he ahakoa ra kihai a Ihu i mea atu ki a ia, Ekore ia e mate; otira ki te pai a hau kia noho tonu ia kia tae mai ra ano a hau, he aha ra tena ki a koe?

24 ¶ Ko ia ra tenei ko te akonga e wakuaki nei i enei mea, i tuhituhia ai enei mea: a e mahara ana ano matou e tika ana tana wakuakanga.

25 He maha hoki era mea i mea ai a Ihu, me i tuhituhia katoatia, e mea ana a hau, Ekore rawa e wai takotoranga i te ao mo nga pukapuka e tuhituhia. Amine.

KO NGA MAHI A NGA APOTORO.

UPOKO 1.

E TIOPIRA, i meatia e a hau te tuhituhinga tuatahi ki nga mea katoa i timata ai a Ihu te mahi, te ako,

2 Taea noatia ano te ra i tango-hia ake ai ia, muri iho i tana wakaritenga ture ki nga apotoro i wiriwiri ai ia, *he mea wakarite* ki te Wairua Tapu :

3 I wakakite ano hoki ia i a ia ano ki a ratou i muri iho i tona matenga, *he mea wakakite* ki nga tohu maha, ewa hoki tekau o nga ra i kitea ai ia e ratou, i korero ai ia ki nga mea o te rangatiratanga o te Atua :

4 Ka huihui ki a ratou, ka mea atu ia kia kua ratou e haere atu i Hiruharama, otiia kia taria te mea i korerotia e te Matua, i rongong ai koutou ki a hau.

5 I iriiri hoki a Hoani ki te wai ; ko koutou ia ekore e po maha ka iriiria ki te Wairua Tapu.

6 A ka tamene mai, ka ui atu ratou ki a ia, ka mea, E te Ariki, ko aianei tata nei ano koe wakahoki mai ai i te rangatiratanga ki Iharaia ?

7 Ka mea atu ia ki a ratou, Ehara i a koutou te mohiotanga ki nga taima, ki nga po kua waiho e te Matua ki tona wakaaro ake ano.

8 Otira e wiwi koutou ki te kaha o te Wairua Tapu ua tae mai ki a koutou : a hei kai korero koutou moku i Hiruharama i Huria katoa, i Hamaria hoki, me nga topito o te ao.

9 Ano ka mutu i a ia te korero

enei *mea*, i a ratou ano e titiro ana, ka tangohia atu ia ; a na te kapua ia i wakangaro i o ratou kanohi.

10 ¶ A i a ratou e titiro pu atu ana ki te rangi, i a ia e kake ana, na, tokorua aua tangata i tu i to ratou taha, me nga kakahu ma ;

11 I mea ano hoki raua, E te hunga o Kariri, he aha ta koutou e tu, e titiro atu nei ki te rangi ? Ko tenei Ihu nei ano kua tangohia ake i a koutou ki te rangi, e haere iho ano me ia kua kitea e koutou e kake atu ana.

12 ¶ Me i reira ka hoki atu ratou ki Hiruharama i te maunga i huaina ko Oriwa, he wahi tutata ki Hiruharama, he haerenga hapati.

13 Ka tomo atu ratou ki roto, ka kake atu ki te ruma i runga, ki te wahi i noho ai a Pita, a Hemi, a Hoani, a Anaru, a Piripi, a Tamati, a Patoromu, a Matiu, a Hemi *te tama* a Arapiu, a Haimona Hiroti, me Hura *te teina* o Hemi.

14 Ko anei katoa e tohe tonu ana ki te inoi, ki te karakia tahi me nga wahine, me Meri te matua o Ihu, ratou ko ana teina.

15 ¶ I aua ra ka wakatika a Pita i waenganui o nga akonga, ka mea, (huihui katoa o ratou ingoa kotahi rau erua tekau,)

16 E hoa ma, i tika ano kia wakaritea tenei karaipiture i korerotia e te Wairua Tapu ki te mangai o Rawiri ki a Hura, te kai arahi nei i a ratou i hopukia ai a Ihu.

17 I huihuia tahitia hoki ia ki a tatou, i a ia ano hoki tetahi wahi o tenei minitanga.

18 Na, hokoa ana e taua tangata he kainga ki te utu mo tana kino, a hinga iho ana ko te matenga ki mua, koara pu i waenganui, pakaru katoa ki waho ona wekau.

19 A kua rangona e te *hunga* katoa e noho ana i Hiruharama, na reira taua kainga i huaina ai ki to ratou reo, ko Akerama, ko te tika-nga tenei, Ko te kainga o te toto.

20 Kua oti hoki te tuhituhi ki te pukapuka o nga Waiaata, Tukua tona kainga kia takoto noa, kua te tangata e noho ki reira : kia tango tetahi atu ki tona mahi ako.

21 Mo konei ra ka tika ai, i *roto* i nga tangata i haere tahi nei tatou i nga ra katoa i haereere mai ai, i haereere atu ai a Ihu te Ariki i a tatou,

22 Ka timata i te iriiringa a Hoani a te ra ano i tangohia ake ai ia a tatou, kia meinga tetahi o tenei *hunga* hei kai korero tahi me tatou ki tona aranga mai.

23 A tokorua a ratou i wakarite ai ko Hohepa i huaina ko Pahapa, ko te rua o ona ingoa ko Hutuha, raua ko Matiaha.

24 A ka inoi ratou, ka mea, Ko koe, e te Ariki, te mohio ana ki nga ngakau o te tangata katoa, mau e wakakite tetahi o tenei tokorua ko tau i wiriwiri ai,

25 Kia tango ai ia i te wahi o tenei minitanga, me te apotoro-tanga i he nei a Hura, kia haere ai ia ki tona kainga.

26 A ho atu ana ratou i o ratou rota, a tau ana te rota ki a Matiaha ; huihuia ana ia ki nga Apotoro tekau ma tahi.

UPOKO 2.

A KA tino taka mai te ra o te Petekoha, e noho tahi ana ratou, me te wakaaro tahi.

2 A puta wakarere mai ana he harurutanga i te rangi, ano he hau

wakaharahara e kerī ana, a ki katoa te ware i noho ai ratou.

3 A ka puta mai ki a ratou nga arero manganga, ano he ahi ; tau iho ana ki a ratou katoa.

4 A wakakiiia katoatia ana ratou ki te Wairua Tapu, a ka timata ratou te korero ki nga reo ke, rite tonu ki ta te Wairua i ho atu ai ki a ratou kia korero.

5 A i Hiruharama e noho ana aua Hurai, he *hunga* karakia no nga iwi katoa i raro o te rangi.

6 Na, ka haere te rongo o tenei, ka wakarapopoto te mano, ka pororaru, no te mea ka rangona e ia tangata e ia tangata a ratou e korero ana ki o ratou reo.

7 A ka oho ratou katoa, ka miharo, ka mea atu tetahi ki tetahi, Na, ehara ianei enei katoa e kinei i te *hunga* o Kariri ?

8 A na te aha tatou ka rongo nei ia tangata ia tangata i o tatou reo i wanau ai tatou ?

9 Te *hunga* o Patia, o Miria, o Erama, ko tatou e noho ana i Mehopotamia, i Huria, i Kaparokia, i Ponotoha, i Ahia,

10 I Perukia, i Pampurua, i Ihipa, i nga wahi o Ripia e patata ana ki Hairini, me nga manuhiri i Roma, ko nga Hurai, ko nga porohiraiti,

11 Te *hunga* o Kariti, o Arapia, e rongo ana tatou i a ratou e korero ana ki o tatou reo, i nga mahi nunui a te Atua.

12 A ka miharo katoa ratou, ka pohehe, ka mea atu tetahi ki tetahi, He aha tenei ?

13 Ko etahi i tawai, i mea, E ki ana ratou i te waina reka.

14 ¶ Otira ka wakatika a Pita me te tekau ma tahi, ka karanga ake, ka mea atu ki a ratou, Enga tangata o Huria; me koutou katoa e noho ana i Hiruharama, kia mohio koutou ki tenei, kia wakarongo ki aku kupu :

15 Kahore hoki enei i haurangi

me ta koutou e wakaaro nei, ko te toru hoki o nga haora o te ra.

16 Otiira ko tenei te mea i kore-rotia e te poropiti e Hoera;

17 A ka mea hoki i nga ra wakaamutunga, e ai ta te Atua, ka ringihia e a hau taku Wairua ki te kikokiko katoa: a e wakaoporopiti o koutou tamariki, me o koutou tamahine, e kite o koutou taitamariki i nga wakakitenga, ko o koutou kaumatua e kite i te moe:

18 A i aua ra ka ringihia e a hau taku Wairua ki aku pononga tane, ki aku pononga wahine, a ka wakaoporopiti ratou:

19 A ka ho atu e a hau nga mea wakamiharo i te rangi i runga, me nga tohu ki te wenua i raro, he toto, he kapura, he korowanake no te paoa:

20 Ko te ra ka meinga hei pouritanga, ko te marama hei toto, i te mea kiano i puta mai taua ra nui taua ra tohu o te Ariki:

21 A ka mea ano, ko te tangata katoa e karanga ki te ingoa o te Ariki e wakaorangia.

22 E nga tangata o Ihairaira, kia rongo koutou ki enei kupu: Ko Ihu o Nahareta he tangata i wakakitea nuitia e te Atua ki a koutou, ki nga merekara, me nga mea wakamiharo, me nga tohu i meatia e te Atua ki a ia i waenganui o koutou, e mahara ana ano ra koutou:

23 Ko ia i tukua e te wakaaro pumau a te Atua, i tona kitenga wawetanga i mua, kua tangohia nei ia e koutou, kua titia ki nga ringaringa hara, kua kohurutia:

24 Na te Atua ia i wakaara, kua oti hoki te wewete nga mamaetanga o te mate; no te mea kihai rawa i ahei kia puritia ia e taua mate.

25 E mea ana hoki a Rawiri ki aia, I kite a hau i te Ariki i mua

tonu i aku kanohi, no te mea ko ia kei taku ringa matau kia kaua ai a hau e huaia:

26 No reira hoki i koa ai taku ngakau, i hari ai ano hoki taku arero; ko taku kikokiko e takoto awangawanga:

27 Mo te mea ekore koe e waiho i taku wairua ki te po, ekore ano hoki koe e tuku i tou Tamaiti Tapu kia kite i te pirau.

28 Kua wakakitea mai e koe ki a hau nga ara o te orange, ma ou kanohi a hau ka ki ai i te hari.

29 E hoa ma, e tika ana kia korero nui atu a hau ki a koutou ki te tupuna ki a Rawiri, kua mate ke ia, kua tanumia, kei a tatou ano tona urupa, a taea noatia tenei ra.

30 He poropiti ano hoki ia, a mahara ana ano kua wakaoati te Atua ki a ia ki te oati, kia wakaputaina ake te Karaiti i te momo o tona hope, ki te ritenga o te kikokiko, kia noho ki runga ki tona torona;

31 Ka kite ia i tenei i mua, ka korero ki te aranga mai o te Karaiti, kahore tona wairua i waiho i te po, kihai ano hoki tona kikokiko i kite i te pirau.

32 Kua wakaarahia ake tenei Ihu e te Atua; ko te kai waki katoa ano matou.

33 Na, ka oti ia te wakanoho ki runga ki te ringaringa matau o te Atua, a ka riro mai nei ki a ia i te Matua te kupu homai i te Wairua Tapu, kua ringihia mai tenei e kite nei, e rongo nei koutou.

34 Kahore hoki a Rawiri i kake atu ki runga ki te rangi, ahakoa e mea ana ia, Kua mea te Ariki ki taku Ariki, E noho koe ki taku ringa matau:

35 Kia meinga ra ano e a hau ou hoa riri hei takahanga mo ou wae-wae.

36 Mo reira ra kia matau pu te ware katoa o Ihairaira, kua meinga

e te Atua hei Ariki, hei Karaiti taua Ihu, i ripekatia nei e koutou.

37 Na, ka rongo ratou ka koingo o ratou ngakau, ka mea atu ki a Pita ratou ko ara atu apotoro, E hoa ma, me aha matou?

38 Ka mea atu a Pita ki a ratou, Ripeneta, kia iriiria koutou katoa ki te ingoa o Ihu Karaiti, mo te murunga hara; a ka riro mai ki a koutou te homaitanga o te Wairua Tapu.

39 Mo koutou hoki te kupu homai, mo o koutou tamariki, me ratou katoa o tawiti, te hunga e karanga ai te Ariki to tatou Atua.

40 A he maha ke atu ara kupu i korero ai, i tohe ai ia, i mea, Kia ora koutou i tenei wakaturanga tutu.

41 Na, ko ratou i tango hari i te kupu iriiria, a huihuia ana ki a ratou i taua ra, etoru mano o nga wairua.

42 A tohe tonu ana ratou ki te ako a nga apotoro, ki te wai ngakau tahi, ki te wawati taro, ki nga inoinga.

43 A ka tau te wehi ki nga wairua katoa, a he maha nga mea waka-miharo me nga tohu i meinga e nga apotoro.

44 A ko te hunga katoa i waka-pono i noho tahi, i huihuia katoatia a ratou mea.

45 A hokoa ana e ratou o ratou kainga, o ratou taonga, a tuwa ana ki te tangata katoa rite tonu ki te mate o tetahi o tetahi.

46 A noho ana ratou i tenei ra i tenei ra i te temepara, kotahi ano o ratou ngakau, a wawati taro ana i ia ware, i ia ware, ka kai hari i a ratou kai me te ngakau mara-mara.

47 Ka wakapai ki te Atua, ka paingia e te iwi katoa. A ka honoa e te Ariki i nga ra katoa ki te hahi te hunga e wakaorangia ana.

UPOKO 3.

NA, i haere tahi atu a Pita raua ko Hoani ki te temepara i te haora inoi, ko te iwa hoki o nga haora.

2 A kauhoatia mai ana taua tangata, he kopa no te kopu mai ano o tana matua, wakatakotoria ana e ratou i nga ra katoa ki te kuwaha o te temepara i huaina ko Ataahua, ki te inoi mea i a ratou e tomo atu ana ki te temepara;

3 Ka kite ia i a Pita raua ko Hoani, meake tomo atu ki te temepara, ka inoi ki tetahi mea.

4 A titiro pu atu ana a Pita raua ko Hoani ki a ia, ka mea, Titiro mai ki a maua.

5 A ka wakarongo ia ki a raua, ehua, e riro mai i a raua tetahi mea.

6 I reira ka mea atu a Pita, Kahore aku hiriwa aku koura; oti ko taku ka ho atu ki a koe. Ki te ingoa o Ihu Karaiti o Nahareta wakatika haere.

7 A ka mau a Pita ki tona ringaringa matau, ka wakaara ake: a i reira pu ano ka wakakahangia ona waewae, me nga pona o nga waewae.

8 A ka wakatika ia, ka tu, ka haere, ka tomo tahi atu me raua ki roto ki te temepara, haere ana, hari ana, wakapai ana ki te Atua.

9 A ka kite te iwi katoa i a ia e haere ana, e wakapai ana ki te Atua:

10 A ka mahara ratou ki a ia, ko ia ia ko te tangata i noho ki te inoi ki te tatau Ataahua o te temepara: a ka ohore ratou ka miharo ki tera i meatia ki a ia.

11 A i te kopa e pupuri ana i a Pita raua ko Hoani, ka huihui katoa mai te iwi ki a ratou ki te wakamahau, i huaina nei ko ta Horomona, rahi rawa te miharo.

12 ¶ A titiro ana a Pita, ka mea atu ki te hunga, E koutou, e nga tangata o Ihairaira, he aha ta koutou e miharo ki tenei? a he aha ta koutou e titiro pu mai ki a maua? ano na to maua kaha, na *to maua* karakiatanga i wakameatia ai te *tangata* nei kia haere?

13 Na te Atua o Aperahama o Ihaka o Hakopa, na te Atua o o tatou matua i wakakororia tana Tama a Ihu, i tukua nei e koutou, a wakakahoretia ana ia e koutou i te aroaro o Pirato, i a ia i mea kia tukua *kia haere*.

14 Kua wakakahoretia e koutou a ia i tapu, a ia i tika, a kua inoi koutou ki te tangata kohuru kia tukua atu ki a koutou;

15 A patua ana te kai wakataki o te oranga, i wakaarahia nei e te Atua i te mate; ko te kai korero nei matou.

16 A na tona ingoa, na te waka-pono ki tona ingoa te tangata nei i wakakaha, e kite nei e matau nei koutou: ae, na te wakapono ki a ia, i ho atu tenei tino oranga ki a ia i to koutou aroaro.

17 A, e hoa ma, e mahara ana a hau, na te kuwaretanga i meatia ai e koutou, e o koutou rangatira hoki.

18 Otira ko nga mea i wakakitea mai e te Atua i mua, ki te mangai o ana poropiti katoa, ko te Karaiti kia mate, kua rite nei i a ia.

19 ¶ Ripeneta rapea koutou, kia tahuri, kia murua ai o koutou kino, ina tae mai nga wakahoutanga i te aroaro o te Ariki;

20 A ka tonoa e ia a Ihu Karaiti kua kauwautia nei ki a koutou i mua.

21 Ma te rangi ano ia e tango kia tae mai ra ano te ra o te wakahokinga o nga *mea* katoa, i korerotia e te Atua ki te mangai o ana poropiti tapu, i muri mai o te timatanga o te ao.

22 I mea atu ra hoki a Mohi ki nga tupuna, Ka wakatupuria ake he poropiti ki a koutou e te Ariki to koutou Atua, i o koutou wanaunga, me a hau ano *te ahua*; ko ia ta koutou e wakarongo ai i nga *mea* katoa e mea ai ia ki a koutou.

23 A e mea hoki ko nga wairua katoa ekore e wakarongo ki taua poropiti, ka wakamatea rawatia i roto i te iwi.

24 A ko nga poropiti katoa no Hamuera ra ano, me ratou katoa i korero i muri iho, i korero ki enei ra.

25 Ko koutou nga tamariki o nga poropiti, o te kawenata hoki i meinga e te Atua ki o tatou tupuna, i mea ia ki a Aperahama, Ma tou wanau nga hapu katoa o te ao ka wakapaingia ai.

26 I matua tonu mai te Atua ki a koutou i tana Tama a Ihu, i wakaara ai ia kia wakapaingia ai koutou ki te tahuritanga ketanga o koutou i o koutou kino.

UPOKO 4.

A I a raua e korero ana ki te iwi ka wakatika mai ki a raua nga tohunga karakia, me te rangatira o te tamepara, me nga Haruki,

2 I riri hoki no te mea e ako ana raua i te iwi, a e kauwau ana, na Ihu te aranga mai i te mate.

3 A hopukia ana raua, maka ana ki te ware herehere mo te songa ake: kua ahiahi hoki.

4 Ahakoa ra he tokomaha o ratou kua rongo i te kupu, i wakapono: a kake haere ana te tokomaha o nga tangata, no ka rima mano.

5 ¶ A ka mea hoki i te songa ake, ka huihui o ratou rangatira, nga kaumatua, me nga karaipi ki Hiruharama.

6 Ko Anaha hoki te tino tohunga karakia, ko Kaiapa, ko Hoani, ko Arekahanara me nga waunaunga katoa o te tino tohunga karakia.

7 Ano ka wakaturia raua ki waenganui, ka ui atu, Na tehea mana, na tehea ingoa i meatia ai tenei e koutou?

8 Me i reira ka ki a Pita i te Wairua Tapu, ka mea atu ki a ratou, E koutou, e nga rangatira o te iwi, me nga kaumatua o Ihairaira,

9 Ki te wakawakia maua aianei mo te mahi pai i meatia ki te tangata ngoikore, ki te peheatanga ra i wakaorangia ai ia;

10 Kia mohio ra koutou katoa, me te iwi katoa ano hoki o Ihairaira, na te ingoa o Ihu Karaiti o Nahareta i ripekatia nei e koutou, i wakaarahia ake ano hoki e te Atua i te mate, nana ano i tu ora ai tenei tangata i to koutou aroaro.

11 Ko te kowatu tenei i wakahoretia e koutou, e te kai hanga, kua oti nei te mea hei wakaotinga mo te kokonga.

12 Kahore hoki he orange ki tetahi ake; kahore hoki he ingoa ke atu i raro o te rangi kua ho mai ki te tangata e ora ai tatou.

13 ¶ Na, ka kite ratou i te maia-tanga o Pita raua ko Hoani, a ka matau ehara i te hunga matau ki te pukapuka, otira he hunga kuware, ka miharo ratou; ka mahara hoki kua noho tahi raua ki a Ihu.

14 A ka kite i te tangata i wakaorangia e tu tahi ana ki a ratou, kahore a ratou mea e korero ai.

15 Otiia ka oti raua te tono e ratou kia haere ki waho o te waka-wakanga, ka korerorero ki a ratou ano,

16 Ka mea, Kia ahatia e tatou te hunga nei? kua kite katoa hoki te hunga e noho ana i Hiru-

harama i te merekara nui, kua oti nei te mea e raua; ekore ano hoki e ahei te wakateka e tatou.

17 Na, tatou ka riri i te hunga nei, kia kana ai raua e korero ki te tangata ki tenei ingoa, kei haere hoki te rongo i roto i te iwi.

18 A karangatia ana raua e ratou, ka mea atu ki a raua, Kia kua rawa e korero, e ako ki te ingoa o Ihu.

19 Otira ka ki atu a Pita raua ko Hoani ki a ratou, ka mea, Wakaaroa e koutou, ka tika ranei ki te aroaro o te Atua kia wakarongo ki a koutou, kauaka ki te Atua?

20 Ekore hoki maua e ahei kia kua e korero ki nga mea i kite ai, i rongo ai maua.

21 Ka oti raua te riri e ratou, ka tukua, kahore hoki ratou i kite i te mea e wiua ai raua, i te wehi ano hoki i te iwi: i wakakororia hoki nga tangata katoa i te Atua mo tera i meatia.

22 Kua wa tekau ke o nga tau o te tangata i meingatia nei ki a ia tenei merekara wakaora.

23 A ka oti raua te tuku, ka haere ki o raua hoa, a korerotia katoatia ana nga mea i korero ai nga tino tohunga karakia me nga kaumatua ki a raua.

24 A ka rongo ratou, ka karanga tahi ratou ki te Atua, ka mea, E te Ariki, ko koe te Atua i hanga ai te rangi me te wenua, te moana me nga mea katoa i roto:

25 Nau nei hoki i mea ki te mangai o tou pononga a Rawiri, He aha nga tau iwi i riri ai, he aha ano hoki ta te iwi i wakaaro ai i te mea he?

26 Kua wakatika nga kingi o te wenua, ko nga rangatira kua huihuitia ngatahitia ki te Ariki, ki tana Karaiti hoki.

27 He pono, kua huihui a Herora, a Ponotio Pirato, me nga

taniwi, me te iwi o Ihairaira ki tou Tamaiti tapu, ki a Ihu i wakahia e koe.

28 Kia meatia hoki ta tou ringa, ta tou wakaaro i wakarite ai i mua kia meatia.

29 Hei aianei, e te Ariki, ka ti-tiro ki o ratou kupu riri: a tu-kua mai ki ou pononga kia tino maia matou te korero i tou kupu.

30 Kia wakamarokia mai tou ringaringa ki te wakaara; a kia meatia nga tohu me nga mea waka-miharo, ki te ingoa o tou Tamaiti tapu a Ihu.

31 A ka mutu ta ratou inoinga, ka wakangauenetia te wahi i waka-mine ai ratou; a ka ki katoa ratou i te Wairua Tapu, ka ko-rero maia ratou i te kupu o te Atua.

32 Kotahi ano ngakau, *kotahi* ano wairua o te mano o te hunga wakapono: a kihai ano hoki tetahi i mea, mana ake ana taonga; otira ko a ratou *mea* katoa ma ratou katoa.

33 A i wakuuakina e nga apotero ki te kaha nui te aranga mai o Ihu te Ariki: a tau iho ana te atawai nui ki a ratou katoa.

34 Kahore ano hoki tetahi o ratou i rawakore: ko ratou i wai wenua, *i wai* ware, i hoko *i aua mea*, a mauria mai ana nga utu o *nga mea* i hokoa,

35 A wakatakotoria ana ki nga waewae o nga apotero: a tuwa ana ki ia tangata, ki ia tangata, rite tonu ki tana i mate ai.

36 A ko Hohi i huaina e nga apotero, ko Panapa, (ko te tika-nga tenei ina wakamaoritia, Ko te tamaiti o te wakamarietanga,) he Riwaiti, ko Kaipuru tona kainga,

37 He kainga tona, a hokoa ana, mauria mai ana nga moni, wakatakotoria ana ki nga waewae o nga apotero.

UPOKO 5.

NA, ka hokona he kainga e tetahi tangata, i huaina ko Anania, raua ko Hapaira tana wahine,

2 A puritia ana tetahi wahi o te utu, mohio ana ano hoki tana wahine, ka mauria mai tetahi wahi, ka wakatakotoria ki nga waewae o nga apotero.

3 A ka mea atu a Pita, E Anania, na te aha ra i wakakiia ai tou ngakau e Hatana kia teka koe ki te Wairua Tapu, a kia puritia atu tetahi wahi o te utu o te kainga?

4 *I te kainga* e toe ana kihai koia i toe ki a koe? a ka oti te hoko ehara koia i a koe kia aha kia aha? he aha koe i wakaaro ai i tenei mea i roto i tou ngakau? kahore koe i teka ki te tangata, otira *kua teka koe* ki te Atua.

5 A ka rongo a Anania ki enei kupu, ka hinga, mate rawa: a tau iho ana te wehi nui ki te *hunga* katoa i rongo ki enei *mea*.

6 A wakatika ana nga taitamariki, ka takai i a ia, ka mau atu ki waho, ka tanu.

7 A etoru pea haora ka pahure, ka tomo mai tana wahine, kihai mohio ki te *mea* i meatia.

8 A ka mea atu a Pita ki a ia, Meinga mai ki a hau, i hokoa koia te kainga e korua mo nga moni ra? Ka mea atu ia, Ae, mo-aua moni raka.

9 Ka mea atu a Pita ki a ia, He aha korua i wakangakan tahi ai kia totohe ki te Wairua o te Ariki? na, kei te kuwaha nga waewae o ratou i tanumia ai tou tane, a ka kawea atu koe ki waho.

10 Me i reira ka hinga iho ia ki ona waewae, mate rawa: a haere mai ana nga taitamariki ka kitea ia kua mate, ka kawea atu ki

waho, ka tanumia ki te taha o tana tane.

11 A tau iho ana te wehi nui ki te hahi katoa, ki te hunga katoa ano hoki i rongo ki enei *mea*.

12 ¶ A he maha nga tohu, me nga mea wakamiharo i meinga i roto i te iwi ki nga ringaringa o nga apotoro; (a noho ana ratou katoa i te wakamahau o Horomona, kotahi ano ia ngakau.

13 A wehi ana te tangata ke ki te uru ki a ratou: a wakapaingia ana ratou e te iwi.

14 A ko te *hunga* wakapono i honoa tonutia ki te Ariki, he tokomaha nga tane me nga wahine.)

15 A mauria atu ana e ratou nga turoro ki nga ara, a wakatakotoria ana ki runga ki nga moenga ki nga nohoanga, kia pa ai ko te atarangi kau o Pita ki tetahi o ratou, i a ia e haere ana.

16 Haere mai ana ano hoki he mano no nga pa tutata ki Hiruharama, mau mai ana i nga turoro, me ratou e wakatoia ana e nga wairua kino: a wakaorangia katoatia ana ratou.

17 ¶ Me i reira ka wakatika te tino tohunga karakia, me ratou katoa i noho ki a ia, (ko te hapu ia o nga Haruki,) ka ki ratou i te riri.

18 Ka pa o ratou ringaringa ki nga apotoro, ka maka ratou ki te ware herehere.

19 Otira na te anahera o te Ariki i uaki nga tatau o te ware herehere i te po, ka arahi i a raua ki waho, ka mea,

20 Haere, e tu, korerotia ki te iwi i roto i te temepara nga kupu katoa o tenei orange.

21 A ka rongo ratou, ka tomo atu ki te temepara i te atatu, ka ako. A ka haere mai te tino tohunga karakia, me ratou i noho ki a ia, ka karanga i te hunga wakawa me nga kaumatua katoa

o te iwi o Ihairaira, ka tono atu i te *kai tiki* ki te ware herehere, kia arahina mai ratou.

22 Na, ka tae atu nga katipa, kihai ratou i kitea i te ware herehere, ka hoki atu, ka korero,

23 Ka mea, Rokohina atu e matou te ware herehere e uaki ana, u tonu, me nga kai tiaki e tu ana i waho mai o nga tatau: otira ka wakuparetia kahore kau matou i kite i tetahi i roto.

24 Ano ka rongo te tino tohunga karakia, me te rangatira o te temepara, me nga tohunga karakia ki enei kupu, ka pororaru ratou ki enei *mea* he aha ranei.

25 A ka haere mai tetahi, ka korero atu ki a ratou, ka mea, Na, ko te hunga i maha e koutou ki te ware herehere, e tu mai ana i te temepara, e ako ana i te iwi.

26 Me i reira ka haere te rangatira, me nga katipa, ka arahi marie mai i a ratou: i wehi hoki ratou i te iwi, kei akina ratou ki te kowatu.

27 A ka arahina ratou, ka wakaturia ratou ki te wakawakanga: ka ui atu te tino tohunga karakia ki a ratou,

28 Ka mea atu, Kihai koia matou i tino tohe ki a koutou kia kua e ako ki tenei ingoa? a kua ki i a koutou Hiruharama i ta koutou ako, a e mea ana koutou kia wakairia nga toto o tenei tangata ki a matou.

29 ¶ Me i reira ka ki atu a Pita me ara apotoro, ka mea, Erangi ra kia rongo matou ki te Atua, kua ki te tangata.

30 Na te Atua o o tatou tupuna i wakaara ake a Ihu, kua kohurutia nei e koutou, kua wakawewerea ki te rakau.

31 Kua oti ia te wakanoho e te Atua ki runga ki tona *ringa-ringa* matau, hei Piriniha, hei Kai wakaora, kia ho atu i te

ripenetā i te murunga hara ki Ihairaira.

32 A ko matou ona kai korero ki enei mea; ko te Wairua Tapu ano hoki kua ho mai nei e te Atua ki a ratou e rongo ana ki a ia.

33 ¶ Ka rongo ratou, mamae pu o ratou ngakau, a ka runanga kia patua ratou.

34 A ka wakatika tetahi o nga Parihi i roto i te kai wakawa, ko Kamariera te ingoa, he kai wakaako o te ture, e wakarangatiratia ana e te iwi katoa, ka korero, kia wakahaerea atu nga apotero ki waho tetahi wahi;

35 A ka mea atu ia ki a ratou, E nga tangata o Ihairaira, kia mahara koutou, ki enei tangata ki ta koutou e mea ai.

36 No mua hoki i enei ra ka wakatika ko Teura, e ki ana, ko ia tetahi *tangata nui*; a ewa pea rau o nga tangata i huihui ki a ia: maru iho hoki ia; ko ratou katoa hoki i rongo ki a ia i wakamararatia, i wakakahoretia.

37 A muri iho ano i taua *tangata*, ka wakatika a Hura o Kariri i nga ra o te tuhituhinga, a aru noa te tini o te tangata i a ia: mate iho hoki ia; a wakamararatia katoatia ana *te hunga* i rongo ki a ia.

38 Na, tenei a hau te mea atu ki a koutou, Kati te mea ki enei tangata, me waiho ratou: ki te mea hoki no te tangata tenei wakaaoro, tenei mahi, tera e memeha noa iho.

39 Tena ki te mea no te Atua ekore rawa e taea te hua e koutou: kei kitea pea e wawai ana koutou ki te Atua.

40 A rongo rawa ratou ki a ia: a ka oti te karanga nga apotero, ka wiaua, ka mea atu ki a ratou, kia kua e korero ki te ingoa o Ihu, a tukua ana ratou *kia haere*.

41 ¶ A haere hari atu ana ra-

tou i te aroaro o te kai wakawa, no te mea i paingia ratou kia wakakinoa mo tona ingoa.

42 A ia ra, ia ra kihai ratou i wakamutu te ako te kauwau ki a Ihu Karaiti, i te temepara, i nga ware katoa ano hoki.

UPOKO 6.

A I ana ra i te tokomahatanga haeretanga o nga akonga, ka amuamu nga Kariki ki nga Hiperu, no te mea i kapea o ratou pouaru i nga mea tuwa o aua ra.

2 Na, ka karangatia e te tekau ma rua te mano o nga akonga, ka mea atu, Ehara i te tika kia wakarerea e matou te kupu o te Atua, kia wakapononga mo nga tepera.

3 Mo reira, e hoa ma, wiriwiria i roto i a koutou kia tokowitu nga tangata pai, e ki ana i te Wairua Tapu i te mahara, a ma matou ratou e wakamea, hei kai wakatika i tenei mea.

4 Ko matou ia ka tau tonu ki te inoi ki te ako i te kupu.

5 ¶ A pai katoa te mano ki taua korero: ka wiriwiri ratou i a Tepene, he tangata i ki i te wakaponu, i te Wairua Tapu, ko Piripi hoki, ko Porokoru, ko Nikanora, ko Taimona, ko Paramena, ko Nikora he porohiraiti no Anatioka:

6 Wakaturia ana ratou ki te aroaro o nga apotero: ka inoi, ka wakapa i nga ringaringa ki a ratou.

7 ¶ A ka tupu te kupu o te Atua; ka tino nui haere te tokomahatanga o nga akonga i Hiruharama; a he tokomaha nga tohunga karakia i rongo ki te wakaponu,

8 ¶ A ko Tepene hoki ki tonu nei i te wakaponu me te kaha, i mea i nga merekara, me nga tohu nunui i roto i te iwi.

9 A ka wakatika etahi o te wakinenga e meinga nei no nga Riperetinai, me etahi o nga tangata o Hairini, o Arekanara, o ratou hoki o Kirikia, o Ahia, e totohe ana ki a Tepene.

10 A kihai ratou i ahei te wakahore i te mohiotanga, me te wairua i korero ai ia.

11 Me i reira ka tonoa pukutia nga tangata hei mea, Kua rongo matou i a ia e korero ana i nga kupu kino ki a Mohi, ki te Atua ano hoki.

12 A ka wakahauhaungia e ratou te iwi, me nga kaumatua, me nga karaipi, a ka wakatika ratou, ka hopu i a ia, ka arahi ki te kai wakawa,

13 A wakaturia ana e ratou te hunga korero teka, e mea ana, Ekore e wakamutu te tangata nei te korero i nga kupu kino ki tenei kainga tapu, ki te ture hoki:

14 Kua rongo hoki matou ki a ia e mea ana, Ma tenei Ihu o Nahareta e pakaru te kainga nei, a mana e wakaputa ke nga ritenga i ho mai e Mohi ki a tatou.

15 A ka titiro pu atu ki a ia te hunga katoa e noho ana i te wakahakanga, ka kite i ana kanohi, ano he kanohi anahera.

UPOKO 7.

A KA mea atu te tino tohunga karakia, He pono ranei enei mea?

2 Ka mea atu ia, E hoa ma, e nga matua, wakarongo; I wakaputa mai te Atua o te kororia ki to tatou matua, ki a Aperahama, i a ia i Mehopotamia, i te mea kiano ia i noho noa i Karana.

3 Ka mea atu ki a ia, Haere atu koe i tou wenua, i ou wanaunga, a haere mai ki te wenua e wakakite atu ai a hau ki a koe.

4 Me i reira ka haere mai ia i te

wenua o nga Kararini, noho ana i Karana: a i muri iho i te mate-nga o tana matua, ka kawea ia i reira ki tenei wenua e noho nei koutou.

5 A kihai ia i ho atu i tetahi kainga mona i reira, kahore ra he turanga waewae: i mea mai ano ia, e ho atu tana wenua hei kainga mona, mo tona wanau muri iho i a ia, i te mea kiano ia i wai tamariki noa.

6 I penei ra te korero a te Atua, E noho manene tona wanau i te wenua ke; a ka wakahereheretia ratou, a ka wa rau o nga tau e wakakinoa ai.

7 A ka wakawakia e a hau te iwi e noho herehere ai ratou, e ai ta te Atua: muri iho i tenei e puta mai ano ratou, e karakia ki a hau i tenei wahi.

8 A ho atu ana ki a ia te kawenata o te kotinga: a na Aperahama a Ihaka, a i te tuawaru o nga ra ka kotia ia; a na Ihaka a Hakopa; a na Hakopa nga tupuna kotahi tekan ma rua.

9 ¶ A ka hae nga tupuna, ka hokoa a Hohepa ki Ihipa: otirai a ia te Atua,

10 Nana nei ia i wakaora i ona mate katoa, ka ho atu ki a ia he pai, he matauranga i te aroaro a Parao te kingi o Ihipa; nana ano ia i wakamea hei kawana mo Ihipa, mo tona ware katoa ano hoki.

11 Na, ka pa mai te mate kai ki te wenua katoa o Ihipa, o Kanana, a he mate wakaharahara: kihai rawa o tatou matua i kite i tetahi wahi otaota.

12 Ano ka rongo a Hakopa, e wai witi ana ki Ihipa, ka matua tonono ia i o tatou matua.

13 A i te rua o nga haerenga ka wakakitea a Hohepa ki ana tuakana; a ko te iwi o Hohepa i kitea e Parao.

14 Me i reira ka tonono atu a Ho-

hepa, ka karanga i tana matua i a Hakopa, me ana huanga katoa ewitu tekau ma rima o taua huinga.

15 A haere atu ana a Hakopa ki Ihipa, a mate iho, me o tatou matua,

16 A kawea ana ki Haikema, wakatakotoria ana ki te urupa i hokoa e Aperahama, he mea utu ki te moni i nga tamariki o Emora te matua o Haikema.

17 ¶ Ano ka tata nga ra o te korero i oati ai te Atua ki a Aperahama, ka tupu te iwi, ka tini haere ki Ihipa,

18 A wakatika noa tetahi atu kingi kihai nei i mohio ki a H-hepa.

19 Nana nei i tinihanga to tatou iwi, wakakinoa ana o tatou matua, meinga ana kia akiritia o ratou tamariki kei ora.

20 I aua ra ka wanau a Mohi, atahua tonu ia ki te Atua, a etoru marama i wangainga ai ia i te ware o tana matua:

21 Ka oti ia te maka ki waho, ka tangohia ake ia e te tamahine o Parao, wangainga ana ia hei tamaiti mona.

22 A akona ana a Mohi ki te mohiotanga katoa o nga tangata o Ihipa, matau rawa ki nga kupu, ki nga mahi.

23 A ka tino wa tekau o ana tau, ka mea a roto o tona ngakau, kia kite ia i ana tuakana, i nga tamariki o Ihairaira.

24 A ka kite ia i tetahi e riria hetia ana, ka wakaorangia ia, ka rapu utu mona i wakakinoa, a patua ana te tangata o Ihipi:

25 I mea hoki ia e mohio ana ana tuakana, ma te Atua e ho atu he oranga mo ratou ki tona ringaringa: kaore kihai ratou i mohio.

26 A i te aonga ake o te ra, ka wakakite ano ia ki te hunga e wawai ana, ka tohe ia kia houhia

te rongo, mea ana, E hoa ma, he wanaunga tahi korua; he aha tetahi ka kino ai ki tetahi?

27 Otiia, ka peia ia e te tangata i kino ki tona hoa, ka mea ia, Na wai koe i mea hei rangatira, hei kai wakawa i a maua?

28 He hiahia patu koia tau i a hau, me koe i patu i te tangata o Ihipa inanahi?

29 Na, ka oma a Mohi i tana korero, a he konene ia i te wenua a Miriana; a wanau ana i reira ana tamariki tokorua.

30 A ka tino pahure nga tekau ewa o nga tau, ka puta mai ki a ia i te koraha o maunga Hina te anahera o te Ariki, i roto i te mura o te puia toro.

31 Ano ka titiro a Mohi, ka miharo ki tana i kite ai, a wakataata ana ki te matakitaki, ka puaki mai te reo o te Ariki ki a ia,

32 Ko a hau te Atua o ou matua, te Atua o Aperahama, te Atua o Ihaka, te Atua o Hakopa. Wiri noa a Mohi, kihai ngoto te titiro atu.

33 Na, ka ki atu te Ariki ki a ia, Wetekia nga hu o ou waewae, he wenua tapu te wahi e turia nei e koe.

34 Kua kite a hau, kua kite a hau i te mate o aku tangata i Ihipa, kua rongo a hau i o ratou auetanga, a kua heke iho nei a hau kia wakaorangia ratou. A haere mai, ka tonoa koe e a hau ki Ihipa.

35 Ko taua Mohi i wakakaho-retia e raua, i mea nei, Na wai koe i wakamea hei rangatira hei kai wakawa? ko ia ano i tonoa e te Atua hei rangatira hei kai wakaoira, na te ringaringa o te anahera i wakaputa ki a ia i roto i te puia.

36 Nana ratou i arahi mai ki waho i muri iho i tana mahinga i nga mea wakamiharo, i nga tohu

i te wenua o Ihipa, i te moana Wero, i te koraha i nga tau ewa nei tekau.

37 ¶ Ko ia ra tenei ko taua Mohi i mea atu ki nga tamariki o Ihairara, Ka wakaarahia ake e te Ariki to koutou Atua he poropiti mo koutou, i roto i o koutou hua, kia penei me a hau; ko ia ta koutou e rongo ai.

38 Ko ia tenei i te hahi i te koraha, i noho tahi ki te anahera i korero ra ki a ia i maunga Hina, i noho tahi hoki ki o tatou matua; i riro mai nei i a ia nga ture ora, kia ho mai ki a tatou:

39 Kihai nei o tatou matua i pai ki te wakarongo ki a ia, otira ka peia atu ia, ka hoki atu o ratou ngakau ki Ihipa,

40 Mea atu ana ki a Arona, Hanga ma tatou etahi atua, kia haere ki mua i a tatou: ko tenei Mohi hoki i arahina mai ai tatou i te wenua o Ihipa kahore tatou i matau ka ahatia ranei.

41 A i ana ra ka hanga e ratou he kuao kau, ka kawea atu te patunga tapu ki taua wakapako, a ka hari ratou ki nga mahinga a o ratou ringaringa.

42 Me i reira ka tahuri te Atua, ka tukua ratou kia karakia ki te ope o te rangi; me te mea kua oti te tuhituhi ki te pukapuka a nga poropiti, E te ware o Ihairara, kua ho mai koia e koutou ki a hau nga kararehe maru, me nga patunga tapu i nga tau ewa tekau i te koraha?

43 A kua tangohia e koutou te tapenakara o Moroka, me te wetu o to koutou Atua a Remapana, nga wakapakoko i hanga e koutou, kia koropikoria ratou e koutou: a maku koutou e kawea atu ki ko atu i Papurona.

44 ¶ I o tatou tupuna te tapenakara o te tohu i te koraha, rite tonu ki tana i wakarite ai, i mea atu ai ki a Mohi kia hanga e ia,

kia rite ki te ahua o tana i kite ai.

45 A i riro mai i o tatou tupuna ratou ko Hohua taua *tapenakara*, ka mauria mai ki te wenua o nga tauwi, i peia e te Atua i te aroaro o o tatou tupuna, a taea noatia nga ra i a Rawiri;

46 I paingia nei ia ki te aroaro o te Atua, a i hiahia kia kitea tahi ware mo te Atua o Hakopa.

47 Otiia na Horomona i hanga he ware mona.

48 He ahakoa ekore e noho A Ia i runga rawa i nga temepara i hanga e nga ringaringa, me ta te poropiti e korero ana,

49 Ko te rangi taku torona, ko te wenua taku turanga waewae; he ware pehea ta koutou e hanga ai moku? e ai ta te Ariki: a ko tehea te wahi e okioki ai a hau?

50 Ehara koia i taku ringaringa i hanga ai enei mea katoo?

51 E te hunga kaki maro tonu, i nga ngakau me nga taringa kahore i kotia, e wawai tonu ana koutou ki te Wairua Tapu: rite tonu koutou ki o koutou tupuna.

52 Ko tehea koia o nga poropiti kihai nei i wakatoia e o koutou matua? a kua maru i a ratou te hunga i korero i mua i te haere nga mai o te Atua Tika; ko koutou nei te kai tuku te kai kohuru i a ia:

53 I tango ano hoki koutou i te ture i te wakariteritenga a nga anahera, a kihai nei i rite i a koutou.

54 ¶ Ano ka rongo ratou i enei mea, mamae pu o ratou ngakau, tetea noa iho o ratou niho ki a ia.

55 Otiia ka ki tonu ia i te Wairua Tapu, ka titiro pu ake ki te rangi, a ka kite i te kororia o te Atua, me Ihu e tu ana i te ringaringa matau o te Atua,

56 A ka mea, Na, ka kite a hau i nga rangi e tuwera ana, a ko te

Tama a te tangata e tu mai ana i te *ringaringa* matau o te Atua.

57 Me i reira ka karanga ratou ki te reo nui, ka purua o ratou taringa, ka huaki ngatahi ki a ia,

58 A ka maka ia ki waho o te pa, ka akina ki te kamaka: a wakatatoria ana e te kai waki o ratou kakahu ki nga waewae o tetahi taitamariki, i huaina nei ko Haora.

59 A akina ana a Tepene ki te kamaka, i a ia e karanga ana, e mea ana, E te Ariki, e. Ihu, tangohia taku wairua.

60 A ka koropiko ia ki raro, ka karanga ake ki te reo nui, E te Ariki, aua tenei hara e wakairia ki a ratou. A korero ana ia i tenei, ka moe.

UPOKO 8.

A I pai a Haora ki tana kohurutanga. A tera ano i taua ra ka tino wakatoia te hahi i Hiruharama; ka wakamararatia katoatia ki nga wahi o Huria, o Hamaria, kahore ia nga apotoro.

2 A na te hunga wakapono a Tepene i kawae, ka tino tangihia ia e ratou.

3 Ko Haora ia e wakamate ana i te hahi, ka tomo atu ia ki te tini o te ware, ka toia haeretia nga tangata nga wahine, ka ho atu ki te ware herehere.

4 No reira ra ko ratou i wakamararatia i haereere ki te kauwau i te kupu.

5 A ka haere atu a Piripi ki te pa i Hamaria, ka kauwau i te Karaiti ki a ratou.

6 Kotahi ano ngakau o te hunga ki te wakarongo ki nga mea i korero ai a Piripi, i a ratou e rongona ana, e kite ana i nga merekara i mea ai ia.

7 I puta mai hoki nga wairua kino e karanga ana ki te reo nui i roto i te tini e reweratia ana: a

he tokomaha i pararutikitia, i kopatia, ka wakaorangia.

8 A he rahi te hari i taua pa.

9 ¶ Na, he tangata ano i taua pa, ko Haimona te ingoa, no mua ra tana mahi makutu, mahi wakamiharo ki te iwi o Hamaria, e mea ana hoki, he tangata nui ia:

10 Ka wakarongo katoa ki a ia te iti te rahi, ka mea, Ko te kaha nui o te Atua tenei tangata.

11 Ta te mea i wakarongo ai ratou ki a ia, kua roa ke hoki to ratou miharotanga ki tana mahi makutu.

12 Ano ka wakapono ratou ki a Piripi, e kauwau ana i nga mea o te rangatiratanga o te Atua, o te ingoa hoki o Ihu Karaiti, ka iriiria ratou, ko nga tangata ko nga wahine.

13 Ka wakapono hoki a Haimona, ka iriiria, ka noho tahi ki a Piripi; a titiro ana ki nga tohu, ki nga merekara nunui i meinga, ka miharo ia.

14 ¶ A ka rongona apotoro i Hiruharama, ko Hamaria kua tango i te kupu o te Atua, ka toa noa ki a ratou a Pita raua ko Hoani:

15 Ano ka tae atu raua, ka inoi mo ratou kia riro mai ai te Wairua Tapu ki a ratou:

16 (Kahore ano hoki ia i taka noa ki tetahi o ratou: i iriiria kautia ki te ingoa o Ihu te Ariki.)

17 Me i reira ka wakapakia nga ringaringa ki a ratou, a ka riro mai te Wairua Tapu ki a ratou.

18 ¶ A ka kite a Haimona, na te panga o nga ringaringa o nga apotoro i ho atu ai te Wairua Tapu, ka mauria mai he moni ki a ratou,

19 Mea ana, Ho mai hoki ki a hau tenei kaha, kia riro mai ai te Wairua Tapu ki te tangata e wakapakia ai aku ringaringa.

20 Ka mea atu a Pita ki a ia,

Kia pirau ngatahi korna ko tou moni, ina koe ka mea, ka riro mai te mea homai a te Atua ki te moni.

21 Kahore mou wahi, kahore mou rota o tenei kupu: ekore hoki e tika tou ngakau ki te aroaro o te Atua.

22 Ripemeta koia pea mo tenei kino ou, me inoi ki te Atua, me kore e murua mou te wakaaro o tou ngakau.

23 E kite ana hoki a hau i a koe, i te paoa o te kawa, i te haerenga o te hara.

24 Ki atu ana a Haimona, ka mea, Ma koutou e inoi atu moku ki te Ariki, kia kaua ai e pa mai ki a hau tetahi o nga mea kua korerotia e koutou.

25 A korero ana, kauwau ana ratou i te kupu o te Ariki, ka hoki atu ki Hiruharama, a he maha nga kainga o te hunga o Hamaria i kauwantia ai te rongopai.

26 ¶ A ki atu ana te anahera o te Atua ki a Piripi, ka mea, Wakatika, haere ki te hauta, ki te ara e maro atu ana i Hiruharama ki Kaha, he koraha ra ia.

27 A ka wakatika ia, ka haere; na, he tangata no Itiopia, he unaka, he rangatira no Kanarahi te kuini o te hunga o Itiopia, ko ia te rangatira o ana taonga katoa, i haere mai ia ki te karakia ki Hiruharama,

28 E hoki ana ia, e noho ana i runga i tona hariata, e korero ana i te pukapuka o te poropiti a Ihaia.

29 Ka mea atu te Wairua ki a Piripi, Haere, awitia atu ki te hariata nei.

30 Oma atu ana a Piripi, ka wakarongo ki a ia e korero ana i te pukapuka o te poropiti a Ihaia, a ka mea ia, E matau ana ranei koe ki tau e korero nei?

31 Ka mea ia, Me pehea koia, ki te mea ekore tetahi e ako i a hau? A mea ana ia ki a Piripi kia eke ki runga, kia noho tahi ki a ia.

32 Na, ko te wahi o te karaipiture i korero nei ia, ko ia tenei, Ano he hipi ka arahina ki te patu; a me te reme ki te aroaro o tona kai waru e wahangu ana, kihai ano hoki tona waha i kuihi:

33 I tona wakaitinga kua tangohia tona wakawakanga: ma wai e wakaatu tona wakatupuranga? kua tangohia hoki tona orange i te wenua.

34 Korero ana te unaka, ka mea atu ki a Piripi, I korerotia koia tenei e te poropiti ki a wai! ki a ia ranei, ki te tangata ke ranei?

35 A ka wakaputa a Piripi i tana reo, ka timata i tenei karaipiture, kauwantia ana ki a ia a Ihu.

36 A i a raua e haere ana i te ara, ka tae ki tetahi wai; a mea ana te unaka, Na! he wai; kei aha hoki a hau te iriiria ai?

37 Mea atu ana a Piripi, Ki te mea e wakapono pu ana koe i tou ngakau katoa e ahei ano. Korero ana ia, ka mea, E wakapono ana a hau ko Ihu Karaiti te Tamaiti o te Atua.

38 Ka mea atu ia, kia tu te hariata; heke atu ana raua tokorua tokorua ki te wai, ko Piripi raua ko te unaka, a iriiri ana ia i a ia.

39 Ano ka haere ake raua i te wai, hopukia ana a Piripi e te Wairua o te Ariki, a heoi ano ta te unaka kitenga i a ia; otira ka haere hari ia i tona haere.

40 Na, ka kitea a Piripi ki Ahota: a haereere ana, ka kauwau ki nga kainga katoa, tae noa atu ia ki Hiharia.

UPOKO 9.

NA, ka he ano te manawa o
Haora i te riri, i te patu i
nga akonga o te Ariki; haere
ana ia ki te tino tohunga ka-
rakia.

2 Ka ui stu ki etahi pukapuka
i a ia ki nga wakaminenga *tanga-
ta* i Ramahiku, kia herea ai e ia,
kia arahina ki Hiruharama nga
tanga, me nga wahine, ki te ki-
tea etahi i taua ritenga.

3 A ka mea, ka haere ia, ka wakatata ki Ramahiku: na, witi wakarere mai ana ki a ia he maramatanga i te rangi.

4 Hinga ana ia ki te wenua, ka
rangona he reo, e mea ana ki a ia,
E Haora, E Haora, he aha tau e
wakatoī nei i a hau?

5 Ka mea atu ia, Ko wai koe, e
te Ariki? Mea atu ana te Ariki,
Ko Ihu a hau, e wakatoia nei e
koe: he mea wakauaua mou kia
wana ki nga koikoi.

6 Wiri ana, miharo ana ia, ka mea, E te Ariki, me aha a hau? Ka mea te Ariki ki a ia, Waka-tika, tomo atu ki te pa, a ka korerotia ki a koe tau e mea ai.

7 A ko nga tangata i haere tahi
na ia, e tu ana, e miharo ana, ro-
ngo kau ana ki te reo, kihai rawa
i kitea he tangata.

8 A ka wakatika ake a Haora i te wenua; ka mawera nga kanohi kahore ia i kite i te tangata; otira ka arahina a ringaringatia ia, ka kawea ki Ramahiku.

9 A etoru ana ra kihai ia i kite,
kahore i kai, kahore i inu.

10 ¶ A i Ramahiku taus ako-
nga, ko Anania te ingoa; ka ki-
atu te Ariki ki a ia i te moe, E
Anania. Ka mea atu ia, Tenei a
hau, e te Ariki.

11 Ka mea atu te Ariki ki a ia,
E ara, haere ki te ara i huaina ko
te Tika, a rapua atu ki te ware o
Hura ki *tetahi tangata* ko Haora

te ingos, no Tarahu: e inoi ana
hoki ia.

12 A kua kite ia i te moe i te tangata ko Anania te ingoa, e tomo mai ana e wakapa ana i tona ringaringa ki a ia, kia kite ai ia.

13 Me i reira ka ki atu a Anania, E te Ariki, kua rongo a hau ki tenei tangata, ki te nui o ana kino i meatia e ia ki tou *hunga* tapu i Hiruharama :

14 A tenei ano kei a ia nei te kupu i nga tino tohunga karakia, kia herea katoatia ratou e karannga ana ki tou ingoa.

15 Otiara, ka mea atu te Ariki
ki a ia, Haere koe: he mea wiri-
wiringa naku tenei tangata, hei
kawē i toku ingoa ki te aroaro o
nga tauwiwi, o nga kingi, me nga
tamariki o Iharaira :

16 Ka wakakite atu hoki a hau
ki a ia nga mea nunui e mamea ai
ia mo toku ingoa.

17 A haere ana a Anania, ka
tomo atu ki te ware, ka wakapa i
ana ringaringa ki a ia, ka mea, E
hoa, e Haora, na te Ariki, na Ihu
i wakaputa ra ki a koe i te ara
haere mai na koe, nana a hau i
tono mai, kia kite ai koe, kia ki ai
koe i te Wairua Tapu.

18 A hohoro tonu te marere iho i ana kanohi nga mea, ano he unahi: a ka kite ia i reira pu ano, ka wakatika, ka iriiria.

19 Ano ka kai ia, ka kaha. A ka nohonoho i nga akonga i Ramahiku i etahi ra.

20 A ka kauwau ake ano ia i reira i nga ware karakia i a te Karaiti, ko ia ia ko te Tama a te Atua.

21 Otiia ka miharo te *hunga* katoa i rongo, ka mea, Ehara ianei tenei i te *tangata* i waka-ngaromia ai ratou i karanga ki tenei ingoa i Hiruharama, a mo reira ano hoki ia i haere mai ai ki konei, kia arahina hereheretia

ratou ki nga tino tohunga karakia?

22 Otira ka kaha haere a Haora, a wakapororuritia ana e ia nga Hurai e noho ana i Ramahiku, i a ia e wakakite ana ko ia tenei, ko te tino Karaiti.

23 ¶ A ka maha nga ra ka pahure, ka runanga nga Hurai kia patua ia:

24 Ka matau a Haora ki to ratou wakapapa ki a ia. A ka wanga tonu ratou ki nga tatau, i te ao i te po kia patua ia.

25 A ka mau nga akonga ki a ia i te po, ka tukua iho ra te taepa kowatu ki te kete.

26 ¶ A ka tae atu a Haora ki Hiruharama, ka wakamatautau ia kia uru ki nga akonga: a wehi ana ratou katoa i a ia, kihai wakaono he akonga ia.

27 Otira tangohia ana ia e Panna, arahina ana ki nga apotoro, a korero ana ia ki a ratou ki tana kitenga i te Ariki i te ara, ki tana korerotanga ki a ia, a kua kauwau maia ia i Ramahiku ki te ingoa o Ihu.

28 A i reira ano ia, i a ratou e haereere atu ana, e haereere mai ana i Hiruharama.

29 A maia rawa ia te kauwau ki te ingoa o te Ariki a Ihu, ka korero ka totohe ki nga Kariki: a ka wakangakau ratou kia patua ia.

30 Ka mohio nga hoa, ka arahina ia ki raro ki Hiharia, ka tonoa ia ki Tarahu.

31 A ka okioki nga hahi, puta noa i Huria katoa, i Kariri, i Hamaia, a ka wakakahangia; ka haere i te wehi o te Ariki, i te haringa hoki o te Wairua Tapu, a ka wakatokomahatia.

32 ¶ A ka mea hoki, i a Pita e haereere atu ana ki nga *kainga* katoa, ka heke iho ia ki nga *ta-ngata* tapu e noho ana i Raira.

33 A ka kitea i reira he ta-

ngata, ko Inia te ingoa, ewaru ana tau i takoto ai ki te moenga, i mate i te pararutiki.

34 A ka mea atu a Pita ki a ia, E Inia, ka ora koe i a Ihu Karaiti: wakatika, warikitia tou moenga. A ka wakatika ia i reira.

35 Ka kite katoa i a ia te *hunga* e noho ana i Raira i Harona, a ka tahuri ki te Ariki.

36 ¶ Na, e noho ana i Hopa he akonga, ko Tapita te ingoa, ka wakamaoritia ho Roka: a mahi tonu ana tenei wahine i nga mahi pai, i te oha.

37 A ka mea hoki i aua ra, ka turorotia ia, a mate rawa: ka oti ia te horoi e ratou, ka wakatakatoria ki te ruma i runga.

38 A no te mea i tata Raira ki Hopa, a rongo ana nga akonga, kei reira a Pita, ka tonoa atu e ratou nga tangata tokorua ki a ia, mea atu ana, Kia kaua ia e wakarua atu, kia haere mai ki a ratou.

39 A wakatika ana a Pita, ka haere tahi atu me ratou. Ka tae atu ia, ka arahina ki te ruma i runga: a e tangi tu ana nga pouaru katoa i tona taha, a e wakakite ana i nga koti, i nga kakahu i hanga e Roka, i a ia e noho ana i a ratou.

40 Otiia tonoa atu ana ratou katoa e Pita ki waho, ka koropiko, ka inoi; a tahuri ana ki te tupapaku, ka mea, E Tapita, e ara. A ka mawera ana kanohi: ka kite ia i a Pita, ka ara ake.

41 A ho atu ana i tana ringa ki a ia, ka wakaara ake i a ia, a ka oti te karanga nga *tangata* tapu me nga pouaru, ka ho atu oratia.

42 A ka rangona *tenei* i Hopa katoa; he tokomaha i wakaono ki te Ariki.

43 A he maha ana ra i noho ai i Hopa, ki a Haimona te kai mahi hiako.

UPOKO 10.

NA, i Hiharia he tangata ko Koroniria te ingoa, he keneturio no te pu i huaina ko te *pu* Itaraki,

2 E karakia ana ia, e wehi ana i te Atua, me tona ware katoa, he tangata oha rawa ki te iwi, a hono tonu te inoi ki te Atua.

3 I tino kite ia i te moe, i te iwa o nga haora o te ra, i te anahera o te Atua e tomo mai ana ki a ia, e mea ana, E Koroniria.

4 A ka titiro pu atu ki a ia, ka wehi ia, ka mea, He aha koia, e te Ariki? Ka ki atu ia ki a ia, Ko au inoinga, me au ohatanga kua puta ake hei tohu ki te aroaro o te Atua.

5 Na, hei aianei ka tono tangata atu ki Hopa, ka tiki atu i a Haimona, ko te rua nei o ona ingoa ko Pita:

6 E noho ana ia i a Haimona te kai mahi hiako, ko tona ware kei te taha o te moana; mana e korero atu ki a koe tau e mea ai koe.

7 A ka riro te anahera i korero atu nei ki a Koroniria, ka karanga ia i nga pononga o tona ware tokorua, me tetahi hoia karakia o ratou e wakapononga tonu ana ki a ia;

8 A ka oti *enei mea* katoa te wakapuaki ki a ratou, ka tono ia i a ratou ki Hopa.

9 ¶ I te aonga ake, i a ratou e haere ana, a ka wakatata ki te pa, ka kake a Pita ki runga ki te tuanui o te ware, i te ono o nga haora, ki te inoi:

10 A ka tino mate kai ia ka hiahia ano kia kai: otira ka warea ratou ki te taka, ka moehewa ia,

11 Ka kite i te rangi, e mawera ana, me te mea e heke iho ana ki a ia, ano he kakahu nui, he mea

here nga pito ewa, a tatu rawa ki raro ki te wenua:

12 A i roto ano nga mea wae-wae wa katoa o te wenua, me nga kararehe maka, me nga mea ngokingoki, me nga manu o te rangi.

13 Ka pa mai he reo ki a ia, E Pita, e ara; patua, e kai.

14 Na, ka ki atu a Pita, Kahore, e te Ariki; kiano hoki a hau i kai i te mea e noa ana, e kino ana.

15 A *ka pa ano* te reo ki a ia, ko te rua o nga panga, Ko a te Atua i wakapai ai, aua e wakanostia e koe.

16 Etoru aua peratanga: a ka kohia ake ano taua mea ki te rangi.

17 ¶ A i a Pita e rarururu ana i roto ano i a ia ki te tikanga o te moe i kite nei ia, na, ko nga tangata i tonoa atu i a Koroniria kua ui ki te ware o Haimona, a tera e tu ana i te kuwaha,

18 A karanga ana, ka ui atu, tera ranei a Haimona e noho ana, ko te rua nei o ona ingoa ko Pita?

19 I a Pita e wakaaro ana ki te moe, ka mea atu te Wairua ki a ia, Na, tokotoru nga tangata e rapu nei ki a koe.

20 E ara raia, heke atu koe, haere i a ratou kei awangawanga koe: naku hoki ratou i tono mai.

21 A ka haere iho a Pita ki nga tangata i tonoa mai ki a ia i a Koroniria; ka mea atu, na, ko a hau ra tenei e rapua nei e koutou: he aha ta koutou e tu i konei?

22 Ka mea atu ratou, Ko Koroniria ra he keneturio, he tangata tika, *he tangata* wehi i te Atua, e korerotia paitia nei e te iwi katoa o nga Hurai, kua wakamaharatia ia e te anahera tapu kia tokina mai koe ki tona ware,

kia rongo ia ki etahi kupu i a koe.

23 Me i reira karangatia ana ratou e ia ki roto, ka puritia. A i te aonga ake ka haere ratou ko Pita, ko etahi ano hoki o nga hoa i Hopa i haere i a ia.

24 I te aonga ake ano ka tae ratou ki Hiharia. A tatari ana a Koroniria ki a ratou, ka huihuia katoatia mai ana wanaunga, me nga hoa i tata ki a ia.

25 ¶ A i a Pita e tomo atu ana, ka tutaki a Koroniria ki a ia, ka hinga iho ki ana waewae, ka koropiko.

26 Otira ka wakaara a Pita i a ia, ka mea, E tu ki runga; he tangata ano hoki a hau.

27 A korero ana ki a ia, ka tomo atu ia, ka kite he tokomaha kua mene mai.

28 A ka mea atu ia ki a ratou, E matau ana ano ra koutou, ehara i te mea tika kia huihui te tangata Hurai kia haere atu ranei ki te iwi tangata ke; otiia kua wakakitea e te Atua ki a hau kia kua e meinga te tangata, *he tangata* noa, *he tangata* kino.

29 Koia a hau i haere mai ai, te wakakahore i taku tikinga ake: ka ui atu hoki a hau, he aha koia a hau i tikina ake ai?

30 Ka mea atu a Koroniria, Ka pahure nei nga ra ewa, e noho puku ana a hau, a taea noatia tenei haora; a i te iwa o nga haora, ka inoi a hau i roto i toku ware, na, ka tu te tangata i mua i a hau, i te kakahu ma,

31 A ka mea atu, E Koroniria, kua rangona tou inoinga, a ko ou ohatanga kua maharatia i te aroaro o te Atua.

32 Mo konei ra me tiki i Hopa me karanga a Haimona, ko te rua nei o ona ingoa ko Pita; e noho ana ia i te ware o Haimona te kai mahi hiako, i te taha o te moana:

ka tae mai ia, mana e korero ki a koe.

33 Tono tonu atu ano a hau ki a koe; a pai rawa tau kia haere mai koe. Na, tenei matou katoa kei te aroaro o te Atua kia rongo i nga *mea* katoa kua meinga mai e te Atua ki a koe.

34 ¶ Me i reira ka hamama te mangai o Pita, ka mea, He pono, e kite ana a hau, ekore te Atua e wakaaro ki te kanohi o te *tangata*:

35 Otira i nga iwi katoa, ko te tangata e wehi ana i a ia, e mahi tika ana, te paingia ana e ia.

36 Te kupu i maka e ia ki nga tamariki o Iharaia, i a ia e kauwau ana i te marietanga ki a Ihu Karaiti: (ko ia te Ariki o nga *mea* katoa:)

37 E matau ana ano koutou ki taua kupu i kauwautia i- Huria katoa puta noa, he mea timata i Kariri, i muri iho o te iriiringa i kauwautia e Hoani:

38 Ki a Ihu o Nahareta i waka-wahia e te Atua ki te Wairua Tapu ki te kaha: ko ia i haereere ki te mahi pai, ki te wakaora i a ratou katoa i mate i te rewera; no te mea i a ia te Atua.

39 He kai korero ano hoki matou ki nga *mea* katoa i mea ai ia i te wenua o nga Hurai, i Hiru-harama hoki; i kohurutia nei hoki ia e ratou, he mea wakairi ki runga ki te rakan.

40 I wakaarahia ake ia i te toru o nga ra, a wakakitea nuitia ana e te Atua;

41 Ehara ia ki te hunga katoa, otira ki te kai korero i wiri-wiria e te Atua i mua, ki a matou ia ki te *hunga* i kai tahi, i inu tahi na ia i muri mai i tona aranga i te mate.

42 I mea mai hoki ia ki a matou kia kauwau ki te iwi, kia korero, ko ia ra kua wakaritea e te Atua hei Kai wakawa mo

nga tangata ora, mo nga tangata mate.

43 E korero ana nga poropiti katoa ki a ia, ma tona ingoa ko *te tangata* katoa e wakapono ana ki a ia ka wiwi ai ki te murunga hara.

44 ¶ I a Pita e korero ana i enei kupu, ka tau iho te Wairua Tapu ki a ratou katoa e rongo ana i te kupu.

45 A ko te *hunga* wakapono o te kotinga i miharo, ko ratou ano ia i haere mai i a Pita, no te mea kua ringihia te homaitanga o te Wairua Tapu ki nga tauwi.

46 I rongo hoki i a ratou e korero ana ki nga reo, e wakanui ana i te Atua. No reira a Pita i ki atu ai,

47 E ahei ano ranei tetahi te wakakahore i te wai, kia kua enei e iriiria kua wiwi nei ki te Wairua Tapu, rite tahi me tatou?

48 A ka mea ia kia iriiria ratou ki te ingoa o te Ariki. Me i reira ka tohe ratou kia nohonoho ia i etahi ra.

UPOKO 11.

A KA rongo nga apotoro me nga hoa e noho ana i Huria, ka tango ano hoki nga tauwi ki te kupu o te Atua.

2 Ano ka tae ake a Pita ki Hiruharama, ka tohe ratou o te kotinga kia a ia,

3 Ka mea, I tomo atu ra koe ki roto ki nga tangata kihai kotia, a i kai tahi me ratou.

4 Otira ka timata a Pita, ka ata korero marire ki a ratou, ka mea,

5 I te pa a hau i Hopa e inoi ana: ai kitea e a hau i te moe tetahi wakakitenga, ko tetahi mea e heke iho ana, ano he kakahu nui, he mea tuku iho i te rangi ki nga pito ewa; a tae mai ana ki a hau:

6 A ka titiro pu atu a hau ki reira, ka wakaaro a hau, a ka kite i nga mea waewae wa o te wenua, me nga kararehe maka, me nga mea ngokingoki, me nga manu o te rangi.

7 A ka rongo a hau i te reo e mea mai ana ki a hau, E ara, e Pita, patua, e kai.

8 A ka mea atu a hau, Kahore, e te Ariki; kiano hoki tetahi mea e noa ana, e kino ana i tapoko noa ki taku mangai.

9 A ka ki mai ano te reo ki a hau i te rangi, Ko a te Atua i waka-pai ai, ana e wakanoatia e koe.

10 A etoru meatanga o tenei: ka kohia katoatia ake ano ki te rangi.

11 Na, i reira pu ano ka tae mai nga tangata tokotoru ki te ware i noho ai a hau, kua tonoa mai i Hiharia ki a hau.

12 A na te Wairua a hau i mea kia haere tahi matou, kia kua e awangawanga. I haere atu ano hoki enei hoa tokoono i a hau, a ka tomo matou ki roto ki te ware o te tangata.

13 A ka korero mai ia ki a matou ki tona kitenga i te anahera i tona ware e tu ana, e mea ana ki a ia, Tonoa etahi tangata ki Hopa, tikina a Haimona, ko te rua nei o ona ingoa, ko Pita;

14 Mana e korero ki a koe etahi kupu e ora ai koe, me tou ware katoa.

15 A ka timata a hau te korero, ka tau iho te Wairua Tapu ki a ratou, me *te taunga* ki a tatou i te timatanga.

16 No reira a hau i mahara ai ki te kupu o te Ariki, ki tana i mea, I iriiri ra a Hoani ki te wai; ko koutou ia ka iriiria ki te Wairua Tapu.

17 Mo reira ra ki te mea kua ho atu e te Atua ki a ratou taua mea pu ano, me tana ki a tatou i wakapono nei ki te Ariki ki a

Ihu Karaiti ; ko wai koia a hau, e ahei ai a hau te arai i te Atua ?

18 Ano ka rongo ratou ki enei *mea*, mutu pu to ratou korero, ka mea, Ara, kua oti ano hoki te ho atu e te Atua ki nga tauwi te ripenetanga mo te oranga.

19 ¶ Na, ko ratou i wakamararatia i te wakato i mo Tepene i haere ki Piniki, ki Kaiperu, ki Anatioka, a kauwau ana ratou i te kupu ki nga Hurai anake, kahore ki etahi atu.

20 A ko etahi tangata o ratou no Kaiperu no Hairini, i haere atu ki Anatioka, i korero ki nga Kariki, i kauwau ki a Ihu te Ariki.

21 A i a ratou te ringa o te Ariki, he tino tokomaha i wakapono, i tahuri ki te Ariki.

22 ¶ Me i reira ka tae ake te rongo o enei *mea* ki nga taringa o te hahi i Hiruharama : a ka tonoa ake e ratou a Panapa kia haere ki Anatioka.

23 Ka tae ake ia, ka kite, i te atawai o te Atua, ka hari, ka ako i a ratou katoa kia pumau ratou ki te Ariki, ki te ngakau tohe.

24 He tangata pai hoki ia, ki tonu i te Wairua Tapu, i te wakapono : a he tokomaha te hunga i honoa ki te Ariki.

25 Me i reira ka haere atu a Panapa ki Tarahu, ki te rapu i a Haora :

26 A ka kitea ia, ka arahina ia ki Anatioka. A ka mea hoki kotahi to raua tino tau i huihui ai ki te hahi, a ka akona te tini. A i matua huaina nga akonga he Karaitiana i Anatioka.

27 ¶ A i aua ra, ka haere mai nga poropiti i Hiruharama ki Anatioka.

28 A ka wakatika tetahi o ratou, ko Akapa te ingoa, ka korero ia, *he mea wakaako* e te Wairua, meake ko te matenga nui i te hiakai pa ki te wenua puta noa : i rite

ano tenei i a Karauria Hihi e ora ana.

29 Me i reira ka mea katoa nga akonga, ki te ritenga o ta tetahi i wai rawa ai, kia kawea he oranga ki nga hoa e noho ana i Huria :

30 A i meinga ano e ratou, kawea ana ki nga kaumatua, *he mea mau* ki nga ringaringa o Panapa raua ko Haora.

UPOKO 12.

NA, i taua taima ka wakamaro a Herora te kingi i ana ringaringa ki te wakato i etahi o te hahi.

2 A patua ana e ia a Hemi te teina o Hoani ki te hoari.

3 A ka kite ia ko te mea pai ia ki nga Hurai, ka tohe ano ka hopu i a Pita. (Na, ko nga ra ia o te taro kihai rewenatia.)

4 Ano ka hopukia ia, ka maka ki te ware herehere, a tukua ana ki nga hoia kotahi tekau ma ono hei tiaki i a ia ; e mea ana, ko muri iho o te kapenga ka waka-putaia mai ai ia ki waho ki te iwi.

5 Koia hoki a Pita i puritia ai ki te ware herehere : otiia kihai mutumutu te tino inoinga a te hahi ki te Atua mona.

6 Ano ka tata, ka arahina ia ki waho e Herora, i taua po e moe ana a Pita i waenganui o nga hoia tokorua, he mea herehere ki nga mekameka erua : a ko nga kai tiaki hoki i te tatau, e tiaki ana i te ware herehere.

7 Na, ka tu mai te anahera o te Ariki, a ka tiaho te maramatanga i roto i te ware : ka papaki i te kaokao o Pita, ka wakaara ake i a ia, ka mea, E ara, hohoro. A ka marere nga mekameka i ona ringaringa.

8 A mea atu ana te anahera ki a ia, Witikiria koe, herea ou hu. A meinga ana e ia. Ka mea atu

ano ki a ia, Kakahuria tou, aru mai i a hau.

9 Ka haere atu ki waho, ka aru i a ia; a kihai mahara he pono ta te anahera i mea ai; hua noa he moe tana i kite ai.

10 Ano ka pahure te tuatahi te tuarua o nga kai tiaki, ka tae ki te tatau rino i te putanga ki waho ki te pa; a tuwera noa ana ki a raua: a ka puta raua ki waho, ka haere puta rawa i tetahi o nga ara, a haere ana te anahera.

11 A ka tino oho pu a Pita, ka mea, Na, ka tino mahara a hau, kua tono mai te Ariki i tana anahera, a ka oti a hau te tango e ia i te ringaringa o Herora, i te wakaaro katoa ano hoki o nga tangata o nga Hurai.

12 Ano ka wakaaroa e ia, ka tae atu ia ki te ware o Meri, te matua wahine o Hoani, ko te rua nei o ona ingoa ko Maka; kua huihui te tokomaha ki reira e inoi ana.

13 Ano ka patuki a Pita ki te tatau o te watitoka, ka tae ake he kotiro ki te wakarongo, ko Rora te ingoa.

14 Ano ka mohio ia ki te reo o Pita, kihai uakina te tatau i te hari, otira oma atu ana ki roto, ka korero ki te tunga mai o Pita i te tatau.

15 Ka mea atu ratou ki a ia, E haurangi ana koe. Ka tohe tonu ia, he pono. Ka mea ake ratou, Ha, ko tona anahera.

16 Otiia ka patuki tonu a Pita: a ka uakina, ka kite ratou i a ia, ka miharo.

17 A tohu ana ia ki a ratou ki te ringaringa kia kaua e kuihi, ka korero atu ki a ratou ki tona waka-putanga mai e te Ariki i te ware herehere. A ka mea ia, Korerotia atu enei mea ki a Hemi, ratou ko nga hoa. A puta atu ana ia, ka haere ia he wahi ke.

18 Na, ka ao te ra, kihai mea kia

iti te ohonga i nga hoia, kua ahatia ranei a Pita.

19 A ka rapu a Herora i a ia, a te kitea, ka wakawa ia i nga kai tiaki, ka mea, kia arahina ratou kia patua. A heke atu ana ia i Huria ki Hiharia, noho ana i reira.

20 ¶ A nui rawa te riri a Herora ki te hunga o Taira, o Hairona: otira ka puta mai ratou ki a ia ki te ngakau tahi, a ka oti te korero e ratou a Parahituha te rangatira o te ware moenga o te kingi, ka tohe kia houhia te rongo; no te mea hoki i wakaorangia to ratou wenua ki to te kingi.

21 A i tetahi ra i wakaritea ra ka wakakakahu a Herora i te kakahu kingi, ka noho ki runga ki te torona, a ka wakatu ki a ratou.

22 A ka karanga te iwi, He reo Atua, ehara i to te tangata.

23 A i reira pu ano ka patua ia e te anahera o te Ariki, no te mea kihai ho atu e ia te kororia ki te Atua; a kainga ana ia e nga toke, hemo ake tona wairua.

24 ¶ A ka tupu te kupu o te Atua, ka nui haere.

25 ¶ Na, hoki atu ana a Panapa raua ko Haora i Hiruharama, i te otinga o to raua minitātanga, a ka tangohia ki a raua a Hoani, ko te rua nei o ona ingoa ko Maka.

UPOKO 13.

NA, i te hahi i Anatioka etahi poropiti, me nga kai wakaako; ko Panapa ratou ko Himiona, i huaina nei ko Nikera, ko Ruhia no Hairini, ko Manaena i noho tahi nei i a Herora te titaraki, ko Haora.

2 A i a ratou e karakia ana ki te Ariki, e noho puku ana, ka mea atu te Wairua Tapu, Motuhia mai moku a Panapa raua ko Haora, ki te mahi i karangatiaa raua e a hau.

3 Me i reira ka noho puku ratou, ka inoi, ka wakapa i o ratou ringaringa ki a raua, ka tonoa kia haere.

4 Ko raua hoki he mea tono e te Wairua Tapu, ka puta atu ki Herukia; ka rere atu i reira ki Kai-peru.

5 A i a raua i Harami, ka kauwau te kupu o te Atua, i nga ware karakia o nga Hurai: i a raua ano hoki a Hoani hei kai wakaako.

6 ¶ A ka puta atu ratou i te motu ki Papaho, ka kitea tetahi tangata makutu, he poropiti teka, he Hurai, ko Paihu te ingoa:

7 I noho tahi ia ki te rangatira ki a Herekiuha Paora, he tangata ata wakaaro; nana nei i karanga ki a Panapa raua ko Haora, a hiahia ana kia rongo i te kupu o te Atua.

8 Otira ka wakatika ki a ratou a Eramaha te tangata makutu, (ko te wakamaoritanga hoki tenei o tona ingoa,) i mea hoki kia wakataturitia ketia te rangatira i te wakapono.

9 Me i reira ko Haora, (ara ko Paora,) ki tonu i te Wairua Tapu, ka titiro pu atu ki a ia,

10 Ka mea, E te tangata ki tonu i te tinihanga, i te tutu katoa, te tamaiti o te rewera, he hoa riri ki te tikanga katoa, ekore koe e waka-mutu te waka-puta ke i nga ara tika o te Ariki?

11 Na, hei aianei ka pa te ringaringa o te Ariki ki a koe, ka matapotia koe, ekore koe e kite i te ra i tetahi taima. A i reira pu ano ka taka iho ki a ia he kohu me te pouritanga; a ka haereere noa ia ka rapu kai arahi.

12 Ano ka kite te rangatira i tena i meatia, ka wakapono, ka miharo hoki ki te ako o te Ariki.

13 ¶ A ka rere atu a Paora ratou ko ana hoa i Papaho, ka u ki Pereka i Pamapurua: a wakarere

ana a Hoani i a raua, ka hoki ki Hiruharama.

14 Otira ka haere atu raua i Pereka, ka tae ki Anatioka i Pihiria, ka tomo atu ki te ware karakia i te ra hapati, ka noho iho.

15 A ka mutu te korerotanga o te ture me nga poropiti, ka tonu atu nga rangatira o te ware karakia ki a raua, ka mea, E hoa ma, ki te mea he kupu wakaako ta korua mo te hunga nei, korerotia ra.

16 Na, ka tu a Paora ki runga, ka tohu ki tana ringaringa, ka mea, E nga tangata o Ihairaira, e koutou e wehi ana ki te Atua, kia wakarongo.

17 Na te Atua o tenei iwi o Ihairaira i wiri-wiri o tatou matua, i wakanui te iwi, i a ratou e noho manene ana i te wenua o Ihipa, a kua arahina mai ratou e ia i reira ki te ringaringa maro.

18 A ewa pa tekau o ana tau i tukua ai e ia a ratou hanga i te koraha.

19 A ka witu nga iwi i waka-ngaro ai ia i te wenua o Kanana, ka wehewehea e ia to ratou wenua ki a ratou, he mea rota.

20 A muri iho i enei mea, ewa pea rau erima tekau o nga tau, i ho atu ai e ia he kai wakawa, taea noatia a Hamuera te poropiti.

21 No reira ano ka inoi ratou ki tetahi kingi: a ho atu ana e te Atua ko Haora, ko te tama a Kiha, he tangata no te pu o Penahamini i nga tau ewa tekan.

22 A ka oti ia te pei, ka waka-arahia ake ki a ratou a Rawiri hei kingi; ka korero ano hoki ia mona, ka mea, Kua kitea e a hau a Rawiri te tama a Hehe, he tangata rite tonu tona ngakau ki toku, mana aku hiahia katoa e wakarite.

23 Kua waka-arahia ake e te Atua a Ihu hei kai wakaora mo Ihairaira no nga momo o tenei tangata, rite tonu ki tana i korero ai:

24 I a Hoani i matua kauwau i te iririranga o te ripeneta ki te iwi katoa o Ihairaira, i mua atu o tana taenga mai.

25 A ka tata a Hoani, ka waka-mutu i tana mahi, ka mea ia, Ko wai koia a hau ki ta koutou wakaaro? Ehara ra a hau i a ia. Otiia tera te haere mai ana tetahi i muri i a hau, ko ona hu ekore e tika kia wetekina e a hau.

26 E hoa ma, e nga tamariki o te hapu o Aperahama, e te hunga i roto i a koutou e wehi ana ki te Atua, kua tonoa mai te kupu o tenei oranga ki a koutou.

27 Ko ratou hoki e noho ana i Hiruharama, me o ratou rangatira, no te mea kihai ratou i mohio ki a ia, ki nga reo ano hoki o nga poropiti e korerotia ana i nga hapati katoa, na ratou i wakarite ana reo ki to ratou wakamatenga i a ia.

28 Ahakoa ra kihai kitea e ratou he mea e mate ai ia, ka inoi ratou ki a Pirato kia kohurutia ia.

29 Ano ka rite katoa i a ratou nga mea i tuhituhia mona, ka tangohia iho ia i te rakau, ka wakatatoria ki te ana.

30 Otira na te Atua ia i wakaara ake i te mate :

31 A he maha nga ra i kitea ai ia e ratou, e te hunga i haere tahi ake i a ia i Kariri ki Hiruharama, ko ratou ano ana kai korero ki te iwi.

32 A e korero ana maua i te rongopai ki a koutou, i te kupu i wakaupakina ki nga matua,

33 Kua rite ano tenei i te Atua ki a tatou, o ratou tamariki, ki tana wakaarahanga ake ano i a Ihu ; me tena i tuhituhia i te rua o nga waiata, Ko koe taku Tama, no naianei koe i wakatupuria ake ai e a hau.

34 A ki tana wakaarahanga ake i a ia i te mate, te hoki ano ki te pirau, i penei tana korero, Ka ho

atu e a hau ki a koutou nga mea tapu, nga mea pono o Rawiri.

35 Koia hoki ia i mea ai i tetahi atu waiata, Ekore koe e tuku i tou Mea Tapu kia kite i te pirau.

36 Ano ra ka wakarite a Rawiri i te wakaaro o te Atua i tona wakaaparanga, ka moe ia, a wakatatoria ana ki ona matua, kite ana i te pirau :

37 Otira ko ia i wakaarahia ake nei e te Atua, kihai kite i te pirau.

38 Kia mohio ra koutou, e hoa ma, na tenei tangata i kauwautia ai ki a koutou te murunga o nga hara :

39 A mana hoki te tangata katoa e wakapono ana ka tika ai i nga mea katoa ekore ai koutou e tika ki te ture a Mohi.

40 Mo konei ra kia mahara, kei pa ki a koutou tera i korerotia e nga poropiti ;

41 E koutou, e te hunga waka-kino, kia kite, kia miharo, kia mate : ka mahi hoki a hau i te mahi i a koutou ra, he mahi ra ekore rawa e wakaponoia e koutou, ahakoa korerotia e te tangata ki a koutou.

42 ¶ A ka riro atu nga Hurai i te ware karakia, ka tohe nga tau-iwi kia kauwautia ano nga kupu ki a ratou i tenei ake hapati.

43 Ano ka riro te hunga ra he tokomaha nga Hurai me nga porohiraiti wakapono, i aru i a Paora raua ko Panapa : ka korero raua ki a ratou, ka tohe kia mau tonu ratou ki te atawai o te Atua.

44 ¶ A i tenei ake hapati, wahi iti ka huihui katoa mai te pa ki te wakarongo i te kupu o te Atua.

45 Ano ka kite nga Hurai i nga mano, ka ki ratou i te hae, ka wakakahoretia nga mea i korerotia e Paora, ka wakatekaia, ka korero kino.

46 Me i reira ka wakamaia a Paora raua ko Panapa, ka mea, I

tika ano kia matua korerotia te kupu o te Atua ki a koutou : otira ka peia atu e koutou, a ka wakaaro ekore e tika mo koutou te oranga tonutanga, na, ka tahuri ke maua ki nga tauwi.

47 I penei hoki te korero o te Ariki ki a matou, Kua wakaturia koe e a hau hei maramatanga ki nga tauwi, hei oranga koe ki nga pito o te wenua.

48 A ka rongo nga tauwi i *tenei* ka hari, ka wakakororia i te kupu o te Ariki : a ko te hunga ano i meinga mo te oranga tonutanga i wakapono.

49 A i korerotia te kupu o te Ariki i taua wenua puta noa.

50 ¶ Otira na nga Hurai i wakahihiri nga wahine karakia, me nga rangatira, me nga tangata nui o te pa, ka wakaara i te wakatohi ki a Paora raua ko Panapa, a peia atu ana raua i o ratou wenua.

51 A wakangahoroa ana te puehu o o raua waewae ki a ratou, ka haere atu raua ki Ikoniuma.

52 Na, wakakia ana nga akonga ki te haringa, ki te Wairua Tapu.

UPOKO 14.

A KA mea ano i Ikoniuma, ka haere tahi raua ki te ware karakia o nga Hurai, ka korero, a wakapono noa te tokomaha o nga Hurai, o nga Kariki.

2 Ko nga Hurai wakateka ia i wakauhau, i wakakino i nga ngakau o nga tauwi ki te hunga wakapono.

3 He maha ano hoki nga ra i tohe ai raua, i maia ai te korero ki nga mea o te Ariki, nana nei ano i wakapono te kupu o tona atawai, i tuku ano hoki kia meinga nga tohu me nga mea wakamiharo ki o raua ringaringa.

4 Oti ka wehewehe te mano o te

pa : ko etahi i u ki nga Hurai, ko etahi ki nga apotoro.

5 Ano ka paia te hapai e nga tauwi, e nga Hurai ano hoki, me o ratou rangatira, kia wakakinoa, kia akina raua ki te kowatu,

6 Ka tupato raua, ka rere ki Raihitara, ki Rerepi, nga pa hoki o Raikaonia, ki pahaki tata atu ano hoki :

7 A kauwautia ana e raua te rongo pai i reira.

8 ¶ A i Raihitara e noho ana taua tangata waewae ngoikore, he kopa ano no te kopu mai o tona matua, kahore ano ia i haere i mua iho :

9 I rongo ano ia i a Paora e korero ana : a ka titiro pu a Paora ki a ia, ka wakaaro, he wakapono ano tana e ora ai ia,

10 Ka mea ki te reo nui, E tu ki runga ki ou waewae. A ka wakatika ia, ka haere.

11 A ka kite te iwi i ta Paora i mea ai, ka karanga ake ratou, ka mea ki te ki o Raikaonia, Ko nga atua kua heke iho ki a tatou, ki te ahua o nga tangata.

12 A huaina ana e ratou a Panapa, ko Hupita ; a Paora ko Merekurai, no te mea ko ia te tangata tino korero.

13 Me i reira ko te tohunga karakia o Hupita i tu nei i mua i to ratou pa, ka mau okiha mai, me nga karauna ki o ratou kuwaha, i mea, kia patu mea tapu ratou ko te iwi.

14 Ano ka rongo nga apotoro a Panapa raua ko Haora, ka haehae i o raua kakahu, ka rere ki roto ki te iwi, ka karanga,

15 Ka mea, E mara ma, he aha ta koutou e mea ianei mea? He tangata hoki maua hiahia tahi me koutou, a e kauwau ana kia tahuri ke atu koutou i enei mea hangareka ki te Atua ora, nana nei i hanga te rangi, me te wenua, te moana, me nga mea katoa i roto.

16 Nana nei i nga wakatupura-
nga kua pahure atu, i tuku nga
iwi katoa kia haere i o ratou ara.

17 Ahakoa ra kihai mea kia ka-
hore he kai korero ki a ia, i a ia e
mea ana i te pai e ho mai ana ki
a tatou i te ua o te rangi, me nga
po wai kai, i a ia e wakaki ana i
o tatou ngakau i te kai i te ha-
ringa.

18 A mutu wakauana te iwi, i a
raua e korero ana i enei *kupu*, te
patu mea tapu ki a raua.

19 ¶ Na, haere mai ana nga Hu-
rai i Anatioka, i Ikoniuma, na
ratou i tohe te iwi, a akina ana a
Paora ki te kowatu, ka toia atu
ki waho o te pa, ehua, kua mate ia.

20 A i nga akonga e tu tahi ana
ki a ia, ka wakatika ia, ka haere
ki roto ki te pa: i te aonga ake
ano ka haere atu raua ko Panapa
ki Rerepi.

21 ¶ Ano ka kauwau raua i te
rongo pai ki taua pa, ka ako i te
tini, ka hoki mai raua ki Raihi-
tara, ki Ikoniuma, ki Anatioka,

22 Ka wakau i nga wairua o nga
akonga, ka tohe ratou kia mau
tonu ki te wakapono, a ma nga
mate maha e tapoko ai tatou ki
te rangatiratanga o te Atua.

23 A ka oti te wakarite nga kau-
matua mo ratou i nga hahi katoa,
ka inoi raua, ka noho puku, ka
tuku atu i a ratou ki te Ariki i
wakapono nei ratou.

24 A ka haereere raua i Pihiria,
ka tae atu ki Pamapurua.

25 Na, ka oti te kauwau e raua
te kupu i Pereka, ka heke iho ki
Ataria:

26 Ka rere atu i reira ki Ana-
tioka, i tukua hoki raua ki te ata-
wai o te Atua i reira, mo te mahi
kua oti nei i a raua.

27 A ka tae atu raua, ka waka-
mine i te hahi, ka korerotia a te
Atua i mea ai ki a raua, ki tana
uakanga i te tatau wakapono ki
nga tauwi.

28 A kihai poto te taima i noho
ai raua i reira ki nga akonga.

UPOKO 15.

A I heke iho etahi i Huria, i
ako i nga hoa, i mea, Ki te
kore koutou e kotia ki te rite-
nga a Mohi, ekore koutou e ora.

2 Me i reira kihai nohinohi te
wawai te tohe a Paora raua ko
Panapa ki a ratou, a ka mea ra-
tou, kia haere atu a Paora raua
ko Panapa me etahi atu o ratou
ki nga apotoro me nga kaumatua
ki Hiruharama ki tenei mea.

3 A arahina ana ratou e te hahi,
ka haere ra Piniki, ra Hamaria,
ka korero ki te wakaponotanga o
nga tauwi: ka tino wakahari i
nga hoa katoa.

4 Ka tae ratou ki Hiruharama,
ka puritia ratou e te hahi, e nga
apotoro, me nga kaumatua, ka
korerotia nga mea i mea ai te
Atua ki a ratou.

5 ¶ Otira ka wakatika etahi ta-
ngata wakapono o te hapu o nga
Parihi, ka mea, He mea tika ano
kia kotia ratou, kia meinga atu
kia wakarite i te ture a Mohi.

6 A ka wakamine nga apotoro
me nga kaumatua, kia wakaaroa
tenei mea.

7 ¶ Ano ka nui te tohe, ka wa-
katika a Pita, ka mea atu ki a
ratou, E hoa ma, e mahara ana
ano ra koutou, kua wiriwiri te
Atua i roto i a tatou i mua, kia
rongo nga tauwi ki toku mangai
i te rongo pai, kia wakapono.

8 A ko te Atua e matau nei ki
nga ngakau, i wakaae ki a ratou i
te hoatutanga o te Wairua Tapu
ki a ratou, me tana hoki ki a ta-
tou;

9 A kihai wehea tatou me ratou,
kua horoia nei o ratou ngakau ki
te wakapono.

10 Na, he aha ianei koutou ka
tohe ai ki te Atua, kia wakawai-

wahangatia nga kaki o nga ako-nga, kihai nei o tatou matua, kihai ano hoki tatou i kaha te hapai ?

11 Otira e waka pono ana tatou, ma te atawai o te Ariki a Ihu Karaiti ka wakaoranga ai tatou, heoi tahi me ratou.

12 ¶ I reira kihai kuihi te mano katoa, ka wakarongo ki a Panapa raua ko Paora, e waka puaki ana i nga merekara me nga mea waka miharo i mea ai te Atua i roto i nga tau iwi ki a raua.

13 ¶ Ano ka mutu raua te kiki, ka korero atu a Hemi, ka mea, E hoa ma, wakarongo mai ki a hau :

14 Kua korero a Haimona ki te tirohanga atawai mai o te Atua i mua, kia tangohia ake i nga tau iwi he iwi mo tona ingoa.

15 A e rite ana nga kupu a nga poropiti ki tenei ; kua oti hoki te tuhituhi,

16 Muri iho i enei *mea* ka hoki atu a hau, ka hanga ano i te tape-nakara o Rawiri i hinga iho nei ; ka hanga ano e a hau ona pakaru-hanga, ka wakaarahia ake :

17 Kia rapu ai te toenga o nga tangata ki te Ariki, nga tau iwi katoa ano hoki kua karangatia nei toku ingoa ki a ratou, e ai ta te Ariki, nana nei anei *mea* katoa i mea.

18 E mahara ana te Atua ki ana mahi katoa no te timatanga ra ano o te ao.

19 Mo konei hoki taku wakaaro, aua tatou e wakarururu i a ratou i roto i nga tau iwi, e tauri ana ki te Atua :

20 Otira me tuhituhi atu ki a ratou kia kua e tango ki nga mea wakakino o nga wakapakoko, ki te moe tahae, ki te mea nonoti te kaki, ki te toto.

21 No mua iho hoki a Mohi i kauwautia ai i nga pa katoa, e korerotia ana ano i nga ware ka-rakia i nga hapati katoa.

22 ¶ Me i reira i pai nga apotoro, nga kaumatua me te hahi katoa kia tonoa etahi tangata wiri-wiringa no ratou ki Anatioka, ratou tahi ko Paora ko Panapa ; ko Hura ia, ko te rua nei o ona ingoa ko Pahapa, me Hira hoki he hunga wakaako no ratou :

23 I tuhituhia enei *mea kia mau-ria* ki o ratou ringaringa ; Ko nga apotoro, ko nga kaumatua, me nga hoa ki nga hoa no roto i nga tau iwi i Anatioka, i Hiria, i Kirikia, Kia ora koutou :

24 No te mea kua rongo matou, na etahi i haere atu i roto i a matou i waka pororaru koutou ki nga kupu, i waka puta ke o koutou wairua, mea ana, Me kokoti *kou-tou*, me wakarite te ture ; kihai ano matou i mea atu ki a ratou :

25 I pai hoki matou, i a matou e wakaaro tahi ana, kia tonoa ngatahitia atu nga tangata wiri-wiri ki a koutou, me o matou hoa aroha a Panapa raua ko Paora,

26 He hunga kihai tohu kia ora raua, mo te ingoa o to tatou Ariki a Ihu Karaiti.

27 Mo reira ka oti te tono atu e matou a Hura raua ko Hira, ma raua ano hoki e korero a kupu atu aua *mea* ano.

28 I pai hoki ki te Wairua Tapu, ki a matou ano hoki, kia kua koutou e waka wai wahangatia ki tetahi pikaunga ke atu, ko anei *mea* tika anake ;

29 Kia kua e tango ki nga mea i patua ma nga wakapakoko, ki te toto, ki te mea nonoti te kaki, *kia kua* e moe tahae : ki te kape koutou i anei, ka pai koutou. Hei kona ra.

30 A ka oti ratou te tono, ka haere ki Anatioka : ka huihui te mano, ka ho atu e ratou te puka-puka :

31 Korerotia ana e ratou, ka hari mo nga korero.

32 He poropiti ano hoki a Hura

raua ko Hira, ka korero ki nga hoa, ki nga kupu maha, ka wakau i a ratou.

33 A ka roa te nohoanga, ka tukua marietia kia haere atu i nga hoa ki nga apotoro.

34 Ahakoa ra i pai a Hira kia noho i reira.

35 A Paora raua ko Panapa i noho ano i Anatioka, e ako ana, e kauwau ana i te kupu o te Ariki me ara hoa tokomaha atu.

36 ¶ Na, i muri iho i etahi ra, ka mea atu a Paora ki a Panapa, Ka tahuri ano taua kia kite i o taua hoa i nga pa katoa i kauwau ai taua i te kupu o te Ariki, to ratou peheatanga.

37 Otira, ka mea a Panapa, Kia tangohia ki a raua a Hoani, ko te rua nei o ona ingoa, ko Maka.

38 Ka wakaaro a Paora, ekore e pai kia tangohia ia i wakarere nei i a raua i Pamapurua, kihai haere tahi i a raua ki te mahi.

39 Heoi ka nui to raua wawai, a wahi ke ana raua tetahi i tetahi: tangohia ana e Panapa a Maka, rere atu ana ki Kaipuru;

40 A tango ana a Paora i a Hira, haere ana, ua oti ia te tuku e nga hoa ki te atawai o te Atua.

41 Ka haere ia i Hiria, i Kirikia ano hoki, e wakau ana i nga hahi.

UPOKO 16.

ME i reira haere mai ana ia ki Rerepi, ki Raihitara, na, i reira tetahi akonga, ko Timoti tona ingoa, he tamaiti no tetahi wahine wakapono, he wahine Hurai; ko tona matua tane ia he Kariki:

2 I pai te korero mona a nga hoa i Raihitara, i Ikoniuma.

3 I hiabiah a Paora kia haere ia i a ia; a tangohia ana, kotia ana ia, no te mea e noho ana nga Hurai i ana wahi: kua mohio katoa

ano ratou, he Kariki tana matua tane.

4 A i a ratou e haereere ana i nga pa, ka tukua ki a ratou nga ture kia wakaritea, nga mea i meinga e nga apotoro, me nga kaumatua, i Hiruharama.

5 A wakaukia ana nga hahi ki te wakapono, ka tokomaha haere i nga ra katoa.

6 Na, ka haere ratou i Pirikia puta noa, me te wenua o Karatia, ka puritia ratou e te Wairua Tapu kia kua e kauwau i te kupu i Ahia,

7 Ka tae atu ratou ki Mihia, ka mea kia haere ki Pitinia: kihai ratou i tukua e te Wairua.

8 Ka pahure Mihia, ka heke iho ratou ki Toroa.

9 ¶ Ka kitea he moe e Paora i te po; Ko tetahi tangata no Makeronia e tu ana, e tohe ana ki a ia, e mea ana, Wakawiti mai ki Makeronia, hei hoa mo matou.

10 Kite kau ano ia i te moe, i reira pu ano ka mea matou kia haere ki Makeronia, i mea hoki matou kua karangatia matou e te Ariki hei kauwau i te rongo pai ki a ratou.

11 Na, ka rere matou i Toroa, tika tonu ki Hamotarakia, i te aonga ake ki Neaporia;

12 I reira ano ki Piripai, ko ia te tino pa o taua wahi o Makeronia, he koroni: a i noho matou i taua pa i etahi ra.

13 A i te ra hapatu, ka haere atu matou i te pa ki te taha o te awa, ki te wahi inoi; ka noho matou ki raro, ka korero ki nga wahine i wakamine mai ki reira.

14 ¶ A rongo ana tetahi wahine ko Riria te ingoa, he kai hoko papura no te pa o Taiataira, he wahine karakia ki te Atua. Na te Ariki tona ngakau i wakamakwa, i rongo ai ia ki nga mea i korerotia e Paora.

15 Ano ka oti ia te iriiri me te

hunga o tona ware, ka tohe atu ia, ka mea, Ki te mea kua wakararo koutou ka pono a hau ki te Ariki, haere mai ki toku ware noho ai. A tohea ana matou e ia.

16 ¶ A ka mea hoki i a matou e haere ana ki te inoi, ka tutaki ki a matou he kotiro wairua makutu, he maha nga utu i riro mai i a ia, mo ana rangatira, i a ia e poropiti ana :

17 Aru ana ia i a matou ko Paora, ka karanga, ka mea, He pononga enei tangata no te Atua i runga rawa, ko ratou hei korero mai ki a tatou i te ara ki te oranga.

18 A he maha ana ra i penei ai. No ka mamea a Paora, ka tauri, ka mea atu ki te wairua, Ka mea atu a hau ki a koe ki te ingoa o Ihu Karaiti kia puta mai i a ia. A ka puta mai i taua haora.

19 ¶ Ano ka kite ana rangatira, ka hemo te maharatanga ki te utu mo ratou, ka mau ki a Paora raua ko Hira, a toia ana ki te kainga hoko ki nga rangatira,

20 A arahina ana raua ki nga rangatira wakawa, ka mea, He Hurai enei tangata, e tino wakararu ana i to tatou pa,

21 A e korero ana raua i nga ritenga ekore e tika kia tangohia e tatou, kia wakaritea ranei, *ta te mea hoki* no Roma tatou.

22 A ka wakatika mai te mano ki a raua : ka haehae nga rangatira i o raua kakahu, ka unga kia wiuu.

23 A ka maha nga panga o te wiu ki a raua, ka maka ki te ware herehere, ka mea atu ki te rangatira o te ware herehere kia mau raua te pupuri :

24 Ka rongoi ki taua kupu, ka maka raua ki te ware herehere ki roto rawa, ka wakaukia o raua waewae ki te rakau.

25 ¶ I waenganui po ka inoi a

Paora raua ko Hira, ka waista ki te Atua : a wakarongo ana nga herehere ki a raua.

26 A pa wakarere mai ana te ngaueuetanga nui o te wenua, oioi noa nga hanganga ake o raro o te ware herehere ; hohoro tonu nga tatau katoa te puare, ka korokoro nga herenga o *ratou* katoa.

27 Oho ana te rangatira o te ware herehere i te moe, ka kite i nga tatau o te ware herehere e puare ana, ka unu ia i *tana* hoari, a wahi iti ia patu i a ia ano, hua noa hoki kua oma nga herehere.

28 Otira ka karanga a Paora ki te reo nui, ka mea, Aua koe e kino ki a koe : tenei ano matou

katoa.

29 Me i reira ka karanga ia ki tetahi rama, ka rere atu ki roto, ka haere wiri atu, ka hinga iho ki a Paora raua ko Hira,

30 Arahina ana raua ki waho, ka mea ia, E mara ma, me aha ka ora ai a hau ?

31 Ka mea atu raua, Me wakaponono ki te Ariki, ki a Ihu Karaiti, ka ora ai koe, me tou ware ano hoki.

32 A korero ana ki a ia i te kupu o te Ariki, ki te *hunga* katoa ano hoki o tona ware.

33 A tangohia ana e ia i taua haora o te po, horoia ana o raua wiunga ; a iiriia ana ia me tona *hunga* katoa i reira pu ano.

34 Ka arahina raua ki tona ware, ka wakatakoto kai ki a raua, ka hari, ka wakaponono ki te Atua, me tona ware katoa.

35 ¶ Ka ao te ra ka tono nga rangatira wakawa i nga katipa, ka mea, Tukua te *hunga* ra.

36 A korerotia ana e te rangatira o te ware herehere ki a Paora enei kupu, Kua oti te tono mai e nga rangatira wakawa kia tukua korua : haere ra korua, haere marie.

37 Otiia ka mea atu a Paora ki a ratou, Kua wiuu nuitia maua

nga tangata o Roma, i te mea kiano maua i wakawakia, a maka ana ki te ware herehere; a ka peia pututia nei maua? kahore; me haere mai ratou ano, ka arahi ai i a maua ki waho.

38 Korerotia ana anei kupu e nga katipa ki nga rangatira wakawa: a ka wehi ratou i te rongo nga ai no Roma raua.

39 Ka haere mai ratou, ka tohe ki a raua, ka arahina mai ki waho, ka mea atu kia haere atu i te pa.

40 A haere atu ana raua i te ware herehere, ka tomo atu ki te ware o Riria: ka kite raua i nga hoa, ka wakamarie i a ratou, ka haere.

UPOKO 17.

NA, ka puta atu raua i Amapi-poria, i Aporonia, tae atu ana ki Teharonika, i reira te ware karakia o nga Hurai:

2 A ko te hanga hoki a Paora, ka haere atu ia ki a ratou, a etoru nga hapati i tohe ai ki a ratou ki nga karaipiture,

3 Korero ana, wakuapuaki ana, i tika ano kia mate a te Karaiti, kia ara mai ano i te mate; a ko Ihu Karaiti ano tenei e korerotia nei e a hau ki a koutou.

4 Ko etahi o ratou i wakapono, i huihui ki a Paora raua ko Hira; he tini ano hoki nga Kariki karakia, kihai ano hoki i ruarua nga wahine rangatira.

5 ¶ Otira ko nga Hurai kihai nei i wakapono, i wakatakariri, a ka tango ki a ratou i etahi koroke kino no te *hunga* mangere, ka huihuia te mano, ka wakaoho i te pa, ka hapainga ki te ware o Hahona, ka tohe kia arahina raua ki te iwi.

6 A no te mea kahore ratou i kitea, ka toia a Hahona me etahi atu o nga hoa ki nga rangatira o te pa, ka mea, Ka tae mai ano

hoki ki konei tenei *hunga* i poro-huritia ai te ao nei;

7 Kua tangohia ratou e Hahona: a e mea katoa ana tenei *hunga* tika ke i nga ture a Hiha, e mea ana, Tera atu ano tetahi kingi ko Ihu.

8 A pororaru ana te mano me nga rangatira o te pa i to ratou rongonga ai i enei *mea*.

9 A ka oti te tango tetahi *mea* i a Hahona i era atu hoki, ka tukua ratou *kia haere*.

10 ¶ I reira ano ka tonoa a Paora raua ko Hira e nga hoa i te po ki Peria: ka tae ki reira, ka tomo atu raua ki te ware karakia o nga Hurai.

11 Erangi enei i rangatira i ara i Teharonika, i hohoro ratou te tango i te kupu, i rapu tonu i nga karaipiture i nga ra katoa, te tikanga o enei *mea*.

12 Na reira i wakapono ai te tokomaha o ratou; a kihai ruarua nga wahine rangatira, me nga tangata Kariki.

13 ¶ A ka rongo nga Hurai o Teharonika, kua korerotia e Paora te kupu o te Atua i Peria, ka haere mai hoki ratou ki reira wakahau ai i te iwi.

14 I reira ano ka tonoa a Paora e nga hoa kia haere, ano ko te moana: ko Hira ia raua ko Timoti i noho ano i reira.

15 Ko te *hunga* arahi i a Paora i arahi i a ia ki Atene: a rongo ana ratou i te kupu a Paora kia hohoro ake ki a ia a Hira raua ko Timoti, ka haere ratou.

16 ¶ Na, i a Paora e tatari ana ki a raua i Atene, ka oho tona wai-rua i roto i a ia, i tona kitenga ai i te pa e ki tonu ana i nga waka-pakoko.

17 Na reira hoki ia i tohe ai i te ware karakia ki nga Hurai, ki te *hunga* karakia ano hoki, a i tohe ano i te kainga hoko ki te *hunga* i rokohina e ia, i nga ra katoa.

18 A ka tohe ano ki a ia etahi o

nga tohunga o nga Epikureana, me nga Toika. Ko etahi i mea, He aha ianei ta tenei koroke kororero e mea? ka mea etahi, E ngia ano, he kai korero ia i etahi Atua ke: no te mea hoki i kauwautia a Ihu me te aranga mai.

19 Ka mau ratou ki a ia, ka arahi ki Areopaka, ka mea, Ekore ranei matou e ahei te rongo he aha ranei tenei ako hou e korerotia nei e koe?

20 E ho mai ana hoki e koe nga mea poka hou ki o matou taringa: e hiahia ana matou kia rongo he aha ranei enei *mea*.

21 (Ko nga tangata katoa hoki o Atene, me nga manuhiri e noho ana i reira, i wakapau i o ratou ra ki te penei anake, ki te korero ranei, ki te wakarongo ranei i tetahi *mea* hou.)

22 ¶ Me i reira ka tu a Paora i waenganui o Areopaka, ka mea, E nga tangata o Atene, e kite ana a hau e tino karakia ana koutou ki nga *mea* katoa.

23 I a hau hoki e haereere ana, e matakitaki ana i a koutou mea tapu, ka kite a hau i te ata me tenei tuhituhinga, MO TE ATUA NGARO. Ko ta koutou e karakia kuware nei, ko taku ia e korero ai ki a koutou.

24 Ko te Atua i hanga ai te ao me nga *mea* katoa i roto, ko ia te Ariki o te rangi me te wenua, ekore e noho i nga temepara i hanga ki te ringaringa;

25 Ekore ano hoki ia e karakiatia ki nga ringaringa tangata, ano ra he mate tona ki tetahi aha ranei, ko ia hoki hei ho mai ki nga tangata katoa i te orange, i te manawa, i nga *mea* katoa;

26 A ka oti i a ia te hanga ki te toto tahi nga iwi katoa o nga tangata hei noho i te mata katoa o te wenua; nana hoki i wakaaro nga taima i wakaritea i mua, me

nga tutukitanga o to ratou nohoanga;

27 Kia rapu ai ratou ki te Ariki, me kore e wawakia ia e ratou, a ka kitea, ahakoa ra kihai ia i matara atu i tetahi o tatou:

28 I roto hoki i a ia ka ora nei, ka haere nei, ka noho nei tatou; me ta etahi o o koutou kai tito i mea, Ko tatou hoki ona uri.

29 Na, ko tatou te uri o te Atua, aua tatou e mea, E pera ana te *ahua* o te Atua me te koura, me te hiriwa, me te kowatu ranei, i wakapakokoria e te tohungatanga, e te wakaaro o te tangata.

30 Kihai tirohia e te Atua nga taima o te kuwaretanga; tena ko tenei, e mea ana ia kia ripeneta nga tangata katoa o ia wahi o ia wahi:

31 Mo te mea hoki kua wakaritea e ia te ra e wakawakia ti-katia ai te ao e te tangata kua meinga e ia; kua wakaponohia mai hoki ki nga tangata katoa, i a ia i wakaara mai i taua tangata i te mate.

32 ¶ Ka rongo ratou ki te aranga mai o te tangata mate, ka tawai etahi, ko etahi i mea, Taihoa atu matou e wakarongo ki a koe ki tenei *mea*.

33 Heoi ra ka haere atu a Paora i roto i a ratou.

34 Ahakoa ra i u ano etahi tangata ki a ia, i wakapono: ko Rionihia te Areopakati tetahi, me tetahi wahine ko Ramari te ingoa, ratou ko etahi atu.

UPOKO 18.

MURI iho i enei *mea* ka mahue Atene i a Paora, ka haere atu ki Koriniti.

2 A ka kitea he Hurai, ko Akuira te ingoa, i wanau i Ponotoha, i haere tata mai i Itari raua ko tana wahine ko Pirihira; (uo te mea kua unga e Karauria

kia haere atu nga Hurai katoa i Roma:) ka haere atu ia ki a raua.

3 A noho ana ia i a raua, mahi ana: no te mea he mahi tahi hoki to raua, ko to raua mahi hoki he tui ware.

4 A korero ana ia i te ware karakia i nga hapati katoa, ka tohe ki nga Hurai, ki nga Kariki.

5 Ka tae mai a Hira raua ko Timoti i Makeronia, ka tohe te wairua o Paora, ka korero ki nga Hurai, ko Ihu ano te Karaiti.

6 Ano ka totohe ratou, ka korero kino, ka rui ia i ona kakahu, ka mea atu ki a ratou, Hei runga ano hei o koutou matenga o koutou toto; e ma ana a hau: amua ake nei ka haere a hau ki nga tauwi.

7 Ka haere atu ia i reira ka tomo ki te ware i tetahi tangata, ko Hutuha te ingoa, he tangata karakia ki te Atua, ko tona ware i tata pu ki te ware karakia.

8 I wakapono hoki ki te Ariki a Kirihipu te rangatira o te ware karakia, me tona ware katoa; a he tokomaha te hunga o Koriniti i wakarongo, a wakapono ana, ka iriiria.

9 ¶ A ka korero te Ariki ki a Paora i te po ki te moe, Aua e wehi, korero ra, aua e wahan-gu:

10 Tenei hoki a hau kei a koe, ekore hoki tetahi e wawai atu ki a koe e mate ai koe: he tokomaha hoki oku tangata i tenei pa.

11 Kotahi ana tau eono mara-ma i noho ai ia ki te ako i te kupu o te Atua i roto i a ratou.

12 ¶ A i a Kario e noho ana hei rangatira i Akaia, ka waka-tika tahi nga Hurai ki a Paora, ka arahina atu ia ki te nohoanga wakawa,

13 Ka mea, E tohe ana te koroke nei ki nga tangata kia ka-

rakia ki te Atua, puta ke i ta te ture.

14 Ka wano a Paora ka korero, ka mea atu a Kario ki nga Hurai, E nga Hurai, me he mea ra ko tetahi hanga he, he mahi kino ranei, ka tika raia kia tukua koutou.

15 Otira me he tohenga ki te kupu ki nga ingoa, me to koutou ture, ma koutou e titiro; ekore hoki a hau e pai *kia waiho* a hau hei kai wakawa ki enei mea.

16 A ka peia atu ratou i te nohoanga wakawa.

17 Me i reira ka mau nga Kariki katoa ki a Hotene, ki te rangatira o te ware karakia, ka wia ia i mua o te nohoanga wakawa. A kihai a Kario i wakaaro ki tetahi o enei mea.

18 ¶ A he maha ano nga ra a Paora i noho ai, ka poroporoaki ki nga hoa, ka rere ki Hiria, i a ia hoki a Pirihira raua ko Akui-ra; i waru ano ia i tona upoko i Henekiria, he ki tapu hoki nona.

19 Tae atu ana ia ki Epeha, ka mahue raua i reira: ko ia ano i tomo atu ki te ware karakia, tohe ana ki nga Hurai.

20 A ka mea ratou kia roa tana nohoanga i a ratou, kihai ia i waka-ae;

21 Otira ka poroporoaki ia ki a ratou, ka mea, Me wakarite ano e a hau te hakari meake nei takoto i Hiruharama: e hoki atu ano ia a hau ki a koutou, ki te pai te Atua. A rere atu ana ia i Epeha.

22 A ka u ia ki Hiharia, ka haere atu, ka owa atu ki te hahi, ka haere iho ki Anatioka.

23 A ka roaroa kau iho te noho, ka haere, ka haereere marie i te wenua o Karatia o Pirikia, ki te wakakaha i nga akonga katoa.

24 ¶ A haere mai ana tetahi Hurai ki Epeha, ko Aporo te ingoa, i wanau ki Arekanara, he tangata matau ki te korero, he

tangata mohio ano hoki ki nga karaipiture.

25 Kua wakamatauria tenei *tangata* ki te ara o te Ariki; a *he tangata* ngakau wai ngoi, ka korero ia, ka wakaako tika i nga mea o te Ariki, i matau ia ki te iriiringa a Hoani anake.

26 A ka anga ia, ka wakamaia te korero i te ware karakia: wakarongo ana a Akuirā raua ko Pirihira ki a ia, ka mau raua ki a ia, ka wakakite i te tino tikanga o te ara o te Atua.

27 Ano ka hiahia ia kia haere atu ki Akaia, ka tohe atu nga hoa, ka tuhituhi ki nga akonga kia tangohia ia: ka tae atu ia ka wakau i a ratou i wakapono i te kaha o te Atua.

28 Ka tino tohea nuitia ki nga Hurai, ka wakakite i nga karaipiture, ko Ihu te Karaiti.

UPOKO 19.

A KA mea hoki i a Aporo i Koriniti, ka puta atu a Paora i nga wahi o runga, ka haere atu ki Epeha: a ka kite ia i etahi o nga akonga,

2 Ka mea atu ia ki a ratou, Kua wiwi ranei koutou ki te Wairua Tapu, i muri iho o to koutou wakaponotanga? Ka mea atu ratou ki a ia, Kiano ra matou i rongo noa ki te Wairua Tapu.

3 Ka mea atu ia ki a ratou, i iriiria oti koutou ki te aha? Ka mea atu ratou, Ki te iriiringa a Hoani.

4 Me i reira, ka mea atu a Paora, I iriiri raia a Hoani ki te iriiringa o te ripeneta, i mea atu ki te iwi kia wakapono ratou ki a ia e haere mai i muri i a ia, ara ki a Karaiti Ihu.

5 Ka rongo ratou, ka iriiria ki te ingoa o te Ariki a Ihu.

6 A ka oti i a Paora te waka-

takoto i *ana* ringaringa ki a ratou, ka pa mai te Wairua Tapu ki a ratou, a ka korero ki nga reo, ka wakaporopiti.

7 A kotahi tekau me rua o nga tangata katoa.

8 ¶ A ka tomo atu ia ki te ware karakia, ka korero maia i nga marama etoru, tohe ana, korero ana i nga *mea* o te rangatiratanga o te Atua.

9 Ano ka wakapakeke etahi, ka wakateka, ka korero kino ki taua ritenga ki te aroaro o te mano, ka haere atu ia i a ratou, ka wahi ke i nga akonga, ka tohe tonu i te tini o te ra i te kura o Tairanua.

10 A erua nga tau i penei ai; a i rongo katoa ratou e noho ana i Ahia i te kupu o te Ariki a Ihu, nga Hurai, me nga Kariki.

11 A he merekara nunui a te Atua i mea ai ki nga ringaringa o Paora:

12 A mauria noatia mai ra ano i tona tinana ki te hunga mate nga akiha, nga aporona ranei, a haere ana nga mate i a ratou, puta atu ana ano hoki nga wairua kino i a ratou.

13 ¶ Me i reira ka anga etahi o nga Hurai makutu e haereere noa ana, ka wakahua i te ingoa o te Ariki a Ihu ki a ratou i nga wairua kino, ka mea, E tohe ana matou i a koutou ki a Ihu, ko ta Paora e kauwau nei.

14 I pera ano hoki nga tamariki tokowitu o Hewa, he Hurai ia, he tino tohunga karakia.

15 Ka ki ake te wairua kino, ka mea, E mohio ana a hau ki a Ihu, e matau ana ano hoki a hau ki a Paora, tena ko koutou, ko wai ranei?

16 A ko te tangata i a ia nei te wairua kino, i rere atu ki a ratou, i kaha i a ratou, i toa i a ratou, no ka oma kau atu *ka oma* maru atu ratou i taua ware.

17 A i mohio ano hoki ki tenei nga Hurai katoa me nga Kariki e noho ana i Epeha; ka tau te wehi ki a ratou katoa, a wakanuia ana te ingoa o te Ariki a Ihu.

18 A he tokomaha i haere mai o ratou kua wakapono, i waki, i wakakite i a ratou hanga.

19 A he tokomaha ano hoki o ratou i mahi i nga mahi makutu, i huihui mai i a ratou pukapuka, i tahu ki te aroaro o *te tangata* katoa: a taua ana nga utu o *aua pukapuka*, ka kitea erima tekau mano o nga hiriwa.

20 Heoi ra ka nui haere te tupu o te kupu o te Atua, ka kaha.

21 ¶ Ano ka rite enei *mea*, ka mea a Paora ki tona wairua, ina puta ia i Makeronia, i Akaia, kia haere ki Hiruharama, mea ana, Ka tae atu a hau ki reira, kia kite ano a hau i Roma.

22 A tokorusa ana i tono atu ai ki Makeronia, o ratou e minita ana ki a ia, a Timoti raua ko Eratuha: ko ia ano i nohonoho i Ahia.

23 Me i reira kihai nohinohi te nganga ki taua hanga.

24 Ko tetahi tangata hoki ko Rimitiriu te ingoa, he kai mahi hiriwa, nana i hanga nga temepara hiriwa o Riana, a kihai nohinohi te utu i riro atu i a ia ki nga kai mahi;

25 I wakaminea ratou e ia me ara kai mahi i taua *mahi* tahi, ka mea atu, E mara ma, e matau ana ano ra koutou, na tenei mahi i riro mai ai o tatou rawa.

26 A e kite ana, e rongongo koutou, kihai mea ki Epeha anake, otira i Ahia katoa kua wakawai tenei Paora, kua wakaputa ke i te hunga tokomaha, mea ana, Ehara i te Atua, ara i hanga e te ringaringa:

27 A haunga ano tenei mahi a tatou meake wakakahoretia; otira ko te temepara hoki o te atua

nui a Riana ka kapea, ko tana nuinga hoki, e karakiatia nei e Ahia katoa me te ao, meake wakangaromia.

28 A ka rongongo ratou ka ki te puku riri, ka karanga ake, ka mea, E nui *ana* a Riana o nga tangata o Epeha.

29 A ka tutu te puehu o te pa katoa: ka hopukia a Kaia raua ko Aritaku, he hunga no Makeronia, he hoa haere hoki no Paora, ka huaki tahi atu ki te ware matakutaki takaro.

30 Ka hiahia a Paora kia tomo atu ki te iwi, kihai ia i tukua e nga akonga.

31 A ka unga atu etahi o nga rangatira o Ahia, o ana hoa ra, ka tohe atu kia kaua ia i tuku atu i a ia ano ki te ware matakutaki takaro.

32 Puta ke te karanga a etahi a etahi: kua raruraru ke hoki taua wakaminenga, ko te nuinga kihai matau ki te mea i huihui ai ratou.

33 A tonoa ana a Arehanera i roto i te tini, na nga Hurai ia i mea kia wakatika. A tawiri ana a Arehanera ki *tana* ringaringa, ka hiahia kia korero atu ki te iwi.

34 Otira ka matau ratou he Hurai ia, ka parare tahi katoa ake, erua nga haora i parare ai, E nui *ana* a Riana o nga tangata o Epeha.

35 A ka marire te iwi i te kairaipi, ka mea atu ia, E nga tangata o Epeha, ko tehea tangata ekore e mohio, ko te pa o nga tangata o Epeha te kai tiaki temepara o te atua nui a Riana, o te *wakapakoko* ano hoki i taka iho i a Hupita?

36 No te mea ekore e ahei kia korerotia kinotia enei *mea*, erangi ra kia rangimarie koutou, a kia kaua e hikakatia te mea.

37 Kua oti hoki te arahi mai e

koutou enei tangata, ehara ratou i te hunga tahae mea tapu, ehara ano hoki i te hunga korero kino ki to koutou atua.

38 Ki te mea ra he kupu ta Rimitiri ratou ko ana hoa mahi ki tetahi *tangata*, tena ano te waka-wakanga me te kai wakawa: hei kona ratou tohe ai tetahi ki tetahi.

39 Ki te mea ra ka uia e koutou he mea ke atu, ma te huihui-nga tika e wakarite.

40 Ora noa hoki tatou ka riria mo to tenei ra wawaitanga, ta te mea hoki kahore he tikanga e ahei ai tatou te mea atu ki tenei ngangatanga.

41 Ano ka puaki enei kupu, ka tono i te wakaminenga.

UPOKO 20.

A KA mutu te nganga, ka karangatia e Paora nga akonga, ka awitia, ka haere, ka anga ki Makeronia.

2 Ka puta ia i sua wahi, a ka nui tana korerotanga ki a ratou, ka haere ia ki Kariki;

3 Ka noho ia i reira i nga mara-ma etoru. A i nga Hurai e wakatakoto kauwae ana mona, i a ia meake rere ki Hiria, ka mea kia hoki ma Makeronia.

4 A ka haere tahi i a ia tae noa ki Ahia, ko Hopate no Perea; ko Aritaku raua ko Hekunu no Te-haronika: ko Kaiu no Rerepi me Timoti; a ko Tikiku raua ko Toropimu no Ahia.

5 I haere anei i mua i tatari ki a matou i Toroa.

6 A i te mutunga o nga ra o te taro kihai rewenatia ka rere atu matou i Piripai, po rima ka rokohina ratou i Toroa; ka noho matou i reira i nga ra ewitu.

7 ¶ A i te ra tuatahi o te wiki i nga akonga ka huihui ki te wawati taro, ka kauwau a Paora ki

a ratou, ka wano hoki ka haere i te aonga ake; ka wakaroa i tana korero, a taea noatia waenganui po.

8 A he maha nga rama i te ruma i runga i te wahi i huihui ai ratou.

9 A i te matapihi e noho ana tana taitamariki, ko Utiku te ingoa, e tino parangia ana i te moe, ka taka iho i te toru o nga wakapaparanga ruma, tangohia ake kua mate.

10 A heke iho ana a Paora, hinga ana ki runga i a ia, ka awi i a ia, ka mea, Kei oho koutou, kei roto hoki i a ia tona wairua.

11 Kake atu ana ano ia, ka wawati taro, ka kai, a roa rawa te korerotanga puao noa, ka haere.

12 Arahina oratia atu ana e ratou tana taitamariki, kihai nohinohi te wakamarietanga.

13 ¶ Ko matou i tae wawe ki te kaupuke, i rere atu ki Aho, ka mea kia utaina a Paora i reira: nana hoki i poroaki, i mea hoki ia kia ra uta.

14 A ka tutaki ia ki a matou ki Aho, ka utaina ia, ka rere matou ki Mitirini.

15 Ka rere atu matou i reira, i te aonga ake ka rite matou ki Kio; ao ake ano ka u ki Hamo, a noho ana ki Torokiriama; ao ake ano ka u ki Miritu.

16 I mea hoki a Paora kia rere wakawaho i Epeha, kei wakaroa hoki ia i Ahia: i porangi hoki me kore ia e tae atu ki Hiruharama i te ra o te Petekoha.

17 ¶ Ka unga atu e ia i Miritu ki Epeha, ka karangatia nga kaumatua o te hahi.

18 A ka tae mai ratou ki a ia, ka mea atu ia ki a ratou, E mahara ana koutou ki taku pehe-tanga i pehea ai a hau i roto i a koutou i nga ra katoa, no te ra tuatahi i haere mai ai a hau ki Ahia,

19 I wakapononga a hau ki te

Ariki, ki te ngakau e wakaiitia ana, ki nga roimata maha, ki nga wakawainga i pa mai ki a hau i nga Hurai e wakatakoto kauwae ana moku:

20 Kihai a hau i pupuri i tetahi o nga mea pai, te wakakitea atu ki a koutou, te akona nuitia koutou i tenei ware i tenei ware,

21 I kauwautia hoki ki nga Hurai, ki nga Kariki ano hoki te ripeneta ki te Atua, me te waka-pono hoki ki to tatou Ariki, ki a Ihu Karaiti.

22 Na, ka haere nei a hau ki Hiruharama, he mea tonu e te Wairua, kahore aku mohiotanga ki nga mea e pa ki a hau i reira:

23 Ko tenei anake ra ko te Wairua Tapu hei korero ki te tini o te pa, mea ana, Ko nga mekameka me nga mate te tatari ana ki a hau.

24 Ekore ia a hau e oho ki tetahi o enei mea, ekore ano hoki a hau e tohu i a hau kia ora, kia wakamutu hari ai a hau i taku mahi, me te akoranga ano hoki i riro i a hau i te Ariki a Ihu, kia korerotia te rongo pai o te atawai o te Atua.

25 Na, tenei a hau te mohio nei ko koutou katoa ko te hunga i kauwau haere ai a hau i te rangatiratanga o te Atua, heoti ano to koutou kitenga i oku kanohi.

26 Koia a hau ka mea atu ai ki a koutou aianei, Kahore aku hara ki nga toto o te tangata katoa.

27 Kahore hoki a hau i pupuri i te kauwau ki a koutou i te wakaaro katoa o te Atua.

28 Kia tupato koia pea ki a koutou, ki te kahui katoa ano hoki i meinga ai koutou hei kai titiro e te Wairua Tapu, kia wangi i te hahi o te Atua i hokona e ia ki ona toto.

29 E mahara ana hoki a hau, ka riro nei a hau, meake puta

mai ki a koutou nga wuruwi kino, ekore e tohu i te kahui.

30 A ka wakatika ano hoki no koutou he kai korero i nga mea he, kia kumea ai nga akonga i muri i a ratou.

31 Mo konei ra kia mataara koutou, kia mahara ano ki *aku* tau etoru, kihai a hau i wakamutu te wakaako i a koutou katoa, me te tangi ano i te po i te ao.

32 A tenei ano a hau, e hoa ma, te tuku atu nei i a koutou ki te Atua, ki te kupu hoki o tona atawai, e kaha nei te wakau, te ho atu hoki ki a koutou i tetahi wahi i roto i a ratou katoa kua oti te wakatapu.

33 Kahore ano i hiahiaitia e a hau te hiriwa, te koura, te kaka-hu ranei o tetahi.

34 E mahara ana koutou, kua mahia ki enei ringaringa nga mea mo oku mate; mo ratou hoki e noho nei ki a hau.

35 Kua wakakite a hau ki a koutou i nga mea katoa, kia penei te mahi ka atawaitia ai te *huinga* ngoikore, kia mahara ano ki nga kupu o te Ariki a Ihu, nana hoki i mea, Erangi ra e waka-paingia ana te ho atu *mea pai* i te tango.

36 ¶ A korerotia ana enei *kupu*, ka koropiko ia ki raro, ka inoi tahi me ratou katoa.

37 I nui ano te tangi o ratou katoa, a hinga iho ana ki te kaki o Paora, ka kihi i a ia:

38 I tino pouri ratou ki tana kupu i mea ai ia, Heoi ano to ratou kitenga i ona kanohi. A ka arahi ratou i a ia ki te kaupuke.

UPOKO 21.

KA mea ano ka riro ke atu matou i a ratou, ka rere, ka tika atu, ka u ki Koha, ao ake te ra ki Roro, a Patara:

2 Ano ka kitea he kaupuke e wakawiti atu ana ki Pinikia, ka eke atu matou, ka rere.

3 A ka kitea Kaipuru, ka mahue ki te taha ki mau, ka rere ki Hiria, u noa ki Taira: ko reira hoki te kaupuke waiho ai i tona utanga.

4 Ka kitea nga akonga, ka witu ra i noho ai matou i reira: na ratou ano i korero atu ki a Paora, na te Wairua, kia kua ia e haere atu ki Hiruharama.

5 A ka rite aua ra i a matou, ka puta atu matou ka haere; na ratou katoa ano me nga wahine, me nga tamariki matou i arahi a waho te pa: a ka koropiko matou ki tafari, ka inoi.

6 A ka aui atu tetahi ki tetahi, ka eke matou ki te kaupuke; ko ratou i hoki atu ki o ratou *kai-nga*.

7 Ka mutu to matou rerenga, ka haere atu matou i Taira ki Toromaiha, a ka owa atu ki nga hoa, kotahi o matou ra i noho ai i a ratou.

8 I te aonga ake ka haere matou nga hoa o Paora, ka ahu atu ki Hiharia: a tomo atu ana ki te ware o Piripi te kai kauwau i te rongo pai, ko ia hoki *tetahi* o nga tokowitu; ka noho matou i a ia.

9 Tokowa ona tamahine wahina e wakaropopiti ana.

10 ¶ Ka po maha matou i noho ai ka haere iho tetahi poropiti i Huria, ko Akapu te ingoa.

11 Ka tae mai ki a matou, ka tango i te witiki o Paora, ka herehere i ona ringaringa ano i ona waewae, ka mea, Ko te Wairua Tapu te korero ana i enei *kupu*, E peneitia te herenga o te tangata i tenei witiki e nga Hurai i Hiruharama, a e tukua atu ia ki nga ringaringa o nga tauwi.

12 Ano ka rongo matou i enei *mea* ka tohe matou ko nga ta-

ngata o tana kainga kia kua ia e haere atu ki Hiruharama.

13 Ka ki mai a Paora, He aha ta koutou e tangi, e wakakoinga i toku ngakau? e pai ana hoki a hau, haunga ano kia herea kautia, kaore kia mate ra ano i Hiruharama mo te ingoa o te Ariki a Ihu.

14 A te rongo hoki ia ka wakamutu matou, ka mea, Ko te hiahia o te Ariki kia puta.

15 A ka pahure enei ra, ka takai a o matou mea, ka haere atu ki Hiruharama.

16 Ka haere tahi hoki i a matou *tetahi* o nga akonga no Hiharia, e arahi ana i a Nahona no Kaipuru, he akonga tawito, kia noho ai matou ki a ia.

17 ¶ A ka tae atu matou ki Hiruharama, ka tango hari nga hoa i a matou.

18 I te aonga ake ka tomo tahi atu matou ko Paora ki a Hemi; i reira ano hoki nga kaumatua katoa.

19 A ka owa atu ia ki a ratou, ka korero takitahi atu i nga *mea* katoa i mea ai te Atua i roto i nga tauwi ki tana minitanga.

20 Ano ka rongo ratou, ka wakarororia i te Ariki, ka mea atu ano ki a ia, E kite ana koe, e hoa, i nga mano tini o nga Hurai wakaono; a e tohe katoa ana ratou ki te ture:

21 Kua rongo hoki ratou ki a koe, tenei koe te wakaako ana i nga Hurai katoa e noho ana i nga tauwi, kia wakarere i a Mohi, e mea ana koe kia kua ratou e kotahi i nga tamariki, kia kua ano hoki e haere i nga ritenga o *mu*.

22 He aha hoki ra? e wakamine mai ano te mano: e rongo hoki ratou ki tou taenga mai.

23 Meingatia rapea tenei e korerotia atu nei e matou ki a koe: Tokowa o matou tangata e tapu ana i te korero;

24 Tangohia ratou kia tapu tahi koutou, ka utua e koe nga mea ma ratou, kia waruhia ai o ratou matenga : a ka kite katoa ratou i nga mea i korerotia mou he teka kau ; oti ko koe ano te haere tika ana, te wakarite ana i te ture.

25 Kua tuhituhi raia matou ki nga tauwi e wakapono ana, a kua mea kia kua ratou e wakarite i te penei, ko tenei anake, kia kapea e ratou nga mea ma nga wakapakoko, te toto, te mea no-noti te kaki, te moe tahae.

26 Me i reira ka tangohia nga tangata e Paora, ao ake te ra ka tapu tahi ratou, ka tomo atu ia ki te temepara, hei wakakite i te kapinga o nga ra o te tapu, kia mauria atu ra ano he mea tapu mo ratou katoa.

27 ¶ A ka tata ka taka nga ra ewitu, ka kitea ia i te temepara e nga Hurai no Ahia, na ratou i wakahihiiri te mano katoa, a ka pa o ratou ringaringa ki a ia,

28 Ka karanga, E nga tangata o Ihairaira, haere mai : Ko te tangata tenei e akona katoatia ana i nga kainga katoa nga mea e kino ai te iwi, me te ture, me tenei kainga : a kua arahina ano hoki nga Kariki ki te temepara, kua wakakinoa hoki tenei kainga tapu.

29 (Kua kitea tahitia hoki me ia i mua i te pa a Toropimu no Epeha, tohu noa ratou, kua arahina ia e Paora ki roto ki te temepara.)

30 A ka oho te pa katoa, ka huihui nga tangata : a mau ana ki a Paora, ka toia ia ki waho o te temepara : a i reira ano ka uakina nga tatau.

31 Na, rapu ana ratou kia patua ia, ka tae ake te rongo ki te rangatira mano o te hapu hoia, ka tututepuehu i Hiruharama katoa.

32 A ka mau ia ki etahi hoia i reira me nga rangatira, ka oma

iho ki a ratou : ano ka kite ratou i te rangatira mano me nga hoia, ka wakamutu te patu i a Paora.

33 Me i reira ka wakatata atu te rangatira mano, ka tango i a ia, ka mea kia herea ia ki nga mekameka erua ; a ka ui atu ko wai ia ? he aha hoki tana mea i mea ai ia ?

34 He kupu ke ta tetahi, he kupu ke ta tetahi i roto i te mano : a te rongo ia ki te tikanga i te nganga, ka mea kia mauria ia ki te pa.

35 A ka tae ia ki te arawata, ka mea ano ka hikitia ia e nga hoia, na te tutu hoki o nga tangata.

36 I aru hoki te mano o nga tangata, i karanga, Arahina atu ia.

37 ¶ Ano meake tomo a Paora ki te pa, ka mea atu ia ki te rangatira mano, Ekore koe e pai kia maka atu e a hau tetahi kupu ki a koe ? Ka mea mai ia, E matau ana ranei koe ki te reo Kariki ?

38 Ehara oti koe i taua koroke o Ihipa i wakaoho i mua i nga tangata kohuru ewa mano, a i arahi ki te koraha ?

39 Ka mea atu a Paora, He tangata a hau no nga Hurai no Tarahu i Kirikia, he rangatira no te pa, ehara i te pa iti : e mea atu ana a hau ki a koe, kia tukua a hau kia korero atu ki te iwi.

40 A tukua ana e ia, ka tu a Paora i te arawata, ka tawiri ki tana ringaringa ki te iwi. Ano ka mutu pu te turituri, ka korero atu ia ki te reo Hiperu, ka mea,

UPOKO 22.

E MARA ma, e aku hoa, e aku matua, wakarongo ki tenei korero aku ki a koutou.

2 (No ka rongo ratou ko te reo Hiperu tana i korero ai ki a ratou, ka tino wakamutua te kiki : a ka mea atu ia,)

3 He tangata ano a hau no nga Hurai, i wanau a hau i Tarahu i Kirikia, i wakatupuria a hau i tenei pa i nga waewae o Kama-riera, i wakaakona ki te tino tikanga o te ture o nga matua, i tohe ano a hau mo te Atua, penei me koutou katoa aianei.

4 Ko a hau ano i wakatoi ki tenei ritenga taea noatia te mate, naku hoki i herehere nga tangata me nga wahine, a i tukua atu e a hau ki te ware herehere.

5 Me ta te tino tohunga karakia hoki e wakapono nei ki a hau, me nga kaumatua katoa: ka riro mai hoki ki a hau nga pukapuka i a ratou ki nga hoa, ka haere a hau ki Ramahiku, kia arahina hereheretia ai nga tangata o reira ki Hiruharama, kia wakamatea ai.

6 I a hau ano e haere ana, a ka wakatata ki Ramahiku i te awatea, ka witi wakarere mai ki a hau he maramatanga nui i te rangi.

7 Ka hinga iho a hau ki te wenua, ka rongo a hau ki te reo e mea mai ana ki a hau, E Haora, e Haora, he aha tau e wakatoi nei ki a hau?

8 Ka mea atu a hau, Ko wai koe, e te Ariki? Mea mai ana ia ki a hau, Ko Ihu a hau o Nahareta, e wakatoia nei e koe.

9 Ko aku hoa ia i kite i te maramatanga, a i wehi; otira kihai ratou i rongo i te reo ona i kore-ro mai ki a hau.

10 Ka mea atu a hau, Me aha a hau, e te Ariki? Ka mea mai te Ariki ki a hau, Wakatika, haere ki Ramahiku; ko reira ra korerotia ai ki a koe nga mea katoa kua wakaritea kia meinga e koe.

11 Ano ra kahore a hau i kite na te kororia hoki o taua maramatanga, ka arahina a ringaringatia a hau e aku hoa haere,

ka tae atu a hau ki Ramahiku.

12 Otira ko tetahi Anania he tangata karakia ki nga ritenga o te ture, e korerotia patia ana e nga Hurai katoa, e noho ana i reira,

13 Ko ia i haere mai ki a hau, ka tu, ka mea mai ki a hau, E hoa, e Haora, titiro ake koe. A i taua haora ano ka titiro atu a hau ki a ia.

14 Ka mea mai ia, Na te Atua o o tatou matua koe i wiriwiri kia matau ai koe ki tona hiahia, kia kite ai i te Atua Tika, kia rongo ai ano hoki i te reo o tana mangai.

15 Mo te mea hoki ko koe hei kai korero mona ki nga tangata katoa i nga mea i kite ai, i rongo ai koe.

16 Na, he aha tau e wakarora nei? wakatika, kia iriiria koe, kia horoia ou hara, me karanga ki te ingoa o te Ariki.

17 A ka mea ano ka tae atu a hau ki Hiruharama, i a hau ano e inoi ana i te temepara, ka kite a hau i te moe;

18 Ka kite a hau i a ia e mea mai ana ki a hau, Eahua, kia hohoro te haere atu i Hiruharama: ekore hoki ratou e tango i tou korero moku.

19 A ka mea atu a hau, E te Ariki, e mahara ana ratou, naku nga tangata wakapono ki a koe i herehere, naku ano i wiu i nga ware karakia:

20 A i te mea ka wakahekeha nga toto o tou kai korero a Tepene, i tu hoki a hau i reira, i wakaase ki tona patunga, i tiaki hoki i nga kakahu o te kai patu i a ia.

21 A mea mai ana ia ki a hau, Haere: ka tonoa hoki koe e a hau ki tawiti ki nga tauwi.

22 ¶ Na, ka wakarongo ratou ki a ia taea noatia tenei kupu, a

ka parare ratou, ka mea, Tangohia te koroke nei i te wenua: ekore hoki e pai kia ora ia.

23 Ano ka karanga ratou, ka wakarere i o ratou kakahu, ka akiritia he oneone ki te rangi,

24 Ka mea te rangatira mano kia arahina ia ki te pa, a mea ana kia ui ia ki te wiu; kia matau ai ia ki te mea i penei ai ratou te karanga ki a ia.

25 ¶ A i a ratou e here ana i a ia ki nga hiako, ka mea atu a Paora ki te keneturio e tu ana i reira, He mea tika ranei kia wiua e koutou te tangata o Roma, he tangata hoki kahore ano i wakawakia?

26 No ka rongo te keneturio, ka haere atu, ka korero ki te rangatira mano, mea ana, Kia tupato ki tau e mea ai: no Roma hoki te tangata nei.

27 Haere ana te rangatira mano, ka mea atu ki a ia, Meinga mai ki a hau, no Roma koia koe? Ka mea atu ia, Ae.

28 Ka mea atu te rangatira mano, I hokona e a hau tenei rangatiratanga ki te utu nui. Ka mea atu ra a Paora, Ko a hau ia i wanau rangatira mai.

29 I reira pu ano ka hoki atu i a ia te hunga meake nei ui i a ia: a matakua ana ano hoki te rangatira mano, i a ia ka rongo no Roma ia, mona hoki i herea.

30 ¶ I te aonga ake ka hiahia ia kia matau ki te tikanga, te mea ra i wakapaea ai ia e nga Hurai, ka wewete i ona herenga, ka mea atu kia huihui mai nga tino tohunga karakia, me to ratou wakaminenga katoa, a arahina iho ana a Paora ka wakaturia ki to ratou aroaro.

UPOKO 23.

A TITIRO pu atu ana a Paora ki te wakaminenga, ka mea

atu, E mara ma, e atu hoa, kua noho ngakau rangimarie a hau ki te aroaro o te Atua, a taea noatia tenei ra.

2 A ka mea atu a Anania te tino tohunga karakia ki a ratou e tu tata ana ki a ia, kia pakia to na mangai.

3 Me i reira ka mea atu a Paora ki a ia, Meake te Atua papakii i a koe, e te pakitara kua oti te pani ki te paru ma: e noho ana oti koe ki te wakawa i a hau ki te ritenga o te ture, a poka ke i te ture e mea ana koe kia pakia a hau?

4 A ka mea atu te hunga e tu tata ana, E korero kino ana oti koe ki te tino tohunga karakia o te Atua?

5 Mea atu ana a Paora, Kihai a hau i mahara, e hoa ma, ko te tino tohunga karakia tenei: kua oti hoki te tuhituhi, Aua koe e korero kino ki te rangatira o tou iwi.

6 ¶ Ano ka kite a Paora no nga Haruki etahi, ko etahi no nga Parihi, ka karanga ia i roto i te runanga, E mara ma, e atu hoa, he Parihi a hau, he tamaiti ano hoki no te Parihi: e wakawakia ana a hau mo te maharatanga me te aranga mai o nga tangata mate.

7 Ano ka korero ia i tenei, ka totohe nga Parihi ki nga Haruki: a ka wehea te mano.

8 E mea ana hoki nga Haruki, kahore he aranga mai, kahore he anahera, kahore he wairua: otira e wakaponohia ngatahitia ana e nga Parihi.

9 A ka nui te nganga, ka wakatika nga karaipi o to te Parihi taha, ka totohe, ka mea, Ekore matou e kite i te kino i te tangata nei: otira me he mea kua korero tetahi wairua ki a ia, he anahera ranei, aua tatou e wawai ki te Atua.

10 ¶ Ano ka nui te tohe, mata-

ku ana te rangatira mano, kei motumotuhia a Paora i te kume-nga e ratou, tonoa ana nga hoia kia heke atu, kia tangohia putia ia i roto i a ratou, kia arahina ki te pa.

11 A i taua po ano ka tu tata te Ariki ki a ia, ka mea atu, Kia maia koe e Paora, me korero ano hoki koe i Roma, me tau i korero moku i Hiruharama.

12 ¶ Ao ake te ra, ka korero tahi etahi o nga Hurai, ka oati ki a ratou ano, ka mea, kia kaua ratou e kai, kia kaua e inu, kia patua ra ano a Paora.

13 Ewa tekau ngahoro o nga tangata i mea i tenei oati.

14 Haere atu ana ratou ki nga tino tohunga karakia me nga kaumatua, ka mea atu, Kua oati matou ki a matou ano ki te oati nui, kia kaua e kai i tetahi mea, kia patua ra ano a Paora e matou.

15 Mo konei ra ma koutou ko te runanga e mea atu ki te rangatira mano, kia arahina iho ia ki a koutou apopo, ano e tino rapua ana nga mea mona : ko matou ia, i te mea kiano ia i tata noa, e wana ana kia patua ia.

16 Ano ka rongo te tamaiti o te tuwahine o Paora ki to ratou mahi wanga, haere atu ana ia, tomo atu ana ki te pa, ka korero atu ki a Paora.

17 A karangatia ana e Paora tetahi o nga keneturio, ka mea atu, Arahina atu te tamaiti nei ki te rangatira mano : he korero hoki tana ki a ia.

18 Na, ka tango i a ia, ka arahi ki te rangatira mano, ka mea atu, Na te herehere, na Paora a hau i karanga i mea mai ano ia kia arahina mai ki a koe tenei tamaiti, he korero hoki tana ki a koe.

19 A mau iho te rangatira mano ki tona ringaringa, ka haere motu

ke, ka ui atu, He aha te mea e korero ai koe ki a hau?

20 Ka mea atu ia, Kua wakaaro tahi nga Hurai, kia mea atu ki a koe, kia arahina iho a Paora apopo ki te runanga, ano e tino uia tetahi mea mona.

21 Aua rapea koe e rongo ki a ratou : ewa hoki tekau ngahoro o nga tangata o ratou e wanga nei ki a ia, kua oati hoki ratou ki a ratou ano, kia kaua e kai, kia kaua e inu, kia patua ra ano ia : a tenei ano hoki te tatari nei ki te kupu i a koe.

22 Na, tukua ana te tamaiti e te rangatira mano, a ka mea atu, Kaua koe e korero atu ki tetahi kua wakakitea mai e koe enei mea ki a hau.

23 ¶ A tokorua nga keneturio i karangatia ki a ia, ka mea atu, Kia huihuia nga hoia kia rua rau kia haere ki Hiharia, me nga tangata i runga i nga hoiho kia witu tekau, me te hunga mau matia kia rua rau, i te toru o nga haora o te po ;

24 Kia meinga hoki nga kararehe, kia wakanohia ai a Paora, kia kawea oratia ki a Pirika te kawana.

25 I penei ra te ritenga o te pupakuka i tuhituhi atu ai ia :

26 Na Karauria Rihia ki a Pirika te kawana pai rawa, kia ora koe.

27 I hopukia te tangata nei e nga Hurai, me kore kua maru i a ratou : a haere atu ana a hau me nga hoia, ka wakaorangia ia, i rongo hoki a hau no Roma ia.

28 Ka hiahia a hau kia matau ki te mea i wakapaea ai ia e ratou, ka arahina atu ia ki to ratou runanga :

29 I rongo a hau e wakapaea ana ia mo nga korero o to ratou ture, kahore ia he wakapaenga e mate ai, e herea ai ia.

30 A ka meinga mai ki a hau,

meake wanga nga Hurai ki te tangata, i reira pu ano kua tonoa ia ki a koe, kua mea atu ano a hau ki ona kai wakapae, kia korerotia ki a koe nga mea mona. Kia ora koe.

31 Na, ka mau nga hoia ki a Paora, pera hoki me te mea i korerotia ki a ratou, ka arahina i te po ki Anatipatari.

32 Ao ake te ra ka waiho ko nga tangata hoiho hei hoa haere mona, hoki atu ana ratou ki te pa:

33 Ka tomo atu ratou ki Hihiara, ka ho atu i te pukapuka ki te kawana, ka wakaturia hoki a Paora ki tona aroaro.

34 Tirohia ana te *pukapuka* e te kawana, ka ui atu, No tehea kawanatanga ia? Ano ka rongo no Kirikia;

35 Ka mea atu ia, Ka wakarongo a hau ki a koe ina tae mai ou kai wakapae. A ka mea atu kia tiakina ia i te ware wakawa o Herora.

UPOKO 24.

A KA pahure nga ra erima ka haere atu a Anania te tino tohunga karakia, me nga kaumatua, me tetahi kai korero, ko Tereturu, na ratou i wakakite ki te kawana nga mea ki a Paora.

2 A ka oti ia te karanga, ka timata a Tereturu te wakapae, ka mea, Nau matou i wiwi ai ki te marietanga nui, a na tou wakaaro tika i meinga ai nga hanga pai ki tenei iwi,

3 Ka tango tonu ano matou i nga wahi katoa, e Pirika te tangata pai rawa, a ka wakawetai atu matou.

4 Otira kia kua a hau e wakarua tonu i a koe, ka mea atu a hau kia rangona atawaitia e koe a matou kupu ruarua.

5 Kua kitea hoki te tangata nei,

ano he mate, nana hoki i wakaoho te tutu i nga Hurai katoa i te ao, ko ia hoki te rangatira o te wakapono he o nga tangata o Nahareta:

6 Nana hoki i wakamatau kia wakanoatia te temepara: kua hopukina ia e matou, kua mea ano kia wakawakia ki te ritenga o te matou ture.

7 Otira ko Rihia te rangatira mano i haere mai me te kaha nui, i tango atu i a ia i o matou ringaringa,

8 I tono ia i ana kai wakapae kia haere mai ki a koe: mau hoki e ui atu ki a ia, kia rongo ai koe ki enei mea katoa e wakapaea nei ia e matou.

9 I wakaae ano hoki nga Hurai, mea ana, I penei ano ra hoki enei mea.

10 ¶ A ki mai ana a Paora, na te kawana hoki i tungou ki a ia kia korero, No te mea e mahara ana a hau, he maha ou tau i wakawa ai koe i tenei iwi, koia a hau ka tino pai ai kia korero i aku mea:

11 E ahei ana ano koe te matau, kotahi anake tekau ma rua o aku ra no taku haerenga atu ki Hiruharama ki te karakia.

12 Kihai ano hoki ratou i kite i a hau i te temepara e korero ana ki tetahi tangata, e wakamea ana ranei i te mano kia tutu, kahore i nga ware karakia, kahore i te kainga:

13 Ekore hoki ratou e ahei te wakairi ki a hau nga mea e wakapae nei ratou i a hau.

14 Otira e waki ana a hau i tenei ki a koe, e karakia ana a hau ki te Atua o o matou matua ki te ritenga e meinga ana e ratou he wakapono he, ka wakapono hoki a hau ki nga mea katoa kua oti te tuhituhi, ki te ritenga o te ture, ki nga poropiti ano hoki.

15 E wai wakaaro ana hoki a

hau ki te Atua, e wakaaroa nei ano hoki e ratou, *ara* meake ko te aranga mai o nga *tangata* mate, o nga *tangata* tika, o nga *tangata* he.

16 A e wakamatau ana a hau i tenei, kia hara kore taku hinegaro ki te Atua, ki te tangata i nga taima katoa.

17 A ka maha nga tau ka pahure, ka tae atu a hau ki te kawhe i nga mea hoatu noa, me nga taonga ki taku iwi.

18 Me i reira ka kite ratou i a hau e tapu ana i te temepara, kahore raia he mano, kahore he tutu. Tera hoki etahi Hurai no Ahia,

19 Ko te tikanga raia kia haere mai ratou ki a koe ki te waka-pae, me he mea he mea ta ratou ki a hau.

20 Kahore ranei ma enei *tangata* e korero, me i kite ratou i te mea he i a hau, i a hau ano e tu ana i te runanga,

21 Ko tenei reo kotahi anake i karangatia e a hau, i a hau e tu ana i roto i a ratou, E wakawakia ana a hau e koutou aiane, mo te aranga mai o te *hunga* mate.

22 ¶ Otira ka rongo a Pirika ki enei *mea*, ka tono i a ratou no te mea i tino matau ia ki taua ritenga, ka mea, Ka haere iho a Rihia te rangatira mano, ka tino rapu ai a hau ki a koutou *mea*.

23 A ka mea ano ki te keneturi kia tiakina a Paora, kia waiho noa ano ia, kia kaus e riria. ona hoa ina wakapononga ratou, ina haere atu ranei ki a ia.

24 ¶ A muri iho i etahi ra ka tae mai a Pirika me tona wahine a Ruruhira, he *wahine* Hurai, ka mea ia kia tikina a Paora, a ka wakarongo ki a ia ki te wakaponono ki te Karaiti.

25 A i a ia e korero ana ki te tikanga, ki te noho pai, ki te wakawakanga amua atu, ka wiri a

Pirika, ka mea atu, Haere ra aiane; kia wai taima a hau, ka karangatia ano koe e a hau.

26 ¶ Tohu noa hoki ka ho atu ki a ia he moni e Paora kia tukua ai ia: koia i hono ai te tiki i a ia, te korero ki a ia.

27 Na, muri iho i nga tau erua ka tukua mai a Porohia Petuha ki to Pirika kawanatanga: a ka mea a Pirika kia atawai ki nga Hurai, ka waiho hereheretia a Paora.

UPOKO 25.

A KA tae atu a Petuha ki te kawanatanga, ka toru ra ka haere atu ia i Hiharia ki Hiruharama.

2 Me i reira ka korero atu te tino tohunga karakia, me nga rangatira o nga Hurai ki a ia mo Paora, ka inoi atu ki a ia.

3 Ka inoia he kino mona, kia tokina ia ki Hiruharama, *ko ratou ia* e wanga ana kia patua ia i te ara.

4 Ka ki atu a Petuha kia waiho a Paora i Hiharia, otira ko ia meake haere atu.

5 Mea ana, Ko ratou o koutou e ahei *te haere* ka haere tahi nei i a hau, hei wakapae i te tangata nei me he kino tana.

6 A ngahuru noa atu nga ra i noho ai ia i a ratou, ka haere iho ki Hiharia; ao ake te ra ka noho i te nohoanga wakawa, ka mea kia arahina mai a Paora.

7 No ka tae mai ia e tu ana nga Hurai i haere atu i Hiruharama, he maha, he nui a ratou wakapaenga i mea ai ki a Paora, kihai nei ratou i ahei te wakaponono.

8 ¶ Korero atu ana ia, Kahore rawa nei a hau i hara ki te ture o nga Hurai, kahore ki te temepara, kahore ano hoki ki a Hihi.

9 Ko Petuha ia e mea ana kia atawai ki nga Hurai, ka ki atu ki a Paora, ka mea atu, E pai ana

ranei koe kia haere ki Hiruharama, ki reira wakawakia ai koe ki nga mea nei ki taku aroaro?

10 Ka mea atu a Paora, E tu ana a hau ki te wakawakanga o Hiha, hei konei a hau wakawakia ai: kahore aku he ki nga Hurai, kua rongo ke ra hoki koe.

11 Me he he aku, a kua meinga e a hau tetahi mea e mate ai a hau, ekore a hau e kino kia mate: otira me he mea he teka kau nga mea e wakapaea nei a hau e ratou, ekore e ahei kia tukua a hau ki a ratou e te tangata. E karanga ana a hau ki a Hiha.

12 Me i reira ka korerorero a Petuha ki te runanga, ka mea atu, Kua karanga koe ki a Hiha? me haere ano koe ki a Hiha.

13 ¶ A muri iho i nga ra ehia ranei, ka tae mai a Akaripa te kingi raua ko Pereniki ki Hiharia, kia owa atu ki a Petuha.

14 A i a raua ka po maha i reira, ka wakaupakina e Petuha ki te kingi nga mea ki a Paora, mea ana, Tenei ra he tangata kua waiho e Pirika e here ana:

15 I a hau ano ka tae atu ki Hiruharama, ka korerotia mai ia e nga tino tohunga karakia, me nga kaumatua o nga Hurai, ka inoi ki te wakawakanga mona.

16 Ka mea atu a hau ki a ratou, Ehara i te ritenga o nga tangata o Roma kia tukua he tangata kia mate, kia matua meinga te kai wakapae ki te aroaro o te tangata ka wakapaea, a kua tukua ra ano ia kia wakakahore i te wakapaenga.

17 A ka wakaminea ratou ki konei kihai a hau i wakarua, ka ao te ra ka noho a hau ki te nohoanga wakawa, ka mea atu kia arahina mai te tangata.

18 Tu ana ana kai wakapae, kihai ratou i korero ki tetahi o nga mea mona i tupato ai a hau:

19 Otira i wakapae ratou ki a ia

ki etahi korero o to ratou karakia, ki tetahi Ihu ano hoki kua mate, i mea ai a Paora e ora ana.

20 A i a hau e pohewa ana ki te korero o tenei mea, ka ui atu a hau me kore ia e pai kia haere ki Hiruharama, ki reira wakawakia ai ki nga mea nei.

21 Ano ka karanga a Paora kia waiho ia mo te wakawakanga o Akuhata, ka mea a hau kia waiho ia, kia kawea ra ano ia ki a Hiha.

22 Ka mea atu a Akaripa ki a Petuha, Kua hiahia ano hoki a hau kia rongo i te tangata. Ka mea atu ia, Ko apopo koe rongo ai i a ia.

23 ¶ I te aonga ake ka tae atu a Akaripa raua ko Pereniki, me te wakapaipai nui ano, ka tomo atu ki te ware wakarongo, me nga rangatira mano, me nga tangata nunui o te pa, ka mauria mai a Paora ki te kupu o Petuha.

24 Ka mea atu a Petuha, E Akaripa te kingi, e koutou katoa e noho nei i a matou, ka kite koutou i te tangata nei, kua mea mai ki a hau te nuinga katoa o nga Hurai mona i Hiruharama, i konei ano hoki, kua karanga, Ehara rawa i te tika kia ora ia.

25 Ano ka kite a hau kahore ana mahi e mate ai ia, a ka karanga ia ki Akuhata, kua mea a hau kia kawea atu ia.

26 Kahore ia aku tino mea e tuhituhi atu ai a hau mona ki taku ariki. Koia a hau ka arahi mai ai i a ia ki a koutou, a ki a koe ano, e Akaripa te kingi, kia wai mea ai a hau hei tuhituhinga atu, ua mutu te wakawakanga.

27 Ki a hau hoki he mea he kia kawea atu he herehere, te korerotia nga mea i wakapaea ai ia.

UPOKO 26.

KA mea atu a Akaripa ki a Paora, Ka tukua koe kia korero i au *korero*. Me i reira ka wakatarona te ringaringa o Paora, ka korero atu:

2 Ka hari a hau, e Akaripa te kingi, mo te mea ka korero atu ai a hau ki a koe aianei ki nga mea katoa kua oti nei a hau te wakapae e nga Hurai:

3 Mo te mea hoki e mohio ana koe ki nga ritenga katoa me nga korero i roto i nga Hurai: koia a hau ka mea ai, kia wakarongo marie mai koe ki a hau.

4 E mohio ana nga Hurai katoa ki taku noho no taku tamarikita-nga ake, ko ia ia i taku iwi i Hiruharama i te timatanga;

5 Kua kite ratou i a hau i mua me e pai ana ratou kia korero, kua noho a hau hei Parihi, rite rawa ki te tino tikanga o to mua wakapono.

6 Tenei ano a hau te tu nei, kia wakawakia mo te awangawanga ki te korero i meinga e te Atua ki nga matua:

7 E hiahia ana ano o matou hapu kotahi tekau ma rua kia uru ki taua *korero*, i a ratou e karakia tonu ana i te poi te ao. Mo tenei awangawanga, e Akaripa te kingi, e wakawakia ana a hau e nga Hurai.

8 He aha ka meinga ai e koutou, he mea ekore e taea te wakapono, kia wakaarahia e te Atua te *hunga* mate?

9 I mea ano hoki a hau, he mea tika kia maha aku hanga puta ke ki te ingoa o Ihu o Nahareta.

10 Ae, kua meinga ano e a hau i Hiruharama: a he tokomaha te *hunga* tapu kua uakina e a hau ki nga ware herehere, no te riro-nga mai o te kupu wakaae a nga tino tohunga karakia; a i a ratou e

patua ana, ko a hau hoki i wakaae atu.

11 A ka hono aku riringa i a ratou i nga ware karakia katoa, naku hoki i wakamea kia korero kino ratou; a tino haurangi ana a hau ki a ratou, ka riria e a hau taea noatia nga pa o tawiti.

12 I reira ano, i a hau e haere ana ki Ramahiku, me te kaha, me te kupu wakaae i nga tino tohunga karakia,

13 I te tino awatea, e te kingi, ka kitea e a hau i te ara he maramatanga i te rangi, e tiaho ana ki a hau, ki a ratou ano e haere ana i a hau, tera atu i te maramatanga o te ra.

14 A hinga katoa ana matou ki te wenua, ka rongu a hau i te reo e korero mai ana ki a hau, e mea mai ana i te reo Hiperu, E Haora, e Haora, he aha tau e wakato nei ki a hau? he mea uaua tau e wana nei ki nga koikoi.

15 Ka mea atu a hau, Ko wai koe e te Ariki? Ka mea mai ia, Ko Ihu a hau e wakatoia nei e koe.

16 Otira wakatika, e tu ki ou waewae: mo konei hoki a hau i kitea ai e koe, kia meinga ai koe hei pononga, hei kai korero i nga *mea* i kite nei koe, i nga mea ano hoki e kitea ai a hau e koe;

17 Ka wakaorangia koe i te iwi, i nga tauwiwi ano hoki, ka tonoa nei koe ki a ratou,

18 Hei wakatuwera i o ratou kanohi, hei wakatahuri i a ratou i te pouritanga ki te maramatanga, a i te kaha ano o Hatana ki te Atua, a ma te wakapono ki a hau ka wiwi ai ratou ki te murunga hara, ki te wahi ano hoki i roto i a ratou ka oti te wakapono.

19 Me i reira, e Akaripa te kingi, kihai a hau i wakaturu ki te mea i kitea i te rangi:

20 Otira i matua korero a hau ki a ratou i Ramahiku, i Hiruha-

rama, ki te wenua katoa ano hoki o Huria, ki nga tauwi hoki, kia ripeneta, kia tahuri atu ki te Atua, kia mahi i nga mahi tika o te ripeneta.

21 Mo enei mea i hopukia ai a hau e nga Hurai i te temepara, i tohe ano ratou kia patua a hau.

22 Mo konei ra ka oti nei a hau te wakakaha e te Atua, kua tu tonu a hau, a mohoa noa nei, kua korero ki te iti ki te rahi, kahore aku *mea* ke i korero ai, *ko nga mea* ia i meinga e nga poropiti ratou ko Mohi meake rite:

23 Kia mate te Karaiti, ko ia te matamua o te aranga mai o te *hunga* mate, mana e wakaupaki te maramatanga ki te iwi, ki nga tauwi ano hoki.

24 ¶ I a ia e korero ana i enei *mea*, ka ki atu a Petuha ki te reo nui, E Paora, e haurangi ana koe; na tou mohiotanga nui a koe i wakahaurangi.

25 Ano ra hoki ko ia, Kahore a hau i haurangi, e Petuha *te tangata* pai rawa; otira e wakaupaki ana a hau i nga kupu o te pono, o te marietanga.

26 E matau ana hoki te kingi ki enei *mea*, i wakamaia ai a hau te korero atu: e mea ana hoki a hau, Ekore tetahi o enei *mea* e ngaro ki a ia; kihai hoki te *mea* nei i meinga i te kokonga.

27 E wakaono ana ranei koe ki nga poropiti, e Akaripa te kingi? e mea ana a hau, Tenei koe te wakaono nei?

28 Ka mea atu a Akaripa ki a Paora, Wahi iti ka wakaae a hau kia meinga he karaitiana.

29 Ka mea atu a Paora, Ka inoi atu a hau ki te Atua, kauaka kia wahi iti, otia kia tino penei me a hau, a koe, me ratou katoa e wakarongo ana ki a hau aianei, hau nga ano nga herenga nei.

30 ¶ A ka korero ia i enei *kupu*, ka wakatika te kingi ratou

ko te kawana, ko Pereniki, me te hunga i noho tahi na ratou:

31 Na, nekeneke atu ana ratou, ka korororero ki a ratou ano, ka mea, Kahore he hanga a te tangata nei e mate ai, e herea ai ia.

32 Me i reira ka mea atu a Akaripa ki a Petuha, Ka tukua tenei tangata, me kua ia te karanga ki a Hiha.

UPOKO 27.

A NO ka oti te mea kia rere matou ki Itari, ka tukua atu a Paora, me ara atu herehere ki tetahi keneturio, ko Huriu te ingoa, no te hapu o Akuhata.

2 A eke ana matou ki te kaupuke no Ataramitiuma, meake rere ra nga kainga o Ahia ka rere matou; ko Aritaku he tangata o Makeronia no Teharonika to matou hoa.

3 Po tahi ka wakau ki Hairona. A ka atawai a Huriu ki a Paora, ka tukua ia kia haere ki ona hoa, kia nohonoho i a ratou.

4 A ka rere i reira, ka miri haere i Kaiperu, no te mea hoki i he te hau.

5 A ka witi atu matou i te moana o Kirikia, o Pamapurua, ka u ki Maira o Raikia.

6 Ka kitea ano i reira e te keneturio he kaupuke no Arekanara e rere ana ki Itari; ka utaina matou ki reira.

7 A ka po maha i puhoi ai te rerenga, ka witi wakauaua ki Hiniru, kihai hoki matou i tukua e te hau, a ka miri haere i Kiriti witi noa ki Haramoni;

8 A ka pahure wakauaua taua *kainga*, ka u matou ki te kainga i huaina ko te Kokorutanga atahua; e tata ana ki te pa o Rahia.

9 A ka maha nga ra ka pahure, kua kino nei te rerenga, no te mea kua pahure te po noho puku, ka ki atu a Paora,

10 Ka mea atu ki a ratou, E mara ma, e kite ana a hau i te renga nei, hei kino, hei tino mate mo tatou, haunga ano te utanga me te kaupuke.

11 Heoi i wakapono te keneturio ki te rangatira, rana ko te tangata nona te kaupuke, kihai *wakapono* ki *nga mea* i korerotia e Paora.

12 ¶ A te pai taua kokorutanga hei tunga i te hotoke, i mea te tokomaha kia rere atu i reira, me kore e u ki Pinike, ki reira tu ai i te hotoke; he kokorutanga ia no Kariti, e anga ana ki te hauta weta me te nota weta.

13 A pa rekareka ana te hau hauta, ka mea ratou kua rite nga wakaaro, ka hutia, ka miri haere i Kariti.

14 A kihai roa ka puta ke he hau nui wakarahara, e huaina ana ko Urokaraiiona.

15 A ka tere haere te kaupuke, te ngongo ki te hau, ka tukua kia paea.

16 Na, ka miri haere i tetahi motu i huaina ko Karaura, wahi iti kihai mau te poti:

17 A ka hutia ake, ka meinga he wakau, ka herea a raro o te puke; ano ka mataka kei eke ki te tahuna, ka tukua te ra, ka paea haeretia.

18 Ano ka tino akina matou e te awa, i te aonga ake ka akiritia *nga utanga* e ratou;

19 A i te toru o *nga ra*, ka maha ki o matou ringaringa nga taonga ake ano o te kaupuke.

20 A he maha nga ra kihai puta te ra me nga wetu, kihai ano hoki i iti te marangai e pa ana, ka mahue katoa te wakaaro e ora matou.

21 ¶ A ka roa te nohoanga pukutanga, me i reira ka tu a Paora i waenganui o ratou, ka mea atu, E mara ma, erangi ra me i wakarongo koutou ki a hau, kia kauh

e rere mai i Kariti, i pa mai ai tenei kino, me tenei mate.

22 A tenei a hau te mea atu nei kia manawanui koutou: ekore hoki e mahue tetahi o koutou, ko te kaupuke anake.

23 I tu hoki i taku taha i tenei po te anahera o te Atua, nona nei a hau, ko ia taku e karakia,

24 I mea mai ia, Aua e mataka, e Paora; me tu koe ki te aroaro o Hiha: a kua ho atu ki a koe e te Atua a ratou katoa e rere tahi nei koutou.

25 Mo konei ra kia manawanui koutou, E mara ma: a wakapono ana hoki a hau ki te Atua, e rite ano ki tana i korero mai ai ki a hau.

26 Otira e paea tatou ki tetahi motu.

27 A i te tekau ma wa o nga po, i a matou e pae haere ana i Araria, i waenganui po, ka mea te kai mahi kaupuke, ka tata ki a ratou tetahi wenua;

28 A ka wakatatutu ka kite ratou erua tekau maro: a ka neke tata atu ka wakatatutu ano, ka kite ratou kotahi tekau ma rima maro.

29 Na, ka mataka kei paea ki nga toka, ka tukua nga punga ewa i te kei, ka hiahia kia awatea.

30 A ka mea te kai mahi kia oma atu i te kaupuke, ka tukua te poti ki te moana, ano e tukua ana etahi punga i te ihu,

31 Ka mea atu a Paora ki te keneturio me nga hoia, Ki te mea ekore enei e noho i te kaupuke, ekore koutou e taea te wakaara.

32 Me i reira ka kotia nga wakaheke o te poti e nga hoia, ka tukua kia marere.

33 A meake puao te rangi, ka tohe a Paora ki a ratou katoa kia tango i te kai, mea ana, E tatari nei koutou ki te tekau ma wa o

nga ra, a e noho puku nei ano, te tango i tetahi *kai*.

34 Koia a hau ka tohe atu ai kia tango koutou i te kai: he mea wakaora hoki tenei i a koutou: ekore hoki e ngahoro tetahi huruhuru no te upoko o tetahi o koutou.

35 A korero ana ia i enei *kupu*, ka tango ia i te taro, ka wakawetai atu ki te Atua i to ratou aroaro: ka wawati, ka timata te kai.

36 A ka manawanui ratou katoa, ka tango ano hoki ratou i te kai.

37 Na, ko matou katoa i te kaupuke erua rau ewitu tekau ma ono.

38 Ano ka makona i te kai, ka wakamama ratou i te kaupuke, ka akiritia te witi ki te moana.

39 A ka ao te ra kihai ratou i mohio ki te wenua: a ka kite ratou i tetahi kokorutanga me te one, i mea hoki me kore e ahei te wakatapoko i te kaupuke ki reira.

40 A kotia ana nga punga, ka tukua ki te moana, ka wakakorokoroa nga herenga o te urungi, ka hutia te ra nui ki te hau, ka tika atu ki te one.

41 A ka puta atu ki tetahi wahi erua tahi nga roma, ka waka-eketa te kaupuke; a titi tonu te ihu mau tonu, ko te kei i pakaru i te kaha o nga ngaru.

42 A ko te wakaaro ia o nga hoia kia patua nga herehere, kei kau tetahi ki uta, kei oma.

43 Ko te keneturio ia i hiahia kia wakaoranga a Paora, a wakahore ana i to ratou wakaaro; mea ana, Ko *te hunga* e matua ana ki te kauhoehoe kia matua peke atu, kia kau atu ki uta:

44 Ko ara atu, ko etahi ki runga ki nga papa, ko etahi ki runga ki etahi o nga *pakaruha* o

te kaupuke. A na konei i ora katoa ai ki uta.

UPOKO 28.

A KA ora ratou, me i reira ka mohio ko Merita te ingoa o *taua* motu.

2 Na, kihai nohinohi te atawai o nga tangata maori ki a matou: ka tahuna he kapura, ka tango-hia matou katoa, mo te mea e ua ana te ua, mo te matao hoki.

3 Akohikohia ana e Paora he pupu wahie, ka maka ki te kapura, ka puta mai he neke no te wera-wera, ka mau ki tona ringaringa.

4 ¶ No ka kite nga tangata maori i te ngarara e werewere ana ki tona ringaringa, ka mea ratou tetahi ki tetahi, Ara he tangata kohuru te tangata nei, kua ora nei ia i te moana heoi ekore e tukua e te tika kia ora.

5 A ka ruia e ia te ngarara ki te kapura, kihai rawa ia i mate.

6 A ka wanga ratou ki a ia tana teteretanga, takanga wakereretanga ranei i te mate: a ka roa to ratou wanganga, a ka kite kahore he kino i pa ki a ia, puta ke o *ratou wakaaro*, ka mea, he atua ia.

7 ¶ I aua wahi ano te kainga o te tino rangatira o te motu, ko Pupiria te ingoa; pupuri ana ia i a matou, etoru nga ra i atawaitia ai matou e ia.

8 A ka mea ano ka takoto mate te matua o Pupiria i te kiri ka, i te pakaruha nga toto: tomo atu ana a Paora ki a ia, ka inoi, ka wakapa i ona ringaringa ki a ia, ka wakaoranga ia.

9 A ka oti tenei te mea, ka haere mai hoki era atu *tangata* i te motu i mate, ka wakaoranga:

10 Ka wakahonoretia matou e ratou ki nga honore maha; a i to matou renga ka uta i nga mea ma matou.

11 ¶ A muri iho i nga marama etoru, ka rere matou i tetahi kaipuke no Arekanara, i tu i taua motu i te hotoke, ko te ingoa ko Katoro raua ko Poruka.

12 A u atu ana ki Hairakuha, ka toru o matou ra i noho ai.

13 Rere atu ana i reira, ka u ki Rekiuima: a ka po tahi ka pa te hau hauta, a i te rua o nga ra ka u ki Puteori:

14 Ano ka kitea nga hoa i reira, ka tohea matou kia noho i a ratou i nga ra ewitu: a i penei to matou ahunga atu ki Roma.

15 A ka rongo nga hoa i reira ki a matou ka haere mai ki te wakatau i a matou ki Apiuma Woruma, ki Waretoru: a kitea ana ratou e Paora, wakawetai atu ana ia ki te Atua, ka wakamaia.

16 Na, ka tae matou ki Roma, ka ho atu nga herehere e te kenerurio ki te rangatira hoia: ko Paora ia i tukua kia noho ko ia anake, me te hoia e tiaki ana i a ia.

17 ¶ A muri iho i nga ra etoru, ka karangatia e Paora nga rangatira o nga Hurai: no ka mine ratou, ka mea atu ia ki a ratou, E mara ma, e hoa ma, kahore nei aku hara ki te iwi, ki nga ritenga, a nga matua i tukua ai a hau i Hiruharama ki nga ringaringa o nga tangata o Roma.

18 Ka wakawakia a hau e ratou, ka mea kia tukua a hau, mo te mea hoki kahore he mea e mate ai a hau.

19 Heoi ka korero nga Hurai ki a hau, i meinga ai a hau kia karanga ki a Hiha; kahore ia aku mea e wakapae ai a hau i taku iwi.

20 Koia a hau i karanga ai i a koutou kia kite, kia korero atu ki a koutou: mo taua mea hoki e hiahia ana e Ihairaira, ka herea nei a hau ki tenei mekameka.

21 Ka mea atu ratou ki a ia, Kahore he pukapuka i riro mai ki a matou mou i Huria, kahore

ano hoki tetahi o nga hoa i tona taenga mai i waki, i korero ranei i tetahi kino mou.

22 Otira e mea ana matou kia rongo ki a koe i au wakaaro: e mahara ana hoki matou ki tenei wakaponu, e korerotia kinotia ana i nga wahi katoa.

23 ¶ A ka korerotia ki a ia he ra, he tokomaha i haere mai ki a ia ki tona ware; ka wakakitea e ia ki a ratou, ka korerotia te rangatiratanga o te Atua, ka tohea ratou ki nga mea o Ihu i te ture a Mohi i nga poropiti, no te ata a ahiahi noa.

24 Ko etahi i wakaponu ki nga mea i korerotia, ko etahi kihai wakaponu.

25 A te rite o ratou korero ka haere i a Paora e korero ana i te kupu kotahi, i tika te korero o te Wairua Tapu i a Ihia te poropiti ki o tatou matua,

26 Mea ana, Haere atu ki tenei iwi, meinga atu, Ma te wakarongo ka rongo ai koutou, a ekore e matau; ma te titiro ka titiro ai koutou, a ekore e kite.

27 Kua poturi hoki te ngakau o tenei iwi, ka rongo wakauana ki nga taringa, a kua wakamoea o ratou kanohi; kei kite ki nga kanohi, kei rongo ki nga taringa, kei matau ki te ngakau, a ka tahuri, ka wakaora ai a hau i a ratou.

28 Mo konei kia mahara koutou, ka kawea te mahi wakaora a te Atua ki nga tau iwi, a ka rongo ano hoki ratou.

29 A ka oti i a ia te korero enei mea, ka haere nga Hurai, ka nui to ratou korerorero ki a ratou ano.

30 ¶ A ka rua tino tau i utu ai ia, ka tango i a ratou katoa e tomo atu ana ki a ia,

31 Ka kauwau maia i te rangatiratanga o te Atua, ka wakaako i nga mea o te Ariki a Ihu Karaiti, kahore ia i riria.

KO TE

PUKĀPUKA O PAORA TE APOTORO

KI TE

HUNGA O ROMA.

UPOKO 1.

NA Paora, na te pononga o Ihu Karaiti, i karangatia hei apotoro, i motuhia ketia mo te rongo pai o te Atua,

2 (Kua korerotia e ia i mua, *ara* e ona poropiti i nga karaipiture tapu.)

3 *Mo te rongo pai* o tana Tamaiti, i wanau i te momo o Rawiri ki te ritenga o te kikokiko;

4 A na te aranga mai i te mate a ia wakakite kaha mai ko te Tamaiti o te Atua, rite tonu ki ta te Wairua o te tapu, ara ko Ihu Karaiti to tatou Ariki:

5 Nana matou i wiwi ai ki te atawai me te apotorotanga, kia rongo ai nga iwi katoa ki te waka-pono mo tona ingoa:

6 No ratou ano hoki koutou te hunga karanga na Ihu Karaiti:

7 Ki a koutou katoa i Roma e arohaina nei e te Atua, ka oti nei te karanga hei *hunga* tapu: Hei atawai mo koutou, hei marietanga no te Atua to tatou Matua, no te Ariki hoki no Ihu Karaiti.

8 Ka matua wakawetai atu a hau ki taku Atua, *ara* mo ta Ihu Karaiti mo koutou katoa, mo te mea e korerotia ana to koutou waka-pono i te ao katoa.

9 Ko te Atua hoki e karakia nei

a hau ki taku wairua i te rongo pai o tana Tamaiti, ko ia te kai waka-pono ki taku tohe tonu ki te korero mo koutou i aku inoinga katoa.

10 Ka inoi me kore e pai taku haerenga nei ki te hiahia o te Atua, kia haere atu ai a hau ki a koutou.

11 E hiahia pu ana hoki a hau kia kite i a koutou, kia tukua atu ai ki a koutou tetahi mea wakawairua, kia wakakahangia ai koutou;

12 Ara kia wakamarietia ai a hau e koutou, ki to tatou waka-pono tahi.

13 Ekore a hau e mea, e hoa ma, kia kuware koutou, he maha aku tohenga kia haere atu ki a koutou, otiia kua puritia a hau, a mohoa noa nei, kia wiwi ai a hau ki tetahi hua i roto i a koutou, pera hoki me era atu o nga tauwiwi.

14 Kahore ano i ea noa i a hau te utu ki nga Kariki, ki nga tau-iwi; ki te *hunga* matau, ki te *hunga* kuware.

15 Waihoki, maku ia ka mea ai a hau kia kauwau i te rongo pai ki a koutou hoki i Roma.

16 Ekore hoki a hau e wakama i te rongo pai o te Karaiti: ko te kaha hoki ia o te Atua hei oranga

mo nga tangata katoa e wakapono ana; mo te Hurai ki mua, mo te Kariki ano hoki.

17 E wakapuakina ana hoki i reira te tikanga o te Atua i te wakapono *a kake haere* ki te wakapono: me ta te tuhituhinga, Ko te *tangata* tika te ora i te wakapono.

18 Ko te riri o te Atua e wakakitea iho ana i te rangi ki nga kino ki nga hara katoa o nga tangata e tango he ana i te pono;

19 Ko te mea hoki o te Atua e takoto noa ana, e kitea ana e ratou; kua wakakitea hoki e te Atua ki a ratou.

20 Ka kitea nuitia hoki nga *mea* ngaro ona no te orokohanganga o te ao, he mea wakakite ki nga mea i hanga, tona kaha ora tonu ia, me tona Atuatanga; kia kahore ai o ratou wakaoraora:

21 Mo te mea hoki ka matau ratou ki te Atua, kihai ratou i wakahororia ki to te Atua ritenga, kihai ratou i wakawetaitu; otira i wakakuware o ratou wakaaro, ko to ratou ngakau kuware i wakaouritia.

22 Ka mea ratou he *hunga* matau ratou, ka wakakuwaretia.

23 A ko te kororia o te Atua ekore nei e mate, kua wakaahuatia ketia e ratou ki te ritenga o te wakapakoko o te tangata e mate nei, o nga manu, o nga mea wae-wae wa, o nga ngarara.

24 Koia hoki ratou i tukua ai e te Atua ki te kino, ki nga hiahia o o ratou ngakau, kia wakakinoa ai o ratou tinana e ratou ano:

25 Kua wakariroia ketia e ratou te pono o te Atua hei teka, kua karakia ratou kua rongo ki te mea hanga nui ke atu i te Kai hanga, ko ia te wakapaingia ana ake ake. Amine.

26 Koia ratou i tukua ai e te Atua ki nga hiahia kino: ko o ra-

tou wahine hoki i wakaputa ke i te mea maori, *ka tango ke i te mea* ehara i te mea maori:

27 Waihoki ko nga tane, ka oti te wakarere te maoritanga o te wahine, kua hiahia pu ki a ratou ano; ko nga tane ki nga tane e mea ana i te mea kino, me te wai utu ano e ratou i te utu tika mo to ratou he.

28 A mo te mea te pai ratou kia mahara ki te Atua, ka tukua ratou e te Atua ki te ngakau kino, kia mahia nga mea kihai pai;

29 Ka ki ratou i nga he katoa, i te moepuku, i te hara, i te apo, i te mauahara; ki tonu i te hae, i te kohuru, i te totohe, i te hianga, i te wakakinonga;

30 He hunga kowetewete, he hunga korero puku, e kino ana ki te Atua, he hunga kawewewete, he hunga wakakake, he hunga waka-pehapeha, he kai tito i nga *mea* kino, e turi ana ki nga matua,

31 Kahore a ratou matauranga, ekore e pono ki to ratou korero, kahore o ratou aroha, ekore e hohou i te rongo, ekore e tohu:

32 E mahara ana ratou ki te tikanga o te Atua, ko te kai mahi i enei *mea* e tika ana kia mate, heoi kihai mahia kautia aua *mea* e ratou, otira e pai ana ano hoki ki te *hunga* e mahia ana.

UPOKO 2.

MO konei ra kahore he waka-oraora mou, e te tangata katoa e wakawa ana: ko te mea hoki e wakawa ai koe i te *tangata* ke, ka wakawa ano hoki koe i a koe ano; ko koe hoki ko te kai wakawa te mahi ana i aua *mea*.

2 Otira e mahara ana matou e pono ana te wakawakanga o te Atua mo ratou e mahi ana i aua *mea*.

3 E te tangata e wakawa ana i te *hunga* e mahi nei i aua *mea*, a ko koe hoki te mahi ana i aua *mea*, tenei oti koe te *mea* ana, E ora koe i te wakawa o te Atua?

4 E wakakino ana ranei koe ki te roakātanga o tona pai, o tana mahi tohu, o tana taringa roatanga; te mahara ko te pai o te Atua hei arahi i a koe ki te ripe-neta?

5 Otia rite pu ki tou mahi waka-
pakeke, ki tou ngakau ekore e ripeneta, e tohu ana koe i te riri mou ano, i te ra o te riri e waka-kitea mai ai te wakawa tika o te Atua;

6 Mana e wakarite ki tetahi ki tetahi te ritenga o ana mahi.

7 He oranga tonutanga mo ratou e tohe marie ana ki te mahi pai, e rapu nei i te kororia i te honore i te oranga tonutanga:

8 He riri ia, he riri nui mo te *hunga* totohe, ekore nei e rongo ki te pono, otira e rongo ana ki te kino,

9 He mamae, he pouritanga mo nga wairua katoa o te tangata e mahi ana i te kino, o te Hurai ki mua, o te Kariki ano hoki;

10 Otira he kororia, he honore, he maretanga mo te *tangata* katoa e mahi ana i te pai, mo te Hurai ki mua, mo te Kariki ano hoki:

11 Ekore hoki e puta ke te pai o te Atua ki tetahi, ki tetahi.

12 Ko ratou hoki i hara motu ke i te ture, e mate ano ratou motu ke i te ture: ko ratou hoki i hara, i a ratou nei te ture, e wakawakia ratou ki te ture;

13 (Ekore hoki te kai wakaro-ngo i te ture e tika ki te Atua, ko te kai wakarite ia i te ture e wakatikaia.

14 Ko nga tauwi hoki, kahore he ture i a ratou, i a ratou e kawea ana e te ngakau maori kia wakarite i nga *mea* o te ture, ko

ratou kahore nei i wai ture hei ture ano mo ratou:

15 E wakakite ana ratou i te mahi a te ture kua tuhituhia ki o ratou ngakau, ko to ratou hine-ngaro te wakaea ana, ko o ratou wakaaro ano hoki te waka-pono ana i roto i a ratou, te wakaka-hore ana ranei;)

16 I te ra e wakawa ai te Atua i nga *mea* ngaro o nga tangata ki te ritenga o taku rongo pai ki a Ihu Karaiti.

17 Na, e husaina ana koe he Hurai, e wakawirinaki ana koe ki runga ki te ture, a ko te Atua tau e waka-puta ai,

18 E mohio ana koe ki tona hiahia, e wakamatau ana koe i nga mea papai, he mea wakaako no te ture;

19 Kua wakaaro hoki koe, ko koe hei kai arahi mo nga matapo, hei maramatanga mo ratou i te pouritanga,

20 Hei kai wakatika i te *hunga* kuware, hei kai wakaako i nga tamariki; ko te ahua o te matau-ranga me te pono i te ture kei a koe.

21 Ko koe e wakaako ana i te *tangata* ke, ekore ia nei koe e wakaako i a koe? ko koe e kauwau nei kia kua e tahae, e tahae ana oti koe?

22 Ko koe e mea nei kia kana e puremu, e puremu ana oti koe? ko koe e wakarihariha ana ki nga wakapakoko, e tahae ana oti koe i nga *mea* tapu?

23 Ko koe e wakapehapeha nei ki te ture, e wakakahore ana ranei koe i te honore o te Atua ki tau wakahenga i te ture?

24 Na koutou hoki i korerotia kinotia ai te ingoa o te Atua i roto i nga tauwi, me ta te tuhi-tuhinga.

25 E pai ana hoki te kotinga, ki te mea e wakarite ana koe i te ture: otira ki te wakahe koe i te

ture, ka meinga tou kotinga, ano kihai kotia.

26 Ki te mea hoki e wakaritea ana nga tikanga o te ture e te hunga kihai kotia, ekore ianei ia kihai nei i kotia e meinga, ano kua kotia?

27 A ko te *tangata* i tona maoritanga kihai nei i kotia, *otira* e wakarite ana i te ture, ekore ianei ia e wakawa i a koe, i te kai wakahe i te ture, *ahakoa ra* he tuhihuinga *tau*, he kotinga tau?

28 Ehara i te Hurai te tangata, e *wakahurai ana* ko waho kau; ehara ano hoki i te kotinga *te mea i meingatia* i waho i te kikoki-ko:

29 Otira he Hurai *te tangata e wakahurai ana* i roto: a ko te kotinga ko to te ngakau, i te wai-rua, ehara i te tuhihuinga; ko tona wakapainga ehara i te tangata, no te Atua ia.

UPOKO 3.

HE aha ianei te painga o te Hurai? he aha ranei te rawa o te kotinga?

2 He nui ra i nga mea katoa: ko te nui rawa ia kua paia te tuku *ki a ratou* nga kupu o te Atua.

3 He ahakoa ra wakateka ehinu? ma to ratou wakateka koia ka wakakahoretia ai te wakapono o te Atua?

4 Kahore rapea: kia pono te Atua, ko te tangata katoa ia kia teka; me ta te tuhihuinga, Kia wakatikaia ai koe ki ou kupu, kia toa ai koe ina wakawakia.

5 Otira ki te mea e wakakitea ana te tikanga o te Atua e to tatou henga, me pehea to tatou korero? E he ana ranei te Atua, i a ia e wakapa ana i te riri? (e ki ana a hau ki to te tangata rite-nga.)

6 Kahore rapea: penei ka pe-

hea te wakawakanga a te Atua i te ao?

7 Ki te mea hoki na taku teka i nui haere ai te pono o te Atua hei kororia mona; he aha taku e wakawakia ai, ano he tangata hara?

8 A te *mea* ra, (te penei me ta te korero kino mo matou, me ta etahi e mea ana na matou i kore-ro,) Tatou ka hanga kino kia puta ai he pai? ko te wakawakanga hoki o nga penei e tika ana.

9 He aha hoki? e pai ake ana koia matou? Kahore ra hoki: kua hopukina hoki nga Hurai, me nga Kariki, e pehia katoatia ana e te hara;

10 Me ta te tuhihuinga, Kahore he tangata tika, kihai kotahi:

11 Kahore *he tangata* e matau ana, kahore *he tangata* e rapu ana ki te Atua.

12 Kua haere ke ratou katoa, kua kino tahi; kahore he tangata e mahi ana i te pai, kahore kia kotahi.

13 He ana puare noa to ratou korokoro; kua hianga ki o ratou arero; ko te wai wakamate o nga nakahi kei o ratou ngutu:

14 E ki ana to ratou mangai i te kanga, i te taunu:

15 Ko o ratou waewae e hohoro ana ki te wakaheke i te toto:

16 Kei o ratou haerenga te wahanga, me te mamae:

17 A kahore ratou i mohio ki te ara o te marietanga:

18 Kahore te wehi o te Atua i mua i o ratou kanohi.

19 E mahara ana raia tatou ki nga *mea* e korerotia ana e te ture, e korerotia ana ki a ratou o te ture: kia purua ai nga mangai katoa, kia mate katoa ai te ao i te wakawakanga o te Atua.

20 Mo konei ra ma nga mahi-nga o te ture ekore e wakatikaia

tetahi kikokiko ki tona aroaro: ma te ture hoki ka kitea ai te kino.

21 Tenei raia kua wakakitea nei te tikanga o te Atua, motu ke i te ture, he mea wakapono e te ture, e nga poropiti;

22 Ko te tikanga o te Atua na te wakapono ki a Ihu Karaiti, ki te *hunga* katoa, mo te *hunga* katoa e wakapono ana: kahore hoki he pokanga ketanga:

23 Kua hara katoa hoki, a kua hapa i te kororia o te Atua;

24 He mea wakatika noa ia ki tana atawai, na te hokonga ano e Karaiti Ihu:

25 Ko ia ia i meinga e te Atua i mua hei wakamarietanga, na te wakapono ki ona toto, kia wakakitea ai tona tikanga, ki te muringa o nga hara ka pahure e te mahi tohu a te Atua;

26 Kia wakakitea ai tona tikanga aianeia ano: he mea hoki kia tika ai ia, a kia wakatikaia ai e ia te *tangata* e wakapono ana ki a ihu.

27 Kei hea ianei te wakapehapeha? Kua uakina ki waho. Ki tehea ture? *ki* to nga mahinga? Kahore: otira ki te ture o te wakapono.

28 Koia matou ka mea ai, E wakatikaia ana te tangata ki te wakapono, motu ke i nga mahi o te ture.

29 Oti ko te Atua ia o nga Hurai anake? ehara koia i to nga tauwiwi? Ae ra, no nga tauwiwi ano hoki:

30 No te mea kotahi tonu Atua hei wakatika i te kotinga ma te wakapono, e *wakatika ana ano* hoki ki te wakapono i te *hunga* kahore i kotia.

31 E wakakahore ana koia tatou i te ture ki te wakapono? Kahore rapea: otira e wakau ana tatou i te ture.

UPOKO 4.

HE aha ta tatou e mea ai ki ta Aperahama to tatou matua i kite ai i te ritenga o te kikokiko?

2 Ki te mea i wakatikaia a Aperahama ki nga mahi, tera tana e wakapehapeha ai; aua ia ki te aroaro o te Atua.

3 E pehea ana hoki te karaipiture? I wakapono a Aperahama ki te Atua, e meinga ana mona hei tikanga.

4 Na, ko te utu mo te tangata e mahi ana ekore e meinga he mea atawai, otira he mea utu.

5 Ka waiho tana wakapono hei tikanga mo te *tangata* ekore e mahi, otira e wakapono ana ki a ia e wakatika nei i te *tangata* kino.

6 Me ta Rawiri hoki e korero ana ki te haringa o te tangata, e wakairia ana e te Atua he tikanga mona, motu ke i nga mahi,

7 Ka hari te *hunga* kua murua nei o ratou hara, kua hipokina o ratou he.

8 Ka hari te tangata ekore nei e wakairia e te Ariki he he ki a ia.

9 Na, ko te haringa nei, mo te *hunga* i kotia ranei, mo te *hunga* ranei kihai kotia? e mea ana hoki matou, I wakairia te wakapono hei tikanga mo Aperahama.

10 I peheatia te wakairinga? i a ia ranei kua kotia, i a ia ranei kahore ano i kotia? Kahore ra i a ia kua kotia, otira i a ia kahore ano i kotia.

11 A ka tango ia i te tohu o te kotinga, hei hiri o te tikanga o te wakapono o te *hunga* kahore i kotia; kia waiho ai ia hei matua mo ratou katoa e wakapono ana, ahakoa kahore i kotia; kia wakairia ai hoki he tikanga ki a ratou:

12 Hei matua ano hoki mo te kotinga, aua raia mo ratou anake

kua kotia, otira mo ratou ano hoki e haere ana i nga haerenga o te wakapono o to tatou matua a Aperahama, i a ia kahore ano i kotia.

13 Kihai ra i korerotia ki a Aperahama, ki tona wanau ranei, ma te ture ia ka meinga ai hei rangatira mo te ao, otira ma te tikanga o te wakapono.

14 Ki te mea ra mo ratou o te ture te rangatiratanga, *penei* kua wakanostia te wakapono, kua wakakahoretia te korero;

15 Ko te ture hoki hei wakaputa i te riri: i te wahi hoki kahore he ture, kahore he hara.

16 Koia i meinga ai ma te wakapono, kia mea ai ma te atawai; kia u ai te korero ki te wanau katoa; aua ra ki tera anake no te ture, otiia ki tera ano hoki no te wakapono o Aperahama; ko ia hoki te matua o tatou katoa,

17 (Me ta te tuhituhinga, Kua waiho koe e a hau hei matua ki nga iwi maha,) ki te aroaro o te Atua i wakapono ai ia, ko ia nei te wakaora ana i te *hunga* mate, te karanga ana i nga mea kahore ano i kitea, ano kua kitea.

18 I wakapono ia ki tana i hiahia ai, ahakoa te mea ia e rite tana hiahia, kia meinga ai ia hei matua ki nga iwi maha, me ta te kupu i korerotia, Kia penei tou wanau.

19 A te ngoikore tana wakapono, kihai ia i wakaaro ki tana tinana kua mate nei, kua rau pea hoki ona tau, me te matenga hoki o te kopu o Hera:

20 Na, kihai ia i pohehe i te wakateka ki te kupu o te Atua; otira i wakakahangia ia ki te wakapono, i wakakororia ki te Atua;

21 A ka tino wakapono e kaha ana ia te mea i tana i korero ai.

22 Koia hoki i wakairia ai ki a ia hei tikanga.

23 Otira kihai tuhituhia mona anake, i wakairia ki a ia;

24 Otira mo tatou ano, e wakairia hoki ki a tatou e wakapono nei ki te kai wakaara i a Ihu to tatou Ariki i te mate.

25 I tukua ia mo o tatou he, i wakaarahia ano hei wakatika i a tatou.

UPOKO 5.

MO konei ra ka oti tatou te wakatika ki te wakapono, he maunga rongo to tatou ki te Atua, na to tatou Ariki, na Ihu Karaiti:

2 Nana hoki tatou i tata ai i te wakapono ki tenei atawai e tu nei tatou, a ka wakapehapeha ano tatou i te awangawanga ki te kororia o te Atua.

3 Haunga ano tenei otira ka wakapehapeha ano tatou ki nga mamae: e mahara ana hoki tatou, ko te mamae hei wakaputa i te manawanui;

4 Ko te manawanui hei wakaputa i te wakamatauranga; ko te wakamatauranga hei wakaputa i te awangawanga:

5 A ekore tatou e wakama i te awangawanga; kua ringihia hoki te aroha o te Atua ki o tatou ngakau, i na te Wairua Tapu mai kua oti nei te ho mai ki a tatou.

6 I a tatou hoki e ngoikore ana, i tona taima ano ka mate a te Karaiti mo te hunga kino.

7 E mate wakauana te tangata mo te *tangata* tika: e wakamaia pea ia te tangata kia mate mo te *tangata* pai.

8 E wakakite ana ia te Atua i tona aroha ki a tatou, i a tatou hoki e hara ana, ka mate a te Karaiti mo tatou.

9 Ka oti nei tatou te wakatika ki ona toto, waihoki ka tino wakaorangia tatou e ia i te riri nui.

10 Ki te mea ra i a tatou e haowawaitia ana, ka houhia te rongo

ki te Atua ki te mate o tana Tamaiti, waihoki ka mau nei te rongo, ka tino wakaorangia tatou ki tona orange.

11 Haunga ano *tenei* otira ma to tatou Ariki ma Ihu Karaiti ka wakapahapeha ai tatou ki te Atua, nana hoki tatou i tango nei ki te maunga rongo.

12 Mo konei ra me te kino i puta mai ki te ao i te tangata kotahi, a na te kino te mate; a na reira ano i tika ai te mate ki nga tangata katoa, no te mea hoki kua kino katoa:

13 (I te ao ano hoki te kino, a taea noatia te ture: otira ekore e wakairia te kino i te mea kahore he ture.

14 Ahakoa i waiho te mate hei kingi i a Arama a taea noatia a Mohi, mo ratou ano hoki kihai ra i kino ki te ritenga o ta Arama hara, ko ia hoki te ahua o tera i meinga e haere mai.

15 Otira kihai te kino i penei me te mea tuku noa. Ki te mea hoki na te kino o te *tangata* kotahi i mate ai te tokomaha, tera atu ia te atawai o te Atua me te mea tuku noa i na te atawai mai o te tangata kotahi o Ihu Karaiti, i roaka mo te tokomaha.

16 Na, ko te mea tuku noa kihai pera me ta te *tangata* kotahi i hara: na te *hara* kotahi hoki i *pa mai ai* te wakawa hei waka-mate, ko te mea tuku noa ia mo nga hara maha hei wakatikanga.

17 Ki te mea ra na te hara o te *tangata* kotahi i waiho ai te mate hei kingi, na te *tangata* kotahi; waihoki ma te *tangata* kotahi ma Ihu Karaiti ka waiho ai hei kingi i te orange te *hunga* e tango ana i te nuinga o te atawai, me te tikanga tuku noa.)

18 Me te *riri* hoki na te hara o te *tangata* kotahi i *pa mai ai* ki nga tangata katoa hei waka-mate; waihoki na te tikanga o

te *tangata* kotahi i *pa mai ai* te *atawai* ki nga tangata katoa hei wakatikanga mo te orange.

19 Me te turinga o te tangata kotahi na reira i meinga ai te tokomaha hei hunga hara, waihoki ma te rongo o te tangata kotahi ka meinga ai te tokomaha hei *hunga* tika.

20 I tomo mai te ture kia nui ai te hara. Otira i te nuinga ai o te kino i tino nui te atawai:

21 Me te hara hoki i waiho hei kingi i te mate, waihoki ma te tikanga ka waiho ai te atawai hei kingi, mo te orange tonutanga, ma Ihu Karaiti to tatou Ariki.

UPOKO 6.

KIA pehea koia a tatou korero? Kia noho tatou i te kino, kia hua ai te atawai?

2 Kahore rapea. Me pehea hoki to tatou noho i te *kino*, kua mate nei hoki tatou ki te kino?

3 Ekore koia koutou e mahara, ko te hunga ano o tatou kua iriiria ki a Karaiti Ihu, kua iriiria ki tona matenga?

4 Na te iriiringa tatou i tawmua ngatahitia ai me ia ki te mate: me te Karaiti hoki i wakaarahia ake i te mate e te kororia o te Matua, waihoki ko tatou kia haere i te houtanga o te orange.

5 Ki te mea hoki kua wakato-kia ngatahitia tatou ki te ritenga o tona matenga, e meinga hoki tatou *ki te ritenga o tona* aranga mai:

6 E mahara ana hoki ko to tatou tangata tawito kua ripekatia ngatahitia me *ia*, kia wakapaua ai te tinana o te kino, kia kore ai tatou e rongo ki te kino amua ake.

7 Ko te tangata hoki kua mate kua wakaorangia i te kino.

8 Na, ki te mea kua mate tahi

tatou ko te Karaiti, e wakaponona ano tatou e ora tahi tatou me ia :

9 E mahara ana hoki tatou ka wakaarahia nei te Karaiti i te mate ekore e mate amua atu; ekore te mate e waiho hei rangatira mona amua atu.

10 Ko tona matenga hoki, he matenga kotahi mo te kino: ko tona oranga ia, e ora ana ia ki te Atua.

11 Waihoki kia mahara koutou, ka mate koutou ki te kino, e ora ana ia koutou ki te Atua, i roto i a Ihu Karaiti to tatou Ariki.

12 Mo konei ra aua e waiho te kino hei kingi i roto i to koutou tinana mate, kei rongo koutou ki te kino, ki ona hiahia.

13 Kaua ano hoki e tukua o koutou wahi hei mahi i te hara mo te kino: otira tukua koutou ki te Atua, *he hunga* hoki kua ora i te mate, ko o koutou wahi hoki hei mahi i te tikanga mo te Atua.

14 Ekore hoki te kino e waiho hei rangatira mo koutou: ehara hoki koutou i te ture, otira no te atawai.

15 He aha koia? kia kino oti tatou mo te mea ehara tatou i te ture, otira no te atawai? Kahore rapea.

16 Kiano koutou i mahara noa, ko te tangata e wakapononga ai koutou, he pononga koutou *nona* e rongo nei koutou; no te kino ranei mo te mate, no te rongo ranei mo te wakatikanga?

17 Otira ka yakawetai atu tatou ki te Atua, he pononga koutou i mua no te kino, otira kua rongo o koutou ngakau ki te ritenga o te ako i tukua ai koutou.

18 Ka wakaoranga nei koutou i te kino, ka wakapononga ki te tikanga.

19 E korero ana a hau ki to te

tangata ritenga, mo te ngoikore-tanga o to koutou kikokiko: na, me koutou i tuku i o koutou wahi hei pononga mo te mea wakariharaha me te kino *kake tonu* ki te kino; waihoki me tuku i o koutou wahi aianei hei pononga mo te tikanga *kake tonu* ki te wakatapunga.

20 I a koutou hoki e pononga ana ki te kino, e atea ana koutou i te tikanga.

21 He aha koia te tukunga iho i reira mo koutou, i nga mea e wakama nei koutou? ko te mutunga hoki o aua *mea* he mate.

22 Aianei raia ka wakaoranga koutou i te kino, ka wakaponongatia ki te Atua, he tukunga iho to koutou hei wakatapunga, ko te mutunga ia he oranga tonutanga.

23 Ko nga utu o te kino he mate; ko te mea tuku noa ia o te Atua he oranga tonutanga, i roto i a Karaiti Ihu to tatou Ariki.

UPOKO 7.

KAHORE ano koutou i rongo noa, e hoa ma, (e korero ana hoki a hau ki te hunga matau ki te ture,) ko te ture hei rangatira mo te tangata i a ia e ora ana?

2 Ko te wahine tane hoki e herea e te ture ki *tona* tane i a ia e ora ana; otira ki te mate te tane, kua atea ia i te ture o *tona* tane.

3 Na, i te oranga o *tona* tane e meinga ia he wahine puremu ki te marenatia ia ki te tangata ke: tena ka mate *tona* tane, e atea ana ia i te ture; te meinga he wahine puremu, ahakoa marenatia ki te tangata ke.

4 Ko koutou hoki, e aku hoa, kua mate ki te ture na te tinana o te Karaiti; kia marenatia ai

koutou ki tetahi ke atu, *ki a ia* kua wakaarahia nei i te mate, kia hua ai tatou ki te Atua.

5 I a tatou hoki i te kikokikotanga e mahi ana i roto i o tatou wahi nga hiahia o nga kino, e *wakakitea nei* e te ture, kia hua ai tatou ki te mate.

6 Tenei raia ka atea tatou i te ture, kua mate hoki tatou ki te mea i puritia ai tatou; kia waka-pononga ai tatou i te houtanga o te wairua, ehara raia i te tawitotanga o te tuhituhinga.

7 Me pehea ra to tatou korero? He kino koia te ture? Kahore rapea. Otira kahore a hau i matau ki te kino, me kua te ture: kahore hoki a hau i mohio ki te hiahia, me kua te ture te mea mai, Aua koe e hiahia.

8 Na te ture hoki te kino i wakaohokia ai, i wakamea ai te hiahia katoa i roto i a hau. Motu ke hoki i te ture ka mate te kino.

9 I ora ano a hau i mua motu ke i te ture: ka tae mai nei te ture, ka ora ano te kino, ka mate ano a hau.

10 A ko te ture i meinga mo te ora, i kitea tenei e a hau hei mate.

11 Na te ture hoki te kino i wakaohokia ai, i wakahengia ai a hau, a na reira a hau i waka-matea ai.

12 Na, e tapu ana te ture, ko te korero e tapu ana e tika ana e pai ana.

13 I meinga koia te *mea* pai hei mate moku? Kahore rapea. Otira na te *mea* pai te kino i wakamea ai te mate moku, kia kitea ai te kino; kia ma te ture ka meinga ai te kino he kino wakaharahara.

14 E matau ana ra hoki tatou no te wairua te ture: ko a hau no te kikokiko, ka oti te hoko ki te kino.

15 Ekore hoki a hau e matau ki taku e mea nei a hau: ko taku e hiahia nei a hau ekore tenei e meatia e a hau; otira ko taku e wakarihariha nei a hau, ko ia ano te meatia ana e a hau.

16 Otira ki te mea a hau i te *mea* ekore ai a hau e hiahia, e wakaae ana a hau ki te ture e pai ana.

17 Tenei ra ehara i a hau i meinga ai, ko te kino ia e noho ana i roto i a hau.

18 E mahara ana hoki a hau, kahore he *mea* pai e noho ana i roto i a hau, ara i roto i taku kikokiko: tenei ra kei a hau te hiahia; tena ko te mea i te pai ekore a hau e kite.

19 Ekore hoki a hau e mea i te pai e hiahia nei a hau: otira ko te kino ekore nei a hau e hiahia, ko ia taku e mea nei.

20 Na, ki te mea a hau i te *mea* ekore ai a hau e hiahia, ehara i a hau i meinga ai, otira na te kino e noho nei i roto i a hau.

21 E kite ana ra hoki a hau i te ture, i a hau e hiahia ana kia mea i te pai, ka tata mai ki a hau te kino.

22 E hari ana hoki a hau ki te ture o te Atua, ki te ritenga o te tangata i roto:

23 Otira ka kite a hau i tetahi ture ke i aku wahi, e wawai ana ki te ture o taku hinengaro, a e wakataurekareka ana i a hau ki te ture o te kino, i roto nei i aku wahi.

24 Aue, te mate i a hau! ma wai a hau e wakaora i te tinana o tenei mate?

25 Ka wakawetai atu a hau ki te Atua, ki a Ihu Karaiti to tatou Ariki. Na, ki taku hinengaro e waka-pononga ana a hau ki te ture o te Atua; ki te kikokiko ia e *waka-pononga ana a hau* ki te ture o te kino.

UPOKO 8.

KAHORE nei hoki he riringa mo te *hunga* i roto i a Karaiti Ihu, mo te *hunga* ekore e haere ki te ritenga o te kikokiko, otira ki to te Wairua.

2 Na te ture hoki o te Wairua o te orange i roto i a Karaiti Ihu a hau i wakaora i te ture o te kino o te mate.

3 Ko te mea hoki ekore e taea e te ture, no te mea hoki i ngoi-kore i te kikokiko, ka tono te Atua i tona Tamaiti, i te ahua o te kikokiko kino mo te kino hoki, a kua wakawakia te kino i roto i te kikokiko:

4 Kia rite ai i a tatou te tika-nga o te ture, i a tatou ekore e haere ki te ritenga o te kikokiko, otira ki to te Wairua.

5 Ko te *hunga* hoki i te ritenga o te kikokiko e wakaaro ana i nga mea o te kikokiko; a ko te *hunga* i te ritenga o te Wairua e wakaaro ana i nga mea o te Wairua.

6 Ko te wakaaronga ki te kikokiko he mate; ko te wakaaronga ki te Wairua he orange, he marietanga.

7 Mo te mea hoki ko te wakaaronga ki te kikokiko he mauaharatanga ki te Atua: ekore hoki e rongo ki te ture o te Atua, ekore ano hoki e ahei te wakarongo.

8 Na, ko ratou i roto i te kikokiko ekore e ahei kia pai ki te Atua.

9 Ehara ra koutou i te kikokiko, otira i roto koutou i te Wairua, ki te mea e noho ana te Wairua o te Atua i roto i a koutou. Otira ki te mea kahore i tetahi te Wairua o te Karaiti, ehara tenei i a ia.

10 A ki te mea kei roto i a koutou te Karaiti, ka mate te tinana mo te kino; he orange ia te Wairua mo te tikanga.

11 Na, ki te mea e noho ana i roto i a koutou te Wairua o te kai wakaara i a Ihu i te mate, mana, ma te kai wakaara i a te Karaiti i te mate e wakaora o koutou tinana mate ki tona Wairua e noho nei i roto i a koutou.

12 Mo konei ra, e hoa ma, ehara tatou i te pononga o te kikokiko, kia noho ai tatou ki to te kikokiko ritenga.

13 Ki te mea hoki e noho koutou ki te ritenga o te kikokiko, meake koutou mate: otira ki te mea ma te Wairua koutou ka wakamate ai i nga mahi o te tinana, e ora koutou.

14 Ko te *hunga* hoki e arahina ana e te Wairua o te Atua, he tamariki ratou no te Atua.

15 Kahore hoki koutou i wiwi ki te wairua ano o te pononga, kia matakau ai koutou; otira kua wiwi koutou ki te Wairua o te wakatamarikitanga, ma konei ano tatou karanga ai, E Apa, e Pa.

16 Ka wakaee ngatahi te Wairua ki o tatou wairua, ko tatou nga tamariki o te Atua:

17 Ki te mea he tamariki, e wiwi ano tatou ki ana mea; e wiwi tatou ki nga mea o te Atua, e wiwi tahi tatou me te Karaiti; ki te mate tahi tatou me ia, ka wakakororiatia ngatahitia hoki tatou.

18 E mea ana hoki a hau, ko nga mamae o naiane nei ekore rawa e ahei te wakarite ki te kororia meake wakakitea ki a tatou.

19 Ko te tino awangawanga o te mea hanga te tatari ana ki te wakakitenga o nga tamariki o te Atua.

20 Kua meinga hoki te mea hanga kia rongo ki te mea memeha noa, ehara i te hiahia nona, otira na te tangata i meinga ai te mea hanga kia rongo,

21 Me te awangawanga ano e

wakaorangia te mea hanga i te ponongatanga o te mate, kia ora ai ki te kororia o nga tamariki o te Atua.

22 E mahara ana hoki tatou, e tare tahi ana, e mamae tahi ana nga mea hanga katoa taea noatia tenei ra.

23 A haunga ano *tenei*, otira ko tatou hoki e wiwi nei ki te orokotukunga o te Wairua, e tare ana tatou i roto ano i a tatou i a tatou e tatari ana ki te wakata-marikitanga, *ara* ki te wakaoranga o o tatou tinana.

24 Kua ora hoki tatou i te awangawanga: tena ka kitea te mea i awangawanga ai ekore ano ia e awangawanga: he aha hoki ka awangawanga ai ki *te mea* e kite nei te tangata?

25 Na, ki te mea ka awangawanga tatou ki te mea ekore nei tatou e kite, *ko reira* tatou tatari marie ai.

26 Ko te Wairua hoki te waka-kaha ana i o tatou ngoikoretanga: ekore hoki tatou e matau ki ta tatou e inoi ai kia tika: ko te Wairua ano ia te inoi ana mo tatou ki nga tarenga ekore nei e taea te wakahua.

27 A ko te kai rapu i te ngakau te mohio ana ki te hinengaro o te Wairua, no te mea hoki e inoi ana ia mo *nga tangata* tapu, ki te tikanga o *te Atua hiahia*.

28 A e matau ana ano tatou ko *nga mea* katoa te mahi tahi ana hei pai mo ratou e aroha ana ki te Atua, mo ratou e karangatia ana ki te tikanga o tona hiahia.

29 Ko ana i matua mohio ai, i matua tohutohu kia rite ki te ahu o tona Tamaiti, kia waiho ai ia hei muanga i roto i nga teina tokomaha.

30 A ko ana i matua tohutohu ai, ko ana i karangatia e ia: a ko ana i karanga ai, ko anei ano i wakatikaia e ia: a ko ana i waka-

tika ai, ko anei ano i wakakororiatia e ia.

31 Ha, kia pehea to tatou korero ki enei *mea*? Ki te mea ko te Atua hei hoa mo tatou, ko wai hei *wawai* ki a tatou?

32 Ko ia kihai nei i tohu i tana Tamaiti, otira i tuku i a ia mo tatou katoa, ekore ianei ia e ho mai tahi me ia i *nga mea* katoa ki a tatou?

33 Ma wai e wakapae *te hunga* wiriwiri o te Atua? Ko te Atua hei wakatika.

34 Ko wai tera e wakawa ana? Ko te Karaiti i mate, ae, kua ara ano, e noho nei ano hoki i te *ringaringa* matau o te Atua, ko ia hoki te inoi ana mo tatou.

35 Ma wai tatou ka motu ke ai i te aroha o te Karaiti? *Ma* te mate, *ma* te pouritanga ranei, *ma* te wakatoa, *ma* te mate kai ranei, *ma* te kakahu kore, *ma* te oranoatanga, *ma* te hoari ranei?

36 Me te mea hoki kua tuhi-tuhia, Nau matou i wakamatea ai i te roanga o te ra; kua meinga matou, ano he hipi mo te patunga.

37 Otira ma te kai aroha i a tatou ka tino toa ai tatou i anei *mea* katoa.

38 E mea pu ana ano a hau, ekore e *ahei* te mate, ekore ano hoki te ora, ekore nga anahera, ekore nga rangatira, ekore nga kaha, ekore nga mea e kite nei tatou, ekore nga mea meake nei kitea.

39 Ekore ano hoki te tiketike, ekore te hohonu, ekore ano hoki tetahi atu o nga mea hanga e ahei te mea, kia motu ke tatou i te aroha o te Atua, i roto i a Karaiti Ihu to tatou Ariki.

UPOKO 9.

E KORERO ana a hau i te pono i a te Karaiti, kahore aku teka, (ko taku hinengaro

hoki e wakaee ana ki a hau i roto i te Wairua Tapu;)

2 He tangi nui taku ko te mamae hoki kei taku ngakau ekore e mutumutu.

3 Kua hiahia hoki a hau kia motuhia ketia i te Karaiti mo aku teina, mo aku wanaunga, i te ritenga o te kikokiko:

4 Ko te iwi ratou o Iharaira; no ratou te wakatamarikitanga, te kororia me nga kawenata, me te homaitanga o te ture, me te karakia, me nga korero oha;

5 No ratou nga matua, no ratou hoki te Karaiti ki te ritenga o te kikokiko, ko ia te Atua o nga mea katoa, e wakapaingia ana ake ake. Amine.

6 Kihai ra i mea, ano kua wakahoretia te kupu o te Atua. Ko te hunga hoki no Iharaira, ehara ratou katoa i a Iharaira:

7 Ehara ano hoki ratou katoa i te tamariki, i te mea he wanau no Aperahama: otira, Ka karangatia he wanau mou i a Ihaka.

8 Ara, ko nga tamariki o te kikokiko, ehara enei i te tamariki o te Atua: otira ko nga tamariki o te korero oha te meinga ana, ko te wanau.

9 Ko te kupu hoki tenei o te korero oha, Ki te ritenga o tenei taima a hau ka tae atu ai, a ka wanau he tamaiti ki a Hera,

10 Haunga ano tenei; otira i a Ripeka kua hapu i tetahi, i a Ihaka to tatou matua,

11 (I nga tamariki hoki kahore ano i wanau noa, kahore ano i mahi i te pai ranei, i te kino ranei, kia pumau ai te wakaaro o te Atua ki te ritenga o te wiri-wiringa, ehara i nga mahi no te kai karanga ia;)

12 Kua korerotia ki a ia, Ka wakapononga te tuakana ki te teina.

13 Me ta te tuhituhinga, Kua

aroa a hau ki a Hakopa, kua kino a hau ki a Ihau.

14 Kia pehea ta tatou korero? He he koia kei te Atua? Kahore rapea.

15 E mea ana hoki ia ki a Mohi, E tohu a hau ki taku e tohu ai, e atawai a hau ki taku e atawai ai.

16 Mo konei ra ehara i te tangata e hiahia ana, ehara i te tangata e oma atu ana, otira no te Atua e tohu ana.

17 E mea ana hoki te karaipiture ki a Parao, Mo konei pu ano koe i wakaarahia ai e a hau, kia wakakitea ai taku kaha i a koe, a kia korerotia ai toku ingoa i te ao katoa.

18 Na, ko tana e hiahia ai e tohungia, a ko tana e hiahia ai e wakapakeketia.

19 Meake ra koe mea mai ki a hau, He aha koia tana e riri ai? ko wai koia i wakakahore i tana hiahia?

20 Ha, te tangata nei, ko wai koe e korero nei ki te Atua? Ma te mea hanga koia e mea atu ki tona kai hanga, He aha koe i pe nei ai te hanga i a hau?

21 Ehara oti i te kai hanga rihhi te wakaaro mo te paru, kia hanga i te puranga kotahi, kia kotahi mea e wakahonoretia, kia kotahi mea e wakakinongia?

22 He aha ra ki te mea ra i te Atua e pai ana kia wakakitea tona riri kia wkapuakina tona kaha, i tukua e ia i tona manawauitanga nga mea mo te riri kua wakaritea mo te mate:

23 A kia wakakitea ai te ranea-tanga o tona kororia ki nga mea e tohungia ana, i wakaritea e ia i mua mo te kororia,

24 Ki a tatou hoki i karangatia e ia, ehara ra i nga Hurai anake, otira no nga Tauivi ano hoki?

25 Me tana ano hoki i mea i Ohia, Maku te iwi, ehara i toku

iwi, e hua ko toku iwi; a ko ia kihai rara i arohaina, *ka huaina* ko *taku* e aroha ana.

26 A ka mea ano ki te wahi i korerotia ki a ratou, Ehara koutou i toku iwi; ko reira ratou huaina ai ko nga tamariki o te Atua ora.

27 A e mea ana hoki a Ihaia ki Ihairaira, Ahakoa penei me te onepu o te moana te tokomaha o nga tamariki o Ihairaira, e wakaorangia te toenga:

28 E wakamutu ia i te korero, e wakaporoa ki te tikanga: ta te mea hoki he korero poro ta te Ariki e mea ai i te wenua.

29 Me ta Ihaia hoki i mea ai i mua, Me kaula te waiho he momo mo tatou, e te Ariki o nga mano tini, penei kua pera tatou me Horoma, kua wakaritea ano hoki ki Komora.

30 Kia pehea to tatou korero? Ko nga Tauwiwi kihai nei i aru i te tikanga kua tango ki te tikanga, ara ki te tikanga o te wakapono.

31 Ko Ihairaira e aru nei i te ture o te tikanga, kahore i tae atu ki te ture o te tikanga.

32 I te aha? No te mea kihai ra i *rapua* ki te wakapono, otira ki nga mahi o te ture. I tutuki hoki ratou ki te kamaka o te tutukinga;

33 Me ta te tuhituhinga, Na, ka wakatakotoria e a hau ki Hiona, te kamaka o te tutukinga, me te kowatu wakahe: a ko te *tangata* katoa e wakapono ana ki a ia ekore e wakama.

UPOKO 10.

E HOA ma, ko te hiahia o *taku* ngakau me *taku* inoinga ki te Atua mo Ihairaira, *ko ia tenei*, kia ora ai ratou.

2 E ki ana hoki a hau ki a ratou, he maiatanga ano to ratou

mo te Atua, kahore ia ki te tikanga o te matauranga.

3 I a ratou hoki e kuware ana ki te tikanga o te Atua, a e rapu ana kia wakaukia to ratou tikanga, kahore ratou i rongo ki te tikanga o te Atua.

4 Ko te Karaiti hoki te mutu-nga o te ture hei tikanga ki nga tangata katoa e wakapono ana.

5 E tuhituhi ana hoki a Mohi i te tikanga e *ahu mai ana* i te ture, Ko te tangata e wakarite ana i aua mea e ora ia i aua mea.

6 Otira e penei ana te tikanga e *ahu mai ana* i te wakapono, Aua e mea ki tou ngakau, Ma wai e kake atu ki te rangi? (ara kia arahina iho a te Karaiti;)

7 Ma wai ranei e heke atu ki te hohonu? (ara kia arahina ake ano a te Karaiti i te mate.)

8 Otira, he aha tana e mea? E tata ana ki a koe te kupu, kei tou mangai, kei tou ngakau: ko ia ia ko te kupu o te wakapono, e kauwautia nei e matou;

9 Ara ki te wakaae koe ki tou mangai ki a Ihu te Ariki, a ka wakapono ki tou ngakau, na te Atua ia i wakaara i te mate, e wakaorangia koe.

10 Ma te ngakau hoki ka wakaponohia ai hei tikanga; ma te mangai ia ka wakaaetia hei oranga.

11 E mea ana hoki te karaipiture, Ko te *tangata* katoa e wakapono ana ki a ia ekore ia e wakama.

12 Kahore hoki he putanga keteanga o te Hurai ranei, o te Kariki ranei: ko taua Ariki tonu hoki o nga *tangata* katoa te atawai ana ki a ratou katoa e karanga ana ki a ia.

13 Ko te *tangata* katoa hoki e karanga ki te ingoa o te Ariki e wakaorangia.

14 Me pehea koia to ratou karanga ki a ia kahore nei i waka-

ponohia? me pehea to ratou wakarongo ki a ia kahore nei i rangona? me pehea hoki to ratou wakarongo ki te kahore he kai kauwau?

15 A me pehea ta ratou kauwau, ki te kore ratou e tonoa? me ta te tuhituhinga, Ano nga waewae te pai o ratou e kauwau ana i te maunga rongo, e kauwau ana i nga mea pai!

16 Otira kahore ratou katoa i wakarongo ki te rongo pai. E mea ana hoki a Ihaira, E te Ariki, ko wai kua wakarongo ki to matou rongo?

17 Na, na te wakarongo te wakarongo, ko te wakarongo ia na te kupu o te Atua.

18 Otira, ka mea atu a hau, Kahore koia ratou i rongo? Nakoa i puta atu to ratou reo ki te wenua katoa, ko o ratou kupu ki nga topito o te ao.

19 Na, ka mea atu a hau, Kahore koia Ihaira i mohio? Ko Mohi te mea ana ki mua, Maku koutou e wakaoho ki te hunga ehara i te iwi, maku koutou e wakatakariri ki te iwi kuware.

20 Ko Ihaira ia e wakamaia ana, e mea ana, Kua kitea a hau e te hunga kihai nei i rapu ki a hau; kua matau ki a hau te hunga kihai nei i ui mai ki a hau.

21 Otira, ka mea atu ia ki Ihaira, Kua wakamarokia aku ringaringa, i te roanga o te ra ki te hunga ekore e rongo, e wakakahore ana i aku mea.

UPOKO 11.

E MEA atu ana hoki a hau, Kua peia oti e te Atua tona iwi? Kahore rapea. No Ihaira hoki a hau, no te momo o Aperahama, no te pu o Peniamini.

2 Kahore ano te Atua i pei i tona iwi i mohio ai ia i mua.

Oti kahore koutou i matau ki te korero o te karaipiture ki a Iraia? ki tana inoinga ki te Atua ki te kino mo Ihaira, e mea ana,

3 E te Ariki, kua patu ratou i ou poropiti, kua wakahoroa ou ata; ko a hau anake i mahue, a ka rapu nei ano ratou ki toku wairua.

4 Kaore, e pehea mai ana ki a ia te ki tapu? Ewitu mano tangata kua waiho e a hau moku, te hunga kahore nei i piko te turi ki a Peara.

5 Waihoki tenei nei ano he toenga ki te ritenga o te wiriwingira o te atawai.

6 Otira me he mea i na te atawai, ehara i nga mahi: penei ehara te atawai i te atawai. Ki te mea ia i na nga mahi mai, ehara ano hoki i te atawai: penei ehara te mahi i te mahi.

7 E pehea ana koia? Kahore ano Ihaira i wiwi ki tana e rapu nei; otira kua wiwi te wiriwingira, ko te hunga i toe i wapakakeketia,

8 (Me ta te tuhituhinga, Kua ho atu ki a ratou e te Atua he wairua kua oti te wakamoe, he kanohi kia kore ai ratou e kite, he taringa kia kore ai ratou e rongo;) a taea noatia tenei ra.

9 E mea ana hoki a Rawiri, Waiho to ratou tepera kai hei mahanga, hei reti, hei tutukinga, hei wakautunga mo ratou:

10 Wakapouritia o ratou kanohi, kia kore ai ratou e kite, wakaipikoa tonutia to ratou tuara.

11 E mea ana ra a hau, I tutuki koia ratou kia hinga ai? Kahore rapea: otira na to ratou hinganga i tae mai ai te oranga ki nga Tauwiwi, hei wakaoho i a ratou.

12 A ki te mea ra ko to ratou hinganga hei taonga mo te ao, ko to ratou wakaitinga hei taonga mo nga Tauwiwi; tera atu ano ta to ratou wakanuinga.

13 E mea ana hoki a hau ki a koutou, ki nga Tauwi, mo te mea hoki ko te apotoro a hau o nga Tauwi, e wakanui ana a hau i taku mahi wakaako:

14 Me kore e wakaohokia e a hau toku kikokiko, kia wakaorangia ai etahi o ratou e a hau.

15 Ki te mea hoki ko to ratou wakarereanga hei maunga rongo mo te ao, he aha hoki to ratou wakahokinga mai? hei oranga ake ia i te mate.

16 Ki te mea e tapu ana te mea matamua, e *tapu katoa* ana te nuinga: a ki te tapu te pakiaka, e *tapu* ana hoki nga manga.

17 A ki te mea kua watiia etahi o nga manga, a ko koe hoki he oriwa ngahere ka wakanohoia i roto i aua *manga*, ka wiwi tahi ki te pakiaka, ki te momonatanga hoki o te oriwa;

18 Aua ra koe e wakapakari ki nga manga. Ki te wakapakari koe, he teka ko koe hei pupuri i te pakiaka, ko te pakiaka ia te *pupuri* ana i a koe.

19 E mea ano ra koe, I watiia nga manga kia wakanohoia ai a hau.

20 Ka pai ra hoki; na te waka-teka ratou i watiia ai, a na te waka-pono ra koe i tu ai. Aua ra koe e wakakake, kia wehi ra:

21 A ki te mea kihai tohungia nga manga maori e te Atua, *kia tupato* kei kore hoki koe e tohungia.

22 Na, tirohia te atawai, me te riri o te Atua: he riri ki a ratou i hinga; he atawai raia ki a koe ki te pumau koe ki *tona* atawai: penei ka poutoa ano hoki koe.

23 Ko ratou hoki ki te kore ratou e pumau ki te wakateka, ka wakanohoia ano: e taea hoki e te Atua te wakanoho ano i a ratou.

24 Ki te mea hoki i kotia koe i *runga* i te oriwa no te ngahere

nei i tona maoritanga, a puta ke i te mea maori kua wakanohoia koe ki te oriwa pai: waihoki ekore ianei enei *manga* maori e wakanohoia ki to ratou oriwa ano?

25 Ekore hoki a hau e pai, e hoa ma, kia kuware koutou ki tenei mea ngaro, kei mea noa hoki ki o koutou *wakaaro* he *hu-nga* matau koutou; kua pa mai te pakeketanga ki Iharaia, ko tetahi wahi ia, a kia rite ra ano te nuinga o nga Tauwi.

26 A ka wakaorangia Iharaia katoa: me ta te tuhituhinga, E puta mai i Hiona te Kai waka-ora, a mana ano ka tahuri ke ai te kino i a Hakopa:

27 Ko taku kawenata hoki tenei ki a ratou, i te mea ka tango-hia atu e a hau o ratou hara.

28 Na, ki te ritenga o te rongo pai, na koutou ratou i meinga ai hei hoa wawai: otira ki te ritenga o te wiriwinga e arohaina ana *ratou* mo nga matua.

29 Ekore hoki e wakarioria kettia te atawai me te karanga a te Atua.

30 Me koutou hoki kihai waka-pono ki te Atua i mua, otira kua atawaitia nei koutou na te waka-teka o enei:

31 Waihoki kahore ano enei i wakapono, kia ma to koutou atawai ka atawaitia ai ratou.

32 Kua kopania ngatahitia hoki ratou katoa e te Atua ki te waka-teka, kia atawaitia katoatia ai e ia.

33 Ano te hohonutanga o te raneatanga o te mohiotanga me te matauranga o te Atua! ko ana wakawa ekore e taea te rapu, ekore e kitea nga takahanga o ona haerenga!

34 Ko wai kua mohio ki te hinengaro o te Ariki? ko wai kua meinga hei hoa wakaaro mona?

35 Ko wai kua ho atu ki a ia ki

mua, a ka wakahokia mai ano ki a ia?

36 Nona hoki nga *mea* katoa, a nana ano i *meinga ai*, a mona ano: mona te kororia, ake tonu atu. Amine.

UPOKO 12.

KA tohe a hau ki a koutou, e *hoa ma*, ki nga mahi tohu a te Atua, *kia ho atu o koutou tinana hei tukunga ora ki te Atua, hei tukunga tapu, e manakohia ana*, ko to koutou mahi tika *hoki tenei*.

2 A kua koutou e wakaritea ki tenei ao: otira *kia wakaahua-tia ketia ki te wakahoutanga o to koutou hinengaro, kia wakama-tau ai koutou, he aha taua hiahia o te Atua e pai ana, e manakohia ana, e tino rite ana*.

3 Ma te atawai hoki ka paia nei te ho mai ki a hau, ka mea atu ai a hau ki *te tangata* katoa i roto i a koutou, *kia kua e wakakakea te wakaaro ki runga atu i te mea e tika nei kia wakaaroa; otira kia wakaaro i te wakaaro tika, me ta te Atua i wehewehe ai i te wahi wakaono ki tetahi ki tetahi*.

4 Pera hoki me te tinana kotahi he maha o tatou wahi, ko nga wahi katoa ia kahore mo ratou mahi tahi:

5 Waihoki ko tatou tokomaha hei tinana kotahi i roto i a te Karaiti, ko tatou takitahi ia hei wahi ano no tatou tahi.

6 Na, no te mea ka poka ke o tatou mea tuku noa mai, ki te ritenga o te atawai kua ho mai ki a tatou, ko te mahi poropiti ranei, *kia rite ki te wahi wakaono*;

7 Ko te mahi wakaminita ranei, *kia tohe tatou ki te wakaminita: ko ia ranei e wakaako ana, kia tohe ki te wakaako*;

8 Ko ia e korero ana *kia tohe ki*

te korero: ko ia e ho atu ana i *tetahi mea*, *kia kua e hianga; ko ia e tohutohu ana, kia mea ki te wakaaro ano; ko ia e tohu ana, kia mea ki te ngakau hari*.

9 Aua e wai hangareka te aroha. Wakariharihanga te kino; *kia u ki te pai*.

10 *Kia aroha pu tetahi ki tetahi, ki te aroha wakateina; kia wakanui tetahi i tetahi ki te honore*;

11 Aua e mangere ki te mahi; *kia toa te wairua; kia rongo ki te Ariki*;

12 *E hari koutou ki te awangawanga; kia manawanui ki nga mea wakaono; kia tohe ki te inoi*;

13 *Kia oha koutou ki nga mate o te hunga tapu; wakamatauria te pupuri i nga tauhou*.

14 *Kia pai te korero ki te hunga e wakato nei i a koutou: kia pai te korero, kua e korero kino*.

15 *Kia uru ki te hari o te hunga hari, kia uru ki te tangi o te hunga tangi*.

16 Me wakaaro tahi tetahi ki tetahi. Kua e wakaaro i nga mea wakakake, otira *kia arahina ngatahitia me te hunga e kinongia ana. Kei wakamohio koutou ki o koutou wakaaro*.

17 Kua e utua ki te tangata he kino mo te kino. Wakaaroa wawetia he pai ki te aroaro o nga tangata katoa.

18 Me he mea e ahei i a koutou, *kia mau te rongo ki nga tangata katoa*.

19 Aua e rapu utu mo koutou, e *aku hoa* aroha, otira tukua te riri: kua oti hoki te tuhituhi, Maku te rapunga utu; maku e wakaaka, e ai ta te Ariki.

20 Na, ki te mate hiakai tou *hoa riri, wangainga ia; ki te mate wai ia, wakainumia: ka penei hoki koe, ka wakaupuranga-*

tia e koe nga waro kapura ki runga ki tona matenga.

21 Kei mate koe i te kino; otira ko te kino kia mate i te pai.

UPOKO 13.

KIA rongo nga wairua katoa ki nga rangatiratanga nunui. No te Atua anake hoki nga rangatiratanga: ko nga rangatiratanga nei hoki kua oti te waka-me a te Atua.

2 Na, ko ia e wakakeke ana ki te rangatiratanga e wakakeke ana ki te ture o te Atua; a ko ratou e wakakeke ana te wiwi ki te wakawa mo ratou.

3 Ehara hoki nga rangatira i te *hunga* e matakuria mo nga mahi pai, otira mo nga *mahi* kino. E hiahia ana koia koe kia kaua e maku i te rangatiratanga? mea-tia ra e koe te *mea* pai, a ka waka-paingia koe mo taua *pai*:

4 Ko ia hoki te minita o te Atua mou mo te pai. Tena ki te mea koe i te kino, kia maku ra; ekore hoki ia e maumau ha-pai i te hoari: ko ia hoki te minita o te Atua, he kai rapu utu mo te riri ki a ia e mahi kino ana.

5 Mo reira ra kia rongo koutou, haunga raia mo te riri kau, otira mo ta te hinengaro.

6 Mo konei ra ka utu ai koutou ki te takoha: no te Atua hoki ratou minita, e mahi tonu ana hoki ratou ki tenei *mea* pu ano.

7 Ho atu ki nga *tangata* katoa nga mea tika: he takoha ki a ia e tika nei te takoha; he utu ki a ia e tika nei te utu; he wehi ki a ia e tika nei te wehi; he honore ki a ia e tika nei te honore.

8 Kaua ra e waiho noa tetahi mea mo amua ka wakaetia ai ki te *tangata*, ko te aroha anake ia o tetahi ki tetahi: ko ia hoki e

aroha ana ki te *tangata*, ka rite i a ia te ture.

9 Ko tenei hoki, Kaua koe e puremu, Kaua koe e kohuru, Kaua koe e tahae, Kaua koe e korero teka, Kaua koe e hiahia *ki ta tera tangata*; a ki te toe tetahi atu ture, ka wakarapopototia ki tenei kupu, ara, Kia pera tau aroha ki tou hoa me tau ki a koe.

10 Ekore hoki te aroha e mahi kino ki tona hoa: ko te aroha hoki te wakaritenga o te ture.

11 Ko tenei hoki, ka mahara tatou ki te taima, ko te haora tenei e ara ai tatou i te moe: patata pu hoki to tatou wakaoranga i te mea i oroko wakapono tatou.

12 Ka pahure te po, ka tata te ao: mo konei ra kia wakarerea nga mahi o te pouritanga, kia tangohia nga ringaringa wawai o te maramatanga.

13 Kia haere pai tatou, ano he awatea; kaua ra i te kakai, i te iinu, kaua i te momoe, i te hanga kino, kaua i te wawai, i te hae.

14 Otira kia hipokina koutou ki ta te Ariki ki ta Ihu Karaiti, a kaua e wakaaroa wawetia te kikokiko, ana hiahia.

UPOKO 14.

ME tango koutou i te *tangata* e ngoikore ana tana wakapono, aua raia e wakawakia *ona* wakaaro.

2 E wakapono ana tetahi me kai e ia nga *mea* katoa: tena ko te *tangata* ngoikore e kai ana i nga otaota.

3 Kaua te *tangata* e kai ana e wakakino ki te *tangata* ekore e kai; a kaua te *tangata* ekore nei e kai e wakawa i te *tangata* e kai ana: kua tango hoki te Atua i a ia.

4 Ko wai oti koe hei wakawa i te pononga o te *tangata* ke? ki-tona rangatira ake ano e tu ia, e

hinga ranei. E meinga ra kia tu: e kaha ana hoki te Atua kia meinga ia kia tu.

5 He tangata ano e mea ana erangi tetahi ra i tetahi ra: he tangata ano e mea ana *ka rite* nga ra katoa. Kia wakapono pu *nga tangata* katoa ki to ratou ngakau ano.

6 Ko ia e wakapai ana i te ra, e wakapai ana mo te Ariki; a ko ia ekore e wakapai i te ra, ekore e wakapai mo te Ariki. Ko ia e kai ana, e kai ana mo te Ariki, e wakawetai atu ana hoki ki te Atua; a ko ia ekore nei e kai, ekore e kai mo te Ariki heoi e wakawetai atu ana ki te Atua.

7 Kahore hoki tetahi o tatou e ora ana mona ake, ekore hoki tetahi e mate mona ake.

8 Ki te ora tatou, ka ora tatou mo te Ariki; ki te mate tatou ka mate tatou mo te Ariki: mo konei ra ki te ora ranei tatou ki te mate ranei, mo te Ariki tatou.

9 Mo konei hoki te Karaiti i mate ai, i ara ake ai ano, i ora ai ano, kia waiho ai ia hei rangatira mo te *hunga* mate, mo te *hunga* ora.

10 A he aha tau e wakawa nei i tou teina? he aha ranei tau e wakakino ai i tou teina? e tu katoa hoki tatou ki te nohoanga wakawa o te Karaiti.

11 Kua oti hoki te tuhituhi, Ka ora a hau, e ai ta te Ariki, e piko katoa nga turi ki a hau, e wakaae nga arero katoa ki te Atua.

12 Ae ra, e waki katoa tatou i a tatou korero ki te Atua.

13 Kua ano hoki tatou e wakawa tetahi i tetahi amua atu: otira erangi kia wakaaroa tenei, kia kaua e wakatakotoria he mea wakahinga he mea wakahe ranei mo *tona* teina.

14 E mahara ana a hau, a na te Ariki na Ihu a hau i tino waka-

pono ai, kahore kau he *kai* kino: ki a ia anake e wakaaro ana he *mea* kino, e kino ano ki a ia.

15 Ki te mea ra na te kai tou teina i wakapouritia ai, ehara tou haerenga i te ritenga o te aroha. Kua ia e wakamatea ki tou kai, i mate nei hoki te Karaiti mona.

16 Mo konei ra kei korerotia kinotia to koutou pai:

17 Ehara hoki te rangatiratanga o te Atua i te kai, i te mea inu; he tikanga ia, he maunga rongo, he haringa ki te Wairua Tapu.

18 Ko ia hoki e wakapononga ana ki te Karaiti ki enei *mea* e pai ana ia ki te Atua, e paingia ana hoki e nga tangata.

19 Mo konei ra kia tohe tatou ki *nga mea* o te marietanga, ki *nga mea* ano hoki e wakakahaingia ai tetahi e tetahi.

20 Kua ra e wakamatea te mahi a te Atua mo te kai. E pai ana *nga mea* katoa; otira e kino ana ki te tangata e kai ana, a ka wakahingaia ano.

21 He mea pai ra kia kaua e kai i te kikokiko, kia kaua e inu i te waina, i *tetahi mea* ranei e hinga ai tou teina, e wakahehia ai ranei, e ngoikore ai ranei.

22 He wakapono tau? waiho mou ki te aroaro o te Atua. *Ka* hari te *tangata* ekore e wakawaia ia ano i te mea e wakaac ai ia.

23 Ka wakamatea te tangata e poheua ana ki te mea ka kai ia, no te mea kihai wakapono: he kino hoki *nga mea* katoa ehara nei i te wakapono.

UPOKO 15.

KA tika ia ma tatou ma te *hunga* kaha e kawe nga ngoikoretanga o te *hunga* ekore e kaha, a kia kaua e pai ki a tatou *anake*.

2 Kia pai tatou katoa ki o tatou

hoa, mo te pai, mo te wakakaha-
nga.

3 Kihai hoki te Karaiti i pai ki
a ia *anake*; otira me ta te tuhitu-
hinga, Kua tau iho ki a hau nga
taunutanga o ratou e taunu ana i
a koe.

4 Ko nga *mea* hoki i tuhituhia i
mua i tuhituhia mo to tatou wa-
kaoranga, kia ma te manawanui-
tanga kia ma te wakamarietanga
o nga karaipiture ka wiwi ai ta-
tou ki te awangawanga.

5 A ma te Atua o te manawa-
nuitanga me te wakamarietanga e
ho atu ki a koutou, kia wakaaro
taua *mea* ano e tetahi ki tetahi ki
te ritenga o Karaiti Ihu:

6 Kia wakakororia ai koutou i
te Atua, i te Matua o to tatou
Ariki a Ihu Karaiti ki te ngakau
tahi ki te mangai tahi.

7 Mo konei ra e tango koutou
tetahi i tetahi, me te Karaiti hoki
kua tango i a tatou hei kororia
mo te Atua.

8 Na, e mea atu ana a hau, kua
meinga a Ihu Karaiti hei minita
mo te kotinga, mo te pono o te
Atua, kia wakaaukia ai nga korero
oha i *ho mai* ki nga matua:

9 Kia wakakororia ai nga Tau-
iwi i te Atua mo *tana* mahi tohu;
me ta te tuhituhinga, Mo tenei
mea a hau ka korero ai ki a koe i
roto i nga Tauwi, a ka waiaata a
hau ki tou ingoa.

10 A e mea ana ano hoki ia, E
nga Tauwi, kia hari tahi koutou
me tona hunga.

11 Ko tenei ano hoki, Waka-
paingia te Ariki, e nga Tauwi
katoa; wakaingia ia, e nga ta-
ngata katoa.

12 E mea ana hoki a Ihaia, Ka
kitea he pakiaka no Hehe, a ko ia
e wakatika ana hei rangatira mo
nga Tauwi, e u te wakaaro a nga
Tauwi ki a ia.

13 A ma te Atua o te awanga-
wanga koutou e wakaki ki te ha-

ringa katoa ki te marietanga i te
wakapono, kia ma te kaha o te
Wairua Tapu ka nui haere ai to
koutou awangawanga.

14 Ka pono ano hoki taku wa-
kaaro mo koutou, e aku hoa, e ki
ana koutou i te pai, kua wakakia
hoki i te matauranga katoa, e
kaha ana hoki koutou ki te wa-
katupato tetahi i tetahi.

15 Ta te mea a hau i tino maia
ai te tuhituhi atu ki a koutou, e
hoa ma, he mea kia wakama-
haratia koutou mo te atawai ka
paia te ho mai ki a hau e te
Atua.

16 Kia waiho ai a hau hei mi-
nita no Ihu Karaiti ki nga Tau-
iwi, kia mahi i te *mahi* tapu o te
rongo pai o te Atua, kia paingia ai
te homaitanga o nga Tauwi, i te
mea ka wakatapua nei e te Wairua
Tapu.

17 Mo konei ra he wakapehapa-
ha ano toku i roto i a Karaiti Ihu
mo nga *mea* o te Atua.

18 Ekore hoki a hau e maia te
korero i tetahi *mea* kihai nei i
mahia e te Karaiti ki a hau, kia
rongo ai nga Tauwi i te kupu, i
te mahi,

19 Ki te kaha o nga merekara o
nga mahi wakamiharo, ki te
kaha o te Wairua o te Atua; no
ka tino wakaupakina e a hau te
rongo pai o te Karaiti i Hiruha-
rama a tae noa ki Irurikuma.

20 A i penei ano taku hiahia ki
te kauwau i te rongo pai, kua ia
i nga wahi kua wakahuatia te
Karaiti, kei wakaapa hoki a hau
ki runga ki te turanga a te tanga-
ta ke:

21 Otira me ta te tuhituhinga,
Ko te hunga kihai nei ia i korero-
tia ki a ratou, e kite ratou: a
e matau *te hunga* kihai nei i
rongo.

22 No konei hoki a hau i tino
wakawarea ai, te tae atu ki a kou-
tou.

23 Aianeī raia kahore moku wahi i enei kainga, a he maha nga tau i nui ai *taku* hiahia kia haere atu ki a koutou;

24 A ki te haere a hau ki Hipania, ka tae atu a hau ki a koutou: e hiahia ana hoki a hau kia kite i a koutou i *taku* haerenga atu, a kia arahina ano e koutou ki reira, kia matua wakakia a hau e koutou i tetahi wahi.

25 Ka haere atu nei a hau ki Hiruharama, ki te minita atu ki te *hunga* tapu.

26 Kua pai hoki Makeronia, me Akaia kia meinga tetahi hoatutanga *taonga* mo te *hunga* tapu i Hiruharama e rawakore ana.

27 I pai ratou, a kahore ano i ea noa te utu i a ratou. Me he mea hoki i uru nga Tauwi ki o ratou *mea* wakawairua, e tika ana kia ho atu ki a ratou nga *mea* kiko-kiko.

28 Kia oti ra tenei *mea*, a kia wakaukia mo ratou tenei hua, ka haere atu ai a hau ki Hipania ra *kona* i a koutou.

29 E mahara ana ano a hau ki *taku* haerenga atu ki a koutou, ka haere atu a hau i te kinga o te pai o te rongo pai o te Karaiti.

30 Ka tohe atu a hau ki a koutou, e hoa ma, mo ta to tatou Ariki a Ihu Karaiti, mo te aroha hoki o te Wairua, kia puta tahi to koutou koha me toku ki nga inoinga ki te Atua moku;

31 Kia wakaorangia ai a hau i te *hunga* wakateka i Huria; a kia paingia ai e te *hunga* tapu *taku* minitanga mo Hiruharama;

32 Kia haere hari ai a hau ki a koutou ma te hiahia o te Atua, a kia meinga ai a hau kia okioki tahi me koutou.

33 Na, *kia noho* ki a koutou ka-toa te Atua o te maretanga. Amine.

UPOKO 16.

KA tukua e a hau ki a koutou a Pipi to matou tuwahine, he minita hoki no te hahi i Henekiria:

2 Kia tango ai koutou i a ia mo ta te Ariki, ki te tikanga o te *hunga* tapu, a kia atawai koutou ki a ia i te mea e mate ai ia ki a koutou: kua atawai hoki ia ki te *hunga* tokomaha, ki a hau ano hoki.

3 Kia owa koutou ki a Pirihiara raua ko Akuiria aku hoa mahi i te *mahi* o Karaiti Ihu:

4 Na raua hoki i wakatakoto o raua kaki kia ora ai a hau: ekore ano hoki a hau anake e wakawetai atu ki a raua, otira ko nga hahi katoa hoki o nga Tauwi.

5 *Kia owa ano hoki* ki te hahi i to raua ware. Kia owa atu ki a Epainetu *taku hoa* aroha, ko ia hoki te matamua o Akaia mo te Karaiti.

6 Kia owa atu ki a Meri, i nui nei tana mahi mo matou.

7 Kia owa atu ki a Anaronaiku raua ko Hunia aku wanaunga, aku hoa herehere hoki, he ingoa nunui o raua i roto i nga apotoro, i tae mai hoki raua ki a te Karaiti i mua i a hau.

8 Kia owa atu ki a Amapiria *taku hoa* aroha i roto i te Ariki.

9 Kia owa atu ki a Urapane to matou hoa mahi i te *mahi* o te Karaiti, ko Takuha hoki *taku hoa* aroha.

10 Kia owa atu ki a Aperi e paingia ana i roto i a te Karaiti. Kia owa atu ki nga *hoa* o Aritopuru.

11 Kia owa atu ki a Hiroriona *taku wanaunga*. Kia owa atu ki nga *hoa* o Nakihu i roto nei i te Ariki.

12 Kia owa atu ki a Taraipina raua ko Taraipoha e mahi nei mo te Ariki. Kia owa atu ki a Pe-

rahiha te *hoa* aroha, i nui nei tana mahi mo te Ariki.

13 Kia owa atu ki a Rupuha i wiriwiria e te Ariki, ki tona matua wahine ano ki toku.

14 Kia owa atu ki a Ahuniki-ritu ratou ko Perekona, ko Eramaha, ko Pataropa, ko Eramiha, me nga *hoa e noho ana* i a ratou.

15 Kia owa atu ki a Pairoroku raua ko Huria, ko Nireaha raua ko tona tuwahine, ko Oraimapaha me te *hunga* tapu katoa e noho ana i a ratou.

16 Kia owa atu koutou tetahi ki tetahi ki te kihi tapu. Ka owa atu nga hahi o te Karaiti ki a koutou.

17 E mea atu ana a hau ki a koutou, e *hoa* ma, kia titiro ki a ratou e mea ana i nga wehewehe-nga me nga mea wakahe, puta ke i te wakaakoranga i wakaakona ai koutou; a kia tahuri ke atu i a ratou.

18 Ekore hoki te *hunga* penei e wakapononga ki to tatou Ariki ki a Ihu Karaiti, otira ki o ratou kopu, a ma te ki pai, ma te korero wakapati, ka wakawaia ai nga ngakau o te *hunga* kino kore.

19 Kua puta mai hoki to koutou wakarongonga ki nga *tangata* katoa. Koia a hau ka hari ai ki a koutou: a e hiahia ana a hau kia mahara koutou ki te pai, kia kuware ki te kino.

20 A ma te Atua o te marieta-

nga ka maru wawe ai a Hatana i raro i o koutou waewae. *Kia tau iho* ki a koutou te atawai o to tatou Ariki a Ihu Karaiti. Amine.

21 Ka owa atu ki a koutou a Timoti taku *hoa* mahi, a Ruhiu hoki, a Hahona, me Hohipate aku wanaunga.

22 Ko a hau, ko Teretiu i tuhi-tuhia nei tenei pukapuka, ka owa atu ki a koutou mo ta te Ariki.

23 E owa atu ana ki a koutou a Kaio taku *hoa*, i noho ai a hau me te hahi katoa. E owa atu, ana a Eratuha te rangatira o te pa, raua ko Kuaratuha te *hoa*.

24 *Kia tau iho* ki a koutou katoa te atawai o to tatou Ariki a Ihu Karaiti. Amine.

25 Mana, *ma te Atua* e kaha nei te wakau i a koutou ki te ritenga o taku rongo pai, me te kauwautanga o Ihu Karaiti, ki te ritenga o te wakakitenga mai o te mea ngaro i huna no te timatanga o te ao,

26 Otiia kua wakakitea mai i naianei ki nga tuhituhinga a nga poropiti, ki te ritenga o te korero o te Atua ora tonu, mo te rongo-nga o te wakaponono, a kua waka-puakina ki nga Tauwiwi katoa:

27 Mo te Atua, ko ia anake te matau ana, mona te kororia mo ta Ihu Karaiti ake ake ake. Amine.

KO TE

PUKAPUKA TUATAHI O PAORA TE APOTORO

KI TE

HUNGA O KORINITI.

UPOKO 1.

NA Paora, i karangatia hei Apotoro mo Ihu Karaiti, ki te hiahia o te Atua, na Hotene hoki tona hoa,

2 Ki te hahi o te Atua e noho ana i Koriniti, ki a ratou kua oti te wakatapu i roto i a Ihu Karaiti, *kua* karangatia ano hoki *hei hunga* tapu, me ratou katoa i nga wahi katoa e karanga ana ki te ingoa o to tatou Ariki a Ihu Karaiti, ko to ratou ko to tatou:

3 Ki a koutou te atawai, me te mariretanga i te Atua to tatou Matua i te Ariki hoki i a Ihu Karaiti.

4 E wakapai tonu ana a hau ki taku Atua mo koutou, mo te atawai o te Atua kua ho mai nei ki a koutou i roto i a Ihu Karaiti;

5 No te mea nana koutou i wiwi ai ki nga *mea* katoa, ki te korero katoa, ki te matauranga katoa;

6 Penei me te korero o te Karaiti kua wakaikia i roto i a koutou:

7 Kahore hoki koutou i hapa i tetahi homaitanga; *i a koutou* e tatari ana ki te wakakitenga mai o to tatou Ariki a Ihu Karaiti:

8 Mana hoki koutou e waka-kaha taea noatia te mutunga, *kia*

kino kore *ai koutou* i te ra o to tatou Ariki a Ihu Karaiti.

9 E pono ana te Atua i karangatia ai koutou ki te nohoanga tahi-tanga ki tana Tamaiti ki a Ihu Karaiti to tatou Ariki.

10 Ka tohe atu nei a hau ki a koutou, e hoa ma, ki te ingoa o to tatou Ariki a Ihu Karaiti, *kia* kotahi ano o koutou katoa korero, *kia* kaula hei wehewehenga i roto i a koutou; otira *kia* wakariteritea koutou i te ngakau tahi, i te wakaaro tahi.

11 Kua oti hoki koutou, e aku hoa, te korero ki a hau, e Koroi ma, tera nga wawai i roto i a koutou.

12 Ko taku korero tenei, e mea ana koutou, No Paora a hau; ko a hau no Aporo; no Kipa a hau; ko a hau no te Karaiti.

13 Kua oti koia a te Karaiti te wehewehe? i ripekatia ranei a Paora mo koutou? i iriiria ranei koutou ki te ingoa o Paora?

14 Ka wakapai atu a hau ki te Atua, no te mea kihai a hau i iriiri i tetahi o koutou, ko Kirihipu anake raua ko Kaio;

15 Kei mea hoki tetahi, *kua* iriiri a hau ki toku ingoa.

16 I iriiri hoki a hau i a Tepe-naha ma: ko era atu kahore a hau i mahara ki taku iriiringa i tetahi atu.

17 Kihai hoki a hau i tonoa e te Karaiti ki te iriiri, otira ki te korero i te rongo pai : ehara i te korero ki te matauranga o te kupu, kei wakakahoretia te ripeka o te Karaiti.

18 Na, ki a ratou e ahu atu ana ki te mate, he mea kuware te korero o te ripeka ; tena ki a tatou e wakaorangia ana, ko te kaha ia o te Atua.

19 Ka oti hoki te tuhituhi, Ma-ku e wakakahore te tohungatanga o nga tohunga, maku hoki e wakakahore te matauranga o te hunga matau.

20 Kei hea te tohunga ? kei hea te karaipi ? kei hea te tangata tohe o tenei ao ? kahore ano koia te Atua i wakakuware i te tohungatanga o tenei ao ?

21 Na, i te mea ra i te tohungatanga o te Atua kihai te ao i matau ki te Atua ki te tohungatanga, i pai te Atua kia wakaorangia ratou e wakaponu ana ki te kuwaretanga o te kauwau.

22 I te mea hoki e ui atu ana nga Hurai ki tetahi tohu, e rapu ana hoki nga Kariki ki te tohungatanga :

23 Ko matou ia e kauwau ana i te Karaiti i ripekatia, he mea wakahe ki nga Hurai, he mea kuware ki nga Kariki ;

24 Tena ki a ratou e karangatia ana, ko nga Hurai ratou ko nga Kariki, e kawautia ana e matou a te Karaiti, te kaha o te Atua, me te tohungatanga o te Atua.

25 No te mea hoki e tohunga pu ana i te tangata te kuwaretanga o te Atua ; a e kaha pu ana i te tangata te ngoikoretanga o te Atua.

26 Na, ka kite koutou, e hoa ma, i to koutou karangatanga, ekore e tokomaha nga tohunga ki te rite-nga o te kikokiko, ekore e tokomaha nga tangata kaha, ekore e to-

komaha nga rangatira e karangatia :

27 Kaore, kua wiriwiria e te Atua nga mea kuware o te ao kia meinga ai nga tohunga kia wakama : a kua wiriwiria e te Atua nga mea ngoikore o te ao kia meinga ai nga mea kaha kia wakama ;

28 A kua wiriwiria e te Atua nga mea ware o te ao, me nga mea e kinongia ana, me nga mea kahore i kitea kia wakakahore i nga mea e kitea ana :

29 Kia kore ai e wakapehapeha tetahi kikokiko ki tona aroaro.

30 Heoi ra nona koutou i roto i a Ihu Karaiti, i meinga nei ia mo tatou hei tohungatanga no te Atua, hei tikanga, hei wakatapunga, hei hokonga ano hoki :

31 Me te mea kua oti te tuhituhi, Ko ia e wakapehapeha ana, kia wakapehapeha ki te Ariki.

UPOKO 2.

A I a hau, e hoa ma, i haere atu ki a koutou, kihai a hau i haere atu me te nuinga o te kupu, me te tohungatanga, i taku kawautanga atu ki a koutou i te korero o te Atua.

2 Kihai hoki a hau i mea kia mahara ki tetahi mea i roto i a koutou, ko Ihu Karaiti anake, ko ia hoki i ripekatia.

3 I a hau ano e noho ana i roto i a koutou, i ngoikore a hau, i wehi a hau, i tino wiri hoki.

4 Ehara taku kupu me taku kauwau i te kupu wakawai o to te tangata tohungatanga, otia ko te wakakitenga o te Wairua, o te kaha hoki :

5 Kei mau hoki to koutou waka-ponotanga ki to te tangata tohungatanga, otia ki te kaha o te Atua.

6 Na, e korerotia ana e matou te tohungatanga ki roto i a ratou e

tino tika ana : ehara ia i te tohungatanga o tenei ao, ehara ano hoki i to nga tino rangatira o tenei ao e wakakahoretia ana :

7 Kaore, e korerotia ana e matou te tohungatanga o te Atua e ngaro ana, te *mea* huna i meinga e te Atua i mua o te ao, hei kororia mo tatou :

8 *Te tohungatanga* kihai matau i tetahi tino rangatira o tenei ao : me i matau hoki ekore e ripekatia te Ariki o te kororia.

9 Otira, me te mea ka oti te tuhifuihi, Kahore te kanohi i kite, kahore te taringa i rongu, kahore ano hoki i tapoko noa ki te ngakau o te tangata, *nga mea* kua paia te taka e te Atua mo ratou e aroha ana ki a ia.

10 Heoi kua wakakitea mai e te Atua ki a tatou ki tona Wairua : e rapu ana hoki te Wairua i nga *mea* katoa, i nga *mea* ngaro o te Atua.

11 Na, ko wai koia te tangata e matau ana ki nga *mea* o te tangata? ko te wairua anake o te tangata i roto i a ia : waihoki ko nga *mea* o te Atua ekore nei e matau i te tangata, otiia i te Wairua o te Atua.

12 Kahore ano tatou i tango ki te wairua o te ao, kaore, ko te Wairua o te Atua; kia matau ai tatou ki nga *mea* kua oti nei te ho mai ki a tatou e te Atua.

13 Ko aua *mea* hoki e korerotia aua e matou, kahore i korerotia ki nga kupu e wakaakona ana e te tohungatanga o te tangata, otiia ki nga kupu e wakaakona ana e te Wairua Tapu; e wakaritea ana nga *mea* wairua ki nga *mea* wairua.

14 Ekore ra te tangata i te ngakau maori e tango i nga *mea* o te Wairua o te Atua : he mea kuware hoki aua *mea* ki a ia : ekore ano hoki e ahei te matau, ma te Wairua hoki ka kitea ai.

15 Ko ia e wakawairuatia ana e kite ana i nga *mea* katoa, tena ko ia ano ekore e kitea e tetahi.

16 Ko wai hoki kua matau ki te hinengaro o te Ariki, e wakaako ai ia i a ia? Otiia kei a tatou te hinengaro o te Karaiti.

UPOKO 3.

E HOA ma, kihai ra a hau i ahei te korero atu ki a koutou, ano kua wiwi koutou ki te Wairua, otiia me ratou e noho ana i te kikokiko, me nga tamariiki i te Karaiti.

2 Kua wangi a hau i a koutou ki te waiu, kahore a hau i wangi ki te kai : kiano hoki koutou i kaha noa, ekore nei ano hoki koutou e kaha.

3 Kei te kikokiko nei ano hoki koutou : ka hae nei hoki koutou, ka wawai, ka wehewehe hoki, ehara oti koutou i te hunga wakakikokiko, e haere ana ki to te tangata ritenga?

4 Ka mea hoki tetahi, No Paora a hau ; ko tetahi atu, No Aporo a hau ; ehara oti koutou i te hunga wakakikokiko?

5 Ko wai koia a Paora, ko wai ra a Aporo, ko nga minita ia i wakapono ai. koutou, me ta te Ariki i ho atu ai ki tetahi ki tetahi?

6 Naku i wakato, na Aporo i wakamakuku; na te Atua ia i wakatupu.

7 Na, he mea noa ano te kai wakato, me te kai wakamakuku; tena ko te Atua hei wakatupu.

8 Na, kotahi ano te kai wakato rana ko te kai wakamakuku : e tango ano te tangata katoa i tona utu ake ano, ki te ritenga o tana mahi.

9 He kai mahi tahi hoki matou ki te Atua : ko koutou te ngakanga a te Atua, ko koutou te waka-pipinga a te Atua.

10 Ki te ritenga o to te Atua atawai i ho mai ai ki a hau, me ta te tohunga hanga ware, kua wakatatoria te tunga e a hau, e hanga ana tetahi atu i runga. Otira kia mahara te *tangata* katoa ki te peheatanga o tana e hanga ai i runga.

11 Hore hoki he tunga ke atu e ahei ai te tangata te wakatakoto i tena kua oti te wakatakoto, ko Ihu ia te Karaiti.

12 Na, ki te mea e hanga ana e tetahi ki runga ki tenei tunga he koura, he hiriwa, nga kowatu utu nui, he rakau, he tarutaru, he otaota;

13 E wakakitea te mahi a tetahi a tetahi: ma te ra hoki e wakakite, mo te mea ka hura e te kapura; e wakamatautauria te mahi a tetahi a tetahi ki te kapura, tona peheatanga.

14 Ki te mea e mau tonu ana te mahi a tetahi *tangata* i hanga e ia ki reira, e tango ano ia i tetahi utu.

15 Ki te mea ka toro te mahi a tetahi *tangata*, ka pau ana mea: heoi e wakaorangia ia; otira, ano i roto i te ahi.

16 Kahore ano oti koutou i matau ko koutou te temepara o te Atua, a e noho ana te Wairua o te Atua i roto i a koutou?

17 Ki te mea e wakakino tetahi i te temepara o te Atua, ka wakakino ia e te Atua; e tapu ana hoki te temepara o te Atua, ko taua temepara hoki koutou.

18 Kei tinihanga tetahi *tangata* ki a ia ano. Me he mea e mea ana tetahi o koutou, he tohunga ia i tenei ao, kia wakakuwaretia ia, kia wakamatautauria ai.

19 He kuwaretanga hoki te tohungatanga o tenei ao ki te Atua. Kua oti hoki te tuhituhi, Ka mau i a ia nga tohunga i to ratou tinihanga.

20 Ko tenei hoki, E kite ana te

Ariki i nga wakaaro o nga tohunga, *he wakaaro* kuware ano.

21 Na, kei wakapehapeha tetahi ki nga tangata. Mo koutou hoki nga mea katoa;

22 Ko Paora ranei, ko Aporo, ko Kipa, ko te ao, ko te oranga, ko te mate, ko nga mea o naianei, ko nga mea mo amua atu ranei; mo koutou katoa ana;

23 A no te Karaiti koutou; no te Atua te Karaiti.

UPOKO 4.

K IA penei te wakaaro o te tangata ki a matou, ano he pononga o te Karaiti, he tuari hoki o nga mea ngaro o te Atua.

2 Tenei ake hoki, e rapua ana ki nga tuari, kia kitea tetahi e pono ana.

3 Ki a hau ia *he mea* nohinohi rawa kia wakawakia a hau e koutou, ki to te tangata wakawakia nga ranei: ekore ra a hau e wakawakia i a hau ano.

4 Ekore ra e matau i a hau anake tetahi *mea*; heoi kahore a hau i wakatikaia ki tenei: otira ko te Ariki te wakawa ana i a hau.

5 Mo reira kua ra e wakawakia wawetia tetahi *mea*, kia tae mai ra ano te Ariki, mana hoki e wakakite nga mea ngaro o te pouritanga, mana hoki e wakakite nga wakaaro o nga ngakau: ko reira meinga ai te wakapai mo tetahi mo tetahi e te Atua.

6 Ko enei *mea*, e hoa ma, kua oti te wakarite e a hau ki a maua ko Aporo mo koutou; kia akona ai koutou ki a maua kia kua e poka ake te wakaaro i te mea ka oti te tuhituhi, kei wakapehapeha tetahi *tangata* ki tetahi poka ke i tetahi.

7 E wakaahuatia ketia ana hoki koe e wai? he aha hoki tau kihai nei i ho atu ki a koe? na, ki te

mea i ho atu ki a koe he aha tau e wakapehapeha, ano kihai ho atu *ki a koe?*

8 Ka makona nei koutou, ka wai taonga nei, motu ke i a matou ka wakakingitia koutou: ko taku pai raia kia wakakingitia koutou, kia wakakingitia ngatahitia ai matou me koutou.

9 Na, e wakaaro ana a hau, na te Atua matou nga apotoro i wakakite nui i muri rawa, ano *he hunga wiriwi* mo te mate: kua meinga hoki matou hei tirohanga mo te ao, mo nga anahera, mo nga tangata.

10 He kuware raia matou mo te Karaiti, tena ko koutou he *hunga* wakaaro i roto i a te Karaiti; he *hunga* ngoikore matou, ko koutou ia he *hunga* kaha; e waka-kororiatia ana koutou, otira e wakakinongia ana matou.

11 A ki tenei haora pu ano e mate ana matou i te kai i te wai, e tu kau ana matou, e kurua ana, kahore hoki o matou kainga tu-mau;

12 E mahi ana matou, e mahi ana ki o matou ringaringa: ka taunutia, ka wakapai atu matou; ka wakatoia, ka wakamanawanui matou:

13 Ka korerotia kinotia, ka inoi atu matou: kua wakaritea matou ki te paru o te wenua, ki te otata hoki o nga mea katoa, a tae noa ki tenei ra.

14 Kahore ra a hau i tuhituhi i enei *mea* kia wakama ai koutou, otira me aku tamariki aroha e wakatupato ana a hau i a koutou.

15 Ahakoa ka tekau nga mano o o koutou kai wakaako i te Karaiti, heoi kahore i tokomaha o koutou matua: naku hoki koutou i wakatupu ki te rongo pai i a Ihu Karaiti.

16 Koia a hau ka tohe atu nei

ki a koutou, kia wakatau mai koutou i a hau.

17 Mo konei hoki a hau i tono atu ai i a Timoti taku tamaiti aroha e pono nei ki te Ariki, mana koutou e wakamahara ki aku hanga i a te Karaiti, rite tonu ki taku e wakaako nei a hau i nga wahi katoa i nga hahi katoa.

18 Na, e wakapehapeha ana etahi, ano ekore a hau e haere atu ki a koutou.

19 Otira e haere wawe atu ano a hau ki a koutou, me he mea e pai ana te Ariki, a e kite ano a hau i te kaha o ratou e wakapehapeha ana, haunga ano ia o ratou korero.

20 No te mea ehara te rangatiranga o te Atua i te korero, otira he kaha.

21 He aha ta koutou e pai ai? kia haere atu a hau me te wiu ranei, me te aroha ranei, me te wairua o te marietanga?

UPOKO 5.

KUA tino rangona, *tera* te puremu i roto i a koutou, he puremu ano kahore nei i wakahuatia ake i roto i nga Tauwi, kia tango tetahi i te wahine o tona matua tane.

2 A e wakapehapeha ana koutou, kahore ano koutou i koingo, kia tangohia ai i roto i a koutou te *tangata* i mea i tenei mahi.

3 Ko a hau ia ahakoa kei tawiti taku tinana, kei a koutou ano taku wairua, kua wakawa ke a hau i a ia i peneitia ai tenei *mea*, ano ra kei reira a hau,

4 I te ingoa o to tatou Ariki a Ihu Karaiti, ka huihui koutou ko taku wairua hoki, me te kaha o to tatou Ariki a Ihu Karaiti,

5 Kia tukua taua *tangata* ki a

Hatana mo te wakakahoretanga o te kikokiko, kia wakaorangia ai te wairua a te ra o te Ariki a Ihu.

6 Ekore e pai to koutou wakapapeha. Kiano koutou i matau noa, ma te rewena nohinohi ka rewenatia ai te puranga ka-toa?

7 Mo konei ra kia tahia ki waho te rewena tawito, kia mestia ai koutou hei puranga hou, me koutou hoki e rewena kore ana. Kua patua hoki mo tatou a te Karaiti te kai wakakape.

8 Mo reira kia kai tatou i te hakari, aua ki te rewena tawito, aua ano hoki ki te rewena o te mauahara o te kino; otira ki te rewena kore o te tikanga me te pono.

9 I tuhituhia e a hau ki a koutou ki te pukapuka, kia kua koutou e huihuia ki nga tangata puremu:

10 Kua ia e tino mea ko te hunga puremu o te ao nei, te *hunga* apo, te *hunga* tango, te *hunga* karakia ki nga wakapakoko; penei ka haere atu koutou i te ao.

11 Na, kua tuhituhi atu nei ano a hau ki a koutou, kia kua koutou e huihuia, ki te mea he *tangata* puremu tetahi e meinga ana hei hoa, *ki te mea he tangata* apo ia, he *tangata* karakia ki nga wakapakoko ranei, he *tangata* taunu, he *tangata* haurangi i te mahi iinu ranei, he *tangata* hao ranei; kua rawa koutou ko taua tangata e kai tahi.

12 He aha hoki taku ina ka wakawa a hau i a ratou o waho? Ekore koia koutou e wakawa i a ratou i roto?

13 Ko ratou ia o waho e wakawakia ana e te Atua. Kia tangohia tera *tangata* kino i roto i a koutou.

UPOKO 6.

ME he mea he mea ta tetahi o koutou ki tetahi, e maia koia ia kia wakawakia ki te aroaro o te *hunga* he, te *wakawakia* ki te aroaro o te *hunga* tapu?

2 Kiano koutou i matau, e wakawakia te ao e te *hunga* tapu? me he mea e wakawakia te ao e koutou, ekore ranei koutou e ahei mo nga wakawakanga nohinohi rawa?

3 Kiano koutou i matau e wakawa tatou i nga anahera? a kauaka oti nga mea o tenei ao?

4 Me he wakawakanga ano a koutou ki nga mea o tenei ao, meinga te hunga e kinongia ana, e te hahi *hei wakawa*.

5 E korero ana a hau kia wakawa ai koutou. He pono koia, kahore he tohunga i roto i a koutou? hore rawa tetahi e ahei te wakawa i nga mea o ana hoa?

6 Otira e wakawa ana tetahi hoa ki tetahi hoa ki te aroaro ano hoki o te *hunga* wakateka.

7 Na, he tino he ano to koutou, no te mea e wakawa ana koutou tetahi i tetahi. He aha koutou te tuku marie ai i te he? he aha hoki koutou te tuku ai kia tangohia?

8 Otira e he ana koutou, e tango ana koutou i a nga hoa ano.

9 Kiano ra koutou i matau, ekore te *hunga* he e noho ki te rangatiratanga o te Atua? Kei tinihangatia koutou: ekore te hunga moepuku, ekore te hunga karakia ki nga wakapakoko, ekore te hunga puremu, ekore te hunga wakawahine, ekore te hunga wakakino ki te tangata,

10 Ekore hoki te hunga tahae, ekore te hunga apo, ekore te hunga haurangi i te mahi iinu, ekore te hunga taunu, ekore te hunga tango, e noho ki te rangatiratanga o te Atua.

11 I penei hoki etahi o koutou: otira kua horoia koutou, kua wakatapua koutou, kua wakatikaia ki te ingoa o te Ariki a Ihu, ki te Wairua hoki o to tatou Atua.

12 E tika ana raia nga *mea* katoa moku, otira ekore e pai nga *mea* katoa: e tika ana raia nga *mea* katoa moku, otira ekore e waiho tetahi *mea* hei rangatira moku.

13 Ko nga kai mo te kopu, a ko te kopu mo nga kai: otira ka wakakahoretia tenei e te Atua me era. Na, ehara rawa te tinana mo te puremu otira mo te Ariki; a ko te Ariki mo te tinana.

14 A kua wakaara ake te Atua i te Ariki, ka wakaarahia ake ano hoki tatou ki tona kaha.

15 Kiano koia koutou i matau, ko o koutou tinana nga wahi o te Karaiti? kia tango oti a hau i nga wahi o te Karaiti kia meinga hei wahi no te wahine puremu? Kahore rapea.

16 Ara, kiano koutou i matau, ko ia e anga atu ana ki te wahine puremu kotahi ano to raua tinana? e mea ana hoki ia, kia kotahi ano kikokiko raua tokorua.

17 Ko ia hoki e anga atu ana ki te Ariki kotahi ano to raua wairua.

18 Rere atu ra i te puremu. Ko nga hara katoa e meinga ana e te tangata kei waho ano o te tinana; tena ko ia e puremu ana e hara ana ia ki tona tinana ano.

19 Na, kiano koutou i matau ko to koutou tinana te temepara o te Wairua Tapu i roto nei i a koutou, i riro mai ki a koutou i te Atua, ehara hoki koutou i a koutou ano?

20 Kua oti hoki koutou te hoko ki te utu: mo reira ra wakakoriatia te Atua ki to koutou tinana me to koutou wairua, no te Atua hoki.

UPOKO 7.

NA, ko nga mea i tuhituhi mai ai koutou ki a hau: E pai ana mo te tangata kia kaua e pa atu ki te wahine.

2 Otira na te puremu ia, kia wiwi te *tangata* katoa ki tona wahine, kia wiwi te *wahine* katoa ki tona tane.

3 Kia ho atu e te tane ki te wahine to te wahine atawai: kia peneitia hoki e te wahine ki te tane.

4 Ehara te wahine i te rangatira o tona tinana ano, ko te tane ia: waihoki ko te tane, ehara ia i rangatira o tona tinana, otira ko te wahine.

5 Kana koutou e wakarere tetahi i tetahi, kaore ranei kia pai ngatahi ki te taima poto, kia ahei ai koutou te noho puku, te inoi; a kia hoki mai ano tetahi ki tetahi, kia kaua ai a Hatana e wakawai i a koutou ki to koutou hanga kino.

6 Otira he mea korero noa ia taku e korero atu nei, ehara i te ture.

7 Ko taku hiahia kia penei nga tangata katoa me a hau ano. Otira ko te homaitanga a te Atua ki te *tangata* katoa, puta ke ki tetahi ki tetahi.

8 E mea nei a hau ki te hunga kahore ano i marenatia, ki nga pouaru hoki, E pai ana kia noho ratou me a hau.

9 Otira ki te kore ratou e ahei, kia marenatia: engari hoki kia marenatia, kia kaua e pawerawera te ngakau.

10 A e mea ana te Ariki ki a ratou kua oti te marena, ehara i a hau, Aua te wahine e haere ke i tona tane:

11 Penei ka haere ke ia, kia noho hoa kore, kia hohou ranei i te rongo ki tona tane: kaua hoki te tane e wakarere i tona wahine.

12 Na, e korero atu ana a hau ki era atu, ehara i te Ariki: Ki te mea he wahine ta tetahi o nga hoa, kahore nei i wakaono, a ka pai taua *wahine* kia noho tahi raua, kua ra *te tane* e wakarere i a ia.

13 Ko te wahine hoki ki te mea he tane tona kahore nei i wakaono, a e pai ana ia kia noho tahi raua, aua *te wahine* e wakarere i a ia.

14 Kua wakatapua hoki te tane wakateka e te wahine, kua wakatapua hoki te wahine wakateka e te tane: penei ka kino o koutou tamariki; otira e tapu nei ano ratou.

15 Ki te haere atu ia *te tane* wakateka, kia haere. Ekore te tungane te tuwahine ranei e herea ki nga *mea* penei: otira kua karangatia tatou e te Atua ki te marietanga.

16 Ekore hoki koe e matau, e te wahine, me kore e ora tou hoa ia koe; ekore hoki koe e matau, e te tane, me kore e ora tou wahine i a koe.

17 Heoi ra me ta te Atua hoki i tuwa ki nga *tangata* katoa, me te Ariki hoki i karanga ki nga *tangata* katoa, kia penei tana haere. Ko taku hoki tenei i wakarite ai i nga hahi katoa.

18 Kua karangatia tetahi *tangata* kua oti te kokoti? kua ia e wakarere i tona kotinga. Kua karangatia tetahi kahore i kotia? kua ia e kotia.

19 He mea noa ano te kotinga, me te mea hoki kihai kotia, otira ko te wakaritenga i nga ture ate Atua.

20 Kia noho te *tangata* katoa i tana mahi i karangatia ai ia.

21 Kua karangatia koe i a koe e pononga *ana*? kia ahatia hoki e koe: otira ki te mea e ahei kia meinga koe hei rangatira, erangi kia meinga.

22 Ko te pononga hoki e karangatia ana e te Ariki, he rangatira ia ki te Atua: waihoki ko te rangatira e karangatia ana, he pononga ia ki te Karaiti.

23 Kua oti koutou te hoko ki te utu; aua koutou e meinga hei pononga ki nga tangata.

24 E hoa ma, i te *mahinga* i karangatia ai te *tangata* katoa, hei reira ia noho ai ki te Atua.

25 Na, kahore he ture a te Atua i a hau ki nga wahina: otira ka ho atu e a hau taku wakaaro, kua atawaitia hoki a hau e te Ariki kia pono.

26 E wakaaro ana a hau, engari tenei mo te matenga nei ano, e pai *ana* mo te tangata kia penei ia.

27 Kua herea koe ki te wahine? kua e rapu kia wetekia. Ka oti koe te wewete i te wahine? kua e rapua he wahine.

28 Ki te mea ia ka marena koe, kahore koe i hara; me he mea hoki ka marena te wahina, kahore ia i hara. Heoi he mate mo taua *hunga* i te kikokiko: otiia e tohu ana a hau i a koutou.

29 Na, ko taku tenei e mea nei, e hoa ma, poto pu te taima: e waiho ana ko ratou kua wai wahine ka meinga, ano kahore a ratou *wahine*;

30 Ko ratou hoki e tangi ana, ano kahore ratou i tangi; ko ratou e hari ana, ano kahore ratou i hari; ko ratou hoki e hoko ana, ano kahore ratou i wai *taonga*;

31 Ko ratou e mahi ana ki te ao nei, ano kahore i wakakinoa *te ao*: e pahure haere ana hoki te ritenga o tenei ao.

32 E hiahia ana ra a hau kia kua koutou e raruraru. Ko ia kahore i marenatia e wakaaro ana ki nga *mea* o te Ariki, te mea e ahua eka ai ki te Ariki:

33 Ko ia kua oti te marena e wakaaro ana ki nga *mea* o te ao,

i a hau e kauwau ana, kei wakinokino a hau i taku kaha i te rongo pai.

19 Ahakoa rangatira a hau ki nga tangata katoa, kua wakapononga a hau i a hau ano ki nga tangata katoa, kia riro ai i a hau te tokomaha.

20 A i meinga a hau he Hurai ki nga Hurai kia riro ai i a hau nga Hurai; i raro ano a hau i te ture ki a ratou i raro i te ture, kia riro ai i a hau a ratou i raro i te ture;

21 He tangata ture kore a hau ki te hunga ture kore, (ehara ia i te tangata ture kore ki te Atua, otira i te ture ano ki a te Karaiti,) kia riro ai i a hau te hunga ture kore.

22 I ngoikore a hau ki te hunga ngoikore, kia riro ai i a hau te hunga ngoikore: i meingatia a hau nga mea katoa ki nga tangata katoa, kia ahei ai a hau te wakaora i etahi.

23 Na, e meingatia ana tenei e a hau mo te rongo pai, kia tango tahi ai tatou i te rongo pai.

24 Kiano koutou i matau, ko ratou e omaoma ana i te omanga e omaoma katoa ana, kotahi ano ia te wiwi ki te utu? Kia penei koutou te omaoma kia wiwi ai koutou.

25 A ko te tangata katoa e totohe ana ki te kahanga, e ata kai ana i nga mea katoa. E totohe ana raia ratou kia wiwi ai ki te karauna pirau; ko tatou ia ki te karauna ekore e pirau.

26 Mo konei ka penei a hau te omaoma, ehara ia i te ritenga o te mea ekore e kitea; ka penei a hau te kuru, ehara ia i te ritenga o te mea e patu ana i te hau:

27 Otira e kuru ana a hau i taku tinana, ka mea ano hei pononga: kei wakakinongia pea a hau i muri iho o taku kauwautanga ki era atu.

UPOKO 10.

E HOA ma, ekore ra a hau e pai kia noho kuware koutou, i raro o te kapua o matou matua katoa, i haere katoa hoki i te moana;

2 A iriiria katoatia ana ratou ki a Mohi i te kapua i te moana;

3 A kai katoa ana ratou i taua kai wakawairua;

4 A inu katoa ana i taua wai wakawairua: i inu hoki ratou i te Toka wakawairua e aru ana i a ratou: a ko te Karaiti taua Toka.

5 Otira kihai te nuinga o ratou i paingia e te Atua: a wakahingaia ana ratou i te koraha.

6 Na, i meinga anei mea hei tohu mo tatou, kia kua ai tatou e hiahia ki nga mea kino, me ratou hoki i hiahia.

7 Kua ano hoki koutou e karakia ki nga wakapakoko, me etahi o ratou; me te mea ka oti te tuhituhi, I noho te iwi ki te kai, ki te inu, a wakatika ana ki te takaro.

8 Kua ano hoki tatou e puremu, me ehinu o ratou i puremu, a hinga ana i te ra kotahi nga mano erua tekau ma toru.

9 Kua ano hoki tatou e tohe ki a te Karaiti, me etahi o ratou i tohe, a wakamatea ana e nga nakahi.

10 Kua hoki koutou e amuamu, me ehinu o ratou i amuamu, a wakamatea ana e te kai wakamate.

11 Na, i meatia katoatia enei mea ki a ratou hei tohu: a i tuhituhia hei wakatupato i a tatou ka tae mai nei te wakamutunga o te ao.

12 Mo konei ko ia e mea ana e tu ana ia, kia tupato ia kei hinga.

13 Kahore he wakawainga i kohanga ai koutou, ko to te ta-

ngata anake: a e pono ana te Atua, ekore ia e tuku i a koutou kia wakawaia nui ake i to koutou kaha; otira ki te wakawaia ka meatia e ia he putanga kia puta ai koutou.

14 Mo konei ra, e aku *hoa* aroha, rere atu i te karakia wakapa-koko.

15 E korero atu ana a hau ki te hunga mahara: wakaaroa ra e koutou taku e mea atu nei.

16 Ko te kapa wakawetainga e wakawetai nei tatou, ehara koia i te tangohanga tahitanga i te toto o te Karaiti? Ko te taro e watiwati nei tatou, ehara i te tango-hanga tahitanga i te tinana o te Karaiti?

17 Ina hoki tatou tokomaha kotahi ano taro, kotahi ano tinana: e tango katoa ana hoki tatou i taua taro kotahi.

18 Wakaaroa Ihairaira ki te ritenga o te kikokiko: ehara koia ratou e kai ana i nga patunga tapu i te hunga e tango ana i to te ata?

19 He aha taku e korero atu nei? he mea pono ranei te wakapakoko, he mea pono ranei te mea e patua ana mo nga wakapakoko?

20 Otira ko nga *mea* e patua ana e nga Tauwiwi e patua ana mo nga rewera, kahore mo te Atua: na, ekore a hau e hiahia kia tango tahi koutou ko nga rewera.

21 Ekore koutou e ahei te inu i te kapa o te Ariki me te kapa o nga rewera: ekore koutou e ahei te tango i te tepera o te Ariki me te tepera o nga rewera.

22 Kia wakatakariritia koia e tatou te Ariki? e kaha ana koia tatou i a ia?

23 E tika ana nga *mea* katoa maku, otira ekore e pai katoa: e tika ana nga *mea* katoa maku, otira ekore katoa e wakakaha.

24 Kauga ra tetahi e rapu ki

tana ake, otira *kia rapu* nga *tan-gata* katoa ki ta te *tangata* ke.

25 Kainga ra te *mea* katoa e hokoa ana i te makete, kauga rawa e ui atu mo to te hinengaro:

26 No te Ariki hoki te wenua me tona kinga.

27 Ki te kangatia ra koutou e tetahi o te *hunga* wakateka, a e pai ana koutou kia haere; kainga ra te *mea* katoa e wakatakatoria ana ki to koutou aroaro, kauga e ui atu mo to te hinengaro.

28 Otira ki te mea mai tetahi ki a koutou, He mea patu tenei mo nga wakapakoko, aua e kai, mona i wakaatu mai, mo to te hinengaro ano hoki: no te Ariki hoki te wenua me tona kinga:

29 Ehara i tau hinengaro taku e mea nei, ko ta tera atu ia: kia wakawakia taku kainga e te hinengaro o te *tangata* ke ki te aha?

30 A ki te mea ka kai a hau me te wakawetai, he aha ina ka korerotia kinotia a hau mo *tena* e wakawetai ai a hau?

31 Mo konei ra ka kai koutou, ka inu, ka aha ranei, meingatia katoatia ki te kororia o te Atua.

32 Kauga koutou e ho atu i te wakahe ki nga Hurai, ki nga Kariki, ki te hahi ranei o te Atua:

33 Me a hau hoki ka pai atu ki nga *tangata* katoa i nga *mea* katoa, i a hau ekore e rapu ki te pai moku ake, otira ki to te tokomaha, kia wakaorangia ai ratou.

UPOKO 11.

KIA wakarite mai koutou ki a hau, me a hau hoki e wakarite ana ki a te Karaiti.

2 Na, ka wakapaingia koutou e a hau, e hoa ma, mo koutou ka mahara mai ki a hau i nga *mea* katoa, a ka pupuri ano i nga tu-

kunga iho, me a hau hoki i tuku atu ki a koutou.

3 E hiahia ana a hau kia matau koutou, ko te Karaiti te upoko o nga tangata katoa; ko te tangata te upoko o te wahine; a ko te Atua te upoko o te Karaiti.

4 Ko te tangata katoa e inoi ana, e poropiti ana ranei, me te upoko e hipokina ana, e waka-kino ana ia ki tona upoko.

5 Otira ko te wahine katoa e inoi ana, e poropiti ana ranei, me te upoko ekore e hipokina, e waka-kino ana ia ki tona upoko: e rite tonu ana hoki, ano kua oti ia te waru.

6 Ki te kahore te wahine e hipokina, kia waruhia hoki ia: ki te mea ia he *mea* wakama mo te wahine kia waruhia, kia heua ranei, kia hipokina ia.

7 Ekore hoki e tika ma te tangata kia hipokina *tona* upoko, ta te mea ko ia te ahua me te kororia o te Atua: ko te wahine ia te kororia o te tangata.

8 Kihai hoki te tangata i ahu mai i te wahine: ko te wahine ia i te tangata.

9 Kihai ano hoki te tangata i hanga mo te wahine; kaore ko te wahine mo te tangata.

10 Mo konei kia wai rangatiranga te wahine ki *tona* upoko, mo nga anahera hoki.

11 Ahakoa ra ekore te tangata e motu ke i te wahine, ekore ano hoki te wahine e motu ke i te tangata, ki te Ariki.

12 Me te wahine hoki i ahu mai i te tangata, waihoki i na te wahine mai te tangata; ko nga mea katoa ia na te Atua.

13 Wakaaroa i roto i a koutou: he *mea* tika ranei kia inoi atu ki te Atua te wahine kahore nei i hipokina?

14 Ekore ranei te wakaaro maori e ako i a koutou, ki te mea he

makawe roroa o te tangata, he mea wakama ia mona?

15 Tena ki te mea he makawe roroa o te wahine, hei kororia ia mona: ina hoki kua ho atu ki a ia *tona* makawe hei hipoki.

16 Otira ki te wakaahua tohe tetahi *tangata*, kahore o matou ritenga pera, *kahore* hoki o nga hahi o te Atua.

17 Na, i tenei e wakakite atu nei a hau, ekore a hau e wakapai i a koutou, ekore hoki koutou e wakamine mai ki te pai, otira ki te kino.

18 Ko to mua ia, i a koutou ka wakamine mai ki roto ki te ware karakia, ka rongo a hau he wehewehenga kei roto i a koutou; a ka wakapono a hau ki tetahi wahi.

19 E puta hoki nga henga ki roto i a koutou, kia kitea ai te hunga e paingia *ana* i roto i a koutou.

20 Ka huihui mai koutou ki te *wahi* kotahi, ehara *tenei* i te kainga i te hapa o te Ariki.

21 I te kainga hoki e hohoro katoa ana te kapo i tana hapa ake ano: a ko tetahi e mate hiakai ana, ko tetahi e haurangi ana.

22 Kahore koia o koutou ware e kai ai e inu ai koutou? e waka-kino ana ranei koutou i te hahi o te Atua, a e mea ana kia wakamaratou kahore nei *he ware*? Kia pehea atu a hau ki a koutou? kia wakapai atu a hau ki a koutou mo tenei? ekore ra a hau e wakapai.

23 Kua riro mai hoki ki a hau i te Ariki taua *mea* i ho atu e a hau ki a koutou, I tangohia te taro e te Ariki e Ihu i te po i tuku ai ia:

24 A ka oti te wakawetai, ka watiwatiia, ka mea, Tangohia, kainga: ko toku tinana tenei e watiwatiia ana mo koutou: mei-

ngatia tenei hei wakamaharatanga ki a hau.

25 Waihoki ko te kapa, i te mutunga o te hapa, ka mea ia, Ko tenei kapa te kawenata hou i oku toto: meingatia tenei i nga inumanga katoa hei wakamaharatanga ki a hau.

26 Ka kai hoki koutou i tenei taro, ka inu i tenei kapa, e waka-kite ana koutou i te matenga o te Ariki, a kia tae mai ra ano ia.

27 Mo konei ra ko ia e kai he i tenei taro, e inu he i te kapa o te Ariki, ka hara ia ki te tinana ki nga toto o te Ariki.

28 Kia wakawa te tangata i a ia ano, ka kai ai i te taro, ka inu ai i te kapa.

29 Ko ia hoki e kai he ana e inu he ana, e kai ana e inu ana i te wakawakanga mona, te waka-aro ko te tinana o te Ariki.

30 Na konei hoki te tokomaha o koutou e ngoikore nei, e mate nei, a he tokomaha ra kua moe.

31 Me he mea hoki e wakawa tatou i a tatou, ekore tatou e wakawakia.

32 Na, ka wakawakia, ka wakaakona tatou e te Ariki, kia kua ai tatou e wakamatea ngatahitia me te ao.

33 Mo konei, e aku hoa, ka huihui koutou ki te kai, me tataritahi ki tetahi.

34 A ki te hiakai tetahi tangata kia kai ia i tona ware; kia kua ai koutou e huihui ki te wakawakanga. A ko-era atu mea ka wakatikaia ina ka haere atu a hau.

UPOKO 12.

NA, ekore a hau e pai, e hoa ma, kia kuware koutou ki nga mea wakawairua.

2 E matau ana koutou, no nga Tauwi koutou, e kawea atu ana ki nga wakapakoko kupu kore, me koutou i arahina atu.

3 Mo konei e wakakitea atu ana e a hau ki a koutou, kahore he tangata e akona ana e te Wairua o te Atua ki te korero, e korero kino ki a Ihu: a ekore e taea e te tangata te mea, ko Ihu te Ariki, ki te kahore te Wairua Tapu.

4 Na, poka ke nga mea e ho mai ana, kotahi ano ia Wairua.

5 A poka ke nga minitātanga, kotahi ano ia Ariki.

6 A poka ke nga mahinga, otiia kotahi ano Atua, hei mahi i nga mea katoa i roto i nga mea katoa.

7 Otiia ko te wakakitenga o te Wairua e ho mai ana ki te tangata katoa hei pai.

8 E ho atu ana hoki ki tetahi e te Wairua te kupu o te tohungatanga; ki tetahi atu te kupu o te matauranga ki te ritenga o taua Wairua ano;

9 Ki tetahi he wakapono e taua Wairua; ki tetahi atu nga homaitanga wakaoranga e taua Wairua ano;

10 Ki tetahi te mahinga i nga merekara; ki tetahi atu he poropititanga; ki tetahi atu te matauranga ki nga wairua; ki tetahi atu nga reo ke; ki tetahi atu he wakamaoritanga i nga reo:

11 Na, ko anei katoa e mahia ana e taua Wairua kotahi, ko ia hei tuwa ki tetahi ki tetahi me taua e pai ai.

12 Me te tinana hoki e kotahi ana, a he tini ona wahi, a ko nga wahi katoa o taua tinana kotahi, ahakoa tini, kotahi ano ia tinana: e penei ana hoki a te Karaiti.

13 Na te Wairua kotahi hoki i iriiria ai tatou katoa ki te tinana kotahi, ahakoa Hurai, Kariki ranei, ahakoa herehere, rangatira ranei; a kua wakameinga katoatia kia inu i te Wairua kotahi.

14 Ehara hoki te tinana i te wahi kotahi, he tini ia.

15 Ki te mea te waewae, No te

mea ehara a hau i te ringaringa, ehara a hau i to te tinana *wahi*; mo konei koia ehara ia i to te tinana *wahi*?

16 Ki te mea te taringa, No te mea ehara a hau i te kanohi, ehara a hau i to te tinana *wahi*; mo konei koia ehara ia i to te tinana *wahi*?

17 Me he mea he kanohi te tinana katoa, kei hea te rongonga? Me he mea he rongonga katoa, kei hea te honginga?

18 Tenei raia kua wakanohia e te Atua nga wahi katoa taki tahi ki te tinana me tana ano i pai ai.

19 A me he mea kotahi ano *wahi* nga wahi katoa, kei hea te tinana?

20 Otira he tini nei nga wahi, kotahi ano ia tinana.

21 A ekore te kanohi e ahei te mea atu ki te ringaringa, kahore aku mate ki a koe: *ekore* ano hoki te matenga e *ahei te mea atu* ki nga waewae, kahore aku mate ki a korua.

22 Na, ko nga wahi o te tinana e wakaahua ngoikore ana, ka tino mate *tatou* ki era:

23 A ko nga *wahi* o te tinana e meinga ana e tatou ka iti te honore, ka wakahonoretia nuitia enei; a ko o tatou *wahi* kino ka wiwi ki te painga nui.

24 Kahore hoki he mate o o tatou *wahi* pai: otiia kua huihua ngatahitia nga *wahi* o te tinana e te Atua, kua oti te ho atu te honore nui ki te wahi i mate:

25 Kia kaua ai he wehewehe-nga i roto i te tinana; otira kia rite ai te wakaaro o nga wahi to tetahi ki tetahi.

26 A ka mamea te wahi kotahi, ka mamea tahi nga wahi katoa; ka wakahonoretia ranei te wahi kotahi, ka hari tahi nga wahi katoa.

27 Na, ko koutou te tinana o te Karaiti, me nga wahi pu ano.

28 A kua meinga e te Atua etahi i te hahi, ko nga apotoro ki mua, muri iho ko nga poropiti, muri iho ko nga kai wakaako, muri iho i tena nga merekara, me i reira nga homaitanga wakaoranga, nga wakakahanga, nga kawanatanga, nga tininga reo.

29 He apotoro katoa ranei? he poropiti ianei katoa? he kai wakaako oti katoa? he *kai mahi* merekara oti katoa?

30 Kei nga tangata katoa oti nga homaitanga wakaoranga? e korero katoa ana ranei i nga reo *ke*? e wakamaori katoa ana ianei?

31 Otira me hiahia pu atu ki nga homaitanga papai: ahakoa ra e wakaaturina ana e a hau ki a koutou te huarahi tino pai.

UPOKO 13.

A HAKOA ka korero a hau ki nga reo o nga tangata me nga anahera, a kahore he aroha, ka pera a hau me te parahi tangi, me te himipora tangi.

2 Ahakoa ra kei a hau te poropititanga, a kitea ana e a hau nga mea ngaro katoa, me te matauranga katoa; ahakoa kei a hau te wakaponu katoa e taetae ai te wakanekeneke i nga maunga, ki te kahore he aroha ehara rawa a hau.

3 Ahakoa ka ho atu e a hau aku taonga katoa hei wangai i te *hunga rawakore*, ahakoa ka tukua atu toku tinana kia tahuna, ki te kahore he aroha kahore rawa aku painga.

4 E manawanui ana te aroha, e atawai ana; ekore te aroha e hae; ekore te aroha e wakatoatoa, ekore e wakahehahapa,

5 Ekore e wakaahua kino, ekore e rapu ki ona, ekore e oho ki te riri, ekore e wakaaro ki te kino;

6 Ekore e hari ki te he, otiia ka hari tahi me te pono;

7 E wakangaro ana i nga mea katoa, e wakapono ana i nga mea katoa, e awangawanga ana ki nga mea katoa, e tuku marie ana i nga mea katoa.

8 Ko te aroha ekore e hemo: otira ahakoa poropititanga, e wakakahoretia; ahakoa reo *ke*, e mutu; ahakoa matauranga, e wakakahoretia.

9 E matau ana hoki tatou ko tetahi wahi *anake*, e poropiti ana tatou ko tetahi wahi *anake*.

10 Otira ka tae mai te tino mea, hei reira wakakahoretia ai taua wahi.

11 I taku tamarikitanga e kore-ro ana a hau me te tamaiti, e matau ana a hau me te tamaiti, e wakaaro ana a hau me te tamaiti: otira ka wakatupu tangata a hau ka wakarerea e a hau nga mea tamariki.

12 Ka kite nei hoki tatou ki te wakaata, e tua pouri ana; otiia ko reira he kanohi he kanohi: e matau nei ano a hau ki tetahi wahi *anake*; tena ko reira a hau kite ai me a hau e kitea nei.

13 A tenei ano te mau nei, te wakapono, te awangawanga, te aroha, ko enei etoru; ko te mea nui o enei ko ia ia ko te aroha.

UPOKO 14.

E ARU atu koutou ki te aroha, hiahiatia nga mea wakawairua, erangi ia kia wakapoporopiti koutou.

2 Ko ia hoki e korero ana ki te reo *ke*, ekore e korero ki nga tangata, otira ki te Atua: ekore hoki tetahi e rongu; ahakoa ra e korero ana ia i nga mea ngaro i roto i te wairua.

3 Ko ia e poropiti ana e korero ana ki nga tangata, hei wakaka-

hanga, hei wakahauhautanga, hei wakamarietanga.

4 Ko ia e korero ana ki te reo *ke* e wakakaha ana i a ia ano; otiia ko ia e poropiti ana e wakakaha ana ia i te hahi.

5 E hiahia ana a hau kia korero koutou katoa ki nga reo *ke*, erangi ia kia poropiti koutou: e nui ana hoki ia e poropiti ana i a ia e korero ana ki nga reo *ke*, ki te kore ia e wakamaori, kia wakakahangia ai te hahi.

6 Na, e hoa ma, ki te haere atu a hau ki a koutou me te korero ano ki nga reo *ke*, he aha te painga e wiwi ai koutou i a hau, ki te kahore a hau e korero atu ki a koutou ki te wakakitenga, ki te matauranga ranei, ki te poropititanga ranei, ki te wakaakoranga ranei?

7 Waihoki ko nga mea wakatangihia nei he orange, he putorino, he hapa ranei, ki te kore e poka ke te tangi o tetahi o tetahi, me pehea ka matau ai te tangata ki te mea i wakatangihia ki te putorino ki te hapa ranei?

8 Me he mea hoki ka ho ake te tetere i te tangi ke ko wai koia ka wakatika ki te tatauranga?

9 Waihoki koutou ki te kore koutou e korero ki te arero i te kupu e kitea, me pehea ka kitea ai te mea i korerotia? ka korero hoki koutou ki te hau.

10 Tena ano pea ehia ranei reo ke i te ao, heoi he tikanga to tetahi to tetahi.

11 Na, me he mea ekore e kitea e a hau te tikanga o te reo, hei tangata ke a hau ki a ia e korero ana, a ko ia e korero ana hei tangata ke ki a hau.

12 Waihoki koutou ka nui nei to koutou hiahia ki nga mea wakawairua, tohea kia tohunga ai koutou ki te wakakaha i te hahi.

13 Mo konei ra ko ia e korero

ana ki te reo *ke*, kia inoi ia kia wakamaorititia ai e ia.

14 Ki te inoi hoki a hau ki te reo *ke*, e inoi ana taku wairua, ko taku hinengaro ia e hua kore ana.

15 He aha ra? Ka inoi a hau ki te wairua, ka inoi a hau ki te hinengaro ano hoki: ka waiata a hau ki te wairua, ka waiata a hau ki te hinengaro ano hoki.

16 A ki te wakapai koe ki te wairua, me pehea a ia e noho ana ki te wahi o te kuware ka mea ai Amine i tau wakawetainga, ekore hoki ia e kite i tau e mea nei?

17 E pai ana hoki tau wakawetainga, heoi ekore tera e wakakahangia.

18 Ka wakawetai atu a hau ki taku Atua, he maha ke aku reo e korero ai a hau i a koutou katoa:

19 Ahakoa ko te korero i nga kupu erima ki taku hinengaro i te hahi, kia ako ai a hau ki te *hunga* ke, erangi *tenei* ki a hau i te *korero* i nga kupu kotahi nei tekau nga mano i te reo *ke*.

20 E hoa ma, aus ra koutou e wakatamariki ki o *koutou* ngakau: otiia kia wakatamariki koutou ki te mauahara, tena ki te ngakau kia wakatangata koutou.

21 Ka oti te tuhituhi i te ture, Maku e korero ki tenei *hunga* ki nga reo ke, ki nga ngutu ke; aha-koa ra ekore ratou e rongu ki a hau, e ai ta te Ariki.

22 Mo konei ehara nga reo ke i te tohu mo te *hunga* wakapono, mo te *hunga* wakateka ia: otira ko te poropititanga ehara i te *mea* mo te *hunga* wakateka, mo te *hunga* wakapono ia.

23 Na, me he mea ka huihui te hahi katoa ki te *kainga* kotahi, a ka korero katoa ki nga reo *ke*, a ka haere mai ki roto te *hunga* kuware, te *hunga* wakateka ranei, ekore ranei ratou e mea e hawata ana koutou?

24 Otiia ki te wakaporopiti katoa, a ka haere mai ki roto tetahi *tangata* wakateka, kuware ranei, e wakamatauria ana ia e ratou katoa, e wakawakia ana e ratou katoa:

25 A ma konei ano ka wakakitea ai nga *mea* ngaro o tona ngakau; a hinga ana ko tona kanohi *ki raro*, ka koropiko ia ki te Atua, ka korero, Kei a koutou ano te Atua.

26 He aha ra, e hoa ma? ka huihui koutou, he waiata ta tetahi, he wakaakonga ta tetahi, he reo ta tetahi, he wakakitenga ta tetahi, he wakamaoritanga ta tetahi. Kia meinga nga *mea* katoa mo te wakakahanga.

27 Me he mea e korero ana tetahi ki te reo *ke*, kia tokorusa, kia tokotoru ranei, a me taki tahi; kia kotahi hei wakamaori.

28 Otira ki te kahore he kai wakamaori, kausa ia e korero i te hahi; kia korero ia ki a ia ano, ki te Atua ano hoki.

29 Kia tokorusa kia tokotoru ranei poropiti hei korero, a kia wakaaro era atu *tangata*.

30 Me he mea kua wakakitea mai *tetahi mea* ki tetahi *tangata* e noho ana, kia mutu te korero o to mua.

31 E ahei ano koutou katoa te wakaporopiti taki tahi, kia wakaakona katoatia ai, kia wakamarietia katoatia ai.

32 A ko nga wairua o nga poropiti e rongu ana ki nga poropiti.

33 Ehara hoki ia i te Atua o te wakararuraru, otiia o te marietanga, i pera hoki i nga hahi katoa o te *hunga* tapu.

34 Kausa o koutou wahine e korero ki nga hahi: ekore hoki e tukua ki a ratou kia korero; otiia kia wakarongo, me ta te ture hoki e mea ana.

35 A ki te mea e hiahia ana ratou kia matau ki tetahi *mea*, kia

ui atu ki o ratou tahu ano i roto i te ware: he mea wakama hoki kia korero nga wahine i roto i te hahi.

36 I ahu mai koia te kupu o te Atua i a koutou? i tae atu ranei ki a koutou anake?

37 Me he mea e wakaaro ana tetahi he poropiti ia, *he tangata* ranei i te Wairua, kia wakaae ia ki aku e tuhituhi atu nei ki a koutou, ko nga ture ia o te Ariki.

38 Otira ki te kuware tetahi *ta-ngata*, kia kuware ia.

39 Mo konei, e hoa ma, kia hiahia koutou ki te wakaporopiti, a kua e wakakahore ki te korero ki nga reo *te*.

40 Kia rite, kia tika te meata-nga i nga *mea* katoa.

UPOKO 15.

NA, e wakaaturina ana e a hau ki a koutou, e hoa ma, te rongopai i kauwautia e a hau ki a koutou, i tangohia hoki e koutou, e tu nei ano hoki koutou;

2 Te *rongo pai* e wakaorangia nei koutou, me he mea e u pu ana koutou ki te kupu i kauwau ai a hau ki a koutou, ki te kahore koutou i wakapono noa.

3 I ho atu hoki e a hau ki a koutou ki mua *tenei* i wiwi ai a hau, i mate a te Karaiti mo a tatou kino, ki te ritenga o nga karaipiture;

4 A i tanumia, i ara ake ane i te toru o nga ra, ki te ritenga o nga karaipiture:

5 A kitea ana ia e Kipa, me i reira e te tekau ma rua:

6 Muri iho ka kitea ia e nga hoa tokomaha atu i nga rau erima i te kitenga kotahi; ko te nuinga o ratou e noho nei ano, ko ehinu kua parangia i te moe.

7 Muri iho ka kitea ia e Hemi, me i reira e nga apotoro katoa.

8 A muri rawa nei ka kitea ia e a hau ano hoki, ano he tangata i wanau he mai.

9 Ko a hau hoki te iti rawa o nga apotoro, a ekore e ahei kia meinga a hau he apotoro, no te mea i wakatoi a hau ki te hahi o te Atua.

10 Otira na te atawai o te Atua a hau i penei ai me a hau nei: a ko tana atawai ki a hau kahore i maumauria; otiia nui ke atu taku mahi i a ratou katoa: heoi ehara i a hau, na te atawai o te Atua i a hau.

11 Na, ko a hau ranei, ko ratou ranei, e kauwau nei ano matou, a ka wakapono nei ano koutou.

12 Otira ki te mea e kauwautia ana a te Karaiti, i ara ake ia i te mate, ka pehea ianei etahi o koutou te mea, kahore he aranga ake o te *hunga* mate?

13 A ki te mea kahore he aranga o te *hunga* mate, kahore ano a te Karaiti i ara noa:

14 A ki te kahore a te Karaiti i ara, he mea maumau to matou kauwau, he mea maumau to koutou wakapono.

15 A e kitea ana matou he kai korero teka ki te Atua; ta te mea kua korerotia e matou te Atua tana wakaarahanga i te Karaiti: kihai nei i wakaarahia ake e ia, ki te kahore te *hunga* mate e ara.

16 Me he mea hoki ekore e wakaarahia te *hunga* mate, kahore ano hoki a te Karaiti i wakaarahia:

17 A ki te kahore a te Karaiti i wakaarahia, he mea maumau to koutou wakapono; a kei a koutou kino ano koutou.

18 A ko ratou kua moe i roto i a te Karaiti kua mate ke.

19 Me he mea kei tenei ao anake tatou ka wai wakaaro ai ki te Karaiti, ko tatou te *hunga* pouri rawa o nga tangata katoa.

20 Otiia kua ara mai te Karaiti

i te mate, ko ia te matamua o ratou i moe.

21 Me te mate hoki i *ahu mai* i te tangata, waihoki ko te aranga mai o te *hunga* mate i *ahu mai* i te tangata.

22 Me te *hunga* katoa hoki ka mate i roto i a Arama, waihoki i roto i a te Karaiti ka wakaorangia katoatia.

23 Otira ko te *tangata* katoa ki tana tikanga ano: ko te Karaiti te matamua; muri iho ko te *hunga* o te Karaiti a tona haereinga mai.

24 Ko reira te mutunga ina oti te rangatiratanga te ho atu e ia ki te Atua te Matua; ina oti te wakangaro te kawanatanga katoa, te mana katoa me te kaha.

25 Me noho hoki ia hei kingi kia meinga katoatia ra ano nga hoa riri ki raro i ona waewae.

26 Ko te hoa riri wakamutunga e wakangaromia, ko te mate.

27 Ka oti hoki nga *mea* katoa te waiho ki raro i ona waewae. Otira ka meinga ka oti nga *mea* katoa te waiho ki raro i a ia, eao ia ko ia te kapea ana, nana nei nga *mea* katoa i waiho ki raro i a ia.

28 A ka meinga ano nga *mea* katoa kia rongo ki a ia, ko reira hoki te Tamaiti rongo ai ki a ia, nana nei nga *mea* katoa i mea kia rongo ki a ia, kia katoa ai te Atua i nga *mea* katoa.

29 Penei me aha ratou e iriiria ana mo te *aranga mai* o te *hunga* mate, ki te mea ekore rawa e ara te *hunga* mate? he aha ianei ratou ka iriiria ai mo te *aranga mai* o te *hunga* mate?

30 A he aha ta tatou ka tu wehi ai i nga haora katoa?

31 Na taku haringa mo koutou, e wiwi nei a hau i a Karaiti Ihu to tatou Ariki, a *hau ka mea ai* e mate ana a hau i te tini o te ra.

32 Me he mea kua wawai a hau

ki nga kararehe i Epeha ki ta te tangata ritenga, he aha te pai kia hau ki te kahore te *hunga* mate e ara? kia kai tatou, kia inu: ko apopo hoki tatou mate ai.

33 Kei wakahekia koutou: e wakakinoa ana nga ritenga pai e te korero kino.

34 Kia ohoooho koutou ki te tikanga, kua hoki e kino; ekore e matau ehinu ki te Atua: e korero ana a hau kia wakama ai koutou.

35 Otira e mea tetahi, E pehea-tia te wakaarahanga o te *hunga* mate? a he tinana aha to ratou e haere mai ai?

36 E te kuware nei, ko te mea e wakato ai koe ekore e wakaorangia ki te kore ia e mate:

37 A ko tau e wakato ai ekore e wakatokia e koe te tinana meake tupu ake, otira he kakano kau o te witi ranei, o tetahi atu mea ranei:

38 A e ho atu ana e te Atua ki taua *kakano* he tinana ki te ritenga o tana i pai ai, a ki te tini o te kakano tona tinana ano.

39 Ko te kikokiko katoa ehara i te kikokiko tahi: ko tetahi ia he kikokiko tangata, ko tetahi he kikokiko kararehe, ko to te ika tetahi, ko to te manu tetahi.

40 He tinana ano hoki kei te rangi, he tinana kei te wenua: otira puta ke te kororia o to te rangi, puta ke to te wenua.

41 He kororia ke to te ra, he kororia ke to te marama, he kororia ke to nga wetu: poka ke hoki te kororia o tetahi wetu o tetahi wetu.

42 E pera ana hoki te aranga mai o te *hunga* mate. E wakatokia pirautia ana; e wakaarahia oratia ana:

43 E wakatokia honorekoretia ana; e wakaarahia kororiatia ana; e wakatokia ngoikoretia ana; e wakaarahia kahatia ana:

44 E wakatokia a tinana tangata ana; e wakaarahia a tinana wairua ana. He tinana wakatangata tetahi, he tinana wakawairua tetahi.

45 I penei hoki *te mea* i tuhi-tuhia, Ko te tangata tuatahi ko Arama i meinga hei wairua ora; ko te Arama wakamutunga i *meinga* hei wairua wakaora.

46 He ahakoa ra ehara te *mea* wakawairua i to muna, ko te *mea* wakatangata ia; a no muri te *mea* wakawairua.

47 Ko te tangata tuatahi no te wenua wakanehu ano: ko te tangata tuarua te Ariki no te rangi.

48 E pera ana nga *tangata* o te wenua me to te wenua: e pera ana hoki nga *tangata* o te rangi me te *tangata* o te rangi.

49 A me tatou kua mau nei ki te ahua o to te wenua, waihoki e mau ano hoki tatou ki te ahua o to te rangi.

50 E hoa ma, e mea atu ana a hau i tenei, ekore e ahei te kiko-kiko te toto te wiwi ki te rangatiratanga o te Atua; ekore ano hoki te pirau e wiwi ki te oranga.

51 Na, ka korero atu a hau i te mea ngaro ki a koutou; Ekore tatou katoa e moe, e wakaahuatia ketia raia tatou,

52 I te wahi potopoto rawa, i te konewatanga o te kanohi, i te tetere wakamutunga: e tangi hoki te tetere, a ko nga tupa-paku e wakaarahia oratia, ko tatou ia e wakaahuatia ketia.

53 Ko tenei pirau hoki me wakakakahu ki te oranga; a ko tenei *tinana* mate te wakakakahu ki te oranga tonutanga.

54 A ka oti tenei pirau te wakakakahu ki te oranga, me tenei *tinana* mate te wakakakahu ki te oranga tonutanga, ko reira rite ai te korero i tuhi-tuhia, Ko te

mate ka oti te horo e te wikitoria.

55 E te mate, kei hea tou wakakakati? E te po, kei hea tou wikitoria?

56 Ko te kino te wakakakati o te mate; ko te ture te kahanga o te kino.

57 Na, wakapaingia te Atua te kai ho mai i te wikitoria ki a tatou, i to tatou Ariki i a Ihu Karaiti.

58 Mo reira ra, e aku hoa aroha, kia u koutou, kei taea *koutou* te wakangaueue, hono tonu i te mahi o te Ariki, e matau ana hoki koutou, ehara i te maumau ta koutou mahi ki te Ariki.

UPOKO 16.

NA, ko te kohinga *moni* mo te *hunga* tapu, peratia e koutou me taku i wakarite ai ki nga hahi o Karatia.

2 Hei te ra tuatahi o te wiki kia wakatakatoria e tetahi e tetahi o koutou ki a ia ano, kia tohu i *tetahi mea* me ta te *Atua* i atawai ai ki a ia, kia kua ai he kohikohinga ua haere atu a hau.

3 A ka tae atu a hau, maku e tono te *hunga* e wakaapai ai koutou ki o *koutou* pukapuka, kia mau atu i to koutou oha ki Hiruharama.

4 A ki te pai ano kia haere hoki a hau, ka haere tahi matou.

5 Na, ka haere atu a hau ki a koutou ina haere a hau ra Makeronia: ka haere hoki a hau ra Makeronia.

6 A ka wakarua pea a hau ki a koutou, ka noho pea pahure noa te hotoke, kia arahi ai koutou i a hau ki te wahi e haere ai a hau.

7 Ekore hoki a hau e mea kia kite i a koutou i taku haerenga atu nei; otira e mea ana a hau kia noho ki a koutou i tetahi

wahi, ki te tukua a hau e te Ariki.

8 Ka noho raia a hau ki Epeha taea noatia te Petekoha.

9 He kuwaha nui hoki, he *kuwaha* uekaha ka mawera nei ki a hau, a he tokomaha nga hoa wawai.

10 Na, ki te haere atu a Timoti, kia mahara koutou kia kua ai ia e mataku i roto i a koutou: e mahi ana hoki ia i te mahi o te Ariki, pera hoki me a hau.

11 Kei wakakino tetahi *tangata* i a ia: otiia arahina maretia atu ia, kia haere mai ai ia ki a hau: e tatari ana hoki a hau ki a ia me nga hoa.

12 Na, ko to tatou hoa ko Aporo, kua nui taku tohe ki a ia, kia haere tahi atu ia me nga hoa ki a koutou: otiia kihai rawa ia i hiahia ki te haere atu i tenei taima; heoi e haere ia ina tika tona haerenga.

13 Kia mataara koutou, kia u pu ki te wakapono, kia wakatupu tangata, kia kaha.

14 Ko a koutou *mea* katoa kia meingatia ki te aroha.

15 Ka tohe atu a hau ki a koutou, e hoa ma, (kua kite koutou i a Tepenaha ma, ko te matamua

ratou e Akaia, a kua wakaminita tonu ratou ki te *hunga* tapu.)

16 Kia rongo hoki koutou ki te *hunga* penei, ki te *tangata* katoa hoki e mahi tahi ana e wakaako ana.

17 E hari ana a hau i te haere-nga mai o Tepenaha ratou ko Porotunata, ko Akaiaka: ko tena hoki kihai rite i a koutou kua meingatia e ratou.

18 Kua wakakahangia hoki e ratou toku wairua me to koutou: mo konei ra wakaaro atu koutou ki te *hunga* e penei ana.

19 Ka owa atu ki a koutou nga hahi o Ahia. Ka tino owa atu ki a koutou i te Ariki a Akuiira raua ko Pirihira, me te hahi hoki i to ratou ware.

20 Ka owa atu ki a koutou nga hoa katoa. Kia owa atu koutou ki a koutou ano ki te kihi tapu.

21 Ko *taku* owatanga, ko ta Paora ki toku ringaringa ano.

22 Me he mea ekore tetahi *tangata* e aroha atu ki te Ariki ki a Ihu Karaiti, kia waiho ia hei Anatema Maranata.

23 *Kia tau* te atawai o to tatou Ariki a Ihu Karaiti ki a koutou.

24 *Kia tau* taku aroha ki a koutou katoa i roto i a Karaiti Ihu. Amine.

PUKAPUKA TUARUA O PAORA TE APOTORO

HUNGA O KORINITI.

UPOKO 1.

NA Paora, na te Apotoro o Ihu Karaiti ki te hiahia o te Atua, na Timoti hoki *to tatou* hoa, ki te hahi o te Atua i Kori-niti, me te *hunga* tapu katoa i Akaia katoa:

2 Hei atawai mo koutou hei naunga rongo no te Atua to ta-zou Matua, no te Ariki hoki no Ihu Karaiti.

3 Kia wakapaingia te Atua, te Matua o to tatou Ariki a Ihu Karaiti, te Matua o nga mahi o Ihu, te Atua o te wakamarietanga katoa;

4 Ko ia nei te wakamarie ana i matou i o matou pouritanga katoa, kia ahei ai matou te wakamarie i te *hunga* i nga pouritanga katoa ki te wakamarietanga e wakamarietia ana matou e te Atua.

5 Mo te mea hoki me nga manae o te Karaiti e nui ana i roto a matou, waihoki ko to matou wakamarietanga e nui ana ki a te Karaiti.

6 A ahakoa waka-pouritia matou, hei wakamarietanga ia mo koutou hei oranga, e puta ana i e mea ka uru *koutou* ki aua mate mo e mate nei matou: ahakoa wakamarietia matou, hei wakamarietanga ia mo koutou hei oranga.

7 A ko to matou wakaaro ki a koutou e u ana, ka mahara hoki matou, *ka wiwi* koutou ki te wakamarietanga, me koutou e wiwi nei ki nga mate.

8 Ekore hoki matou e mea kia kuware koutou, e hoa ma, ki to matou pouritanga i pa mai ki a matou i Ahia, i pehia rawatia hoki matou, tera atu i *to matou* kaha, pohehe noa matou ki *to matou* oranga:

9 Otira i roto ano i a matou te wakawakanga o te mate, kia kore ai e u o matou wakaaro ki a matou, otira ki te Atua e wakaara ake nei i te *hunga* mate:

10 Nana matou i wakaora i taua mate nui rawa, a tenei te wakaora nei: e u ana hoki o matou wakaaro ki a ia ka wakaora ake ano ia;

11 Ko koutou hoki hei mahi tahi mo matou ki te inoi, kia waka-wetai atu ai te tokomaha mo matou, mo te atawaitanga ki a matou i na te hunga tokomaha.

12 Ko to matou wakapehapeha hoki tenei, ko te waka-aenga ake o to matou hinengaro ki to matou nohoanga i te ao, me te ngakau ekore e hianga, a e pono ana ki te Atua, ehara ia i te tohunga-tanga o te kikokiko, otira i te kaha o te Atua, a i tino penei ano *matou* ki a koutou.

13 Ekore hoki matou e tuhi-tuhi atu ki a koutou i etahi *mea* ke atu i ara ka korero nei ka waka^{aa}e nei koutou; e hiahia ana hoki a hau e waka^{aa}e ano koutou taea noatia te mutunga.

14 Me koutou hoki kua waka^{aa}e ki a matou i tetahi wahi, ara ko matou to koutou wakapehapeha me koutou hoki to matou i te ra o te Ariki a Ihu.

15 A na tenei wakaaro a hau i hiahia ai kia haere atu ki a koutou i mua kia wiwi ai koutou ki te tuarua o nga painga;

16 A kia haere a hau ra ko i a koutou ki Makeronia, a kia hoki mai ano i Makeronia ki a koutou, a kia arahina ano e koutou ki Huria.

17 Na, i a hau e wakaaro ana i tenei, i hianga ranei a hau? ko aku ranei e wakaaro nei, e wakaaroa koia ki te ritenga o te kikoiko, kia mea ai a hau ae ae, kahore kahore?

18 Otira *me* te Atua e pono ana, ehara to matou kupu ki a koutou i te *penei*, ae, kahore.

19 Ko Ihu Karaiti hoki, te Tama a te Atua, i kauwautia nei i roto i a koutou e matou, *ara* e a hau e Hiriwanu e Timoti, ehara i te *penei*, ae, kahore, otira he ae ano i roto i a ia.

20 He ae hoki nga korero oha katoa o te Atua i roto i a ia, he Amine ano i roto i a ia, hei kororia mo te Atua i a matou.

21 Na, ko te kai wakakaha i a matou tahi me koutou i roto i a te Karaiti, ko te kai wakawahi i tatou, ko ia ia ko te Atua;

22 Kua wai tohungia tatou e ia, kua homai hoki te matamuatanga o te Wairua ki roto ki o tatou ngakau.

23 Na, e karanga ana a hau ki te Atua hei kai wakapono ki taku wairua, na taku tohu i a koutou

a hau te tae wawe atu ai ki Koriniti.

24 Ehara hoki i te mea kia wakarangatira matou ki to koutou wakapono, otira he kai mahi tahi matou i to koutou haringa: ma te wakapono hoki koutou ka tu ai.

UPOKO 2.

KUA wakaaro a hau i tenei ki a hau ano, kia kua a hau e haere pouri atu ano ki a koutou.

2 Ki te mea hoki e wakapouri ana a hau i a koutou, ma wai a hau e wakahari, ko ia anake e wakapouritia ana e a hau?

3 A kua tuhituhi ano a hau ki a koutou i tenei *mea* ano, kei wakapouritia a hau a taku taenga atu e ratou e tika nei kia wakararitua a hau; a e wakapono ana a hau ki a koutou katoa, ko taku haringa *te haringa* o koutou katoa.

4 No te pouritanga nui no te mamaetanga o te ngakau kua tuhituhi atu a hau ki a koutou, i *aku* roimata e maha ana; ehara ia i te mea kia wakapouritia ai koutou, otira kia matau ai koutou ki taku aroha e tino nui nei ki a koutou.

5 Otira ki te mea kua wakapouri tetahi, kahore ia i wakapouri i a hau, ko tetahi wahi anake: kei wakataimaha a hau i a koutou katoa.

6 Heoi ano mo taua *tangata*, ko tenei riringa i *meinga* e te tokomaha.

7 Otira tera atu ia te tikanga, kia hohou koutou i te rongo, kia wakamarie, kei horomia pa taua *tangata* e te pouritanga wakarahara.

8 Koia a hau ka tohe ai ki a koutou kia wakaukia *to koutou* aroha ki a ia.

9 Na konei a hau i tuhituhi atu

ai, kia mohio ai a hau ki te waka-
kamatauranga o koutou, te mea e
rongo ranei koutou ki *nga mea*
katoa.

10 Ko te *tangata* hoki e hohou
nei koutou i te rongo mo te aha
mo te aha, e *hohou ana* hoki a
hau: a ki te mea kua hohuia e a
hau mo te aha mo te aha, kua
hohuia ki a ia mo koutou, i te
aroaro o te Karaiti;

11 Kei hiangatia hoki tatou e
Hatana: kahore hoki tatou i ku-
ware ki ona wakaaro.

12 Na, i taku taenga atu ki To-
roa ki te *kauwau* i te rongo pai o
te Karaiti, a ka puare ki a hau
tetahi kuwaha, na te Ariki hoki,

13 Kahore a hau i wai okioki-
nga i taku wairua, noku te kite i
a Taituha taku teina: otira ka
poroporoaki atu a hau ki a ratou,
ka haere atu a hau ki Makeronia.

14 Na, hei wakawetainga ki te
Atua e mea tonu ana i a matou
kia hari ki a te Karaiti, a e wa-
kakite ana i te kakara o tona ma-
tauranga ki a matou i nga wahi
katoa.

15 Mo te mea hoki he kakara
pai matou o te Karaiti ki te Atua,
i a ratou e wakaorangia ana, i a
ratou e mate ana:

16 Ki etahi he kakara matou o
te mate *haere atu* ki te mate; ki
etahi he kakara o te orange *haere*
atu ki te orange. A ko wai te
kaha ana ki enei *mea*?

17 Kahore hoki matou i rite ki
te tokomaha e wakakino nei i te
kupu o te Atua: otira me *to te*
ngakau ekore e hianga, otira me
to te Atua i te aroaro o te Atua e
korero ana matou i roto i a te
Karaiti.

UPOKO 3.

KA timata ano ranei matou te
wakapai i a matou? ka mate
ranei matou, me etahi atu, ki nga
pukapuka wakapai ki a koutou,

ki *etahi pukapuka* wakapai ranei
no koutou?

2 Ko koutou to matou pukapu-
ka *he mea* tuhituhi ki a matou
ngakau, e kitea ana e kororetia
ana e nga tangata katoa:

3 E wakakitea ana *hoki* ko kou-
tou te pukapuka o te Karaiti *he*
mea minita na matou, kua tuhi-
tuhia ehara ia ki te mangumangu,
otira ki te Wairua o te Atua ora;
kiai *tuhituhia* ki nga papa ko-
watu, otira ki nga papa kikokiko
o te ngakau.

4 E penei ana te unga o o ma-
tou wakaaro ki te Atua na te
Karaiti:

5 Kahore raia matou i kaha ko
matou anake ki te wakaaro i te-
tahi *mea*; otira no te Atua to
matou kahanga;

6 Nana hoki matou i wakakaha
hei minita o te kawenata hou;
kahore ia o te reta, otiia o te wai-
rua: e wakamate ana hoki te
reta, ko te wairua ia te wakaora
ana.

7 Na, me he mea i meinga koro-
riatia te minitatanga o te mate,
he mea wakairo ki nga reta ki te
kamaka, te taea te titiro e nga
tamariki o Ihairaira ki te kanohi
o Mohi, na te kororia hoki o tona
kanohi; *he kororia* ia e wakaka-
horetia ana:

8 Ekore ianei te minitatanga o
te wairua e tino meinga kororia-
tia?

9 Me he mea hoki he kororia te
minitatanga o te wakamate, wai-
hoki ko te minitatanga o te tika-
nga e tino kake i te kororia.

10 A ko te *mea* i wakakororiatia
kiai wakakororiatia i tenei wahi,
na te kororia hoki e kake ke atu
ana.

11 Me he mea na te kororia te
mea e wakakahoretia ana, tera
atu ia to te *mea* pumau e kororia
ana.

12 Mo konei ra i a matou ka

wiwi nei ki taua wakaaro pumau, ka wakamaia matou ki te korero:

13 A ekore e pera me Mohi i maka nei i te hipoki ki tona kanohi, kei titiro pu atu nga tamariki o Ihairaira ki te mutunga o te mea e wakakahoretia ana:

14 Otira kua wakapakeketia o ratou hinengaro: e mau tonu ana hoki taua hipoki i te korerotanga o te kawenata tawito taea noatia tenei ra, kahore ano i hura; ko taua hipoki e wakakahoretia ana i roto i a te Karaiti.

15 Otira i te mea ka korerotia a Mohi, e takoto ana te hipoki ki to ratou ngakau taea noatia tenei ra.

16 Na, ka tahuri ki te Ariki, ka tangohia te hipoki.

17 Otira ko te Ariki te Wairua: a ko te wahi i te Wairua o te Ariki kei reira te oranga.

18 Na, wakaata ana tatou katoa i te kororia o te Ariki ki te kanohi ekore e hipokina, ka wakaahuatia ki taua ahua ano no te kororia *kake atu* ki te kororia, ano ra e te Ariki te Wairua.

UPOKO 4.

MO konei ra ka uru nei matou ki tenei minitanga, me matou hoki kua atawaitia, ekore matou e wakangoikore;

2 Otira kua wakakahore matou i nga mea huna o te wakama, kahore matou i haere i te tinihanga, kahore matou i hianga ki te kupu o te Atua; otira ma te wakakite-nga atu o te pono ka meinga ai e matou kia paingia matou e te hinengaro katoa a nga tangata i te aroaro o te Atua.

3 Na, ki te mea kua wakangaromia to matou rongo pai, kua wakangaromia ki a ratou e haere ana ki te mate:

4 Ko nga wakaaro o te *hunga* wakateka i roto i a ratou kua wa-

kapouritia e te atua o tenei ao, kei witingia ratou e te maramatanga o te rongo pai o te kororia o te Karaiti, ko ia nei te ahua o te Atua.

5 Ekore hoki e kauwautia e matou a matou ano, otira ko Karaiti Ihu te Ariki; ko matou ano o koutou pononga mo ta Ihu.

6 Ko te Atua hoki i korerotia ai te maramatanga kia tiaho i roto i te pouritanga, nana i mea kia tiaho ki roto ki o matou ngakau, mo te wakamaramatanga o te matauranga ki te kororia o te Atua i te kanohi o Ihu Karaiti.

7 Na, kei a matou nei tenei taonga i nga takotoranga oneone, kia meinga ai no te Atua te rawenga o te kaha, ehara i a matou.

8 Ka kiki matou i nga wahi katoa, otira kahore i tamia; ka raruraru, otira kahore matou i tino pororaru;

9 Ka wakatoia matou, kahore ia matou i wakarearea; ka wakahingaia, otira kahore matou i mate;

10 E mau tonu ana matou ki te matenga o te Ariki a Ihu i to matou tinana, kia wakakitea mai ai te oranga o Ihu i to matou tinana.

11 Ko matou hoki e ora nei ka tukua tonutia ki te mate mo Ihu, kia wakakitea mai ai te oranga hoki a Ihu i to matou kikokiko mate.

12 Na, ko te mate te mahi ana i roto i a matou, ko te oranga ia i roto i a koutou.

13 A ka wiwi nei matou ki taua wairua ano o te wakapono, ki te ritenga o tera i tuhituhia, kua wakapono a hau, koia a hau i korero ai; e wakapono ana ano hoki matou, koia hoki matou ka korero nei;

14 E mahara ana matou ki a ia i wakaarahia ai te Ariki a Ihu, mana hoki matou e wakaara ki a

Ihu, mana hoki *matou* e wakatu ngatahi me koutou.

15 Mo koutou hoki nga *mea* katoa, kia ma te wakawetainga o te tokomaha ka roaka ai te atawai e nui nei ki te kororia o te Atua.

16 Koia hoki tatou te hemo ai; otira ahakoa wakapirautia to tatou tangata wakawaho, ka waka-houtia raia to roto i tenei ra i tenei ra.

17 Ko to tatou *wahi* matenga hoki, mama noa ake, potopoto ake, te mahi nei mo tatou i te taimahatanga o te kororia nui wakarahara mau tonu;

18 I a tatou ekore e titiro atu ki nga mea e kitea ana, otira ki nga *mea* kahore i kitea: ka memeha noa hoki nga mea e kitea ana; ko nga mea kahore ra i kitea e mau tonu ana.

UPOKO 5.

E MAHARA ana hoki tatou, na, ki te wawahia to tatou ware warau wakawenua, he ware ano to tatou no te Atua, ehara i te ware hanga a ringaringa, e mau tonu ana i te rangi.

2 A ma konei tatou ka tare ai, i a tatou e hiahia ana kia hipokina iho ki to tatou ware no te rangi:

3 Ki te mea hoki ka oti te hipoki ekore tatou e rokohanga e takoto kau ana.

4 Ka taimahatia hoki tatou i te *ware* warau, ka tare: ekore hoki tatou e hiahia kia huiia to tatou, otira kia hipokina iho, kia horomia ai te *mea* mate e te orange.

5 Na, ko te Atua ia i mahia ai tatou mo tenei *mea* ano, e ho mai ana hoki e ia te matamuatanga o te Wairua ki a tatou.

6 Mo konei i a tatou e waka-maia tonu ana, a e mahara ana, ka noho tatou i te tinana, ka noho ke tatou i te Ariki:

7 (Ka haere nei hoki tatou i te wakapono, ehara i te titiro:)

8 Ka wakamaia tatou, ka hiahia pu ano kia noho ke i te tinana, a kia noho tahi ki te Ariki.

9 Koia hoki tatou ka hiahia pu ai, ka noho nei ranei, ka noho atu ranei, kia pai ki a ia.

10 E meinga ana hoki kia kitea katoatia tatou i mua o te nohanga wakawa o te Karaiti; kia wiwi katoa ai ki nga *mea* o te tinana, ki te ritenga o tana i mea ai, ahakoa pai ahakoa kino.

11 Mo konei ka matau nei matou ki te wehi o te Ariki, ka tohe matou ki te tangata; na, e waka-kitea ana matou ki te Atua; a e hiahia ana hoki a hau kia waka-kitea *matou* ki o koutou hinegaro.

12 Ekore hoki matou e wakapai atu ano i a matou ki a koutou, otira ka ho atu ki a koutou he mea e wakapehapeha ai koutou mo matou, kia wai *kupu* ai koutou ki a ratou e wakapehapeha ana ko o ratou kanohi, kahore ia te ngakau.

13 Ahakoa haurangi matou, ki te Atua *ano ia*: ka tika ranei o matou wakaaro, mo koutou *ano ia*.

14 Ka kawea hoki matou e te aroha o te Karaiti; i a matou e wakaaro ana i tenei, me he mea i mate te *tangata* kotahi mo katoa, kua mate katoa ano hoki:

15 A kua mate ia mo katoa, kia kore ai e ora mo ratou ake te *huinga* e ora ana, otira mona i mate nei mo ratou, i ora ake ano.

16 Mo konei heoi ano to matou matauranga ki te tangata ki te ritenga o te kikokiko: a ahakoa kua matau matou ki te Karaiti ki te ritenga o te kikokiko, ekore ano ia matou e matau ake *ki a ia* amua atu.

17 Na, ki te mea kei roto i a te Karaiti tetahi, he mahinga hou

ia: kua pahure nga *mea* tawito; na, kua wakahoutia nga *mea* katoa.

18 A no te Atua nga *mea* katoa, nana hoki i hohou te rongo ki a tatou na Ihu Karaiti, a kua ho mai ki a matou te minitanga o te houhanga rongo;

19 Ara ko te Atua i roto i a te Karaiti, e hohou ana i tana rongo ki te ao, te wakairia ki a ratou a ratou hara; a kua tukua ki a matou te kupu o te houhanga rongo.

20 Mo konei ra hei karere matou mo te Karaiti, ano ra ka tohea koutou e te Atua ki a matou: ka tohe atu matou mo te Karaiti, kia mau ta koutou rongo ki te Atua.

21 Kua meinga hoki hei hara mo tatou a ia kihai nei i matau ki te hara; kia meinga ai tatou te tikanga o te Atua i roto i a ia.

UPOKO 6.

NA, ko matou e mahi tahi ana *me ia* ka tohe atu ki a koutou, kei maumau tango noa koutou ki te atawai o te Atua.

2 (E mea ana hoki ia, Kua rongo a hau ki a koe i te taima pai, kua wakakahangia koe e a hau i te ra o te wakaoranga: na, ko ia tenei ko te taima pai; na, ko ia tenei ko te ra o te wakaoranga.)

3 Ekore matou e ho atu i tetahi mea wakahe i te aha i te aha, kei riria hoki te minitanga:

4 Otira i nga *mea* katoa ka wakakite matou i a matou ano, me nga minita o te Atua, i te nuinga o te manawanuitanga, i nga maetanga, i nga pororarutanga, i nga pouritanga,

5 I nga wiunga, i nga ware herehere, i nga wakaangatangata, i nga mahinga, i nga mataaratangata, i nga nohoanga pukutanga;

6 I te kinokoretanga, i te ma-

tauranga, i te riri ekore e hohoro te wakaputa, i te atawai, i te Wairua Tapu, i te aroha ekore e hianga,

7 I te kupu o te pono, i te kaha o te Atua, ki nga ringaringa o te tikanga ki matau ki mau,

8 Ki te wakahonoretanga me te wakakinonga, ki te korero kino me te korero pai: ano ra he hunga hianga, kaore he *hunga* pono;

9 Ano ekore e kitea, kaore e kitea ana; ano e wakahemo ana, kaore e ora ana; ano e wiua ana, kaore kihai wakamatea;

10 Ano e pouri ana, a e hari tonu ana; ano e rawakore ana, otira e mea ana i te tokomaha kia wai taonga; ano kahore he rawa, a ka wiwi ki nga *mea* katoa.

11 E te hunga o Koriniti, kua hamama to matou mangai ki a koutou, kua wakanuia to matou ngakau.

12 Kahore koutou i wakakikiria e matou, otira kua wakakikiria koutou e o koutou hine-ngaro.

13 Na, e korero atu ana a hau, ano ki nga tamariki *ki te ritenga* o taua wakautu, kia wakanuia hoki koutou.

14 Kua koutou e huihuia ketia ki te *hunga* wakateka: he aha hoki te ritenga tahitanga o te tikanga o te henga? a he aha te kotahitanga o te maramatanga o te pouritanga?

15 He aha hoki te korero tahitanga o te Karaiti raua ko Peria-ra? he aha hoki te wahi o te *tangata* wakapono e *huihui* ana ki te *tangata* wakateka?

16 He aha te huihuinga o te temepara o te Atua ki nga wakapakoko? ko koutou hoki te temepara o te Atua ora; me ta te Atua i mea ai, Ka noho a hau i roto i a ratou, ka haereere a hau i roto i a ratou; ko a hau hei

Atua mo ratou, a ko ratou hei tangata moku.

17 Mo konei ra puta mai koutou i roto i a ratou, kia motu ke, e ai ta te Ariki, a kua koutou e pa atu ki te *mea* kino; a maku koutou e tango,

18 A ko a hau hei Matua mo koutou, ko koutou hei tamariki hei tamahine ki a hau, e ai ta te Ariki Kaha rawa.

UPOKO 7.

MO konei ra i a tatou ka wiwi nei ki enei korero, e *aku hoa* aroha, kia horoi tatou i a tatou ano i nga pirau katoa o te kiko-kiko, o te wairua, kia wakarite tatou i te tapunga me te wehi ano ki te Atua.

2 Kia tango koutou ki a matou; kahore matou i kino ki tetahi, kahore matou i wakahe i tetahi, kahore matou i tahae ki tetahi.

3 Ekore a hau e korero kia wakaakia ai koutou: kua mea atu hoki a hau ki a koutou i mua, na, ko koutou kei o matou ngakau kia mate tahi kia ora tahi.

4 Ka nui taku maia tangata ki a koutou, ka nui taku kororiatanga mo koutou: kua ki a hau i te wakamarietanga, kua tino kake taku haringa i o tatou matenga katoa.

5 Ka tae mai hoki matou ki Makeronia, kihai okioki to matou kikokiko, otira i mate matou i tetahi *taha* i tetahi *taha*; he tauranga ki waho, he matakū ki roto.

6 Otira ko te Atua e wakamarie nei i te *hunga* e kinongia ana, nana matou i wakamarie ki te haerenga mai o Taituha;

7 A haunga ano tona haerenga mai, otira ki te wakamarietanga hoki i wakamarie ai ia ki a koutou, i a ia e korero ana ki a

matou i to koutou hiahia, i to koutou tangi, i to koutou tohe ki a hau; a na konei a hau i tino hari ai.

8 Mo te mea hoki ahakoa wakapouritia koutou e a hau ki te pukapuka, ekore a hau e ripeneta, ahakoa e ripeneta ana a hau i mua: ka kite hoki a hau kua wakapouritia koutou ki taua pukapuka, ahakoa potopoto ake nei ano te *meatanga*.

9 Tenei raia ka hari a hau, ehara ia i te mea, i wakapouritia ai koutou, otira mo te mea i wakapouritia koutou mo te ripenetanga: i wakapouritia hoki koutou ki to te Atua ritenga, kia kore ai koutou e hapa i tetahi *mea* i a matou.

10 Ko te pouritanga hoki ki to te Atua ritenga e wakatupu ana i te ripenetanga mo te orange, a ekore e poka ke *taua ripenetanga*: tena ko te pouritanga o te ao e wakatupu ana i te mate.

11 Na, ko tenei mea ano i wakapouritia nei koutou ki to te Atua ritenga, ano tana hohoretanga i mahia i roto i a koutou, ko *tana* korero hoki hei wakaora i a koutou, ko *tana* wakatakariri hoki, ko *tana* wehi hoki, ko *tana* hiahia hoki, ko *tana* tohe hoki, ko *tana* riringa hoki. Kua wakakite pu koutou i ta koutou tikanga i tenei mea.

12 Na, ahakoa kua tuhituhi a hau ki a koutou, ehara ia i te *mea* mona i kino, ehara ano hoki i te *mea* mona i kinongia, otira kia wakakitea ai ki a koutou to matou hohoretanga mo koutou i te aroaro o te Atua.

13 Na konei matou i wakamarie ai ki to koutou wakamarietanga: a kua tino hari pu matou ki te haringa o Taituha, ta te mea hoki kua wakahouhoukia tana wairua ki a koutou katoa.

14 Ki te mea hoki kua waka-pepeha a hau ki a ia i te aha i

te aha mo koutou, kahore a hau i wakama; otira me matou kua korero pono atu ki a koutou i nga mea katoa, waihoki ko to matou wakapēhāpeha ki a Taituha kua wakaponohia.

15 A ke tana aroha ki a koutou e tino puta ana, i a ia e mahara ana ki te wakarongo o koutou katoa, ki ta koutou tangohanga ki a ia me te wehi ano me te wiri ano.

16 E hari ana a hau no te mea ka wakamaia a hau mo koutou i nga mea katoa.

UPOKO 8.

KA wakakitea e matou ki a koutou, e hoa ma, te atawai o te Atua kua paia nei te ho mai ki nga hahi o Makeronia;

2 Na, i te tohenga nui o te mate ko te nuinga o to ratou haringa, me to ratou tino rawakoretanga kua nui ki te ranestanga o to ratou atawai.

3 E ki nei hoki a hau, i pai ratou ki te ritenga o to ratou taonga, a tera atu ano i to ratou taonga;

4 I tohe mai ano ki a matou ki te tohe nui kia tango matou ki te atawai, a kia uru ki te minitanga mo te *hunga* tapu.

5 A kihai pera me matou e wakaaro ana, otira i tuku i a ratou ano ki te Ariki ki mua, a ki a matou ano ki te *ritenga* o te hiahia o te Atua.

6 Ano ka mea atu matou ki a Taituha, kia peratia tenei atawai te wakaoti ki a koutou, me tana i timata ai i mua.

7 Otira me koutou e nui ana i nga mea katoa, i te wakapono, i te kupu, i te matauranga, i te hohorotanga katoa, i te aroha hoki o koutou ki a matou, kia nui hoki koutou i tenei atawai ano.

8 Ehara taku i te korero a ture,

otira no te hohorotanga o era atu, he mea hoki hei wakamatau i te pono o to koutou aroha.

9 E matau ana hoki koutou ki te atawai o to tatou Ariki a Ihu Karaiti, na, i a ia e wai taonga ana, ka wakarawakoretia ia mo koutou, kia wai taonga ai koutou i tana rawakoretanga.

10 A ka ho atu *taku* wakaaro ki tenei mea: erangirangi ra tenei mea mo koutou, kahore hoki koutou i timata i mua te mea anake, otira ko te hiahia ano i tera tau.

11 Tena ko tenei wakaritea te meatanga; pera hoki me i mua ko te hohorotanga o te hiahia, waihoki *kia rite* te meatanga no roto i nga mea e wiwi nei koutou.

12 Na, me he mea tera te ngakau hiahia, e paingia ana ki te ritenga o ta tetahi e wiwi nei, kahore ki te ritenga o te mea kahore nei i a ia.

13 Ehara raia i te mea kia wakaamakia era *tangata*, a kia pehia koutou:

14 Otira ki te tikanga o te wakarite, i tenei taima ano, *kia ahei* ai to koutou waitaongatanga mo to ratou rawakoretanga, kia mea ai hoki to ratou waitaongatanga mo to koutou rawakoretanga: *kia ririte* ai:

15 Pera me te mea kua tuhituhia, Ko ia i te mea nui kihai wai roakatanga; a ko ia i te mea nohinohi kihai hapa.

16 Na, hei wakawetainga ki te Atua, ko ia nei te ho atu ana i taua hohorotanga ano mo koutou ki te ngakau o Taituha.

17 I tango hoki ia ki te korero; otira i tino hohoro ia i haere atu ai ia na tona ngakau ake ano ki a koutou.

18 A kua tonoa ngatahitia me ia te hoa e wakapaingia nei mo te rongopai i roto i nga hahi katoa;

19 A haunga ano *tenei*, otira kua wiriuria ia e nga hahi hei hoa haere mo matou, me tenei ohatanga e minitatia nei e matou mo te kororia o taua Ariki ano, a *hei wakakite* i to koutou ngakau hiahia:

20 Ka tupato ano matou ki tenei, kei kupukupua matou e tetahi mo tenei roakatanga e minitatia nei e matou:

21 E wakaaro ana *hoki* matou ki nga *mea* pai, haunga ano ki te aroaro o te Ariki, otira ki te aroaro o nga tangata hoki.

22 A kua tonoa ngatahitia me raua to matou hoa, kua maha nei nga wakamatauranga i a ia i nga *mea* maha tana hohorotanga, tenei raia ka tino hohoro, na te nuinga o te wakaaenga ki a koutou.

23 E rapu ana ranei tetahi ki a Taituha, ko taku hoa ia, a he hoa mahi ia mo koutou: ko o matou teina *ranei te rapua ana*, he apotoro ratou no nga hahi, he kororia no te Karaiti.

24 Mo konei ra wakakitea ki a ratou, ki te kanohi ano hoki o nga hahi, te wakakitenga o to koutou aroha, me to matou wakapehapeha mo koutou.

UPOKO 9.

NA, he maumau ua tuhituhi atu ki a koutou ki te minitanga ki te *hunga* tapu:

2 E mahara ana hoki a hau ki to koutou ngakau hiahia i wakapehapeha ai a hau mo koutou ki nga tangata o Makeronia, ara kua rite Akaia i tera tau; a kua wakaohokia te tokomaha e to koutou maiatanga.

3 He ahakoa kua tonoa e a hau nga hoa, kei maumau wakapehapeha noa matou mo koutou i tenei wahi; kia ririte ai koutou, me taku i mea atu ai:

4 Kei wakama matou, (te mea a hau ko koutou,) ki tenei tohe o te wakapehapeha, ki te haere atu nga tangata o Makeronia i a hau, a ka rokohanga koutou kahore ano i ririte.

5 No reira a hau i mea ai ka tika kia korero atu ki nga hoa, kia haere ratou ki mua ki a koutou, a kia wawe te wakariterite i to koutou atawai i korerotia i mua, kia rite ai tenei, ano he atawai, eha ia i te mea tohe.

6 Tenei *ake* ano, Ko ia e rui nohinohi ana e kokoti nohinohi hoki ia; a ko ia e rui atawai ana e kokoti atawai ano ia.

7 Kia *pera* katoa me tana e hiahia ai ki te ngakau; kua ia e ho atu me te tangi me te tohe ano: e aroha ana hoki te Atua ki te tangata e ho atu hari ana.

8 E kaha ana hoki te Atua te mea kia roaka te atawai katoa ki a koutou; na, i a koutou ka wiwi tonu ki te raneatanga katoa i nga *mea* katoa, kia roaka ai koutou ki te mahi pai katoa.

9 (Me te *mea* kua oti te tuhituhi, Kua titaritaria; kua ho atu e ia ki te hunga rawakore: e mau ana tana tikanga ake tonu atu.

10 Na, ko ia e ho atu nei i te purapura ki te kai rui, mana e ho atu he taro hei kai, mana e wakatupu to koutou purapura, mana e wakanui nga hua o to koutou tikanga;)

11 A kia wakawaitaongatia koutou i nga *mea* katoa mo te atawai katoa, ma reira ka meinga ai te wakawetainga ki te Atua e matou.

12 Mo te mea ko te mahinga o tenei minitanga ekore e ho mai anake i nga mea i hapa ai te *hunga* tapu, otira e roaka ana ki nga wakawetainga maha ki te Atua;

13 Ka wakakororiatia te Atua

ki te wakamatauraunga o tenei minitatanga, mo te rongo o to koutou wakaaenga ki te rongo pai o te Karaiti, mo te tuwatanga atawai hoki ki a ratou, ki *nga tangata* katoa;

14 A ki to ratou inoinga hoki mo koutou, i a ratou e aroha ana ki a koutou mo te atawai nui wakaharahara o te Atua ki a koutou.

15 Hei wakawetainga ki te Atua mo tana homaitanga ekore nei e taea te korero.

UPOKO 10.

E TOHE atu ana a hau a Pao-ra ki a koutou ki te mariretanga ki te atawai o te Karaiti, a hau nei *te tangata* e kinongia ana i roto i a koutou ki te ritenga o aku kanohi, otira i a hau e noho atu nei ka maia nei ki a koutou:

2 Na, ka tohe atu a hau kia kua a hau e maia ina tae atu, ki te tohe e mea nei a hau kia maia atu ki etahi e wakaaro nei ki a matou, ano e haereere ana matou ki te ritenga o te kikokiko.

3 Ka haere nei hoki matou i te kikokiko, ekore matou e wawai ki te ritenga o te kikokiko:

4 (Ko nga ringaringa hoki o to matou wawaitanga ehara i te kikokiko, otira ma te Atua ka kaha ai hei wakahoro i nga pa;)

5 Ka wakahoro matou i nga wakaaro, me te mea ikeike katoa e wakaikaikaina ana ki te matauranga o te Atua, a ka herehere i te mahara katoa kia rongo ki a te Karaiti;

6 A tenei te rite nei ki te riri i te tutu katoa, ina rite to koutou rongonga.

7 E tiroiro ana oti koutou ki nga mea ki te ritenga o te ahua o waho? Ki te mea ka wakaaro tetahi ki a ia ano no te Karaiti ia, kia mahara ano ia ki a ia ano.

ki tenei *mea*, na, me ia no te Karaiti, waihoki matou no te Karaiti ano.

8 Ahakoa hoki ka nui ake taku wakapehapeha ki to matou kaha kua ho mai nei ki a matou e te Ariki mo te wakakahanga, kahore ia mo to koutou wakamate-nga, ekore a hau e wakama:

9 Kia kua a hau e meinga, ano ra hei wakawehi i a koutou ki nga pukapuka.

10 Ko nga pukapuka hoki, e ai ta ratou, e nunui ana, e kaha ana; otira ko te putanga o *tona tinana* e ngoikore *ana*, ko *tana kupu* e wakakinongia *ana*.

11 Kia mahara taua *tangata* ki tenei, na, ko taua ahua o matou i te kupu ki nga pukapuka i a matou e noho atu ana, ko te ahua ia o ta *matou* mahi ina tae atu.

12 Ekore hoki matou e maia ki te huihui, ki te wakariterite i a matou ki etahi e wakapai ana i a ratou ano: otira i a ratou e mehua ana i a ratou ki a ratou ano, a e wakariterite ana i a ratou ki a ratou ano, kahore ratou i mataur.

13 Ekore ra matou e wakapehapeha ki nga *mea* i waho o te kaha, otira ki te tikanga o te kaha o te ruri i kotia ki a matou e te Atua, he kaha ia kia tae atu ki a koutou.

14 Ekore hoki matou e waka-maro i a matou, ano ekore matou e tae atu ki a koutou: kua tae atu hoki matou ki a koutou i te *kauwautanga* i te rongo pai o te Karaiti:

15 Ekore hoki matou e wakapehapeha ki nga *mea* i waho o te kaha, i nga mahinga a te *hunga* ke; otira ka mea matou, i to koutou waka pono e nui haere ana, kia tino wakanuia matou e koutou ki te ritenga o to matou ruri.

16 Kia kauwau i te rongo pai

ki nga *wahi* i ko atu i a koutou, ehara raia i te wakapehapeha ki nga *mahinga* ka oti te wakarite, i te kaha o te tangata ke.

17 Ko ia e wakapehapeha ana, kia wakapehapeha ki te Ariki.

18 Ekore hoki e paingia a ia e wakapai ana i a ia ano, otira ko ia e wakapaingia ana e te Ariki.

UPOKO 11.

E MEA ana a hau kia tukua a hau e koutou ki tetahi wahi i *taku* haurangitanga: ae ra hoki tukua a hau.

2 E tupato ana hoki a hau ki a koutou ki te tupato wakaatua: kua wakaritea ra koutou ki te tangata kotahi, kia wakaturia ai koutou, *ano* he wahina pai ki a te Karaiti.

3 E wehi ana ra a hau, kei peratia koutou me Iwi i wakawaia e te nakahi i tona hianga, kei wakakino a o koutou ngakau *poka* ke i te kinokoretanga ki a te Karaiti.

4 Ki te mea hoki e kauwautia ana e te *tangata* haere atu tetahi atu Ihu kihai nei i kauwautia e matou, *ki te mea* ranei ka wiwi koutou ki tetahi atu Wairua kahore nei koutou i wiwi, ko tetahi atu rongo pai ranei kahore nei i riro i a koutou, kua pai ta koutou tukunga i a ia.

5 Ki a hau hoki kahore a hau i mahue i nga tino apotora.

6 Ahakoa kuware a hau ki te korero, kahore ia ki te matauranga; otira kua tino wakakitea matou ki a koutou i nga *mea* katoa.

7 Kua hara oti a hau i a hau e wakaiti ana i a hau kia wakakaea ai koutou, no te mea i kauwautia noatia e a hau ki a koutou te rongo pai o te Atua?

8 Kua murua e a hau era atu hahi, kua tango utu a hau i a

ratou, kia minita ai a hau ki a koutou.

9 A ia hau e noho ana i a koutou, a e mate ana *ki tetahi mea*, kahore a hau i wakahoha i tetahi: kua wakaritea nuitia hoki toku mate e nga hoa i haere mai i Makeronia: a i nga *mea* katoa kua mea a hau i a hau ano kia kaua e wakahoha ki a koutou, a ka mea ano.

10 Ekore tenei wakapehapeha e araia moku i nga wahi o Akaia, *ta te mea* kei a hau te pono o te Karaiti.

11 Mo te aha? mo te mea koia ekore a hau e aroha ki a koutou? e matau ana te Atua.

12 Na, ko taku e mea nei, e meinga ana e a hau, kia motuhia ai te ritenga o ratou e hiahia ana ki te ritenga *wakapehapeha*; kia kitea ratou e rite ana ki a matou, i te mea e wakapehapeha ai ratou.

13 He apotora teka hoki au a *tangata* e pera ana, he kai mahi hianga, e wakaahua ana i a ratou *kia rite* ki nga apotora o te Karaiti.

14 A ekore e miharotia; e wakaahuatia ana hoki a Hatana, ano he anahera o te maramatanga.

15 Mo konei ra ehara i te *mea* nui kia wakaahuatia hoki ona minita, ano he minita o te tika-nga; ko to ratou wakamutunga e rite ki a ratou mahinga.

16 Ka mea atu ano hoki a hau, Kua tetahi e mea he haurangi a hau; otira ahakoa haurangi, me tango koutou ki a hau, kia wakapehapeha ai a hau ki tetahi wahi.

17 Ko taku e korero nei, ekore a hau e korero ki te ritenga o te Ariki, otira, ano i te haurangitanga, i tenei tohenga o te wakapehapeha.

18 No te mea he tokomaha e wakapehapeha ana ki te ritenga o

te kikokiko, maku hoki e waka-pehapeha.

19 E pai ana ra koutou kia tu-ku i te *hunga* haurangi, e matau ana hoki koutou.

20 Ka tukua hoki e koutou, ki te mea ka wakaponongatia koutou e tetahi, ki te mea ka wakapaua koutou e tetahi, ki te mea e tango ana tetahi i te *koutou*, ki te mea e wakakake ana tetahi i a ia ano, ki te mea e pahiatia ana koutou e tetahi ki te kanohi.

21 E korero ana a hau ki te ritenga o te wakakinonga, ano ra kua ngoikore matou. Na, i te mea e maia ana tetahi, (e korero haurangi ana a hau,) ka maia hoki a hau.

22 He Hiperu *koia* ratou? ko a hau ano hoki. No Iharaira ratou? ko a hau ano hoki. No te wanau ratou o Aperahama? ko a hau ano hoki.

23 He minita *koia* ratou no te Karaiti? (E korero kuware ana a hau) tera atu ano a hau; maha noa atu *aku* mahinga, nui noa atu *oku* wiunga, maha noa atu *aku* *tapokoranga* ki nga ware herehere, he maha *aku* urunga ki nga mate.

24 Ka rima oku wiunga e nga Hurai, ka tataki wa te tekau *nga panga* o te *wiu* kia kotahi ia e ka-pea;

25 Ka toru oku wiunga ki te rakau, kotahi toku akinga ki te kowatu, ka tuatoru a hau i te taurihanga kaipuke, kotahi aku po kotahi ra i *waho* i te kopua;

26 I nga haereerenga maha, i nga matakau o nga awa, i nga matakau o te kai muru, i nga matakau o *aku* wanaunga, i nga matakau o nga Tauwi, i nga matakau i te pa, i nga matakau i te koraha, i nga matakau i te moana, i nga matakau o nga hoa teka-teka;

27 I te mahi, i te nenge, i nga

mataaratanga maha, i te mate kai, i te mate wai, he maha *aku* nohoanga pukutanga, i te matao a hau, i te haere kau.

28 Haunga ano nga *mea* o waho, ko te mea e pehia nei a hau i nga ra katoa, ko te tiakanga o nga hahi katoa.

29 Ko wai te ngoikore ana, a ekore a hau e ngoikore? ko wai te wakahekia ana, a ekore a hau e pahunu?

30 Ki te mea e tika ana kia wakapehapeha, ka wakapehapeha a hau ki nga *mea* o taku ngoikore-tanga.

31 Ko te Atua ko te Matua o to tatou Ariki a Ihu Karaiti, ko ia nei te wakapaingia ana ake tonu atu, e matau ana ia kahore aku teka.

32 I Ramahiku e tiaki ana te kawana o Areta te kingi i te pa o nga tangata o Ramahiku, e hiahia ana ano kia hopukina a hau:

33 A tukua iho ana a hau ra te matapihi i roto i te kete ra te taepa kowatu, a oma atu ana a hau i ona ringaringa.

UPOKO 12.

ENGARO ia ekore e pai maku te wakapehapeha. He aha-koa me neke atu a hau ki nga moe me nga wakakitenga a te Ariki.

2 Kua matau a hau ki tetahi tangata i a te Karaiti, ka tekau ma wa enei tau ka pahure, (ekore ra a hau e matau i te tinana ranei, i waho ranei o te tinana, ekore a hau e matau: ko te Atua te matau ana;) i tangohia atu taua *tangata* ki te tuatoru o nga rangi.

3 A kua matau a hau ki taua tangata, (i te tinana ranei, i waho ranei o te tinana, ekore a hau e matau: ko te Atua ia te matau ana;)

4 Kua tangohia ia ki pararaiha, kua rongo ano ki nga kupu ekore e taea te waki, ekore ano hoki e tika kia korerotia e te tangata.

5 Ka wakapehapeha a hau ki tana tangata: ekore ra a hau e wakapehapeha ki a hau ano, ko oku ngoikoretanga anake.

6 A ahakoa hiahia a hau kia wakapehapeha, ehara a hau i te haurangi; ka korero hoki a hau i te pono: otira ka wakamutu a hau, kei wakaaro tetahi ki a hau nui atu i tana e kite nei i a hau, i tana ranei e rongo ana i a hau.

7 A kia kore ai a hau e wakakakea ki te nui o nga wakakite-nga, kua ho mai ki a hau he koi-koi i te kikokiko, he karere na Hatana kia kurua ai a hau e ia, kei wakakakea a hau.

8 Ka toru aku inoinga ki te Ariki mo tenei, kia neke ke atu i a hau.

9 A ka mea mai ia ki a hau, E ranea ana taku atawai mou: ka puta hoki taku kaha i te ngoikore. Mo konei ra hari rawa a hau kia tino wakapehapeha ki aku ngoikoretanga, kia noho ai i roto i a hau te kaha o te Karaiti.

10 Koia a hau ka pai ai ki nga ngoikoretanga, ki nga wakakino-nga, ki nga pororarutanga, ki nga wakatoi, ki nga pouritanga mo te Karaiti: ka ngoikore hoki a hau, ko reira a hau wai kaha ai.

11 Kua haurangi a hau i a hau e wakapehapeha ana; na koutou a hau i tohe: i tika hoki kia waka-paingia a hau e koutou: kahore hoki a hau i waiho i muri e nga tino apotoro i te aha i te aha ahakoa kahore aku wahi.

12 Kua mahia i roto i a koutou nga tohu o te apotoro ki te manawauitanga katoa, ki nga tohu, ki nga mea wakamiharo, ki nga kaha.

13 He aha koia te mea i iti iho ai koutou i era atu hahi, ko tenei

anake ano *ara* kihai a hau i wakahoha i a koutou? murua rapea tenei kino aku.

14 Na, ka tuatoru nei ka rite aku mea kia haere atu ki a koutou; a ekore a hau e wakahoha i a koutou: ekore hoki a hau e rapu i a koutou *mea*, otira ko koutou: ekore hoki e tika ma nga tamariki e tohu taonga mo nga matua, otiia ma nga matua mo nga tamariki.

15 Na, hari rawa a hau kia hemo a hau, a kia wakahemokia mo o koutou wairua; ahakoa wakaititia te aroha moku, i a hau e tino aroha ana ki a koutou.

16 Waiho ra kia penei, kahore a hau i wakataimaha i a koutou: otira he ngarahu toku i hopukina ai koutou ki te hianga.

17 Kua wiwi oti a hau ki a koutou taonga ki tetahi o ratou i tonoa e a hau ki a koutou?

18 I mea atu a hau ki a Taituha, a kua tohoa ngatahitia tetahi o nga hoa. I wiwi ranei a Taituha ki tetahi wahi o a koutou taonga? kahore koia maua i haere i taua wairua tahi ano? kahore koia maua i haere i aua haerenga ano?

19 Tenei ake ano koutou te mea ana ka korero atu matou ki a koutou i te kupu wakaoraora i a matou? e korero ana matou i roto i a te Karaiti i te aroaro o te Atua: ko nga mea katoa ia, e aku hoa aroha, mo to koutou wakahanga.

20 E wehi ana hoki a hau, kei kitea pea koutou e a hau ina haere atu, ekore e pera me taku e hiahia nei, a kei kitea pea a hau e koutou, ekore e pera me ta koutou e hiahia ana: kei *rokohanga* pea nga totohenga, nga hae, nga riri, nga ngangaretanga, nga korero wakapae, nga kowetewete, nga wakaputa, nga wakaohoho:

21 Kei wakaititia pea a hau e

taku Atua ki a koutou, ina haere atu ano a hau, a ka tangi a hau ki te tokomaha o ratou kua hara i mua, a kahore ano i ripeneta mo te kino, mo te puremu, mo te hiahia kino i mea ai ratou.

UPOKO 13.

KO te toru tenei o aku haere-nga atu ki a koutou. Ka wakaaukia nga kupu katoa ki te mangai o nga kai waki tokorua tokotoru ranei.

2 Kua korero a hau i mua, a ka taki rua nei aku kinga atu, ano ra e noho ana a hau i a koutou; a ka noho atu nei ka tuhituhi atu a hau ki a ratou i hara i mua, ki era atu katoa hoki, na, ki te haere atu ano a hau, ekore a hau e tohu:

3 No te mea e rapu tohu ana koutou ki a te Karaiti e korero ana i roto i a hau, ekore hoki ia e ngoikore ki a koutou, otira e kaha ana ia i roto i a koutou.

4 Na, ahakoa na te ngoikore ia i ripekatia ai, heoi na te kaha o te Atua a ia e ora nei. Ka ngoikore hoki matou i roto i a ia, otira ka ora tahi ano matou me ia ma te kaha o te Atua i a koutou.

5 Wakamatamatauria koutou kei te wakapono ranei, kahore ranei; rapua koutou e koutou ano. Kahore oti koutou i matau ki a koutou, ko Ihu Karaiti kei roto i a koutou, ki te mea kahore koutou i kinongia?

6 Otira e wakaaro ana a hau e matau koutou ehara matou i te mea e kinongia ana.

7 Na, ka inoi atu a hau ki te Atua kia kua koutou e mea i te-tahi kino; ehara ia i te mea kia kitea ai matou e paingia ana, otira kia mea ai koutou i te pai, ko matou ia kia waiho, ano ra e kinongia ana.

8 Ekore hoki matou e kaha ki te aha hei wawai ki te pono, otira mo te pono.

9 Ka hari ra matou i te mea ka ngoikore matou ko koutou ia kia kaha: ka inoi atu hoki matou ki tenei ki to koutou wakakahanga.

10 Koia a hau ka tuhituhi atu ai i enei mea i a hau e noho atu ana, kei riri a hau ina tae atu, ki te ritenga o te kaha kua ho mai ki a hau e te Ariki mo te wakakahanga ake, ehara ia i te wakahoronga.

11 Tenei ake ano, e hoa ma, hei kona ra. Kia wakakahangia koutou, kia wakamarietia, kia wakaaro tahi, kia mau te rongo; a ma te Atua o te aroha o te maunga rongo e noho ki a koutou.

12 Kia owa atu koutou tetahi ki tetahi ki te kihi tapu.

13 Ka owa atu te hunga tapu katoa ki a koutou.

14 Kia tau ki a koutou katoa te atawai o te Ariki a Ihu Karaiti, me te aroha o te Atua, me te nohoanga tahitanga o te Wairua Tapu. Amine.

KO TE

PUKAPUKA O PAORA TE APOTORO

KI TE

HUNGA O KARATIA.

UPOKO 1.

NA Paora te apotoro (kihai nei i *ahu mai* i te tangata, kihai *meinga* e te tangata, otira e Ihu Karaiti, e te Atua ano hoki te Matua i wakaarahia ai ia i te mate;)

2 Na nga hoa katoa hoki i a hau, ki nga hahi o Karatia:

3 Hei atawai mo koutou, hei maunga rongo, no te Atua te Matua, no to tatou Ariki hoki no Ihu Karaiti,

4 Nana nei i tuku a ia ano mo o tatou hara, kia wakaorangia ai tatou i tenei ao kino, ki te ritenga o te hiahia o te Atua to tatou Matua:

5 Mona te kororia ake ake ake. Amine.

6 E miharo ana a hau ki a koutou hohoro tonu nei te puta ke i a ia i karangatia ai koutou ki te atawai o te Karaiti, *tika ke* ki tetahi atu rongo pai;

7 Ehara ia i tetahi atu; otira tera etahi e wakararururu ana i a koutou, e hiahia ana kia waka-putaia ketia te rongo pai o te Karaiti.

8 Na, he ahakoa ko matou, ko tetahi anahera ranei i te rangi hei kauwau ki a koutou, puta ke i ta matou i kauwau ai ki a koutou, kia anatematia ia.

9 Me ta matou i korero ai i mua, a ka korero nei ano a hau, Ki te kauwau tetahi ki a koutou, puta ke i ta koutou i tango ai, kia anatematia ia.

10 E tohe ana koia a hau ki nga tangata, ki te Atua ranei? e rapu ana koia a hau kia paingia e nga tangata? ki te mea hoki i paingia a hau e nga tangata, ehara a hau i te pononga o te Karaiti.

11 Na, ka mea atu a hau ki a koutou, e hoa ma, ko te rongo pai kua oti te kauwau e a hau, ehara ia i to te tangata rite-nga.

12 Kihai hoki i riro mai ki a hau taua *rongo pai* i te tangata, kihai ano hoki i wakaakona a hau, otira na te wakakitenga mai a Ihu Karaiti.

13 Kua rongo hoki koutou ki taku ritenga i mua i te *karakia* o nga Hurai, i tino wakatoia rawatia e a hau te hahi o te Atua, i wakahemokia:

14 A i wakakake a hau i te *karakia* o nga Hurai tera atu i te tokomaha o aku hoa i taku iwi, i tino tohe a hau ki nga ritenga tuku mai o aku matua.

15 Otira i te mea i pai te Atua, nana nei a hau i motu ke ai i te kopu o taku matua, i karanga ano ki tana atawai,

taku Atua ki a koutou, ina haere atu ano a hau, a ka tangi a hau ki te tokomaha o ratou kua hara i mua, a kahore ano i ripeneta mo te kino, mo te puremu, mo te hiahia kino i mea ai ratou.

UPOKO 13.

KO te toru tenei o aku haere-nga atu ki a koutou. Ka wakaaukia nga kupu katoa ki te mangai o nga kai waki tokorua tokotoru ranei.

2 Kua korero a hau i mua, a ka taki rua nei aku kinga atu, ano ra e noho ana a hau i a koutou; a ka noho atu nei ka tuhituhi atu a hau ki a ratou i hara i mua, ki era atu katoa hoki, na, ki te haere atu ano a hau, ekore a hau e tohu:

3 No te mea e rapu tohu ana koutou ki a te Karaiti e korero ana i roto i a hau, ekore hoki ia e ngoikore ki a koutou, otira e kaha ana ia i roto i a koutou.

4 Na, ahakoa na te ngoikore ia i ripekatia ai, heoi na te kaha o te Atua a ia e ora nei. Ka ngoikore hoki matou i roto i a ia, otira ka ora tahi ano matou me ia ma te kaha o te Atua i a koutou.

5 Wakamatamatauria koutou kei te wakapono ranei, kahore ranei; rapua koutou e koutou ano. Kahore oti koutou i matau ki a koutou, ko Ihu Karaiti kei roto i a koutou, ki te mea kahore koutou i kinongia?

6 Otira e wakaaro ana a hau e matau koutou ehara matou i te mea e kinongia ana.

7 Na, ka inoi atu a hau ki te Atua kia kua koutou e mea i tetahi kino; ehara ia i te mea kia kitea ai matou e paingia ana, otira kia mea ai koutou i te pai, ko matou ia kia waiho, ano ra e kinongia ana.

8 Ekore hoki matou e kaha ki te aha hei wawai ki te pono, otira mo te pono.

9 Ka hari ra matou i te mea ka ngoikore matou ko koutou ia kia kaha: ka inoi atu hoki matou ki tenei ki to koutou wakakahanga.

10 Koia a hau ka tuhituhi atu ai i enei mea i a hau e noho atu ana, kei riri a hau ina tae atu, ki te ritenga o te kaha kua ho mai ki a hau e te Ariki mo te wakakahanga ake, ehara ia i te wakahoronga.

11 Tenei ake ano, e hoa ma, hei kona ra. Kia wakakahanga koutou, kia wakamarietia, kia wakaaro tahi, kia mau te rongo; a ma te Atua o te aroha o te maunga rongo e noho ki a koutou.

12 Kia owa atu koutou tetahi ki tetahi ki te kihi tapu.

13 Ka owa atu te *hunga* tapu katoa ki a koutou.

14 *Kia tau* ki a koutou katoa te atawai o te Ariki a Ihu Karaiti, me te aroha o te Atua, me te nohoanga tahitanga o te Wairua Tapu. Amine.

KO TE

PUKAPUKA O PAORA TE APOTORO

KI TE

HUNGA O KARATIA.

UPOKO 1.

NA Paora te apotoro (kihai nei i *ahu mai* i te tangata, kihai *meinga* e te tangata, otira e Ihu Karaiti, e te Atua ano hoki te Matua i wakaarahia ai ia i te mate;)

2 Na nga hoa katoa hoki i a hau, ki nga hahi o Karatia:

3 Hei atawai mo koutou, hei maunga rongo, no te Atua te Matua, no te tatou Ariki hoki no Ihu Karaiti,

4 Nana nei i tuku a ia ano mo o tatou hara, kia wakaorangia ai tatou i tenei ao kino, ki te ritenga o te hiahia o te Atua to tatou Matua:

5 Mona te kororia ake ake ake. Amine.

6 E miharo ana a hau ki a koutou hohoro tonu nei te puta ke i a ia i karangatia ai koutou ki te atawai o te Karaiti, *tika ke* ki tetahi atu rongo pai;

7 Ehara ia i tetahi atu; otira tera etahi e wakarururu ana i a koutou, e hiahia ana kia waka-putaia ketia te rongo pai o te Karaiti.

8 Na, he ahakoa ko matou, ko tetahi anahera ranei i te rangi hei kauwau ki a koutou, puta ke i ta matou i kauwau ai ki a koutou, kia anatematia ia.

9 Me ta matou i korero ai i mua, a ka korero nei ano a hau, Ki te kauwau tetahi ki a koutou, puta ke i ta koutou i tango ai, kia anatematia ia.

10 E tohe ana koia a hau ki nga tangata, ki te Atua ranei? e rapu ana koia a hau kia paingia e nga tangata? ki te mea hoki i paingia a hau e nga tangata, ehara a hau i te pononga o te Karaiti.

11 Na, ka mea atu a hau ki a koutou, e hoa ma, ko te rongo pai kua oti te kauwau e a hau, ehara ia i to te tangata rite-nga.

12 Kihai hoki i riro mai ki a hau taua *rongo pai* i te tangata, kihai ano hoki i wakaakona a hau, otira na te wakakitenga mai a Ihu Karaiti.

13 Kua rongo hoki koutou ki taku ritenga i mua i te *karakia* o nga Hurai, i tino wakatoia rawatia e a hau te hahi o te Atua, i wakahemokia:

14 A i wakakake a hau i te *karakia* o nga Hurai tera atu i te tokomaha o aku hoa i taku iwi, i tino tohe a hau ki nga ritenga tuku mai o aku matua.

15 Otira i te mea i pai te Atua, nana nei a hau i motu ke ai i te kopu o taku matua, i karanga ano ki tana atawai,

16 Kia wakakitea mai ki a hau tana Tamaiti, kia kauwautia ai ia e a hau ki nga Taiuiwi; i reira pu ano kihai a hau i korerorero ki te kikokiko ki te toto:

17 Kihai ano hoki a hau i haere atu ki Hiruharama ki a ratou i apotorotia i mua i a hau; otira i haere atu a hau ki Arapia, a i hoki ano a hau ki Ramahiku.

18 Me i reira muri iho i nga tau etoru, ka haere atu a hau ki Hiruharama kia kitekite i a Pita, a kotahi tekau ma rima nga ra i noho ai a hau ki a ia.

19 Na, kihai a hau i kite i tetahi atu o nga apotoro, ko Hemi anake te teina o te Ariki.

20 Na, ko nga mea e tuhituhia ana e a hau ki a koutou, kia mahara, i te aroaro nei o te Atua, kahore aku teka.

21 Me i reira ka tae atu a hau ki nga wahi o Hiria o Kirikia hoki;

22 A kahore ano aku kanohi i kitea e nga hahi o Huria i roto nei i a te Karaiti:

23 I rongo kau ratou, Ko ia i wakatoia ai matou i mua, tenei ia te kauwau nei i te wakapono i wakangaromia e ia i mua.

24 A ka wakakororia ratou i te Atua moku.

UPOKO 2.

ME i reira muri iho i nga tau kotahi tekau ma wa ka haere atu ano maua tahi ko Panapa ki Hiruharama, ka tangohia hoki ki a hau a Taituha.

2 A na te wakakitenga mai a hau i haere atu ai, a ka wakupua kina ki a ratou te rongo pai e kauwau nei a hau ki nga Taiuiwi, otiia i meinga pukutia ki te hunga wakaaro ano, kei oma noa pea a hau, kua oma noa ranei.

3 Na, kihai a Taituha taku hoa,

he Kariki hoki, i tohea kia kotia:

4 Mo nga hoa tekateka hoki i arahina pukutia mai, i haere puku mai nei ki te tiroiro i to matou haerenga noatanga i a Karaiti Ihu, kia wakataurekarekatia ai matou:

5 Kihai rawa matou i rongo ki a ratou i te haora *kotahi*; kia mau ai te pono o te rongo pai ki a koutou.

6 Otira ko ratou i meinga, ano he *tangata*, he ahakoa he aha ranei ratou, ekore e wakaaroa e a hau: ekore te Atua e wakapai ki te kanohi o te tangata: ko ratou hoki i meinga he *tangata* kihai ratou i wakaako i tetahi mea ki a hau:

7 Otira ka kite ratou kua paia te tuku mai ki a hau te rongo pai o te kotinga koretanga, me ta te kotinga kua *tukua* ki a Pita;

8 (Ko ia hoki i mahi i roto i a Pita mo te apotorotanga o te kotinga, nana hoki i mahi i roto i a hau mo nga Taiuiwi:)

9 A mahara ana a Hemi, a Kipa, a Hoani, i meinga nei hei pou, ki te atawai kua ho mai ki a hau, ka ho mai ki a maua ko Panapa nga ringaringa matau o te wakahotanga; kia haere ai maua ki nga Taiuiwi, ko ratou ia ki te kotinga.

10 I mea kau ratou kia mahara maua ki te hunga rawakore; ko tenei mea pu taku i porangi ai kia wakaritea.

11 A ka tae atu a Pita ki Anatioka, ka wakatika a hau ki a ia he kanohi he kanohi, no te mea i tika kia riria.

12 I mua hoki o te taenga mai o etahi i a Hemi, e kai tahi ana ia me nga Taiuiwi: tena ka tae mai ratou, ka haere atu ia ka momotu ke i a ia ano, e matakua ana hoki ki a ratou o te kotinga.

13 A i tinihanga ngatahi hoki me ia ara atu Hurai; no ka kawe hoki a Panapa ki to ratou tinihanga.

14 Otira ka kite a hau kihai ratou i haere tika ki te pono o te rongo pai, ka mea atu a hau ki a Pita i te aroaro o ratou katoa, Ki te mea ko koe Hurai nei ano e wakarite ana ki ta nga Tauwi, kahore ia ki ta nga Hurai, he aha hoki koe ka tohe ai ki nga Tauwi kia wakahurui?

15 Ko matou Hurai nei i to matou maoritanga, a ehara i te hunga hara no nga Tauwi,

16 Ko matou e mahara ana ekore e wakatikaia te tangata ki nga mahi o te ture, otira ma te waka-pono o Ihu Karaiti, kua waka-pono matou ki a Ihu Karaiti, kia wakatikaia ai matou ki te waka-pono o te Karaiti, kahore ia ki nga mahi o te ture; mo te mea hoki kahore he kikokiko e wakatikaia ki nga mahi o te ture.

17 Na, ki te mea i a matou e rapu ana kia wakatikaia e te Karaiti, ka kitea ano he hunga hara matou, oti ranei ko te Karaiti koia te minita o te hara? Kahore rapea.

18 Ki te mea hoki ka hanga ano e a hau nga mea kua wakahoretia e a hau, ka wakakitea a hau e a hau ano he tangata hara.

19 Na te ture hoki a hau i mate ai ki te ture, kia ora ai a hau ki te Atua.

20 Kua ripekatia tahitia a hau me te Karaiti: a e ora ana a hau; ehara ra i a hau, ko te Karaiti ia e ora ana i roto i a hau: a ko taku e ora nei i te kikokiko, e ora ana a hau i te waka-pono o te Tamaiti o te Atua, kua aroha mai nei ia ki a hau, kua tuku ano i a ia ano moku.

21 Ekore e wakakahoretia e a

hau te atawai o te Atua: ki te mea hoki i na te ture te tikanga, kua mate noa ano a te Karaiti.

UPOKO 3.

TE hunga wakaaro kore o Karatia, na wai koutou i maku, kia kua ai koutou e rongo ki te pono? I wakakitea nuitia nei ki o koutou kanohi a Ihu Karaiti, he mea ripeka i roto i a koutou.

2 Ko tenei anake taku e mea nei kia matau a hau ki a koutou, I wiwi koutou ki te Wairua na nga mahi o te ture, na te waka-rongo ranei o te waka-pono?

3 E penei ana koutou te wakaaro kore? ka timata i te Wairua, ka wakamutu nei ano i te kikokiko?

4 Kua mate noa koia koutou ki aua mea maha? ki te mea ra i mate noa.

5 Ko ia hoki e tuwa nei i te Wairua ki a koutou, e mahi nei i nga merekara i roto i a koutou, e ma nga mahi ranei o te ture, e ma te rongo ranei o te waka-pono?

6 Me Aperahama hoki i waka-pono ki te Atua, a i wakairia ki a ia hei tikanga.

7 Kia mahara koutou, ko te hunga o te waka-pono, ko ratou nga tamariki o Aperahama.

8 A ko te karaipiture e kite ana i mua, e wakatikaia e te Atua nga Tauwi ki te waka-pono, nana i kauwau te rongo pai i mua ki a Aperahama; mea ana, Ka waka-paingia nga Tauwi katoa i roto i a koe.

9 Waihoki ko te hunga o te waka-pono e wakapaingia ngatahitia me Aperahama hoki e waka-pono ana.

10 Ko ratou katoa hoki no nga mahi o te ture ka oti te tuku ki

te kino: kua tuhituhia hoki, Ka tukua ki te kino nga tangata katoa ekore e pumau ki nga mea katoa kua tuhituhia i te pukapuka o te ture, kia wakaritea aua mea.

11 Otira kua kitea ketia ekore e wakatikaia ma te ture tetahi tangata ki te aroaro o te Atua: E ora hoki te tangata tika i te wakapono.

12 Ko te ture ia kihai ahu mai i te wakapono: otira, Ko te tangata e wakarite ana i aua mea, e ora ia i aua mea.

13 Kua hokona tatou e te Karaiti i te tukunga kino o te ture, i meinga hoki ia hei tukunga kino mo tatou: kua oti hoki te tuhi-tuhi; Ka tukua ki te kino nga tangata katoa e wakairia ana ki te rakau:

14 Kia tae atu ai te wakapainga o Aperahama ki nga Tauwi i roto i a Karaiti Ihu; kia ma te wakapono ka wiwi ai tatou ki te korerotanga mai ki te Wairua.

15 E hoa ma, e korero ana a hau ki to te tangata ritenga; Ekore te tangata e wakakahore e wakanui ranei i te kawenata kua oti te wakarite, he ahakoa ra na te tangata.

16 Na, kua korerotia nga korero ki a Aperahama ki tona wanau ano hoki. Ekore ia e mea, Ki ou wanau, ano he maha; otira, ano he kotahi, Ki tou wanau ano ia, ko ia ia ko te Karaiti.

17 Otira ka korero atu a hau i tenei, ko te kawenata kua oti te wakarite e te Atua ki a te Karaiti i mua, ekore e wakakahoretia e te ture i meinga i muri mai i nga tau ewa rau etoru tekau, kia wakangaromia ai te korero oha.

18 Ki te mea hoki na te ture te waikaingatanga, ehara ano i te korero oha: i na te korero oha

hoki te hoatutanga e te Atua ki a Aperahama.

19 Mo te aha koia te ture? I apitia ano mo nga hara kia tae mai ra ano te wanau, mona nei te korero oha i korerotia ai; he mea wakarite ano taua ture e nga anahera i te ringaringa o te kai hohou rongo.

20 Na ekore e meinga te kai hohou rongo mo te tangata kotahi, ko te Atua ia kotahi ano.

21 Ka tika ke ranei te ture i nga korero oha a te Atua? Kahore rapea: me he mea kua ho mai he ture e taea ai te wakaora, penei kua ahu mai te tikanga i te ture.

22 Otira kua kopania nga mea katoa e te karaipiture i raro o te hara, kia ho atu ai te korero oha no te wakapono o Ihu Karaiti ki a ratou e wakapono ana.

23 Na, i mua o te taenga mai o te wakapono, kua waiho tatou i raro o te ture, he mea kopani mo te wakapono meake wakakitea.

24 Na, kua meinga te ture he kai wakaako mo tatou hei arahi ki a te Karaiti, kia wakatikaia ai tatou ki te wakapono.

25 A ka tae mai te wakapono, kahore tatou i waiho i raro o te kai wakaako.

26 He tamariki katoa hoki koutou no te Atua na te wakapono ki a Karaiti Ihu.

27 Ko koutou katoa hoki i iriria ki a te Karaiti, kua kakahuria koutou ki a te Karaiti.

28 Kahore he Hurai he Kariki ranei, kahore he pononga he rangatira ranei, kahore he tane he wahine ranei: kotahi hoki koutou katoa i roto i a Karaiti Ihu.

29 A ki te mea no te Karaiti koutou, ko te wanau ano koutou o Aperahama, a ka wai kainga koutou ki te ritenga o te korero oha.

UPOKO 4.

NA, ka mea atu a hau, I te tamarikitanga o te tangata i te kainga, ekore e puta ke *tona ahua* i to te pononga, he ahakoa ko te rangatira ia o nga *mea* ka-toa;

2 Otira e rongo ana ia ki nga kai tiaki ki nga tuari kia rite ra ano nga ra i meinga e te matua.

3 Waihoki ko tatou, i to tatou tamarikitanga, i wakaponongatia ki nga mea matamua o te ao:

4 Tena ka rite te wakapapinga o te taima, ka tonoa mai e te Atua tana Tamaiti, he mea wanau i te wahine, he mea wakarongo ki te ture,

5 Kia hokona ai e ia a ratou i raro nei i te ture, kia wiwi ai tatou ki te wakatamarikitanga.

6 A no te mea he tamariki koutou, kua tonoa mai e te Atua te Wairua o tana Tamaiti ki o koutou ngakau, e karanga ana, E Apa, e Pa.

7 Na, ehara koe aianei i te pononga, he tamaiti ia; a ki te mea he tamaiti, mou hoki nga mea o te Atua mo ta te Karaiti.

8 Otira i reira i te mea kahore ano koutou i matau ki te Atua, e wakapononga ana koutou ki a ratou ehara i te atua i to ratou ritenga ake.

9 Tenei ra ka mahara koutou ki te Atua, ka maharatia ranei e te Atua, ka pehea koutou ka tahuri ai ano ki nga *mea* ngoikore ki nga *mea* rawakore o mua, e hiahia nei koutou kia wakapononga ano?

10 E wakatapu ana koutou i nga ra, i nga marama, i nga taima, i nga tau.

11 E matakau ana a hau ki a koutou kei maumau mahi noa pea a hau mo koutou.

12 E hoa ma, ka tohe atu a hau ki a koutou, kia penei koutou me a hau; ko a hau hoki me kou-

tu: kahore rawa a hau i kino i a koutou.

13 E mahara ana koutou, kua kauwautia e a hau ki a koutou i mua i te ngoikoretanga o taku kikokiko.

14 A kahore koutou i wakakahore i te mea i tohea ai a hau i taku kikokiko, kahore ano hoki koutou i wakakino; otira kua tango koutou ki a hau, ano he anahera no te Atua, ano ko Karaiti Ihu.

15 He aha ianei to koutou haringa i reira? e mea atu ana hoki a hau ki a koutou, ki te mea e taea, kua hikaro koutou i o koutou kanohi, kua ho mai ano ki a hau.

16 Kua meinga ranei a hau, ano he hoa riri no koutou, i a hau e korero pono ana ki a koutou?

17 E aru ana ratou i a koutou, ehara raia i te pai, otira e mea ana ratou kia motuhia ketia koutou, kia aru ai koutou i a ratou.

18 He mea pai ia kia aru tonu koutou i te pai; a kua hei taku nohoanga anake i a koutou.

19 E aku tamariki, e wakama-mae ana ano a hau mo koutou kia meinga ra ano a te Karaiti i roto i a koutou,

20 I mea a hau kia noho i a koutou aianei, a kia wakaahuatia ketia taku reo; no te mea e poheua ana a hau ki a koutou.

21 Meinga mai ki a hau, e koutou e mea ana kia *noho* i raro i te ture, ekore koutou e wakarongo ki te ture?

22 Kua oti hoki te tuhituhi, tokorua nga tamariki o Aperahama, kotahi na te pononga, kotahi na te *wahine* rangatira.

23 Otira i wanau ta te pononga ki te ritenga o te kikokiko; ko ta te *wahine* rangatira i na te korero mai.

24 Ko aua *mea* hoki he *mea* wakarite: ko enei hoki nga ka-

wenata erua; kotahi ia ko mau-
nga Hina, e wanau ana mo te
herehere, ko Akara tenei.

25 Ko Akara hoki te maunga
Hina i Arapia, a e rite ana ki
Hiruharama nei ano, e wakapo-
nonga nei me ona tamariki.

26 Tena ko Hiruharama i ru-
nga, e rangatira ana, ko te matua
ia o tatou katoa.

27 Kua oti hoki te tuhituhi,
Kia hari te pakoko ekore nei e
wanau; kia parare, kia karanga a
ia ekore nei e wakamamae: he
maha ke hoki nga tamariki o te
wahine mahue i ana i te tane.

28 Ko tatou, e hoa ma, me Iha-
ka, nga tamariki o te korero oha.

29 Otira me i mua ko ia i wa-
nau ki te ritenga o te kikokiko i
wakato i ki a ia i *wanau* ki te ri-
tenga o te Wairua, e penei ana
ano aianei.

30 Otira he aha ta te karaipi-
ture e mea ana? Peia atu te wa-
hine pononga me tana tamaiti:
ekore hoki te tamaiti o te wahine
pononga e wiwi tahi ki te taonga
me te tamaiti o te *wahine* rangatira.

31 Na, ehara tatou, e hoa ma, i
te tamariki o te wahine pononga
otira no te *wahine* rangatira.

UPOKO 5.

E TU ra koutou i te rangatira-
tanga kua wakarangatiratia
nei tatou e te Karaiti, a kei puri-
tia ano hoki koutou e te herenga
o te ponongatanga.

2 Na, ko a hau, ko Paora, hei
mea atu ki a koutou, ki te mea
ka kotia koutou, ekore rawa kou-
tou e wiwi ki te pai i a te Karai-
ti.

3 E mea atu ana ano a hau ki
te tangata katoa e kotia ana, me
wakarite e ia te ture katoa.

4 Kua motuhia koutou i a te
Karaite, ko koutou e wakatikaia

nei e te ture; kua taka ke kou-
tou i te atawai.

5 Ma te Wairua hoki tatou ka
tatari ai ki te hiahia o te tikanga
e *ahu mai ana* i te wakaponu.

6 I a Karaiti Ihu hoki, kahore
te kotinga i wai wahi, kahore
ano hoki te kotinga kore; otira
ko te wakaponu e mahi ana ki te
aroha.

7 E oma pai ana koutou i mua;
na wai koutou i arai kia kore ai
koutou e rongu ki te ponu?

8 Ehara *tenei* wakaaro i te kai
karanga i a koutou.

9 Ko te rewena nohinohi hei
wakarewena i te pokepokenga
katoa.

10 Ka u aku wakaaro ki a kou-
tou i te Ariki, ekore koutou e
wakaaro i tetahi *mea* ke: a ko ia
e wakapororaru ana i a koutou,
ka tau ki a ia *tona* wakawakanga,
ahakoa ko wai ranei ko wai
rani.

11 A ki te mea e kauwau ana a
hau i te kotinga, e hoa ma, he
aha a hau ka wakatoia ai ano?
koia ra kua wakakahoretia te wa-
kahenga o te ripeka.

12 Erangi ki a hau kia motu-
hia ketia a ratou e wakapororaru
ana i a koutou.

13 Kua karangatia hoki koutou,
e hoa ma, ki te rangatiratanga:
otira kua e *meinga* to koutou ra-
ngatiratanga hei wakaoho i te ki-
kokiko, otia kia wakapononga
koutou tetahi ki tetahi ki te aro-
ha.

14 Ka rite hoki te ture katoa i
te kupu kotahi, ara; Me aroha
tou hoa e koe, ano ko koe.

15 Ki te mea ra e ngau ana
koutou e kai ana tetahi i tetahi,
kia tupato kei pareho koutou te-
tahi i tetahi.

16 Na, ka mea atu a hau, Haere
koutou i te Wairua, a ekore kou-
tou e wakarite i te hiahia o te
kikokiko.

17 E hiahia ana hoki te kikokiko tika ke i te Wairua, ko te Wairua hoki tika ke i te kikokiko: a e wawai ana enei tetahi ki tetahi: te taetae te mea i nga mea e hiahia ai koutou.

18 Na, ki te mea e arahina ana koutou e te Wairua, ehara koutou i te *hunga* i raro i te ture.

19 A e kitea ana nga mahi a te kikokiko, ko ia enei; Ko te pumemu, ko te moe tahae, ko te mea wakarihariha, ko te hanga kino,

20 Ko te karakia wakapakoko, ko te makutu, ko nga mauahara, ko nga wawai, ko nga totohe, ko nga riri, ko nga nganga, ko nga wehewehenga, ko te wakapono he,

21 Ko nga hae, ko nga kohuru, ko nga haurangitanga, ko nga kakaiinga, me nga mea e penei ana ki a nei: ko a nei e korerotia ana e a hau ki a koutou ki mua, me a hau hoki i korero i mua, ko ratou e mea ana i te penei ekore e wiwi ki te rangatiratanga o te Atua.

22 Ko te hua ia o te Wairua ko ia ia ko te aroha, ko te haringa, ko te maunga rongo, ko te manawanui, ko te atawai, ko te pai, ko te wakapono,

23 Ko te rangimarietanga, ko te ngakau e hereherea ana: kahore he ture e riria ai enei mea.

24 Ko te hunga ia o te Karaiti kua ripeka i te kikokiko, me ona mea e aroha ai, me ona hiahia.

25 Ki te mea e ora ana tatou i te Wairua, me haere hoki tatou i te Wairua.

26 Kua tatou e wakapehapeha, kua e wakaoho e hae tetahi i tetahi.

UPOKO 6.

E HOA ma, ki te mea ka rokohina te tangata i tetahi hara, ma koutou, kua wiwi nei ki te

Wairua, e wakahoki mai te tangata penei ki te wairua o te rangimarie; me te mahara ano ki a koe ano, kei wakawaia hoki koe.

2 Kawea e tetahi nga taimahatanga o tetahi, a kia penei te wakaritenga i te ture o te Karaiti.

3 Ki te mea ra e mea tetahi he aha ranei ia, ahakoa he tino kahore ano, e hianga ana ia ki a ia ano.

4 Na, kia wakamatau te tangata katoa i tana mahi ake, ko reira ia wiwi ai ki tana mea e wakapehapeha ai ia ki a ia anake, kua ra ki te tangata ke.

5 Ma te tangata katoa hoki e waha tona pikaunga ake ano.

6 Ko ia e wakaakona ana ki te kupu kia ho atu ia i nga mea pai katoa ki te kai wakaako.

7 Kua koutou e wakahekia; ekore te Atua e hiangatia: ko ta te tangata hoki e rui ai ko ia tana e hauhake ai.

8 Na, ko ia e rui ana mo tana kikokiko ka hauhakea e ia he pirau no te kikokiko; a ko ia e rui ana mo te Wairua ka hauhakea e ia he orange tonutanga no te Wairua.

9 I a tatou e mea ana i te pai, kua tatou e wakangoikoretia: ka hauhakea hoki e tatou i tona taima ano, ki te mea ekore tatou e hemo.

10 Na, i a tatou e wai taima ana, kia mea tatou i te pai ki nga tangata katoa, ka tino meinga ia ki a ratou o te ware o te wakapono.

11 Ka kite koutou i te maha o nga reta kua tuhituhia e a hau ki a koutou ki taku ringaringa ano.

12 Ko ratou katoa e hiahia ana kia paingia i te kikokiko, e tohe ana ratou kia kotia koutou; mo te mea anake kia kua ai ratou e

wakatoia mo te ripeka o te Karaiti.

13 Ekore hoki ratou e kotia nei e wakarite i te ture; otira e hiahia ana ratou kia kotia koutou, kia wakapehapeha ai ratou ki to koutou kikokiko.

14 Otira kua rawa a hau e wakapehapeha, ko te ripeka, anake o to tatou Ariki a Ihu Karaiti, nana nei te ao kua oti te ripeka ki a hau, me a hau hoki ki te ao.

15 Ki a Karaiti Ihu hoki ekore rawa e wai wahi te kotinga, ekore

ano hoki te kotinga kore, otira ko te hanganga houtanga.

16 A ko ratou katoa e haere ki tenei ritenga, hei maunga rongo mo ratou, hei mahi tohu, mo te Iharaira ano hoki o te Atua.

17 Ko era atu mea, kua tetahi tangata e wakararuraru i a hau: ka kawea hoki e a hau nga tohu o te Ariki a Ihu ki taku tinana.

18 E hoa ma, *kia tau* te atawai o to tatou Ariki a Ihu Karaiti ki o koutou wairua. Amine.

KO TE

PUKAPUKA O PAORA TE APOTORO

KI TE

HUNGA O EPEHA.

UPOKO 1.

NA Paora na te apotoro o Ihu Karaiti, *i meinga* ki te hiahia o te Atua, ki te *hunga* tapu e noho ana i Epeha, ki te *hunga* wakapono ki a Karaiti Ihu:

2 Hei atawai mo koutou, hei maunga rongo, no te Atua to tatou Matua, no te Ariki hoki no Ihu Karaiti.

3 Ka wakapaingia te Atua te Matua o to tatou Ariki a Ihu Karaiti, nana nei tatou i wakapai ki te wakapainga katoa o te Wairua me nga mea o te rangi i roto i a te Karaiti:

4 Ki te ritenga hoki o tana i wiriwiri ai i a tatou ki a ia i mua

o te oroko hanganga o te ao, kia tapu ai tatou, a kia kua ai tatou e riria i tona aroaro i te aroha:

5 Nana ano tatou i mea i mua kia wakatamarikitia ki a ia mo ta Ihu Karaiti, rite tonu ki tana hiahia i pai ai,

6 Mo te wakapainga o te kororia o tana atawai i atawaitia ai tatou, i roto i a ia arohaina nei.

7 Nana hoki, na ona toto ka wiwi nei tatou ki te hokonga, ki te murunga o nga hara, ki te ritenga o te raneatanga o tana atawai,

8 I oha ai ia ki a tatou i te matauranga katoa i te maharatannga;

9 Nana ano hoki i wakakite mai

ki a tatou te ngaronga o tana hiahia, rite tonu ki tana i pai ai, i wakaaroa hoki e ia i mua:

10 *Ara* i te wakaritenga o te wakapapinga o nga taima, kia huihuia nga *mea* katoa i roto i a te *Karaiti*, ko nga *mea* i te rangi, ko nga *mea* i te wenua, i roto ano i a ia:

11 Nana hoki matou i wiriwiria ai, he mea wakarite i mua ki te wakaaro ona e mahia nei nga *mea* katoa, ki te hinengaro o tana hiahia:

12 Kia waiho ai matou mo te wakapainga o tana kororia, a matou i wakaaro ki te *Karaiti* i mua.

13 Nana ano hoki koutou i *wiriwiria ai*, i to koutou rongonga ai ki te kupu o te pono, te rongo pai o to koutou oranga: a i to koutou wakaponotanga ki taua *kupu* i hiritia koutou ki te Wairua Tapu i korerotia ra,

14 Ko ia hoki te tohu o to tatou wai taongatanga, kia rite ai ra ano te wakaoranga o te *hunga* i hokoa mo te wakapainga o tana kororia.

15 No konei hoki a hau no taku rongonga ki to koutou wakapono ki te Arika ki a Ihu, ki te aroha ano hoki ki te *hunga* tapu katoa,

16 Ekore a hau e wakamutu te wakawetai mo koutou, i a hau e korero ana mo koutou i aku inoinga;

17 Kia hoatu ai ki a koutou e te Atua o to tatou Arika a Ihu *Karaiti*, e te Matua o te kororia te Wairua o te matauranga, o te wakakitenga mai ki te mohiotanga ki a ia:

18 Ko nga kanohi hoki o to koutou hinengaro kia wakamaramatia kia matau ai koutou ki te mea e awangawanga ai koutou i tana karanga, ki te roakatanga hoki o te kororia o tana wai taongatanga ki te *hunga* tapu;

19 Ki te nuinga wakaharahara hoki o tana kaha, ki a tatou e wakapono ana, ki te ritenga o te mahi o tana kaha wakaharahara,

20 I mahia e ia i roto i a te *Karaiti*, i tana wakaarahanga i a ia i te mate, a kua oti ia te wakanoho i tana *ringa* matau i nga *wahi* o te rangi,

21 I runga i te kawanatanga katoa, i te mana, i te kaha, i te rangatiratanga, i te ingoa katoa hoki e huaina ana, haunga ano i tenei ao anake, otira i tera atu:

22 A kua wakatakotoria nga *mea* katoa i raro i ona waewae, a kua meinga ia hei upoko i runga i nga *mea* katoa mo te hahi,

23 Ko ia ia ko tona tinana, ko tana kinga e wakakiiia nei nga *wahi* katoa ki nga *mea* katoa.

UPOKO 2.

A *KUA* wakaorangia ano hoki i koutou te *hunga* kua mate i nga hara i nga kino,

2 I haere ai koutou i mua, ki te tikanga o tenei ao, ki te ritenga o te rangatira o te kaha o nga kapua, te wairua e mahi nei i roto i nga tamariki o te tutu:

3 A ko tatou katoa hoki e wakarite tahi ana me ratou i mua, ki nga hiahia o to tatou kikokiko, a e mea ana i nga hiahia o te kikokiko o te hinengaro; a i to tatou maoritanga he tamariki tatou o te riri rite tonu ki era atu.

4 Tena ko te Atua, e ranea ana hoki tana mahi tohu, na toha aroha nui i arohaina ai tatou,

5 I a tatou e mate ana i nga hara kua wakaora ngatahi i a tatou me te *Karaiti*, (na te atawai hoki koutou i wakaorangia ai;)

6 A kua wakaarahia e ia, kua wakanohoia ngatahitia i nga *wahi* o te rangi ki a *Karaiti* Ihu:

7 Kia wakakitea ai e ia i nga wakatupuranga a mua te roaka-

tanga nui wakaharahara o tana atawai, i tana pai ki a tatou ki a Karaiti Ihu.

8 Kua wakaorangia hoki koutou ki te atawai na te wakaono; a ko tenei ehara i a koutou; he mea homai noa na te Atua:

9 Ehara i nga mahi, kei waka-puta te tangata.

10 Ko tana mahinga hoki tatou, he mea hanga i roto i a Karaiti Ihu mo nga mahi pai i wakaritea e te Atua i mua, kia haere ai tatou i aua mea.

11 Mo konei ra kia mahara koutou, he iwi tangata ke koutou i mua i te kikokiko, e huaina ana ko *te iwi* kihai kotia, e *ratou* e huaina nei ko te kotinga e meinga ana ki nga ringaringa i te kikokiko;

12 He mea motu ke koutou i te Karaiti i taua taima, i wakatangata ketia koutou i te rangatirangata o Ihairaira, i tauhou hoki koutou ki nga kawenata o te korero oha, kahore a koutou awangawanga, kahore a koutou Atua i te ao:

13 Tena ko tenei, na Karaiti Ihu koutou, ko *te hunga* e noho ana i tawiti i mua, kua tata ke na te toto o te Karaiti.

14 Ko ia hoki to tatou maunga rongo, nana hoki i mea nga tokorua kia kotahi, a kua wakahoroa te taiepa wehewehe i waenganui;

15 A kua wakakahoretia ki tana kikokiko te manahara, ara ko te meanga o nga ture i nga ritenga; kia meinga ai i roto ano i a ia nga tokorua kia kotahi tangata hou, a kua houhia te rongo;

16 A kia mau ai te rongo o tetahi o tetahi ki te Atua i te tinana kotahi ma te ripeka, i te mauahara kua wakamatea i reira:

17 A ka tae mai ia ka kauwau i te maunga rongo ki a koutou e noho ana i tawiti, ki a matou i tata.

18 Mana hoki tatou ka tukua ai kia awi atu ki te Matua i te Wairua kotahi.

19 Mo konei ra ehara koutou i te tauhou i te manene, otira no te kainga pu ano o te *hunga* tapu, no te ware ano hoki o te Atua;

20 He mea hanga i runga i te turanga o nga apotoro me nga poropiti, ko Ihu Karaiti ano hei tino *kamaka* mo te kokonga;

21 I a ia ano te ware katoa e tuhonohonoa ana, e nui haere ana hei temepara tapu mo te Ariki:

22 I a ia hoki koutou e hanga tahitia ana hei nohoanga mo te Atua i te Wairua.

UPOKO 3.

MO konei ra ko a hau ko Pao-ra te herehere o Karaiti Ihu mo koutou Tauwi,

2 (Kua rongo hoki koutou ki te wahi o te atawai o te Atua kua ho mai ki a hau mo koutou:

3 Ara kua wakaupakina mai e ia ki a hau te mea ngaro, he mea wakakite mai; (me a hau hoki i tuhituhi atu i mua i nga *kupu* torutoru;

4 Ma reira ra, ua tirohia, ka mohio ai koutou ki taku matauranga ki te mea ngaro o te Karaiti;)

5 Te mea kihai wakakitea ki nga tamariki o nga tangata i ara wakatupuranga, me tenei ka oti nei te wakakite ki ana apotoro tapu me nga poropiti e te Wairua;

6 Kia wiwi tahi nga Tauwi ki nga taonga, kia tinana tahi, kia wiwi tahi ki tana korero oha i a te Karaiti ma te rongo pai:

7 I meinga a hau he minita o taua *rongo pai*, rite tonu ki te homaitanga o te atawai o te Atua i ho mai ai ki a hau, ki te ritenga o tana kaha e mahi ana i roto.

8 I ho mai tenei atawai ki a

hau ki te nohinohi rawa o te *hunga* tapu katoa, kia kauwautia i roto i nga Tauiriwi te taonga o te Karaiti ekore e taea te waka-tau;

9 A kia wakakitea ki nga *ta-ngata* katoa he aha te tuwanga o te mea ngaro, kua paia nei te hu-na e te Atua no te oroko hanga-nga o te ao, nana nei nga *mea* ka-toa i hanga ki a Ihu Karaiti.

10 Kia wakakitea ai aiane i te hahi ki nga rangatiratanga ki nga kaha, i nga *wahi* o te rangi, te matauranga o te Atua ki te aha ki te aha.

11 Ki te ritenga o te wakaaro pumau i meinga e ia ki a Karaiti Ihu to tatou Ariki:

12 Nana tatou i wakamaia ai kia wakatata, te matakau, *ara* na te wakapono ki a ia.

13 Koia a hau ka mea atu ai, kuaa koutou e wakahemokia ki oku mate mo koutou, ko to kou-tou kororia hoki tenei.

14 Mo konei a hau ka waka-piko ai i aku turi ki te Matua o to tatou Ariki a Ihu Karaiti,

15 Nona nei te ingoa e huaina ana ki te iwi katoa i te rangi i te wenua,

16 Kia ho mai e ia ki a koutou, ki te ritenga o te ranatanga o tana kororia, kia wakakahangia a roto o te tangata ki te kaha e tona Wairua;

17 Kia noho ai a te Karaiti i roto i o koutou ngakau i te wa-kapono; kia wai pakiaka ai kia wai ngotonga ai koutou i te aro-ha,

18 Kia ahei ai koutou te matau, pera me te *hunga* tapu katoa, ki te wanui, ki te roanga, ki te ho-honu, ki te tiketike;

19 A kia mohio ai koutou ki te aroha o te Karaiti, ekore e taea te mohio, kia ki ai koutou ki te ki-nga katoa o te Atua.

20 Na, ki a ia e kaha ana te

mea, nui ke atu i nga *mea* katoa e inoi ai e wakaaro ai tatou, ki te ritenga o te kaha e mahi nei i roto i a tatou,

21 Ki a ia te kororia i te hahi i a Karaiti Ihu i nga wakapapara-nga katoa, ake ake ake. Amine.

UPOKO 4.

KOIA hoki a hau i hereherea nei mo te Ariki) ka mea atu ai ki a koutou, kia tika ta koutou haerenga ki te karangatanga i karangatia ai koutou,

2 Me te wakaaro iti katoa ki a koutou, me te riri kore, me te manawanui, kia kua e riri tetahi ki tetahi, *otira* kia aroha;

3 Kia tohe ano kia waiho te ko-tahitanga o te Wairua i te unga o te rangimarietanga.

4 Kotahi raia tinana, kotahi Wairua, me koutou hoki i kara-ngatia i te wakaaro tahi o to koutou karangatanga;

5 Kotahi Ariki, kotahi waka-pono, kotahi iriiringa,

6 Kotahi Atua te Matua o nga *mea* katoa, ko ia i runga i nga *mea* katoa, ko ia ki nga *mea* ka-toa, ko ia i roto i a koutou katoa.

7 Otira kua oti te ho mai te atawai ki a tatou katoa, ki te ri-tenga o te homaitanga a te Ka-raiti.

8 Na reira hoki ia i mea ai; Ka kake atu ia ki runga, kua oti te hereherenga te herehere, kua ho mai he mea homai noa ma nga tangata.

9 (Te mea nei, I kake atu ia, he aha ra, ara i matua heke atu ia ki nga wahi o raro o te wenua;

10 Ko ia i heke atu ko ia hoki i kake atu ki runga atu i nga ra-ngi katoa, kia ki ai nga *mea* ka-toa i a ia.)

11 A kua ho mai e ia etahi hei apotoro; ko etahi hei poropiti; ko etahi hei kai kauwau i te ro-

ngo pai; ko etahi hei kai wangi hei kai wakaako;

12 Mo te wakakahanga o te *hunga* tapu, mo te mahi o te minitanga, mo te hanganga ake i te tinana o te Karaiti:

13 Kia tae ra ano tatou katoa i te kotahitanga o te wakapono, o te matauranga hoki ki te Tamaiti o te Atua, ki te tino tangata, ki te ritenga o te kaumatatanga o te kinga o te Karaiti:

14 Kia kati ai tatou *te noho* hei tamariki, he mea pae he mea wakatereke ki nga hau katoa o te wakaakoranga, ki te hianga o nga tangata, ki te tinihanga, he mea hei wakamea i te he;

15 Otira kia korero pono i te aroha, kia nui haere tatou i nga *mea* katoa mona, ko ia nei te upoko, ko te Karaiti:

16 Nana ano te tinana katoa, ua oti te wakarite te tuhonohono i te wai kahanga o nga ponapona katoa, rite tonu ki te mahi i te ritenga o nga wahi katoa, ka nui haere ai te tinana, *he mea* mo tona wakanuinga i te aroha.

17 Koia a hau ka mea ai ka tohe ai i te Ariki, kia kati koutou te haere, me ara atu o nga Tauwiwi e haere ana, i te kuwaretanga o to ratou hinengaro,

18 Kua oti te wakapouri o ratou ngakau, he mea motu ke i te tikanga o te Atua, na te kuwaretanga i roto i a ratou, na te pakeke o o ratou ngakau:

19 Ko ratou nei pakeke tonu kua tuku i a ratou ano ki te hanga kino, kia mahi i te kino katoa me te tohe tonu ano.

20 Otira kahore ano koutou i pera te matau ki a te Karaiti;

21 Ki te mea kua rongu koutou ki a ia, a kua wakaakona e ia ki te ritenga o te pono i a Ihu:

22 Kia wakarere koutou i te hanga o mua, te tangata tawito e

pirau nei ki te ritenga o nga hiahia hianga;

23 Otira kia wakahoutia i te wairua o o koutou hinengaro;

24 A kia hipokina ki te tangata hou ka oti nei te hanga ki to te Atua ahua, i te tikanga i te tapunga o te pono.

25 Mo konei ra kia wakarerea te teka, kia korero koutou i te pono ko tetahi ko tetahi ki tona hoa ano: he wahi hoki tetahi o tetahi.

26 Kia riri koutou, a kua e hara: kei toene te ra ki to koutou riri:

27 Kua e ho atu he kainga mo te rewera.

28 Ko ia e tahae ana kia kati ia te tahae: erangi ra kia mahi ia, kia mahi i te *mea* pai ki ona ringaringa, kia wai rawa ai ia kia ho atu ki a ia e mate ana.

29 Kua rawa e tukua kia puta tetahi kupu kino i o koutou mangai, otira me he pai tetahi mo te wakakahanga o te pai, kia ho atu ai e ia he atawai ki te *hunga* e wakarongo ana.

30 A kua e wakapouritia te Wairua Tapu o te Atua i hiritia ai koutou mo te ra o te wakaoranga.

31 Kia tangohia i a koutou te mauahara katoa, me te riri, me te wakatuma, me te nganga, me te korero kino, me te kino katoa:

32 Kia atawai koutou tetahi ki tetahi, kia tohutohu, kia houhia noatia te rongo ki a koutou ano, me te Atua hoki kua hohou ki a koutou i a te Karaiti.

UPOKO 5.

MO konei ra kia wakarite koutou ki te Atua, ano he tamariki e arohaina ana;

2 A me haere koutou i te aroha, me te Karaiti hoki i aroha mai ki

a tatou, a kua ho atu i a ia ano mo tatou hei hoatutanga, hei patunga tapu ki te Atua, hei kakara pai.

3 Kua ra e wakahuatia i roto i a koutou te moe tahae, te mea wakarihariha katoa, te apo, me ta te *hunga* tapu tikanga;

4 Kua ano hoki te mea wakama, me te korero hianga, te korero tinihanga, kahore hoki i tika: otira erangirangi te waka-wetainga.

5 E mahara ana hoki koutou ki tenei, ekore rawa te tangata moe tahae, te tangata *mahi* wakarihariha, apo ranei, ko ia nei he kai karakia ki te waka-pakoko, e wai wahi i te rangatiratanga o te Karaiti te Atua.

6 Kua koutou e wakahekia e te tangata ki nga kupu hianga: ma konei hoki te riri o te Atua ka haere mai ai ki nga tamariki o te tutu.

7 Kua ra koutou e wakahoatia ki a ratou.

8 He pouritanga hoki koutou i mua, tena ko tenei he maramatanga koutou i roto i te Ariki: me haere koutou, ano he tamariki o te maramatanga:

9 (Ko te hua hoki o te Wairua kei te pai katoa, kei te tikanga, kei te pono;)

10 Me wakamatau e koutou ta te Ariki e pai ai.

11 A kei uru koutou ki nga mahi hua kore o te pouritanga, otira erangirangi kia riria.

12 He mea wakama hoki kia korerotia kautia nga *mea* ngaro e meinga nei e ratou.

13 Na, ko nga *mea* katoa e riria ana e wakakitea ana e te maramatanga: ko te *mea* katoa hoki e wakakite ana he maramatanga raia.

14 Koia hoki ia ka mea ai, E ara koe e moe nei me wakatika i

te mate, a ma te Karaiti koe e wakamarama.

15 Kia mahara rapea ki to koutou haere kia tupato, kauaka hei ta te kuware, otira hei ta te mahara,

16 Kia hokona te taima, mo te mea e kino ana nga ra.

17 Mo konei ra kei kuware koutou, otira *kia* matau ki te hiahia o te Ariki.

18 A kei haurangi koutou i te waina, he kino wakaharahara hoki i taua *mea*; otira kia ki koutou i te Wairua;

19 Kia korero koutou tetahi ki tetahi i nga waiata, i nga himene, i nga waiata wakawairua, kia tangi te waiata te himene i o koutou ngakau ki te Ariki;

20 Kia wakawetai tonu ki te Atua te Matua mo nga *mea* katoa, i te ingoa o to tatou Ariki a Ihu Karaiti;

21 Kia rongo koutou tetahi ki tetahi i te wehi ki te Atua.

22 E nga wahine, kia rongo koutou ki o koutou tane, ano ki te Ariki.

23 Mo te mea hoki ko te tangata te upoko o te wahine, pera me te Karaiti hoki te upoko o te hahi: a ko ia hoki te kai wakaora o te tinana.

24 Otira me te hahi e rongo ana ki te Karaiti, waihoki ko nga wahine *kia rongo* ki o ratou tane ano i te *mea* katoa.

25 E nga tangata, kia aroha koutou ki o koutou wahine, me te Karaiti hoki kua aroha ki te hahi, a kua ho atu i a ia ano mo taua *hahi*;

26 Kia wakatapua ai e ia, ua oti te wakapai ki te horoinga o te wai ki te kupu,

27 Kia ho atu ai ki a ia ano hei hahi kororia, te wai ahua kino, ngatatatanga, tetahi atu ranei o aua *mea*; otira kia tapu ai, kia kino kore ai.

28 Me penei te aroha a nga tangata ki o ratou wahine, ano ko o ratou tinana. Ko ia hoki e aroha ana ki tana wahine, e aroha ana ia ki a ia ano.

29 Kahore ano hoki i kino noa he tangata ki tona ake kikokiko; otira e wangi ana e wakaahuru ana, me te Ariki hoki e *wangi ana* i te hahi:

30 He wahi hoki tatou no tona tinana, no tona kikokiko, no ona weua.

31 Mo konei ra ka wakarere ai te tangata i tona matua tane i tona matua wahine, a ka tuhonoa ia ki tona wahine, a ko raua tokorua hei kikokiko kotahi.

32 He mea ngaro rawa tenei: e korero ana ia a hau ki te Karaiti, ki te hahi hoki.

33 A ko koutou katoa taki tahi nei kia penei te aroha ki tona wahine ake ano, ano ko ia ano; a kia wehi te wahine ki tona tane.

UPOKO 6.

E NGA tamariki, kia rongo koutou ki o koutou matua i te Ariki: ko *te mea* tika hoki tenei.

2 Wakahonoretia tou matua tane me tou matua wahine; ko te ture tuatahi tenei e wai korero oha ana;

3 Kia hua ai te pai mou, a e roa tou nohoanga i te wenua.

4 E nga matua, kei wakatakariritia a koutou tamariki: otira kia wangainga ratou i te waka-akoranga i te wakamatauranga o te Ariki.

5 E nga pononga, kia rongo koutou ki nga rangatira i te ritenga o te kikokiko, me te mataku me te wiri ano, i te tikanga o o koutou ngakau, ano ki te Karaiti;

6 Kua ra i te ponongatanga o te kanohi, ano he kai wakapati i

te tangata; otia me nga pononga o te Karaiti, kia meinga no te ngakau te hiahia o te Atua;

7 Kia wakapononga ki te Ariki ki te ngakau pai, kua ki nga tangata:

8 Kia mahara ano ko te pai e mea ai te *tangata* katoa, ka wivi ia ki tenei i te Ariki, ahakoa pononga, ahakoa rangatira.

9 E nga rangatira me penei ano hoki koutou ki a ratou, kia ata riri: kia mahara, ko to koutou Ariki ano kei te rangi; a kahore ia i pai ake ki tetahi i tetahi.

10 Tenei ake ano, e aku hoa, kia wakakahangia koutou i te Ariki, i te mana ano hoki o tana kaha.

11 Kia wakakakahuria ki a koutou nga mea wawai katoa o te Atua, kia ahei ai koutou te wakatika ki nga rauhanga o te rewera.

12 Ehara hoki to tatou i te wawai ki nga toto ki te kikokiko, otira ki nga rangatiratanga, ki nga kaha, ki nga rangatira o te pouritanga o tenei ao, ki nga kino wakawairua i nga wahi o te rangi.

13 Mo konei ra tangohia ki a koutou nga mea wawai katoa o te Atua, kia ahei ai koutou te wakatika i te ra kino, a kia tu ai koutou ua mutu nga mea katoa.

14 E tu rapea, he mea witiki o koutou hope ki te pono, me wakakakahu te tikanga hei arai mo te uma;

15 Ko raro o nga waewae kia herea ki te wakaunga o te rongo pai o te rangimarietanga;

16 Kei runga i *enei* katoa kia mau koutou ki te arai o te waka-pono, ma reira koutou ahei ai te tinei i nga matia muramura katoa o te *wairua* kino.

17 Kia tango ano ki te potae o te orange, ki te hoari hoki o te

Wairua, ko ia ia ko te kupu o te Atua:

18 Me inoi tonu i te Wairua ki te inoinga katoa ki te uinga, a kia mataara koutou ki tenei *mea* ano, me te tohenga katoa me te inoinga mo te *hunga* tapu katoa;

19 A moku ano hoki, kia ho mai ai ki a hau te kupu, kia maia ai taku mangai te hamama, kia wakaupaki i te ngaronga o te rongo pai,

20 Mo taua *rongo pai* hoki *ka noho* nei a hau hei karere i nga mekameka: kia korero maia ai a hau i taua *rongo pai*, me te mea hoki e tika ana kia korerotia e a hau.

21 Otira kia matau ai hoki koutou ki aku *mea*, ki taku e mahi nei, ma Tikiku, te hoa aroha, te minita pono i te Ariki, mana nga *mea* katoa e wakaupaki ki a koutou:

22 Kua tonoa ia e a hau ki a koutou mo tenei *mea* ano, kia matau ai koutou ki a matou *mea*, a kia wakamarie ai ia i o koutou ngakau.

23 Hei maunga rongo mo nga hoa, hei aroha me te wakapono, no te Atua te Matua, no te Ariki hoki no Ihu Karaiti.

24 Hei atawai ki a ratou katoa e aroha pono ana ki to tatou Ariki ki a Ihu Karaiti. Amine.

KO TE

PUKAPUKA O PAORA TE APOTORO

KI TE

HUNGA O PIRIPAI.

UPOKO 1.

NA Paora raua ko Timoti, nga pononga o Ihu Karaiti, ki te *hunga* tapu katoa i Karaiti Ihu e noho ana i Piripai, ki nga pihopa ki nga minita:

2 Hei atawai mo koutou, hei maunga rongo, no te Atua to tatou Matua, no te Ariki hoki no Ihu Karaiti.

3 E wakawetai atu ana a hau ki taku Atua i aku maharatanga katoa ki a koutou,

4 I aku inoinga katoa ka inoi tonu a hau mo koutou katoa me te hari ano.

5 Mo koutou i uru ki te rongo pai no te ra tuatahi a moroki noa nei;

6 E pumau ana taku wakaaro ki tenei *mea*, ko ia i timataia ai te mahi pai i roto i a koutou, mana hoki e wakaoti taea noatia te ra o Ihu Karaiti;

7 I tika ano hoki kia penei aku wakaaro ki a koutou katoa, mo te mea e mahara tonu ana a hau ki a koutou i taku ngakau; ko koutou katoa hoki ka wiwi tahi me a hau ki te atawai, i a hau e herea ana, i a hau e korero ana e wakau ana i te rongo pai.

8 Ko te Atua hoki taku kai wa-
o 2

kapono ki taku koingo ki a koutou katoa i te ngakau o Ihu Karaiti.

9 A ka inoi a hau i tenei, kia kake haere to koutou aroha i te matauranga i te maharatanga katoa;

10 Kia wakamatau ai koutou ki nga *mea* papai; kia tika ai koutou, kia he kore ai mo te ra o te Karaiti;

11 Kia ki ai koutou ki nga hua o te tikanga e *ahu mai nei* i a Ihu Karaiti, hei kororia hei wakapai mo te Atua.

12 E hiahia ana a hau kia matatau koutou, e hoa ma, ko nga *mea i pa mai* ki a hau kua puta hei wakanuinga o te rongo pai;

13 Kua kitea hoki aku mekameka i a te Karaiti i roto i te ware wakawa katoa, i era atu *wahi* katoa hoki;

14 A he tokomaha o nga hoa i te Ariki kua wakatoatoa i aku mekameka, a kua tino maia ki te korero i te kupu, kahore i matakū.

15 Na te hae na te wawai etahi i kauwau ai i a te Karaiti; ko etahi na te hiahia pai:

16 Na te wawai etahi e kauwau nei i a te Karaiti, ekore e *meinga* i te ngakau pai, e mea ana kia apitia he mate ki aku mekameka:

17 Ko etahi na te aroha, e mahara ana hoki ko a hau kua waiho kia korero mo te rongo pai.

18 Heoi he aha? ha, e kauwautia ana a te Karaiti i nga mea katoa, ahakoa na te tinihanga, ahakoa na te pono; a e hari ana a hau ki tenei, ae ra e hari ano a hau.

19 E mahara ana hoki a hau ka meinga tenei hei wakaoranga mo ku ma to koutou inoinga ia, ma te homaitanga hoki o te Wairua o Ihu Karaiti,

20 Rite tonu ki taku hiahia me taku awangawanga, ekore a hau e wakama i tetahi *mea*, otira ki te maiaatanga katoa, me i mua, waihoki hei aiane ano ka wakanuia a te Karaiti i taku tinana, ahakoa i te oranga, ahakoa i te matenga.

21 Ki a hau hoki *ahakoa* ora a hau ko te Karaiti ia, *ahakoa* mate he taonga ia.

22 A ki te ora a hau i te kiko-kiko, ko te utu tenei o taku mahi: a ekore a hau e mohio ki taku e wiriwiri ai.

23 E kopania ana hoki a hau ki nga *mea* erua, he hiahia toku kia haere kia noho i a te Karaiti; ko te *mea* tino pai rawa:

24 Otira erangirangi mo koutou kia noho a hau i te kiko-kiko.

25 A ka pumau nei aku wakaaro ki tenei, e mahara ana a hau ka noho a hau, ka noho tahi ki a koutou katoa, mo to koutou wakanuinga mo te haringa o te wakapono;

26 Kia nui haere ai to koutou kororiatanga i roto i a Karaiti Ihu ki a hau ki taku haerenga tuarua ki a koutou.

27 Kia tika anake ta koutou noho ki ta te rongo pai o te Karaiti: a ki te haere atu a hau kia kite i a koutou, ki te noho atu ranei, ka rongo a hau ki a koutou *mea*, e tu ana koutou i te wairua kotahi, e wakanaua tahi ana i te ngakau tahi mo te wakapono o te rongo pai;

28 A kei meinga koutou kia matakū i tetahi *mea* e nga hoa wawai: he tohu mate hoki tenei ki a ratou, ki a koutou ia *he tohu* oranga, a ko tenei ano no te Atua.

29 Kua tukua hoki ki a koutou mo te Karaiti, haunga ano te wakapono ki a ia, otira kia mate hoki mona;

30 I a koutou ka uru ki taua wawai tahi ano i kite koutou i a hau, a ka rongo nei ano kei a hau.

UPOKO 2.

KI te mea ra he wakamarietanga kei te Karaiti, ki te mea he wakaharinga to te aroha, ki te mea he nohoanga tahitanga to te Wairua, ki te mea e wai aroha ana, koingo ranei.

2 Wakaritea taku haringa, wakaaroa taua *mea* pu ano, kia kotahi tonu aroha, kia ngakau tahi, kia wakaaro i te mea kotahi.

3 Kuaa tetahi *mea e meinga* ki te ritenga o te wawai o te waka-pehapeha noa; otira i te wakaiteinga o te ngakau, kia wakaaro tetahi ki tetahi, ano e pai ake ana i a ia ano.

4 Kuaa e tirohia e nga *tangata* katoa o ratou *mea* ake, otira ko nga *mea* hoki o era atu *kia tirohia* e nga *tangata* katoa.

5 Kia wakaaroa hoki i roto i a koutou tenei *mea* pera me ta Karaiti Ihu:

6 Ko ia nei i te ahua o te Atua, kihai *mea* he tahae *nona* kia rite ia ki te Atua:

7 Otira i wakaititia ia e ia ano, i mau ia ki te ahua o te pononga, i haere mai i te ritenga o nga *tangata*:

8 A ka kitea ia i *tona* ahua, ano he tangata, ka wakanohinohi ia i a ia ano, ka rongo ki te mate, te mate ia o te ripeka.

9 Na konei te Atua i tino wakanui ai i a ia, a kua ho atu ki a ia he ingoa nui atu i nga ingoa katoa:

10 Kia piko ai nga turi katoa ki te ingoa o Ihu, o *nga mea* i te rangi, o *nga mea* i te wenua, o *nga mea* i raro o te wenua;

11 A ma nga arero katoa e wakaake ko Ihu Karaiti te Ariki

mo te kororia o te Atua te Matua.

12 Na, e aku *hoa* aroha, me koutou kua wakarongo tonu, haunga ano i taku nohoanga anake, otira ka tino *rongo* nei i taku ngaronga, me mahi to koutou oranga me te wehi ano me te wiri ano.

13 Ko te Atua hoki hei mahi i roto i a koutou i te wai hiahia i te wai mahi ki te ritenga o *tana* e pai ai.

14 Ka meinga nga *mea* katoa kuaa e amuamu kuaa e kororero:

15 Kia kore ai koutou e riria, kia kino kore ai, hei tamariki pai mo te Atua i waenganui o te wakatupuranga e parori ke ana e puta ke ana, kia tiaho ai koutou i roto i a ratou hei maramatanga i te ao;

16 Kia mau pu ki te kupu o te oranga, hei haringa moku i te ra o te Karaiti, ta te mea hoki kahore a hau i oma noa, kahore a hau i mahi noa.

17 Otira ki te mea ka ringihia a hau ki runga o te patunga tapu me te minitanga o to koutou wakaponu, ka hari a hau, a ka hari tahi ano me koutou katoa.

18 Mo konei hoki kia hari koutou, kia hari tahi me a hau.

19 Na, e hiahia ana a hau mo ta te Ariki a Ihu, kia tono wawe i a Timoti ki a koutou, kia hari ai hoki a hau ua rangona a koutou *mea*.

20 Kahore hoki he *hoa* aku e penei ana te ngakau, e wakaaro pono ai i a koutou *mea*.

21 E rapu katoa ana hoki i o ratou *mea*, kahore i nga *mea* o Karaiti Ihu.

22 E matau ana raia koutou ki tona wakamatauranga, me te tamaiti hoki ki te matua kua wakapononga ia ki a hau i te rongo pai.

23 E hiahia ana ra a hau kia tononawa i a ia, ua kite a hau i nga mea e pa mai ki a hau.

24 A ka wakaaro a hau ki ta te Ariki ka hohoro hoki a hau te haere atu.

25 A i mea a hau he mea tino tika kia tonoa ki a koutou a Epapororaitu, taku teina, taku hoa mahi, taku hoa i te wawai, no koutou raia karere, me te minita hoki mo oku mate.

26 I hiahia pu hoki ia ki a koutou katoa, a i pouri rawa ano, no te mea i rongo koutou kua turo-roitia ia.

27 I turo-roitia ra ia tata pu ki te mate: otira i atawai te Atua ki a ia; haunga ano ki a ia anake, otira ki a hau ano hoki, kei apurua he pouritanga ki taku pouritanga.

28 Koia a hau i wakaaro ai ki te tononawa i a ia, kia hari ai koutou, ua kitea ano ia, a kia iti haere ai taku pouritanga.

29 Tangohia rapea ia mo ta te Ariki ki te haringa katoa; a kia wakahonoretia aua tangata pe nei:

30 Mo te mea hoki i tata ia ki te mate mo te mahi o te Karaiti, te wakaaroa e ia tona oranga, kia wakaritea ai e ia te minitanga moku kihai nei i rite i a koutou.

UPOKO 3.

TENEI ake ano, e aku hoa, kia hari koutou i te Ariki. Ehara i te mea hoha ki a hau kia tuhi-tuhi atu ki a koutou i enei mea ano, mo koutou ia hei mea wakaora.

2 Kia tupato koutou ki nga kuri, kia tupato ki te kai mahi i te kino, kia tupato ki te haehaenga.

3 Ko tatou hoki te kotinga e karakia nei ki te Atua i te wai-rua, e hari ana ano ki a Karaiti

Ihu, a ekore e wakaaro ki te kikokiko.

4 Ahakoa ra i tika pea kia wakaaro a hau ki te kikokiko. Ki te mea e mea tetahi atu kia wakaaro ki te kikokiko, erangi ra kia wakaaroa e a hau:

5 Ko te kotinga i te ra tuawaru, no te wanau o Ihairaira, no te hapu o Penahamini, he Hiperu no nga Hiperu; ki te ritenga o te ture he Parihi;

6 Ki te ritenga o te tohe he e wakatoa ana a hau i te hahi; ki te tikanga o te ture kahore aku hara.

7 Otira ko nga mea i meinga e a hau hei taonga, kua waiho enei hei mea mahue mo te Karaiti.

8 Ae ra hoki kua waiho e a hau nga mea katoa hei mea mahue mo te painga wakarahara o te matauranga ki a Karaiti Ihu taku Ariki: mona hoki kua mahue i a hau nga mea katoa, a kua waiho e a hau hei paru, kia wiwi ai a hau ki a te Karaiti.

9 Kia kitea ai a hau i roto i a ia, te mau a hau ki taku tikanga no te ture, otira ki ta te waka-pono ki a te Karaiti, te tikanga ia no te Atua e ahu mai ana i te waka-pono:

10 Kia matau ai a hau ki a ia, ki te kaha hoki o tona aranga mai, ki te urunga tahitanga hoki ki ona mamae, i a hau e waka-ahuatia ana ki tona mate;

11 Me kore hoki a hau e tae ki te aranga mai o te hunga mate.

12 Ekore ra e meinga kua tino tango a hau, kua tino tika ranei: e aru ana raia a hau me kore a hau e hopu i taua mea i hopukina ai a hau e Karaiti Ihu.

13 E hoa ma, ekore a hau e mea kua oti te hopu e a hau; kotahi raia mea, ka wareware a hau ki nga mea o muri, ka tau-tohetohe a hau ki nga mea o mua,

14 Ka aru atu a hau ki te tohu, ki te taonga o to te Atua karangatanga i runga i roto i a Karaiti Ihu.

15 Mo konei ra kia wakaaroa tenei e tatou e tika nei: a ki te wakaaro ke koutou i tetahi *mea*, ma te Atua hoki tenei e wakakite ki a koutou.

16 Ahakoa ra, ko te *mea* kua tae nei tatou, kia haere ano i taua ritenga, kia wakaaro ki taua *mea* pu ano.

17 E hoa ma, kia wakarite koutou ki a hau, a me titiro ki a ratou e penei ana te haere me matou e noho nei hei tohu mo koutou.

18 (He tokomaha hoki e naere ana, kua maha nei aku korerotanga mo ratou ki a koutou, a ka korero tangi nei ano a hau, he hoa wawai ratou ki te ripeka o te Karaiti:

19 Ko to ratou tukunga iho he mate, ko to ratou Atua te kopu, ko te *mea* e wakama ai ratou to ratou wakapehapeha, e wakaaro ana ratou ki nga *mea* o te wenua.)

20 Ko to tatou rangatiratanga hoki kei te rangi; a ka awangawanga tatou ki te Kai wakaora i reira, ki te Ariki ki a Ihu Karaiti:

21 Mana e wakaahua ke te tinana o to tatou kinonga, kia pera ai me te tinana o tona kororia, ki te ritenga o te mahi ona ka kaha nei kia waiho nga *mea* katoa i raro i a ia.

UPOKO 4.

MO konei ra, e aku hoa, e aroha nei e hiahia nei a hau, e taku haringa me taku karauna, kia penei koutou te tu tonu i te Ariki, e aku hoa aroha.

2 Ka tohe a hau ki a Uoria, ka tohe a hau ki a Hainataiki kia

wakaaro tahi raua i roto i te Atua.

3 A ka mea atu ano hoki a hau ki a koe, e taku hoa pono ki te mahi, kia atawai ki a raua i mahi tahi ki a hau i te rongo pai, ki a Keremeneta hoki me era atu o aku hoa mahi, ko o ratou ingoa kei te pukapuka o te oranga.

4 Kia hari tonu koutou i te Ariki: a ka mea ano a hau kia hari.

5 Kia rangona to koutou rangimarietanga e nga tangata katoa. E tata ana te Ariki.

6 Kei wakararuraru koutou e tetahi *mea*; otira i nga *mea* katoa kia wakaupakina ki te Atua o koutou inoinga ki te inoi ki te tohe me nga wakawetainga.

7 A ma te marietanga o te Atua, ekore rawa e taea te wakaaro, e tiaki o koutou ngakau, o koutou hinengaro i roto i a Karaiti Ihu.

8 Tenei ake ano, e hoa ma, ko nga *mea* e pono ana, ko nga *mea* e paingia ana, ko nga *mea* e tika ana, ko nga *mea* e kino kore ana, ko nga *mea* e arohaina ana, ko nga *mea* e korerotia paitia ana; ki te mea e wai painga ana, ki te mea e wai wakapainga ana, wakaaroa enei *mea*.

9 Ko nga *mea* i wakaakona ai koutou, i tango ai, i rongo ai, i matau ai koutou i a hau ko enei *mea* kia wakaritea: a e noho te Atua o te rangimarie i a koutou.

10 I nui taku hari i te Ariki, no te mea kua kaha haere nei koutou ki te mahara ki a hau; i mahara raia koutou ki taua *mea*, otira kihai koutou i ahei.

11 Kihai raia a hau i korero i te mate mea: kua wakaakona hoki a hau kia tatu taku ngakau i nga mea i a hau ano.

12 E matau ana a hau kia wakaaititia, e matau ana a hau kia

wai rawa: i nga *wahi* katoa i nga *mea* katoa ka oti a hau te waka-ako kia makona, kia mate ranei i te kai, kia wai rawa, kia rawa-kore ranei.

13 Ka taea e a hau nga *mea* katoa, ara ma te Karaiti e wakakaha nei i a hau.

14 He ahakoa ra kua pai ta koutou meanga, i a koutou e oha ana ki toku mate.

15 E mahara ana hoki koutou, e te hunga o Piripai, i te oroko meatanga o te rongo pai, i taku haerenga atu i Makeronia, kahore he hahi i oha mai ki a hau, i te homaitanga i te tangohanga, ko koutou anake.

16 I Teharonaika hoki ka tuatahi ka tuarua to koutou kawenga mai ki a hau mo oku mate.

17 Ekore ra a hau e hiahia ki te mea homai noa: e hiahia ana ia a hau ki te hua kia nui haere mo koutou.

18 Ka wiwi a hau ki nga *mea* katoa, a e roaka ana: kua waka-kiia a hau, kua riro mai i a Epa-pororaitu nga *mea* no koutou, he kakara pai, he patunga tapu e paingia ana, e manakohia ana e te Atua.

19 A ma taku Atua e ho atu te mea mo a koutou mate katoa, ki te ritenga o tana roakatanga i te kororia, mo ta Karaiti Ihu.

20 Na hei kororia mo te Atua, to tatou Matua ake ake ake. Amine.

21 Kia owa atu koutou ki te *hunga* tapu katoa i a Karaiti Ihu. E owa atu ana ki a koutou nga hoa e noho nei i a hau.

22 E owa atu ana ki a koutou te *hunga* tapu katoa, a ko ratou ano hoki o te ware o Hiha.

23 Kia tau te atawai o to tatou Ariki a Ihu Karaiti ki a koutou katoa. Amine.

KO TE

PUKAPUKA O PAORA TE APOTORO

KI TE

HUNGA O KOROHE.

UPOKO 1.

NA Paora te apotoro o Ihu Karaiti, i *meinga* ki te hiahia o te Atua, na Timoti hoki te hoa,

2 Ki te *hunga* tapu i Korohe ki nga hoa pono hoki ki a te Karaiti: Hei atawai mo koutou, hei maunga rongo, no te Atua to ta-

tou Matua, no te Ariki hoki no Ihu Karaiti.

3 E wakawetai atu ana matou ki te Atua ki te Matua o to tatou Ariki a Ihu Karaiti, ka inoi tonu nei matou mo koutou,

4 No matou i rongo ki to koutou wakapono ki a Karaiti Ihu, ki to *koutou* aroha hoki ki te *hunga* tapu katoa,

5 Mo te awangawanga e tohungia nei mo koutou i te rangi, i rangona e koutou i mua i te kupu o te pono o te rongo pai;

6 Kua tae nei ano ki a koutou, pera hoki me te *taenga atu* ki te ao katoa; a e wai hua ana, pera hoki me *tenei* i a koutou, no te ra ano i rongo ai i matau ai koutou ki te atawai o te Atua i te pono;

7 Me koutou hoki kua matau ki a Epapara to matou hoa pononga e arohaina ana, ko ia nei te minita pono o te Karaiti mo koutou;

8 Nana i wakakite mai ki a matou to koutou aroha i te Wai-rua.

9 Mo konei hoki, no te ra i rongo ai matou, ekore matou e wakamutu te inoi mo koutou, te tohe ano kia wakakiia koutou ki te matauranga ki tana hiahia, i te maharatanga katoa, i te matauranga wakawairua;

10 Kia haere ai koutou i nga tikanga o te Ariki, kia paingia ai koutou, kia hua ai koutou i te mahi pai katoa, kia nui haere ai to koutou matauranga ki te Atua;

11 Kia wakakahangia ai koutou ki te kaha katoa, ki te ritenga o te kaha o tana kororia, hei *wakatapu* i te taringa roa katoa, i te manawanuitanga me te hari ano;

12 Kia wakawetai atu ano ki te Matua, nana nei tatou i wakamea mo te kotinga o te kainanga o te *hunga* tapu i te maramatanga;

13 Nana tatou i wakaora i te kaha o te pouritanga, a kua kawekae ki te rangatiratanga o tana Tamaiti aroha;

14 Nana ano *ara* na ona toto to tatou wakaoranga, *ko ia ia* ko te murunga o nga hara;

15 Ko ia te ahua o te Atua

ngaro, te putanga matamua o nga mea hanga katoa;

16 Nana hoki nga *mea* katoa i hanga, nga *mea* i te rangi, me nga *mea* i te wenua, nga *mea* e kitea ana me nga *mea* ekore e kitea, nga torona, nga kawanatanga ranei, nga rangatiratanga, nga kaha ranei: i hanga nga *mea* katoa e ia, a mona ano;

17 A no mua ia i nga *mea* katoa, nana ano nga *mea* katoa e tu tahi nei.

18 A ko ia te upoko o te tinana o te hahi: ko ia te timatanga te putanga matamua i te mate; kia waiho ai ia hei rangatira i nga *mea* katoa.

19 I pai hoki te *Matua* kia noho te kinga katoa i roto i a ia;

20 A kia houhia tana rongo ki nga *mea* katoa e ia, ua mau te rongo ki te toto o tona ripeka, e ia ano, ahakoa ko nga *mea* i te wenua, nga *mea* ranei i te rangi.

21 A ko koutou tangata ke i mua, he hoa wawai ano i o koutou hinengaro, na nga mahi kino, kua houhia nei ano te rongo ki a koutou,

22 Ki te tinana o tana kiko-kiko, ki te mate, kia wakaturia ai koutou i tona aroaro hei *hunga* tapu, kia kino kore ai, kia kore ai e riria;

23 Ki te mea e pumau koutou ki te wakapono, he mea wakau he mea tumau, a te wakaputaia ketia i te awangawanga o te rongo pai i rongo ai koutou, i kawautia ki nga tangata katoa i raro o te rangi; ko a hau nei ko Paora he minita no taua *rongo* pai;

24 Tenei ra a hau ka hari nei ki oku mate mo koutou, a ko nga mamea o te Karaiti kahore i rite ka wakaritea nei e a hau i taku kikokiko, mo tona tinana, ko ia ia ko te hahi:

25 I meinga a hau he minita no taua *hahi*, ki te tikanga o te wakaritenga a te Atua i tukua mai ki a hau mo koutou, kia wakari-tea ai te kupu o te Atua;

26 Te mea ngaro i huna ki nga tau ki nga wakatupuranga, otira kua wakakitea nei ki tona *hunga* tapu:

27 I hiahia hoki te Atua kia wakamatauria ratou ki te raneatanga o te kororia o tenei mea ngaro i roto i nga Tauwiwi; ko ia ia ko te Karaiti i roto i a koutou, ko te awangawanga ki te kororia:

28 Ko ia ta matou e korero nei, ka wakamatau i nga tangata katoa, ka wakaako i nga tangata katoa ki te matauranga katoa; kia arahi ai matou i nga tangata katoa hei *tangata* tika i roto i a Karaiti Ihu:

29 Ko taku tenei e mahi nei, ka tohe ano ki te ritenga o tana mahi e mahi nei i roto i a hau ki te kaha.

UPOKO 2.

E MEA ana hoki a hau kia rongou koutou ki te nui o taku tohe mo koutou, mo ratou hoki i Raorikia; me ratou katoa hoki kahore ano i kite noa i aku kanohi i te kikokiko;

2 Kia wakamarietia ai o ratou ngakau, kia huihuia ai ratou ki te aroha, mo te raneatanga katoa hoki o te tino wakaaenga o te hinengaro, mo te matauranga ki te mea ngaro o te Atua te Matua, o te Karaiti hoki;

3 Kei a ia e huna ana nga taonga katoa o te maharatanga o te matauranga.

4 Na, ka korero a hau i tenei kei wakahekiea koutou e tetahi *tangata* ki te kupu wakawai.

5 He ahakoa hoki kei tawiti a hau i te kikokiko, kei a koutou

ra a hau i te wairua, e hari ana a hau e titiro ana a hau ki to koutou tikanga, me te unga o to koutou wakapono ki a te Karaiti.

6 Mo konei ra me koutou i tangoko ki a Karaiti Ihu te Ariki, kia haere koutou i roto i a ia:

7 Kia wai pakiakatia kia hanga koutou i roto i a ia, kia wakauria koutou i te wakapono, me koutou hoki i wakaakona, kia nui haere koutou i taua *wakapono*, me te wakawetai ano.

8 Kia tupato kei pahuatia koutou e te tangata ki te matauranga, ki te hianga memeha noa, ki te ritenga o nga tukunga iho a te tangata, ki te ritenga o nga mea matamua o te ao, a ehara i a te Karaiti.

9 E noho a tinana ana hoki i roto i a ia te kinga katoa o te Atuatanga.

10 A e ki ana koutou i roto i a ia, ko ia nei te upoko o te rangatiratanga katoa o te kaha:

11 Ka kotia hoki koutou i roto i a ia ki te kotinga kihai meinga ki nga ringaringa, ki te unuhanga o te tinana o nga hara o te kikokiko, ki te kotinga o te Karaiti:

12 Ka oti nei koutou te tanu tahi me ia i te iriiringa, ka wakaarahia ngatahitia ano me ia i reira, na te wakapono o te mahi a te Atua, nana nei ia i wakaara i te mate.

13 A ko koutou mate nei i nga hara, i to koutou kikokiko hoki kihai kotia, kua oti i a ia te wakaora ngatahi me ia, he mea muru noa mo koutou nga hara katoa;

14 Kua murua te mea i tuhi-tuhia mo tatou ki te ringaringa i nga ture, *te mea* hei wawai ki a tatou, a kua tangohia ano i wae-nganui, kua titia taua *mea* ki te ripeka;

15 Ka oti te pahua nga rangatiratanga me nga kaha, ka wakaki-

tea nuitia, ka toa ia i a ratou i taua *ripekā*.

16 Mo konei ra kei wakawakia koutou e tetahi mo te kai, mo te mea e inumia ana, mo te hakari ranei, mo te kowititanga o te marama, mo nga hapati ranei:

17 Ko nga wairua hoki enei o *nga mea* e rite amua; ko te tinana ia no te Karaiti.

18 Kei murua to koutou utu e te tangata e mea ana ki te wakahti i a ia ano, ki te karakia o nga anahera, e waka puta ana ki nga *mea* kahore nei ia i kite, e wakapehapeha noa ana i tona ngakau kikokiko,

19 A ekore e mau ki te Upoko, mana nei te tinana katoa, ua oti te wanga te wakakaha ki nga ponapona, ki nga herenga, ka nui haere ai ki te wakanuinga a te Atua.

20 Na, ki te mea kua mate tahi koutou ko te Karaiti ki nga mea matamua o te ao, he aha koutou ka rongo ai ki nga ture, ano e ora ana koutou i te ao,

21 (Kei pa koe; kei kai; kei tangotango;

22 Ko aua *mea* katoa hoki te pirau ana i te tangohanga;) ki te ritenga o nga ture o nga wakaakoranga a nga tangata?

23 Ko te ahu raia o te matauranga kei aua *mea*, i te karakia pokanoa ake, i te wakaititanga o te tangata, i te wakamamaetanga o te tinana; kahore raia i tetahi honore mo te makonatanga o te kikokiko.

UPOKO 3.

NA, ki te mea kua ara tahi koutou ko te Karaiti, me rapu nga *mea* o runga, i te wahi e noho nei a te Karaiti i te *ringa* matau o te Atua.

2 Wakaaro e koutou nga *mea* o

runga, kua ra nga *mea* o te wenua.

3 Kua mate hoki koutou, a kua oti to koutou oranga te huna tahi ki a te Karaiti i roto i te Atua.

4 A te putanga mai o te Karaiti to tatou oranga, ko reira hoki koutou puta tahi mai ai me ia i te kororia.

5 Mo konei ra wakamatea o koutou wahi i te wenua; te moe tahae, te mea wakarihariha, te aroha kino, te hiahia kino, me te apo, ko ia te karakia wakapako-ko:

6 Mo enei *mea* te riri o te Atua te haere mai ana ki nga tamariki o te tutu:

7 I haere hoki koutou i aua *mea* i mua, i a koutou e noho ana i roto i a ratou.

8 Tena ko tenei me wakarere nga *mea* katoa e koutou; te riri, te wakatakariri, te mauahara, te korero kino, te korero wakarikarika i o koutou mangai.

9 Kua e teka tetahi ki tetahi, kua unuhia hoki te tangata tawito me ana hanga;

10 A kua kakahuria te tangata hou, ko ia e wakahoutia ana mo te matauranga ki te ahu ona i hanga a ia:

11 Kahore he Kariki i reira, he Hurai ranei, he kotinga, he kotinga kore ranei, he tau tangata ke, he Haitiana, he pononga, he rangatira ranei: otira ko te Karaiti te katoa i nga *mea* katoa.

12 Mo konei, me ta te hunga wiriwiri e te Atua, e tapu ana, e arohaina ana, kia kakahuria e koutou te hinengaro aroha, te atawai, te wakaaro wakaiti i a koutou ano, te rangimarietanga, te manawanui;

13 Kei kawē riri tetahi ki tetahi, a me hohou te rongo tetahi ki tetahi, me he mea he wainga ta tetahi ki tetahi: me te Karaiti hoki kua hohou i te rongo ki

a koutou, me penei ano hoki koutou.

14 A hei runga i enei katoa te aroha, ko te unga ia o te tika-nga.

15 Kia noho te marietanga o te Atua hei kai wakawa i roto i o koutou ngakau, i karangatia hoki koutou ki tenei i te tinana kota-hi; a kia wakawetai koutou.

16 Kia roaka te nohoanga o te kupu o te Karaiti i roto i a koutou, i te matauranga katoa; kia wakaako kia wakamatau tetahi ki tetahi ki nga waiata, ki nga himene, ki nga waiata wakawai-rua, kia waiata ki te Ariki me te atawai ano i roto i o koutou ngakau.

17 A ko nga *mea* katoa e mea ai koutou, i te kupu ranei, i te mahi ranei, *kia meinga* katoatia i te ingoa o te Ariki a Ihu, kia wakawetai atu ki te Atua te Matua i a ia.

18 E nga wahine, kia rongo koutou ki o koutou hoa ake ano, me ta te Ariki tikanga.

19 Enga tangata, kia aroha koutou ki o koutou wahine, a kei nui to koutou riri a ratou.

20 Enga tamariki, kia rongo ki a koutou matua i nga *'mea* katoa: ko te *mea* pai hoki tenei ki te Ariki.

21 E nga matua, kei wakatakariritia o koutou tamariki, kei wakangoikoretia ratou.

22 E nga pononga, kia rongo koutou ki nga rangatira ki te ritenga o te kikokiko i nga *mea* katoa; kua raia i te wakaponongatanga o te kanohi, ano he kai wakapati i te tangata; otira ki te ngakau pono, me te wehi ano ki te Atua:

23 A ko nga *mea* katoa e mea ai koutou, mahia ki te ngakau, ano ra mo te Ariki, ehara ia mo nga tangata;

24 Kia mahara ano ka wiwi

koutou ki te kainga hei utu i te Ariki: e wakapononga ana hoki koutou ki te Ariki ki a te Karaiti.

25 A ko ia e mahi he ana te wiwi ki tana i mahi he ai; a kahore ia i pai ake ki tetahi i tetahi.

UPOKO 4.

E NGA rangatira, ho atu ki nga pononga te *mea* tika te *mea* rite; kia mahara ano he Rangatira to koutou i te rangi.

2 Kia tohe koutou ki te inoi, kia mataara koutou ki taua *mea* me te wakawetai ano;

3 Me inoi ano hoki mo matou, kia wakapuaretia ai e te Atua mo matou he kuwaha mo te korero, kia korerotia ai te mea ngaro o te Karaiti, *te mea* kua oti nei a hau te herehere:

4 Kia wakakitea ai taua *mea* e a hau, me te mea e tika ana kia korero a hau.

5 Kia haere koutou i te mahara ki a ratou i waho, hokona te taima.

6 Kia meinga tonutia to koutou korero ki te atawai, he mea tote ki te tote, kia matau ai koutou ki te peheatanga e tika ai kia ki atu koutou ki nga tangata katoa.

7 Ka wakakitea aku *mea* katoa ki a koutou e Tikiku te hoa aroha *ko ia* te minita pono, *taku* hoa pononga ki te Ariki:

8 Kua tomoa ia e a hau ki a koutou mo tenei *mea* pu ano, kia matau ai ia ki a koutou *mea*, a kia wakamarie ai ia i o koutou ngakau;

9 Me Onehimu hoki te hoa pono, e arohaina ana, ko ia nei no koutou. Ma raua e wakakite ki a koutou nga *mea* o konei.

10 Ka owa atu ki a koutou a Aritaku taku hoa herehere, me Maka te iramutu o Panapa, (kua tae atu nei ki a koutou nga ko-

rero mona : ki te haere atu ia ki a koutou, me tango ;)

11 Ko Ihu hoki e huaina nei ko Huhuta, no te kotinga ratou. Ko enei anake *aku* hoa mahi ki te rangatiratanga o te Atua, a ko ratou ano hei wakaharinga moku.

12 Ka owa atu ki a koutou a Epapara, no koutou ia, he pononga no te Karaiti, e tohe tonu ana ia mo koutou ki nga inoinga, kia tu tika ai koutou, kia waka-kiia ai ki te hiahia katoa o te Atua.

13 E mea ana hoki a hau ki a ia, he nui tana tohe mo koutou, mo ratou hoki i Raorikia, mo ratou ano i Hierapori.

14 Ka owa atu ki a koutou a

Ruka te rata aroha, raua ko Rimaha.

15 Kia owa atu koutou ki nga hoa i Raorikia, ki a Numapa hoki, me te hahi hoki i tona ware.

16 A ka korerotia te pukapuka nei ki a koutou, meinga hoki kia korerotia i te hahi o te hunga o Raorikia ; a kia korero ano hoki koutou i tera i Raorikia.

17 A mea atu ki Arakipaha, Kia mahara ki te mahi minita kua riro nei ki a koe i te Ariki, kia wakaritea taua mea.

18 Te owatanga o Paora na toku ringaringa. Kia mahara koutou ki oku mekameka. Hei atawai mo koutou. Amine.

KO TE

PUKAPUKA TUATAHI O PAORA TE APOTORO

KI TE

HUNGA O TEHARONIKA.

UPOKO 1.

NA Paora ratou ko Hirawanu ko Timoti ki te hahi o te hunga o Teharonika i te Atua te Matua, i te Ariki hoki i a Ihu Karaiti : Hei atawai mo koutou, hei maunga rongo, no te Atua to tatou Matua, raua ko te Ariki a Ihu Karaiti.

2 E wakawetai tonu nei matou ki te Atua mo koutou katoa, i a matou e wakahua ana i a koutou ki o matou inoinga ;

3 E mahara tonu ana matou ki to koutou mahi waka pono, me te

wakauauatanga ki te aroha, me te manawanuitanga ki te awangawanga ki to tatou Ariki ki a Ihu Karaiti, i te aroaro o te Atua to tatou Matua ;

4 Ka mahara nei hoki matou, e nga hoa aroha, ki to koutou wiri-wiringa e te Atua.

5 Kihai hoki to matou rongo pai i tae atu ki a koutou i te kupu anake, otira i te kaha, i te Wairua Tapu, i te tino tumautanga o te ngakau ; e matau ana hoki koutou ki to matou pehea-tanga i roto i a koutou, mo koutou ano hoki.

6 A kua wakarite koutou ki a matou, ki te Ariki ano hoki, kua tango nei ano koutou i te kupu i waenganui o te mate nui, me te haringa ia no te Wairua Tapu:

7 No ka waiho koutou hei tauira mo te *hunga* wakapono katoa i Makeronia i Akaia.

8 Kua puta atu hoki te rongo o te kupu o te Ariki i a koutou, kahore ia i Makeronia i Akaia anake, otira kua tae atu to koutou wakapono ki te Atua ki nga wahi katoa; a ekore e meinga kia korerotia tetahi *mea* e matou.

9 Ko ratou hoki hei korero atu mo matou, ki te peheatanga o to matou tomokanga atu ki a koutou, me to koutou tahuritanga atu ki te Atua i nga atua waka-pakoko, kia wakapononga ki te Atua ora *ki te Atua* pono;

10 A kia tatari ki tana Tamaiti i te rangi, i wakaarahia nei i te mate, ko Ihu, e wakaora nei i a tatou i te riri meake nei puta.

UPOKO 2.

E MATAU ana hoki koutou, e hoa ma, ki to matou tomokanga atu ki a koutou, ehara ia i te *mea* maumau:

2 Otira i a matou kua mate i mua, kua wakakinoa i Piripai, me koutou hoki e matau ana, i wakamaia matou i to tatou Atua, kia korero atu ki a koutou i te rongo pai o te Atua i roto i te wawai nui.

3 Ehara hoki to matou korero i te he, ehara i te mea wakariha-riha, ehara i te hianga:

4 Otira me matou i paingia e te Atua kia tukua *ki te matou* te rongo pai, e penei ana to matou korero; ehara hoki i te mea kia paingia ai matou e te tangata, otira e te Atua e rapu nei i o tatou ngakau.

5 Kihai rara matou i wakama-tau i te kupu wakawai, e matau ana ra koutou, kihai ano hoki *matou i wakamatau* i te ahua apo; Ko te Atua te kai waka-pono:

6 Kihai ano matou i rapu i te kororia i nga tangata, kahore ia koutou, kahore i era atu, he aha-koa i tika kia wangainga matou, he apotoro hoki no te Karaiti.

7 Otia i atawai matou i waenganui o koutou, ano ra he kai wangaia e wangaia ana i ona tamari-riki:

8 Waihoki i a matou e tino aroha ana ki a koutou, i pai matou kia ho atu ki a koutou, hau-nga ano te rongo pai o te Atua, otira ko matou hoki, no te mea i arohaina koutou e matou.

9 Kia mahara ra koutou, e hoa ma, ki ta matou mahi ki to ma-tou ngege: i mahi hoki i te po i te ao, kei hemo nga mea o tetahi o koutou, a i kauwautia ki a kou-tou te rongo pai o te Atua.

10 Ko koutou te kai wakapono, ko te Atua hoki, ki te tapunga, ki te tikanga, ki te kino koreta-nga, o to matou noho i *waenganui* o koutou e wakapono ana:

11 Pera hoki me koutou e ma-tau ana *ki a matou* i wakaako i a koutou katoa, i wakamarie ano, me te matua i ona tamariki,

12 I tohe hoki matou kia haere koutou i nga tikanga o te Atua, e karangatia nei koutou ki tona ran-gatiratanga ki tona kororia.

13 Mo konei ka wakawetari tonu ai matou ki te Atua, no te mea i a koutou e tango ana i te kupu o te Atua i rangona ki a matou, i tangohia e koutou ehara i te kupu tangata, otira ko te kupu pu ano o te Atua, a e mahi ana i roto i a koutou e wakapono ana.

14 Kua wakatau hoki koutou, e hoa ma, ki nga hahi o te Atua i

Huria i roto i a Karaiti Ihu: kua pera hoki o koutou *mea* i mate ai i nga tangata o to koutou iwi, me o ratou i nga Hurai:

15 Na ratou i kohuru te Ariki a Ihu, me o ratou poropiti, kua wakato ratou ki a matou; ekore ratou e pai ki te Atua, a e wawai ana ano ki nga tangata katoa:

16 E araia ana matou e ratou kei korero ki nga Tauwiu kia ora ai ratou, he mea hoki kia waka-kapia tonutia ai a ratou hara: a pa wakarere ana te riri ki a ratou pa rawa.

17 Ko matou ia, e hoa ma, ka oti te momotu ke i a koutou i te taima potopoto, ko te kanohi ia, ehara i te ngakau, kua tino porangi i te hiahia nui, kia kite i to koutou kanohi.

18 Koia matou i hiahia ai kia haere atu ki a koutou, ko a hau ia ko Paora, kotahi *tohenga* ka rua; a kua araia matou e Hatanana.

19 He aha hoki to matou awangawanga, to matou koanga, to matou karauna o te haringa? Ehara oti i a koutou i te aroaro o to tatou Ariki a Ihu Karaiti i tona taenga mai?

20 Ko koutou hoki to matou kororia to *matou* haringa.

UPOKO 3.

MO konei ra te taea te *aroha* te pehi, i pai matou kia mahue ko *matou* anake i Atene;

2 A ka tonoa a Timoti, to matou hoa, te minita o te Atua, to matou hoa mahi i te rongo pai o te Karaiti, kia wakakahangia ai koutou, kia wakamarietia ai ki to koutou wakapono:

3 Kia kua ai tetahi e waka-ngauenetia ki enei mate: e matau ana hoki koutou kua motuhia matou ki tenei.

4 I a matou hoki e noho ana i a

koutou, kua korerotia atu ki a koutou meake matou mate; i pena ano hoki, ka rongo nei hoki koutou.

5 Mo konei ra te taea taku *aroha* te pehi, i tonoa e a hau kia rongo ai a *hau* ki to koutou wakapono, kei wakawaia pea koutou e te kai wakawai, a ka mauman ta matou mahi.

6 Tena ko tenei ka tae mai nei a Timoti ki a matou i a koutou, a ka oti te korero pai ki a matou to koutou wakapono me te aroha, tenei ia koutou te mahara pai ana ki a matou i nga taima katoa, ka hiahia ano kia kite i a matou, me matou hoki i a koutou:

7 Na konei matou i wakamarietia ai, e hoa ma, ki a koutou, ki to matou mate katoa, ki to *matou* tangi, ara na to koutou wakapono:

8 Ka ora nei hoki matou, ki te mea e u ana koutou ki te Ariki,

9 He wakapainga aha koia ta matou e ahei ai te ho ake ki te Atua mo koutou, mo te haringa katoa, e hari nei matou mo koutou i te aroaro o to tatou Atua;

10 I a matou e tohe ana ki te inoi i te po i te ao kia kite i o koutou kanohi, a kia wakakapia nga wahi o to koutou wakapono i hapa?

11 Na, ma te Atua to tatou Matua, ma to tatou Ariki hoki ma Ihu Karaiti e wakataki to matou ara ki a koutou.

12 A ma te Ariki koutou e wakaki e wakanui ki te aroha tetahi ki tetahi ki nga *tangata* katoa hoki, pera hoki me matou ki a koutou:

13 Kia wakakahangia ai o koutou ngakau i te tapunga, kia kua ai e riria, i te aroaro o te Atua to tatou Matua, a te taenga mai o to tatou Ariki a Ihu Karaiti me tona *hunga* tapu katoa.

UPOKO 4.

TENEI ake ano, e hoa ma, ka mea atu matou ka tohe atu ki a koutou, mo ta te Ariki a Ihu, kia tino tohe koutou ki te ritenga i tango ai koutou ki a matou, ki te tikanga e tika ai koutou te haere kia pai ai ki te Atua.

2 E matau ana hoki koutou ki nga ture i ho atu e matou ki a koutou i te Ariki i a Ihu.

3 Ko te hiahia hoki tenei o te Atua, ko to koutou wakatapu-nga, kia wakarere koutou i te puremu:

4 Kia matau ai koutou katoa kia waiho tona wahi ano i te tapunga i te honore;

5 Kaua ra i te tohenga o te hiahia, me ta nga Tauwiwi ekore nei e matau ki te Atua:

6 Kia kaua te tangata e hianga e tahae ki tona teina i tenei mea: mo te mea ko te Ariki te kai rapu utu mo enei katoa, me matou i korero i wakapuaki ki a koutou i mua.

7 Kihai hoki tatou i karangatia e te Atua ki te mea wakarihariha, otira ki te wakatapu-nga.

8 Mo konei ra ko ia e wakakino ana, ekore e wakakino i te tangata, otira i te Atua, nana nei i ho mai i tona Wairua Tapu ki a tatou.

9 Na, kahore a koutou mea e tuhituhi ai a hau ki a koutou ki te aroha ki nga hoa: ka oti hoki koutou te wakaako e te Atua kia aroha tetahi ki tetahi.

10 A e wakarite ana ano koutou i tenei ki nga hoa katoa i Make-ronia puta noa: ka mea atu ia matou ki a koutou, e hoa ma, kia tino tohe ki tenei mea;

11 Kia hiahia ki te noho marie, kia mea i a koutou mea, kia mahi ki o koutou ringaringa ake ano,

me matou i korero atu ki a koutou;

12 Kia haere tika ai koutou ki a ratou i waho, a kia kore ai koutou e mate ki tetahi mea.

13 Ekore a hau e hiahia, e hoa ma, kia kuware koutou ki a ratou kua moe, kia kaua ai koutou e tangi, pera hoki me era atu kahore nei ta ratou wakaaro pu-mau.

14 Ki te mea ra e wakapono ana tatou kua mate a Ihu kua ara ake ano, waihoki ka arahina mai e te Atua a ratou e moe ana i roto i a Ihu.

15 E korero ana hoki matou i tenei ki a koutou i te kupu o te Ariki, ko tatou e ora nei, e waiho nei mo te taenga mai o te Ariki ekore e haere i mua o ratou kua moe.

16 Mo te mea e heke iho ano te Ariki i te rangi ki te karanga, ki te reo o te tino anahera, ki te tere o te Atua: a ko te hunga kua mate i roto i a te Karaiti e ara ki mua:

17 Hei reira ko tatou e ora nei e waiho nei ka tangohia ngatahi-tia atu me ratou i nga kapua, ki te tutaki ki te Ariki i te rangi: a ka penei ano te noho tonu ki te Ariki.

18 Mo konei ra kia wakamarie-tia tetahi e tetahi ki enei kupu.

UPOKO 5.

KO nga taima ia ko nga po, e hoa ma, kahore a koutou mea e tuhituhi atu ai a hau ki a koutou.

2 E matau pu ana hoki koutou, e haere mai ana te ra o te Ariki, ano he tahae i te po.

3 Ka mea hoki ratou, He rangi-marietanga he oranga; ko reira pa ai te mate wakarere ki a ratou, pera me te mamae ki te wahine hapu; a ekore ratou e oma.

4 Ehara ia koutou, e hoa ma, i te *hunga* noho pouri, e rokohina ai koutou e taua ra, ano e te tahae.

5 He tamariki koutou katoa no te maramatanga, he tamariki no te ra: ehara tatou i te po, ehara i te pouritanga.

6 Mo konei ra aua rawa tatou e moe, pera me era atu; otira kia mataara tatou kaua e iinu.

7 Ko ratou hoki e moe ana e moe ana i te po; ko ratou e haurangi ana e haurangi ana i te po.

8 Ko tatou ia te *hunga* o te ra kaua tatou e iinu, kia kakahuria te arai o te wakapono o te aroha; a hei potae te awangawanga ki te oranga.

9 Mo te mea kahore tatou i waiho e te Atua mo te riri, otira kia wiwi ki te oranga e *ahu mai* i to tatou Ariki i a Ihu Karaiti,

10 I mate nei mo tatou, he mea ra kia ora tahi ai tatou me ia, ahakoa ara tatou, ahakoa moe ranei.

11 Mo konei ra kia wakamarie tetahi i tetahi, kia wakakaha tetahi i tetahi, me koutou e mea nei.

12 Na, ka mea atu matou ki a koutou, e hoa ma, kia mahara ki a ratou e mahi nei i roto i a koutou, e tohutohu ana i a koutou i te Ariki, e wakaako ana i a koutou;

13 A kia nui wakaharahara a koutou wakaaro ki a ratou i te aroha, mo ta ratou mahi. Kia man ta koutou rongo ki a koutou ano.

14 Ka mea atu matou ki a kou-

tou, e hoa ma, korerotia te *hunga* ekore e rongo, wakamarietia te *hunga* ngakau rahirahi, puritia te *hunga* ngoikore, kia manawanui ki nga *tangata* katoa.

15 Kia tupato kei ho atu he kino mo te kino e tetahi ki tetahi; otira me wai tonu ki te pai, ki a koutou, ki nga *tangata* katoa ano hoki.

16 Kia hari tonu.

17 Kei wakamutua te inoi.

18 Kia wakawetai mo nga *mea* katoa: ko te hiahia hoki tenei o te Atua i a Karaiti Ihu mo koutou.

19 Kei tineia te Wairua,

20 Kaua e wakakino a nga poropititanga.

21 Wakamatauria nga *mea* katoa; kia u ki te pai.

22 Kia neke atu koutou i te ahua katoa o te kino.

23 A ma te Atua ano o te rangimarietanga e tino wakatapu koutou; a kia tiakina to koutou wairua, me te hinengaro me te tinana kia kino kore ai a te taenga mai o to tatou Ariki i a Ihu Karaiti.

24 E pono ana te kai karanga i a koutou, a mana ano e wakaoti.

25 E hoa ma, kia inoi koutou mo matou.

26 Kia owa atu koutou ki nga hoa katoa ki te kihi tapu.

27 E mea atu ana a hau ki a koutou mo ta te Ariki, kia korerotia tenei pukapuka ki nga hoa tapu katoa.

28 *Kia noho* i a koutou te atawai o to tatou Ariki i a Ihu Karaiti. Amine.

KO TE

PUKAPUKA TUARUA O PAORA TE APOTORO

KI TE

HUNGA O TEHARONIKA.

UPOKO 1.

NA Paora ratou ko Hirawanu, ko Timoti, ki te hahi o te hunga o Teharonika, i roto i te Atua to tatou Matua, i te Ariki hoki i a Ihu Karaiti:

2 Hei atawai mo koutou, hei maunga rongo, no te Atua to tatou Matua, raua ko te Ariki a Ihu Karaiti.

3 E tika ana kia wakawetai tonu matou ki te Atua mo koutou, e hoa ma, e pai ana ano, mo te mea ra e kake haere ana to koutou wakapono, a e nui ana te aroha o koutou katoa o tetahi ki tetahi;

4 Koia hoki matou nei ano ka wakakororia ai mo koutou ki nga hahi o te Atua, mo to koutou manawanuitanga me te wakapono i o koutou wakatoinga katoa, i nga matenga ano hoki e pa nei ki a koutou:

5 He tohu *tenei* ki te wakawanga tika o te Atua, kia paingia ai koutou mo te rangatiratanga o te Atua e mate nei koutou:

6 No te mea he *mea* tika ki te Atua kia utua he mate ki te *hunga* e mate nei koutou;

7 A ki a koutou e mate nei hei okiokinga tahi me matou, i te wakakitenga mai o te Ariki a

Ihu i te rangi me nga anahera o tona kaha,

8 I tana tukunga ki te riri ki te kapura mura i a ratou ekore e matau ki te Atua, a ekore e rongo ki te rongo pai o to tatou Ariki a Ihu Karaiti:

9 E pangia ratou ki te riri, ki te matenga mutunga kore, no te aroaro o te Ariki, no te kororia hoki o tona kaha;

10 I tona taenga mai kia wakakororiatia ki tona *hunga* tapu, a kia wakapaingia ki a ratou katoa e wakapono ana i taua ra, no te mea hoki kua wakaponohia ta matou korero ki a koutou.

11 Mo konei matou ka inoi tonu ai mo koutou, kia paingia ai koutou e to tatou Atua mo *tenei* karangatanga, a kia wakaritea ai te hiahia katoa o tona painga, te mahi hoki o te wakapono i te kaha:

12 Kia wakakororiatia ai te ingoa o to tatou Ariki Ihu Karaiti i roto i a koutou, a ko koutou i roto i a ia, ki te ritenga o te atawai o to tatou Atua me te Ariki a Ihu Karaiti.

UPOKO 2.

NA, ka tohe atu matou ki a koutou e hoa ma, ki te haerenga mai o to tatou Ariki a Ihu

Karaiti, a ki to tatou huihuinga ki a ia,

2 Kia kua ai koutou e waka-
oioia wawetia i o *koutou* ngakau,
kia kua e wakararua ki te wai-
rua ranei, ki te kupu, ki te puka-
puka ranei, ano ra no matou, e
mea ana, ka tata te ra o te Ka-
raititi.

3 Kei hiangatia koutou e te ta-
ngata i tetahi mea: *ekore* hoki e
tae wawe mai, kia matua tae mai
te wakarereanga, a kia wakakitea
mai te tangata o te kino, te tama
o te wakamate;

4 Ko ia nei te wakatika ana te
wakakake ana i a ia ano ki a ia
katoa e meinga ana he Atua, he
mea karakia ranei; a ka noho ia
i te temepara o te Atua, ano he
Atua, e wakakite ana i a ia ano
hei Atua.

5 Ekore ranei koutou e mahara,
i a hau ano e noho ana i a kou-
tou, kua korero a hau i enei *mea*
ki a koutou?

6 A tenei ano ka matau kou-
tou ki te *mea* e pupuri ana, kia
wakakitea mai ai i tona taima
ano.

7 E mahi nei hoki te kino nga-
ro: otira ko ia e pupuri ana aia-
nei e *pupuri ano*, kia puta mai ra
ano ia i waenganui.

8 Ko reira wakakitea mai ai
taua *tangata* kino, ma te Ariki
ia e wakahemo ki te ha o tona
mangai, mana ia e wakahahore
ki te putanga o tona taenga
mai:

9 Ko te taenga mai o taua *ta-
ngata* e rite ana ki te mahinga a
Hatana, i te kaha katoa, i nga to-
hu, i nga mea wakamiharo o te
teka,

10 Me te hianga katoa o te hara
i roto i a ratou e mate; mo te
mea kihai ratou i tango ki te aro-
ha o te pono, kia wakaorangia ai
ratou.

11 A mo konei ka tonoa ai ki a
ratou e te Atua te mahinga o te
he, kia wakapono ai ratou ki te
teka:

12 Kia wakamatea ai ratou ka-
toa kahore i wakapono ki te
pono, otira kua wakapai ki te
kino.

13 Na, e tika ana kia waka-
wetaiti tonu matou ki te Atua mo
koutou, e hoa ma, *te hunga* e aro-
ha nei te Ariki, no te mea kua
wiriwiria koutou e te Atua no te
timatanga mo te oranga, ki te wa-
katapunga o te Wairua ki te wa-
kapono o te pono:

14 Kua karangatia koutou ki
taua *mea* ki to matou rongo pai,
kia wiwi ai koutou ki te korori-
ria o to tatou Ariki a Ihu Ka-
raititi.

15 Mo konei ra kia tu koutou, e
hoa ma, kia puritia nga tukunga
iho i wakaakona ai koutou, ki te
kupu ranei, ki o matou puka-
puka ranei.

16 Na, ma to tatou Ariki ano a
Ihu Karaiti, ma te Atua to tatou
Matua, nona te aroha ki a tatou, a
nana i ho mai te wakamarietanga
mutunga kore, me te awangawa-
nga pai i te atawai,

17 Mana e wakamarie o koutou
ngakau, mana koutou e wakau i
te kupu me te mahi pai katoa.

UPOKO 3.

TENEI ake ano, e hoa ma, kia
inoi koutou mo matou, kia
oma ai te kupu o te Ariki, a kia
wakakororiatia ai pera hoki me
tenci i a koutou:

2 A kia wakaorangia ai matou i
nga tangata tinihanga i *nga ta-
ngata* kino: kahore hoki he wa-
kapono o nga *tangata* katoa.

3 Otira e pono ana te Ariki,
mana koutou e wakau, mana e
tiaki i te kino.

4 Na, kua wakaaro matou ki te Ariki mo koutou, tenei koutou te mea ana, a ka meinga ano e koutou nga mea e korero ai matou ki a koutou.

5 A ma te Ariki e wakatika o koutou ngakau ki te aroha o te Atua, a ki te taringa ki a te Karaiti.

6 Na, ka korero atu matou ki a koutou, e hoa ma, ki te ingoa o to tatou Ariki a Ihu Karaiti, kia neke atu koutou i nga hoa katoa e haere ana i te he, te wakarite i te tukunga iho i tango ai koutou ki a matou.

7 E matau ana hoki koutou ki te tikanga e wakatau ai koutou ki a matou: kahore hoki matou i haere he i roto i a koutou;

8 Kihai ano hoki matou i kai noa i te taro o tetahi; otira i mahi matou ki te mahi ki te tohe wakauaua i te po i te ao, kei wakahohangia tetahi o koutou:

9 Ehara ra i te mea kahore he mana no matou, otira kia waiho ai matou hei tohu mo koutou kia wakatau ai koutou ki a matou.

10 I a matou hoki e noho ana i a koutou, i korero matou i tenei ki a koutou, ki te mea ekore e

pai tetahi *tangata* ki te mahi, kei kai ia.

11 Ka rongo ra matou tera etahi e haere he ana i roto i a koutou, ekore e mahi, otira e tango-tango noa ana i nga mea a te tangata ke.

12 Ka mea atu matou ki aua *tangata* pena, ka tohe atu ano mo ta to tatou Ariki a Ihu Karaiti, kia mahi marie ratou, kia kai i to ratou taro ano.

13 Na, kei hoha koutou, e hoa ma, i te meatanga i te pai.

14 Na, ki te mea ekore tetahi *tangata* e rongo ki to matou kupu i *tenei* pukapuka, waitohungia taua *tangata*, a kei huihuia koutou ki a ia, kia wakama ai ia.

15 A kei meinga ia, ano he hoa riri, otira wakaakona, ano he teina.

16 Na, ma taua Ariki o te marietanga e ho atu tonu ki a koutou te marietanga i nga mea katoa. *Kia noho* te Ariki ki a koutou katoa.

17 Ko te owatanga o Paora ki taku ringaringa ake, ko te tohu ia i nga pukapuka katoa: he mea penei taku tuhi tuhi.

18 *Kia noho* te atawai o to tatou Ariki a Ihu Karaiti ki a koutou katoa. Amine.

PUKAPUKA TUATAHI O PAORA TE APOTORO

KI A

TIMOTI.

UPOKO 1.

NA Paora, na te apotoro o Ihu Karaiti, i meinga e te Atua to tatou Kai wakaora, e te Ariki hoki e Ihu Karaiti to tatou wakaaro tumau;

2 Ki a Timoti taku tamaiti ake ano i te wakapono: Hei atawai, hei mahi tohutohu, hei maunga rongo *mou*, i te Atua to tatou Matua, i a Karaiti Ihu hoki to tatou Ariki.

3 Me a hau i mea atu ki a koe kia noho i Epeha, i a hau e haere ana ki Makeronia, kia korero ai koe ki etahi kia kua e wakaako i *nga mea* ke,

4 Kia kua e wakarongo ki nga mea tito noa, ki nga kauwau ro-roa ki nga tupuna, na reira ia he rapunga, kahore ia he tukunga iho no te Atua i te wakapono:

5 Na, ko te wakamutunga o te korero he aroha no te ngakau hara kore, no te hinengaro pai, no te wakapono kahore nei ona hianga:

6 Kua puta ke etahi i enei *mea*, a kua tahuri ano ki te korero hanga noa;

7 E hiahia ana ratou kia meinga hei kai wakaako o te ture; *heoi* ekore e matau ki ta ratou e korero nei, ki nga *mea* ranei e tohe nei ratou.

8 E matau ana ia tatou he *mea* pai te ture, ki te mea e tango tika te tangata ki taua *ture*;

9 E mahara ana tatou ki tenei, kihai meinga te ture mo te *tangata* tika, otira mo te *hunga* ture kore, ekore e rongo, mo te *hunga* kahore nei he Atua, mo te *hunga* hara, mo te *hunga* kahore i wakatapua, ekore e karakia, mo te kai kohuru i nga matua tane, i nga matua wahine, mo te kai kohuru i te tangata,

10 Mo te *hunga* puremu, mo te *hunga* moe tangata, mo te kai wakataurekareka i te tangata, mo te *hunga* teka, mo te *hunga* ekore e pono te oati, a ki te mea tera atu tetahi mea ekore e rite ki te wakaakoranga tika;

11 Ki te ritenga o te rongo pai wakakororia o te Atua e waka-paingia ana, kua pau nei te tuku ki a hau.

12 A ka wakawetai atu a hau ki a Karaiti Ihu to tatou Ariki i wakaahangia ai a hau, mona hoki i mea he *tangata* pono a hau, a kua waiho a hau ki te minitatannga;

13 A *hau* te *tangata* korero kino i mua, te tangata riri, te tangata waka-kino: otira kua tohungia a hau, no te mea i meinga e a hau i taku kuwaretanga i te wakatekanga.

14 Na, kua nui ke te atawai o to

tatou Ariki me te wakapono ano me te aroha i a Karaiti Ihu.

15 E pono ana te korero, a e pai ana kia tangohia e te tangata katoa, i haere mai a Karaiti Ihu ki te ao ki te wakaora i te *hunga* hara; a ko a hau ano te tino *tangata* hara.

16 Otiia na konei a hau i atawaihia ai, kia wakakitea ai e Ihu Karaiti te manawanuitanga katoa ki a hau ki mua, hei tohu mo te *hunga* e wakapono ki a ia amua mo te oranga tonutanga.

17 Na, mo te Kingi ora tonu ake ake ekore nei e kitea, mo te Atua ko ia anake te matau ana, *mona* te honore me te kororia ake ake ake. Amine.

18 Ka tukua e a hau ki a koe tenei korero, e Timoti *taku* tama, ki te ritenga o nga poropititanga i puta i mua mou, kia ma konei ka wawai ai koe i te wawai pai;

19 Kia mau koe ki te wakapono, ki te hinengaro pai; kua wakarerua nei e etahi, a kua tahuri to ratou wakapono:

20 No ratou a Haimenia raua ko Arakehanara; kua tukua raua ki a Hatana, kia wakaakona ai kia kaua e korero kino.

UPOKO 2.

KA mea atu a hau ki mua o nga mea katoa, kia wakaputaia he uinga, he inoinga, he tohenga, he wakawetainga, mo nga tangata katoa;

2 Mo nga kingi, mo nga rangatira katoa hoki: kia ata noho marie ai tatou i te wakapono katoa i te tikanga.

3 Ko te mea pai hoki tenei, ko te mea e manakohia ana i te aroaro o te Atua to tatou Kai wakaora;

4 Ko ia nei te hiahia ana kia wakaorangia nga tangata katoa, a

kia haere mai ki te matauranga o te pono.

5 Kotahi hoki te Atua, kotahi te kai wawao o te Atua o nga tangata, ko te tangata ko Karaiti Ihu;

6 Nana ano i ho atu i a ia ano hei utu mo nga tangata katoa, kia korerotia ai i tona taima ano.

7 Mo konei a hau i meinga ai hei karere, hei apotoro, (ka korerotia e a hau te pono i a te Karaiti, kahore aku teka;); hei kai wakaako mo nga Tauwi ki te wakapono ki te pono.

8 Na, e hiahia ana a hau kia inoi nga tangata i nga wahi katoa, kia wakamarokia nga ringaringa tapu, kia kaua he riri he pohehe.

9 Waihoki ko nga wahine kia wakakakahu i a ratou ki te kakahu pai, me te wakama ano me te mahara; kaua ia ki te upoko wiri, ki te koura, ki nga peara, ki te kakahu utu nui;

10 Otira ki nga mahi pai; ko te tikanga hoki tenei me nga wahine e korero ana ki te wakapono.

11 Kia wakamatau marie te wahine ki te wakarongo katoa.

12 Ekore e tukua e a hau te wahine kia wakaako, kia wakarangatira ranei ki te tane, otira kia noho marie.

13 I hanga hoki a Arama ki mua, me i reira ko Iwi.

14 Kihai ano hoki a Arama i wakawaia, ko te wahine ia i wakawaia, i taka ki te hara.

15 Otira ka wakaorangia ia ki te wanautanga o te tamaiti, ki te noho ratou i te wakapono, i te aroha, i te wakatapunga, i te mahara.

UPOKO 3.

EPONO ana te korero, Ki te mea ka hiahia tetahi ki te mahi pihopa, e hiahia ana ia ki te mahi pai.

2 Na, e tika ana kia hara kore te pihopa, he tahu no te wahine kotahi, *kia* wai wakaaro, *kia* mahara, *kia* noho tika, *kia* atawai ki nga tauhou, *kia* matau ki te wakaako;

3 *Kia* kaula e iinu i te waina, *kia* kaula e moto, *kia* kaula e tango ki te utu o te kino; otira *kia* rangimarie, *kia* kaula e wawai, *kia* kaula e apo i te moni;

4 *Kia* tohutohu tika ki tona ware, *kia* meinga ona tamariki kia rongo ki te tikanga katoa;

5 (Na, ki te mea ekore tetahi *tangata* e matau ki te tohutohu ki tona ware ano, me pehea ka tiaki ai ia i te hahi o te Atua?)

6 Kaula hei tauhou, kei waka-pehapeha pea ia a ka taka ia ki te wakawakanga o te rewera.

7 A *kia* pai te korero mona no te *hunga* i waho; kei taka hoki ia ki te korero kino ki te mahanga hoki o te rewera.

8 Ko nga minita hoki *kia* tika, *kia* kaula e korero rua, *kia* kaula e iinu i te waina nui, *kia* kaula e tango ki te utu o te kino;

9 *Kia* pupuri ki te ngaronga o te wakapono ki te ngakau ma.

10 A *kia* matua wakamatauria anei; hei reira ratou minita ai, i te mea e hara kore ana.

11 Ko a ratou wahine hoki *kia* tika, *kia* kaula e wakaape, *kia* wai wakaaro, *kia* pono i nga *mea* katoa.

12 *Kia* meinga nga minita hei tahu no te wahine kotahi, *kia* tohutohu pai ki nga tamariki me o ratou ware.

13 Ko ratou hoki i pai te minitanga, ka wiwi mo ratou ano he haerenga pai, he tino maiatanga hoki i te wakapono ki a Karaiti Ihu.

14 *Kia* tuhituhi atu a hau i enei *mea* ki a koe, i a hau e wakaaro ana *kia* haere wawe atu ki a koe;

15 A ki te wakarua a hau, *kia* matau ai koe ki te tikanga e tika ai koe *kia* noho i te ware o te Atua, ko ia ia ko te hahi o te Atua ora, hei tutohu hei unga mo te pono.

16 A *kua* wakaape te korero, he nui te ngaronga o te wakapono: *Kua* wakakitea mai te Atua i te kikokiko, *kua* wakatikaia i te Wairua, *kua* kitea e nga anahera, *kua* kauwautia ki nga Tauwi, *kua* wakaponohia i te ao, *kua* tangohia ake ki te kororia.

UPOKO 4.

NA, e korero pu ana te Wairua, hei nga taima o te wakamutunga ka haere ke ai etahi i te wakapono, ka wakarongo ai ki nga wairua wakahe, ki nga wakaakoranga o nga rewera;

2 E korero teka ana i te hianga; *kua* utongatia o ratou hine-ngaro;

3 E riri ana kei marena, e *mea* ana ano *kia* wakarerea nga kai i hanga e te Atua *kia* tangohia me te wakawetai ano e te *hunga* wakapono e matau ana ki te pono.

4 Mo te mea e pai ana nga mea hanga katoa a te Atua, a ekore e ahei *kia* wakarerea, i te mea e tangohia ana me te wakawetai ano:

5 Ka wakatapua hoki ki te kupu o te Atua ki te inoi.

6 Ki te wakaakona e koe enei *mea* ki nga hoa, he minita pai koe no Ihu Karaiti, he mea wanaigai ki nga kupu o te wakapono me te wakaakoranga pai i arumia e koe.

7 Na, wakarerea nga kauwau kino me a te ngoingoi, *kia* wakamatamaturia koe ki te karakia.

8 He painga nohinohi hoki to te wakamatauranga o te tinana: tena ko te wakapono e pai ana mo nga *mea* katoa, kei reira hoki

nga korero o te oranga o naianei nei, mo amua noa atu hoki.

9 E pono ana te korero, a e pai ana kia tangohia e te tangata katoa.

10 Koia hoki matou ka mahi ai, a ka wakakinoa nei, no te mea kua wakaaro matou ki te Atua ora, ko ia nei te Kai wakaora o nga tangata katoa, ko te tino Kai wakaora ia o te hunga waka-pono.

11 Me korero enei mea me wakaako.

12 Kei wakakinongia tou taitamarikitanga e tetahi; otira kia meinga koe hei taurira mo te hunga waka-pono, i te kupu, i te noho, i te aroha, i te wairua, i te waka-pono, i te tikanga.

13 Kia pumau koe ki te korero pukapuka, ki te kauwau, ki te wakaako, kia tae atu ra ano a hau.

14 Kei waiho kia takoto noa te mea homai noa i roto i a koe, kua ho mai nei ki a koe ki te poropititanga, me te waka-panga o nga ringaringa a nga kaumatua.

15 Kia wakaaro koe ki enei mea; kia tau koe ki enei mea; kia kitea ai tou koninga atu i nga mea katoa.

16 Kia mahara koe ki a koe ano, ki te wakaakoranga hoki; kia pumau koe ki enei mea: ka mea hoki koe i tenei, ka wakaora ngatahi koe i a koe ano, i a ratou hoki e wakarongo ana ki a koe.

UPOKO 5.

KAUA e tino riri ki te kaumatua, otira me tohe atu, ano he matua; ko nga taitamariki hoki, ano he teina;

2 Ko nga ruruhi, ano he matua wahine; ko nga wahine taitamariki, ano he tuwahine, i te tika-nga katoa.

3 Wakahonoretia nga pouaru, nga pouaru pono raia.

4 Na, ki te mea he tamariki, he mokopuna ranei a tetahi pouaru, kia wakamatau ratou ki mua kia wakaaro tika ki to ratou ware, a kia wakahokia he utu ki nga matua: ko te mea pai hoki tenei ko te mea e manakohia ana i te aroaro o te Atua.

5 Na, ko te pouaru pono kua mahue nei, e wakaaro ana ia ki te Atua, a e tohe ana ano ki nga inoinga ki nga karakiatanga i te po i te ao.

6 A ko ia e noho takaro ana, ahakoa ora e mate ana.

7 Ko anei mea kia korerotia, kia kore ai ratou e riria.

8 Na, ki te mea ekore tetahi tangata e wakaaro ki ona, ki a ratou ano o tona ware, kua wakakahoretia e ia te waka-pono, a e kino ke atu ana ia i te tangata wakateka.

9 Kia wiriwiria te pouaru i ono nei tekau ona tau, he wahine no te tangata kotahi;

10 He wahine e korerotia ana ana mahi pai; ki te mea kua wangaia ia i te tamariki; ki te mea kua puritia e ia nga tauhou; ki te mea kua horoia e ia nga wae-wae o te hunga tapu; ki te mea kua atawai ia ki te hunga mate; ki te mea kua wakatau ia ki nga mahi pai katoa.

11 Me wakarere nga pouaru taitamariki: ka hiahia hoki ratou puta ke i te Karaiti, ka mea ano kia marenatia;

12 Ka wakawakia ano hoki ratou, mo te mea kua wakarerea to ratou waka-pono o mua.

13 A ka wakamatau ano ki te noho mangere, i te mea e haereere ana ki nga ware; a haunga ano te noho mangere, ka kororero ano, ka mea ki ta tera tangata mahi, ka korero i nga mea ekore e tika.

14 Koia a hau ka mea ai kia marena nga pouaru taitamariki, kia wanau i te tamariki, kia tiaki i o ratou ware, kia kaua e ho atu ki te hoa riri tetahi mea hei pa-kanga mo te tawai.

15 Kua tahuri ke hoki ehinu i muri i a Hatana.

16 Me he mea he pouaru a te-tahi tangata wakapono, wahine wakapono ranei, kia ho atu e ia he mea ma ratou, a kei wakara-rua te hahi; kia ho atu ai e te hahi ki nga pouaru pono.

17 Kia nui te honore mo nga kaumatua e tohutohu pai ana, eao ia mo ratou e mahi ana i te kupu i te wakaako.

18 E mea ana hoki te karaipi-ture, Kua koe e here i te mangai e te okiha e patu ana i te witi. A, E pai ana ma te kai mahi topa utu.

19 Kaua e tango ki te waka-paenga mo tetahi kaumatua, kia meinga raia i te aroaro o nga kai wakapono tokorua, tokotoru ranei.

20 Kia riria te hunga hara i te aroaro o nga tangata katoa, kia matakau ai era atu hoki.

21 Ka mea atu a hau i te aroaro o te Atua, ki to te Ariki a Ihu Karaiti, ki to nga anahera wiri-wiri, kia wakaritea enei mea te paingia tetahi i tetahi, kaua tetahi mea e meinga hetia.

22 Kei wakapakia wawetia nga ringaringa ki tetahi tangata, kaua e uru ki nga hara o te tangata ke: kia tiakina koe kia hara kore.

23 Kati koe te inu i te wai, otira, me ipu tetahi wahi waina mo tou puku mo ou mate hoki e hono tonu ana.

24 Ka kitea wawetia nga hara o ehinu tangata, a e tae wawe atu ki te wakawa; e arumia ana eta-hi e nga hara i muri.

25 Waihoki ko nga mahi pai e kitea wawetia ana; a ko nga mea kihai pena ekore e ahei kia huna.

UPOKO 6.

KO nga pononga katoa e here-here ana, kia mahara ratou e tika ana te honore katoa mo o ratou rangatira, kei korerotia ki-notia te ingoa o te Atua me te wakaakoranga.

2 A ko ratou i nga rangatira wakapono, kei wakakino no te mea he hoa no ratou aua rangatira; otira kia wakapononga ano, no te mea e wakapono ana ratou, e arohaina ana, e wiwi ngatahi ana ki te mea pai. Me wakaako enei mea me tohe.

3 Ki te mea ka wakaako ke te-tahi, a ekore e wakaae ki nga kupu ora, ki a to tatou Ariki a Ihu Karaiti, ki te wakaakoranga e rite ana ki te wakapono;

4 E wakapehapeha ana ia, te matau ki tetahi mea, otira e turo-rotia ana ki nga mea e uia ana, ki nga wawaiakupu, no konei te hae, te wawai, nga korero kino, nga wakaaro kino,

5 Nga korerorero he o nga tangata ngakau kino, kahore nei he pono i a ratou, e mea ana ratou he taonga te wakapono: me haere ke koe i aua tangata.

6 A he taonga nui ano te wakapono hui tahi ki te ngakau tatu.

7 Kahore hoki he mea i mauria mai e tatou ki te ao, a he pono ano ekore e ahei te mau atu i te-tahi mea.

8 Na, he kai a tatou he hipoki kia tatu tatou ki enei mea.

9 Ko te hunga e hiahia ana kia wai taonga ka taka ratou ki te wakawainga, ki te reti, ki te tini o nga hiahia kuware, wakamate, e wakatohuria ai nga

tangata ki te mate ki te ngaronga.

10 Ko te aroha ki te moni te putake o nga kino katoa: ko etahi e hiahia ana ki taua *mea*, kua haere ke i te wakapono, a kua werohia ratou e ratou ano ki nga mamae maha.

11 Na, me oma koe i enei *mea*, e te tangata o te Atua; anga atu koe ki te tikanga, ki te wakapono, ki te pono, ki te aroha, ki te manawanui, ki te ngakau marie.

12 Wawaitia te wawai pai o te wakapono, me tango te oranga tonutanga i karangatia ai koe, a kua wakina e koe te wakinga pai i te aroaro o nga kai wakapono tokomaha.

13 Ka mea atu a hau ki a koe i te aroaro o te Atua te kai waka-ora i nga *mea* katoa, i te aroaro hoki o Ihu Karaiti, nana nei i wakapono te wakinga pai i te aroaro o Ponotio Pirato:

14 Kia wakarite koe i te ture nei, te wai hara, te wai riringa, taea noatia te wakakitenga mai o to tatou Ariki a Ihu Karaiti:

15 E wakakitea mai i tona tai-ma ano e te Kaha, ko ia anake te wakapaingia ana, ko te Kingi ia

o nga kingi ko te Ariki o nga ariki;

16 Nona anake te oranga tonutanga, e noho ana ia i te marama-tanga ekore e tatangia; kahore ia i kitea e tetahi o nga tangata, ekore ano hoki e ahei te kitea: mona te honore me te kaha ake ake ake. Amine.

17 Mea atu ki te hunga taonga i tenei ao, kei wakakake o ratou ngakau, kia kua e wakawirinaki ki te pahuhutanga o te taonga, otia ki te Atua ora, ko ia hoki hei ho mai nui ki a tatou kia wi-wi ki nga *mea* katoa;

18 Kia hanga pai, kia hono tonu te *mea* i nga mahi pai, kia pai ki te tuwa, kia ho atu ki tetahi ki tetahi;

19 Kia tohungia mo ratou he unga pai mo amua, kia tango ai ratou ki te oranga tonutanga.

20 E Timoti, tiakina te mea kua tukua nei ki a koe, tahuri ke koe i nga korero hianga, kino, i nga totohe hoki o te *mea* e takaia nei he matauranga:

21 Ko etahi e wakamatau ana ki taua *mea*, kua he ke i te wakapono. Kia tau te atawai ki a koe. Amine.

PUKAPUKA TUARUA O PAORA TE APOTORO

KI A

TIMOTI.

UPOKO 1.

NA Paora, na te apotoro o Ihu Karaiti i meinga e te hiahia o te Atua, ki te ritenga o te korero o te oranga i a Karaiti Ihu,

2 Ki a Timoti *taku* tamaiti aroha: Hei atawai *mou* hei mahi tohutohu, hei maunga rongo, no te Atua te Matua, no Karaiti Ihu hoki to tatou Ariki.

3 Ka wakawetai atu a hau ki te Atua, ko ia nei taku e karakia no aku tupuna iho ki te hinengaro atea, no te mea ekore e mutu taku maharatanga ki a koe i aku inoinga i te po i te ao;

4 E hiahia pu ana a hau kia kite i a koe, i a hau e mahara ana ki ou roimata, kia wakakiia ai a hau i te hari;

5 E mahara ana a hau ki te wakapono tika i a koe, i tau ki tou tupuna ki a Roihi i mua, ki tou matua wahine hoki ki a Unaiki; a mea ana ano a hau ki a koe hoki.

6 Koia a hau ka wakamahara ai ki a koe kia wakautia te homaitanga a te Atua i roto i a koe, i *iro mai* na te wakapanga o aku ringaringa.

7 Kahore hoki te Atua i ho mai ki a tatou i te wairua o te mataku: otira ko to te kaha, ko to te aroha, ko to te ngakau ora.

8 Mo konei ra kei wakama koe i te korerotanga ki to tatou Ariki, kua ano hoki e *wakama* i a hau tona herehere: otira me uru koe ki nga mate o te rongo pai ki te ritenga o te kaha o te Atua;

9 Nana tatou i wakaora, a nana ano i karanga ki te karanga tapu, ehara raia i te ritenga o a tatou mahi, otira ki te ritenga o tona wakaaro ake me *tona* atawai, kua ho mai nei ki a tatou i roto i a Karaiti Ihu no mua atu o te timatanga o te ao;

10 A kua wakakitea mai nei na te wakakitenga o to tatou Kai wakaora a Ihu Karaiti, nana nei i wakakahore te mate, a kua wakakitea mai te oranga me te nutanga na te rongo pai:

11 Mo konei a hau i meinga ai hei kai kauwau, hei apotoro, hei kai wakaako i nga Tauwi.

12 Ko te mea tenei e mate nei a hau ki enei *mate*: he ahakoa ra ekore a hau e wakama: e matau ana hoki a hau ki taku i wakapono ai, a e wakapono ana a hau ka kaha ia ki te tiaki i taku i tukua *ki a ia* mo taua ra.

13 Puritia te ahua o nga kupu tika, i rongo ai koe ki a hau, me te wai wakapono me te wai aroha i a Karaiti Ihu.

14 Te mea pai i tukua *ki a koe*

tiakina ki te Wairua Tapu e noho ana i roto i a tatou.

15 Kua matau koe ki tenei, kua tahuri ke i a hau ratou katoa i Ahia; no ratou a Paikeru-ha raua ko Heremokeni.

16 Kia tohungia te ware o Onihipora; he maha hoki ana wakawaka i a hau, a kihai ia i wakama i taku mekameka:

17 Otira i a ia i Roma i tino rapua a hau e ia a i kitea.

18 Kia ho atu e te Ariki ki a ia kia kite ia i te mahi tohu no te Ariki i taua ra: a ko nga mea i minita mai ai ia ki a hau i Epeha, kua matau pu i a koe.

UPOKO 2.

E TAKU tamaiti, kia kaha koe i te atawai i roto i a Karaiti Ihu.

2 A ko nga mea i rongu ai koe i a hau ki nga kai wakapono tokomaha, tukua enei mea ki nga tangata pono e matau ai te wakaako ki era atu.

3 Na, kia wakamanawanui koe ki nga mate, ano ra he hoia pai no Ihu Karaiti.

4 Ko te tangata e wakahoia ana ekore e raruraru ki nga mahinga o te ao, kia pai ai ia ki te tangata i meinga ai ia hei hoia.

5 A ki te mea ka totohe tetahi, ekore ia e potaea ki te karauna, i te mea ekore e tika tana totohe.

6 E tika ana kia matua mahi te kai mahi me i reira ka wakamataui ai i nga hua.

7 Wakaaroa nga mea e korero nei a hau; na, ma te Ariki e ho atu ki a koe he matauranga ki nga mea katoa.

8 Kia mahara koe ki a Ihu Karaiti i wakaarahia i te mate, no te momo o Rawiri, ki te ritenga o taku rongu pai:

9 I taua rongu pai ka pangia a hau e te kino herehere noa, ano

he tangata mahi kino; otira ekore e herea te kupu o te Atua.

10 Mo konei a hau ka manawanui ai ki nga mea katoa mo te hunga wiriwiri, kia wiwi ai hoki ratou ki te oranga i roto i a Karaiti Ihu me te kororia mutunga kore.

11 Ka pono te korero: ki te mea ka mate tahi, ka ora tahi hoki tatou me ia:

12 Ki te mea ka mate tatou, ka wakakingitia ngatahitia me ia: ki te mea ka wakakahore tatou, ka wakakahoretia hoki tatou e ia:

13 Ahakoa te wakapono tatou, e pono tonu ana ia: ekore ia e ahei te wakakahore i a ia ano.

14 Wakamaharatia ratou ki enei mea, me mea atu i te aroaro o te Ariki kia kaua e wawai ki nga kupu, te mea ekore rawa e pai, mo te wakahenga anake o te hunga e wakarongo ana.

15 Tohea kia wakakite pai koe i a koe ano ki te Atua, hei kai mahi ekore e wakama, e wehe-wehe tika ana i te kupu o te pono.

16 Wakarerea ra nga korero kino, nga korero tinihanga: e kake haere hoki ki te nuinga o te hara.

17 A e kai ano to ratou kupu, ano he tupua: no ratou a Haime-niu raua ko Piritu;

18 Kua he ratou ki te pono, e mea ana kua pahure ke te aranga mai; a ka wakaputaia ketia te wakapono o etahi.

19 Ahakoa ra e tu ana te turinga u o te Atua, a ko tona hiri tenei, Kua matau te Ariki ki ona. A, Kia wakarerea te hara e nga tangata katoa e wakahua ana i te ingoa o te Karaiti.

20 Na, tera ano kei te ware nui haunga ano nga kapa koura me nga kapa hiriwa, otira ko nga mea rakau hoki me nga mea paru; a

ko etahi mo te honore, ko etahi mo te honore kore.

21 Na ki te mea e tahia enei *mea* e tetahi tangata i roto ano i a ia, hei mea ia mo te honore, ka oti te wakatapu a e pai ana mo nga mea o te rangatira, ka oti te wakarite mo te mahi pai katoa.

22 Oma ke koe i nga hiahia taitamariki; anga atu koe ki te tika, ki te wakapono, ki te aroha, ki te rangimarietanga, koutou tahi ko te *hunga* e karanga atu ana ki te Ariki i te ngakau pai.

23 Wakarerea nga tohenga tinihanga, me nga *tohenga* kuware, kia mahara hoki ko aua mea hei wakatupu wawai.

24 Na ekore e pai kia wawai te pononga o te Ariki, otira kia ngawari ki nga *tangata* katoa, kia matau ki te wakaako, kia manawanui ki nga kino,

25 Kia wakaako marie i te hunga e totohe ana, me kore te Atua e ho atu ki a ratou he ripe-nata hei matauranga ki te pono;

26 A kia ora ake ai ratou i te reti o te rewera, a ratou i hopukina oratia e ia ki tona hiahia.

UPOKO 3.

KIA matau koe ki tenei, hei nga ra o te wakamutunga nga taima wakamate.

2 E aroha hoki nga tangata ki a ratou ano, e aroha ki te moni, e wakapehapeha, e wakaupa ratou, e korero kino, ekore e rongu ki nga matua, ekore e wakawetai, ekore e tapu,

3 Ekore e aroha, ekore e hohou i te rongu, e wakapae, ekore e pehi i te ngakau, e kawu i te riri, ekore e pai ki nga *tangata* pai,

4 E tuku i te *tangata*, e hikaka, e wakatuma, e aroha ki te takarounui ke atu i te aroha ki te Atua;

5 Ko te ahua o te wakapono kei a ratou, e wakakahore ana ia i

tona kaha: me tahuri ke koe i aua *tangata*.

6 No tenei *hunga* a ratou e tomo atu ana ki nga ware, a e herehere ana i nga wahine kuware, e taimahatia nei ki nga hara, e arahina nei ki nga hiahia maha,

7 E wakamatau tonu nei, a ekore rawa e ahei kia tae atu ki te matauranga o te pono.

8 Pera hoki me Hani raua ko Hamapiri i wawai ki a Mohi, waihoki e wawai ana enei ki te pono: he *hunga* kua kino ke te hinengaro, ekore e paingia mo te wakapono.

9 Otira ekore ratou e kake haere: e kitea hoki ta ratou kuwaretanga e nga *tangata* katoa, me ta taua *hunga* i kitea.

10 Na, kua wakamatau koe ki taku wakaakoranga, ki *taku* rite-nga, ki *taku* wakaaro, ki *taku* wakapono, ki *taku* taringa roatanga, ki *taku* aroha, ki *taku* manawanuitanga,

11 Ki *oku* riringa, ki *oku* mate i pa mai ki a hau i Anatioka, i Ikoniuma, i Raihitara; ki nga wakatoinga i mate ai a hau: a i wakaorangia a hau e te Ariki i aua *wakatoinga* katoa.

12 A e *wakatoia* katoatia te hunga e hiahia ana kia noho wakapono ki a Karaiti Ihu.

13 Na, e kake haere ki te kino nga tangata kino me nga *tangata* makutu, e wakahe ana ratou, a e wakahehia ana.

14 Kia mau pu koe ki nga *mea* i wakaakona ai, i tino matau ai koe, e mahara ana hoki koe ki a ia i wakaakona ai koe;

15 A no *tou* tamarikitanga kua matau koe ki nga karaipiture tapu, ma reira koe ka wakamaharitia ai ki te oranga, ma te wakapono ki a Karaiti Ihu.

16 No te ha o te Atua te karaipiture katoa, a e pai ana mo te wakaakoranga, mo te riringa, mo

te wakatikanga, mo te wakaakorange ki te tikanga:

17 Kia rite ai te tangata o te Atua, he mea wakarite ki te mahi pai katoa.

UPOKO 4.

NA, ka mea atu a hau *ki a koe* i te aroaro o te Atua, raua ko te Ariki a Ihu Karaiti, mana nei e wakawa te *hunga* ora me te *hunga* mate a tona wakakitenga mai a tona rangatiratanga;

2 Kanwautia te kupu; tohea i nga taima pai, i nga taima kino; kia riri, kia wakawa, kia tohe ki te manawanuitanga katoa ki te wakaako.

3 E tae mai hoki te taima ekore ai ratou e tuku i te wakaakorange tika: otira ki te ritenga o a ratou hiahia ka apohia mo ratou he kai wakaako, he taringa reka-reka hoki o ratou;

4 A e wakaanga ke ratou i nga taringa i te pono, ka anga atu ano ki nga mea tito noa.

5 Na, kia mataara koe i nga mea katoa, kia manawanui ki nga riringa, mahia te mahi a te kai kauwau i te rongo pai, wakaputaia putia tou minitanga.

6 Tenei ra a hau ka ringihia nei, kua tata ke te taima o taku haerenga atu.

7 Kua wawaitia e a hau te wawai pai, kua oti i a hau taku omanga, kua rite i a hau te wakaapo:

8 Tenei ake ano, ka tohungia moku te karuna o te tikanga, e ho mai ki a hau e te Ariki, e te kai wakawa tika i taua ra: a haunga ano a hau, ki a ratou katoa hoki e hiahia ana ki tona wakakitenga mai.

9 Kia hohoro te haere wawe mai ki a hau:

10 Kua wakarerea a hau e Rimaha, e aroha ana hoki ia ki te-

nei ao, a kua riro ki Teharonika; kua riro atu a Kerekeha ki Karatia, a Taituha ki Raramatia.

11 Ke Ruka anake i a hau. Ka mau koe ki a Maka, ka arahina mai e koe: e pai ana hoki ia ki a hau mo te minitanga.

12 Kua tonoa e a hau a Tikiku ki Epeha.

13 Ka haere mai koe mauria mai te koroka i mahue i a hau i Toroa i a Karapuha, me nga pukapuka, me nga hiako hoki.

14 He maha nga kino a Arehanera te kai mahi parahi i mea mai ai ki a hau: ma te Ariki ia e utu ki te ritenga o ana mahi:

15 Kia tupato hoki koe ki a ia; he rahi hoki tana totohe ki o matou kupu.

16 I taku korerotanga tuatahi kahore he tangata i noho ki a hau, otira i wakarere katoa ratou i a hau: kei wakairia ki a ratou.

17 Ahakoa ra i tu tahi mai ki a hau te Ariki, a nana a hau i wakakaha; kia wakaputaia putia ai te kauwau e a hau, kia rongo katoa ai nga Tauwiwi: a kua wakaorangia a hau i te mangai o te raiona.

18 A e wakaora te Ariki i a hau i te mahi kino katoa, a e wakaora ano ia ki tona rangatiratanga i te rangi: mana te kororia ake ake ake. Amine.

19 Kia owa atu ki a Pirihika raua ko Akaira, me te ware o Onehipora.

20 Kua noho a Eratuba i Koriniti: i mahue i a hau a Toropima i Miritu e mate ana.

21 Kia hohoro kia haere mai keiwa puta te hotoke. Ka owa atu ki a koe a Upuruha, a Purena, a Rainuha, a Karauria, me nga hoa katoa.

22 Kia noho te Ariki a Ihu Karaiti ki tou wairua. Kia tau te atawai ki a koutou. Amine.

PUKAPUKA O PAORA TE APOTORO

KI A

TAITUHA.

UPOKO 1.

NA Paora, na te pononga o te Atua, te apotoro o Ihu Karaiti ki te ritenga o te wakapono o te *hunga* wiriwiri o te Atua, me te matauranga o te pono ki te tika o te wakapono;

2 Mo te wakaaro ki te oranga tonutanga, i korerotia i mua atu o te ao e te Atua ekore nei e teka;

3 A kua wakakite nei ia i tona kupu i ona taima ano, ki te kawautanga kua tukua nei ki a hau ki te ritenga o te ture o te Atua to tatou Kai wakaora;

4 Ki a Taituha, taku tino taimaiti i te wakapono nui: Hei atawai *mou*, hei mahi tohutohu, hei maunga rongo, no te Atua te Matua, no te Ariki hoki no Ihu Karaiti to tatou Kai wakaora.

5 No konei koe i waiho ai e a hau i Kiriti, kia wakatikaia ai e koe nga mea mahue, a kia wakaritea ai he kaumatua ki ia pa ki ia pa, me a hau hoki i wakarite ki a koe:

6 Me he mea tera tetahi kahore nei he korero kino mona, he hoa no te wahine kotahi, he tamariki wakapono ona, ekore e korerotia ki te kino, ekore e tutu.

7 E tika ana hoki ko te pihopa kia hara kore, me te tuari o te

Atua; *kia* kua e wakaaro tonu ki a ia ano, *kia* kua e ririri, *kia* kua e iinu, *kia* kua e papatu, *kia* kua e rapu ki te taonga kino;

8 Otira *kia* pai ki te pupuri i te manuhiri, *kia* aroha ki nga tangata pai, *kia* ata wakaaro, *kia* tika, *kia* tapu, *kia* pehi i ona hiahia;

9 Kia pumau ki te kupu pono e rite ana ki te wakaakoranga, *kia* ahei ai ia te korero ki te wakaakoranga tika, a *kia* riri ai ki te *hunga* e totohe ana.

10 He tokomaha hoki te *hunga* ekore e rongo, e korero noa ana, e wakawai ana, ko ratou ia o te kotinga;

11 Na, *kia* kutia o ratou waha, ko ratou hei wakahoro i nga tino ware, e wakaako ana i nga mea ekore e tika, mo te taonga kino.

12 I mea tetahi o ratou, he poropiti no ratou ake, Teku tonu nga Kiriti, he kararehe kino, he kopu ngoikore.

13 Ka pono tenei korero. Mo konei ra tino riria ratou, *kia* tika ai ratou i te wakapono;

14 *Kia* kua ai ratou e wakarongo ki nga kupu tito a nga Hurai, ki nga ture a nga tangata, e waka puta ke ana i te pono.

15 E ma ana nga mea katoa ki te *hunga* ma: tena ki te *hunga* e

poke ana, e wakateka ana, kahore he *mea* ma; otira kua poke to ratou ngakau me te hinengaro.

16 E *mea* ana ka matau ratou ki te Atua; a e wakakahoretia ana ia ki nga mahi, he *mea* wakarihariha ratou, ekore e rongo, a e kinongia ana mo te mahi pai katoa.

UPOKO 2.

NA, mau e korero nga *mea* e rite ana ki te wakaakoranga tika:

2 Kia wai wakaaro nga koroheke, *kia* kaua e kakata, *kia* mahara, *kia* tika te wakaono, te aroha, te manawanuitanga.

3 Waihoki *kia* noho nga rurui ki te tikanga o te tapu, *kia* kaua e wakapae, *kia* kaua e wakaponongatia ki te waina nui, *kia* wakaako i nga *mea* pai;

4 Kia wakamaharatia ai nga wahine taitamariki *kia* aroha ki o ratou tane, *kia* aroha ki nga tamariki,

5 *Kia* mahara, *kia* hara kore, *kia* noho ki o ratou ware, *kia* pai, *kia* rongo ki o ratou tane, kei korerotia kinotia te kupu o te Atua.

6 Me korero hoki ki nga taitamariki *kia* mahara.

7 *Kia* wakakitea koe hei tauira mo nga mahi pai i nga *mea* katoa: *kia* wakakitea he tikanga i te wakaako, he kanohi ekore e kakata, he tapunga,

8 *Kia* wakakitea te kupu tika ekore nei e riria, *kia* wakama ai te tangata e wakatika mai ana, te wai kino e korero ai ia mo koutou.

9 *Kia* rongo nga pononga ki o ratou rangatira, *kia* pai ki o ratou i nga *mea* katoa; te wakahoki mai i te kupu;

10 Te tahae, otira *kia* wakakitea mai te wakaono pai katoa; *kia* wakapaia ai te wakaakoranga

o te Atua to tatou Kai wakaora i nga *mea* katoa.

11 *Kua* puta mai hoki ki nga tangata katoa te atawai wakaora o te Atua,

12 *Ko ia* hei wakaako i a tatou *kia* wakarere i te kino, me nga hiahia o te ao, *kia* noho mahara tatou, *kia* noho tika, *kia* noho wakaono i tenei ao;

13 *Kia* tatari ki te wakaaro wakahari, me te wakakitenga mai o te kororia o te Atua nui, ko ia ia ko to tatou Kai wakaora ko Ihu Karaiti;

14 *Kua* ho atu ano ia i a ia ano mo tatou, *kia* hokona ai tatou i te hara katoa, a *kia* wakapaia ai he hunga mona ake ano, he hunga totohe ki nga mahi pai.

15 Korerotia enei *mea*, a *kia* tohe ano, *kia* riri me te kaha katoa ano. Kei wakakino tetahi tangata i a koe.

UPOKO 3.

WAKAMAHARATIA ratou *kia* rongo ki nga rangatiratanga ki nga kaha, *kia* rongo ki nga rangatira, *kia* hohoro ki te mahi pai katoa,

2 *Kia* kaua e korerotia kinotia tetahi tangata, *kia* kaua e wawai, *kia* tuku noa i te *mea*, *kia* wakakitea te marietanga katoa ki nga tangata katoa.

3 I kuware hoki tatou i mua, kihai tatou i rongo, i wakahehia, i wakapononga tatou ki te tini o nga hiahia o nga takaro, i noho tatou i te mauahara, i te hae, i wakariharihangia, a i kino tetahi ki tetahi.

4 Otira i te wakaputanga mai o te painga o te aroha o te Atua to tatou Kai wakaora,

5 Ehara i nga mahi tika i mahia e tatou, otira ki te ritenga o taua mahi tohu i wakaorangia tatou, ki te horoinga o te wanautanga

houtanga, me te wakahoutanga o te Wairua Tapu ;

6 I ringihia nuitia ki runga i a tatou mo ta Ihu Karaiti to tatou Kai wakaora ;

7 Kia wakatikaia ai tatou ki tona atawai, kia mo tatou ai te kainga ki te ritenga o te wakaaro ki te oranga tonutanga.

8 Ka pono te korero, a e hiahia ana a hau kia korero koe ki enei mea, kia wakaaro te *hunga* kua wakapono ki te Atua kia mahi i nga mahi pai. Ko nga mea pai enei e wai tukunga iho ana mo nga tangata.

9 Otira me wakarere nga uinga hianga, me nga kauwau ki nga tapuna, me nga wawai, me nga totohe ki te ture ; kahore hoki he tukunga iho o aua mea, he mea hanga noa.

10 Me wakarere te tangata e wehewehe ana muri iho i te wa-

kaakoranga tuatahi me te tuarua ;

11 Kia mahara ano kua waka-putaia ketia taua *tangata*, a e hara ana, he mea wakawa e ia ano.

12 Ka tonoa e a hau ki a koe a Aratemaha, a Tikiku ranei, hei reira koe hohoro ai te haere mai ki a hau ki Nikopori : kua mea hoki a hau kia noho ki reira i te hotoke.

13 Kia hohoro te tono mai i a Hinaha te kai wakaako o te ture, raua ko Aporo, kei mahue tetahi mea mo raua.

14 Kia wakaakona hoki o tatou *tangata* kia mahi i nga mahi pai mo nga mea e mate ai *ratou*, kia kua ai ratou e hua kore.

15 Ka owa atu ki a koe nga *hoa* katoa i a hau. Kia owa atu ki a ratou e aroha ana ki a matou i te wakapono. *Kia tau* te atawai ki a koutou katoa. Amine.

KO TE

PUKAPUKA O PAORA TE APOTORO

KI A

PIRIMONA.

NA Paora, na te herehere o Karaiti Ihu, na Timoti hoki te hoa, ki a Pirimona te *hoa* aroha, e mahi tahi nei me maua,

2 Ki a Apia hoki te *wahine* aroha, ki a Arakipuha to maua hoa hoia, ki te hahi hoki i tou ware :

3 Hei atawai mo koutou, hei maunga rongo, no te Atua to tatou Matua, no te Ariki hoki no Ihu Karaiti.

4 E wakawetai atu ana a hau ki taku Atua, i a hau e wakahua tonu ana i a koe i aku inoinga,

5 I a hau e rongo ana ki tou aroha, ki tou wakapono hoki ki te Ariki a Ihu, ki te *hunga* tapu katoa ;

6 Kia puta ai te tukunga atu o tou wakapono *ki era atu* hei waka-
kakitenga i te pai katoa i a koutou i a Karaiti Ihu.

7 He nui hoki to matou waka-

painga me te haringa ki tou aroha, no te mea kua wakaorangia te ngakau o te *haunga* tapu e koe, e hoa.

8 Mo konei ra, *ahakoa* he nui taku kupu i roto i a te Karaiti kia korero atu ki a koe te *mea* i tika,

9 Mo te aroha ra erangi kia inoi atu a hau, a hau a Paora te kaumatua, aianei nei te herehere o Ihu Karaiti.

10 Ka inoi atu a hau ki a koe mo taku tamaiti mo Onehimu, i wakatupuria e a hau i a hau e herehere ana:

11 I mua ra ehara ia i te pai mau, tena ko tenei hei pai ia mau maku:

12 Kua wakahokia ia e a hau: mau ra ia e tango, ara ko taku ngakan ake:

13 I hiahia ra a hau kia puritia ia ki a hau, kia minita ai ia ki a hau mou i nga hereherenga o te rongou pai:

14 Otira kihai a hau i pai kia mea i tetahi *mea* puta ke i tou ngakau; kei meinga tou pai, ano *he mea* i wakaauatua, otira me te *mea* e rite ana ki te hiahia.

15 Mo konei pea i haere ke ai ia i tetahi wahi, kia tango ai koe ki a ia ake tonu atu;

16 Ehara ia aianei i te pononga, otira nui ake i te pononga, he hoa aroha, ki a hau ano ia, a tera atu

ano ki a koe, i te kikokiko, i te Ariki hoki.

17 Na, ki te mea ki tau wakaaro ka uru tahi taua: tangohia ia, ano ko a hau.

18 Na, ki te mea kua kine ia ki a koe i tetahi *mea*, tera ranei tetahi mea au kei a ia, tuhituhia tenei ki a hau;

19 Kua tuhituhi a hau a Paora ki taku ringaringa, maku e wakaatu: te korero a hau ki a koe tera atu ia taku i a koe ko koe hoki.

20 Ae ra, e hoa, kia riro mai he pai i a koe i roto i te Ariki: wakaorangia taku ngakau i roto i te Ariki.

21 Noku i wakaono ki tou rongonga ka tuhituhi nei a hau ki a koe, e mahara ana a hau tera atu tau e mea ai i aku e korero atu nei.

22 Haunga ano tenei, me rapu e koe tetahi ware moku: e mea ana hoki a hau ka tukua atu a hau ki a koutou ki o koutou inoinga.

23 Ka owa atu ki a koe a Epa-para, taku hoa herehere mo ta Karaiti Ihu;

24 A Maka, a Aritaku, a Rimaha, a Ruka, aku hoa mahi.

25 *Kia tau* te atawai o to tatou Ariki a Ihu Karaiti ki o koutou wairua. Amine.

KO TE

PUKAPUKA O PAORA TE APOTORO

KI

NGA HIPERU.

UPOKO 1.

KUA korero te Atua ki nga matua i mua ki *te-reo o nga poropiti*, i nga wahi maha, i nga korerotanga maha,

2 Kua korero ano ia ki a tatou i enei ra wakamutunga ki *te-reo o te Tamaiti*, kua meinga nei ia hei rangatira o nga *mea* katoa, nana ano i hanga ai e ia te ao;

3 Ko ia te tiahotanga o te kororia, ko te tino ahua o tona ahua, e wakarite ana ia i nga *mea* katoa ki te kupu o tona kaha, muri iho i tana horoinga i o tatou hara, i noho ia i te *ringa* matau o te Nuinga i runga rawa;

4 Kua meinga ia kia pai ake i nga anahera, me ia hoki i wiwi ki te ingoa pai ake i a ratou.

5 I mea hoki ia ki tehea o nga anahera i mua, Ko koe taku Tamaiti, no naitanei koe i wakatupuria ai e a hau? A he korero ano, Ko a hau hei Matua ki a ia, ko ia hei Tamaiti ki a hau?

6 A ka mea ano i a ia e arahi mai ana i te wanau matamua ki te ao, e mea ana ia, Kia koropiko nga anahera katoa o te Atua ki a ia.

7 E mea ana ra ia ki nga anahera, E meinga ana ona anahera hei wairua, ko ona pononga hei muramura ahi.

8 *E mea ana ia* ki te Tamaiti, Mo ake tonu atu tou torona, e te Atua: he hepeta o te tikanga te hepeta o tou rangatiratanga.

9 Kua aroha koe ki te tikanga, kua mauahara koe ki te hara; na konei koe i wakawahia ai e te Atua, e tou Atua, ki te hinu o te haringa tera atu i ou hoa.

10 A, Nau ano, e te Ariki, i te timatanga i wakatakoto te wenua; ko nga rangi hoki nga mahinga a ou ringaringa:

11 Ko anei e pirau; ko koe ra te noho tonu: a ka tawitotia aua *mea* katoa me he kakahu;

12 A me he tatata ka waka-kopakopaia aua *mea*, ka waka-putaia ketia: ko koe ia te rite ana, ko ou tau ekore e hemo.

13 A ki tehea o nga anahera i mea ia i mua, E noho koe ki taku *ringa* matau, kia meinga ra ano ou hoa riri hei takahanga mo ou waewae?

14 He teka ianei he wairua waka-pononga ratou katoa, he mea tono ki te wakaminita mo te huinga meake nei wiwi ki te orange?

UPOKO 2.

MO konei ka tika ai kia tino tupato tatou ki nga *mea* kua rangona, kei rere atu pea tatou i aua *mea*.

2 Ki te mea hoki i u te kupu i korerotia e nga anahera, a i wakaritea te hara katoa me te turinga ki te utu tika;

3 Me pehea ka ora ai tatou ki te paopao tatou ki te oranga nui nei; i timataia te korero e te Ariki, a kua wakaukia ki a tatou e te hunga i rangona ai;

4 I te Atua hoki e wakaono tahi ana, ki nga tohu, ki nga mea wakamiharo, ki nga merekara maha, ki nga homaitanga o te Wairua Tapu, ki te ritenga o tona hiahia?

5 Ko te ao hoki meake nei kitea e korerotia nei e tatou kahore ano i waiho i raro i nga anahera.

6 Otira kua korerotia e tetahi i tetahi wahi, kua mea, He aha te tangata e mahara ai koe ki a ia? te tama ranei o te tangata e tiro-tirohia ai ia e koe?

7 Kua meinga ia e koe kia tua nohinohi iho i nga anahera; kua karaunatia ia e koe ki te kororia ki te honore, a kua meinga ia hei rangatira mo nga mahi a ou ringaringa:

8 Kua waiho e koe nga *mea* katoa i raro i ona waewae. Na, i nga *mea* katoa e waiho ana i raro i a ia, kahore i mahue tetahi *mea* kihai nei i waiho i raro i a ia. Otira kahore ano tatou i kite noa i nga *mea* katoa kua waiho i raro i a ia.

9 Ka kite raia tatou i a Ihu, i meinga kia tua nohinohi iho i nga anahera mo te matenga i te mate, kua oti te karauna ki te kororia ki te honore; kia pangia ai ia ki te mate mo te *tangata* katoa i te atawai o te Atua.

10 I tika hoki mona, mona nei nga *mea* katoa, a nana ano nga *mea* katoa, kia wakaritea ki nga mate te rangatira o to ratou oranga, i a ia e arahi ana i nga tamarihi tokomaha ki te kororia.

11 Na, ko ia e wakatapu ana ko

ratou hoki e wakatapua ana no te *ahua* kotahi *ratou* katoa: mo konei ekore ia e wakama kia karangatia ratou hei teina,

12 E mea ana ia, Maku e korero tou ingoa ki aku teina, ka waiata a hau ki a koe i waenganui o te hahi.

13 E mea ana ano, Ka u pu a hau ki a ia. E mea ana ano, Na, ko a hau me nga tamariki i ho mai e te Atua ki a hau.

14 Mo konei ra no te mea kua wiwi nga tamariki ki te kikokiko ki te toto, waihoki kua pera ia te wiwi tahi me ratou; kia wakakahoretia ai ki te mate a ia nona nei te kaha o te mate, ko ia ia ko te rewera;

15 A kia wakaorangia ai e ia a ratou i meinga mo te herehere i to ratou oranga katoa na te wehi o te mate.

16 Kihai ano hoki ia i tango ki nga anahera; otira i tango ia ki te wanau o Aperahama.

17 No konei i tika ai kia wakaritea ia ki ona teina i nga *mea* katoa, kia meinga ai ia hei tohunga atawai hei *tohunga* pono i nga *mea* o te Atua, kia utua ai nga hara o te iwi.

18 I te mea hoki i mamae ia i a ia i tohetoha, e kaha ana ia ki te wakakaha i a ratou e tohea ana.

UPOKO 3.

MO konei, e *aku* hoa tapu, e te hunga e wiwi tahi ana ki te karanga i te rangi, wakaaroa te Apotoro te Tino Tohunga o to tatou wakaaetanga, a Karaiti Ihu;

2 I pono nei ki a ia i meinga ai ia, me Mohi hoki i tona ware katoa.

3 E tika ana hoki kia nui ake te kororia o tenei *tangata* i ta Mohi, no te mea hoki, ka nui ake to te kai hanga i te honore o te ware.

4 E hanga ana hoki nga ware

katoa e tetahi *tangata*; ko te Atua ia te kai hanga o nga *mea* katoa.

5 A i pono hoki a Mohi i tona ware katoa, me he pononga, hei wakaponotanga mo nga *mea* e korerotia;

6 Ko te Karaiti ia me he tamaiti ki tona ware ake; ko tona ware ano hoki tatou, ki te mea ka u tatou te pupuri i te maia-tanga me te wakaputanga o te wakaaro pumau te mutunga ra ano.

7 Mo konei ra (me ta te Wai-rua Tapu e mea ana, Hei aianei ki te wakarongo koutou ki tana reo,

8 Kua e wakapakea o koutou ngakau, pera me te wakaohokanga i te riri, i te ra o te tohenga i te koraha:

9 I o koutou matua i tohe mai ki a hau, i wakamatau i a hau, a i kite ano ratou i aku mahi i nga tau ewa tekau.

10 Koia a hau i wakatakariri ai ki tana wakatupuranga, i mea ano a hau, E he tonu ana ratou i te ngakau; kahore ano hoki ratou i matau ki aku ara.

11 Koia a hau i oati ai i taku riri, Ekore ratou e tapoko ki taku okiokinga.)

12 Kia tupato, e hoa ma, kei takoto pea i roto i tetahi o koutou te ngakau kino o te wakateka, i te mea ka puta ke i te Atua ora.

13 Otira kia korerorero koutou ki a koutou ano i tenei ra i tenei ra, i te mea ka meinga ai ko aianei; kei wakapakea pea tetahi o koutou ki te hianga o te hara.

14 Ka wiwi hoki tatou ki a te Karaiti, ki te mea ka u tatou te pupuri i te timatanga o te pumautanga taea noatia te mutunga;

15 I te mea hoki e korerotia ana, Hei aianei ki te wakarongo

koutou ki tana reo, kua e wakapakea o koutou ngakau, pera me te wakaohokanga i te riri.

16 Ko wai koia ratou i wakaoho i te riri i to ratou rongonga ai? Ehara koia i a ratou katoa i haere mai i Ihipa i a Mohi?

17 A ko wai te *hunga* i wakatakariri ai ia i nga tau ewa tekau? ehara ianei i a ratou i hara, no ratou nei nga koiwi i marere i te koraha?

18 A ko wai te *hunga* i oati ai ia, ekore ratou e tapoko ki tona okiokinga? ko ratou ia kihai nei i wakapono.

19 A ka kite tatou kihai ratou i ahei te tapoko atu ki te wakateka.

UPOKO 4.

MO konei ra kia matakau tatou, ka waiho nei he korero kia tapoko *tatou* ki tana okiokinga, kei mea tetahi o koutou kia mahue ki muri.

2 I kauwautia hoki matou ki te rongo pai rite tahi me ratou: otira kihai wai painga mo ratou te kupu i rangona, kahore hoki i wakananua ki te wakapono i a ratou i rangona ai.

3 E tapoko ana hoki ki te okiokinga tatou kua wakapono, me tana i mea, Me a hau i oati i taku riri, ekore ratou e tapoko ki taku okiokinga: ko te *okiokinga* ia i nga mahi i wakaotia i te wakatakoranga o te ao.

4 Kua penei hoki tana korero ki te *ra* witu i tetahi wahi, Kua okioki te Atua i te ra witu i ana mahi katoa.

5 A i tenei *wahi* ano, Ekore ratou e tapoko ki taku okiokinga.

6 Na, no te mea ka waiho ko etahi kia tapoko ki reira, a ko ratou i kauwautia ki te rongo pai i mua kihai tapoko i te wakateka:

7. (Kua motuhia ano hoki tetahi

ra, *Hei aianei*, i a ia e mea ana i a Rawiri, i muri i tana taima; pera me te *mea* kua korerotia, Hei aianei ki te wakarongo koutou ki tana reo, kua e wakapakea o koutou ngakan.

8 Na, ki te mea kua wai okioki nga ratou i a Hohua, ekore ano hoki ia a korero ki tetahi atu ra muri iho i enei *mea*.

9 Na, tenei ake ano he okioki nga mo te hunga o te Atua.

10 Ko ia hoki kua tomo ki tana okiokinga, kua okioki hoki ia i ana mahi, me te Atua i *okioki* i ana mahi.)

11 Mo konei ra kia wakaauaua tatou kia tapoko ki taua okiokinga, kei hinga tetahi i taua taurira o te wakateka.

12 E ora ana hoki te kupu o te Atua, e mahi ana i roto, erangi ia e koi ana i te hoari katoa koi taha rua, a e ngoto ana motumotu noa te hinengaro me te wairua, nga ponapona me te waimongamonga, a e wakawa ana i nga wakaaro me nga hiahia o te ngakau.

13 A kahore he mea e ngaro ki tona aroaro: e takoto kau ana e hura ana nga *mea* katoa ki ona kanohi, mana nei tatou e waka-wa.

14 No te mea ra he tino tohunga nui to tatou, kua tomo atu nei ki nga rangi, ko Ihu te Tamaiti o te Atua, kia mau pu tatou ki te korero.

15 Ehara hoki to tatou i te tino tohunga ekore e ahei te aroha ki o tatou ngoikoretanga; i waka-waia hoki ia i nga *mea* katoa ki te ritenga o tatou, he *ahakoa* ra kahore ona hara.

16 Mo konei ra kia haere maia atu tatou ki te torona o te atawai, kia wiwi ai tatou ki te mahi tohu, a kia kite ai tatou i te atawai hei wakakahanga mo te ngoikoretanga.

UPOKO 5.

K O te tino tohunga katoa hoki e tangohia nei i roto i nga tangata, e meinga ana me nga tangata i nga *mea* o te Atua kia mau atu ai ia i nga hoatutanga *tapu* i nga patunga tapu mo nga hara:

2 E ahei ana ano i a ia te atawai, ki a ratou e kuware ana e he ana; e muia ana hoki ia ki te ngoikoretanga.

3 A na konei i tika ai kia mamariria atu he *patunga tapu* mona ake ano mo nga hara, pera hoki me tana mo te iwi.

4 Ekore ano hoki tetahi e tango i te honore ki a ia ano, otira ko te tangata e karangatia ana e te Atua, pera hoki me Arona.

5 Waihoki kihai a te Karaiti i wakakororia i a ia ano, otira he tino tohunga karakia; otira ko ia i mea nei ki a ia, Ko koe taku Tamaiti, no naianei koe i wakatupuria ai e a hau.

6 Me ia hoki e mea ana i te wahi ke, He tohunga karakia koe mo ake tonu atu ki te ritenga o Merekihareka.

7 Ko ia nei i nga ra o tona kiko-kiko, ua mutu nga inoinga me nga uinga te wakaapuaki atu me te karanga nui me nga roimata ano ki a ia i kaha nei te wakaora i a ia i te mate, a i rangona ia i wakaorangia hoki i te wehi;

8 Ahakoa he Tamaiti, i wakaakona ia ki te wakarongo ki nga *mea* i mate ai ia;

9 A ka rite tonu i a ia nga rite-nga, ka meinga ia hei kai homai i te oranga tonutanga ki a ratou katoa e rongorongo ana ki a ia;

10 Ka huaina ia e te Atua hei tino tohunga karakia ki te ritenga o Merekihareka.

11 He maha a matou kupu ki a ia, he *tapu* uaua ki te korero, e hoi ana hoki o koutou taringa.

12 I te mea hoki i rite kia waiho koutou hei kai wakaako na te taima hoki, e meinga ana kia wakaakona ano koutou ko ehea ranei nga oroko timatanga o nga kupu o te Atua; a ka meinga koutou kia mate ki te waiu, kua ia ki te kai pakeke.

13 Ko te *tangata* katoa hoki e kai ana i te waiu e kuware ana ia ki te kupu o te tikanga: he potiki hoki ia.

14 Ko te kai pakeke ia mo nga kaumatua, kua taungatia nei o ratou hinengaro i te wakamataura-nga kia matau ki te pai ki te kino.

UPOKO 6.

MO konei ra ka mahue te kupu timatanga o te Karaiti, ho ake tatou ki te kaumatua-tanga; kua e takiruatia te waka-paparanga i te kowatu o raro, *ara* o te ripeneta i nga mahi mate, o te wakapono hoki ki te Atua,

2 O te wakaakoranga o nga iri-iringa, o te wakapanga o nga rir-ninga, o te aranga o *nga ta-ngata* mate, o te wakawakanga mutunga kore.

3 A ka mea tatou i tenei, ki te mea ka tukua e te Atua.

4 Ekore hoki e ahei *ko te hunga* kua kotahi nei to ratou wakama-ramatanga, kua wakamatau ki te mea homai i te rangi, kua wiwi ano ki te Wairua Tapu,

5 A kua wakamatau ki te kupu pai o te Atua, me nga merekara o te taima i meinga kia puta,

6 A kua hinga ke atu, *ekore ra* e ahei kia wakahoutia ratou ki te ripeneta; kua ripekatia houtia hoki mo ratou te Tamaiti o te Atua, a kua meinga kia tawaia nuitia.

7 Ko te wenua hoki, e inumia ana te ua e heke tonu ana ki reira, a e wakatupu ana i te ota-ota pai mo ratou i mahia ai, e wi-

wi ana ki te wakapainga i te Atua:

8 Otira *ko te wenua* e wakatupu ana i nga tataramoa i nga onga-onga e wakakinoa *ana*, e tata *ana* ki te tukunga ki te kino; ka tona wakamutunga he toronga.

9 Na, e mea ana matou, e *nga koo* aroha, e pai ake ana a koutou mea, e anga ana ki te orange, ahakoa matou ka penei atu te korero.

10 Kahore raia he he o te Atua kia wareware ki ta koutou mahi me te wakanaua o te aroha, i wakakitea mai e koutou mo tona ingoa, i a koutou i atawai ki te *hunga* tapu, a ka atawai nei ano.

11 E hiahia ana matou kia wakakite koutou katoa i taua tohe ano ki te pumantanga o te waka-aro taea noatia te mutunga:

12 Kia kua koutou e mangere, otira kia wakatau koutou i a ratou e wiwi ana ki nga korero oha na te wakapono na te manawau.

13 I te Atua hoki i korero oha atu ki a Aperahama, no te mea kahore tetahi nui atu e oati ai ia, i oati ia ki a ia ano,

14 I mea, Engaro ia i a hau e wakapai ana i a koe ka wakapai ano, i a hau e wakanui ana i a koe ka wakanui ano.

15 A wakamanawanui ana ia, i wiwi ia ki te korero oha.

16 E oati ana hoki nga tangata ki a ia e nui ake nei i a ratou: a ki a ratou ko te oati wakapono hei wakaoronganga o te ngangare-tanga katoa.

17 I taua *mea* ano, i te Atua e hiahia ana kia tino wakakitea ki te hunga e wiwi ki te korero oha te pumantanga o tana hiahia, i apitia e ia te oati:

18 Na, eruua nga mea pumau ekore ai e ahei te Atua te korero teka, kia wiwi ai tatou ki te haringa uekaha, a tatou ia kua oma

nei ki te pupuri i te wakaaro pu-mau e takoto ake nei :

19 Ka wiwi tatou ki taua *wakaaro*, ano he punga mo te wairua, mau tonu tupu tonu, e tapoko atu ana ki te *wahi* i roto o te arai ;

20 Kua tapoko atu a Ihu ki reira hei tutei mo tatou, kua meinga hoki hei tino tohunga karakia mo amua tonu atu ki te ritenga o Merekihereka.

UPOKO 7.

KO tenei Merekihereka hoki, te kingi o Harema, te tohunga karakia o te Atua i runga rawa, i tutaki nei ki a Aperahama i a ia e hoki, atu ana i te patunga i nga kingi, a i wakapai ki a ia ;

2 I ho atu e Aperahama ki a ia te wahi tuangahuru o nga *mea* katoa ; na ka wakamaoritia te *ingoa* ko te Kingi ia o te tikanga ka tahi, ko te Kingi o Harema ka rua, ko ia ia ko te Kingi o te maunga rongo ;

3 Kahore nei he matua tane, kahore he matua wahine, kahore i kauwautia ona tupuna, kahore he timatanga o ona ra, kahore he mutunga o tona oranga ; ka oti nei te wakarite ki te Tama o te Atua ; e noho tonu ana ia hei tohunga karakia.

4 Na, wakaaroa te nuinga o tenei *tangata*, i ho atu nei ki a ia te wahi tuangahuru o nga parakete papai e Aperahama te matua o te iwi.

5 A ko ratou o nga tamariki o Riwai, e wiwi nei ki te tohungatanga, he ture ano to ratou kia tango ki te wahi tuangahuru i te iwi ki te ritenga o te ture, ara, i o ratou teina, ahakoa i puta ake ratou i nga hope o Aperahama :

6 Otira ko ia kihai nei i kau-

wautia tona putake i a ratou, nana ano i tango ki te wahi tuangahuru i a Aperahama, a i wakapaingia e ia te *tangata* kua wiwi nei ki nga korero oha.

7 Na, ekore rawa e wakahawea, ko te *mea* iti te wakapaingia e te *mea* nui.

8 Na, i tenei wahi e tango ana ki te wahi tuangahuru nga tangata e mate ana ; otira i tera wahi e *tango ana ia*, e korerotia nei e ora ana ia.

9 A hei korero ano, na Aperahama a Riwai, e tango nei ki te wahi tuangahuru, i ho atu ai i te wahi tuangahuru.

10 I te hope hoki ia o tona matua, i te tufakinga o Merekihereka ki a ia.

11 Na, ki te mea na te tohungatanga o nga Riwaiti te tino tikanga, (na reira hoki te iwi i wiwi ai ki te ture,) he aha atu te mea e wakatika ai tetahi atu tohunga karakia ki te ritenga o Merekihereka, a kahore i huaina ki te ritenga o Arona ?

12 Ka wakaputaia ketia hoki te tohungatanga, engaro tera he putanga ketanga o te ture.

13 Ko ia hoki i korerotia ai enei *mea*, he hapu ke tana, kahore he tangata o taua *hapu* i wakapononga ki te ata.

14 E kitea ana hoki i puta ake to tatou Ariki i a Hura ; a kihai rawa taua hapu i korerotia e Mo-hi ki te tohungatanga.

15 A tenei ake ano te *mea* e tino kitea ana : ka wakatika ki te ahua o Merekihereka tetahi atu tohunga karakia,

16 Kihai nei i meinga ki te ritenga o te ture o te kupu kiko-kiko, otira ki te ritenga o te kaha o te oranga tonutanga.

17 E korero ana hoki ia, He tohunga karakia koe mo ake tonu atu ki te ritenga o Merekihereka.

18 Tenei ano hoki he wakaka-

horetanga o te ture o mua mo tona ngoikoretanga me tona painga koretanga.

19 Kahore ano hoki te ture i mea i tetahi *mea* kia tino tika, *erangi* ia te homaitanga i te wakaaro pumau e pai ake nei; ma reira tatou ka awi atu ai ki te Atua.

20 A no te mea kahore i mahue te kupu o te oati i *a ia i meinga hei tohunga karakia*:

21 (I mahue hoki te oati i a ratou i meinga hei tohunga karakia; tena ko tenei *i meinga* ia ki te oati e *ia* nana nei i mea atu ki a ia, Kua oati te Ariki a ekore ia e poka ke, He tohunga karakia koe mo ake tonu atu ki te ritenga o Merekihereka:)

22 No konei a Ihu i meinga ai hei kai wakamau mo tetahi kawenata pai ke atu.

23 A kua tokomaha ke era tohunga karakia, kahore hoki i tukua e te mate kia noho tonu:

24 Tena ko ia, no te mea e noho tonu ana ia ake ake, he tohungatanga tona ekore e pabure ke.

25 Mo konei hoki ka taea ai e ia te tino wakaora i a ratou e haere atu ana ki te Atua i a ia, e ora tonu ana hoki ia ki te inoi mo ratou.

26 I pai hoki kia penei te tino tohunga karakia mo tatou, *kia* tapu, *kia* kino kore, *kia* kaua e poka i te hara, *kia* motu ke i te hunga hara, a *kia* meinga ki runga ake i nga rangi;

27 Kahore hoki ia i meinga i nga ra katoa, pera me nga tino tohunga karakia, kia mau atu i nga patunga tapu, mo ona hara ake ki mua, hei reira mo nga *hara* o te iwi: kotahi hoki tona meatanga i tenei, i a ia i mau atu i a ia ano.

28 E meinga ana hoki e te ture nga tangata e ngoikore nei hei tino tohunga karakia; ko te kupu

ia o te oati, i muri mai nei o te ture, e *mea ana* i te Tamaiti kua tino tika nei ake tonu atu.

UPOKO 8.

NA, ko te tino o nga *mea* e korerotia ana *ko ia tenei*. E penei ana to tatou tino tohunga karakia, kua noho nei ki matau o te torona o te Nuinga i te rangi;

2 He minita no nga *mea* tapu, no te tapenakara pono, i wakaturia e te Ariki, ehara i te tangata.

3 E meinga ana hoki nga tino tohunga karakia katoa kia mau atu i nga mea ho atu noa i nga patunga tapu hoki: na konei hoki i tika ai kia wai mea hoki tenei *tangata* e mau atu ai.

4 Ki te mea hoki kei runga ia kei te wenua, ekore ia e meinga hei tohunga karakia, he tohunga karakia hoki era e mau atu ana i nga mea hoatu noa ki te ritenga o te ture:

5 E karakia ana hoki ratou ki te wakaritenga ki te ahua o *nga mea* i te rangi, me Mohi hoki i tohutohungia e te Atua i a ia meake hanga i te tapenakara: i mea hoki ia, Kia mahara kia hanga *nga mea* katoa ki te ritenga o te tauira i wakakitea mai ki a koe i te maunga.

6 Tenei raia kua wiwi ia ki te minitanga tino pai, he kai wawao hoki ia no te kawenata tino pai kua oti nei te wakamau ki nga korero tino pai.

7 Me he mea hoki kihai wai he taua *kawenata* o mua, ekore e rapua he wahi mo te rua.

8 Wakakino ana hoki ia i a ratou, ka mea atu ia, Na, e tae mai nga ra, e ai ta te Ariki, ka wakaritea e a hau he kawenata hou ki te ware o Ihairaira ki te ware o Hura:

9 Ehara ia i te ritenga o te ka-

wenata i meinga e a hau ki o ratou matua, i te ra i tango ai a hau ki to ratou ringaringa ki te arahi i a ratou i te wenua o Ihipa; no te mea kihai ratou i mau tonu ki taku kawenata, a kua wakarere hoki a hau i a ratou, e ai ta te Ariki.

10 Na, ko te kawenata tenei e mea ai a hau ki te ware o Iharaira i muri iho i era ra, e ai ta te Ariki; ka ho atu e a hau aku ture ki to ratou hinengaro, ka tuhituhia ano e a hau ki o ratou ngakau: a ko a hau hei Atua ki a ratou, a ko ratou hei iwi ki a hau:

11 A ekore ano hoki ratou e wakaako ko tetahi ki tetahi ki toa teina, e mea, Kia matau koe ki te Ariki: e matau katoa hoki ratou ki a hau, no te nohinohi o ratou puta nos atu ki te *tangata* nui o ratou.

12 Ka tohu hoki a hau ki a ratou he, ekore ano hoki e maharatia e a hau a ratou kino a ratou hara ake tonu atu.

13 I a ia e mea ana, He *kawenata* hou, kua tawitotia e ia te tuatahi. Na, ko te mea kua tawitotia kua koroheketia e tata ana ki te ngaronga.

UPOKO 9.

NA, he tikanga karakia a te *tapenakara* tuatahi, ko te wahi tapu hoki he mea hanga i te ao.

2 I hanga hoki te tapenakara; ko te tuatahi, i reira te turanga rama, me te tepara, me te taro i wakatakotoria; ka huaina tenei ko te wahi tapu.

3 Na, i tua o te rua o nga arai, ko te tapenakara e huaina ana ko te Tapu o nga wahi tapu;

4 I reira te heneha koura, me te aka o te kawenata i wakakapia katoatia ki te koura, i roto ano i

taua *mea* te oko koura i te mana, me te tokotoko o Arona i pihia ake, me nga papa o te kawenata;

5 Na, i runga atu i tenei nga Herupima o te kororia e waka-marumaru ana i te taupoki wakararie; na, ko ana *mea* ekore e tino korerotia e a hau aianei.

6 Na, i enei mea i penei te wakarite, ka tomo tonu nga tohunga karakia ki te tapenakara tuatahi, i a ratou e mea ana i nga karakia.

7 Tena ko te rua kotahi tomo-kanga i te tau *kotahi* o te tino tohunga karakia anake, a kihai mahue te toto i mauria atu mona, mo nga he hoki o te iwi:

8 I wakaaturina tenei e te Wairua Tapu, kiano te huarahi o te wahi tapu i wakakitea mai, i te tapenakara tuatahi e tu ana:

9 Hei tohu ano tenei taea noatia tenei taima, i mauria ai nga mea hoatu noa me nga patunga tapu, ekore nei e ahei te mea kia tino tika i toa hinengaro te *tangata* e karakia ana;

10 I nga kai anake, i nga inumanga, i nga horoinga maha, i nga tikanga o te kikokiko, he mea wakarite taea noatia te taima o te wakatikanga.

11 Otiia ka tae mai te Karaiti hei tino tohunga karakia mo nga *mea* pai e haere ake nei, i na tetahi tapenakara nui ake pai ake ano, ehara i te mea hanga ki te ringaringa, ehara raia i tenei hanganga;

12 Ehara i te toto o nga koati o nga kua kau, otira na ona toto ake ano i kotahi ai toa tapokoranga ki te wahi tapu, i te waka-oranga mutunga kore kua taea e ia.

13 Ki te mea hoki ma te toto o nga puru o nga koati, ma te pungarehu hoki o te kau, he mea uwiuwi ki a ratou e kino ana, ka

wakatapua ai hei wakama i te kikokiko:

14 Erangi ia ma nga toto o te Karaiti, nana nei, ki te Wairua ora tonu i mau atu a ia ano hara kore ano ki te Atua, e horoi to koutou hinengaro i nga hanga mate kia karakia ai *koutou* ki te Atua ora.

15 A no konei ia i meinga ai hei kai wawao mo te kawenata hou, i a ia ka mate hei wakaatu mo nga hara ki te kawenata tuatahi, kia tango ai ratou e karangatia ana ki te korero oha o te kainga tumau tonu.

16 I te mea hoki ka wai kawenata, e korerotia hoki te mate o te kai kawenata.

17 E u i nga tangata kua mate: ekore rawa hoki e u i te mea e ora ana te kai kawenata.

18 Koia hoki te mahue ai te toto i te wakatapunga o te *kawenata* tuatahi.

19 Ka oti hoki nga kupu katoa te korero e Mohi ki te iwi katoa ki te tikanga o te ture, ka tango ia ki nga toto o nga kuao kau o nga koati, me te wai, me te huruhuru wero, me te hihopa, ka uwiwi ki te pukapuka, ki te iwi katoa hoki,

20 Ka mea ia, Ko nga toto enei o te kawenata i meinga e te Atua ki a koutou.

21 A ka uwiwua te tapenakara me nga oko katoa o te minitanga ki nga toto ki taua ritenga ano.

22 A wahi iti ko nga *mea* katoa e horoia ana ki te toto ki te ritenga o te ture; a kahore he murunga hara i te mea kahore he ringihanga toto.

23 Na, i tika kia horoia ki enei *mea* nga wakaritenga o nga *mea* i te rangi; otira ko nga tino *mea* o te rangi *kia horoia* ki nga patunga tapu pai ake i enei.

24 Kahore hoki te Karaiti i tomo atu ki te wahi tapu i hanga ki te ringaringa, ki nga ahua o nga *wahi* pono; otira ki te tino rangi ano, kia kitea nei ano ia i te aroaro o te Atua mo ta-tou:

25 Kahore ano hoki kia taki-mahatia ai ona maunga atu i a ia ano, pera me te tino tohunga karakia e tomo atu ana ki te wahi tapu ia tau ia tau me nga toto ke ano;

26 Penei kua meinga kia maha ona matenga no te oroko hanganga o te ao: tena ko tenei kotahi tona wakakitenga mai i te mutunga o te ao mo te wakakahoretanga o te hara ki te patunga tapu ona ano.

27 A no te mea kua wakaritea ki nga tangata kia kotahi tonu te matenga, a muri iho i tenei te wakawakanga:

28 Waihoki kua kotahi te kawenga atu o te Karaiti ki te pikau i nga hara o te tini; a tenei ake ano te rua o ona wakakitenga mai hara kore ano hei wakaoranga ki a ratou e tatari ana ki a ia.

UPOKO 10.

HE atarangi *kau* ta te ture o nga *mea* pai e haere ake nei, ehara i te ahua pu o nga mea, ekore rawa e ahei te mea kia tika ratou e haere atu ana ki taua ture ki aua patunga tapu i mauria tonutia e ratou ia tau ia tau.

2 Penei ekore ranei e wakamutua aua *mea* te mau atu? no te mea hoki kahore atu he maharatanga ki nga hara a te hunga e karakia ana, i te mea kotahi te horoinga ka rite.

3 Otira i aua *mea* he wakamaharatanga ano ki nga hara ia tau ia tau.

4 Ekore hoki e ahei kia tango-

hia nga hara ki nga toto o nga puru o nga koati.

5 Mo konei ra i a ia e haere mai ana ki te ao, e mea ana ia, Kahore koe i ohia ki te patunga tapu ki te mea hoki e mauria atu ana, otira kua wakaritea he tinana moku:

6 Kahore koe i pai ki nga tahu-nga tapu ki nga *mea tapu* mo nga hara.

7 No reira a hau i mea atu ai, Na, ka tae atu a hau (ka oti hoki te tuhituhi moku i te upoko o te pukapuka,) ki te mea i tou hiahia, e te Atua.

8 Ka mea ia ki mua, Kahore koe i ohia kahore koe i pai ki te patunga tapu, ki te mea e mauria atu ana, ki nga tahuunga tapu, ki nga mea mo nga hara; ko ia enei *ko nga mea* e mauria atu ana ki te tikanga o te ture;

9 Me i reira ka mea atu ia, Na, ka tae atu a hau ki te mea i tou hiahia, e te Atua. Ka tangohia e ia te tuatahi, kia wakaukia ai te tuarua.

10 Na taua hiahia kua oti tatou te wakatapu ki te hoatutanga kotahi o te tinana o Ihu Karaiti.

11 A e tu ana nga tohunga karakia katoa, e minita ana i tenei ra i tenei ra, a kua tini ke nga maunga atu i aua patunga tapu ano, ekore rawa nei e tangohia nga hara ki aua mea:

12 Otira ka oti i a ia tetahi patunga tapu te mau atu mo nga hara, kua noho tonu ia i te ringa matau o te Atua;

13 A ka tatari ake nei ano kia waiho ra ano ona hoa riri hei takahanga mo ona waewae.

14 Na te kawenga atu kotahi hoki kua wakatikaia e ia mo ake tonu atu a ratou ka oti te wakatapu.

15 A e korerotia mai ana ano ki a tatou e te Wairua Tapu: muri iho hoki i a ia kua mea,

16 Ko te kawenata tenei e mea ai a hau ki a ratou i muri iho i era ra, e ai ta te Ariki, ka ho atu e a hau aku ture ki o ratou ngakau, ka tuhituhia ano e a hau ki o ratou hinengaro;

17 Ekore ano hoki e maharatia e a hau o ratou kino o ratou hara ake tonu atu.

18 Otira i te wahi e murua ai anei, kahore atu he maunga atu i te utu mo nga hara.

19 No te mea, e hoa ma, ka tukua noatia tatou kia tomo ki te wahi tapu ma nga toto o Ihu,

20 *Ra* te ara hou *ra te ara* ora, i hanga houtia e ia mo tatou, ra te arai, ko ia ia ko tona kikokiko;

21 *No te mea* hoki he tohunga karakia *to tatou* i runga i te ware o te Atua;

22 Kia awi atu tatou me te ngakau pono me te tumautanga o te wakapono, he mea uuiuiwi o tatou ngakau *kia ma ai* te hinengaro kino, he mea horoi te tinana ki te wai marama.

23 Kia mau tonu tatou ki te wakapuaki i te wakaaro pumau kua e wakangaueuetia; (e pono ana hoki ia nana nei te korero oha;)

24 A kia wakaaro tatou tetahi ki tetahi kia wakaohokia ki te aroha ki nga mahi pai:

25 A kei mahue te wakamenemenenga o tatou, pera me te hanga o etahi; otira kia wakamahara tatou *tetahi* i tetahi: a ko te mea e tino tohea ai tenei, ka kite hoki koutou i te ra e wakatata ana.

26 Ki te mea hoki ka wakanga-kau tatou kia hara muri iho i a tatou kua wiwi ki te matauranga o te pono, kahore atu tetahi patunga tapu i waiho mo nga hara,

27 Otiraia he awangawanga mataku o te wakawakanga, me te

riri o te ahi, e kainga ai nga hoa riri.

28 Ko ia i wakakahoretia ai te ture a Mohi kihai rawa i tohungia, i mate ano ia i te kupu a nga kai wakapono tokorua tokotoru ranei:

29 Kia pehea koia, ki a koutou wakaaro, te nui o te riri kino noa ake e wakaritea mo te tangata i takatakahia ai te Tamaiti o te Atua, i meinga ai hoki he mea noa te toto o te kawenata i wakatapua ai ia, a kua wakakino i te Wairua o te atawai?

30 E matau ana hoki tatou ki a ia nana nei i mea, Maku te riri, maku e wakautu, e ai ta te Ariki. A tenei ake ano, Ma te Ariki e wakawa tona iwi.

31 He mea matakua kia taka ki nga ringaringa o te Atua ora.

32 Otira kia mahara koutou ki nga ra o mua, i a koutou kua oti te wakamarama, i wakauaua koutou ki te wawai nui o nga mate;

33 Ko tetahi wahi, i a koutou i waiho hei matakita ki nga taunutanga ki nga mamae; ko tetahi wahi, i a koutou i meinga hei hoa mo ratou i peratia.

34 I mate tahi hoki koutou i aku herenga, a i hari koutou ki te murunga o a koutou taonga, e mahara ana hoki koutou tera mo koutou he taonga pai ake e mau tonu ana i te rangi.

35 Mo konei ra kua e wakarerea to koutou maia tangata, he rahi hoki tona utu.

36 He mea tika ano kia manawanui koutou, kia wiwi ai koutou ki te korero oha, ina rite i a koutou te hiahia o te Atua.

37 Kia potopoto kau ake ano, na, ko ia e haere mai ana e puta, a ekore ia e wakaroa.

38 Na, e ora te tangata tika i te wakapono: a ki te hoki tetahi, ekore taku wairua e pai ki a ia.

39 Na, ehara tatou i a ratou e hoki ana mo te mate; otira no ratou e wakapono ana mo te wakaoranga o te wairua.

UPOKO 11.

NA, ko te wakapono te tino tumautanga o nga mea e taria ana, ko te tohu o nga mea kahore nei i kitea.

2 Na konei hoki nga kaumatua i korerotia paitia ai.

3 Na te wakapono tatou ka matau nei kua hanga nga ao ki te kupu o te Atua, na, ko nga mea e kitea ana kihai hanga ki nga mea e tirohia nei.

4 Na te wakapono a Aperā i mau atu ai ki te Atua i te patunga tapu pai ake i ta Kaina, na reira ra i korerotia ai e tika ana ia, i te Atua e wakaare ana ki ona mea i ho atu: a na reira ano aha-ko mate tenei ia te korero nei.

5 Na te wakapono a Enoka i kawea ketia ai kia kaua ai ia e kite i te mate; a kahore ia i kitea, no te mea kua kawea ketia ia e te Atua: i mua hoki o tona kawenga ketanga kua korerotia e pai rawa ana ia ki te Atua.

6 Otira ki te kahore he wakapono ekore rawa e ahei kia pai ki a ia: e tika ana hoki mo te tangata e haere atu ana ki te Atua kia wakapono tera ano ia, a ho atu ana ia i te utu ki a ratou e tino rapu ana i a ia.

7 Na te wakapono a Noa, i muri iho i tana wakamaharatanga e te Atua ki nga mea kahore ano i kitea, i oho ai, i hanga ai i te aka hei wakaoranga mo tona ware; na reira ia i wakawa ai i te ao, a ka wiwi ano ia ki te tikanga e ahu mai ana i te wakapono.

8 Na te wakapono a Aperahama i rongo ai, i tona karangatanga kia haere ki te wahi meake riro i a ia hei kainga; a ka haere atu

ia, te matau ko hea tana e haere ai.

9 Na te wakapono ia i noho ai i te wenua i korerotia, ano *he wenua* ke, i noho ia i roto i nga teneti ratou ko Ihaka ko Hakopa, ona hoa wiwi ngatahi ratou ki taua korero:

10 I tatari hoki ia ki tetahi pa wai turanga, ko te Atua ia te kai hanga te kai mahi.

11 Na te wakapono hoki a Hara ano i wakakahangia ai i hapu ai ia, a ka wanau ia poka ke i te taima e nga tau, no te mea hoki ki tana wakaaro e pono ana te kai korero.

12 No konei hoki i wakatupuria ai e te *tangata* kotahi, a ko ia kua mate ke ki enei *mea*, *he momo* me nga wetu o te rangi te tini, a me te onepu i te taha o te moana ekore e taea te tatau.

13 I mate wakapono enei katoa, kihai ratou i wiwi ki *nga mea* kua korerotia, otira i kitea *aua mea* i tawiti, a wakapono ana, awi atu ana, ka wakaae ratou he hunga ke ratou he manene i runga i te wenua.

14 Ko te *hunga* hoki e ki ana i *aua kupu*, e wakakite pu ana ratou ko te wenua tupu ta ratou e rapu nei.

15 A me i mahara ratou ki taua *kainga* i haere atu ai ratou, penei kua atea te hokinga atu.

16 Tena ko tenei e ohia ana ratou ki te *kainga* pai atu, ara ki te rangi: koia hoki te Atua te wakama ai i a ratou kia karangatia ko to ratou Atua: kua taka hoki e ia tetahi pa mo ratou.

17 Na te wakapono a Aperahama i mau atu ai i a Ihaka, i tona wakamatautauranga: a i mauria atu tana *tamaiti* kotahi e te *tangata* i a ia nei nga korero,

18 I korerotia hoki ki a ia, Ka karangatia he momo mou i a Ihaka:

19 E wakaro ana ia e taea e te Atua te wakaara ahakoa i te mate, i riro mai hoki ia i reira i te ahua ano.

20 Na te wakapono a Ihaka i wakapai ai i a Hakopa raua ko Ihau mo *nga mea* e meinga amua.

21 Na te wakapono a Hakopa i wakapai ai i nga tamariki tokorua o Hohepa i tona matenga; a ka tuohu ia i runga i tona tokotoko.

22 Na te wakapono a Hohepa, i tona matenga, i wakamahara ai ki te haerenga atu o nga tamariki o Ihairaira; a korero ana ia ki ona weua.

23 Na te wakapono a Mohi, i muri iho i tona wanautanga, i huna ai e ona matua i nga marama etoru, i kite hoki raua he tamaiti ataahua ia; a kihai raua i matakau ki te ture a te kingi.

24 Na te wakapono a Mohi i tona kaumatuatanga, kihai pai kia meinga ko te tamaiti o te tamahine a Parao;

25 Erangirangi ki a ia kia wakakinoa tahitia me te hunga o te Atua, i te wiwi ki te haringa o te hara mo tetahi taima:

26 Ki a ia *hoki* ko te wakakino-nga o te Karaiti he taonga nui atu i nga taonga i Ihipa: i titiro ke hoki ia ki te utunga.

27 Na te wakapono ia i haere atu ai i Ihipa, a kihai ia i matakau ki te riri o te kingi: i wakamanawanui hoki, ano e kite ana ia i a ia ekore nei e kitea.

28 Na te wakapono ia i wakarite ai i te kapenga, me te ringihanga toto, kei pa hoki ki a ratou te kai wakamate i te wanau matamua.

29 Na te wakapono ratou i haere ai ra te Moana Wero, ano ra he *wenua* maroke: a wakamatauria ana e nga tangata o Ihipa taua *moana* ka horomia ratou.

30 Na te wakapono nga taiepa o

Heriko i horo ai, i mauri iho i te karapotitanga i nga ra ewitu.

31 Na te wakapono a Rahapa te wahine puremu kihai mate tahi me te hunga wakateka, nona i pupuri marie i nga tutei.

32 A kia aha ai a hau ka tohe ai ki te korero? ekore hoki e ranea te taima e korero ai a hau ki a Kireona, ki a Paraka, ki a Hamahona, ki a Hepata: ki a Rawiri, ki a Hamuera, me nga poropiti:

33 Na te wakapono ratou i toa ai ki nga rangatiratanga, i mahi ai ratou i te tikanga, i wiwi ai ki nga korero oha, i wakakuti ai i nga waha o nga raiona,

34 I tinei i te kaha o te ahi, i oma i te mata o te hoari, i ngoikore a i wakakahangia, i meinga kia kaha i te wawai, i mea i nga taua a nga Tauwiwi kia wati.

35 I tango nga wahine ki o ratou tupapaku ua oti te wakaara: ko etahi i wiua, a kihai tango ki te orange; kia wiwi ai ratou ki te wakaarahanga pai ke atu:

36 Ko etahi i wakamatau i nga tawai, i nga wiunga, i nga mekameka hoki, i te ware herehere:

37 I akina ratou ki te kowatu, i poroa ki te kani, i wakawaia, i mate i te patunga a te hoari: i haereere ratou *he mea wakakakahu* ki nga hiako hipi, ki nga hiako koati; i rawa kore ratou, i mae, i wakakinoa;

38. (Maumau ratou mo te ao:) i haereere ratou i waenga tahora, i nga maunga, i nga ana, i nga poka o te wenua.

39 Ko enei katoa i korerotia mo te wakapono, kihai wiwi ki te mea i korerotia:

40 Kua wakaaro hoki te Atua i tetahi *mea* pai atu mo tatou, kia kua ai ratou e meinga kia tino tika motu ke i a tatou.

UPOKO 12.

MO konei ra i tenei kapua nui o te kai wakapono e karapoti ana i a tatou, kia wakarere tatou i te taimahatanga katoa, me te hara hoki e hono ana te tohe, a kia manawanui tatou kia omakia te omanga e takoto ake nei,

2 Me titiro pu ki a Ihu te kai timata te kai wakaoti i te wakapono; nana nei, mo te haringa i takoto i tona aroaro, i wakamanawanui ki te ripeka, kihai nei i wakaaro ki te wakama, a kua noho ki matau o te torona o te Atua.

3 Wakaaroa hoki a ia, nana nei i wakamanawanui ki te wakakinonga o te hunga hara ki a ia, kei ngoikore koutou i o koutou ngakau, a ka nenge koutou.

4 Kahore ano koutou i tohe noa puta noa te toto, i o koutou e wawai ana ki te hara.

5 A kua wareware koutou ki te kupu e korero nei ki a koutou, ano he tamariki, E taku tamaiti, kua e wakakinoa te wiunga a te Ariki, kua ano hoki e wakangoikoretia ina riria koe e ia:

6 E wiu ana hoki te Ariki ki tana e aroha nei, a e tino wiu ana ia i nga tamariki katoa e tango nei ia.

7 I te mea e pangia ana koutou e te wiu, ka wakaahua te Atua ki a koutou, ano he tamariki; ko wai hoki te tamaiti ekore e wiua e tona matua?

8 Otira ki te mea kahore o koutou wiunga, a ka uru katoa nei *nga tamariki* ki te *wiunga*, he poriro ra koutou, ehara i te tamariki.

9 Na, he matua o tatou o te kikokiko na ratou ano *tatou* i wiu, a i wehi ano tatou: kua ano hoki tatou e rongu ki te Matua o nga wairua, a ka ora?

10 Na ratou i wiu i nga ra toruteru ki te ritenga o ta ratou i pai

ai; nana raia mo te pai, kia wiwi ai tatou ki tana wakatapunga.

11 Na, ko te wiunga katoa ekore e meinga aiane i hei haringa, otira hei pouritanga: muri iho ia e wakarite ana i te hua rangimarie o te tikanga ki a ratou kua pangia ki taua *mea*.

12 Mo konei ra wakakahangia nga ringaringa ngenge, me nga turi ngoikore;

13 Me hanga hoki etahi huarahi mo a koutou waewae kia tika, kia kaua ai e meinga te mea kopa kia tahuri ke; otira kia wakaorangia ai.

14 Kia wai koutou ki te maunga rongo ki nga *tangata* katoa, me te wakatapunga hoki, ki te kahore hoki tenei ekore te tangata e kite i te Ariki:

15 Kia tupato kei hapa tetahi i te atawai o te Atua; kei pihi ake tetahi pakiaka o te kawa a ka wakararuraru i a *koutou*, a ma konei ka wakakinoa ai te tokomaha;

16 Kei *noho* tetahi tangata e moe tahae ana, ekore ranei i karakia, pera me Ihau, nana nei i hoko ana mea o te *tamaiti* matamua mo te kainga kotahi.

17 E matau ana hoki koutou i wakakinoa ia, i a ia e ohia ana kia wiwi ki te korero oha i muri iho: kihai hoki kitea e ia te wahi e puta ke ai te ngakau o *tona matua*, ahakoa ra tohea ana e ia ki nga roimata.

18 Kahore hoki koutou i haere mai ki te maunga e pangia ana, ki te kapura toro, ki te kapua mangu, ki te pouritanga, ki te pokaka,

19 Ki te tangi o te tetere, ki te reo o nga kupu; i inoi ra te hunga i rangona ai taua *reo* kia kaua e panga te kupu ki a ratou:

20 (Kihai hoki ratou i ahei te *wakarite* i te mea kua korerotia, Na, ki te mea ka pa tetahi kara-

rehe ki te maunga, ka akina ki te kowatu, ka werohia ranei ki te matia:

21 A koia ano te matakou o tera i kitea, i mea atu ai a Mohi, Mataku ki a hau wiri rawa:)

22 Otira kua tae mai koutou ki maunga Hiona, ki te pa hoki o te Atua ora, ki Hiruharama i te rangi, ki nga mano tini o nga anahera,

23 Ki te huihuinga nui, ki te hahi o nga *tamariki* matamua, kua oti te tuhituhi i te rangi, ki te Kai wakawa hoki te Atua o nga *tangata* katoa, ki nga wairua hoki o te *hunga* tika kua oti te wakamea kia tino tika,

24 Ki a Ihu ano hoki te kai wawao o te kawenata hou, ki nga toto o te uuiwunga, e korero ana i nga *mea* pai ake i a Apera.

25 Kia mahara kei wakakino koutou ki a ia e korero ana. I te mea hoki kihai oma a ratou e wakakino ana i a ia e korero ana i runga i te wenua, ekore rawa tatou, i te mea e tahuri ke ana i a ia e korero ana i te rangi:

26 I wakaoho tona reo i te wenua i reira: tenei raia kua oti te korero, e mea ana, Kotahi atu aku wakaohokanga ehara i te wenua anake, otiia ko te rangi ano hoki.

27 Na, ko tenei *kupu*, Kotahi atu, e wakarite ana i te putanga ketanga o nga *mea* kua wakaohokia, ano *he mea* kua oti te hanga, kia toe ai nga *mea* ekore nei e wakaohokia.

28 Mo konei ra ka tango nei tatou ki te rangatiratanga ekore e taea te wakaoho, kia mau tatou ki te atawai e pai ai to tatou karakia ki te Atua me te matakou me te wehi ano:

29 Ko to tatou Atua hoki he ahi e kai ana.

UPOKO 13.

KIA mau tonu te aroha ki nga hoa.

2 Kei wareware ki te pupuri i nga tauhou: na konei hoki kua pupuri etahi i nga anahera, a kahore i matau.

3 Kia mahara ki nga herehere, ano kua hereherea ngatahitia; me ratou hoki e kinongia ana, i te tinana ano hoki koutou.

4 He mea honore te marenatanga ki nga tangata katoa, me te moenga ekore e kinongia: otira ma te Atua e wakawa te hunga moe puku me te hunga puremu.

5 Kei apo koutou i o koutou hanga; kati tonu ko nga mea i a koutou: kua mea mai hoki ia, Ekore rawa a hau e wakarere i a koe, ekore rawa koe e mahue i a hau.

6 No konei tatou ka wakamaia ai te mea, Ko te Ariki taku kai wakakaha, ekore a hau e mataku ki ta te tangata e mea ai ki a hau.

7 Kia mahara ki o koutou kai arahi, kua korero nei ki a koutou i te kupu o te Atua: me titiro te putanga o ta ratou hanga, me wakatau to ratou wakapono:

8 Ko taua Ihu Karaiti ano i nanahi, i naianei, a ake tonu atu.

9 Kei wakahaerea koutou ki nga wakaakoranga e puta ke ana e hou ana. E pai ana raia kia wakaaukia te ngakau ki te atawai; kua ia ki nga kai, ko ratou hoki i wakaaro ki aua mea kahore i wiwi ki te pai.

10 He ata ano ta tatou, a ekore e tika kia kai i reira a ratou e minita ana i te tapenakara.

11 Na, e tahuna ana i waho o te nohoanga nga tinana o aua kararehe, no ratou nga toto i mauria atu e te tino tohungia karakia mo te hara ki roto ki te wahi tino tapu.

12 No reira hoki a Ihu, kia wakatapua ai e ia te iwi ki ona toto ake ano, i mate ai i waho o te tatau.

13 Mo konei kia haere atu tatou ki a ia ki waho o te nohoanga, kia mau tatou ki tona wakakino-nga.

14 Kahore hoki he pa tuman mo tatou i konei, otira e rapu ana tatou ki tetahi meake wakakitea.

15 Na, mana tatou ka kawe tonu atu ai i te hoatutanga waka-pai ki te Atua, ko ia ia ko te hua o nga ngutu e wakaae ana ki tona ingoa.

16 Kei wareware koutou ki te mahi pai me te atawai: e pai ana hoki te Atua ki aua hoatutanga.

17 Kia rongo koutou ki nga kai arahi i a koutou, a tukua ki a ratou te wakaaro: e mataara ana hoki ratou mo o koutou wairua, ano ra he hunga e wakawakia amua, kia mea ai ratou i tenei me te hari ano, kia kua ai e tangi: ekore hoki tenei e pai mo koutou.

18 Kia inoi koutou mo matou: e mea ana hoki matou he hine-ngaro pai to matou, i a matou e hiahia ana kia haere tika i nga mea katoa.

19 Otira e tino tohe ana a hau kia mea koutou i tenei, kia wawe ai a hau te wakahokia ki a koutou.

20 Na, ma te Atua o te maunga rongo, nana nei i wakahoki mai i te mate to tatou Ariki a Ihu, taua Hepara nui o nga hipi, na nga toto o te kawenata ora tonu,

21 Mana koutou e wakarite i te mahi pai katoa kia mahi i tana hiahia, mana e mahi i roto i a koutou te mea e pai ana i tona aroaro, ki a Ihu Karaiti; ki a ia te kororia ake ake ake. Amine.

22 Na, ka tohe atu a hau ki a koutou, e hoa ma, tukua te kupu o te wakaakoranga: kua tuhitu-

hia hoki e a hau ki a koutou ki nga *kupu* torutoru.

23 Kia matau koutou kua tukua mai to *tatou* hoa a Timoti; ki te haere wawe atu ia, ko maua tahi te kite i a koutou.

24 Kia owa atu koutou ki a ra-

tou katoa e arahi ana i a koutou, ki te *hunga* tapu katoa ano hoki. Ka owa atu ki a koutou a ratou i Itari.

25 *Kia tau* te atawai ki a koutou katoa. Amine.

KO TE

PUKAPUKA O HEMI TE APOTORO

KI

NGA TANGATA KATOA.

UPOKO 1.

NA Hemi, na te pononga o te Atua, o te Ariki hoki a Ihu Karaiti, ki nga hapu kotahi tekau ma rua e wakamararatia ana, kia *akoutou*.

2 Me waiho ki a koutou hei haringa katoa, e aku hoa, ina pa koutou ki nga wakawainga ma-

ha;
3 E matau ana hoki koutou, ko te wakamatauranga o to koutou wakapono hei mahi i te manawanui.

4 Na, kia puta te mahi tika a te manawanui, kia tika ai koutou, kia tino mea ai, te hapa i te aha i te aha.

5 Na, ki te hapa tetahi o koutou i te matauranga, kia inoi ia ki te Atua e ho atu nui ana ki nga *tangata* katoa, a ekore e riri; a ka ho atu ki a ia.

6 Otira kia inoi wakapono ia, kua rawa e pohehe. Ko ia hoki e pohehe ana e rite ana ki te

ngaru o te moana e puhia ana e te hau e akina ana.

7 Kua hoki taua tangata e mea, e wiwi ia ki tetahi *mea* i te Ariki.

8 Ekore e u i ona hanga katoa te tangata ngakau rua.

9 Ko te hoa e iti ana kia hari ia i tona wakanuinga:

10 Otira ko te *tangata* taonga *kia hari* i tona wakaitinga: ta te mea hoki ka pahemo ia me he pua tarutaru.

11 Kua witi hoki te ra me te werawera ano, a kua maroke te tarutaru, kua ngahoro tona puawai, ko te pai o tona ahua kua kahore ke: waihoki ko te *tangata* taonga ka wakakahoretia i ona haerenga.

12 *Ka* hari te tangata e wakamanawanui ana ki te wakawainga: mo te mea hoki ka oti ia te wakamatau, ka wiwi ia ki te karauna o te oranga kua korerotia nei e te Ariki mo rateu e aroha ana ki a ia.

13 Kuaa tetahi e mea ina wakawaia, e wakawaia ana a hau e te Atua: ekore hoki te Atua e taea te wakawai ki nga kino, ekore ano hoki ia e wakawai i tetahi:

14 Otira e wakawaia katoatia ana, he mea kukume he mea poa ki to ratou hiahia ake ano.

15 Me i reira ka hapu te hiahia, ka wanau i te kino: ko te kino ia ka oti te wakanui, ka wanau i te mate.

16 Kei he koutou, e aku hoa aroha.

17 No runga te mea homai noa katoa e pai ana me te mea homai noa e tino rite ana, e heke iho ana i te Matua o nga marama, a kahore he putanga ketanga i a ia, he atarangi ranei o te tahiruranga.

18 Nona i hiahia i wakaturupia ai tatou e ia ki te kupu o te pono, kia meinga ai tatou hei tuapora no ona mea i hanga ai ia.

19 Mo konei, e aku hoa aroha, kia hohoro te tangata katoa ki te wakarongo, kua e hohoro ki te korero, kua e hohoro ki te riri:

20 Ekore hoki te riri o te tangata e wakaturu i te tikanga o te Atua.

21 Mo konei me wakarere te kino katoa me te wakanuinga o te hara, me tango marire te kupu wakato e taea nei te wakaora o koutou wairua.

22 Hei kai wakarite koutou i te kupu, a kua hei kai wakarongo anake, kei wakaware koutou i a koutou ano.

23 Ki te mea hoki he kai wakarongo tetahi i te kupu, a ehara i te kai wakarite, e rite ana tenei ki te tangata e matakitaki ana ki tona kanohi maori i roto i te waakaata:

24 Kua matakitaki hoki ia ki a ia ano, e haere ana, kua wareware ano ia i reira he *kanohi* pehea ranei tona.

25 Tena ko te tangata e tuohu ana ki te ture tika o te wakaoranga, a e tau tonu ana *ki reira*, ko tenei tangata ehara nei i te kai wakarongo wareware, otira he kai wakarite i te mahi, e hari ano tenei i tana meanga.

26 Ki te mea e wakaahua waka-pono ana tetahi i roto i a koutou, a ekore e parairitia tona arero, otira e wakawai ana i tona ngakau, he maumanu waka-pono ta tenei *tangata*.

27 Ko te waka-pono e pono ana e kino kore ana ki te aroaro o te Atua te Matua ko ia tenei, Kia tiroiro i nga pani me nga pouaru i to ratou matenga, a kia tiaki ia i a ia ano kei kino i te ao.

UPOKO 2.

E AKU hoa, ko te waka-pono o to tatou Ariki a Ihu Karaiti, *te Ariki* o te kororia, kua e tangohia tahitia e koutou me te wakapai ake ki tetahi *tangata* i tetahi.

2 Ki te mea hoki ka tomo atu ki to koutou ware karakia he tangata i te mowiti koura, i te kakahu pai, a ka tomo atu ano he ware i te kakahu paru;

3 A ka titiro atu koutou ki a ia e mau ana ki te kakahu pai, ka mea atu ki a ia, E noho koe ki konei ki te wahi pai; a ka mea atu koutou ki te ware, E tu koe ki reira, e noho ranei koe ki raro i taku takahanga waewae:

4 Kahore ano koia koutou i wakawa i tetahi puta ke i tetahi, a kua meinga koutou hei kai wakawa i nga wakaaro kino?

5 Wakarongo, e aku hoa aroha, Kahore ano koia te Atua i wiri-wiri i nga ware o tenei ao *kia* wiwi ki te taonga o te waka-pono, a *kia* wiwi ki te rangatiratanga kua korerotia nei mo ratou e aroha ana ki a ia?

6 Otira kua wakakino koutou i te *tangata* ware. Ekore koia nga tangata taonga e wakatupu rangatira mo koutou, a ko ratou ano hei toto i a koutou ki nga wakawakanga?

7 Ekore ranei ratou e korero kino ki te ingoa pai kua karangatia nei ki a koutou?

8 He ahakoa ki te mea ka wakarite koutou i te ture wakarikingi ki te tikanga o te karaitipiture, Me aroha e koe tou hoa ano ko koe, ka pai ta koutou hanga:

9 Tena ki te wakapai ake koutou ki tetahi *tangata* i tetahi, ka mahi kino koutou, he mea hopu e te ture hei hunga hara.

10 Ko ia hoki e wakarite i te ture katoa, otiia ka hinga i te *mea* kotahi, ka pa ki a ia te mate mo nga *mea* katoa.

11 Ko ia hoki e mea ana, Kua koe e puremu, kua mea mai hoki ia, Kua koe e kohuru. Na, ki te mea ekore koe e puremu, otira ka kohuru koe, kua hara koe ki te ture.

12 Kia penei koutou te korero, kia penei koutou te mahi, me te hunga meake nei wakawakia ki te ture o te wakaoranga.

13 Ekore hoki te wakawakanga e tohu ki a ia ekore nei e wakarite i te mahi tohu; a e waka-pehapeha ana te mahi tohu ki te wakawakanga.

14 He aha te pai, e aku hoa, ki te mea ka korero tetahi he wakaono tana, otiia kahore ana mahi? e ahei ranei te wakaono te wakaora i a ia?

15 Na, ki te mea ka noho kau tetahi teina ranei, tuwahine ranei, a kahore nei ano he kai mo tenei ra mo tenei ra,

16 A ka mea atu tetahi o koutou ki a ratou, Haere marie koutou, kia mahana koutou kia makona; he ahakoa ekore koutou e ho atu

ki a ratou i nga mea i mate ai te tinana; he aha te pai?

17 Waihoki ko te wakaono, ki te kahore ana mahi, e mate ana, *ka waiho hoki* ko ia anake.

18 Otira ka mea tetahi, he wakaono tau, he mahi aku: waka-kitea mai tau wakaono ki a hau ki au mahi, a maku e waka-kite ki a koe ki aku mahi taku wakaono.

19 E wakaono ana koe, kotahi te Atua; e pai ana tou meanga: e wakaono ana hoki nga rewera, a e wiri ana ano.

20 Otira e pai ana ranei koe kia matau, e te tangata kuware, e mate noa ana te wakaono kahore nei he mahi?

21 Kihai ianei a Aperahama to tatou matua i wakatikaia ki nga mahi, i a ia i ho atu i tana tamaiti i runga i te ata?

22 Ka kite ranei koe i mahi tahi te wakaono me ana mahi, a na nga mahi i wakaritea ai te wakaono?

23 A i rite te karaitipiture e mea ana, I wakaono a Aperahama ki te Atua, a i wakairia ki a ia hei tikanga: kua karangatia ano ia ko te hoa aroha o te Atua.

24 Ma konei koutou kite ai e wakatikaia ana te tangata ki nga mahi, a ehara i te wakaono anake.

25 Waihoki ko Rahapa te wahine moe tahae kihai ianei ia i wakatikaia ki nga mahi, i a ia i pupuri i nga karere, a i tuku ano i a *rau* ra tetahi ara ke?

26 Me te tinana hoki motu ke i te wairua kua mate, waihoki ko te wakaono motu ke i nga mahi kua mate ano.

UPOKO 3.

KEI tokomaha koutou ki te wakaako, e aku hoa, ka mahara ano koutou e rahi ake to

tatou wakawakanga e wakawa-
kia ai.

2 E hinga katoa ana tatou i
nga mea maha. Na, ki te mea
ekore tetahi e hinga i te kupu, e
tika ana tenei tangata, a e kaha
ana ia ki te parairi i te tinana
katoa.

3 Na, ka panga e tatou nga pa-
rairi ki nga mangai o nga hoiho,
kia rongo ai ratou ki a tatou; a
ka parepare tatou i to ratou ti-
nana katoa.

4 Na, ko nga kaupuke nui ano,
e wakaterokia nei ki nga hau
kaha, e parepare ana ki te uru-
ngi nohinohi rawa ki te wahi e
hiahia ai te hinengaro o te kai
urungi.

5 Waihoki ko te arero he wahi
nohinohi ia, a e wakaputa ana i
nga *mea* nunui. Na, te nui wa-
kaharahara o te mea e tungia ki
te ahi nohinohi!

6 A he kapura ano hoki te are-
ro, ko te ao maori o te hara: kua
penei hoki te wakanohoanga o te
arero i roto i o tatou wahi, e wa-
kakino ana i te tinana katoa, a e
tutu ana i te hurihanga o te wa-
katupuranga; e tungia ana hoki
e te reinga.

7 E wakararatatia ana hoki te
momo katoa o nga kararehe, o
nga manu, o nga mea ngokingoki,
o nga mea i te moana, a kua oti
te wakararata e te momo ta-
ngata:

8 Otira ekore tetahi tangata e
kaha ki te wakararata i te arero;
he kino ia ekore e taetae te here, e
ki ana i te rongoa wakamate.

9 Ki taua *arero* ka wakapai ta-
tou ki te Atua te Maturua; a ki
taua *arero* ano ka kanga tatou i
nga tangata i hanga ki te ritenga
o te Atua.

10 Ka puta ake i taua mangai
ano te wakapai me te kanga.
Ekore e pai, e aku hoa, kia penei
enei *mea*.

11 E wakaputa ake ranei te
puna i te reka i te kawa ra taua
poka tahi ano?

12 E ahei ranei te piki te wa-
katupu i nga oriwa, e aku hoa?
te waina ranei i nga piki? wai-
hoki ekore tetahi puna e waka-
puta ake i te wai tai, i te *wai*
reka.

13 Ko wai te *tangata* matau te
tangata mahara i roto i a koutou?
kia wakakitea mai e ia ki te noho
pai ana mahi i te marietanga o te
matauranga.

14 Otira ki te mea he hae wa-
katakari i a koutou me te totohe
i roto i to koutou ngakau, kua
koutou e wakaputa, kua ano hoki
e teka ki te pono.

15 Ekore tenei matauranga e
heke iho i runga, otira no te
wenua, no te tangata, no te re-
wera.

16 I te wahi hoki e *noko ana* te
hae me te totohe, kei reira te
ngangare me te mahi kino katoa.

17 Otira ko te matauranga i
runga e kino kore ana ki mua,
me i reira e rangimarie *ana*, ekore
e tohe, e hohoro *ana* te waka-
rongo, e ki *ana* i te mahi tohu, i
nga hua pai, ekore e wakapai ake
ki tetahi i tetahi, ekore ano hoki
e hianga.

18 A e ruia ana te hua o te ti-
kanga i roto i te rangimarietanga
mo ratou e wakarite ana i te
rangimarietanga.

UPOKO 4.

I HEA nga pakanga me nga
ngangaretanga i a koutou? ka-
hore koia i *ahu atu* i konei, i a
koutou hiahia e wawai ana i roto
i o koutou wahi?

2 E hiahia ana koutou, a ekore
koutou e wiwi: e patu ana kou-
tou, e tohe pu ana koutou, a
ekore koutou e ahei kia wiwi: e
ngangare ana, e wawai ana kou-

tou, otiia ekore koutou e wiwi, ta te mea hoki ekore koutou e inoi.

3 E inoi ana koutou, a ekore e riro mai ki a koutou, no te mea e inoi he ana koutou, kia wakapaua ai ki o koutou hiahia.

4 E nga tangata puremu, e nga wahine puremu, ekore koutou e matau ko te aroha o te ao te waka mauaharatanga o te Atua? mo reira ra ko ia e hiahia ana kia meinga hei hoa aroha no te ao e meinga ana ia hei hoa riri mo te Atua.

5 E mea ana ranei koutou he korero noa ta te karaipiture, E hiahia pu ana ki te hae te wairua e noho nei i roto i a tatou?

6 Otira ka homai e ia he kaha nui atu. Koia ia ka mea ai, E tohe ana te Atua ki te *hunga* wakapehapeha, otira ka ho mai e ia he kaha ki te *hunga* ekore e wakakake.

7 Mo konei ra kia rongo koutou ki te Atua. Wawaitia te rewera, a ka oma ia i a koutou.

8 Awitia atu ki te Atua, a ka awi mai ia ki a koutou. Horoia o koutou ringaringa, e te *hunga* hara; a kia ma o koutou ngakau, e te *hunga* ngakau rua.

9 Kia pouri koutou, kia aue, kia tangi: kia wakaputaia ketia to koutou kata hei aue, me to koutou haringa hei pouritanga.

10 Kia wakaititia koutou ki te aroaro o te Ariki, a mana koutou e wakaara.

11 Kauga e korerotia kinotia tetahi e tetahi, e hoa ma. Ko ia e korero kino ana ki *tona* teina, a e wakawa ana i *tona* teina, e korero kino ana ki te ture, a e wakawa ana i te ture: otira ki te wakawa koe i te ture, ehara koe i te kai wakarite i te ture, otiia he kai wakawa.

12 Kotahi ia te kai ho mai i te ture e kaha nei ki te wakaora ki

te wakamate: ko wai koia koe e wakawa nei i tetahi atu?

13 Tena koutou e mea ana, Hei aianei hei apopo ka haere matou ki taua pa, a ka noho matou i reira kia kotahi tau, a ka hohoko matou, ka wiwi ki te taonga:

14 Ekore ra koutou e matau ki te mea o apopo. He aha hoki to koutou oranga? He paea hoki ia, e puta mai ana i te *taima* nohinohi, a ka wakangaro ano.

15 Te mea koutou, Ki te pai te Ariki, ka ora matou, a ka mea i tenei i tera ranei.

16 Tenei raia koutou ka wakapakari ki a koutou wakapehapeha: e kino ana taua wakapakari katoa.

17 Mo konei ko te *tangata* e matau ana kia mea i te pai, a ekore e mea, hei hara ano ia nona.

UPOKO 5.

TENA, e te *hunga* taonga, e tangi koutou e aue ki o koutou mate e haere ake nei.

2 Kua pirau to koutou taonga, kua kainga o koutou kakahu e te huhu.

3 Kua waikuria to koutou koura me to koutou hiriwa; a ko te waikura o ana mea hei wakapae i a koutou, a ka kai i to koutou kikokiko, ano he kapura. Kua apohia e koutou he taonga mo nga ra o te mutunga.

4 Na, e karanga ake ana te utu o te kai mahi i kotia ai a koutou mara, kua tahaetia nei e koutou: a ko nga karanga o te kai kokoti kua tapoko ki nga taringa o te Ariki o nga mano tini.

5 Kua kai koutou i nga kai papai i runga i te wenua, kua mau mau koutou i te mea; kua wangainga o koutou ngakau, ano i te ra o te okanga.

6 Kua wakawa koutou kua patu

i te *tangata* tika; ekore ia e wakatika ki a koutou.

7 Mo konei kia tatari marie koutou, e hoa ma, ki te haerenga mai o te Ariki. Na, e tatari ana te kai ngaki ki te hua pai o te wenua, e tatari marie ana ki taua *mea*, kia tae mai ra ano te ua o mua me to muri.

8 Kia tatari marie hoki koutou; kia wakaukia o koutou ngakau: kua tata hoki te taenga mai o te Ariki.

9 Kua koutou e amuamu tetahi ki tetahi, e hoa ma, kei wakawakia koutou: na, ka tu te kai wakawa kei nga tatau.

10 E aku hoa, tangohia nga poropiti kua korero nei i te ingoa o te Ariki, hei tauira mo te wakanawanuitanga ki nga kino, mo te taringa marietanga hoki.

11 Na, e korero ana tatou he *hunga* hari a ratou e wakamanawanui ana. Kua rongo koutou ki te manawanuitanga o Hopa, a kua kite koutou i te tukunga iho o te Ariki; e aroha pu ana te Ariki, e tohu pu ana.

12 Otira ko to mua o nga *mea* katoa, e aku hoa, kua koutou e oati, ki te rangi ranei, ki te wenua ranei, ki tetahi atu oati ranei: tena ko to koutou ae kia ae; ko te kahore *kia* kahore; kei taka koutou ki te wakawakanga.

13 E mate ana ranei tetahi o

koutou ki nga kino? kia inoi ia. E hari ana ranei tetahi? kia waiata ia.

14 E ngoikore ana ranei tetahi i roto i a koutou? kia karanga ia ki nga kaumatua o te hahi; kia inoi ratou mona, kia wakawahia ia ki te hinu i te ingoa o te Ariki:

15 A ma te inoi o te wakapono e wakaora te *tangata* mate, ma te Ariki ia e wakaara; a me he mea kua hara ia, ka murua mona.

16 Wakina a koutou hara tetahi ki tetahi, a me inoi koutou tetahi mo tetahi, kia wakaorangia ai koutou. E kaha pu ana te inoinga o te *tangata* tika e mahia ana i roto.

17 He tangata mate tahi me tatou a Iraia, i inoi ano ia ki te inoinga kia kua ai e ua: a kihai uaina ki te wenua i nga tau etoru i nga marama eono.

18 Inoi ana ano ia, a tukua ana te ua e te rangi, a wakatupu ana te wenua i tona hua.

19 E hoa ma, ki te mea ka wakahekia tetahi i roto i a koutou i te pono, a ka wakatahuritia ia e tetahi;

20 Kia matau ia, ko ia e waka-tahuri ana i te tangata hara i te he o tona ara e wakaorangia e ia he wairua i te mate, a ka wakangaromia te tini o nga hara.

KO TE PUKAPUKA TUATAHI

O P I T A T E A P O T O R O

KI

NGA TANGATA KATOA.

UPOKO 1.

NA Pita, na te apotero o Ihu Karaiti, ki nga konene e wakararatia ana ki Ponotoha, ki Karatia, ki Kaparokia, ki Ahia, ki Pitinia,

2 Ka oti te wiriwiri ki te ritenga o te matauranga o te Atua te Matua, i te wakatapunga o te Wairua, mo te wakarongo mo te uuiwunga o te toto o Ihu Karaiti: Kia wakanuia te atawai me te maunga rongo ki a koutou.

3 Ka wakapaingia te Atua te Matua o to tatou Ariki a Ihu Karaiti, nana hoki, i tana mahi tohu e nui nei, tatou i wakatapu hou mo te wakaaro pumau e ora ana, *he mea mea* na te wakaarahanga o Ihu Karaiti i te mate,

4 Mo te kainga ekore e pirau, ekore e wakakinoa, ekore e pahure, e tohungia ana i te rangi mo tatou,

5 E tiakina nei ki te kaha o te Atua, i te wakapono, mo te wakaoranga meake wakakitea i te taima wakamutunga.

6 Mo konei koutou ka hari pu ai, ahakoa wakapouritia koutou i te *wahi* nohinohi aianei, (i te mea e tika ana,) ki nga tohenga maha:

7 Kia kitea ai te wakamatauranga o to koutou wakapono e

utu nui nei i te koura e pirau ana, ahakoa wakamatauria ana ki te kapura, *kia kitea ai* hei wakapainga, hei honore, hei kororia i te wakakitenga mai o Ihu Karaiti:

8 E aroha ana koutou ki a ia kahore nei koutou i kite; *a* ki a ia kahore nei koutou i titiro, i wakapono *tau* ia, e hari ana koutou ki te hari wakakororia ekore e taea te korero:

9 Ka wiwi ano ki te tukunga iho o to koutou wakapono, ko te orange o o koutou wairua.

10 Kua wakapataia kua rapua tenei orange e nga poropiti, na ratou nei i korero i mua te atawai mo koutou:

11 I rapu ratou ki te ahatanga ki te peheatanga o te taima i wakapuakina e te Wairua o te Karaiti i roto i a ratou, ia ia e korero ana i mua ki nga mate o te Karaiti, me nga kororia hoki i muri iho i aua *mea*.

12 I wakakitea mai ki a ratou, ehara i te mea mo ratou, mo tatou ia i minitatia ai e ratou enei *mea*, kua korerotia nei ki a koutou e te hunga kua kauwau i te rongo pai ki a koutou ki te Wairua Tapu kua tonoa mai nei i te rangi; e *hahia* ana hoki nga anahera kia titiro iho ki enei *mea*.

13 Mo konei ra witikiria nga hope o to koutou hinengaro, kia mataara, kia tumau to koutou wakaaro taetae noatia te mutunga ki te atawai e mauria mai ana ki a koutou i te wakakitenga mai o Ihu Karaiti;

14 Ano he tamariki o te wakarongo, kua koutou e wakaritea ki nga hiahia o mua o to koutou kuwaretanga:

15 Otira me te kai karanga i a koutou e tapu ana, kia tapu ano hoki koutou i nga hanga katoa;

16 Kua tuhituhia hoki, Kia tapu koutou; e tapu ana hoki a hau.

17 A ki te mea e karanga ana koutou ki te Matua, ko ia nei te wakawa ana ki te ritenga o te mahi a tetahi a tetahi, ekore ano hoki ia e pai ake ki tetahi i tetahi, kia noho matakau koutou i te taima o to koutou nohoanga:

18 Kia mahara ano kahore koutou i hokoa ki nga mea pirau, ki te hiriwa, ki te koura ranei, i to koutou ritenga tekateka i tukua mai nei e nga matua;

19 Otira ki te toto utu nui o te Karaiti, ano ra he reme kino kore pokenga kore:

20 I wakaritea ia i mua o te oroko hanganga o te ao, otiia kua wakakitea mai i nga taima waka-mutunga mo koutou,

21 Nana koutou i wakapono nei ki te Atua i wakaarahia ake ai ia i te mate, i ho atu ai ki a ia he kororia; kia tau ai to koutou wakapono to koutou wakaaro pumau ki te Atua.

22 Ka oti o, koutou wairua te wakapai i te rongonga ki te pono, na te kaha o te Wairua, mo te aroha ki nga hoa ekore nei e tinihanga, kia aroha pu koutou tetahi ki tetahi ki te ngakau kino kore:

23 Kua wakawanautia houtia hoki koutou, kahore ia ki te purapura pirau, otira ki te purapura

ekore e pirau, ki te kupu o te Atua e ora ana e toe ana ake tonu atu.

24 Ta te mea hoki ko te kiko-kiko katoa ano he tarutaru, ko te kororia katoa o te tangata ano he pua tarutaru. Kua maroke te tarutaru, kua ngahoro tona pua:

25 Tena ko te kupu o te Ariki e toe tonu ana ake ake. Ko ia tenei ko te kupu kua kauwautia nei ki a koutou i te rongou pai.

UPOKO 2.

MO konei ra kia wakarere koutou i te mauahara katoa, i te hianga katoa, i nga tinihanga, me nga hae, me nga korero kino katoa,

2 Ano he tamariki wanau hou, me hiahia pu e koutou te waiu hianga kore o te kupu, kia ma reira koutou ka wakatapuria ai:

3 Ki te mea ra kua wakamatatu koutou, e atawai ana te Ariki.

4 Ka haere atu koutou ki a ia, ano he kowatu ora e wakakinongia ana e nga tangata, otira ki te Atua he mea wiriwiri, he mea utu nui,

5 Ka wakapapa hoki koutou, ano he kowatu ora, hei ware wakawairua, hei tohungatanga tapu, kia kawatu i nga patunga tapu, wakawairua, e paingia ana e te Atua mo ta Ihu Karaiti.

6 Mo reira ra tera kei te karapiture, Na, ka wakatakotoria e a hau ki Hiona te tino kowatu o te kokonga, he mea wiriwiri, he mea utu nui: a ko ia e wakapono ana ki a ia ekore e wakama.

7 He mea utu nui raia ki a koutou e wakapono ana: ki a ratou ia e wakateka ana, ko te kowatu i wakakinongia e te kai hanga, kua meinga tenei hei upoko o te kokonga,

8 He kowatu wakahinga ia, he toka wakahe ki a ratou e hing

ana i te kupu, e wakateka ana: i wakaritea hoki ratou ki tenei.

9 Otira he wakatupuranga wiri-wiri koutou, he tohungatanga wakakingi, he iwi tapu, he hunga kua riro i te Atua; kia wakupua-kina ai e koutou te pai ona i karangatia ai koutou i te pouritanga ki tana maramatanga wakamiha-ro:

10 Ehara koutou i te iwi i mua, otira tenei ano ko te iwi o te Atua: kahore i atawaitia i mua, tenei ano ia kua atawaitia.

11 E atu hōa arōha, ka tohe atu a hau, he konene hoki, he hunga haereere koutou, kei tango koutou ki nga hiahia kikokiko e wawai nei ki te wairua;

12 Ko ta koutou ritenga i roto i nga Tauwi kia pai: na, i te mea ka korero kino ratou ki a koutou, ano he kai mahi i te kino, ka wakakororia ai ratou i te Atua i te ra o te tirohanga mo nga mahi pai, ina tirohia e ratou.

13 Mo kōnei kia rongo koutou ki te ture tangata katoa mo ta te Ariki: ki te kingi ranei, ano ra kei runga rawa;

14 Ki nga kawana ranei, kua tonoa hoki e ia kia tukua ki te kino te kai mahi kino, otira kia wakapai i te kai mahi pai.

15 Mo te mea i penei te hiahia o te Atua, na, ma te mahi pai kia purua te kuwaretanga o nga tangata kuware:

16 Ano e rangatira ana, a kua e waiho to koutou rangatiratanga hei hipoki mo te mauahara, otira me nga pononga o te Atua.

17 Wakahonoretia nga tangata katoa. Arohaina nga hōa waka-papa. E wehi i te Atua. Wakahonoretia te kingi.

18 E nga pononga, kia rongo ki o koutou rangatira me te wehi katoa; haunga ano nga rangatira pai, atawai anake, otira ki nga rangatira raweke.

19 He pai hoki tenei, ki te mea na tona maharatanga ki te Atua ka wakamanawanui ai tetahi ki nga pouritanga, ahakoa mate he.

20 He aha hoki te kororia, ki te mea ka wakamanawanui koutou i te mea kua hara koutou a ka motokia? otira ki te mea ka wakamanawanui koutou i te mea ka mahi pai, a ka mate, he pai tenei ki te Atua.

21 I karangatia hoki koutou ki tenei: mo te mea kua mate a te Karaiti mo tatou, kua waiho ki a tatou hei tauria, kia aru ai koutou i ona haerenga:

22 Kihai nei ia i mea i te hara, kahore ano hoki i kitea te hianga i tona mangai:

23 Ka taunutia, kihai ano hoki ia i taunu; ka wakamamaetia kihai ia i wakatuma; otira i tuku i a ia ano ki a ia e wakawa tika ana:

24 Nana ake ano i kawē o tatou hara i tona tinana ano i runga i te rakau, kia mate ai tatou ki nga hara kia ora ai ki te tikanga: na ona wiunga ano koutou i wakaorangia ai.

25 I pera hoki koutou me nga hipi e haere he ana; otira kua hoki nei ano ki te Hepara me te Pihopa o o koutou wairua.

UPOKO 3.

WAIHOKI, kia rongo koutou, e nga wahine, ki o koutou tane; a ki te mea e turi ana etahi ki te kupu, kia riro mai ai ratou ma te ritenga o nga wahine, haunga ano te kupu;

2 I a ratou e titiro ana ki to koutou ritenga pai me te wehi ano.

3 Ko to koutou wakapaipai kua ka hei to waho ko to te wiringa o te upoko, o te wakatakotoranga o nga mea koura, o te wakakakahuranga ranei o nga kakahu;

4 Otira hei te tangata ngaro o te ngakau, i te mea ekore e pirau, ko te wakaipai o te wairua atawai o te wairua rangimarie e pai rawa nei ki te aroaro o te Atua.

5 Ko nga wahine tapu hoki i mua e wakaaro ana ki te Atua i penei te wakaipai i a ratou, me te wakarongo ano ki o ratou tane:

6 Me Hera i wakarongo ki a Aperahama, i karangatia hoki ia hei ariki: nona hoki koutou tamarihi, i a koutou e mahi pai ana, a ekore e matakau i tetahi matakau.

7 Waihoki koutou, e nga tane, kia noho tahi me te mahara ano, kia wakahonoretia te wahine, ano ko te mea ngoikore, ka wiwi ngatahi hoki ki te atawai o te ora; kia kaua ai o koutou inoinga e araia.

8 Tenei ake ano, *kia* ngakau tahi koutou katoa, *kia* mate tahi, *kia* aroha ki te aroha wakateina, *kia* tohutohu, *kia* atawai:

9 Kaua e ho atu he kino mo te kino, he taunu mo te taunu: otiraia kia wakapai; me te mahara ano kua karangatia koutou ki tenei, kia wiwi ai koutou ki te wakaipai.

10 Ko ia hoki e ohia ana kia aroha ki te oranga, kia kite i nga ra pai, kia mea ia i tona arero kia wakamutu i te kino, ko ona ngutu hoki kia kaua e korero i te hianga:

11 Kia tahuri ke ia i te kino, kia mea i te pai; kia rapu ia ki te rangimarietanga, kia wai atu ia ki taua mea.

12 Mo te mea hoki kei runga i te *hunga* tika nga kanohi o te Ariki, ko ona taringa hoki e wakarongo ana ki to ratou inoinga: otira *tika* ke te kanohi o te Ariki ki a ratou e mahi ana i nga kino.

13 A ma wai koutou e wakaki-

no, ki te mea kua aru koutou i te pai?

14 Otira ahakoa wakamamaetia koutou mo te tikanga, ka hari koutou: aua ra e matakuria to ratou matakau, kaua koutou e wakapororarutia;

15 Na, kia tapu te Ariki te Atua i roto i o koutou ngakau: a kia rite tonu koutou ki te wakahoki kupu atu ki te tangata katoa e uia ai koutou ki te ritenga o te wakaaro pumau i roto i a koutou, me te rangimarie ano, me te wehi ano:

16 Kia mau koutou ki te hine ngaro pai; na, i te mea ka korerotia koutou e ratou, ano he kai mahi kino, kia wakama ai ratou e wakakino ana i to koutou rite nga pai i roto i a te Karaiti.

17 Erangi hoki kia mahi pai a kia wakamamaetia, ki te mea e hiahia ana te hiahia o te Atua, i te mahi kino.

18 Mo te mea hoki kua kotahi wakamamaetanga o te Karaiti mo nga hara, te tika mo te he, kia arahina ai tatou ki te Atua, i waka matea hoki i te kikokiko, otiia i wakaoranga i te Wairua:

19 I taua Wairua hoki i haere ia, i kauwau ki nga wairua i te ware herehere;

20 I turi i mua, i te mea i tatari i mua te taringa roa o te Atua i nga ra o Noa, i te aka e hanga ana, a i wakaoranga i reira ki te wai nga wairua torutoru, ko ia ia ko nga tokowaru.

21 Ko te wakaritenga hoki ki taua mea, ko te iriiringa te wakaora nei ano i a tatou (ehara ia i te wakarenga o te kino o te kikokiko, otira ko te waka aenga ake o te hinengaro pai ki te Atua,) ki te aranga mai o Ihu Karaiti:

22 Kua riro nei ki te rangi, a tenei ano kei te ringa matau o te Atua; ko nga anahera, me nga

rangatiratanga, me nga kaha kua oti te mea kia rongo ki a ia.

UPOKO 4.

MO konei ra ka mamae a te Karaiti mo tatou i te kikokiko, e tango hoki koutou ki taua hinengaro: ko ia hoki kua mamae i te kikokiko kua mutu ana hara;

2 Kia kua ai ia e noho i te taima e toe nei i te kikokiko ki nga hiahia o nga tangata, otira ki te hiahia o te Atua.

3 Heoi hoki mo tatou ko te taima pahure o to *tatou* orange: kia mahia ki te hiahia o nga Tauwiwi, i a tatou kua haere i nga hiahia kino, i nga hiahia, i nga haurangitanga, i nga waiata kino, i nga inumanga, i nga karakia kino ki nga wakaapakoko:

4 E miharo ana ratou ki tenei, mo te mea ekore koutou e oma tahi ki taua purenatanga o te noho kino, *a* ka korero kino ano:

5 Mo ratou e ho atu *a* ratou kupu ki a ia meake nei wakawa i te *hunga* ora i te *hunga* mate.

6 Mo konei hoki i kawautia ai te rongo pai ki te *hunga kua* mate, kia wakawakia ai ki te ritenga o nga tangata i te kikokiko, otira kia ora ai ki te ritenga o te Atua i te wairua.

7 Na, kua tata te wakamutunga o nga *mea* katoa: mo konei ra kia mataara ki te inoi.

8 Otira ki mua o nga *mea* katoa kia mau koutou ki te tino aroha tetahi ki tetahi: ma te aroha hoki e hipoki te tini o nga hara.

9 Kia atawai ki nga tauhou tetahi ki tetahi kua e amuamu.

10 Me koutou katoa kua wiwi ki te mea tuku noa, kia minitatia taua *mea* e tetahi ki tetahi, ano he tuari pai o nga tini atawai o te Atua.

11 Ki te mea e korero ana te-

tahi, *kia korero ia*, ano ko nga kupu o te Atua; ki te mea e minita ana tetahi, *kia minita ia*, ano ki te kaha e ho mai ana e te Atua: kia kororiatia ai te Atua i nga *mea* katoa ki a Ihu Karaiti, ki a ia te kororia me te mana ake ake. Amine.

12 E *aku* *hoa* aroha, kua koutou e miharo ki te tihunga i roto i a koutou hei wakamataui a koutou, ane e pa ana tetahi *mea* hou ki a koutou:

13 Otira i te mea ka uru koutou ki nga mamae o te Karaiti, kia hari koutou; kia hari ai koutou ki te hari nui, i te wakakitenga mai o tana kororia.

14 Ki te mea ka taunuitia koutou mo te ingoa o te Karaiti, *ka* hari koutou; mo te mea e tau ana i runga i a koutou te Wairua o te kororia, o te Atua hoki: ki a ratou e korerotia kinotia ana ia, otira ki a koutou e kororiatia ana ia.

15 Kua ra tetahi o koutou e wakamamaetia, ano he kai kohuru, he tahae, he kai mahi kino ranei, he kai tiroiro ki ta tera *tangata* *mea*.

16 Otira ki te mea e wakamaetia tetahi, ano he Karaitiana, kua ia e wakama; kia kororiatia ra te Atua ki tenei wahi.

17 Mo te mea hoki *ka rite* te taima e timata ai te wakawa i te ware o te Atua: a ki te mea i a tatou hei mua, he aha koia te wakamutunga mo ratou ekore e rongo ki te rongo pai o te Atua?

18 A ki te mea ka ora wakauaua te *tangata* tika, ko hea puta mai ai te *tangata* karakia kore, me te *tangata* hara?

19 Na, ko ratou e wakamamaetia ana ki te ritenga o te hiahia o te Atua kia tuku ratou i a ratou wairua *ki a ia* me te hanga pai ano, ano ki te Kai hanga e pono ana.

UPOKO 5.

KA tohea nga kaumatua i roto i a koutou e a hau e te kaumatua tahi *me koutou*, he kai korero hoki ki nga mamaetanga o te Karaiti, ka uru tahi hoki ki te kororia meake nei waka-kitea:

2 Wangainga te kahui o te Atua i roto i a koutou, kua ra e tiro-tirohia, ano he mea wakauaia, otira ki te ngakau ngawari; kua ra mo te utu kino, otira ki te ngakau hari;

3 Kauaka, ano e wakarangatira ana koutou ki runga ki nga wahi mo te Atua, otira *me* nga tauira o te kahui.

4 A ka puta mai e tino Hepara, ka wiwi koutou ki te karauna kororia ekore e pirau.

5 Waihoki, kia rongo koutou, e nga taitamariki, ki nga kaumatua. A kia rongo koutou katoa tetahi ki tetahi, kia kakahuria koutou ki te wakaaro wakaiti: mo te mea hoki ka wawai mai te Atua ki te *hunga* wakapehapeha, ka ho atu ia he atawai ki te *hunga* wakaiti i a ratou ano.

6 Mo konei ra kia wakaititia koutou i raro o te ringaringa kaha o te Atua, kia wakakakea ai koutou i tona taima:

7 Maka atu to koutou waka-

rururu katoa ki a ia; e wakaaro ana hoki ia ki a koutou.

8 Kia mataara, kia oho; ko to koutou hoa wawai hoki ko te re-wera, ano he raiona tangi, e haereere ana, e rapu ana ki a wai ranei kia horomia e ia:

9 Kia u koutou ki te wakaono, kia wawai ki a ia, me te mahara ano ka rite aua mamae ano i a koutou teina i te ao.

10 Na, ma te Atua o te atawai katoa i karangatia ai tatou ki tana kororia mau tonu i a Karaiti Ihu, mana koutou e wakarite, mana e wakanu, mana e wakakaha, mana koutou e wakangoto, ua oti koutou te wakamamae i te taima nohinohi.

11 Ki a ia te kororia me te kaha ake ake ake. Amine.

12 Kua tuhituhi atu a hau ki a koutou i nga *kupu* torutoru, i a Hiriwanu, te hoa pono ki taku wakaaro, kua tohe atu a hau, kua korero, ko te atawai pono o te Atua tenei e tu nei koutou.

13 E owa atu ana ki a koutou te *hahi* i Papurona i wiriwiria tahiia *me koutou*; me Maka hoki taku tamaiti.

14 Kia owa atu koutou tetahi ki tetahi ki te kihi o te aroha. Hei maunga rongo ki a koutou katoa i roto nei i a Karaiti Ihu. Amine.

KO TE PUKAPUKA TUARUA.

O P I T A T E A P O T O R O

KI

NGA TANGATA KATOAA.

UPOKO 1.

NA Haimona Pita, te pononga, te apotero o Ihu Karaiti, ki a ratou kua wiwi tahi me matou ki te wakapono rite tahi te utu nui, i te tikanga o to tatou Atua te Kai wakaora a Ihu Karaiti:

2 Kia wakanuia ki a koutou te atawai me te maunga rongo i te matauranga ki te Atua, ki a Ihu hoki to tatou Ariki,

3 Me tana kaha wakaastua kua tuku noa mai ki a tatou i nga mea katoa mo te oranga mo te wakapono, na te matauranga ki a ia kua karangatia nei tatou ki te kororia ki te pai:

4 Na reira i ho ake ai ki a tatou nga korero nui wakaharahara utu nui: kia wiwi ai koutou ma konei ki te ahua o te Atua, i te mea kua oma i te pirau o te hiahia i te ao.

5 A tenei ake ano, me mea ki te hohorotanga katoa, me apiti te pai ki to koutou wakapono; me te matauranga ki te pai;

6 Me te ngakau e herea ana me apiti ki te matauranga; me te manawanui ki te ngakau e herea ana; me te wakapono ki te manawanui;

7 Me te atawai wakateina ki te wakapono; me te aroha ki te atawai wakateina.

8 I te mea hoki i a koutou enei mea, a i te mea e roaka ana, ka mea kia kua koutou e mangere kia kua e hua kore i te matauranga o to tatou Ariki a Ihu Karaiti.

9 Ko ia hoki kahore nei i a ia enei mea e matapo ana ia, e waka-moe ana i nga kanohi, kua ware-ware ki te horoinga i ana hara o mua.

10 Mo konei, e hoa ma, kia tino hohoro koutou kia wakaukia to koutou karangatanga me to koutou wiriwiringa: ka mea hoki koutou i enei mea ekore rawa koutou e hinga:

11 Ma konei hoki ka tukua nui-tia ai ki a koutou te tapokoranga ki te rangatiratanga mau tonu o to tatou Ariki te Kai wakaora a Ihu Karaiti.

12 Koia hoki te kapea ai e a hau te wakamahara i a koutou ki enei mea, ahakoa matau koutou, a kua wakaukia ki tenei pono.

13 Na, ki taku wakaaro e tika ana, i a hau e noho ana i tenei teneti, kia wakaohokia koutou ki te wakamaharatanga;

14 Ka mohio hoki a hau ekore e weau ka mahue taku teneti, me ta to tatou Ariki a Ihu Karaiti i wakakite mai ki a hau.

15 A ka tohe ano a hau kia ahei ai koutou te mahara tonu ki

enei *mea* i muri iho o taku haere-
nga atu.

16 Kahore hoki matou i aru i
nga kupu tinihanga, i a matou e
wakapuaki ana ki a koutou i te
kaha me te haereinga mai o to ta-
tou Ariki a Ihu Karaiti, otira he
kai titiro matou ki tana nuinga.

17 I tango hoki ia ki te honore
me te kororia i te Atua te Matua,
i taua reo i kawea mai ki a ia e
te kororia nui, Ko taku Tamaiti
tenei e aroha nei a hau he rahi
taku pai ki a ia.

18 A i rongu matou ki tenei reo
e kawea mai ana i te rangi, i a
matou e noho tahi ana me ia i te
maunga tapu.

19 A tenei kei a tatou te kupu
tino u o te poropititanga; a ka
pai ta koutou meanga i te mea ka
wakaaro *koutou* ki taua *kupu*, ano
he rama e tiaho ana i te wahi
pouri, kia puao ra ano te ra, a kia
puta te wetu o te ata ki o koutou
ngakau:

20 Kia mahara ano koutou ki
tenei ki mua, kahore tetahi poro-
pitianga o te karaipiture e wa-
kakitea ana e ia ano.

21 Kahore hoki te poropititanga
i mauria mai i mua ki te hiahia o
te tangata: otira na nga tangata
tapu o te Atua i korero, he mea
wakaako e te Wairua Tapu.

UPOKO 2.

NA, i reira ano nga poropiti te-
ka i roto i te iwi, me tenei
hoki meake wai kai wakaako te-
ka i roto i a koutou, ma ratou e
mau mai nga wakapono waka-
mate, a ka wakakahore i te Ariki
i hokona ai ratou, ka wakapangia
ki a ratou ano te mate hohoro.

2 A he tokomaha e aru ke atu
ki o ratou mea wakamate; a ma
ratou te ara o te pono ka korero-
tia kinotia ai.

3 A ma te mahi apo ka hokoho-

kona ai koutou ki nga kupu tini-
hanga: no mua iho ano ekore e
wakaroa to ratou wakawa, ko to
ratou mate ekore e wakamoea.

4 Ki te mea hoki kihai tohu-
ngia e te Atua nga anahera i hara,
otira i peia ratou ki te po, i tukua
ki te wakawa he mea tiaki ki nga
mekameka o te pouritanga;

5 A kihai tohungia te ao tawito,
otira i tiakina e ia a Noa te toko-
waru, te kai kauwau i te tikanga,
i te mea kua tukua te parawe-
nua ki te ao o te *hunga* karakia
kore;

6 A wakawakia ana kia horoa
nga pa o Horoma o Komora ka
meinga hei pungarehu, ka waiho
hei tohu mo ratou e noho karakia
kore amua atu;

7 A i wakaoangia a Rota te *tan-
gata* tika, i a ia e wakapouritia
ana ki te ritenga o te *hunga* kino
e hiahia kino ana:

8 (Noho ana hoki taua *tangata*
tika i roto i a ratou, i wakatakari-
ritia *tana* hinengaro tika i tenei
ra i tenei ra ki nga hanga kino, i
te tirohanga i te rongonga;)

9 E matau ana te Ariki kia wa-
kaorangia i te wakawainga te *hu-
nga* wakapono, otira kia waiho te
hunga he ki te ra o te wakawa
wakamamaetia ai:

10 Na, ko ratou ki mua e haere
ana ki te ritenga o te kikokiko i
te hiahia o te kino, e wakakino
ana i te rangatiratanga. He hu-
nga wakatoatoa, e mea ana i a ra-
tou hiahia ake ano, a ekore e ma-
taku i te mea ka korero kino ki
nga rangatira.

11 Tena ko nga anahera, te *hu-
nga* nui atu nei i te kaha i te ma-
na, ekore e mau atu ki te Ariki i
te wakawa o te korero kino mo
ratou.

12 Otira ko enei, ano he kara-
rehe maori wakaaro kore, he mea
wakatupu nei kia hopukina kia
patua, e korero kino ana ki nga

mea e kuware nei ratou; a ka wakamatea ratou ki to ratou mate:

13 Ka wiwi ratou ki te utu o te kino, e ki ana ratou he mea wakahari te kakai i te awatea. He mea poke ratou he mea wakakino, ka haurangi ratou ki o ratou hianga i a ratou e kai tahi ana me koutou:

14 E ki ana o ratou kanohi i te puremu, a ekore e wakamutu i te hara; ka poaina nga hinengaro kahore nei i u: ko te ngakau e taungatia ana ki te apo; he tamarihi kua oti te kanga:

15 Ka mahue i a ratou te ara tika, kua he, kua aru ke ratou i te ara o Paraama te tama o Pohora, ko ia nei i pai ki te utu o te kino;

16 Otira i riria ia mo tana hara: i karanga te kararehe reo kore ki te reo tangata, i pupuri i te wairangitanga e te poropiti.

17 He puna wai kore enei, he kapua e kawea ana e te pokaka; kua waiho mo ratou te hinaki pouri ake ake.

18 Ka korero hoki ratou i nga kupu nunui o te wakapehapeha, ka poaina e ratou ki nga hiahia o te kikokiko, ki nga hiahia kino, te *hunga* kua oma ke i a ratou e noho ana i te he.

19 Ka korerotia ki a ratou he rangatiratanga, ko ratou ia nga pononga o te pirau: ko te tangata hoki e kore ai tetahi, ka wakaponongatia hoki e ia.

20 Ki te mea hoki kua oma ratou i nga mea wakakino o te ao, na te matauranga ki te Ariki te Kai wakaora a Ihu Karaiti, otira ka mahangatia ano ki aua *mea*, ka kore, kino noa atu to ratou wakamutunga i te timatanga.

21 Erangi hoki mo ratou me he mea kahore i matau ki te ara o te tikanga, i te matau me te tauri ke ano i te ture tapu kua tukua nei ki a ratou.

22 Otira kua rite ki a ratou to te kupu pono, *Kua* hoki te peropero ki tona ruaki; a ko te poaka i horoia *kua hoki* ki tana titakatakanga ki te paru.

UPOKO 3.

E *AKU* *hoa* aroha, ka tuhi tuhi atu nei ano a hau i te rua nei o nga pukapuka ki a koutou; a ka wakaoho ano a hau i to koutou hinengaro tika ki te wakamaharatanga i aua *pukapuka*:

2 Kia mahara ai koutou ki nga kupu i korerotia i mua e nga poropiti tapu, ki te ture hoki o matou nga apotoro o te Ariki te Kai wakaora:

3 Kia matau koutou ki tenei ki mua, e puta mai i nga ra wakamutunga te hunga tawhai, e haere ana ki te ritenga o a ratou hiahia ake,

4 E mea ana, Kei hea te korero o tana haerenga mai? no te ra hoki i moe ai nga matua, e mau tonu ana nga *mea* katoa me to te oroko hanganga.

5 E pai ana hoki ratou kia kuware ki tenei, na te kupu o te Atua nga rangi i mua, me te wenua e tu ana i waho o te wai i roto ano i te wai:

6 Na reira taua ao i pukea ai ki te wai, i mate ai:

7 Tena ko nga rangi nei ano me te wenua kua tohungia ki tana kupu, he mea tiaki mo te ahi, mo te ra o te wakawakanga o te wakamatenga o nga tangata karakia kore.

8 Na, kei kuware koutou, e *aku* *hoa* aroha, ki tenei *mea* kotahi, kotahi ano ra kei te Ariki, ano kotahi mano nga tau, a kotahi mano tau, ano he ra kotahi.

9 Ekore te Ariki e wakarua ki tana korero, me ta etahi e wakaaro ana ki te wakarua; otira e

manawanui ana ki a tatou, ekore hoki ia e hiahia kia mate etahi, otira kia haere katoa ki te ripeneta.

10 Na, e tae mai te ra o te Ariki, ano he tahae i te po; i taua ra ka pahure nga rangi me te tangi ano, a ko nga oroko timatanga ua oti te tahu ka memeha, ko te wenua me nga mahi i roto e tahuna.

11 Mo konei ra ka memeha nei enei *mea* katoa, ko te tikanga mo koutou kia pehea i te ritenga tapu i te wakapono,

12 I a koutou e tatari ana e porangi ana ki te taenga mai o te ra o te Atua, i taua ra ano ka toro nga rangi ka memeha, a ka tahuna nga oroko timatanga ka rewa?

13 Na, e tatari ana tatou ki nga rangi hou ki te wenua hou, ki te ritenga o tana korero, ko reira noho ai te tikanga.

14 Mo konei, e *aku hoa* aroha, i a koutou e tatari ana ki enei *mea*,

tohea kia rokohina ai koutou i te rangimarietanga, kua hei pokenga, kua hei kino.

15 A kia mahara koutou ko te manawanui o to tatou Ariki hei oranga; me to tatou teina hoki a Paora kua tuhituhi atu ki a koutou ki te ritenga o te matauranga kua ho mai nei ki a ia;

16 Me ia hoki i sua pukapuka katoa e korero ana ki enei *mea*; i reira hoki etahi *mea* uaua, e waka putaia ketia ana e te *hunga* kuware e te *hunga* kahore ano i u, pera hoki me era karaipiture, ki to ratou mate ano.

17 Mo konei, e *aku hoa* aroha, ka matau nei koutou ki mua, kia tupato kei kawea ngatahitia koutou ki te he o te *hunga* kino, a ka taka ke koutou i to koutou uranga.

18 Otira kia wakanuia koutou i te atawai, i te matauranga hoki o to tatou Ariki te Kai wakaora a Ihu Karaiti. Ki a ia te kororia aiane ai ake tonu atu. Amine.

KO TE PUKAPUKA TUATAHI

O HOANI TE APOTORO

KI

NGA TANGATA KATO.

UPOKO 1.

KO tera no te timatanga, ko ta matou i rongo ai, ko ta matou i kite ai ki o matou kanohi, ko ta matou i titiro ai, ko to te Kupu ora i tangotango ai o matou ringaringa;

2 (A kua wakakitea te oranga, kua kite ano matou, a ka waki, ka waka puaki matou ki a koutou i te oranga mutunga kore, ko tera i te Matua ra i mua, a kua wakakitea nei ano ki a matou;)

3 Ko ta matou i kite ai i rongo ai ka waka puakina nei ki a kou-

tou, kia wiwi tahi ai koutou me matou: ko matou ia e wiwi tahi ana me te Matua, me tana Tamaiti hoki a Ihu Karaiti.

4 A ka tuhituhia atu enei *mea* ki a koutou, kia ki ai to koutou haringa.

5 A ko te korero tenei i rongo ai matou ki a ia, ka korero atu nei ano ki a koutou, na, he maramatanga te Atua, a kahore kau he pouritanga i roto i a ia.

6 Ki te mea tatou ka wiwi tahi tatou me ia, a ka haere i te pouritanga, ka teka tatou, a ekore e mea i te pono:

7 Otira ki te haere tatou i te maramatanga, me ia hoki e *noho ana* i te maramatanga, *penei* e wiwi tahi ana tatou, a e hōroia ana tatou ki te toto o Ihu Karaiti tana Tamaiti i te hara katoa.

8 Ki te mea tatou kahore a tatou hara, ka wakahe tatou i a tatou ano, a kahore te pono i roto i a tatou.

9 Ki te waki tatou i a tatou hara, e pono ana ia e tika *ana* kia murua nga hara mo tatou, a kia hōroia tatou i te kino katoa.

10 Ki te mea tatou kahore tatou i hara, ka meinga ia he *Atua* teka, a kahore tona kupu i roto i a tatou.

UPOKO 2.

E AKU tamariki nonohi, ka tuhituhi atu a hau i enei *mea* ki a koutou, kia kausa ai koutou e hara. A ki te mea ka hara te tahi, he kai inoi to tatou kei te Matua, ko Ihu te Karaiti tika:

2 A ko ia te wakamarietanga mo a tatou hara: ehara raia mo a tatou anake, otira mo a te ao katoa.

3 A ma konei tatou ka matau ai kua matau tatou ki a ia, ki te mea e wakarite ana tatou i ana ture.

4 Ko ia e mea ana, kua matau a hau ki a ia, a ekore e wakarite i ana ture, he tangata teka ia, a kahore te pono i roto i a ia.

5 Ko ia e wakarite i tana kupu, he pono kua rite i a ia te aroha o te Atua: ma konei tatou ka matau ai, kei roto ano tatou i a ia.

6 Ko ia e mea ana e noho ana ia i roto i a ia, e tika ana kia penei ia te haere me ia hoki i haere.

7 E hoa ma, ekore e tuhituhia atu e a hau ki a koutou he ture hou, otira ko te ture tawito, ko tera i a koutou no te timatanga. Ko te ture tawito te kupu i rongo ai koutou no te timatanga.

8 Tenei ake ano he ture hou taku e tuhituhi atu nei ki a koutou, ko te *mea* pono tenei ki a ia ki a koutou: e pahure haere ana hoki te pouritanga, a ka puta nei ano te maramatanga pono.

9 Ko ia e mea ana kei roto ia i te maramatanga, a e mauahara ana ki tona teina, kei roto ia i te pouritanga taea noatia tenei ra.

10 Ko ia e aroha ana ki tona teina, e noho ana i roto i te maramatanga, a kahore he mea wakahe i roto i a ia.

11 Tena ko ia e mauahara ana ki tona teina, kei te pouritanga ano ia, a e haere ana i roto i te pouritanga, kahore ano ia i matau ko hea ranei tana e haere, no te mea kua wakamatapotia ona kanohi e te pouritanga.

12 Ka tuhituhi atu a hau ki a koutou, e nga tamariki nonohi, no te mea kua murua mo koutou nga hara mo tona ingoa.

13 Ka tuhituhi atu a hau ki a koutou, e nga matua, no te mea kua matau koutou ki a ia e *mau tonu nei* no te timatanga ra ano. Ka tuhituhi atu a hau ki a koutou, e nga taitamariki, no te mea kua toa koutou i te *vairua* kino. Ka tuhituhi atu a hau ki a koutou, e nga tamariki nonohi, no te

mea kua matau koutou ki te Matua.

14 Kua tuhituhi atu a hau ki a koutou, e nga matua, no te mea kua matau koutou ki a ia e *mau tonu nei* no te timatanga ra ano. Kua tuhituhi atu a hau ki a koutou, e nga taitamariki, no te mea e kaha ana koutou, a e mau ana te kupu o te Atua i roto i a koutou, a kua toa koutou i te *wairua* kino.

15 Kua koutou e aroha atu ki te ao, kua ano hoki ki nga mea i te ao. Ki te mea e aroha tetahi ki te ao, kahore te aroha o te Matua i roto i a ia.

16 Ko nga mea katoa hoki i te ao, ko te hiahia o te kikokiko, ko te hiahia o nga kanohi, me te wakapehapeha o te orange, ehara i te Matua, no te ao ano ia.

17 A ka pahemo te ao, me tona hiahia: tena ko ia e mea ana i te hiahia o te Atua e ora tonu ana.

18 E nga tamariki nonohi, ko te taima wakamutunga *tenei*: a me ta koutou i rongo ai, e haere mai ana a anataraiti, kua tokomaha nei ano nga anataraiti; ma reira tatou ka matau ai ko te taima wakamutunga *tenei*.

19 I haere atu ratou i a tatou, heoi ehara ratou i a tatou; me he mea hoki no tatou, penei kua noho tonu ki a tatou: otira i haere atu ratou kia wakakitea ai ehara ratou katoa i a tatou.

20 A he wakawahinga to koutou no te *Atua* Tapu, e matau ana ano koutou ki nga mea katoa.

21 Kahore a hau i tuhituhi atu ki a koutou no te mea kahore koutou i matau ki te pono, otira no te mea kua matau koutou, a no te mea ehara te teka katoa i te pono.

22 Ko wai koia te tangata teka? ko ia e wakakahore ana e mea ana ehara a Ihu i te Karaiti. Ko

ia tenei ko te anataraiti, e wakakahore ana i te Matua i te Tamaiti.

23 Ko te *tangata* katoa e wakakahore ana i te Tamaiti, kahore i a ia te Matua:

24 Mo konei ra kia mau i roto i a koutou ta koutou i rongo ai no te timatanga. Ki te mea ka mau i roto i a koutou ta koutou i rongo ai no te timatanga, e mau ano koutou i roto i te Tamaiti, i roto ano i te Matua.

25 A ko te korero tenei kua korerotia nei e ia ki a tatou, ko te orange tonutanga.

26 Kua tuhituhia atu e a hau enei mea ki a koutou mo te *hunga* e wakahe ana i a koutou.

27 A e mau ana i roto i a koutou te wakawahinga i tango ai koutou i a ia, a kahore he mea e wakaakona ai koutou e tetahi: otira me taua wakawahinga e wakaako ana i a koutou ki nga mea katoa, e pono ana ano, a ehara i te teka, a me taua mea kua wakaako i a koutou, e mau ano koutou i roto i a ia.

28 E nga tamariki nonohi, kia mau nei ano koutou i roto i a ia; kia wai maia tangata ai tatou ina puta mai ia, a kia kua ai e wakaama ki a ia i tona haerenga mai.

29 Ki te mea ka matau koutou e tika ana ia, ka matau koutou ko te *tangata* katoa e mea ana i te tikanga kua wakawanautia e ia.

UPOKO 3.

KIA kite koutou i te peheata nga o te aroha kua ho mai nei e te Matua, kia karangatia ai tatou ko nga tamariki o te Atua: koia hoki te ao te matau ai ki a tatou, kahore hoki i matau ki a ia.

2 E nga *hoa* aroha, tenei raia tatou he tamariki o te Atua, a

kahore ano i kitea noatia hei aha ranei tatou amua: otira e mohio ana tatou, ka puta mai ia, ka rite tatou ki a ia; ka kite hoki tatou i a ia me ia nei ano.

3 A ko te *tangata* katoa i a ia tenei wakaaro, e wakapai ana i a ia ano, me ia hoki e pai ana.

4 Ko te *tangata* katoa e mea ana i te kino e mea ana hoki ia i te hara: a he kino ano te hara.

5 A e matau ana koutou kua wakakitea mai ia kia tango ai ia i o tatou kino; a kahore he kino i roto i a ia.

6 Ko te *tangata* katoa e mau ana i roto i a ia ekore e hara: ko te *tangata* katoa e hara ana kahore ia i kite i a ia, kahore ano i matau ki a ia.

7 E nga tamariki nonohi, kei wakahekia koutou e tetahi: ko ia e mea ana i te tikanga e tika ana ia, me ia hoki e tika ana.

8 Ko ia e mea ana i te kino no te rewera ano ia; no te mea e hara ana te rewera no te timatanga. Ko ia hoki te Tama o te Atua i wakakitea mai ai, kia wakakahoretia ai e ia nga mahi a te rewera.

9 Ko te *tangata* katoa kua wakawanautia e te Atua ekore e mea i te hara; no te mea e mau ana tona purapura i roto i a ia: a ekore e ahei i a ia te hara, no te mea kua wakawanautia ia e te Atua.

10 Ma konei ka kitea ai nga tamariki o te Atua, me nga tamariki o te rewera: ko te *tangata* katoa ekore e mea i te tikanga eha ia i te Atua, ko ia hoki ekore e aroha ki tana teina.

11 Ko te korero hoki tenei i rongo ai koutou i te timatanga kia aroha tatou tetahi ki tetahi.

12 Kua ra e pena me Kaina no te *wairua* kino nei ano, a i patua e ia tana teina. A na te aha ia i patu ai i a ia? No te mea i kino

ana mahi, ko a tana teina ia i tika.

13 Kua koutou e miharo, e aku hoa, ki te mea e mauahara ana te ao ki a koutou.

14 E matau ana tatou kua haere tatou i te mate ki te ora, no te mea e aroha ana tatou ki nga hoa wakapono. Ko ia ekore e aroha ki te teina e mau ana ia ki roto ki te mate.

15 Ko te *tangata* katoa e mauahara ana ki tana teina he kai patu tangata ia: a ka matau koutou ekore e mau te orange tonutanga i roto i tetahi kai patu tangata.

16 Na konei tatou i matau ai ki te aroha, kua wakarere hoki ia i tona orange mo tatou: a e tika ana kia wakarere hoki tatou i to tatou orange mo nga hoa.

17 Ko te tangata i a ia nei te toanga o te ao, a ka kite ia i tana teina e mate ana ki te aha ki te aha, a ka puritia tona atawai i a ia, e mau pehea ana koia te aroha o te Atua i roto i a ia?

18 E aku tamariki nonohi, kua tatou e aroha ki te kupu, kua ano hoki ki te arero; otira ki te mahi ki te pono.

19 A ma konei tatou ka matau ai no te pono tatou, a ka wakau ai i o tatou ngakau i tona aroaro.

20 Na, ki te mea ka wakakinoa tatou e o tatou ngakan, nui atu ra te Atua i o tatou ngakau, a e matau ana ia ki nga mea katoa.

21 E nga hoa aroha, ki te mea ekore o tatou ngakau e wakakino i a tatou, ka maia tatou ki te Atua.

22 A ka wiwi tatou i a ia ki te tatou e inoi ai, no te mea e wakarite ana tatou i ana ture, a e mea ana tatou ki tona aroaro i nga mea e pai ai ia.

23 A ko tana ture tenei, Kia wakapono tatou ki te ingoa o tana Tamaiti a Ihu Karaiti, kia aroha

ano tatou tetahi ki tetahi, me ia hoki kua ho mai i te ture ki a tatou.

24 A ko ia e wakarite ana i ana ture e mau ana i roto i a ia, a ko ia i roto ano i a ia. A na konei tatou i matau ai e mau ana ia i roto i a tatou, na te Wairua kua ho mai e ia ki a tatou.

UPOKO 4.

E NGA *hoa* aroha, kua e wakapono ki nga wairua katoa, otira me wakamatau nga wairua no te Atua ranei *kahore ranei*: mo te mea he tokomaha nga poropiti teka kua haere atu ki te ao.

2 Ma konei koutou ka matau ai ki te Wairua o te Atua: Ko nga wairua katoa e wakaae ana ki a Ihu Karaiti i haere mai i te kikokiko no te Atua ano:

3 A ko nga wairua katoa ekore e wakaae ki a Ihu Karaiti i haere mai i te kikokiko ehara ia i te Atua: a ko to te anatikaraiti tenei, kua rongo nei koutou e haere mai ana; a tenei nei ano kei te ao.

4 No te Atua koutou, e nga tamariki nonohi, kua toa ano koutou i a ratou: no te mea nui atu ia i roto i a koutou, i a ia i roto i te ao.

5 No te ao ratou; koia ratou ka korero ai ki te ao, a ka wakarongo te ao ki a ratou.

6 No te Atua tatou: ko ia e matau ana ki te Atua e wakarongo ana ki a tatou; ko ia ehara nei i to te Atua ekore ia e wakarongo ki a tatou. Ma konei tatou ka matau ai ki te wairua o te pono, ki te wairua o te he.

7 E nga *hoa* aroha, kia aroha tatou tetahi ki tetahi: no te Atua hoki te aroha; a ko ratou katoa e aroha ana kua wakawanautia e te Atua, a e matau ana ki te Atua.

8 Ko ia ekore e aroha ekore e matau ki te Atua; he aroha hoki te Atua.

9 Na konei i wakakitea mai ai te aroha o te Atua ki a tatou, no te mea kua tonoa mai e te Atua tana Tamaiti kotahi ki te ao, kia ora ai tatou i a ia.

10 Tenei ano te aroha, ehara raia ko tatou kua aroha ki te Atua, otira ko ia kua aroha ki a tatou, a kua tonoa mai tana Tamaiti hei wakamarietanga mo a tatou hara.

11 E nga *hoa* aroha, ki te mea kua penei te aroha o te Atua ki a tatou, e tika ana hoki kia aroha tatou tetahi ki tetahi.

12 Kahore rawa i kitea te Atua e tetahi *tangata*. Ki te mea ka aroha tatou tetahi ki tetahi, ka noho te Atua i roto i a tatou, a kua rite pu tana aroha i roto i a tatou.

13 Na konei tatou i matau ai e noho ana tatou i roto i a ia, a ko ia i roto i a tatou, no te mea kua ho mai ki a tatou i tana Wairua.

14 A kua kite tatou ka waki ano, kua tonoa te Tamaiti e te Matua hei Kai wakaora mo te ao.

15 Ko ia e korero ana ko Ihu te Tama o te Atua, e noho ana te Atua i roto i a ia, a ko ia i roto i te Atua.

16 A kua matau tatou kua wakapono ano ki te aroha o te Atua ki a tatou. He aroha te Atua; a ko ia e noho ana i te aroha e noho ana i roto i te Atua, a ko te Atua i roto i a ia.

17 Na konei te aroha i rite pu ai ki a tatou, kia wai maiaatanga ai tatou a te ra wakawa: me ia hoki nei, e pera ana hoki tatou i tenei ao.

18 Kahore he matakau i roto i te aroha; ka maka hoki te matakau ki waho e te tino aroha: no te mea he mamae to te matakau.

Na, ko ia e matakū ana kahore ano i tino rite i roto i te aroha.

19 Kia aroha tatou ki a ia, no te mea ko ia kua aroha ki a tatou.

20 Ko ia e mea ana, E aroha ana a hau ki te Atua, a ka mauahara ki tona teina, he tangata teka ia: ko ia hoki ekore e aroha ki tona teina kua kite nei ia, me pehea ka aroha ai ia ki te Atua kahore nei i kitea?

21 A kei a tatou tenei ture i a ia, Ko ia e aroha ana ki te Atua kia aroha hoki ia ki tona teina.

UPOKO 5.

KO ratou katoa e wakapono ana ko Ihu te Karaiti kua wakawanautia e te Atua: a ko ratou katoa e aroha ana ki te kai wakatupu e aroha ana hoki ki a ia kua wakatupuria nei e ia.

2 Na konei tatou i matau ai e aroha ana tatou ki nga tamariki o te Atua, i te mea ka aroha tatou ki te Atua a ka wakarite i ana ture.

3 Ko te aroha hoki tenei o te Atua, kia wakarite tatou i ana ture: a ekore e taimaha ana ture.

4 Ko nga *mea* katoa hoki kua wakatupuria e te Atua e toa ana i te ao: a ko te wikitoria tenei e toa ana i te ao, ko to tatou wakapono.

5 Ko wai koia te toa ana i te ao? ko ia anake e wakapono ana ko Ihu te Tama o te Atua.

6 Ko ia tenei i haere mai i te wai i te toto, ko Ihu te Karaiti; kahore i te wai anake, otira i te wai i te toto. A ko te Wairua te wakapono ana, ko te Wairua hoki te pono.

7 Tokotoru hoki nga kai korero i te rangi, ko te Matua, ko te Kupu, ko te Wairua Tapu: a kotahi ano enei tokotoru.

8 A tokotoru nga kai korero i

te wenna, ko te wairua, ko te wai, ko te toto: a kotahi ano nga tokotoru.

9 Ki te mea ka tango tatou ki te korero o nga tangata, e nui ake ana te korero o te Atua: ko te korero hoki tenei o te Atua kua korerotia nei e ia ki tana Tamaiti.

10 Ko ia e wakapono ana ki te Tama o te Atua i roto ano i a ia te korero: ko ia ekore e wakapono ki te Atua kua meinga ia he *Atua* teka; no te mea kahore ia i wakapono ki te korero kua korerotia nei e te Atua ki tana Tamaiti.

11 A ko te korero tenei, kua ho mai e te Atua ki a tatou te oranga tonutanga, a i roto ano i tana Tamaiti tenei oranga.

12 Ko ia kua wiwi ki te Tamaiti kua wiwi ki te oranga; ko ia kahore nei i wiwi ki te Tamaiti o te Atua kahore ano i wiwi ki te oranga.

13 Kua tuhituhia e a hau enei *mea* ki a koutou e wakapono ana ki te ingoa o te Tamaiti o te Atua; kia matau ai koutou kei a koutou te oranga tonutanga, a kia wakapono ai koutou ki te ingoa o te Tamaiti o te Atua.

14 A ko to tatou maiatanga tenei ki a ia, na, ki te mea ka inoi tatou ki a ia ki tetahi *mea* ki te ritenga o tana hiahia, ka rongo ia ki a tatou.

15 A ki te mea ka matau tatou e rongo ana ia ki a tatou *mea* e inoi ai tatou, ka matau ano, ka wiwi tatou ki nga inoinga e inoi ai tatou i a ia.

16 Ki te mea ka kite tetahi i tona teina e hara ana i te hara ehara i te *mea* e mate ai ia, kia inoi ia, a e ho mai he oranga ki a ia mo ratou e hara ana ehara *raia* i te *mea* e mate ai ratou. Tera he hara e mate ai te tangata: ekore a hau e mea kia inoi ia mo tera.

17 He kino ano te hara katoa: a he kino ano ehara ia i te mea e mate ai ia.

18 Ka matau tatou ko te *tangata* katoa kua wakatupuria e te Atua ekore e hara; otira ko ia kua wakatupuria e te Atua e tiaki ana ia i a ia ano, a ekore te *wairua* kino e pa atu ki a ia.

19 Ka matau tatou no te Atua tatou, a ko te ao katoa e takoto ana i te kino.

20 Na, ka matau tatou i haere mai te Tama o te Atua, a kua ho mai e ia ki a tatou he matauranga, kia mohio ai tatou ki a ia e pono ana, a kei roto ano tatou i a ia e pono nei, i tana Tamaiti i a Ihu Karaiti. Ko te Atua pono tenei, me te oranga tonutanga.

21 E nga tamariki nonohi, tia-kina koutou e koutou ano i nga wakapakoko. Amine.

KO TE PUKAPUKA TUARUA.

O HOANI TE APOTORO.

NA te kaumatua ki te wahine rangatira kua oti te wiriwiri, ki ona tamariki hoki, e arohaina ponotia ana e a hau; a haunga ano e a hau anake, otira e ratou katoa kua matau ki te pono;

2 Mo te pono e mau nei i roto i a tatou, a e mau ano ki a tatou ake ake ake.

3 Hei a koutou te atawai, te mahi tohu, me te maunga rongo, no te Atua te Matua, no te Ariki hoki no Ihu Karaiti, te Tamaiti o te Matua, i roto i te pono me te aroha.

4 I hari pu a hau no te mea i kitea *etahi* o ou tamariki e haere ana i te pono, pera me te ture kua riro mai ki a tatou i te Matua.

5 A tenei ano a hau te mea atu nei ki a koe, e tai, ehara i te ture hou taku e tuhituhi atu nei ki a koe, otira ko tera i a tatou i te timatanga, kia aroha tatou tetahi ki tetahi.

6 A ko te aroha tenei kia haere

tatou ki te ritenga o ana ture. Ko te ture tenei, me koutou kua rongo i te timatanga, kia haere koutou i roto i taua *ture*.

7 He tokomaha hoki te hunga wakahe kua tapoko mai ki te ao, ekore nei e wakahe kua haere mai a Ihu Karaiti i te kikokiko. Ko te tangata wakahe tenei ko te anatikaraiti.

8 Kia tupato ki a koutou ano, kei mahue i a tatou *nga mea* kua mahia e tatou, otira kia wiwi tatou ki te tino utu.

9 Ko te *tangata* katoa e hara ana, a ekore e mau ki te wakaakoranga a te Karaiti, kahore i a ia te Atua. Ko ia e mau ana ki te wakaakoranga a te Karaiti, kei tenei *tangata* te Matua me te Tamaiti.

10 Ki te haere atu tetahi ki a koutou, a ekore e kawe i tenei wakaakoranga, kua ia e puritia ki te ware, kua ano hoki koutou e owa atu ki a ia:

11 Ko ia hoki e owa atu ana ki

a ia e uru tahi ana ki ana mahi kino.

12 He maha aku *mea* e tuhituhi atu ai a hau ki a koutou, *heoi* kihai a hau i pai ki te pepa ki te mangumangu: otira e mea ana a

hau kia haere atu ki a koutou, kia korero ano he mangai he mangai, kia ki ai to tatou haringa.

13 Ka owa atu ki a koe nga tamariki a tou teina wiriwi. Amine.

KO TE PUKAPUKA TUATORU

O HOANI TE APOTORO.

NA te kaumatua ki a Kaio te *hoa* aroha, e arohaina ponotia nei e a hau.

2 E te *hoa* aroha, e inoi ana a hau kia haere pai koe kia ora i nga *mea* katoa, me tou hinengaro hoki e haere pai ana.

3 I hari pu hoki a hau ki nga *hoa* e haere mai ana e korero ana ki tau pono, me koe e haere ana i te pono.

4 Kahore aku hari nui atu i enei, kia rongo a hau e haere ana aku tamariki i te pono.

5 E te *hoa* aroha, e mea ana koe i te *mahi* pono, ko tau e mahi nei ki nga *hoa*, ki nga tauhou ano hoki;

6 E korero ana ratou ki tau aroha ki te aroaro o te hahi: e mahi pai koe ki te mea ka arahina ratou e koe ki te tikanga o te Atua:

7 I haere atu hoki ratou mo *tona* ingoa, kihai ano ratou i tango ki tetahi *mea* i nga Tauwi.

8 Mo konei ka tika ai kia tango tatou ki ana *tangata* e pena ana, kia mahi tahi ai tatou ki te pono.

9 Kua tuhituhi atu a hau ki te hahi: otira ko Rioterepi, ko te

tangata e pai nei kia meinga hei rangatira mo ratou, ekore e tango ki a tatou.

10 Mo konei ra ki te haere atu a hau, ka mahara a hau ki ana mahi e mea nei ia, i a ia e hame nei i nga kupu kino mo matou: a kahore ia i mutu i konei, ekore hoki ia e tango ki nga *hoa*, a e riri ana ki a ratou e hiahia ana, a e maka ana i a ratou ki waho o te hahi.

11 E te *hoa* aroha, kaua e aru ki te kino, otira ki te pai. No te Atua a ia e mahi pai ana: tena ko ia e mahi kino ana kahore ano ia i kite noa i te Atua.

12 Kua korerotia paitia a Rimitiri e nga *tangata* katoa, e te pono ano hoki: ka korero ano hoki matou; a e matau ana koutou e pono ana ta matou korero.

13 Kua maha aku mea e tuhituhi atu ai a hau, otira ekore a hau e pai kia tuhituhi atu ki a koe ki te mangumangu ki te pene:

14 Na, e mea ana a hau kia kite wawe i a koe, a e korero taua he mangai he mangai. Hei rangimarietanga mou. E owa atu ana nga *hoa* ki a koe. Kia owa takitahi atu ki nga *hoa*.

KO TE

PUKAPUKA O HURA TE APOTORO

KI

NGA TANGATA KATO.

NA Hura, na te pononga a Ihu Karaiti, te teina ra o Hemi, ki a ratou kua karangatia kua oti te wakatapu e te Atua te Matua, kua tiakina nei e Ihu Karaiti:

2 Kia wakanuia ki a koutou te mahi tohu, te maunga rongo, te aroha.

3 E nga *hoa* aroha, i a hau e tino porangi ana kia tuhituhi atu ki a koutou ki to tatou oranga tahi, he mea tika pu kia tuhituhi atu a hau ki a koutou, kia mea atu kia wakanuia *koutou* ki te wakaono kua tukua mai ki te *hunga* tapu i mua.

4 Kua tomo puku mai hoki etahi tangata karakia kore, *he hunga* kua tuhituhia i mua ki tenei wakamatenga, e waka puta ke ana i te atawai o te Atua ki te hiahia kino, a e wakakahore ana i te Atua te rangatira kotahi, ko to tatou Ariki a Ihu Karaiti.

5 Na, e hiahia ana a hau kia waka maharatia koutou, a koutou ko te *hunga* kua matau ki tenei i mua, na, i wakaoranga e te Ariki te iwi i te wenua o Ihipa, a muri iho i wakamatea a ratou kihai nei i wakaono.

6 Ko nga anahera hoki kihai nei i mau ki to ratou *ahua* i te timatanga, otira i wakarere i to ratou nohoanga ake, kua waiho

e ia i te pouritanga, *he mea here* ki nga mekameka mau tonu mo te wakawakanga o te ra nui.

7 Me Horoma hoki, me Komora, me nga pa tutata, i puremu nei ki to raua ritenga, a i haere atu ki te kikokiko ke, kua wakakitea mai hei tohu, he mea waka-mamae ki te mate o te kapura mutunga kore.

8 Wai hoki enei e moehewa ana, e wakakino ana i te kikokiko, e wakakahore ana i te kawana-tanga, e korero kino ana ki nga rangatira.

9 Otira ko Mikaera ko te tino anahera, i a ia e wawai ana ki te rewera e tohe ana ki te tinana o Mohi, kihai mea kia korero atu ki a ia he wakawakanga korero kino, otira i mea ia, Ma te Ariki koe e riri.

10 Na, e korero kino ana enei ki nga mea kahore nei ratou i matau: a ko nga *mea* i matau maori ai ratou, ano he kararehe kupu kore, e wakakino ana ratou ki enei *mea*.

11 He aue mo ratou! kua haere hoki ratou i te ara o Kaina, a kua oma ki te he o Paraama mo te utu, a kua mate i te totohenga o Kora.

12 He toka enei i roto i o koutou hakari aroha, i a ratou e kai tahi ana me koutou, e wanga

ana i a ratou ano, a kahore he matakū: he kapua wai kore, e kawea ana e nga hau; he rakau ka pirau nei nga hua, kahore he hua, kua tuarua nei te matenga, kua hutia nga pakiaka;

13 He ngaru pua o te moana, e waka puta ana i to ratou waka-ma, ano he huka; he wetu e haereere ana, kua waiho mo ratou te pouritanga o te po ake ake ake.

14 A kua poropiti ki a ratou a Enoka, te tokowitu i muri i a Arama, kua mea, Na, kua tae mai te Ariki, me nga mano tini o tana *hunga* tapu,

15 Kia wakaritea he wakawa ki nga *tangata* katoa, a kia riria te hunga karakia kore katoa o ratou mo nga mahi katoa o to ratou kino i kino ai ratou, mo nga *kupu* uaua katoa hoki i korero ai te hunga hara karakia kore ki a ia.

16 He hunga kowetewete tenei, he hunga amuamu, e haere ana ki te ritenga o a ratou hiahia; a e korero ana to ratou mangai i nga *kupu* wakapehapeha, e waka pai ana ratou ki nga kanohi o te *tangata* kia riro mai ai he mea ma ratou.

17 E nga *hoa* aroha, kia mahara koutou ki nga kupu kua korerotia i mua e nga apotoro o to tatou Ariki a Ihu Karaiti;

18 I mea hoki ratou ki a koutou, e puta mai te hunga tawai i te taima wakamutunga, e haere ana ki te ritenga o o ratou hiahia kino.

19 Ko te *hunga* tenei e momotu ke ana i a ratou, he wakaaro maori a ratou, kahore i a ratou te Wairua.

20 E nga *hoa* aroha, kia waka koutou i a koutou ano ki to koutou waka pono tapu rawa, kia inoi ano i te Wairua Tapu,

21 Kia tiaki koutou i a koutou ano i te aroha o te Atua, kia tati ki te mahi tohu a to tatou Ariki a Ihu Karaiti mo te oranga tonutanga.

22 A kia tohu ano ki etahi, he mea ata wakaaro:

23 A ko etahi me wakaora ki te matakū, me to mai i roto i te kapura; kia wakarikarika koutou ahakoa ko te kakahu *kau* e poke ana i te kikokiko.

24 Na, ki a ia e kaha nei ki te tiaki i a koutou kei hinga, a kia wakaturia koutou ki te aroaro o tana kororia kia kino kore me te hari wakaharahara,

25 Ki te Atua to tatou Kai wakaora, ko ia anake te matau ana, *ki a ia* te kororia me te nuinga, te kaha me te mana, aiane i a ake tonu atu. Amine.

WAKAKITENGA A HOANI

TE KAI KORERO

KI NGĀ MEĀ O TE ATUA.

UPOKO 1.

KO te wakakitenga a Ihu Karaiti, i ho mai e te Atua ki a ia, kia wakakitea ki ana pononga nga *mea* meake nei rite; a kua tono mai ki tana anahera, kua tohutohu ki tana pononga ki a Hoani:

2 Nana i korero te kupu o te Atua, me te korero o Ihu Karaiti, me *nga mea* hoki kua kitea e ia.

3 *Ka* hari a ia e titiro pukapuka ana, me ratou hoki e rongō ana i nga kupu o te poropiritanga, a e wakarite ana i nga *mea* kua oti te tuhituhi i reira: e tata ana hoki te taima.

4 Na Hoani ki nga hahi ewitu i Ahia: hei atawai ki a koutou, hei maunga rongō, nona e ora nei, i ora ano i mua, a e haere mai ana ano; no nga Wairua ewitu hoki i mua nei o tana torona;

5 No Ihu Karaiti hoki, te kai korero pono, te putanga mata-mua i te mate, ko te rangatira nei o nga kingi o te ao. Ki a ia kua aroha nei ki a tatou, a kua horoi i a tatou i o tatou hara ki ona toto,

6 A kua mea nei i a tatou hei kingi hei tohunga karakia ki te Atua tana Matua; ki a ia te

kororia me te kaha ake tonu atu. Amine.

7 Na, e haere mai ana ia me nga kapua; a e kite i a ia nga kanohi katoa, me ratou hoki i werohia ai ia: a e aue nga hapu katoa o te ao ki a ia. Ae, Amine.

8 Ko a hau te Arepa me te Omeka, te timatanga me te waka-mutunga, e ai ta te Ariki, e ora nei, i ora ano i mua, a e haere mai ana ano, ke te Kaha rawa.

9 Ko a hau, ko Hoani, ko to koutou tuakana, e uru tahi nei me koutou ki te mate, ki te rangatiratanga, ki te manawanuitanga o Ihu Karaiti, i te motu a hau e huaina ana ko Patamo, mo te kupu o te Atua, mo te korero hoki o Ihu Karaiti.

10 I te Wairua a hau i te ra o te Ariki, a i rongō a hau i te reo nui i muri i a hau, ano *he tangi* o te tere,

11 E mea ana, Ko a hau te Arepa me te Omeka, ko te mua-nga ko te muringa: a, Tuhitu-hia ki te pukapuka tau e kite nei, a kia kawea atu ki nga hahi i Ahia; ki Epeha, ki Hamurana, ki Perekama, ki Taiaitaira, ki Harariha, ki Pirarerepia, ki Raorikia.

12 A i tahuri a hau kia kite i te reo e korero ana ki a hau. A ta-

huri ana, ka kite a hau i nga turanga rama ewitu;

13 A i waengapu o nga turanga rama ewitu *ko tetahi* e rite ana ki te Tama a te tangata, kua waka-kakahuria *ki te kakahu* tatu noa ki nga waewae, a kua witikiria te uma ki te witiki koura.

14 Ko tona matenga me nga mahunga i ma, ano he huruhuru ma o te hipi, ano he hukarere; ko ona kanohi, ano he mura ahi;

15 Ko ona waewae i rite ki te parahi pai, ano e ka ana i roto i te ahi arai, a ko tona reo, ano ko te *fiaruru* o nga wai maha.

16 A kei tona ringaringa matau nga wetu ewitu: a ka puta atu i tona mangai he hoari koi erua tahi nga koinga: ko tona kanohi, ano ko te ra e puta mai ana i tana kaha.

17 Ano ka kite a hau i a ia, hinga ana a hau ki ona waewae, ano he *tangata* mate. A panga ana ia i tona ringaringa matau ki a hau, mea mai ana ki a hau, Kua koe e matakū; ko a hau te muanga me te muringa:

18 A *ko a hau* e ora nei, i mate a hau i mua; a, na, e ora ana a hau, a ake tonu atu, Amine; a kei a hau nga ki o te po o te mate.

19 Tuhituhia *nga mea* kua kite nei koe, ko *nga mea* nei ano, ko *nga mea* hoki meake meinga a muri atu i enei *mea*;

20 Ko te mea ngaro o nga wetu ewitu i kitea e koe i taku *ringa* matau, me nga turanga rama koura ewitu. Ko nga wetu ewitu nga anahera o nga hahi ewitu: a ko nga turanga rama ewitu i kitea e koe nga hahi ewitu.

UPOKO 2.

TUHITUHIA atu ki te anahera o te hahi o Epeha; Ko *nga kupu* enei e korerotia ana e

ia e pupuri nei i nga wetu ewitu i tana *ringa* matau, e haereere ana i waenganui o nga turanga rama koura ewitu;

2 Ka matau a hau ki au hanga, ki au mahi, me tou manawanuitanga, a ekore koe e ahei te tuku i te *hunga* kino: a kua wakama-*tauria* e koe a ratou e mea ana he apotoro *ratou*, a ehara, a kua kitea e koe he *hunga* teka ratou:

3 Kua wakauaua koe, e waka-manawanui ana koe, a kua mahi koe mo toku ingoa, kahore koe i ngenge.

4 Otira *he kupu* taku ki a koe, mo te mea kua wakarerea e koe tou aroha tuatahi.

5 Mo konei ra kia mahara koe ki te wahi i taka ai koe, kia ripeneta, mahia nga mahi o mua; ki te kahore ka hohoro taku haere atu ki a koe, ka konia atu tou turanga rama i tona wahi, ki te mea ekore koe e ripeneta.

6 Otira tenei ano tau, e kino ana koe ki nga hanga a nga Nikoraitai, e kino nei hoki a hau.

7 Ko ia he taringa ona, kia rongo ia ki ta te Wairua e mea ana ki nga hahi; Ka a ia e toa ana ka ho atu e a hau kia kai i te rakau o te orange, e tu ana i waenganui o te pararaiha o te Atua.

8 Na, tuhituhia atu ki te anahera o te hahi o nga tangata o Hamurana; Ko *nga kupu* enei e korerotia ana e te muanga e te muringa, e ia kua mate, a kua ora;

9 Ka matau a hau ki au mahi, ki *tou* mamaetanga, ki tou rawakoretanga, (otira e wai taonga ana koe) a *ka matau a hau* ki te korero kino o ratou e mea ana he Hurai ratou, a ehara hoki, otira ko te wakamenenga o Hatana.

10 Kua koe e wehi ki tetahi o nga mea meake nei wakapakia ki a koe: na, meake maka *tetahi* o

koutou e te rewera ki te ware herehere, kia wakamatauria ai koutou; a ka wakamamaetia koutou i nga ra kotahi tekau: kia pono koe a mate noa, a maku e ho atu ki a koe te karauna o te orange.

11 Ko ia he taringa ona, kia rongo ia ki ta te Wairua e mea ana ki nga hahi; Ko ia e toa ana ekore e kino i te matenga tuarua.

12 A tuhituhia atu ki te anahera o te hahi i Perekama; Ko nga kupu enei e korerotia ana e ia e mau ana ki te hoari koi erua nei nga koinga;

13 Ka matau a hau ki au mahi, ki te wahi hoki e noho nei koe, ko te wahi ia i te torona o Hatana: a e mau ana koe ki toku ingoa, kahore hoki koe i wakakahore i toku wakapono, i nga ra hoki i a Anatipa taku kai korero pono, i patua nei i roto i a koutou, i te wahi e noho nei a Hatana.

14 Otira tenei etahi kupu aku ki a koe, no te mea tera kei a koe a ratou e mau ana ki te wakaakoranga a Paraama, nana i wakaako a Paraka kia maka te mea wakahinga ki te aroaro o nga tamariki o Ihairaira, kia kai i nga mea kua patua ma nga wakapakoko, kia moe tahae ano.

15 Tera hoki kei a koe a ratou e mau ana ki te wakaakoranga a nga Nikoraitai, ko taku ia e kino nei.

16 Ripeneta; otira ki te kahore ka hohoro taku haere atu ki a koe, a ka wawai a hau ki a ratou ki te hoari o taku mangai.

17 Ko ia he taringa ona, kia rongo ia ki ta te Wairua e mea ana ki nga hahi; Ki a ia e toa ana, ka ho atu e a hau kia kai i te mana huna, a ka ho atu e a hau ki a ia he kowatu ma, me te ingoa hou ka oti na te tuhituhi

ki te kowatu, a kahore tetahi i matau ki taua ingoa, ko ia anake e wiwi nei.

18 Na, tuhituhia atu ki te anahera o te hahi i Taiaitaira; Ko nga kupu enei e korerotia ana e te Tamaiti o te Atua, nona nei nga kanohi e rite ana ki te mura ahi, ko ona waewae e rite ana ki te parahi;

19 Ka matau a hau ki au mahi, me tou aroha, me tou minitanga, me tou wakapono, me tou manawanuitanga, me au mahi; a e nui ana nga mea o muri i o mua.

20 Otira tenei ano etahi kupu aku ki a koe, mo te mea e tukua ana e koe te wahine a Hehepera, e mea nei he poropiti ia, kia wakaako, kia wakahe i aku pononga, kia moe tahae, kia kai ano i nga mea e patua ana ma nga waka-pakoko.

21 A i ho atu e a hau ki a ia he taima kia ripeneta ai ia ki tana moe tahae; a kihai ia i ripeneta.

22 Na, ka maka ia e a hau ki te moenga, me ratou hoki e puremu ana ki a ia ki te mamaetanga nui, ki te mea ekore ratou e ripeneta ki a ratou mahi.

23 A ka wakamatea ana tamariki ki te mate; ka matau ano nga hahi katoa ko a hau ia e rapu ana i nga hinengaro me nga ngakau: a ka ho atu e a hau ki a koutou ki tetahi ki tetahi ki te ritenga o a koutou mahi.

24 Ka mea atu a hau ki a koutou, ki era atu hoki i roto i te hunga o Taiaitaira, ki te hunga kahore nei i a ratou tenei wakaakoranga, a kahore ano i matau ki nga hohonutanga o Hatana, me ratou e korero ana; ekore a hau e maka atu i tetahi atu wakaaimaha ki runga i a koutou.

25 Otira ko tera i a koutou me pupuri kia tae atu ra ano a hau.

26 Ko ia e toa ana, a e wakarite ana i aku mahi taea noatia te mu-

tunga, maku e ho atu ki a ia he kaha ki nga Tsuiwi:

27 A mana ratou e tiaki ki te tokotoko rino; ka pakarua ratou, ano ko nga oko kua hanga ki te paru: me a hau hoki kua tango i taku Matua.

28 A maku e ho atu ki a ia te wetu o te ata.

29 Ko ia he taringa ona, kia rongorongo ia ki ta te Wairua e mea ana ki nga hahi.

UPOKO 3.

NA, tuhituhia atu ki te anahera o te hahi i Harariha; Ko *nga kupu* enei e korerotia ana e ia kei a ia nei nga Wairua o te Atua, me nga wetu ewitu; Ka matau a hau ki au mahi, na, he ingoa tou, ano e ora ana koe, a e mate ana koe.

2 Kia mataara koe, wakaukia nga mea e toe nei, meake nei mate: kahore hoki a hau i kite i au mahi e rite ana ki te aroaro o te Atua.

3 Mo konei ra kia mahara ki tau i tango ai i rongorongo ai, a kia puritia, kia ripeneta. Ki te mea hoki ekore koe e mataara, ka haere atu a hau ki a koe, ano he tahae, a ekore koe e matau ki te haora e haere atu ai a hau ki a koe.

4 Tera kei a koe etahi ingoa i Harariha kahore nei i poke i o ratou kakahu; a e haecere tahi ratou me a hau i nga kakahu ma: mo te mea e pai ana ratou.

5 Ko ia e toa ana, e wakakakahuria ia ki nga kakahu ma; a ekore e murua e a hau tona ingoa i te pukapuka o te oranga, a e korerotia e a hau tona ingoa ki te aroaro o taku Matua, ki te aroaro ano hoki o ana anahera.

6 Ko ia he taringa ona, kia rongorongo ia ki ta te Wairua e mea ana ki nga hahi.

7 Na, tuhituhia atu ki te anahera o te hahi i Pirarerepia; Ko *nga kupu* enei e korerotia ana e te tapu, e te pono, kei a ia nei te ki o Rawiri, ko ia e wakapuare ana, a kahore tetahi hei tutaki; a e tutaki ana, a kahore tetahi hei wakapuare;

8 Ka matan a hau ki au mahi: na, kua ho atu e a hau ki tou aroaro he tatau puare, a ekore e ahei te tutakina e tetahi: kei a koe hoki tetahi kaha, a kua puritia e koe taku kupu, kahore ano koe i wakakahore i toku ingoa.

9 Na, maku e ho atu a ratou no te wakamenenga o Hatana, e mea ana he Hurai ratou, a e haka hoki, otira e teka ana; na, maku ratou e mea kia haere atu kia koropiko ki mua o ou waewae, a e matau ratou kua arohaina koe e a hau.

10 No te mea kua pupuri koe i te kupu o taku manawanuitanga, maku hoki koe e pupuri i te haora o te tohenga meake nei puta ki te ao katoa, hei tohe i a ratou e noho ana i te wenua.

11 Na, ka hohoro taku haere atu: puritia tau, kei tangohia tou karauna e tetahi.

12 Ko ia e toa ana, maku ia e mea hei pou i roto i te temepara o taku Atua, a ekore rawa ia e haere atu ki waho: a maku e tuhituhi ki a ia te ingoa o taku Atua, me te ingoa o te pa o taku Atua, ko Hiruharama hou e heke iho ana i te rangi i taku Atua: me toku ingoa hou.

13 Ko ia he taringa ona, kia rongorongo ia ki ta te Wairua e mea ana ki nga hahi.

14 Na, tuhituhia atu ki te anahera o te hahi o te hunga o Rarotonga; Ko *nga kupu* enei e korerotia ana e te Amine, te kai korero e pono ana e tika ana, te timatanga o te hanganga a te Atua;

15 Ka matau a hau ki au mahi, ehara koe i te matao, ehara koe i te werawera: e pai a hau kia matao ranei koe kia werawera ranei.

16 Na, no te mea e puwera ana koe, ehara i te matao, ehara i te werawera, ka wakarua koe i taku mangai.

17 No te mea e ki ana koe, Ka wai taonga a hau, kua tini aku rawa, a kahore aku mate ki te aha ki te aha; a kahore koe i matau e wakauna ana koe ki te kino, e pouri ana, e rawakore ana, e matapo ana, e tu kau ana:

18 Ka mea atu a hau ki a koe kia hokona ki a hau he koura kua oti te tahu ki te ahi, kia wai rawa ai koe; he kakahu ma hoki, kia wakakakahuria ai koe, a kia kua ai e kitea te wakama o tou tunga kautanga; pania hoki ou kanohi ki te rongoa, kia kite ai koe.

19 Ko aku e aroha nei, ka riria e a hau ka wia: mo konei ra kia tohe koe, kia ripeneta.

20 Na, e tu ana a hau ki te tatau e patuki ana: ki te mea ka rongotahi ki taku reo, a ka uaki i te tatau, e tomo atu a hau ki a ia, e hapa tahi a hau ki a ia, me ia hoki ki a hau.

21 Ko ia e toa ana, ka ho atu e a hau ki a ia kia noho tahi me a hau i taku torona, me a hau hoki kua toa, a kua noho tahi me taku Matua i tana torona.

22 Ko ia he taringa ona, kia rongoa ia ki ta te Wairua e mea ana ki nga hahi.

UPOKO 4.

MURI iho i enei mea i kite a hau, a, na, he tatau kua oti te wakapuare i te rangi: a ko te reo tuatahi i rongoa ai a hau, ano he tetere e ki mai ana ki a hau, e mea ana, Haere ake ki konei, a

e wakakitea e a hau ki a koe nga mea e meinga a muri atu i enei mea.

2 A i reira pu ano i te Wairua a hau: a, na, kua wakaturia he torona i te rangi, a i runga i te torona tetahi e noho ana.

3 A i rite te ahua ona e noho ana ki te kamaka hahapa ki te hararina: me te aniwaniwa ano e potakataka ana ki te torona, ko te ahua e rite ana ki te emera.

4 A kei nga taha o te torona nga torona erua tekau ma wa: a i kite a hau i runga i nga torona nga kaumatua erua tekau ma wa e noho ana, he mea wakakakahu ki nga kakahu ana; a kei runga i o ratou matenga nga karauna koura.

5 A ka puta atu i te torona nga uira nga watitiri nga reo: a tera nga rama ahi ewitu e ka ana i mua o te torona, ko nga Wairua ewitu ia o te Atua.

6 A i mua o te torona he moana karahi, ko te ritenga kei te hauhunga: a i waenganui o te torona, i nga taha hoki o te torona, nga kararehe ewa e kapi ana i nga kanohi ko te aroaro ko te tuara hoki.

7 Ko te tahi ano o nga kararehe i rite ki te raiona, ko te rua o nga kararehe i rite ki te kuao kau, a ko te kanohi o te toru o nga kararehe, ano he tangata, ko te wa o nga kararehe i rite ki te kahu e rere ana.

8 A kei nga kararehe ewa ki tetahi ki tetahi nga pakau eono ki nga taha; a ko roto ia e ki ana i nga kanohi: a kahore o ratou okiokinga i te ao i te po, e mea ana, Tapu, tapu, tapu, e te Ariki te Atua Kaha rawa, i ora i mua, e ora anei ano, e haere mai ana ano.

9 A i te mea ka ho atu e nga kararehe te kororia te honore me te wakawetainga ki a ia e noho

ana i runga i te torona, e ora ana ake ake ake,

10 Ka hinga iho nga kaumatua erua tekau ma wa ki te aroaro ona e noho nei i runga i te torona, a ka koropiko ki a ia e ora ana ake ake ake, ka panga i o ratou karauna ki mua o te torona, ka mea,

11 E pai ana mou, e te Ariki, kia tango i te kororia i te honore i te kaha: kua hanga hoki e koe nga mea katoa, a e takoto nei ano kua oti ano te hanga mo tou hiahia.

UPOKO 5.

A I kitea e a hau i te *ringa-ringa* matau ona e noho ana i runga i te torona he pukapuka kua oti te tuhituhi a roto a tua hoki, he mea hiri ki nga hiri ewitu.

2 A i kite a hau i te anahera kaha e karanga ana ki te reo nui, E pai ana ma wai te wakatuwera i te pukapuka, te wawahi i ona hiri?

3 A kahore i kaha tetahi i te rangi, kahore i te wenua, kahore i raro o te wenua, ki te wakatuwera i te pukapuka, ki te titiro ki taua *pukapuka*.

4 A i nui ano taku tangi, no te mea hoki kahore i kitea tetahi e paingia ana kia wakatuwera kia korero i te pukapuka, kia kite ranei i taua *pukapuka*.

5 A ka mea mai tetahi o nga kaumatua ki a hau, Kua koe e tangi: na, kua toa te Raiona o te hapu o Hura, te Putake o Rawiri ki te wakatuwera i te pukapuka ki te wawahi hoki i ona hiri ewitu.

6 A i kite a hau, na, i waenganui o te torona o nga kararehe hoki ewa, a i waenganui o nga kaumatua, he Reme e tu ana, ano kua maru, ewitu ona taringa pakeke, ewitu nga kanohi, ko ia

ia ko nga Wairua ewitu o te Atua kua tonoa ki te ao katoa.

7 A i haere atu ia i tango i te pukapuka i te *ringa-ringa* matau ona e noho ana i runga i te torona.

8 Ano ka tango ia i te pukapuka, ka hinga iho nga kararehe ewa me nga kaumatua erua tekau ma wa ki te aroaro o te Reme, hei a ratou ano ki tetahi ki tetahi nga hapa, me nga oko koura e ki ana i nga mea kakara, ko nga inoinga ia o te *hunga* tapu.

9 A ka waiata ratou i te waiata hou, ka mea, E pai ana mou kia tango i te pukapuka, kia wakatuwera ana i ona hiri: kua maru hoki koe, a kua hokona matou e koe mo te Atua ki ou toto, i roto i nga hapu katoa, i nga reo, i te hunga, i nga iwi *katoa*;

10 A kua meinga matou e koe hei kingi hei tohunga karakia ki to matou Atua: a ka noho matou hei kingi i runga i te wenua.

11 A i kite a hau, i rongo i te reo o nga anahera tokomaha i nga taha o te torona, o nga kararehe hoki, o nga kaumatua ano hoki: a ko te tokomaha o ratou, na, ka tekau mano nga tekau mano, a mano nga mano;

12 E mea ana ki te reo nui, E pai ana mo te Reme i maru kia tango i te kaha, i te taonga, i te matauranga, i te mana, i te honore, i te kororia, i te wakapai;

13 A i rongo a hau ki nga mea hanga katoa i te rangi, i te wenua, i raro ano o te wenua, ki era hoki i te moana, me nga mea katoa i roto, e mea ana, Ki a ia e noho ana i runga i te torona, ki te Reme hoki, hei wakapai, hei honore, hei kororia, hei kaha ake ake.

14 A ka mea nga kararehe ewa, Amine. A hinga iho ana nga kaumatua erua tekau ma wa, ko-

ropiko ana ki a ia e ora ana ake ake ake.

UPOKO 6.

A I kite a hau i te wakatuweratanga o tetahi o nga hiri e te Reme, a i rongo a hau i tetahi o nga kararehe ewa e mea ana, ano he reo watitiri, Haere mai kia kite.

2 A i kite a hau, na, he hoiho ma: a ko ia e noho ana i runga he kopere tona; a ka ho atu ki a ia he karauna, ka toa ia i te haerenga atu, a ka toa ano.

3 A i a ia kua wakatuwera i te rua o nga hiri, ka rongo a hau i te rua o nga kararehe e mea ana, Haere mai kia kite.

4 A ka haere atu tetahi atu hoiho e wero ana: a kua ho atu ki a ia e noho ana i runga kia tango-hia te rangimarietanga i te wenua, a kia patu tetahi i tetahi: a ka ho atu ki a ia he hoari nui.

5 Ano ka wakatuweratia te toru o nga hiri, i rongo a hau ki te toru o nga kararehe e mea ana, Haere mai kia kite. A ka kite a hau, na, he hoiho mangu; a ko ia e noho ana i runga he kera tana kei tona ringaringa.

6 A ka rongo a hau i te reo i waenganui o nga kararehe ewa e mea ana, He kuata witi mo te pene, etoru kuata pare mo te pene; a kei wakakinoa te hinu me te waina.

7 Ano ka wakatuweratia te wa o nga hiri, ka rongo a hau i te reo o te wa o nga kararehe e mea ana, Haere mai kia kite.

8 A i kite a hau, na, he hoiho pakaka: a ko te ingoa ona e noho ana i runga ko Mate, a e aru tahi ana me ia te Po. A ka ho atu ki a raua he kaha ki te wahi tuawa o te wenua, kia waka-mate ki te hoari, ki te mate kai,

ki te mate, ki nga kararehe hoki o te wenua.

9 Ano ka wakatuweratia te rima o nga hiri, ka kite a hau i raro o te ata nga wairua o ratou kua patua mo te kupu o te Atua, mo te korero hoki i pupuri ai ratou:

10 A ka karanga ratou ki te reo nui, ka mea, E te Ariki, e tapu ana, e pono ana, ko ahea koe wakawa ai rapu utu ai mo to matou toto ki a ratou e noho ana i te wenua?

11 A ka ho atu ki a ratou katoa nga kakahu ma; ka meinga ano ki a ratou, kia okioki ano i tetahi wahi, kia rite ra ano o ratou hoa pononga, me o ratou teina, meake nei patua rite tahi me ratou.

12 A ka kite a hau i te wakatuweratanga o te ono o nga hiri, a, na, he wiringa nui o te wenua; ka meinga te ra kia mangu, ano he kakahu peke huruhuru, a ka meinga te marama, ano he toto;

13 A taka iho ana nga wetu o te rangi ki te wenua, me te piki hoki e wakangahoro ana i ona hua matamua, ina wakaoioia e te hau nui.

14 A wakangaro ana te rangi, ano he pukapuka e wakakopakopaia ana; a nekehia ana nga mau-nga katoa, me nga motu i o ratou takotoranga.

15 A ko nga kingi o te wenua, ko nga tangata nunui, ko nga tangata taonga, ko nga rangatira mano, ko nga tangata mana, ko nga pononga katoa, me nga rangatira katoa, i piri ki nga ana ki nga toka o nga maunga;

16 A ka mea ratou ki nga mau-nga ki nga toka, Taka iho ki runga ki a matou, a huna matou i te kanohi ona e noho ana i runga i te torona, i te riri hoki o te Reme:

17 Kua tae hoki te ra nui o tona riri; a ko wai e ahei ana kia tu?

UPOKO 7.

A MURI iho i enei *mea* ka kite a hau i nga anahera ewa e tu ana i nga pito ewa o te wenua, e pupuri ana i nga hau ewa o te wenua, kia kaua ai e pupuhi te hau ki te wenua, *kia* kaua ki te moana, *kia* kaua ki nga rakau katoa.

2 A ka kite a hau i tetahi atu anahera e haere ake ana i te putanga mai o te ra, kei a ia te hiri o te Atua ora: ka karanga ia ki te reo nui ki nga anahera ewa, i tukua nei ki a ratou kia wakakinoa te wenua me te moana,

3 E mea ana, Kua e wakakinoa e koutou te wenua, kua *hoki* te moana, kua nga rakau, kia hiritia ra ano nga pononga o to tatou Atua ki o ratou rae.

4 A ka rongo a hau ki te tokomaha o ratou i hiritia: kotahi rau ewa tekau ma wa o nga mano i hiritia i nga pu katoa o nga tamarii o Ihairaira.

5 No te pu o Hura kotahi tekau ma rua o nga mano i hiritia. No te pu o Reupena kotahi tekau ma rua o nga mano i hiritia. No te pu o Kara kotahi tekau ma rua o nga mano i hiritia.

6 No te pu o Ahera kotahi tekau ma rua o nga mano i hiritia. No te pu o Nepetarima kotahi tekau ma rua o nga mano i hiritia. No te pu o Manahi kotahi tekau ma rua o nga mano i hiritia.

7 No te pu o Himiona kotahi tekau ma rua o nga mano i hiritia. No te pu o Riwai kotahi tekau ma rua o nga mano i hiritia. No te pu o Ihakara kotahi tekau ma rua o nga mano i hiritia.

8 No te pu o Hapurona kotahi tekau ma rua o nga mano i hiritia. No te pu o Hohepa kotahi tekau ma rua o nga mano i hiritia. No te pu o Peniamini kotahi

tekau ma rua o nga mano i hiritia.

9 Muri iho i enei *mea* ka kite a hau, a, na, he mano tini, ekore nei e taea e tetahi te tatau, no nga iwi katoa, no nga hapu, no te hunga, no nga reo *katoa*, e tu ana i mua o te torona, i mua hoki o te Reme, kua oti te wakakakahu ki nga kakaku ma, he manga nikau hoki kei o ratou ringaringa;

10 E karanga ana ki te reo nui, e mea ana, Kei to tatou Atua e noho ana i runga i te torona te orange, kei te Reme hoki.

11 A tu ana nga anahera katoa i nga taha o te torona, o nga kaumatua, me nga kararehe ewa, a ka hinga iho ratou ki mua o te torona ki o ratou kanohi, ka koropiko atu ki te Atua,

12 Ka mea, Amine: Hei wakapainga, hei kororia, hei matauranga, hei wakawetainga, hei honore, hei mana, hei kaha, mo to tatou Atua ake ake ake. Amine.

13 A ka ki mai ki a hau tetahi o nga kaumatua, ka mea mai ki a hau, Ko wai koia enei ka oti nei te wakakakahu ki nga kakahu ma? a i ahu mai ratou i hea?

14 A ka mea atu a hau ki a ia, E kara, e matau ana koe. Ka mea mai ia ki a hau, Ko *te hunga* tenei i haere mai i te matenga nui, a kua horoi ratou i o ratou kakahu, kua wakamakia o ratou kakahu ki nga toto o te Reme.

15 Mo reira ratou ka noho ai ki mua o te torona o te Atua, a e karakia ana ratou ki a ia i te ao i te po i roto i tana temepara: a e noho ano i roto i a ratou a ia e noho ana i runga i te torona.

16 Ekore rawa ratou e mate hiakai, ekore ano hoki e mate wai; ekore ano hoki te ra e tau ki a ratou, ko tetahi werawera ranei.

17 Mo te mea hoki ko te Reme i waenganui o te torona hei wa-

ngai i a ratou, mana ratou e arahi ki nga puna ora o te wai: a ma te Atua e muru nga roimata katea i o ratou kanohi.

UPOKO 8.

ANO ka tuwera i a ia te witu o nga hiri, ka wai rangimarie-tanga i te rangi kotahi hawe hao-ra.

2 A ka kite a hau i nga anahera ewitu i tu ra i te aroaro o te Atua; a ka ho atu ki a ratou nga tetere ewitu.

3 A ka haere mai tetahi atu anahera, ka tu ki te ata, kei a ia ano tetahi heneha koura; ka ho atu ki a ia nga mea kakara maha, kia ho atu ai e ia me nga inoinga o te *hunga* tapu katoa ki runga ki te ata koura i mua o te torona.

4 A kake ake ana te paoa o nga mea kakara, me nga inoinga o te *hunga* tapu, i te ringaringa o te anahera i te aroaro o te Atua.

5 A tango ana te anahera i te heneha, wakakiia ana ki te kapura o te ata, ka panga ki te wenua: a ka puta nga reo, nga watitiri, nga uira, me te wiringa wenua.

6 A ko nga anahera ewitu i nga tetere ewitu i wakariterite i a ratou ano ki te wakatangi.

7 A wakatangi ana te anahera o mua, a tera he watu me te kapura e wakananua ana ki te toto, ka panga ano ki te wenua: a ka toro te wahi tuatoru o nga rakau, ka toro hoki te tarutaru matomato katoa.

8 A wakatangi ana te rua o nga anahera, a ka maka ki te moana, ano he maunga nui e ka ana i te ahi: ka meinga te *wahi* tuatoru o te moana hei toto;

9 A ko te *wahi* tuatoru o nga mea hanga i roto i te moana, e wai oranga ana, i mate; a ko te

wahi tuatoru o nga kaupuke wakakahoretia.

10 A ka wakatangi te toru o nga anahera, ka taka iho i te rangi he wetu nui e ka ana, ano he rama, a taka ana ki te *wahi* tuatoru o nga awa, ki nga puna hoki o nga wai;

11 A e karangatia ana te ingoa o te wetu ko Apahinitia; a ka meinga te *wahi* tuatoru hei apahinitia; a he tokomaha nga tangata i mate i nga wai, no te mea kua wakakawangia.

12 A ka wakatangi te wa o nga anahera, a ka patua te *wahi* tuatoru o te ra, me te *wahi* tuatoru o te marama, me te *wahi* tuatoru o nga wetu; no ka wakapouritia te *wahi* tuatoru o aua mea, a kihai te ra i marama i tona *wahi* tuatoru, me te po hoki.

13 A ka kite a hau ka rongo a hau i tetahi anahera e rere ana i waenganui o te rangi, e mea ana ki te reo nui, Aue, aue, aue, mo ratou e noho ana i runga i te wenua, mo era reo o te tetere o nga anahera etoru, meake nei wakatangil!

UPOKO 9.

AKA wakatangi te rima o nga anahera, a ka kite a hau i tetahi wetu kua taka iho i te rangi *tatu noa* ki te wenua: a ka ho atu ki a ia te ki o te poka torere.

2 A uakina ana e ia te poka torere; kake ake ana he paoa i te poka, ano he paoa o te kapura nui, wakapouritia ana te ra me te rangi i te paoa o te poka.

3 A ka puta atu i te paoa he mawitiwiti ki runga ki te wenua: ka ho atu ki a ratou he kaha, me nga kopiona hoki o te wenua e wai kaha ana.

4 A ka korerotia ki a ratou kia kaua ratou e wakakino i te tarutaru o te wenua, i tetahi mea ma-

tomato ranei, i tetahi rakau ranei; ko nga tangata anake kahore nei te hiri o te Atua ki o ratou rae.

5 A tukua ana ki a ratou kia kaua e wakamate i a ratou, otira kia wakamamaetia i nga marama erima: a ko to ratou wakamamaetanga, ano ko te wakamamaetanga a te kopiona, ina kakati ia i te tangata.

6 A e rapu nga tangata i te mate i aua ra, a ekore e kitea te *mate*; e hiahia ratou kia mate, a e oma te mate i a ratou.

7 A no nga ahua o nga mawitiwiti i rite ki nga hoiho kua oti te wakanoho mo te tatauranga; a i runga i o ratou matenga, ano he karauna e rite ana ki te koura, a ko o ratou kanohi, ano he kanohi tangata.

8 A he makawe to ratou, ano he makawe wahine, ko o ratou niho, ano *he niho* raiona.

9 A he arai uma o ratou, ano he arai uma rino; ko te haruru o o ratou pakau, ano ko te haruru o nga hariata, o nga hoiho maha e oma ana ki te tatauranga.

10 A he hiawero o ratou e rite ana ki nga kopiona, a he kakati ano i roto i o ratou hiawero: a e kaha ana ratou ki te wakakino i nga tangata i nga marama erima.

11 A e kingi ano to ratou, ko te anahera o te torere, ko tona ingoa i te reo Hiperu ko Aparona, ko tona ingoa i te reo Kariki ko Aporiona.

12 Kua pahure te tuatahi o nga aue; na, erua ake enei aue e haere mai ana i muri i enei *mea*.

13 A ka wakatangi te ono o nga anahera, ka rongo a hau i tetahi reo i nga taringa pakeke ewa o te ata koura i te aroaro o te Atua.

14 E mea ana ki te ono o nga anahera kei a ia nei te tetere, Wetekina nga anahera tokowa

kua oti te herehere i te awa nui i Uparati.

15 A wetekina ana nga anahera tokowa, kua oti nei te wakarite mo te haora, mo te ra, mo te marama, mo te tau, kia patu ai ratou i te *wahi* tuatoru o nga tangata.

16 A ko te tokomaha o te taua o nga hoia hoiho erua rau o nga miriana: a ka rongo a hau i te tokomaha o ratou.

17 A i penei taku titiro ki nga hoiho i te tirohanga, me ratou e noho ana i runga, he arai uma o ratou, he kapura he uakininitina, he wanariki: ko nga matenga o nga hoiho, ano he matenga rai ona; a ka puta atu i o ratou mangai he kapura, he paoa, he wanariki.

18 Ka wakamatea te *wahi* tuatoru o nga tangata ki enei etoru, ki te kapura, ki te paoa, ki te wanariki, e puta atu ana i o ratou mangai.

19 Ko to ratou kaha hoki kei o ratou mangai, kei o ratou hiawero: ko o ratou hiawero e rite ana ki nga nakahi, e wai matenga ana, a e wakakino ana ratou ki enei.

20 A ko te toenga o nga tangata kihai nei i wakamatea ki enei mate, kihai ano hoki i ripeneta i a ratou mahi kino, kia kaua e koropiko ki nga rewera, me nga wapakoko koura, hiriwa, parahi, kowatu, rakau, ekore nei e titiro, ekore e rongo, ekore e haereere:

21 Kihai ano hoki i ripeneta ki o ratou kohuru, ki o ratou makutu, ki o ratou moe tahae, ki o ratou tahae.

UPOKO 10.

A KA kite a hau i tetahi atu anahera kaha, e heke iho ana i te rangi, kua oti te wakakakahu ki te kapua: me te aniwa-niwa i runga i tona matenga, ko tona kanohi i rite ki te ra, ko

ona waewae, ano he pou pou ka-pura:

2 A kei tona ringaringa he pukapuka nohinohi e tuwera ana: a ka panga tona waewae matau ki te moana, ko tona mau i ki te wenua,

3 Ka karanga ia ki te reo nui, ano he raiona e tangi ana: a ka karanga ia, ka wakapuaki nga watitiri ewitu i o ratou reo.

4 Ano ka wakapuaki nga watitiri ewitu i o ratou reo, ka mea a hau kia tuhituhi: a ka rongo a hau i te reo no te rangi e mea mai ana ki a hau, Hiritia *nga kupu* kua wakapuakina nei e nga watitiri ewitu, a kua e tuhituhia enei *kupu*.

5 A ko te anahera, i kitea e a hau e tu ana i runga i te moana i runga ano i te wenua, ka wakamaiengi ia i tona ringaringa ki te rangi,

6 A ka oati ano ki a ia e ora ana ake ake ake, nana nei i hanga te rangi, me nga *mea* i roto, te wenua me nga *mea* i roto, te moana me nga *mea* i roto, *ka mea*, na, ka poroa putia te taima:

7 Otira i nga ra o te reo o te witu o nga anahera, i a ia ra meake wakatangi, ka wakaotia te mea ngaro o te Atua, me ia hoki kua kauwau ki ona pononga ki nga poropiti.

8 A ka korero ano ki a hau te reo i rongo ai a hau i te rangi, ka mea, Haere koe tangohia te pukapuka nohinohi e tuwera ana i te ringaringa o te anahera e tu ana i runga i te moana i runga ano i te wenua.

9 A ka haere atu a hau ki te anahera, ka mea atu a hau ki a ia, Ho mai ki a hau te pukapuka nohinohi. Kamea mai ia ki a hau, Tangohia, kainga; a ka wakakawangia tou kopu, otira ka reka ki tou mangai, ano he honi.

10 A ka tango a hau i te puka-

puka nohinohi i te ringaringa o te anahera, ka kainga ano e a hau; a i reka ano ki toku mangai, ano he honi: ano ka kainga e a hau, ka kawa taku kopu.

11 Ka mea mai ia ki a hau, Me poropiti ano koe ki te hunga maha, ki nga iwi, ki nga reo, ki nga kingi.

UPOKO 11.

A KA ho mai ki a hau he kaho e rite ana ki te tokoto-ko: ka mea mai ia, E ara, waritea te temepara o te Atua, me te ata, me ratou e koropiko ana i roto.

2 A wakarerea ki waho te marae i roto o te temepara, a kua ia e waritea; kua ho atu hoki ki nga Tauwiwi: a ma ratou e takatakahi te pa tapu i nga marama ewa tekau ma rua.

3 A maku e ho atu ki taku kai korero tokorua, a e poropiti raua i nga ra kotahi mano erua rau eono tekau, he mea wakakakahu ki te kakahu peke.

4 Ko nga oriwa erua enei, me nga turanga rama erua e tu ana i te aroaro o te Atua o te ao.

5 A ki te hiahia tetahi kia kino ki a raua, tera he kapura e haere atu ana i o raua mangai, e kai ana i o raua hoa riri: a ki te hiahia tetahi kia kino ki a raua, me penei tona wakamatenga.

6 E kaha ana enei kia kopania te rangi, kia kua e ua te ua i nga ra o ta raua poropititanga: a e kaha ana raua ki nga wai kia wakameingatia hei toto, kia patua ano te wenua ki nga patunga katoa, i nga wahi e hiahia ai raua.

7 Ano ka mutu raua te korero, ka wawai ki a raua te kararehe e haere ake ana i te torere, a e toa ia i a raua, e patu ia i a raua.

8 A e *takoto* o raua tinana i te huarahi o te pa nui, e huaina wai-ruatia nei ko Horoma, ko Ihipa, i

te wahi hoki i ripekatia ai to tatou Ariki.

9 A e tirohia o raua tinana i nga ra etoru me te hawe e te hunga ra, e nga hapu, e nga reo, e nga Tauwi, a ekore e tukua o raua tinana kia maka ki nga urupa.

10 A e koa ki a raua a ratou e noho ana i te wenua, e hari, a e ho atu ratou i nga mea ho atu noa ko tetahi ki tetahi; no te mea kua wakamamae enei poropiti tokorua i a ratou e noho ana i te wenua.

11 A muri iho i nga ra etoru me te hawe ka tapoko ki a raua he Wairua ora i te Atua, a tu ana raua ki o raua waewae; a pa ana te wehi nui ki te *hunga* e titiro ana ki a raua.

12 A ka rongo raua i te reo nui i te rangi, e mea ana ki a raua, Haere ake korua ki konei. A haere atu ana raua ki te rangi i roto i te kapua; a titiro ana o raua hoa riri ki a raua.

13 Na, tera ano i taua haora he wiringa nui o te *wenua*, a ka horo te *wahi* tuangahuru o te pa, a i te wiringa ka wakamatea nga ingoa tangata ewitu mano: matakau ki te *hunga* i toe, ka ho atu he kororia ki te Atua o te rangi.

14 Kua pahure te rua o nga aue; na, ka hohoro te toru o nga aue te haere mai.

15 Ka wakatangi te witu o nga anahera; o tera nga reo nunui i te rangi, e mea ana, Kua meinga nga rangatiratanga o te ao *hei rangatiratanga* mo to tatou Ariki, mo tana Karaiti hoki; a mana e kingi ake ake ake.

16 A ko nga kaumatua erua tekau ma wa, e noho ana i te aroaro o te Atua i runga i o ratou torona, ka hinga iho ko o ratou kanohi ki raro, ka koropiko atu ki te Atua,

17 Ka mea, Ka wakawetai atu

matou ki a koe, e te Ariki te Atua Kaha rawa, e ora nei, i ora i mua, a e haere mai ana ano; no te mea kua tango koe ki tou kaha nui, a kua kingi ano.

18 A kua riri nga iwi, kua tae mai hoki tou riri, me te taima hoki o nga tupapaku, kia wakawakia, a kia ho atu e *koe* te utu ki ou pononga ki nga poropiti, ki te *hunga* tapu ano, ki a ratou hoki e wehi ana ki tou ingoa, ki te *hunga* nonohi, ki te *hunga* nunui; a kia wakamatea ratou e wakamate ana i te wenua.

19 A wakapuaretia ana te temepara o te Atua i roto i te rangi, a ka kitea te aka o tana kawenata i roto i tana temepara: na, tera ano nga uira, nga reo, nge wati-tiri, me te wiringa *wenua*, me te watu nui.

UPOKO 12.

A KA kitea te tohu nui i roto i te rangi; he wahine ka oti te wakakakahu ki te ra, ko te marama i raro i ona waewae, a i runga i tona matenga he karauna no nga wetu kotahi tekau ma rua:

2 Ka hapu ia, ka karanga, ka wakamamae, ka mamae mo te wanautanga.

3 A ka kitea tetahi atu tohu i te rangi; na, he tarakona nui e wero ana, ewitu ona matenga, tekau nga taringa pakeke, a ewitu nga karauna i runga i ona matenga.

4 A e kumea ana e tona hia-wero te *wahi* tuatoru o nga wetu o te rangi, ka maka ki te wenua: a tu ana te tarakona i te aroaro o te wahine meake nei wanau, kia kainga ai tana tamaiti e ia ina wanau.

5 A ka wanau ia he tamaiti he tane, mana e tiaki nga iwi katoa ki te tokotoko rino: a ka tango-

hia atu tana tamaiti ki te Atua, ki tana torona hoki.

6 A ka oma te wahine ki te koraha, kei reira he kainga kua wakaritea mona e te Atua, kia wangainga ai ia ki reira i nga ra kotahi mano erua rau eono tekau.

7 A tera ano he wawai kei te rangi: a Mikaera me ana anahera e wawai ana ki te tarakona; ko te tarakona hoki e wawai ana me ana anahera,

8 A kihai ratou i toa; kihai ano hoki to ratou kainga i kitea i te rangi i muri iho.

9 A ka maka te tarakona nui, te nakahi o namata, e huaina nei ko te Rewera, ko Hatana hoki, e wakahe nei i te wenua katoa: ka, maka ia ki te wenua, ka maka tahi ano hoki me ia ana anahera.

16 A ka rongo a hau i te reo nui e ki ana i te rangi, Tenei kua tae mai te oranga, me te kaha, me te rangatiratanga o to tatou Atua, me te mana hoki o tana Karaiti: no te mea kua wakatata te kai wakapae o o tatou teina, i wakapaea ai ratou i te ao i te po i te aroaro o to tatou Atua.

11 A kua toa enei i a ia na te toto o te Reme, na te kupu hoki o to ratou korerotanga; a kihai ratou i aroha ki to ratou oranga a taea noatia te mate.

12 Mo konei ra kia hari koutou, e nga rangi, me koutou hoki e noho ana i roto. He aue ia mo ratou e noho ana i te wenua me te moana! kua heke atu hoki ki a koutou te rewera, me te riri nui, kua matau hoki he poto tana taima.

13 Ano ka kite te tarakona kua maka ia ki te wenua, ka riria e ia te wahine i wanau nei i te tamaiti tane.

14 A erua tahi nga pakau o te

kahu nui i ho atu ki te wahine, kia rere ai ia ki te koraha, ki tona kainga, kei reira ia e wangainga ana i te taima, i nga taima, i te hawe taima, *moia ke* i te kanohi o te nakahi.

15 A ka ruakina e te nakahi i tona mangai i muri i te wahine he wai, ano he awa, kia meinga ai ia kia wakaterekia e te awa.

16 A ka wakaora te wenua i te wahine, ka wakatuwera te wenua i tona mangai, ka inu i te awa i ruakina nei e te tarakona i tona mangai.

17 A riri ana te tarakona ki te wahine, haere ana ia ki te wawai ki te toenga o tana wanau, *te hunga* e wakarite ana i nga ture o te Atua, kei a ratou nei te korero o Ihu Karaiti.

UPOKO 13.

A TU ana a hau i te one o te moana, a ka kite a hau i te kararehe e haere ake ana i te moana, ewitu ona matenga, tekau nga taringa pakeke, kotahi hoki tekau nga karauna i runga i ona matenga, me te ingoa korero kino i runga i ona matenga.

2 A i rite ano te kararehe i kite ai a hau ki te reopara, ko ona waewae i rite ki o te pea, ko tona mangai i rite ki te mangai o te raiona: a ka ho atu e te tarakona tona kaha ki a ia, me tana torona, me te mana nui.

3 A ka kite a hau i tetahi o ona matenga, ano kua patua a mate rawa; a wakaorangia ana te tunga i mate ai ia: a miharotia ana e te ao katoa i muri o te kararehe.

4 A koropiko ana ratou ki te tarakona i ho atu ai te mana ki te kararehe: koropiko ana hoki ki te kararehe, mea ana, Ko wai te rite ana ki te kararehe? Ko

wai te kaha ana ki te wawai ki a ia?

5 A ka ho atu ki a ia he mangai e korero ana i nga mea nunui me nga korero kino; a ka ho atu ki a ia te mana kia aha kia aha i nga marama ewa tekau ma rua.

6 A ka hamama tona mangai ki te korero kino ki te Atua, kia korero kino ki tona ingoa, me tona nohoanga, me ratou hoki e noho ana i te rangi.

7 A ka tukua ki a ia kia wawai ki te *hunga* tapu, a kia toa i a ratou: a ka ho atu ki a ia he mana ki runga i nga hapu katoa, i nga reo, i nga iwi.

8 A ka koropiko ki a ia a ratou katoa e noho ana i te wenua, no ratou nga ingoa kihai nei i tuhi-tuhia i te oroko timatanga o te ao, ki te pukapuka ora o te Reme i patua.

9 Ki te mea he taringa to tetahi kia rongo ia.

10 Ki te mea ka huihui taurekareka tetahi me haere ia ki te taurekarekatanga: ki te mea ka patu tetahi ki te hoari kia patua ia ki te hoari. Tenei te manawanui me te wakapono o te *hunga* tapu.

11 A ka kite a hau i tetahi atu kararehe e haere ake ana i te wenua; a erua tona taringa pa-keke e rite ana ki to te Reme, a e korero ana ia me he tarakona.

12 A kei a ia te mana katoa o te kararehe tuatahi i tona aroaro, a e wakamea ana ia i te wenua me ratou hoki e noho ana i reira kia koropiko ki te kararehe tuatahi, i wakaorangia nei te tunga i mate ai ia.

13 A e mahi ana ia i nga tohu nunui, kia mea ai ia i te kapura kia heke iho i te rangi ki te wenua i te aroaro o nga tangata,

14 A e wakahe ana i a ratou e

noho ana i te wenua, ki nga tohu ka ho atu nei ki a ia kia mahia i te aroaro o te kararehe; e mea ana ki a ratou e noho ana i te wenua, kia hanga he wakapakoko mo te kararehe, nona nei te tunga i te hoari, a kua ora.

15 A ka ho atu ki a ia kia ho atu he wairua ki te wakapakoko o te kararehe, kia korero ai hoki te wakapakoko o te kararehe, kia mea ai hoki ko ratou ekore e koropiko ki te wakapakoko o te kararehe kia wakamatea.

16 A ka mea ia i a ratou katoa, i te *hunga* nonohi, i te *hunga* nunui, i te *hunga* wai taonga, i te *hunga* rawakore, i nga rangatira, i nga pononga, kia ho atu ki a ratou he tohu ki to ratou ringa-ringa matau, ki o ratou rae ranei:

17 A kia kua ai tetahi e ahei te hoko mai, te hoko atu ranei, ko ia anake e tango ana ki te tohu, ki te ingoa ranei o te kararehe, ki te wika ranei o tona ingoa.

18 Tenei te matauranga. Kia taua e te tangata matau te wika o te kararehe: ko te wika ia o tetahi tangata; a ko tana wika, Eono rau eono tekau ma ono.

UPOKO 14.

A KA kite a hau, na, he Reme e tu ana i maunga Hiona, a kotahi rau ewa tekan ma wa nga mano i a ia, kua tuhituhia te ingoa o tana Matua ki o ratou rae.

2 A ka rongo a hau i te reo i te rangi, ano he haruru o nga wai maha, a me te haruru o te watitiri nui: a ka rongo a hau i te reo o te kai wakatangi hapa e wakatangi ana i o ratou hapa:

3 A ka waiata ratou, ano ra he waiata hou i mua o te torona, i mua hoki o nga mea ora ewa, me

nga kaumatua: a ekore tetahi e ahei te wakamatau i te waiata ko nga mano anake kotahi rau ewa tekau ma wa, kua oti nei te hoko i te wenua.

4 Ko *te hunga* tenei kahore i wakakinoa ki nga wahine; he wahina hoki ratou. Ko *te hunga* tenei e wakatau ana i te Reme ki nga wahi e haere ai ia. Kua oti enei te hoko i roto i nga tangata, he tuapora *ratou* mo te Atua, mo te Reme.

5 A kahore he hianga i kitea i roto i o ratou mangai: e kino kore ana hoki ratou i mua o te torona o te Atua.

6 A ka kite a hau i tetahi atu anahera e rere ana i waenganui o te rangi, kei a ia te rongo pai mau tonu kia kauwautia ki a ratou e noho ana i te wenua, ki nga iwi katoa, ki nga hapu, ki nga reo, ki te hunga,

7 E korero ana ki te reo nui, Kia wehi koutou ki te Atua, me ho atu ki a ia he kororia; kua tae mai hoki te haora o tana wakawa: kia koropiko hoki ki a ia i hanga ai te rangi, me te wenua, me te moana, me nga puna wai.

8 A ka aru atu tetahi atu anahera, e mea ana, Kua horo, kua horo Papurona, te pa nui, kua wakainumia hoki e ia nga Tauwi katoa ki te waina o te riri o tona puremutanga.

9 A ka aru atu te toru o nga anahera i a ratou, e korero ana ki te reo nui, Ki te mea ka koropiko tetahi ki te kararehe me tona wapakakoko, a ka tango i te tohu ki tona rae, ki tona ringaringa ranei,

10 E inu ano ia i te waina o te riri o te Atua, i te waina kaha e wakananua ana i roto i te kapa o tona riri; a e wakamamaetia ia i roto i te kapura i te wanariki i te aroaro o nga anahera tapu, i te aroaro hoki o te Reme:

11 A kake ake ana te paoa o to ratou wakamamaetanga ake ake ake: a kahore he okiokinga i te ao i te po mo ratou e koropiko ana ki te kararehe me tona wapakakoko, a ki te mea e tango ana tetahi ki te tohu o tona ingoa.

12 Tenei te manawanui o te *hunga* tapu: tenei ratou e wakarite ana i nga ture o te Atua, me te wakapono o Ihu.

13 A ka rongo a hau i tetahi reo i te rangi e mea mai ana ki a hau, Tuhituhia, Ka hari te hunga mate e mate ana i roto i te Ariki no konei ake ano: Ae ra, e ai ta te Wairua, kia okioki ai ratou i a ratou mahi; na, ko a ratou mahi e aru tahi ana me ratou.

14 A ka titiro a hau, na, he kapua ma, i runga ano i te kapua e noho ana *tetahi* e rite ana ki te Tama a te tangata, i runga ano i tona matenga he karauna koura, i roto ano i tona ringaringa he toronaihi koi.

15 A haere atu ana i te temepara tetahi atu anahera, e karanga ana ki te reo nui ki a ia e noho ana i runga i te kapua, Tukua tau toronaihi, kotia; kua tae mai hoki te taima mou kia kokoti; kua maroke hoki te kotinga o te ao.

16 A ko ia e noho ana i runga i te kapua ka panga i tana toronaihi ki te wenua: a ka kotia te wenua.

17 A ka haere atu tetahi atu anahera i te temepara i te rangi, kei a ia ano hoki he toronaihi koi.

18 A ka haere atu tetahi atu anahera i te ata, kei a ia he mana ki te kapura; a karanga ana ia ki te reo nui ki a ia i te toronaihi koi, e mea ana, Tukua tau toronaihi koi, wakiia nga karepe o te wenua; kua maca hoki ona karepe.

19 A panga ana e te anahera tana toronaihi ki te wenua, ka wakiia te waina o te wenua, ka panga ki te takahanga nui o te riri o te Atua.

20 A takahia ana te takahanga i waho o te pa, a puta ake ana he toto i te takahanga, tae noa ake ki nga parairi o nga hoiho, kotahi mano eono rau parouga te *mataratanga*.

UPOKO 15.

A KA kite a hau i tetahi atu tohu i te rangi, he *tohu* nui he *tohu* wakamiharo, tokowitu nga anahera kei a ratou nga mame wakamutunga ewitu; ka wakamutua hoki te riri o te Atua ki ana *mamae*.

2 A ka kite a hau, ano he moana karahi ka oti te wakananu ki te kapura: a ko ratou e toa ana i te kararehe, i tana wakapakoko, i tana tohu, i te wika ano hoki o tona ingoa, e tu ana i runga i te moana karahi, i a ratou ano nga hapa o te Atua.

3 A ka waiata ratou i te waiata a Mohi te pononga o te Atua, me te waiata a te Reme, ka mea, E nui ana au mahi e miharotia ana, E te Ariki, te Atua Kaha rawa; e tika ana ou ritenga o pono ana, E te Kingi o te *hunga* tapu.

4 Ko wai ekore e matakau i a koe, e wakakororia hoki i tou ingoa, e te Ariki? *ko koe* anake hoki te tapu ana: e haere mai hoki nga Tauwi katoa e koropiko i tou aroaro; kua wakakitea hoki au tikanga.

5 A muri iho i enei *mea* ka kite a hau, na, ka wakapuaretia te temepara o te tapenakara o te korerotanga i te rangi:

6 A ka puta atu nga anahera ewitu i te temepara, kei a ratou nga mate ewitu, he mea wakakakahu ki te rinena ma, *ki te rinena*

kanapa, he mea witiki o *ratou* uma ki nga witiki koura.

7 A ka ho atu e tetahi o nga mea ora ewa ki nga anahera ewitu ewitu tahi nga oko koura, e ki ana i te riri o te Atua, e ora ana ake ake ake.

8 A ka wakakiia te temepara ki te paoa i te kororia o te Atua, i tana kaha hoki; a kahore tetahi *tangata* i ahei te tomo atu ki te temepara, kia mutu ra ano nga mate ewitu a nga anahera ewitu.

UPOKO 16.

A KA rongo a hau i te reo nui i te temepara e mea ana ki nga anahera ewitu, Haere koutou, ringihia nga oko o te riri o te Atua ki te wenua.

2 A haere ana te tuatahi riringi ana i tana oko ki te wenua; a ka pa he tupua kino wakarikarika ki nga tangata i a ratou nei te tohu o te kararehe, ki a ratou hoki e koropiko ana ki tona wakapakoko.

3 A riringi ana te tuarua o nga anahera i tana oko ki te moana; a ka meinga hei toto, ano no te tupapaku: a ka mate nga wairua ora katoa i roto i te moana.

4 A riringi ana te tuatoru o nga anahera i tana oko ki nga awa ki nga puna wai; a ka meinga hei toto.

5 A ka rongo a hau i te anahera o nga wai e mea ana, E tika ana koe, e te Ariki, e ora nei, i ora i mua, e atawai *ana* ano, kua wakawa hoki koe i enei *mea*.

6 Kua ringihia hoki e ratou nga toto o te *hunga* tapu o nga poropiti, a kua ho atu e koe he toto ki a ratou kia inu; e tika ana hoki *ma* ratou.

7 A ka rongo a hau ki tetahi atu i te *taha* o te ata e mea ana, Ae ra, e te Ariki te Atua Kaha

rawa; e pono ana e tika ana au wakawakanga.

8 A ka riringi te tuawa o nga anahera i tana oko ki te ra; a ka ho atu ki a ia kia tunua nga tangata ki te ahi.

9 A ka tunua nga tangata ki te tununga nui, ka korero kino ratou ki te ingoa o te Atua, nona nei te mana ki enei mate: a kihai ratou i ripeneta kia ho atu ki a ia he kororia.

10 A ka riringi te tuarima o nga anahera i tana oko ki te torona o te kararehe; a wakapouritia ana tana rangatiratanga; a ka ngatu nga tangata i o ratou arero i te marnae,

11 A ka korero kino ratou ki te Atua o te rangi mo o ratou marnae mo o ratou tupua hoki, a kihai ratou i ripeneta ki a ratou mahi.

12 A riringi ana te tuaono o nga anahera i tana oko ki te awa nui ki Uparati; a mimiti ana tana wai, kia taka ai te huarahi o nga kingi no te putanga mai o te ra.

13 A ka kite a hau i nga wairua kino etoru e rite ana ki nga poroka e puta mai ana i te mangai o te tarakona, i te mangai o te kararehe, i te mangai ano hoki o te poropiti teka.

14 Ko nga wairua hoki ratou o nga rewera, e mahi ana i nga tohu, kia haere atu ki nga kingi o te wenua o te ao katoa hoki, kia huihuia ratou ki te taua o tera ra nui o te Atua Kaha rawa.

15 ¶ Na, ka haere atu a hau, ano he tahae. Ka hari a ia e mataara ana, e tiaki ana i ona kakahu, kei haere kau ia, a ka kitea tana wakama.

16 A ka huihuia ratou e ia ki te kainga e huaina nei ki te reo Hiperu ko Aramakerona.

17 A riringi ana te anahera tuawitu i tana oko ki te takiwa o te

rangi; a ka puta mai he reo nui i te temepara o te rangi, i te torona, e mea ana, Kua mutu.

18 A i reira ano nga reo, nga watitiri, nga uira; tera hoki he wiringa nui, kahore i pena tetahi wiringa te nui wakaharahara no te oroko nohoanga o nga tangata ki te wenua.

19 A ka wehea te pa nui etoru nga wahi, a horo ana nga pa o nga Tauwiwi: a ka maharatia Papurona nui i te aroaro o te Atua, kia ho atu ki a ia te kapa o te waina o tana riri nui.

20 A ka oma nga motu katoa, kihai hoki i kitea nga maunga.

21 A ka heke iho te watu nui ki nga tangata i te rangi, me te taranata te taimaha: a korero kino ana nga tangata ki te Atua mo te mate a te watu; e nui rawa ana hoki te mate a taua mea.

UPOKO 17.

A KA haere mai tetahi o nga anahera ewitu kei a ratou nei nga oko ewitu, a ka ki mai ki a hau, ka mea mai ki a hau, Haere mai; maku e wakakite ki a koe te wakawakanga o te wahine nui e puremu ana e noho ana i runga i nga wai maha:

2 Kua puremu nei nga kingi o te ao ki a ia, a kua haurangitia ratou e noho ana i te wenua ki te waina o tana puremu.

3 A ka arahina wairuatia a hau e ia ki te koraha, a ka kite a hau i te wahine e noho ana i runga i te kararehe wero, e ki ana i nga ingoa korero kino, ewitu ona matenga tekau nga taringa pakeke.

4 A kua wakakakahuria te wahine ki te papura ki te kahu wero, kua wakapaipaia ki te koura ki te kowatu utu nui ki nga peara, he kapa koura ano kei tona ringa e ki ana i nga wa-

karihariha i te kino hoki o tana puremu:

5 A kua tuhituhia he ingoa ki tona rae, KO TE NGAROMANGA, KO PAPURONA TE NUI, KO TE MATUA WAHINE O NGA WAHINE PUREMU O NGA WAKARIHARIHA HOKI O TE AO.

6 A ka kite a hau i te wahine e haurangi ana i nga toto o te *hunga* tapu, ki nga toto hoki o te kai korero ki a Ihu: ano ka kite a hau i a ia, ka miharo a hau ki te miharo nui.

7 A ka mea mai te anahera ki a hau, He aha koe i miharo ai? maku e korero atu ki a koe te ngaromanga o te wahine, me te kararehe hoki e kawe ana i a ia, nona nei nga matenga ewitu me nga taringa pakeke kotahi tekau.

8 Ko te kararehe i kite ra koe i ora i mua, a kahore nei ano; a meake haere ake i te torere, ka haere atu ano ki te mate: a ko ratou e noho ana i te wenua, kahore nei o ratou ingoa i tuhituhia ki te pukapuka o te oranga i te oroko hanganga o te ao, e miharo ratou ina kite i te kararehe i ora i mua, a kahore nei ano, ahakoa ra tenei ano.

9 Tenei te hinengaro e wai matauranga ana. Ko nga matenga ewitu ewitu tahi maunga, kei reira te wahine e noho ana i runga i aua *maunga*.

10 A ewitu tahi nga kingi: tokorima kua hinga, tenei ano tetahi, ko tetahi kahore ano i tae noa mai; a ka tae mai ia, me noho ia i tetahi wahi.

11 A ko te kararehe i ora i mua, otira kahore nei ano, ko te waru ia, no nga tokowitu ia, a e haere atu ana ki te mate.

12 A ko nga taringa pakeke kotahi nei tekau i kite ai koe kotahi tekau kingi, kahore ano i

tango noa ki te rangatiratanga; otira ka tango ratou ki te mana, ano ra he kingi, i te haora kotahi ratou tahi ko te kararehe.

13 Kotahi ano ia hinengaro o enei, a ka tuku i to ratou kaha i to ratou mana ki te kararehe.

14 E wawai ana enei ki te Reme, a e toa te Reme i a ratou: no te mea ko te Ariki ia o nga ariki, ko te Kingi o nga kingi: a ko ratou i a ia *he hunga* karanga, *he hunga* wiriwiri, *he hunga* pono.

15 A ka mea mai ia ki a hau, Ko nga wai i kitea e koe i te nohoanga o te wahine puremu, he *hunga* ratou, ko nga mano, me nga iwi, me nga reo.

16 A ko nga taringa pakeke kotahi nei tekau i kitea e koe i runga i te kararehe, e mauahara enei ki te wahine puremu, a e mea ratou i a ia kia mahue kia takoto kau, e kai ratou i ona kikokiko, e tahutahu ano ratou i a ia ki te ahi.

17 Kua ho atu hoki e te Atua ki o ratou ngakau kia wakarite i tona hinengaro, kia wakarite i te hinengaro tahi, a kia ho atu to ratou rangatiratanga ki te kararehe, kia rite ra ano nga kupu o te Atua.

18 A ko te wahine i kitea e koe ko te pa nui ia, e wai rangatiratanga ana ki nga kingi o te ao.

UPOKO 18.

A MURI iho i enei *mea* ka kite a hau i tetahi anahera e heke iho ana i te rangi, he mana nui tona; a wakamaramatia ana te ao i tana kororia.

2 A ka uekaha tona karanga ki te reo nui, ka mea, Kua horo kua horo Papurona nui, kua meinga ano hei kainga rewera, hei ware herehere hoki mo nga wairua kino katoa, hei ware herehere mo

te manu kino katoa, *mo te manu wakarihariha.*

3 Kua inu hoki nga Taiwi katoa i te waina o te riri o tana puremu, a kua puremu nga kingi o te ao ki a ia, kua wai taonga hoki nga kai hoko o te ao i te nuinga o tana noho kino.

4 A ka rongo a hau ki tetahi atu reo i te rangi, e mea ana, E puta mai koutou i a ia, e taku iwi, kei uru tahi koutou ki ana hara, a kei tango koutou ki ona mate.

5 Kua puta atu hoki ana hara ki te rangi, a kua mahara te Atua ki ana mahi he.

6 Ho atu e koutou ki a ia me ia hoki kua ho atu ki a koutou, takiruatia hoki ki a ia nga *mea* takirua ki te ritenga o ana mahi: takiruatia te wakananunga mona i roto i te kapa kua wakananua nei e ia.

7 Ko nga *mea* i wakakororia ai ia i a ia ano, i noho kino ano, me pena ano e koutou te ho atu ki a ia i te wakamamae i te tangi: kua mea hoki ia i tona ngakau, E noho ana a hau hei kuini, e hara a hau i te pouaru, ekore a hau e kite i te tangi.

8 Mo konei ano ka haere mai ai ona mate i te ra tahi, ko te mate, ko te tangi, ko te mate kai; a ka tahuna ia ki te ahi: e kaha ana hoki te Ariki te Atua e wakawa nei i a ia.

9 A e tangi ki a ia, e aue ki a ia, nga kingi o te ao i puremu nei ki a ia, i noho kino, ina kite ratou i te paoa o tona tahu-nga,

10 Ka tu atu ratou i tawiti i te wehi ki tona wakamamaetanga, ka mea, Aue, aue, ko te pa nui ko Papurona, ko te pa kaha! kua tae mai hoki tou wakawakanga i te haora kotahi.

11 A ka tangi nga kai hoko o te ao ka aue ki a ia; ta te mea

hoki kahore atu he tangata hei hoko i to ratou taonga:

12 Te taonga o te koura, o te hiriwa, o te kowatu utu nui, o te peara, o te rinena pai, o te papura, o te hirika, o te *kahu* wero, me te rakau tuina katoa, me te oko iwore katoa, me te oko katoa o te rakau utu tino nui, o te parahi, o te rino, o te mapara,

13 Me te hinamona, me nga mea kakara, me te hinu kakara, me te parakihe, me te waina, me te hinu, me te paraoa pai, me te witi, me nga kararehe, me nga hipi, me nga hoiho, me nga haria, me nga pononga, me nga wairua tangata.

14 A kua riro atu i a koe te hua o te hiahia o tou ngakau, kua riro atu hoki i a koe nga *mea* momona katoa me nga *mea* kanapa, a heoi ano kitenga i aua *mea* e koe.

15 Ko nga kai hoko i enei *mea*, kua wai taonga nei i a ia, e tu mai ra i tawiti i te wehi ki tona wakamamaetanga, e tangi ano e aue,

16 E mea, Aue, aue, te pa nui, i kakahuria ki te *kahu* rinena, ki te *kahu* papura, ki te kahu wero, i wakapaipaia ki te koura, ki te kowatu utu nui, ki nga peara!

17 Kua wakakahoretia hoki taua taonga nui i te haora kotahi. A tu ana i tawiti nga rangatira kaipuke katoa, me te hunga katoa i runga i nga kaipuke, me te kai wakatere *kaipuke*, me ratou e hoko ana i *runga* i te moana,

18 Ka kite ratou i te paoa o tona tahu-nga, ka karanga, ka mea, Ko tehea *pa* i rite ki te pa nui!

19 A ka panga e ratou he one-one ki o ratou matenga, ka karanga ratou, ka tangi, ka aue, ka mea, Aue, aue te pa nui, na tona taonga i wai taonga ai i reira a ratou katoa i nga kaipuke i te

moana! kua wakakahoretia hoki i te haora kotahi.

20 Kia hari koe ki a ia, e te rangi, me koutou hoki e nga apotoro tapu, me nga poropiti; kua wakawakia hoki ia e te Atua ki to koutou wakawa.

21 A tangohia ake ana e tetahi anahera kaha he kamaka, me te kamaka mira rahi, a maka ana e ia ki te moana, mea ana, Me penei te maka wakarere Papurona te pa nui, a heoi ano kitenga.

22 A heoi ano rongonga i roto i a koe ki te reo o te kai wakatangihapa, ki to te hunga muhika, ki to te kai wakatangihaputorino, ki to te kai wakatangihetetere; a heoi ano kitenga i roto i a koe i nga kai mahi katoa i nga mahi katoa; a heoi ano rongonga i roto i a koe ki te haruru o te kowatu mira;

23 A ekore e kitea i roto i a koe te maramatanga o te rama amua atu; a ekore e rangona te reo o te tane marena hou o te wahine marena hou i roto i a koe amua atu: ko au kai hoko hoki nga tangata nunui o te ao; kua wakahehia hoki nga iwi katoa ki tou makutu.

24 A ka kites i roto i a ia nga toto o nga poropiti, me te *hunga* tapu, me ratou katoa kua patua i runga i te wenua.

UPOKO 19.

A MURI iho i enei *mea* ka rongoa hau i te reo nui o te mano tini i te rangi, e mea ana, Harirua; Ko te orange, me te kororia, me te honore, me te kaha, ki te Ariki to tatou Atua;

2 E pono ana e tika ana hoki ana wakawakanga: kua wakawakia hoki e ia te wahine puremu nui, i wakakinoa nei te ao ki tana puremu, a kua rapua he utu

e ia i tona ringaringa mo nga toto o ana pononga.

3 A ka mea ano ratou, Harirua. A haere ake ana tana paoa ake ake ake.

4 A hinga iho ana nga kaumatua erua tekau ma wa me nga mea ora ewa, koropiko ana ki te Atua e noho ana i runga i te torona, mea ana, Amine; Harirua.

5 A ka puta atu he reo i te torona, e mea ana, Wakapaingia to tatou Atua, e koutou katoa ana pononga, me koutou hoki e wheli ana ki a ia, ko te *hunga* iti ko te *hunga* nunui.

6 A ka rongoa hau, ano ko te reo o te mano tini, me te haruru hoki o nga wai maha, me te haruru o nga watitiri kaha, e mea ana, Harirua; ka kingi hoki te Ariki te Atua Kaha rawa.

7 Kia hari tatou kia koa, kia ho atu he kororia ki a ia: kua rite hoki te marenatanga o te Reme, a kua wakarite tana wahine i a ia ano.

8 A i tukua ki a ia kia wakakahuria ki te rinena ma, ki te *rinena* kanapa: ko te rinena hoki te tikanga o te *hunga* tapu.

9 A ka mea mai ia ki a hau, Tuhituhia, Ka hari te *hunga* kua karangatia ki te hapa o te marenatanga o te Reme. Ka mea mai ano ia ki a hau; Ko nga kupu pono enei o te Atua.

10 A ka hinga a hau i mua o ana waewae kia koropiko ki a ia. Ka mea mai ia ki a hau, Kauka: ko tou hoa pononga ano a hau, no ou tuakana hoki kei a ratou nei te korero o Ihu: me koropiko ki te Atua: ko te korero hoki o Ihu te wairua o te poropititanga.

11 A ka kite a hau i te rangi e tuwera ana, a, na, he hoiho ma; a ko ia e noho ana i runga e huaina ana ko te Pono ko te Ti-

ka, e wakawa ana ia e wawai ana me te tikanga ano.

12 Ko ona kanohi, ano he mura ahi, i runga i tona matenga nga karauna maha; he ingoa tona kua oti te tuhituhi, ekore nei tetahi e matau ko ia anake.

13 Kua oti ia te wakakakahu ki te kakahu kua tukua ki te toto: e huaina ana tona ingoa, Ko te Kupu o te Atua.

14 A e haere ana i muri i a ia nga taua i te rangi i runga i nga hoiho ma, he mea wakakakahu ki te rinena ma, ki te *rinena* pai.

15 Ka puta atu i tona mangai he hoari koi, kia patua ai e ia nga Taiuiwi ki taua *hoari*: mana ratou e tiaki ki te tokotoko rino: a e takahi ana ia i te takahanga o te waina o te riri nui wakaharaha o te Atua Kaha rawa.

16 He ingoa ano tona kua oti te tuhituhi ki tona kakahu ki tona huwa, KO TE KINGI O NGA KINGI, KO TE ARIKI O NGA ARIKI.

17 A ka kite a hau i tetahi anahera e tu ana i roto i te ra; ka karanga ia ki te reo nui, ka mea ki nga manu katoa e rere ana i waenganui o te rangi, Haere mai me huihui ki te hapa o te Atua nui;

18 Kia kai ai koutou i nga kikokiko o nga kingi, i nga kikokiko o nga rangatira mano, i nga kikokiko o te *hunga* kaha, i nga kikokiko o nga hoiho, o ratou hoki e noho ana i runga, i nga kikokiko o nga *tangata* katoa, o nga rangatira o nga pononga, o te *hunga* nonohi o te *hunga* nunui.

19 A ka kite a hau i te kararehe, me nga kingi o te ao, me o ratou taua, kua huihuia ki te wawai ki a ia e noho ana i runga te hoiho, ki tona taia hoki.

20 A hopukina ana te kararehe raua tahi ko te poropiti teka i mahi ra i nga tolu i tona aro-

aro, na reira i wakahokia ai ratou kua tango i te tohu o te kararehe, e koropiko ana hoki ki tona wakapakoko. Ka panga oratia raua tokorua ki te roto kapura e ka ana i te wanariki.

21 A ko te *hunga* i toe i patua ki te hoari ona e noho ana i runga i te hoiho, e puta atu nei i tona mangai: a makona ana nga manu katoa i o ratou kikokiko.

UPOKO 20.

A KA kite a hau i tetahi anahera e heke iho ana i te rangi, kei a ia te ki o te torere me tetahi mekameka nui i tona ringaringa.

2 Ka mau ia ki te tarakona, te nakahi o namata, ko ia nei te Rewera, ko Hatana hoki, ka hehehere i a ia mo nga tau kotahi mano,

3 A maka ana i a ia ki te torere, ka uakina ia, ka panga te hiri i runga i a ia, kia kaua ai ia e wakahe i nga Taiuiwi amua, kia mutu ra ano nga tau kotahi mano: a muri iho i enei *mea* e tukua ia i te taima potopoto.

4 Ka kite a hau i nga torona, a noho ana ratou i runga, ho atu ana te wakawa ki a ratou: *ka kite hoki a hau* i nga wairua o ratou kua poutoa mo te korero o Ihu, mo te kupu hoki o te Atua, *te hunga* kahore i koropiko ki te kararehe, kahore hoki ki tona wakapakoko, a kahore i tango ki te tohu ki to ratou rae, ki to ratou ringaringa hoki; a ka ora ratou ka kingi tahi me te Karaiti i nga tau kotahi mano.

5 A kihai ora ake te toenga o nga tupapaku pahure noa nga tau kotahi mano. Ko te aranga tuatahi tenei.

6 E hari ana e tapu ana a ia e wiwi nei ki te aranga tuatahi: ekore e wai mana i runga i a ra-

tou te matenga tuarua, otira hei tohunga karakia ratou mo te Atua mo te Karaiti hoki, a e kingtoni tahi ratou me ia i nga tau kotahi mano.

7 Ano ka pahure nga tau kotahi mano, ka tukua a Hatana i tona ware herehere,

8 A e haere atu ia ki te wakahe i nga Tauwi i nga pito ewa o te wenua, ko Koka raua ka Makoka, kia wakaminea ratou ki te taua: ko te tokomaha o ratou e pera ana me te onepu o te moana.

9 A haere atu ana ratou ki te wanui o te wenua, ka karapotia e ratou te nohoanga o te *hunga* tapu, me te pa e arohaina ana: a heke iho ana he kapura i te Atua i te rangi, ka wakahemokia ratou.

10 A ko te Rewera i wakahengia ai ratou i panga ki te roto o te kapura o te ngawa, kei reira te kararehe me te poropiti teka, a ka wakamamaetia ratou i te ao i te po ake ake ake.

11 A ka kite a hau i tetahi torona nui e ma ana, me ia hoki e noho ana i runga, i oma nei te wenua me te rangi i tona kanohi; a kahore i kitea he wahi mo au *mea*.

12 A ka kite a hau i te *hunga* mate, te *hunga* ririki, te *hunga* nunui, e tu ana i te aroaro o te Atua; a wakatuweraia ana nga pukapuka: ka wakatuweraia hoki tetahi atu pukapuka, ko ia ia ko to te orange: a wakawakia ana te *hunga* mate ki nga *mea* kua oti te tuhituhi i roto i nga pukapuka, ki te ritenga o a ratou mahi.

13 A tukua ana e te moana te *hunga* mate i roto; a tukua ana e te mate e te po te *hunga* mate i roto: a wakawakia ana ratou katoa ki te ritenga o a ratou mahi.

14 A ka panga te mate me te po ki te roto ahi. Ko te tuarua te nei o nga mate.

15 A ki te mea kahore tetahi i kitea kua oti te tuhituhi ki te pukapuka o te orange, ka panga ia ki te roto ahi.

UPOKO 21.

A KA kite a hau i te rangi hou i te wenua hou: kua pahure hoki te rangi tuatahi me te wenua tuatahi; a kahore atu he moana.

2 A ka kitea e a hau e Hoani te pa tapu ko Hiruharama hou, e heke iho ana i te Atua i te rangi, kua oti te wakarite, ano ko te wahine marena hou kua oti te wakapaipai mo tana tane.

3 A ka rongo a hau i te reo nui i te rangi e mea ana, Na, ko te tapenakara o te Atua kei nga tangata, a e noho tahi ia me ratou, a ko ratou hei iwi mona, a ko te Atua ano hei a ratou, *hei* Atua *ano* mo ratou.

4 A e murua nga roimata katoa i o ratou kanohi; a kahore atu he mate, kahore atu hoki he aue, he karanga, he mamae: kua pahure hoki nga *mea* o mua.

5 A ka korero a ia e noho ana i runga i te torona, Na, ka hanga houtia e a hau nga *mea* katoa. Ka mea mai ia ki a hau, Tuhituhia: ko nga kupu tika hoki enei, ko nga *kupu* pono.

6 A ka mea mai ia ki a hau, Kua mutu. Ko a hau te Arapa me te Omeka, te timatanga me te wakamutunga. Ka ho atu noatia e a hau ki a ia e mate wai ana i te puna o te wai o te orange.

7 Ko ia e toa ana e wiwi ki nga *mea* katoa; ko a hau ano hei Atua mona, ko ia hei tamaiti moku.

8 Otira mo te *hunga* wawau, mo te *hunga* wakateka, mo te *hunga* wakariharia, mo nga kai kohuru, mo te *hunga* puremu, mo te *hunga* makutu, mo te *hunga*

karakia ki nga wakapakoko, mo te hunga teka katoa, ko to ratou wahi kei te roto e ka ana i te ahi i te ngawa: ko te matenga tua-rua tenei.

9 A ka haere mai ki a hau te-tahi o nga anahera ewitu i a ra-tou nei nga oko ewitu e ki ana i nga mate wakamutunga ewitu, ka ki mai ia ki a hau, ka mea, Haere mai, maku e wakakite ki a koe te wahine marena hou, ko te wahine o te Reme.

10 A kawea ana a hau e ia i te wairua ki te maunga nui tiketike, ka wakakitea mai ki a hau te pa nui, ko Hiruharama tapu, e heke iho ana i te rangi i te Atua,

11 *I taua pa* te kororia o te Atua: ko tona maramatanga i rite ki te kowatu utu nui, ano ko te kowatu hahapa, e marama ana me te karahi;

12 He taiepa kowatu tona e nui ana e tiketike ana, tekau ma rua nga tatau, i nga tatau ano kotahi tekau ma rua nga ana-hera, ko nga ingoa hoki kua tuhi-tuhia i runga, ko nga ingoa o nga hapu kotahi tekau ma rua o nga tamariki o Ihairaira:

13 I te ita etoru nga tatau; i te nota etoru nga tatau; i te hauta etoru nga tatau; i te weta etoru nga tatau.

14 Kotahi tekau ma rua hoki nga wakapapanga o raro o te taie-pa kowatu o te pa, a i roto ano i a ratou nga ingoa o nga apotoro o te Reme kotahi tekau ma rua.

15 A ko ia e korero ana ki a hau he kakaho koura tana kia waritea ai e ia te pa, me ona tatau, me tona taiepa kowatu.

16 A e takoto ana te pa ewa nga poti, ko tona roanga i rite ki te wanui: a ka waritea e ia te pa ki te kakaho, kotahi tekau ma rua mano o nga paronga. Ko

tona roa ko te wanui me te ikeike i rite.

17 A ka waritea e ia tona taiepa kowatu, kotahi rau ewa tekau ma wa o nga watianga, ko te mehua ia o te tangata, ara o te anahera.

18 A ko te hanganga o tona taiepa kowatu he hahapa: ko te pa ia he koura pai, e rite ana ki te karahi piata.

19 A ka wakapaipaia ki nga kowatu utu nui katoa nga waka-paparanga o raro o te taiepa ko-watu o te pa. Ko te wakapapa-ranga tuatahi he hahapa; ko te tuarua he hapaira; ko te tuatoru he karakeroni; ko te tuawa he emerara;

20 Ko te tuarima he hararoni-ka; ko te tuoono he harariu; ko te tuawitu he karihorita; ko te tuawaru he perira; ko te tuaiwa he topaha; ko te ngahuru he ka-rihoparaha; ko te tekau ma tahi he uakinitina; ko te tekau ma rua he ametihita.

21 A ko nga tatau kotahi tekau ma rua kotahi tekau ma rua pea-ra; kotahi ano peara o tetahi ta-tau o tetahi: ko te huarahi o te pa he koura pai, me te karahi piata *te ahua*.

22 A kihai a hau i kite i tetahi temepara i reira: ko te Ariki hoki te Atua Kaha rawa raua ko te Reme te temepara o reira.

23 A ekore te pa e mate ki te ra, ki te marama ranei, kia witi i roto: e wakamaramatia ana hoki ki te kororia o te Atua, ko te Reme hoki tona maramatanga.

24 A e haere i tona maramata-nga nga iwi o te *hunga* e waka-orangia ana: a e kawea ana e nga kingi o te ao to ratou kororia me *to ratou* honore ki reira.

25 A ekore ana tatau e tuta-kina i te ao: kahore hoki he po i reira.

26 A e kawea te kororia me te honore o nga Tauwi ki reira.

27 A ekore e tomo atu ki reira tetahi *mea* e wakakino ana, e mahi ana ranei i te *mea* wakarihahi, i te teka ranei: ko ratou anake kua oti te tuhituhi ki te pukapuka ora o te Reme.

UPOKO 22.

A WAKAKITEA mai ana ki a hau he awa marama o te wai ora, e piata ana me te karahi, e puta mai ana i te torona o te Atua raua ko te Reme.

2 I waenganui o tana huarahi, i tetahi taha hoki i tetahi taha o te awa, te rakau o te orange, e wakatupu ana i nga hua kotahi tekau ma rua, e wakatupu ana i tana hua i tetahi marama i tetahi marama: ko nga rau hoki o te rakau hei wakaoranga mo nga Tauwi.

3 A ekore e *mea* tetahi kanga amua: hei reira ano te torona o te Atua raua ko te Reme; a e karakia ona pononga ki a ia:

4 E kite hoki ratou i tona kanohi; ko tona ingoa kei o ratou rae.

5 A ekore e *mea* te po i reira; a kahore a ratou mate ki tetahi rama, ki te maramatanga hoki o te ra; e wakamaramatia ana hoki ratou e te Ariki te Atua: a e kingi ratou ake ake ake.

6 Ka mea mai ia ki a hau, *E* pono ana e tika ana enei kupu: a kua tonoa e te Ariki te Atua o nga poropiti tapu tana anahera kia wakakite mai ki ana pononga *nga mea* e meinga wawetia.

7 Na, ka hohoro taku haere atu: ka hari a ia e wakarite ana i nga kupu o te poropititanga o tenei pukapuka.

8 A ko a hau ko Hoani i kite i

enei *mea*, i rongo. Ano ka rongo a hau, ka kite, ka hinga a hau ka koropiko i mua o nga wae-wae o te anahera i wakakitea mai ai enei *mea* ki a hau.

9 Ka mea mai ia ki a hau, Kauaka: ko a hau hoki tou hoa pononga, no ou tuakana hoki no nga poropiti, no ratou hoki e wakarite ana i nga kupu o tenei pukapuka: me koropiko ki te Atua.

10 A ka mea mai ia ki a hau, Kaua e hiritia nga kupu o te poropititanga o tenei pukapuka: e tata ana hoki te taima.

11 Ko ia e kino ana, kia kino ano: ko ia e wakarihahi ano: ko ia e tika ana, kia tika ano: ko ia e tapu ana, kia wakatapua ano.

12 Na, ka hohoro taku haere atu; a kei a hau ano taku utu, kia ho atu ki tetahi ki tetahi ki te ritenga o tana mahi.

13 Ko a hau te Arapa me te Omeka, te timatanga me te wakamutunga, te muanga me te muringa.

14 Ka hari ratou e wakarite ana i ona ture, e wai mana hoki ratou ki te rakau o te orange, a e tomo ratou ki te pa ra nga tataau.

15 Kei waho nga kuri, me te hunga makutu, me te hunga puresu, me nga kai kohuru, me te hunga karakia ki nga wakapakoko, ko ratou katoa hoki e pai ana e mahi ana i te teka.

16 Kua tonoa e a hau e Ihu taku anahera kia korero atu ki a koutou i enei *mea* i roto i nga hahi. Ko a hau te pakiaka me te uri o Rawiri, te wetu marama o te ata.

17 E mea ana te Wairua me te wahine marena hou, Haere mai. Me ki atu ano e ia e rongo ana, Haere mai. Kia haere mai hoki

a ʻā e hiainu ana. Kia tangohia noatia ano te wai ora eia e hiahia ana.

18 Ka korero atu hoki a hau ki a ratou katoa e rongo ana ki nga kupu o te poropititanga o tenei pukapuka, Ki te mea ka apitia e tetahi ki enei *kupu*, ka apitia e te Atua ki a ia nga mate kua oti te tuhituhi i tenei pukapuka:

19 A ki te mea ka tangohia e tetahi i nga kupu o te pukapuka

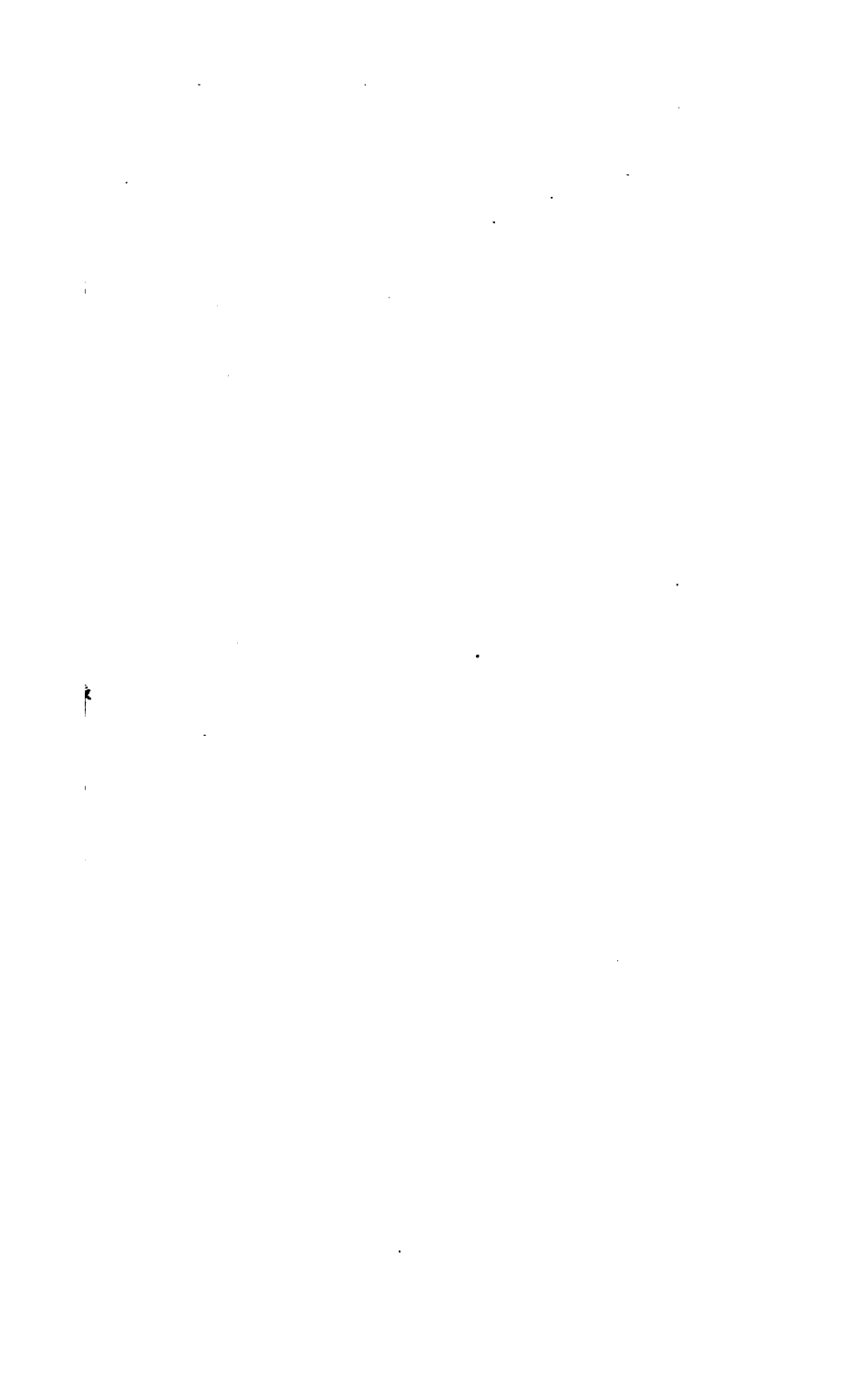
o tenei poropititanga, ka tangohia e te Atua tana wahi i te pukapuka o te orange, i te pa tapu hoki, i nga *mea* hoki kua oti te tuhituhi i tenei pukapuka.

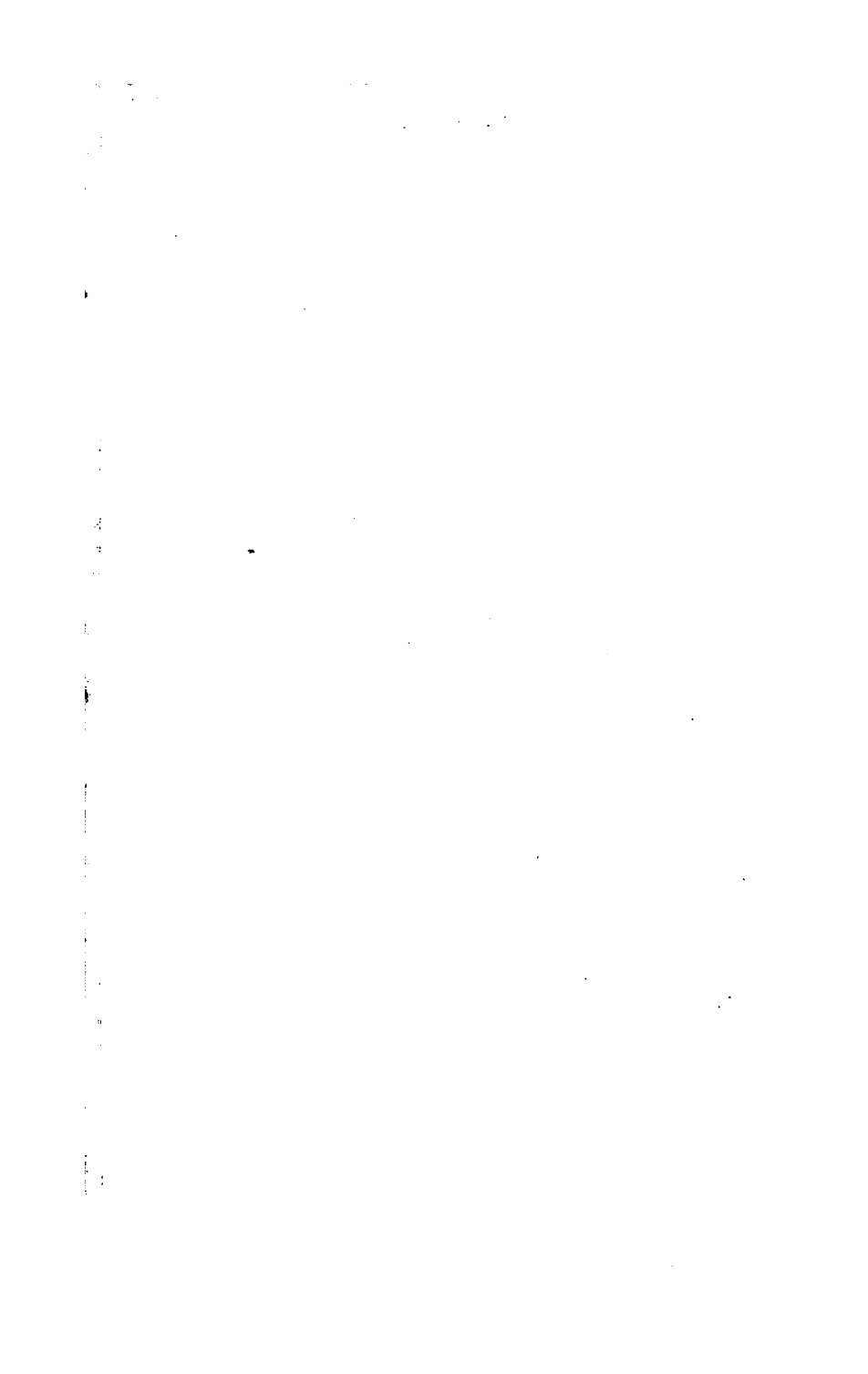
20 Ko ia e korero ana i enei *kupu* e mea ana, Ka hohoro ano taku haerenga atu; Amine. Ae ra, haere mai, e te Ariki e Ihu.

21 Hei a koutou katoa te atawai o to tatou Ariki a Ihu Karaiti. Amine.

23

1
HV

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be taken from the Building

[illegible]

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY
REFERENCE DEPARTMENT

This book is under no circumstances to be
taken from the Building

1877-1878

1877-1878

